# Obligatio tradendæ Theologiæ Moralis.

## CLEMENS VIII. In decretis pro reformatione Regularium.

LEctio *Sacræ Scripturæ vel casuum conscientiæ bis in hebdomadá, præscriptis diebus, in singulis Monasterijs & Conuentibus habeatur, ad quam fratres omnes conueniant, eâq; absolutâ mutuâ collatione circa explicatam doctrinam se se vtiliter exerceant.* Cui, vt patet ex ly *explicatam*, non satisfit per lectionem ad mensam. Et quidem hæc necessaria, cùm ignorantiâ, negligentia, conniuentiâ Confessariorum totus mundus pereat, ait IOANNES CORRADVS. Et sic si qui ex reprobis regunt animas, talium numerum ingrediuntur mali Confessarij. Tridentinum verò sess: 5.;C. 4. iniungit Episcopis vt compellant remedijs opportunis ( v. g excommunicatione secundùm Rodriques to. 2. qu. 130. ar. 2. ) Abbates si in suis Monasterijs non habeant lectionem Sacræ Sripturæ. Huic decreto satisfit si habeatur lectio Theologiæ Scholasticæ vel Moralis, ut docet idem Rodriques loco cit: & Peirinis tomo 1. Priuilegiorum Minimorum in Constit: 2. Iulij 11.

## *Insula* MONITIO. *Vigrenus*

1. L. 1. in fine dist: de Vsura, LVDOVICVS LOPES &c. non spectant ad complementum monitionis ibi positæ, sed ad cōplementum resolutionis quæsiti, vbi ponitur, ly LVDOVICVS LOPES, sine sensu perfecto.

2. Declarationem S. Congregationis l. 2. dist: 47. conc. 7. non esse authenticam ait Tamburinus apud Gobat tr. 3. de Sac: n. 651. consequenter si non exprimitur in concessione Apostolica debere esse Missam *de Requiem*, potest alia legi securiùs, dum non celebrantur duplicia ponendam collectam de defunctis. Dixi, *si non exprimitur*, nam si exprimitur, necessariò dicenda Missa *de Requiem*. Dicere autem hæc verba poni, non significando necessitatem sed scribendi antiquam formam, est dicere Romanas expeditiones incautè expediri, quod DEVS auertat.

3. Dum lect. 2. dist: 66. conc. 6. in resp. ad arg. videor fauere subditis stante probabili sententiâ, sed in sententia aliorum loquor, tum quia 2. resp. pono. tum quia propriam sententiam in 4. dist: 6. conc. 8. exprimo.

4. Licet frequentia transgrediendi constitutiones Religiosas ad nullum peccatum obligantes non arguat ex se mortale vt docui in 4. d. d. 3. conc. 5. timendum tamen valdè propter periculum contemptûs saltem interpretatiui. Qui tunc est, quando transgressores continuò & quâvis occasione habitâ liberrime transgrediuntur Regulam & Constitutiones, cum nullaa ut friuola ratione, & in huiusmodi transgressionibus perseuerant, per hebdomadas, menses &c. & h[illegible] subinde aduertentes, neq; cogitant, neq; curam aliquam habent de emenda[illegible] les viuunt in statu valde periculoso & proxima dispositione ad formalem co[illegible]ptum, quin imò in tali transgrediendi modo reperitur interpretatiu[illegible] tualis contemptus ac consequenter peccatum ( intellige mortale ) [illegible]

sunt in malo statu. Ita P. PETRVS DIERKENS O. N. de obligationibus Regulæ & Constitutionum c. 7. §. 2. cum DIONYSIO Carthusiano de Reformatione Claustrali Cap. 6. ibi,

*Quamuis multa contineantur in Regulis & Statutis Religiosorum ad quæ non tenentur de necessitate pracepti, ita quòd statim peccent mortaliter, quando in aliquo fuerint negligentes, vt est obseruantia silentij, surgere álacriter ad matutinas, otiositates vitare, inutiliter hinc & inde discurrere, atq; similia. verum consvetudo excedendi, seu assiduitas deliquendi in istis, & non curare, neq; emendare non potest à mortali peccato excusari (sc. propter contemptum saltem virtualem) propterea Religiosi deformati, inquibus parua, aut nulla est rigoris aut disciplinæ obseruantia, qui carnaliter aut sensualiter viuunt, & mundanis vanitatibus pleni sunt, otiositati & loquacitati vacantes, in innumerábilia prorsus incidunt vitia & peccata, non venialia tantùm sed & mortalia, imò tota illorum vita est quasi peccare continuum, præsertim quia & hæc ipsa bona quæ agere videntur tam negligenter, irreuerenter & tepidè tàm inordinatè atq; indebitè agunt, vt magis sit offensiuum DEI quam honoratiuum ac reconciliatiuum ipsius. Tales enim qui in fæcibus suis iugiter manent, qualiter confitentur? qualiter celebrant? Qui se in nullo emendant, imò de multis quæ mortalia sunt, nullam sibi conscientiam facere comprobantur.* Hæc ille vir quem Card: Bellarm. de script. Eccles. Doctissimum ac Sanctissimum vocat.

Probat P. PETRVS Dierkens l. c. cap. 7. §. 2. Nam contemptus est voluntaria sine causa continuata legis transgressio. Ita P. Mag PETRVS Martyr, in Summario N. N. Constitutionum p. 2. c. 21. de contemptu refert ex diuersis. hoc autem reperitur in præfatis transgressoribus. 2 Quia tales transgressores per liberum illum transgrediendi modum sine causa continuatum ostendunt se nihili facere Regulam & Constitutiones, & ostendunt eandem prauam dispositionem, quam habent qui formaliter contemnunt, solùm differunt qui hi apertè & peiori modò faciant, quod illi faciunt implicitè. ponunt idem obstaculum tendentiæ ad perfectionem, & sunt proximè dispoti ad formalem contemptum, quia si tales seriò moneantur, obuium est vt respondeant, non curo nolo aliter facere, parum vel nihil est hoc. Dices S. Th. 22. qu. 186. ar. 9. ad 3. dicit, quòd frequentia peccati dispositiuè inducat ad contemptum. ergo in non dum est contemptus. ℞. S. THOMAM ibi loqui de contemptu formali ut patebit legenti.

Si verò transgressores ex consuetudine dum subinde aduertunt suum irregularem modum viuendi doleant de illo & proponant se emendare & vtcunq; conantur, quàmuis valde periculosum sit ita viuere, puto tamen in illo (ait citatus P. PETRVS) non contineri virtualem contemptum. Quia contemptus tollitur per pœnitentiam & emendationis propositum, siue per hoc quòd iudicent malè facere quando aduertunt continuas suas transgressiones & ita implicitè lent. quocirca talis viuendi modus videtur pertinere ad fragilitatem humanam nondum pertinere ad contemptum. Ratio est. Quòd quando transgressor aduertens irregularem suam consuetudinem, iudicat se malè facere, & dolet & conatur

natur subinde ad emendam, signum est quòd etiam practicè adhuc æstimet suam Regulam & Constitutiones, ac proinde nondum interueniat contemptus, tametsi frequenter transgrediatur.

5. Priuilegium Eugenij IV. (de quo in 4. dist: 11. conc. 4.) conceditur P. P. Benedictinis Vallisoletanis, & sic restingitur ad determinatam Congregationem & sic propriè communicatur. Contrarium dicto Priuilegio præsumentes facere excommunicantur excommunicatione Papæ reseruata.

## *Index rerum in his quatuor Libris contentarum.*

*Prior numerus librum, posterior, distinctionem indicat.*

Recla-

Copiosiorem indicem ne requiras; ipsum enim opus est index Sententiarū. Adde, habendo vniuersalem, facile particularia reperies.

Facultatem Ordinarij & Ordinis. Approbationem Ordinarij & Theologorum Ordinis vide in prima editione.

SEN-

# SENTENTIÆ MORALES.

## PROLOGVS, DE CONSCIENTIA.

### DISTINCTIO I.

*Quid & quotuplex Conſcientia, & an voluntas conformari debeat, quàmuis erranti?*

DIco I. Conſcientia eſt *actus intellectûs practici, qui dictat de bonitate vel malitia eorũ, quæ agimus, vt ſunt à nobis hic & nunc.* Diſtinguitur à ſcientia. Quia hæc de bonitate & malitia morali actionis ſecundùm ſe & abſolutè dictat, conſcientia verò de bonitate vel malitia actionis vt eſt à nobis hîc & nũc. Non intelligitur in præſenti nomine ſcientiæ ſcientia propriè accepta, prout tantùm eſt verorum, ſed ſcientia latè accepta, quatenus omne quod nouimus ſcire dicimur. Diſtinguitur etiam conſcientia à ſynderesi, quia ſynderesis eſt lumen habituale & manens à natura ſeu authore naturæ menti inditum, quo clarè prima principia practica in ſe ipſa cognoſcuntur. v. g. bonũ eſt faciendũ, malũ fugiendum, &c.

Dico 2. Diuiditur conſcientia. Primò ex parte objecti in veram & falſam, ſeu in rectam & erroneam. hæc judicat id faciendum, quod non faciendum. illa, ſcilicet, recta, judicat faciendum id, quod eſt faciendum. Secundò ex parte actûs diuiditur in certam, probabilem, dubiam & ſcrupuloſam. Certa, abſq; formidine judicat, hoc eſſe bonum vel malum. Probabilis, vni parti adhæret cum formidine alterius. Dubia, nulli parti adhæret, ſed ſuſpendit judicium. Scrupuloſa, vni quidem parti adhæret, cum timore oppoſitæ, & oritur ex leui fundamento.

Quia tamen conſcientia certa reducitur ad veram (firma enim adhæſio falſo, non eſt certitudo ſed error) ideò abſolutè loquendo dici poteſt, conſcientiam eſſe quintuplicem, ſcilicet, rectam, erroneam, probabilem, dubiam & ſcrupuloſam.

Dico 3. Sicut conſcientia recta, ita & erronea obligat ad non contrauenien-

 dum,

dum, aliàs contrauèniens peccat. ita D. Th. 1. 2 q. 19. a. 5. & communiter. Probat Opat. super locum citatum. Omnis peccat eo, de quo scit, quod Deo displicet. Sed qui facit contra conscientiam erroneam, putat se Deo displicere in eo. Ergo peccat in eo. Ergo conscientia, quàmuis erronea obligat. Exemplificat, idem doctissimus Theologus & magnũ celeberrimæ Academiæ Gracouiensis decus. Sicut reus Majestatis est, non solùm ille, qui verũ Regem percutit, sed etiam qui percutit illum, quem putat Regem. Ita non solùm ille æternæ majestatis est reus, qui dictamen rationis, legem Dei promulgans violat, sed etiam qui idem dictamen spernit, tanquam legem Dei, licèt non sit, dum putat esse.

Quæritur. Cùm conscientia erronea obliget, quale erit peccatum contra eam facere? ℞. tale, quale conscientia erronea dictat. v. g. si dictat quòd in Ecclesia spuere sit mortale, est mortale. Quia agens in tali actione vult tale peccatum committere.

Aduerte. Si conscientia erronea dictat in genere, aliquid esse peccatum, non determinando sitne mortale vel veniale, judicandum est ex malo sub quo illud ponit conscientia erronea. item ex grauitate & necessitate materiæ. Si ex his non constat esse mortale, pro veniali habendum, docet M. Serra supra locum D. Th: cit: referens Nauarrum.

Dices contra 3. Conc. Ex ea sequi conscientiam aliquando obligare ad peccatum. ℞. nullum esse inconueniens asserere conscientiam erroneam per accidens obligare ad peccatum, inquantum ignorans vincibiliter, sibi proponit vt præceptum, quod est prohibitum. ita S. Th: in 2. d. 39. q. 3. a. 3. ad 1.

# DISTINCTIO II.

## *De Conscientia probabili.*

Nota. Fundamentum, quo innititur opinio est duplex, intrinsecũ & extrinsecũ. Intrinsecum sunt rationes probabiles. extrinsecum, authoritates virorum in ea materia peritorum. Ex his alij sunt classici, alij protelarij. Classici censentur, qui multùm in tali materia versati, timoratæ conscientiæ, discurrentes egregiè, atque suas sententias solidis rationibus communientes. Protelarij sunt inferiores.

Dico 1. Secundùm opinionem fundamentaliter probabilem licet vnicuique agere. Quia ad bonitatem actûs, non requiritur certitudo de illius honestate. Aliàs cùm certitudo rarò habeatur, rarò posset poni operatio. Dixi *fundamentaliter*. Nam si probabilitas sit tenuis, secundùm eam operari non licet, vt determinauit Innocentius XI. Sequentem damnando. *Generatim, dum probabilitate, siue intrinsecâ siue extrinsecâ, quamuis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.*

Dico 2. Licet sequi opinionem probabilem relictâ probabiliori & tutiori. ita M. Marcus Serra referens Syluestrum & Panormitanum. Bonacina citans communem. Si non agatur de irreuerentia & inualiditate Sacramenti, damno proxi-

&mi,

mi, & sit sententia in praxi probabilis. Sunt enim aliquæ sententiæ tantùm speculatiuè probabiles, potiùs ad ostentationem ingenij, quàm ad vtilitatem Ecclesiæ. Nostræ conclusioni non aduersatur Caietanus, & alij antiqui graues Theologi, vt probat M. Serra. Dixi, *si non agatur de irreuerentia Sacramenti &c.* ne sic contradicam determinationibus Innoc: XI. inter 65. propositionem primam & secundam damnantibus. Ratio conc. Nam qui juxta opinionem probabilem operatur, non temerè sed prudenter operatur, etiamsi talis opinio non sit probabilior & tutior, modò excludatur irreuerentia Sacramenti, damnum proximi &c. vt fusiùs 1. 2. nostram sententiam tenentes probant.

Dico 3. In administratione Sacramentorū, etiam licitum est, omisso eo quod tutius est, sequi opinionem probabilem, asserentem sic vel sic validum fieri Sacramentum, si tamen Ecclesiæ praxis & consuetudo id permittat. Ita M. Serra. Sic enim periculum & irreuerentia Sacramenti, interpositione Ecclesiæ cauetur. Et sic licitum est sequi opinionem probabilem, asserentem contra. P. Konich & alios, non requiri vt dolor præcedat confessionem, quia talis vsus est Ecclesiæ, praxi Confessariorum declaratus.

Dico 4. In administratione Sacramentorū etiam licitum est, omisso eo quod tutius est, sequi opinionem probabilem, supplente Ecclesiâ defectum. M. Serra. Gibbon & alij. Vnde Innoc: XI. damnando propositionem primam, solùm intendit in administratione Sacramentorum non licere sequi opinionem probabilem relictâ tutiori, quando Ecclesia defectum non supplet. Declaratur. Nam circa jurisdictionem Sacerdotis ad absoluendum à peccatis multæ sunt opiniones, è quibus est, in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absoluere à peccatis, præsente approbato, vt sentit Mendoza & alij, hanc autem & similes licitum est sequi, licèt sit tutius pœnitentem in articulo mortis ab approbato absolui. Dato enim similes opiniones reipsâ esse falsas, stante tamen opinione probabili Ecclesia confert potestatem, vt docet Moscicensis in Appendice ad Tyroc: S. Artis Pænitentiæ, estq; communis.

Dico 5. Licitum est relictâ suâ opinione probabiliori & tutiori, sequi aliorum minùs probabilem, minusque tutam (licet rationes contrarias soluere nequeat) dummodò credat eam verè esse probabilem. Mosc: 3. p. Tyroc: C. 2. Bonaç: & multi alij. Intelligitur conclusio cum limitationibus in supradictis conclusionibus expressis. Nam sic procedens non se exponit periculo peccandi, cùm prudenter operetur, sequitur enim judicium prudentum. Immo Confessarius nō solùm potest, sed etiam tenetur sequi opinionē alienā, scilicet, pœnitentis, relictâ propriâ probabiliori & tutiori. M. Soto in 4. d. 18. q. 2. a. 5. ad 5. &alij.

Dico 6. Non licet Medico sequi quamlibet opinionem probabilem, quando est controuersia an medicamentum prosit, vel grauiter noceat, sed quod tutius sequi tenetur. Si tamen salus ægri desperata, nec habeatur medicamentum certum, non peccat Medicus exhibendo medicamentum probabile, stante opinione probabiliori, quod nocebit. Item quando causa tantùm probabilis, non licet Re-

 gi infer-

gi inferre bellum, relictà probabiliori & tutiori. Judex etiam debet ferrè sententiam juxta probabiliora & tutiora. Vnde sequens, vt jacet ab Innoc: XI. est damnata. *Probabiliter existimo iudicem posse judicare juxta opinionem etiā minùs probabilem.* Agitur enim de graui damno proximi. Et in his vel similibus casibus locum habet illud, *in dubio tutior pars eligenda.* Debitor tamen relictâ probabiliori & tutiori, licitè sequitur minùs probabilem. Gibbon. Quia melior conditio rem possidentis. Et aliàs valde durum, se aliquâ re spoliare ante sententiam judicis. Immo aduocatus licitè patrocinatur quando res est dubia. Syluester v. Aduocatus. Quia officium Aduocati est solùm proponere, quæ sui clientis ius confirmare possunt, quod in causa dubia non est illicitum, sed juuat vt à judice causa meliùs examinetur.

Q: V. sit idem esse opinionem probabiliorem & tutiorem? ℞. quòd non. Potest enim esse minùs probabilis & tamen tutior, quàm illa quæ est probabilior. Nam tutior est, cui nullum inest periculum peccati, minùs tuta, cui inest periculum. v. g. dubitatur de emisso voto, & facto sufficienti examine, non deuenitur ad notitiam facti voti, affirmatiua, quòd teneatur voto est tutior & tamen minùs probabilis. Et hæc (scilicet tutior) sufficit, & debet esse dum agitur de valore Sacramentorum, vt vult Innoc: XI damnando inter propositiones 65. propositionem primam. Item dum agitur de graui damno proximi. Si tamen sententia fauens valori Sacramentorum non sit adeo probabilis, secundùm eam post factum, non agendum, hinc à sacrilegio non excusaretur, qui casu vinum congelatum consecraret, & liquefactum reconsecraret.

Qu: 2: Vnus author faciat sententiam probabilem? ℞. circa hoc Alexander VII, sequentem vt jacet damnat. *Si liber sit alicuius Iunioris aut moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constat reiectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem.* Puto tamen (& sic saltem accipiendus est Mosc: Filliucius & Merolla) si sit classicus, vt supra classicus est descriptus, nec perfunctoriè rem tractet, facit sententiam probabilem. Nec tamen sic author facit, quàm ratio.

## DISTINCTIO III.

### De Conscientia Dubia.

NOta ex Cajetano t. 1. Opusc: tr. 31. Dupliciter posse de bonitate vel malitia actionis dubitari, scilicet practicè & speculatiuè. Speculatiuè dubitat, qui de bonitate vel malitia actionis secundùm se dubitat. Practicè, vt hîc & nunc operandum. vt autem conscientia dubia dicatur, non sufficit dubitare speculatiuè, quia conscientia dicit applicationem cognitionis ad opus.

Nota 2. Potest esse dubium practicum & non speculatiuum. v. g. putatur aliquis contractus licitus, dubitatur tamen an hic & nunc possit practicari eò quod nonnulli viri docti & timorati oppositum sentiant. E contra, potest esse dubium speculatiuum & non practicum. v. g. dubitatur propter rationes ex vtra-

que

quê partè ſolidas, an aliquis contractus ſit licitus, practicatur tamen, eò quòd ſic communiter fiat à viris doctis & timoratis.

Dico 1. Quando conſcientia eſt dubia de bonitate vel malitia operis exercendi, ſtante dubio & non depoſitio, tutior pars eſt eligenda. Niſi enim tutiorem partem ſtante & non depoſito dubio, eligas, periculo peccandi te exponis, & ſic peccas. Sicut qui dubitat an aliquid amico diſpliceat, ſtante tamen dubio operatur, amicum offendit.

Dico 2. Quando dubitatur, an ſit latā lex aliquid præcipiens vel prohibens, aut pro aliquo pœnam conſtituens v. g. irregularitatis. excommun: &c. & ſufficiens de inquirendā lege diligentia adhibetur, ſecundùm communem ſententiam non eſt obligatio ſequendi partem tutiorem, & ſic non eſt obligatio talem legem ſeruandi vel ſe gerendi, quaſi eam violaſſet & pœnam incurriſſet. *Nam in dubijs melior eſt conditio poſſidentis.* Dum autem eſt dubium an lata ſit lex aliquid præcipiens vel prohibens, aut pro aliquo pœnam conſtituens, libertatem à tali lege poſſidet homo, & ſic non tenetur eám ſeruare, nec ſe gerere acſi pœnam illius incurriſſet. v. g. irregularitatis, excommun: &c. intelligenda eſt concluſio, ait M. Serra in 1. 2 q. 19. etſi dubitans magis inclinet in eam partem, quòd ſit lata lex. Idem colligo ex Bonac. t. 2. d. 2. q. 4 p. 7.

Dico 3. Idem ob eandem rationem ſentiendum, quāndo poſt ſufficientem diligentiam dubitas, an votum emiſſum, vigeſimus primus annus ad jeiunium requiſitus completus, ān adſit impedimentum matrimonium dirimens, an conditio, ſub qua excommunicatio lata, adimpleta, an talia verba contineant excommunicationem; ſi cras jeiunium, an duodecima audita, & ſic potes partem tibi fauentem ſequi. Hæc apud Bonac. l. c. & alios reperies. Immo idem ſolet doceri, ſi ſcias quidem te votum. v. g. caſtitatis emiſiſſe, ſed poſt ſufficientem diligentiam dubium, an perpetuæ, non teneris ad perpetuam.

Dico 4. Nonnulli præfatam doctrinam extendunt, dum poſt ſufficientem diligentiam dubitatur, an lex ſit recepta, vel abrogata. Quia poſſeſſio ſtat pro libertate ſubditorum & non pro lege. lex enim non poſſidet niſi per acceptationem & non abrogationem, de qua in noſtro caſu non conſtat.

Dico 5. Prædicta doctrina non eſt extendenda, licèt poſt ſufficientem diligentiam dubites, an excommunicatio ſit juſta, quia ſic ferê omnis eluderet excommunicationem. an ſis abſolutus. quando dubitatur, an pro Subdiaconatu 22. inchoaueris, quando die jeiunij dubitatur, an ſit 12. noctis, vt liberè carnibus veſcaris. an ſatisfeceris voto, an vſum rationis habueris, faciendo, v. g. votum ſeptennio completo. Quia in prædictis caſibus eſt poſſeſſio pro excommunicatione, præcepto, ieiunio, voto & vſu rationis.

Dico 6. Quando certum eſt à lege conſtitutam eſſe pœnam, v. g. excommunicationis &c. & de tranſgreſſione poſt ſufficientem diligentiam dubitas, licitum eſt ſequi partem tuæ libertati fauentem. Bonac. l. c. & alij. Idem tenet Diana t. 2. tr. 4. de Sacr. reſol. 29. ſi dubium, an comedendo mediam noctem exceſſeris. Quia in dubio factum non præſumendum. Dices.

Dices. *C. ad audientiam*, de Presbytero, de quo dubium erat, an hominem occidisset, dicitur non debere in sacris ministrare, ratio redditur. cùm in dubio semitam debeamus eligere tutiorem. Eadem autem ratio procedit in dubio, cujuscunq; facti, pro quo statuta est pœna. v. g. excommunicationis. Quare vniuniuersaliter videtur dicendum in dubio facti tutiorem partem eligendam, & non fauendum libertati.

℞. Dispositionem *C. ad audientiam*, non esse extendendam ad dubia cuiuscunq; facti, sed restringendam ad dubium homicidij, de quo ibi est sermo. cùm sit odiosa. Ratio ibi posita, non significat necessitatem, quâ teneamur tutiorem partem eligere, sed congruitatem, quâ motus Summus Pontifex statuit, vt in dubio homicidij pro irregulari quis habeatur. Quod aliqui limitant, quando verosimiliùs creditur commissum homicidium. nam si dubium æquale, opinantur non esse irregularem.

Quid, si post contractum secundùm matrimonium (& idem est de alio impedimento dirimente) de vita prioris coniugis dubitetur, an scilicet liceat petere? dicam suo loco.

Ex dictis patet intelligentia huius: *Melior conditio possidentis*, scilicet, si ante dubium fuisti in possessione libertatis, & superueniat dubium, censeris esse in possessione antiqua libertatis, & tibi fauendum, nisi graue inconueniens timeatur, vt, in dubio, an sis justè excommunicatus.

# DISTINCTIO IV.

## *De Conscientia scrupulosa*

DIco 1. Agere contra conscientiam scrupulosam est peccatũ. v. g dubitatur, an peccatũ sit in cõfessione dictum, & dictatur omnino repetenda cõfessio, nec tamen repetitur. Agere verò contra scrupulum, non est peccatũ, immo bonũ, v. g. dubitatur, an tale peccatum sit in confessione dictum, nec scrupulus deponitur, nec támen curatur, consequenter peccatum in confessione non explicatur.

Dico 2 Causa scrupulorum aliquando est diabolica suggestio, aliquando debilitas cerebri, aliquando melancholica complexio, aliquando debilitas ex nimijs vigilijs, & abstinentijs.

Dico 3. Remedia contra scrupulos sunt hæc 1. Scrupulosus habeat virum doctum & pium quem consulat, & cui acquiescat. 2. In defectu viri docti, faciat quod alij consuleret. 3. Consideret quòd nunquam est peccatum mortale nisi hæc tria concurrant. materia grauis, ex parte intellectûs plena aduertentia, ex parte voluntatis plenus consensus, & nisi de his omnibus sit certus, hoc ipso autem non est certus, quòd fluctuet. immo nisi jurare possit, hæc tria concurrisse, & loquendo quoad plenam aduertentiam & plenum consensum, hæc relinquerentur in memoria. 4. Vitet cogitationes de rebus scrupulosis, sed contemnat, alio mentem auertendo, quasi non fuissent 5. Vitet peccatorum reconfessiones

diligen-

diligentiâ mediocri in præcedenti confessione adhibitâ. Vnde non rêconfiteatur, nisi sit certus, vel etiam jurare possit, peccatum non fuisse in confessione dictum. Confessarius verò, si semel vel bis confessionem de eadem re audiuit, vel plenè extra confessionem consuluit, non permittat vlterius proponere, hæc enim recogitatio est inter præcipuas causas scrupulorum v. Mosc: 3. p. Tyrocininij artis pœnit. Qui hac in re vix alicui secundus.

# LIBER I.

## De Præceptis Decalogi.

## DISTINCTIO I.

### *De Lege & Præcepto.*

SIcut notitia de conscientia ( titulo operis sic exigente ) toti operi est præmissa, ita notitia de lege & præcepto huic libro præmittitur, quatenus necessaria ad nostrum intentum.

1. Lex est *quædam rationis ordinatio, ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet promulgata.* S. Th. 1. 2. q. 9. a. 4. Diuiditur in diuinam & humanam. Lex Diuina est illa, quæ à Dei authoritate immediatè vim habet, licèt eius promulgatio non fiat à Deo immediatè, sed interuentu Angeli vel hominis. Cuiusmodi fuit lex vetus, à Deo tradita Moysi per Angelos, & per eum promulgata. Et lex Euangelica à Christo D. lata, & partim per ipsum, partim per Apostolos publicata. Lex humana est illa, quæ fertur immediatè humanâ authoritate, licèt à Deo accepta. Lex Diuina subdiuiditur in æternam, naturalem & positiuam. æterna in mente Dei ab æterno est, naturalis, cuiuslibet hominis intellectui imprimitur, positiua, publica promulgatione manifestatur. Lex Diuina positiua, in veterem & nouam subdiuiditur. Prima est, quam Deus Moysi per ministerium Angelorum in Monte Sinai, & per Moysen populo Israëlitico dedit. Secunda est, quam tulit Christus, noui testamenti author, & partim per se ipsum, partim per Apostolos promulgauit. Lex humana in Ecclesiasticam & ciuilem subdiuiditur. Illa fertur potestate Ecclesiastica, vt Papæ & Conciliorum. Ista sæculari, vt Regum & Imperatorum. Prima ius Canonicum, altera ius ciuile dicitur. Ita diuidit legem P. Gonet in Manuali Thomistarum trac: de legibus C. 1. §. 2.

2. Præcepta siue illa sint pro Persona particulari, siue sint pro communitate ( qualia habent rationem legis ) alia sunt affirmatiua, alia negatiuá affirmatiua obligant semper sed non ad semper, vt honorare parentes. Negatiua, obligant semper & pro semper seu pro omni tempore, v. g. non furari.

3. Vt præceptum impleatur non est necessarium esse in gratia nisi includat

grati-

gratiam, vt præceptum contritionis &c. vel ſupponat, vt præceptum orandi, pro graui malo auertendo in republica durante. Immo plurima poſſunt impleri per actum ex circumſtantijs peccaminoſum. v. g. dare Eleëmoſynam extremè egenti, perſoluere votum &c. ob vanam gloriam.

4. Non eſt neceſſe, quòd ponens actum cadentem ſub præcepto, intendat ſatisfacere, ſed ſufficit ponere actum cadentem ſub præcepto, modò pro alia re non applicet. vnde implet votum, iuramentum &c. qui non aduertens obligationem, hæc præſtat. Ille etiam ſatisfacit legi qui ex metu ſatisfacit. quia metus non tollit voluntarium ſimpliciter. Non tamen ſatisfacit, qui coactè opus ponit, quia coactio tollit voluntarium. Gabriel à S. Vinc. quoad omnes partes, V. Lex & alij. Docent aliqui, etiam ſatisfieri legi vel præcepto, etiamſi ſit, intentio non ſatisfaciendi. Cùm lex non repoſcat intentionem, ſed opus.

5. Duplici præcepto ſatisfit per vnum actum, ſi præcipiens ſic contentetur: v. g. vnâ recitatione horarum, Sacerdos beneficiatus, ſatisfacit juſtitiæ & religioni. Dixi, *ſi præcipiens ſic contentetur.* Nam per vnum actum, non ſatisfit voto & pœnitentiæ in confeſſione iniunctæ. Cùm hæc non ſoleat eſſe mens Confeſſarij. Satisfit etiam pluribus obligationibus eodem tempore, vt recitare horas, & Miſſam audire.

6. Qui violat plures leges formaliter, hoc eſt licèt eandem rem, ſub diuerſa tamen ratione, præcipientes, plura peccata committit. v. g. non ieiunat, cùm debeat, tum ex voto, tum quia ſic in confeſſione iniunctum, duo peccata committit. Qui verò violat plures leges materialiter, hoc eſt idem ſub eadem ratione præcipientes, vnum peccatum committit. Et ſic fur, licet faciat contra legem Diuinam, naturalem & humanam, vnum tantùm peccatum committit, quia hæ leges tantùm ſunt plures materialiter, idem enim ſub vna ratione, ſcilicet, iniuriæ, prohibent.

## *Circa Primum Præceptum.*

HOc præcepto præcipitur cultus Dei, & prohibetur cultus falſorum Deorum, quâ parte eſt negatiuum. Cum autem cultus veri Dei, & auerſio à Dijs alienis exerceatur fide, ſpe, charitate & religione, ideo de his, & oppoſitis, aliqua dicemus.

# DISTINCTIO II.

## *De Fide.*

NOta Fides *eſt habitus ſupernaturalis, quo certò credimus veritates à Deo reuelatas Eccleſiæ.* Alia eſt implicita, alia explicita. illa eſt, quâ creduntur veritates reuelatæ, in aliquo principio communi. v. g. quod credit Eccleſia. hæc eſt, dum in particulari creduntur articuli fidei v g myſteriũ Trinitatis, Incarnationis &c.

Dico 1. Fides eſt neceſſaria in adultis ad ſalutem. *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo,* ad Hebræos 11. Vnde tenetur quilibet adultus ſcire & credere explicitè

hæc

hæc duo principia, Deum esse, & hunc esse remuneratorem. item supposità sufficienti Euangelij promulgatione, Mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis, Redemptionis, Mortis, Resurrectionis & aliorum articulorum Symboli Apostolorum. Beatam Mariam esse Virginem. Tria Sacramenta. scilicet, Baptismum, Eucharistiam & Pœnitentiam, reliqua tunc quando recipit. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè Confessionis & Cõmunionis annuæ. Immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatẽ gratiæ Deum esse orandum. quare scienda est Oratio Dominica. Deum esse timendũ, cùm possi mittere in gehẽnam.

Dico 2. Quamuis suadendum fidelibus, vt Symbolum Apostolorum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicitè sciant & memoriâ teneant, sicut & signaculum Crucis formare, non tamen est mortale illa nescire, dum modò illorum substantia sciatur. ita de primis quatuor Suarez, & de vltimo, Sanchez in Summa Dianæ, V. Fides. Et sic quoad Orationem Dominicam sufficit scire eius summam, scilicet à Deo omnia esse petenda. Quoàd Symbolum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta, sufficit, quòd rogati de singulis sciant respondere.

Dico 3. Ignorans vincibiliter mysteria fidei, non est absoluendus. est mens Innocentij XI. dum sequentem damnat. *Absolutionis capax est homo, quantumuis laboret ignorantiâ mysteriorum fidei.* Nec tenetur Confessarius eum docere tunc, cùm non sit facilè tam breui spatio capere. Vnde differenda absolutio. nisi sit in articulo mortis. tunc enim instruatur de mysterijs magis scitu necessarijs, vt de SS Trinitate, Incarnatione, Redemptione, Morte & Resurrectione. item de alijs, prout tempus concesserit, & pœniteat de ignorantia.

Dico 4. Licèt detur ignorantia inuincibilis articulorum fidei in his, qui nec à Parochis nec ab alijs docentur, & hi si tunc morerentur, saluarentur cum fide duorum primò in prima conclusione positorum articulorum. tamen hæc ignorantia inuincibilis, maximè articulorum diuinitatis, & sequentium humanitatis, scilicet, Filium Dei in vtero Virginis incarnatum, natum, mortuum, à mortuis resurrexisse, & ad Cælos ascendisse, rarò admittitur, referente dela Cruz super primum præceptum Decalogi. art: I. Quia doctrina Christiana, maximè quoad articulos in Ecclesia solemniores, vbique satis prædicatur, & omnes habent aliquam notitiam, vt saltem suos majores interrogent, quid sciendũ & quomodo viuendũ.

Dico 5. Confessio externa fidei est necessaria ad salutem. patet ex illo ad Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit Confessio ad salutem.* Hoc tamen præceptum est affirmatiuum. Cùm non obliget ad semper, sed pro loco & tempore &c. v. g. si periclitetur honor Dei, vel vtilitas spiritualis proximi, tunc confiteri tenemur fidem etiam cum periculo vitæ. Nec licèt, quâmuis verbo tantùm, negare fidem. ait enim Christus Dominus Matth. 10. *Qui me negauerit coram hominibus negabo & ego eum coram Patre meo.*

Dico 6. Confessio interna fidei, est etiam necessaria ad salutem Dicitur enim ad Hebræos II. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Vnde Confessio interna

 fidei

fidei obligat infidelem, dum sibi fides sufficienter proponitur. Item obligat fidelem dum de fide tentatur, vt sic tentationi resistat, si aliter superanda, non speratur. Addit Mendoza, obligari fidelem ad eliciendum actum fidei in articulo mortis. vnde tunc à circumstantibus monentur fideles ad eliciendum actum fidei. Item intra singulos annos. Quare benè facient Confessarij excitandò fideles ad eliciendos actus, fidei, spei & charitatis, tunc præcipuè, quando paruus aut nullus concursus. cùm multi hanc obligationem ignorent. Ex his intellige; falsam esse sententiam, dicentem, sufficere actum fidei semel in vita elicere. Quæ etiam inter alias ab Innoc. XI. damnatur.

Dico 7. Est mortale vti veste vel alio signo instituto pro cultu alicuius sectæ, vt apud nos sunt vestes sacræ. Quia his vtendo, exhibetur cultus authoribus talis sectæ, etsi solùm exteriùs hoc facias, sicut si metu mortis solùm, thurifices idolum. Nisi hæc facias, ioci gratiâ semoto scandalo.

Dico 8. Licet fideli vti infidelium veste propriâ eorum ex more patriæ, si aliàs non instat præceptum confidendi fidem. Quia talis vestis non significat religionem, sed nationem. Et sic licet exploratoribus vti veste & linguâ Turcarum. Item non peccant mortaliter nautæ affigentes suis nauibus vexilla Turcarum ad decipiendum eos. ita M. Bannez cum alijs.

Dico 9. Qui discredit cum pertinacia vni tantùm articulo fidei, est hæreticus. Et est excommunicatus in Bulla Cœnæ Domini. Item incurrit alias hæreticorum pœnas, si explicat errorem exteriùs, quamuis signis secretis, ad manifestandum tamen errorem conducentibus, & non indifferentibus. Immo qui cum plena deliberatione dubitat de veritate alicuius articuli fidei, est hæreticus. Ita C. 1. de hæret. Secus si sine plena deliberatione titubat. de la Cruz. Sicut & ille qui scit aliquam veritatem ab omnibus fidelibus teneri, nescit tamen esse articulum fidei, si discredit, non est hæreticus, temerarius tamen.

Dico 10. Non manifestans hæresim externè, licèt in re sit hæreticus, non excommunicatur, nec subjacet alijs pœnis. Cùm Ecclesia non judicet de internis. Idem dic de fingente se hæreticũ, & internè fidem tenente. est communis. Quia excommunicatio & aliæ pœnæ feruntur contra hæreticos, nec debent extendi ad fictos, odia enim restringenda.

## DISTINCTIO III.

### *De Spe.*

NOta. Spes est *habitus supernaturalis, quo certò speramus beatitudinem ex auxilio Dei.* Itaq; spes respicit Deum vt finem cuius assecutio speratur, & vt causam efficientem, cuius auxilio speratur ipsiusmet assecutio. Et sic spes consistit in hoc, quòd homo confidat benè agendo peruenire ad æternam beatitudinem, Dei auxilio.

Dico 1. De spe extat præceptum Diuinum. Patet ex determinatione Alexandri

xandri VII. sequentem damnantis. *Homo nullo vnquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei & charitatis ex vi præceptorum Diuinorum, ad eas virtutes pertinentium.* Hoc præceptum est affirmatiuum. Cùm tantùm obliget determinato tempore. v. g. dum assecuto rationis vsu homini Deus & beatitudo tanquam finis ad quem tendere tenetur proponitur, dum insurgunt graues motus desperationis. Intra singulos annos. de la Cruz ait, aliquoties intra annum. Item in articulo mortis, secundum eundem.

Dico 2. Contra spem peccatur 1. Desperando impetrare veniam peccatorum & gloriam 2. Sperando in creatura vt primario iuuante ad beatitudinem. possumus enim sperare in creatura vt secundario juuante, & sic B. V. M. dicitur spes nostra 3. Præsumendo, dum putas tuis meritis sine gratia Dei te posse assequi beatitudinem, vel dum confidis quidem impetrare veniam peccatorum, & ideo perseueras in peccatis, vel etiam, expectando eandem veniam, perseueras sine pœnitentia vsq; ad senectutem. 4. Non sperando, obligante præcepto spei.

Q. Quæ vox desperantium & præsumentium, saltem ordinariè? ℟. Desperantium hæc. Cùm damnandus sim, quid vereor peccare, & frui omni cupiditate? Præsumentium & in peccatis perseuerantium, Deus est misericors, licèt impleam omnia desideria mea, tandem dimittet omnia.

# DISTINCTIO IV.

## *De Charitate.*

NOta. Charitas est *habitus supernaturalis, quo Deum diligimus ex toto corde, ex toto anima & ex totis viribus, & proximum sicut nos ipsos.*

Dico 1. De actu Charitatis datur præceptum. Patet ex declaratione Alexandri VII. d. 3. conc. 1. adducta. Multoties autem tenemur elicere actum Charitatis in vita vt determinauit Innoc: XI. dum sequentes damnat. Prima est. *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.* 2. *Probabile est ne singulis quidem rigorosè quinquennijs per se obligare præceptum charitatis erga Deum.* 3. *Tunc solùm obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, quâ justificari possumus.*

Dico 2 Tenemur Deum super omnia diligere dum peruenimus ad vsum rationis, vt constat ex 1. 2 q 89 a. 6. 2do. Dum vrget tentatio odij Dei, vel quæcunq; alia, si non alia vitâ, superanda speratur. Secundùm Mendozam, singulis annis, 4. In articulo mortis. Quia ratio diuinæ amicitiæ non solùm vrget in principio, sed & in fine vitæ, immo magis.

Dico 3. Tenemur ex charitate subire damna corporalia ob bonum spirituale proximi D. Th: 2. 2. q. 26. a. 4. ad 2. Et sic tenemur in extrema necessitate spirituali proximi exponere vitam periculo ad subueniendum ei. v. g. si proximus in articulo mortis decipitur ab hæreticis. Magis enim diligenda vita spiritualis proximi, quàm proprium corpus, ex S. P. Augustino apud S. Th. c. a. 5. in argum. sed contra.

Dico 4. Extra extremam necessitatem boni spiritualis non tenetur homo particularis, exponere vitam periculo aut magnam substantiam, pro bono spirituali proximi, benè tamen pati aliquod damnum. Secus sit de Episcopis & Parochis, qui extra extremam boni spiritualis necessitatem tenentur sæpè subuenire subditis cum periculo vitæ & bonorum. Quare licèt peste infecti non sint in extrema necessitate boni spiritualis. cùm per contritionem possint saluari, tenentur tamen Parochi eis ministrare, saltem pœnitentiam & Eucharistiam, vt colligitur ex quadam epistola Greg. XIII. ad S. Carolum Borromæum, vbi determinatur Parochos tempore pestis obligari residere.

Dico 5. Quamuis nunquam teneamur exponere vitam pro vita corporali proximi, eiusdem conditionis, licitum tamen, vt probat Philippus à SS. Trin. in 2. 2. d. 11. dub. 8. Et sic possumus in naufragio cedere tabulam proximo, vt docet Fernandez. p. 1. C. 3. §. 4. ex. M. Bannez Quòd si proximus sit valdè necessarius Reipuplicæ, tunc non solùm licitum, sed etiam tenemur vitam corporalem pro vita corporali eius periculo exponere. Cum pars teneatur subuenire toti.

Dico 6. Peccas contra charitatem non exhibendo proximo, etiam aliàs inimico communia signa dilectionis v g. orationes & beneficia impensa toti communitati. Peccas etiam peccato scandali & contra justitiam distributiuam. Quia proximus licèt sit inimicus, habet jus fruendi bonis communibus. Et licèt ad beneficia impendenda non teneatis absolutè, si tamen impendis, teneris seruare formam distributionis.

Dico 7 Non exhibendo proximo signa honoris consueta ex more patriæ, si aliàs fuerunt exhibita, & modò propter inimicitiam omittuntur, committitur peccatum, secundùm M. Bannez mortale, secundùm Lorcam veniale. Quia omissio salutationis etiam debitæ, saltem vnâ vel alterâ vice, non est p. m. Quòd si inimicus priùs salutauit, non resalutare, est mortale secundùm dela Cruz & Filliucium. Quem salutatione præuenire non est obligatio, nisi ratione scandali, si inde sequeretur, aut ratione conditionis personæ, quæ læsit. v. g. quia est prælatus &c. & læsus est inferior, aut solitus salutatione præuenire. Moscicensis. 2. p. Tyrocinij artis pœnitentiæ. de pecc. contra opera Miseric. Præterea si tali præuentione lædentis animus placaretur, & ad meliorem frugem se reciperet. cùm aliàs sit obstinatus, & mori in prauo affectu, vel diu perseuerare in eo, sit paratus, tunc enim ad lucrandum fratrem obligaris. Mosc: l. c.

Dico 8. Si absit scandalum non teneris familiariter conuersari cum inimico, licèt antea familiariter conuersabaris. Abest autem scandalum, dum talis conuersatio omittitur in priuato. dela Cruz & Philippus à S Tr. l. c Nec judicent statim videntes omitti prædictam conuersationem, fieri ex odio, sed in significationem grauaminis & iniuriæ. Non enim teneris dimittere ius tuum in lite ciuili, immo nec in criminali. Difficile tamen tunc carere animo vindictæ, quare talem moneat Confessarius, vt malo animo deposito causam agat.

Aduerte. In ostendendis signis amicitiæ (præcipuè inter rudes) potest dari ignoran,

ignorantia excusans à mortali. Quare Confessarius hanc aduertens, non molestet pœnitentem de numero vel consuetudine. cùm similia in venialibus non necessariò explicanda.

Dico 9. Quando duo inuicem se læserunt, & vtrinq; est æqualis iniuria, ac vtriusq; par conditio, qui priùs offendit, petere veniam debet. Quòd si iniuria posteriùs illata sit grauior, secundus offendens præuenire debet alterum, quàmuis prior occasionem præbuerit. Sicut, licèt iniuria sit æqualis; tamen ille qui priùs læsit & prouocauit est longè maioris conditionis, tenetur secundus, qui inferior est, veniam petere. Mosc. l. c quoad omnes partes.

Dico 10. Si notorium sit quod neuter velit reconciliationem inire, ab Ecclesiæ Sacramentis tanquam publici peccatores sunt repellendi. Immo etsi id non sit manfestum multis, Confessor tamen eos absoluere non debet. cùm ambo in mortali pefeuerent. Neque dicere possunt, se nullum intus gerere odium; talis enim dispositio odij indicium est. Et dato quòd actu odium non habeant, periculo tamen illius se exponunt, dum prauum affectũ, qui seminariũ illius est, fouent. Et præterea res hæc, scandali magni occasio est. Mosc in terminis l. c.

# DISTINCTIO V.

## De Religione & Obseruantia Sanctorum, in communi.

Dico 1. Religio est *virtus quæ Deo debitum cultum tribuit, tanquam primo omnium principio.* Non est Theologica sed moralis. Nam virtus Theologica habet ipsum Deum pro obiecto quod & immediato, vt patet in fide, spe, & charitate. Hæ enim respiciunt & attingunt Deum immediatè tanquam objectum Quod. Fides, vt sepremam veritatem. Spes, vt summum bonum nostrum. Charitas vt summum bonum in se ipso, summeq; amabilem propter se. At religio aliquid creatum immediatè respicit. nimirum cultum, qui offertur Deo, vt termino & fini Cui. diuina verò excellentia attingitur solùm vt ratio, ob quam Deo debetur talis cultus, & non est objectum immediatum religionis. Ita Gonet in Manuali Thomistarum de Virt. Card. C. 3. §. 1.

Dico 2. Si Sancti colantur propter intrinsecas & absolutas perfectiones, vt propter visionem Dei, charitatem, sanctitatem & statum beatum, tunc non coluntur virtute religionis, sed distinctâ, quæ vocatur dulia, & est quædam obseruantia. Si verò colantur propter excellentiam increatam Dei ad quam habent respectum, tunc eâdem virtute, scilicet religionis, quâ Deus, coluntur. Sic enim non tam ipsi coluntur, quàm Deus in ipsis, in quibus per gratiam & alia dona inhabitat. Nam iste actus non sistit in Sanctis, sed transit ad Deum. Qui cultus est similis cultui Crucis, quæ non tam ipsa, quàm per ipsam colitur Christus. Ita Philippus à SS. Trin. in 2. 2. d. 1. de Virt. Relig. dub. 3. Makowski super Decalogum tr. 1. d. 1 q. 1. a. 1.

Dico 3. Adoratio in communi, est cultus, quo vnus alteri se submittit, seu

 honorat

honorat illum in recognitionem illius excellentiæ. Makowſki l. c. q 2 a. 1. Eſt triplex, latriæ, duliæ & hyperduliæ. Latriæ, eſt ſupremus cultus, qui ſoli Deo propter ſummum eius imperium, quo vniuerſa creauit, gubernat & regit, debetur. Tali cultu ( ob continentiam Chriſti D. ) colitur SS. Euchariſtiæ Sacramentum. Non tamen ſub conditione, ſi Sacerdos verè conſecrauit. nam in ſimilibus ſufficit certitudo more humano. Dulia, eſt cultus, qui debetur Sanctis, alijſq; creaturis adhiberi ſolet, vt docet S. Th. 2. 2. q. 103 a. 2. Hyperdulia eſt cultus, qui debetur Sanctis, habentibus ſpecialem coniunctionem ad Deum, quali cultu colitur humanitas Chriſti Domini præcisè conſiderata, vt ſancta per ſanctitatem creatam, cui tamen vt ſanctificatæ per vnionem hypoſtaticam debetur cultus latriæ. cultu hyperduliæ etiam colitur B V. M.

Dico 4. Adoratio, quæcunq; illa ſit, alia eſt abſoluta, alia reſpectiua. Abſoluta eſt, quando aliquis honoratur propter ſe & ratione ſuæ perfectionis. Reſpectiua, quando propter aliud, vt patet in adoratione imaginum, quæ refunditur in prototypon & exemplar, puta in eum cuius eſt imago. Hâc adoratione reſpectiuâ adorantur etiam nomina ſacra, vt nomen, IESVS, MARIA, ſcilicet, propter id quod repræſentant. Declarat id Makowſki l. c. q. 6 a. 1. & patet ex D. Paulo ad Philipp. 2. *in nomine IESV omne genu flectatur.*

Dico 5. Per ſigna externa non ſumitur differentia inter adorationes. Nam omnis ſubmiſſio externa eſt indifferens, poteſtq; tam Deo, quàm creaturis exhiberi, v. g. genuflexio, totiuſq; corporis proſtratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à ſola intentione pendet, quòd per talia ſigna externa, hæc vel illa honoris ſpecies deferatur. Si enim externâ illâ ſubmiſſione intendas te alteri ſubmittere tanquam Deo, & teſtari eius diuinitatem, eſt cultus latriæ. ſi vt Sancto. Duliæ. ſi vt viro potenti, obſeruantia politica. Makowſki l. c. q. 2.

## DISTINCTIO VI.

### *De cultu virorum illuſtriũ, qui nec canonizati nec beatificati.*

NOta ex Mâkouio l. c. q. 6. Cultus alius eſt publicus, alius priuatus. Publicus eſt, qui nomine Eccleſiæ fit, & ab ea determinatus, vt officium Diuinũ. Miſſa, & alia quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis ſunt determinata. Priuatus verò qui exhibetur, non tanquam inſtitutus ab Eccleſia, nec fit nomine Eccleſiæ, ſed ex deuotione colentis, licèt cum alijs fiat & publicè.

Dico 1. Viri cum ſignis ſanctitatis mortui, nec dum canonizati vel beatificati, poſſunt coli cultu priuato, ſecluſo populi ſcandalo. Vocari in priuatis colloquijs ſancti, & in noſtrum auxilium, vt pro nobis apud Deum intercedant, inuocari. Omnes hæ partes probantur à Makouio l. c. q. 5. a. 1.

Dico 2. Licitum eſt imagines non canonizatorum, nec beatificatorum, ſanctitate inſignium depictas, in domibus priuatis adorare, oſſa oſculari, veſtium particulas retinere. Samuel de Lub. p. 1. Caſuum. V. Adoratio. Sed an liceat talium imagi-

um imagines in Ecclesia cum respectu ad cultum, & non solius ornatûs causâ, reponere ? negat Sam. de Lub. affirmat Makouius cum Molfesio, allegans frequentem vsum plurimarum Ecclesiarum. quod intellige de repositione ad latus altaris. Hoc certum est, talium imagines non posse pingi cum diademate, cum radijs, vel aliquo signo sanctitatem præseferente. Id enim S. Congregatio confirmante Vrbano VIII. prohibuit, Regularibus sub pœna priuationis officij, vocis actiuæ & passiuæ, ac suspensionis à diuinis. Clericis sæcularibus etiam sub pœna suspensionis ab officio, & Sacramentorum administratione, alijsque pœnis arbitrarijs Ordinariorum aut Inquisitorum.

Dico 3. Ad sepulchra & imagines non canonizatorũ nec beatificatorum Sanctorum, non possunt affigi tabellæ & alia dona sanctitatis, aliarumq; gratiarum receptarum indicia, in gratiam facti, sine recognitione Ordinarij & approbatione Sedis Apostolicæ. Ita vetuit Vrbanus VIII apud Lezanam. tomo. I. q. q. Regul. C. *12.* voluit tamen tales tabellas, cum attestationibus consciorum & approbatione Ordinarij in loco extra Ecclesiam reponi.

Dico *4.* Non licet Episcopo in honorem Sancti, nec Canonizati vel beatificati festum publicum aut ieiunium instituere, neque vt Missa de tali dicatur. Samuel l. c. cum Bonac. & alijs. Quia hic cultus censetur publicus.

Dico 5. In die anniuersario obitûs præfati Sancti, non licet in memoriam eius Missam solemnem de SS. Trinitate aut de B. M. V. aut de alijs Sanctis cantare, & concionem de virtutibus habere. Ita Contelorius à Makouio relatus, citans determinationem Vrbani VIII. Quia similes solemnitates sapiunt cultum publicum & sunt quædam protestationes publicæ sanctitatis. Licet tamen in memoriam Sancti nec canonizati vel beatificati, etiam toti communitati proprio motu ab operibus seruilibus abstinere, ieiunare, panegyri extra Ecclesiam celebrare, & similia, quæ nomine proprio & non Ecclesiæ censetur fieri.

# DISTINCTIO VII.

## *De Blasphemia.*

Post considerationem virtutum quibus colitur Deus, agendũ de peccatis oppositis, & primò occurrit de blasphemia, quæ licèt, vt est simplex, opponatur religioni, vt tamen includit errorem contra fidem, opponitur confessioni fidei, & est hæreticalis, quod ei magis conuenit, si considerentur modi, quibus fit, mox recensendi.

Nota. Blaspemia ex S. Th. 2. 2. q. 13. a. 1. *Est derogàtio excellentis bonitatis, præcipuè diuinæ.* Fit quatuor modis 1. quando Deo aliquid attribuitur, quod ei non conuenit 2. quando remouetur, quod conuenit. 3. quando proprium Deo creaturæ tribuitur. *4.* quando remouetur à Sanctis, quod eis conuenit, vel attribuitur conuitiando, quod non conuenit. Samuel de Lub. *2.* p. Casuum. V. Blasphemia. Ex quo patet Blasphemiam sic etiam posse definiri, *Est maledicentia contra Deum & Sanctos.* Est p. m. ex genere suo.

Dico 1. Hæc blasphemia, Deus non recordatur mei &c. est hæreticalis. Vnde proferens excommunicatur in Bulla Cœnæ Domini, si sic verè sentit, sicut profert, aliàs non, si solùm ex peruerso voluntatis affectu proferat. Rudes tamen proferendo dictam blasphemiam vel similes, & sic sentientes sicut proferunt, licèt mortaliter peccent, non sunt excommunicati, eò quòd communitet excommunicationē annexam ignorent. Ignorans enim excommunicationē, non subjacet excommunicationi, vt docetur in trac: de censuris. Et tales, quantùm ad pœnas Ecclesiæ, tantùm materialiter sunt hæretici.

Dico 2. Non est blasphemia hæreticalis vocare amasiam Deum aut idolum, immo nulla videtur. cùm hæc non dicantur in sensu proprio, sed hyperbolico. Mendoza. Sicut & hæc locutio non est blasphemia, hoc est verum, sicut, est Deus veritas, si dictio *sicut* dicat tantùm proportionē, ita vt intendas, quòd sicut Deus est veritas, quod tu dicis, suo modo sit etiam veritas. Secus, si dictio *sicut* dicat æqualitatem, ita quòd velis tuam veritatem adæquare veritati diuinæ.

Dico 3. Sola inaduertentia, in proferendis blasphemijs, excusat à mortali. Armilla V blasphemia & de la C: in præsenti. Consuetudo, per pœnitentiam non reuocata, à mortali non excusat. Quàmuis enim sic prolata blasphemia non sit voluntaria in se, est tamen volūtaria in causa, scilicet, in consuetudine nō abjecta.

Dico 4. Quando aliquis non seriò neq; ex indignatione contra Deum, neq; animo derogandi supremo numini, sed ioco aut fine alio, puta ad docendum vt Magistri exempla proponentes, & ad Diuina applicantes faciunt, aliquid falsi de Deo dicit, non blasphemat. Samuel de Lub. cum Sà. Qui etiam ex indignatione contra hominem, nominat, vulnera Christi, septem Sacramenta &c. non blasphemat, grauiter tamen venialiter peccat, colligo ex Caiet: apud Arm. Quia tamen facilè ex conscientia erronea putare potest esse mortale, interrogetur an putauerit mortale.

## DISTINCTIO VIII.

### De Superstitione,

VIrtuti religionis opponitur superstitio, tentatio Dei, sacrilegium, periurium & simonia. his adde blasphemiam simplicem, de qua iam egi de superstione, tentatione Dei & sacrilegio mox aliqua dicam, periurium supra secundū præceptum, simonia verò supra septimum explicabuntur.

Nota. Superstitio est *cultus vitiosus, quo aut colitur creatur a cultu Diuino, aut Deus modo indebito.* Makowski super Decal. t. 1. d. 1. q. 1. a. 1. Superstitionis species hæ à S. Th. 22. q. 92. a. 2. numerantur. indebitus veri Dei cultus, idololatria, diuinatio, ac vana obseruantia. Quid sit indebitus veri Dei cultus patet. *Idololatria, est cultus, quo diuinus honor creaturæ tribuitur tanquam Deo.* Diuinatio, est *inordinata futuri vel etiam occulti manifestatio.* Vana obseruatio *est vsus mediorum inutilium ad præstandum vel omittendum aliquid.* v, g dum lusores mutant

locum

locum vt malum fortunam euitent. Magia superstitiosa revocatur partim ad diuinationem, si futura vel occulta dæmonis ope manifestantur, partim ad vanam obseruationem, si mira & insolita iuuante dæmone fiunt. Sic definiri potest. est *ratio quædam ope dæmonis, aut occulta manifestandi, aut insolita operandi.* Plura apud DD. videantur de notitia superstitionum. nobis hæc sufficiant. Porro quia notitia sortis necessaria, nota etiam. quod sors dicatur, dum aliquid fit ab homine, vt considerato eius euentu occultum innotescat, fit autem per schedulas extractas, vel per jactum taxillorum &c. dividitur in divisoriam, consultoriam & diuinatoriam, divisoria est, si quæratur judicio sortium, quid sit alicui exhibendum. consultoria, si quæratur, quid agere oporteat, diuinatoria, si quæratur quid sit futurum, vel etiam si quæratur notitia præteriti v. g. furti facti.

Dico 1. Peccatur peccato superstitionis, non solùm colendo Deum cultu pernicioso, v. g. ritu judæorum, Turcarum &c. sed etiam superfluo non servando rubricas, vt si Missa celebranda cum vno acolitho & ponuntur duo. Armilla V. superstitio. sed in hoc secundo non ita incurritur mortale.

Dico 2. Superstitiosus est venialiter, judicans somnia significare aliquē euentum. Arm. V. somnia. Mortale tamen est vti notabiliter somnijs, tanquam regulá suarum actionum, Arm. & alij. Quia sic immiscetur tacita cum dæmone societas.

Dico 3. Vt sors divisoria sit licita. hæc sunt obseruanda, 1. vt prudenter & sine irreverentia fiat 2. sine periculo cōmunis boni & justitiæ. Quod fieret si sorte eligerentur homines indifferenter ad regimen civitatis, quoniam sors cadere posset super indignos. Secus si electis priùs quibusdam idoneis, de vno eorum detur sors pro pace seruanda. Quando ergo homines non possunt concordari, vt in divisione rerum, hoc modo servato licet uti sortibus. Arm. V. Sors. adde tertiam conditionem, sortem divisoriam non habere locum in electionibus Ecclesiasticis, vt constat ex cap. Ecclesia de sortilegijs. Sors divisoria plerumq; est licita, cùm sit quædam conventio, ut cui sors evenerit, illius res sit.

Vt verò sors cōsultoria liceat hæc observanda. 1. Requiritur articulus necessitatis, vt aliter viâ humanâ nequeat fieri. alias esset tentatio Dei. 2. Cum reverentia & fusis ad Deum precibus. 3. Ne fiat pro re aliqua vana, qualis non est, dum constitutus in bivio, & alio remedio carens, utitur sorte consultoriâ 4. Ne fiat in electionibus spiritualibus. V. Makowski t. super decal. d. 2. q. 5. a. 1.

Pro sorte divinatoria conditiones non ponuntur. Cum à Theologis, communiter illicita, judicetur.

Dico 4. Consuetudo, quâ jumentis vena aperitur, die alicui sancto dedicato, est superstitiosa. Nulla enim causa naturalis huius rei esse potest. Neq; supernaturalis, quæ aut in Sacra Scriptura tradatur, aut ab Ecclesia doceatur. Et præterea diabolicum inventum est, ut homines à cultu Dei retrahantur. Idem dic de collectione herbarum tali festo aut vigilia. Et de obseruatione temporum, de qua superstiotiosi extant versus, *clara dies Pauli &c.* Moscicensis in Exam. approb. tit. 14. q. 4. Bonac. excusat à peccato taliter aperientes venam & colligentes herbas,

bas, si id faciant à Sancto expectando auxilium. addit tamen talem consuetudinem tollendam, cum Sancti indebite sic colantur.

Dico 5. Vti remedijs vanis ad tollendam fascinationem, v. g. lavare faciem aqua fluvii cum quibusdam observationibus, est superstitio vanæ observationis, & sic peccaminosa. Quare in casu confugiendum ad media naturalia per medicos, & supernaturalia per orationes, vsum Sacramentorum vel aquæ benedictæ. Patienter autem toleranda crux à Deo immissa, immo etiam mors, si Deo non placuerit per dicta remedia sanitatem restituere, & non recurrendum ad dæmonis præsidia. poterit ille restituere sanitatem applicando occultas naturales virtutes, sed cum periculo damnationis. Moscicens: l. c. q. 1.

Scias fascinationem importare quoddam nocumentum, quod distanti infertur. v. g. aspectu, voce &c. Cujus fundamentum (si de naturali loquamur) corruptio humorũ in homine. proveniens ex annositate, morbo, cibis nocivis. Quæ corruptio prodit in oculos, os atq; nares. emissa ergo ex ore per halitum, ex oculis & naribus per evaporationem, inficit aërem vicinum, qui infectus se insinuat in oculos pueri, quæ est pars tenerrima. & attrahitur ore pueri oscitantis, inde ad aliàs corporis partes diffunditur, vnde puer infirmatur & vomitum patitur.

Quæritur, ex quibus colligitur implicitum cum dæmone pactum, & sic implicita dæmonis invocatio? ℞. ex sequentibus & similibus 1. quando ad habendum effectum naturalem adhibentur signa vel verba, ex se talem non causantia. 2. Quando adhibetur conditio vana tanquam necessaria, v. g. verba scripta manu sinistrâ &c. 3. Si imago imprimatur in lapide sub tali vel tali signo &c. artificialia enim quâ talia non sortiuntur virtutem aliquam ex impressione virtutum cælestium. 4. Dum adhibentur nomina omnino incognita, vel nescitur ad quid pertineant. 5. Dum per media naturalia intenditur effectus excedens virtutem naturalem. v. g. sanare statim hominem. tunc enim dæmon penetrans virtutem herbarum &c. nobis non videntibus applicat activa passivis, & mox sanat. 6. Dum quæritur effectus vanus ex verbis sacris, v g. ex versiculo psalmi, motio annuli. Deus enim non operatur ad hujusmodi vana, sed dæmon gaudens honorari sacris. Dum adhibentur falsa. v. g. quòd Christus D. habuerit febres. apocripha &c. Nam hæc & similia ad consequendum talem vel talem effectum, nec sunt ordinata ex beneplacito Dei, nec ex se & sua natura, consequenter ordinantur à dæmone & ad eum referuntur, quare saltem implicitum includunt pactum. Et est mirabile Christum D. qui tantam dedit virtutem Apostolis ad miracula facienda, hæc secreta eis non revelaverit, quibus vetulæ utuntur. Excusatur putans in his nullum esse cum dæmone pactum. dum de veritate non monetur, nam post monitionem non excusatur, cùm cesset bona fides. Cajetanus.

Q. 2: Quid Confessario agendum cum saga? ℞. quæratur an pactum & gesta per eam facta fuerint hæretica. Si sic remittatur ad habentem facultatem ab hæresi. Si tamen pactum & gesta tantùm essent hæretica materialiter absolvat, secundùm ea quæ solent doceri in tr. de Cens. Tunc autem gesta per sagam,

quantum

quantũ, ad propositũ, sunt tantùm hæretica materialiter, dum ignoratur excõmunicatio gestis annexa, licèt alias fiant cũ pertinatia & error agnoscatur. Hoc enim ipso quod excommunicatio ignoretur, non incurritur, & sic hæresis in tali casu non reservatur cum ratione excommunicationis, sicut & alij Papales, reserventur. Quare Canonicè solùm est materialis licèt Theologicè formalis.

# DISTINCTIO IX.

## De Tentatione Dei.

NOta, Tentatio Dei est *dictum vel factum capiens experimentum de aliqua perfectione Dei* v. g. utrùm Deus sit potens, utrùm velit misereri Est duplex formalis seu expressa, & materialis seu implicita. Formalis est dum fit aut dicitur hâc intentione aliquid ut experimentum capiatur perfectionis Dei. Materialis est, dum non adest voluntas capiendi experimentum perfectionis Dei, fit tamen aliquid ex se ordinatum ad tale experimentum.

Dico 1. Tentatio Dei formalis sine necessitate vel utilitate est p. m, Quia fit irreverentia excellentiæ Dei, dum dubitatur de illa, vel saltem proceditur ut cum sibi simili. Dixi, *formalis* nam materialis non est p. m. nisi pro grauitate casûs v. g. si in morbo periculoso media naturalia habeas & omittas, sperans temerè, à solo Deo effectum. Dixi etiam, *sine necessitate &c* Nam stante necessitate licet petere à Deo, ut per bona media, ostendat tibi suam voluntatem.

Dico 2. Tentatur Deus faciendo pactum, ut prius moriens superstiti appareat, Quia quæritur modo extraordinario experimentum providentiæ Dei. Et tales se exponunt periculo illusionis diabolicæ, incertum enim an anima, an dæmon appareat. Hæc curiositas pro varietate circumstantiarum, aliquando mortalis, aliquando venialis Mosc: in Examine Appr. tit. 14. q. 2.

Dico 3. Tentatur Deus provocando proximum ad Divinũ judicium, Quia quæritur justitia modo extraordinario. Aliquando tamen hoc licet, servatis nonnullis conditionibus. 1. Si non sit qui justitiam administret. 2. Si non fiat ex pravo affectu. 3 Si sit in materia magni momenti, v. g. ut innocentia appareat, familia non gravetur infamiâ, ut liberetur mundus à tali Tyranno, vel ut is resipiscat. Moscic: lib c. q. 7.

# DISTINCTIO X.

## De Sacrilegio.

DIco 1. Sacrilegium est *violatio rei sacræ*. nomine *rei sacræ* intelligitur omne illud, quod ordinatur ad divinum cultum, & efficitur quasi divinum, cui proinde aliqua debetur reverẽtia, quæ refertur in Deum. *Violatio* accipitur pro omni irreverentia. Samuel de Lub. V. Sacrilegium. ut committatur sacrilegium debet res violari in eo in quo est sanctificata. Sic qui fornicatur in agro Ecclesiæ non est sacrilegus. Secus qui hunc onerat jurisdictione sæculari.

Dico 2. Sacrilegium ex D. Thoma 2. 2. q. 99. a. 3. est triplex, personale locale & reale. Personale *quo fit injuria personæ sacræ*, ut si Clericus percutiatur vel à sæculari judice puniatur. Item si contra votum personale castitatis, vel abstinentiæ excedatur &c. *Locale quo fit injuria loco sacro*, ut si de loco sacro reus extrahatur Sequentes tamen non gaudent immunitate Ecclesiasticâ. 1. Hæreticus formaliter sumptus, hoc est ob hæresim puniendus. Nam in aliis gaudet. 2. Homicida & mutilator in loco sacro. 3. Homicida proditorius. V. dicenda in 2. d. 66. conc 10. 4 Assasinio peccans. Assasinium dicitur, cùm quis aliquem conducit ad occidendum, aut conductus mercede aliquem occidit. 5. Crimine læsæ Majestatis obnoxius. 6. Latro publicus, & grassator viarum. 7. Depopulator agrorum. Item locale sacrilegiũ, si locus sacer violetur. In quibus autẽ casibus id fiat, trado de sacrificio Missæ. Si negotiationes, stabulationes, &c. fiant in Ecclesia. Si res de Ecclesia, etiam tantùm depositæ, extrahantur &c. Reale sacrilegium est, quo fit injuria rei sacræ, v. g. Sacramentis, vasis sacris, reliquiis & imaginibus SS. Sacræ Scripturæ, v. g. abutendo ea in materia turpi, à fortiori hæretica. Item si fiat injuria juribus & rebus Ecclesiæ, sive illæ sint mobiles sive immobiles Et sic suppressores piorum legatorum, decimas non reddentes, milites bona Ecclesiarũ & Monasteriorũ molestantes, sunt sacrilegi. V. Samuelem de Lub. v. sacrilegium.

## *Circa secundum præceptum.*

HOc præcepto prohibetur omnis in ordinata nominis Dei usurpatio, ut temerè jurando, adjurando vovendo & non servãdo, item blasphemando. sed de blasphemia jam supra egi.

# DISTINCTIO XI.

## *De Iuramento.*

NOta. Iuramentum est *veritas divino testimonio confirmata*: hinc jurare est Deum in testimonium alicujus veritatis addùcere. ut verè jures (ait de la Crux) non est necessarium scire, Deum in testem per juramentum adduci, sed satis est, si intendas facere, quod alii faciunt.

Nota 2. ut juramentum debito modo fiat, tres conditiones necessariæ, scilicet, veritas, justitia & necessitas. Veritas consistit in hoc quod res ita se habeat, vel saltem ita putatur, ut juratur. necessitas quando agitur de propria aut proximi fama &c. justitia quòd res jurata non sit contra legem Dei.

Nota 3. Iuramentum est quatruplex, assertorium promissorium. comminatorium, & execratorium. assertorium est *assertio Divino testimonio confirmata*. v. g. juro, quòd eleëmosynam dederim. comminatorium est *comminatio Divino testimonio confirmata*. v. g. juro, percutiam Petrum promissorium, est *promissio Divino testimonio confirmata*. v. g. juro, dabo eleëmosynam, execratorium est *execratio Divino testimonio confirmata*. v. g. Deus me damnet, si mentior.

Nota.

Nota 4. Iuramentum promissorium dividitur, in absolutum, conditionatũ, pœnale, reale, personale, mixtum ex reali & personali. Absolutum, juro, hoc vel illud faciam. conditionatum, juro, ingrediar religionem, si convaluero. Pœnale, juro, si silentium fregero, jejunabo tribus diebus. Reale, juro, dabo hospitali eleëmosynam. Personale. juro, per annum hospitali inserviam. Mixtum ex reali & personali. juro, dabo eleëmosynã hospitali, & per annũ eidẽ inserviam.

Dico 1. Iurare sine veritate est p. m. quia grandis irreverẽtia, adducere Deũ in testem in re falsa. Etiamsi tale juramentũ sit in re parva ut est mens Innoc. XI. sequentem damnantis. *Vocare Deum in testem mendacij levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.* Addit Fernandez in præsenti. si in re parva sine veritate juratur, magis peccatur, ob majorem irreverentiam. jurare autem sine necessitate, suppositis aliis conditionibus veniale est.

Dico 2. Iurare sine justitia id est contra legem Dei, est p. m. in re gravi, in levi p. veniale. Fern. & alii, Si tamen in re venialiter iniqua, non esset intentio se obligandi, esset mortale. dela Cruz. cùm sic deficeret veritas.

Dico 3. Si res juramento promissa est parva, etsi sit totalis materia juramenti, obligat tantùm sub p. v. D. Antoninus. Sylvester, Soto, Ledesma, apud dela Cruz. Et sic mater jurans punire puerum, quando non multùm expedit, si omittat, non peccat mortaliter. Sic etiam juramenta Aulicorum, qui ad ingressum domûs, jurans se non primos ingressuros, non inducunt p. m. licèt non impleantur.

Dico 4. Iurans latroni minanti mortem, dare centum, tenetur implere si non relaxatur. ita decernitur C. debitores & C. si verò de jure jurando. Sed impleto tali juramento potes repetere datum. Immo etsi juràsses non denuntiare, potes denuntiare. cùm hoc jurare sit illicitum. vergit enim contra iustitiam publicam. D. Th. 2. 2. q. 89. a. 7.

Dico 5. Iurans sine animo jurandi peccat. Oppositum damnat Innoc: XI. damnando sequentem. *Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.* Hæc fictio si cadat supra rem falsam est p. m. Fern. in præsenti ex Caiet. & Soto. quia gravis fit Deo injuria afferre eius testimonium, quanquam fictè, ad rem falsam comprobandã. Si supra rem veram (intellige extra judicium) est p. veniale. Idem Fern. ex Soto. & Aragonio. Sed an jurans sine animo jurandi teneatur implere? negat Sylu. & Soto nisi adsit scandalum & damnũ tertij. Quare si Virgini fictè juràsti nuptias, ut eâ potiaris, teneris implere, ut patet ex S. Th. 2. 2. q. 89. a. 7 ad 4. Qui etiam jurat cum animo quidem jurandi, sed se non obligandi, peccat mortaliter, etsi coactè juret. Quia mendaciter jurat. Cùm obligatio sit annexa juramento. Non tamen implere tenetur secundùm Armillã, Ochagaviam & alios contra delà C. nisi adsit scandalum & damnũ tertij.

Dico 6. Iuramentum falsum procedens ex mala consuetudine, etsi inadvertenter fiat, est p. m. in eo, qui per actum contrarium talẽ consuetudinem non retractavit. Caiet. Victoria. Ledesma, quos sequitur dela C. Licèt enim tale juramen-

tum non sit volitum in se, est tamen volitum in consuetudine, sicut peccata ab ebrio prævisa, sunt volita in ebrietate. Si malam consuetudinem retractâsti, & juras inadvertenter falsum, non peccas. Quare talibus detur à Confessario consilium, de retractanda sæpè, prava consuedine. Si etiam ex motu naturali falsum juras, excusaris. Soto, tale enim juramentum non est volitum ratione consuetudinis, cùm hæc in tali casu se solùm habeat per accidens.

Dico 7. Qui habet consuetudinem jurandi indifferenter verum, vel falsum, nec conatur talem consuetudinem evellere quàmuis ex tali consuetudine juret verum, non excusatur à mortali. dela Cruz. cum Led. & Soto. Cùm ex tali consuetudine sit in proximo periculo jurandi falsum.

Dico 8. Habens consuetudinem mortaliter iurandi, per se loquendo, potest absolvi, si habeat firmum propositum. tum quia hæc occasio non est extrinseca, tum quia hæc occasio interrumpitur per propositum. Ratione tamen scandali neganda absolutio. Item quoties saluti pœnitentis expedire judicaverit Confessarius. Bonac. quoad omnes partes. Supra 2. præc. q. 1. punc. 13. Expedit autem ad emendationem, si ter vel quater admonitus fuit, & nihil curavit. nisi forsan scandalum adsit, aut alia causa, ob quam absolvi debeat à peccatis. Makovius super Decal. t. 2. d. 1. q. 7. a. 2.

Q. V. consuetudo jurandi venialiter, v g sine necessitate, sit mortalis? Rdet Bonac. l. c. ex Led. & aliis contra Clavem Regiam, negativè.

Dico 9 Iudex potest, immo tenetur, ad instantiam partis petere juramentum ab eo quem scit falsò juraturum. Persona verò privata peccat mortaliter petendo tale iuramentum, etiam per iudicem. dela C. ex S. Th. 2. 2. q. 98. a. 4. quoad vtramq; partem. Christiani etiam principes tutâ conscientiâ recipere possunt juramenta ab infidelibus juxta ritum eorum, ut cum jurant per falsos Deos &c. Samuel de Lub. V. juram: ex S.Th. An verò judex nullo instigante possit petere juramentum ab eo quem scit falsò juraturum? judico quòd non, & colligo ex S. Th. l. c. in fine Corp. articuli.

Dico 10. Hæc verba. In bona fide, in mea conscientia, in mea anima, non sunt iuramenta. Sensus enim est, iuro in fide boni Viri, id est loquor, ut decet bonum virum. Iuro in mea conscientia, id est loquor quod scio conforme meæ cõscientiæ &c. Immo nec hæc, iuro per meam conscientiam, per meam animam, per meam fidem, non intelligendo fidem theologicam, ut benè advertit Arm. V. jur. sunt iuramenta. Idem enim sonãt quod priora verba. Nisi Deum invocare intendas. Idem docent aliqui de his. Deus novit, testor coram Deo, testificabitur Deus Quia sunt tantùm quædam narrationes, ad iuramentum autem requiritur invocatio divini numinis, saltem implicita Et sic si hæc sumis invocativè, iuras.

Dico 11. Licet iurare per creaturas, quatenus in creaturis repræsentatur Deus, v. g dicendo; iuro per cœlum. sic enim implicitè invocatur Deus. Dixi, *inquantum in eis repræsentatur Deus*. Nam iurare per creaturas, adducendo eas, ut testes

testes ex se infallibiles, est blasphemum. iurare verò per creaturas sine respectu ad Deum, nec adducendo eas ut testes ex se infallibiles, sed tales, quales sunt, nec est verè iuramentum. nec peccatum.

## QVÆSITVM
### V. Liceat iurare cum restrictione mentis?

Respondetur resolutionem huius pendere ex his, quæ docet P. Gonet in Manuali Thomistarum de Fide. C. 2. §. 3. edito Bononiæ 1681. & sic post notitiam sententiarum ab Innoc. XI. damnatarum, vbi sic ait. Non licet uti amphibologiâ seu æquivocatione formali, benè tamen materiali cùm illa sit quædam species mendacii non verò ista. Amphibologia enim seu æquivocatio formalis est, quando non adsunt aliquæ circumstantiæ. ex quibus audiens devenire possit in cognitionem significationis, vel sensûs verborum à loquente intenti. Materialis verò quando adsunt aliquæ circumstantiæ, quæ facilè manifestare possint, in quem sensum vox, vel propositio amphibologica vsurpatur à dicente, ita ut vir prudens facilè hoc possit agnoscere, licèt audiens ob negligentiam considerationis circumstantiarum illarum, mentem loquentis non intelligat. Hâc amphibologiâ seu æquivocatione vsus est Christus, cùm rogantibus consanguineis ut ascẽderet in templum, respondit, *ego non ascendam* Ioan 7. cùm tamen postea ascenderit. Ex circumstantia enim petitionis eorum, quæ consistebat in hoc, quod palam ascẽderet in templum. ut in eo manifestaret se mundo, poterant si attendissent sufficienter intelligere, in eodem sensu Christum respondisse, se non ascensurum nisi palam & publicè, sed tantùm in occulto. Hæc citatus Doctor.

## DISTINCTIO XII.
### Quæ tollunt obligationem iuramenti promissorij?

Nota. Obligatio iuramenti promissorii quinq; modis tolli potest, scilicet, per relaxationẽ (in voto autem dicitur irritatio) per dispensationem, cõmutationem, interpretationem, & cessationem. Relaxatio vel irritatio, est annullatio facta ab illo, qui potestate dominatiuâ gaudet. Dispensatio, est annullatio cum causa, ab habente iurisdictionem Ecclesiasticam in foro exteriori. vel ab habente privilegium. Quæ iurisdictio etiam requiritur, dum fit commutatio in minus bonum. cùm sic in parte dispensetur. Commutatio, est mutatio vnius materiæ in aliam. Interpretatio, est explicatio, quâ iudicatur iuramentum hic & nunc non obligare. Cessatio est, quando tollitur seu deficit materia, supra quam factum fuit iuramentum. Et hæc possunt applicari voto.

Dico 1. Pater relaxat iuramenta filiorum, Vir Vxoris, circa ea, quæ eius potestati subduntur, S. Th. 2. 2. q. 89. a 9. Idem valet dominus tẽporalis cum suis subditis, circa quæ sunt subditi patet ex S. Thoma l. c. universaliter enim loquitur.

Dico

Dico 2 Qui habet potestatē delegatam irritandi, dispensandi, commutandi vota, potest etiam iuramenta votiva. Quia arctius est vinculum voti, & privilegia infavorem animarum amplianda. Diana p. 3. tr. 5. resol. 25. cum Tannero. Sunt autem iuramenta votiva, quæ fiunt intuitu colendi Deum. Extendi potest probabiliter conclusio ad iuramenta annexa votis. Bonac. cum aliis, supra 2. Decalogi præc. q. 1. punc. 17. Item ad iuramenta votiva, mediatè ordinata in commodum alterius, ut est iuramentum dandi eleëmosynam Vigur: tr: 8. c. 8. dub. 20. & alii. Iuramenta verò facta, immediatè & specialiter in favorē tertii, ab hoc solo relaxantur & commutantur, aut ab habente super hunc, aut supra iurantem, aut supra rem iuratam, potestatem, relaxantur inquam saltem indirectè, condonando rem promissam. dela C. in præsenti & alii. Vnde licèt habeatur facultas circa vota, non ex eo habetur facultas circa iuramenta, in favorem tertii specialiter facta, & acceptata. Dixi *acceptata*, siquidem ante acceptationem nullum ius acquiritur, ut advertit Makovius, tr. 2. super Decal: d. 1. q. 9. a. 1. & alii.

Dico 3. In iuramentis absolutis, perpetuæ castitatis, religionis. peregrinationis Romanæ, Hierosolymitanæ ac Compostellanæ dispensat Episcopus. dela C. & Ledesma. contra Caiet: & alios. colligitur ex S. Th. l. c. ad 3. Ratio. Quia hæc potestas non est ablata ab Episcopis à lege, vel consuetudine, sicut ablata est potestas ab Episcopis circa vota absoluta castitatis perpetuæ &c. Et sic dum tempore Iubilæi conceditur facultas dispensandi in iuramentis, non est ratio cur hæc excipiantur.

# DISTINCTIO XIII.

## *De Adiuratione.*

NOta. Adiuratio secundùm S. Antoninū est *inductio alicuius personæ vel creaturæ ad aliquid faciendum vel non faciendum, ex invocatione rei sacræ.* Duplex est, quædam imperativa, quâ utimur ad subditos. Quædam deprecativa, quá utimur ad Deum, Sanctos &c. ut patet ex usu Ecclesiæ, quæ orationibus, talem finem imponit, per Dominum nostrum Iesum.

Dico 1. Adiuratio facta modo debito est licita & meritoria. Deficiente necessitate, item iustitia in re levi, est p. veniale. Immo deficiente veritate in re levi, secundùm Bonac. & alios apud eundē l. c. punc. vltimo, est tantùm veniale.

Dico 2: Adiurare Superiorem quasi cogendo, prout Cayphas Christum adiuravit, est pecc: mortale. Secus si adiuratur, quasi rogando, Samuel de Lub. p. 1. Casuum V. Adiuratio cum Armilla.

Dico 3. Adiurare dæmones per modum deprecationis non licet, quia talis modus ad amicitiam pertinet. Adiurare per modum compulsionis, quandoq; licet, ne nobis noceant &c. quandoq; non licet v. g. ad sciendum aliquid ab eis, obtinendam sanitatem, fugandas grandines &c. hoc enim esset beneficium expectare & societatem habere. Bonac. l. c. & sic esset p. mortale.

Dico

Dico 4. Volens dæmonem expellere & adiurans eum, circa eā quæ ad expulsionem nihil faciunt. v, g. quid senseritPhilosophus de immortalitate animæ, si hoc ex levitate faciat, & non ut à dæmone addiscat, non peccat mortaliter, quia sic non intendit cum eo aliquam amicitiam. Arm. cum Sylu. hoc tamen non faciendum, ne sic alii credant.

Dico 5. Adiurare creaturas irrationales secundùm se sumptas non licet. quia vanum & inutile. In ordine tamen ad eum à quo moventur, licet, vel per modum deprecationis ad Deum directæ, vel per modum compulsionis, quæ refertur ad dæmonem, qui in damnum hominum vtitur creaturis irrationalibus.

# DISTINCTIO XIV.

## *De Voto.*

NOta 1. Votum est *Promissio facta Deo de his, quæ ei magis placent.* Licèt vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum, qui in Sanctis colitur. Quatuor habet conditiones. ut sit circa materiam bonam, possibilem, liberam voventi, & suo contrario meliorem. hinc votum nubendi non tenet. Quia matrimonium impedit maius bonum, scilicet, cælibatum. Esset tamen validum, si ob proclivitatem ad Venerem, cælibatus esset moraliter impossibilis. Caiet.

Nota 2. Sicut supra in notando quarto divisimus iuramentum, ita potest dividi votum. Præter quam divisionem, dividitur in solemne & simplex. Simplex est *nuda promissio facta Deo de meliori bono.* Solemne est, *quod præter promissionem factam Deo de meliori bono tradit hominem Deo irreuocabiliter* Irrevocabiliter inquam, vel ex statuto Ecclesiæ, ut votum annexum majoribus Ordinibus Et propterea hoc, ut docet Ledesma apud dela Cruz super 2. præc. a de voto. d 8. ex natura sua est simplex, & solemne accidentaliter ex statuto Ecclesiæ. Vel tradit irrevocabiliter Deo, ex jure naturali & Divino, ut votum, quod communiter faciunt religiosi. Et propterea in hoc voto nequit dispensare Summus Pontifex, ut docet S. Th. 22. q. 88. a 11. Nec obstat quod legatur Summum Pontificem cum aliquibus dispensasse. nam ut ait M. Soto L. 7. de justitia & jure q 4. á. 2 Summus Pontifex secutus sententiam probabilem, vota Religiosorum esse dispensabilia, stante tamen causá gravissimâ. Scias, dici posse irrevocabile, quod nonnisi in casu extraordinario, per dispensationem, vel aliâ viá tollitur.

Dico 1. Tanta debet esse mentis deliberatio, ut valeat votum, quæ sufficit ad p. mortale. Nec tamen ad valorem voti necessarium est, omnes omnino difficultates expendere, quas vovens postea in voto experitur perpessu difficiles, quas si antea cogitâsset non vovisset. aliàs vix daretur votum validum. cùm vix inveniatur vovens, qui non experiatur in executione voti difficultates. Non etiam requiritur, ut vovens sit liber ab omni iracundiæ vel concupiscentiæ passione, vel etiam levitate, quando passio non est tanta, item levitas, ut rationis vsum ad p. mortale sufficientem tollat, Fernand. quoad omnes partes 1. p. C. 6. §. 1. Secunda

cunda conclusionis pars non obstat. Si vovetur aliquid cum ignorantia circumstantiæ gravissimæ, quam siquis sciret meritò non voveret, non tenetur votum implere. dela Cruz l. c. cum Torre. Quare qui vovit ire Ierosolymam putans parum distare non obligatur voto.

Dico 2. Votum, sicut juramentum, factum ex metu, illato ab intrinseco, v g. ab infirmitate, vel à causa extrinseca naturali, v. g tempestate, obligat. Et idem est, si fiat ex metu justè illato à causa libera, v. g si mulier deprehensa in adulterio, cogatur aliquid vovere, vel jurare. Sylu. & Medina.

Dico 3. Votum, sicut & Matrimonium, factum ex metu cadente in virum constantem, & injustè à causa extrinseca illato, à jure, C: ad audientiam. de ijs quæ vi &c. irritatur. Non sic iuramentum præfato modo factum. sed ob reverentiam supremi Numinis, implendum, modò, res iurata ex se sit licita. V. distinctionis 11mæ conclus. 4tam.

Dico 4. Votum sine animo promittendi, est nullum. In foro tamen externo (dum non constat de animo) taliter vovens cogitur servare votum, & ad id tenetur ob vitandum scandalum. Immo si voves v. g. castitatem cum animo promittendi, non tamen se obligandi, licèt scias obligationem annexam promissioni, non teneris voto, ut dictum in simili de juramento d, 11. infine conclus. 5. sed à peccato non excusaris, sic vovendo.

Dico 5. Alienum votum neminem obligat, Et sic filius à patre religioni dei votus, non tenetur vi voti religionem ingredi, nisi id ratificâsset, Eodem modo si communitas aliquid vovit, posteri vi voti non obligantur. ex alio tamen capite obligari possunt. de quo judicet vir prudens in particulari. Hæc doctrina extend tur ad juramentum, vnde successores non servantes juramentum antecessorum i non sunt perjuri, Ratio horum, eò quòd tales obligationes sint personales, dela Cruz in præsenti cum Ledesma.

Dico 6: Promittens jeiuniũ in vigilia alicujus Sancti nõ tenetur præterlapsâ vigiliâ jeiunare, licet ex malitia omittat, dela Torre cum Caiet. eò quòd materia talis voti sit jeiunium ob festivitatem talis Sancti, quæ materia jam non extat. Adverte ex Salazar, non sic discurrendum de promittente intra annum religionis ingressum, quo elapso non cessat obl gatio. quia tale tempus solùm erat circumstantia ad votum abbreviandum, non ad tollendam obligationem.

Dico 7. Votum de re parva, etiamsi res parva sit totalis materia voti, v. g. de non mentiendo venialiter, obligat solùm sub p. veniali. Sotus & alij, parva enim irrogatur irreventia. Et procedit conclusio etiam de votis rerum levium ordinatarum ad vtilitatem proximi temporalem, ut est votum dandi quotidie pauperi grossum. Quòd unde si pluries omittendo talem eleemosynam devenisti ad materiam gravem, non peccâsti mortaliter in singulis omissionibus, teneris tamen tunc ex virtute religionis sub p. mortali reddere illam quantitatem omissam, ait dela C. de voto d. 4 quia eleemosynæ omissæ copulantur. fis enim ditior. Non tamen idem est de voto recitandi quotidie vnum Ave Maria, proinde licèt

de licèt omittatur quantitas pro rosario sufficiens, non est sub mortali repetenda, ut habet communis DD. eò quòd omissiones non copulentur. Makovius de voto q. 6. a. 1. negat dictas omissiones eleëmosynæ copulari, si sint alligatæ diei. annuit Sanchez to. 1. lib. 1.

Dico 8. Qui positâ morali diligentiâ nequit ferre probabile judicium an voverit, non tenetur voto. quia in dubio melior conditio possidẽtis. Qui etiã positâ morali diligentiâ, scit quidem se vovisse virginitatem, dubitat tamen ex circumstantijs an simpliciter, an coniugalẽ, an perpetuã an ad tempus, non obligatur ad virginitatẽ simpliciter & perpetuam. Bonac cum alijs. Hæc doctrina applicanda jeiunio & alijs materijs. In tali voto virginitatis dispensat Episcop⁹, dela C. cum Torre. Quia ob dubiũ nõ censetur votũ castitatis simpliciter, de quo est reservatio.

Dico 9. Qui vovit religionem bonis abundantem, tenet votum, si abundantia bonorum pro causa impulsiva & non finali ingrediente votum habeatur. Ex quo intelliges votum religionis, habendo pro fine Provincialatum non valere, sicut & votum dandi eleëmosynam, habendo pro fine vanam gloriam, non valet. dela C. in præsenti. Item Caiet. Nau. apud Busemb.

Dico 10. Qui vovit religionem, non tenetur adire monasteria remotissima, sed quæ arbitrio prudentis non multûm distant, attentâ qualitate & possibilitate voventis. Quod si vovens habeat impedimentum temporale, faciet ut tollatur. v. g. nescit grammaticam, tenetur sub mortali addiscere, si vovendo intendit esse chorista, nisi ignoraret hanc esse necessariam, & non voveret, si sciret. nec tenetur sumere habitum laicorum, si intendit ut supra.

Dico 11. Ingressus religionem ex voto, si intra annum probationis religio non placeat, vel sit aliquomodo difficilis, non tenetur voto. At si sine causa rationabili dimittit habitum, aut epellitur è religione ob defectum emendabilem adhuc tenetur voto. quia votum religionis; quantum est ex se obligat profiteri, & hæc est communis intentio voventium religionem. oppositum docent aliqui quoad vtrumq; casum, scilicet dimissionis & expulsionis, apud Bonac. supra 2. præc. q. 2. p. 5. nisi expresse vovisset profiteri. qui ut sit liber in conscientiâ à professione facienda, non sufficit minorem difficultatem experiri, sed judicare debet religionem sibi valde difficilem. quia in hoc casu maior debet vrgere ratio, quàm quando non exprimit, quòd velit profiteri. Oppositum quod est Reginaldi, judicatur probabile in Summa Dianæ. Licet enim aliquis expresse voverit profiteri, hoc tamen intelligendum secundùm consuetudinem Ecclesiæ concedentis annum probationis ad probandum, an religio placeat. unde ut non peccet retrocedendo non est necesse religionem experiri, vt valde onerosam.

Dico 12. Qui emisso religionis voto contrahit matrimonium, peccat quidem, sed non tenetur servare castitatem, poteстq; petere debitum. Nam talis intendebat castitatem dependenter à religione, quare si ab hac hic & nunc liber, etiam à servanda castitate.

Dixi, *hic & nunc*. Nam securiùs est, quòd talis mortuâ vxore teneatur ingredi

gredi religionem. Sicut qui vovit monasterium ædificare, si pauper efficitur, reddità pinguiori fortunâ tenetur monasterium ædificare. in similibus enim casibus, votum non tollitur, sed suspenditur.

Dico 13. Si vovens non taxavit tempus impletionis voti, determinetur tempus arbitrio prudentis, attentis circumstantijs. Salazar non permittit differre ad quindecim dies. Non implens votum intra debitum tempus, interrogetur, vtrum id alijs vicibus confessus, si sic, non absolvatur, donec impleat. & hoc conformiter ad dicenda l. 2. d. 69 conc. 3.

Dico 14. Qui centies v. g. vovit determinatam eleëmosynam, si non implet, vnum tantùm p. mortale committit. eò quòd res promissa sit una tantùm. Ille verò qui promisit, se vigesies v. g. percussurum Petrum, toties. æquivalenter tamen, peccavit. Quia licèt res promissa sit eadem, iniuria tamen circa eam, vigesies multiplicari volita.

## DISTINCTIO XV.

### *In quibus casibus cessat obligare votū, vel remanet firmum?*

Dico 1. Omnia filiorum vota, etiam religionis, emissa ante annos pubertatis, possunt à patre, vel in defectu huius à tutore, vel à matre, in defectu utriusq; irritari. Sylvester & alij. Adde, claritatis gratiâ, ex Philippo à SS. Trin. referente communem, licèt hæc vota implenda referantur ad tempus pubertatis. Quia ut innuit dela Cruz in præsenti ex S. Th. filij ante annos pubertatis jure naturæ subduntur prædictis personis, eò quòd tunc careant perfecto vsu rationis. Et licèt tunc quandoq; contingat eos habere perfectum vsum rationis, hoc est per accidens, ad quod lex non respicit. Scias, anni pubertatis sic taxantur, duodecim pro fœmina, & quatuordecim pro viro.

Dico 2. Vota personalia post annos pubertatis facta, vel saltem tunc confirmata, non possunt à parentibus irritari. cùm filij tunc, quoad hæc sint proprii juris. Caiet. & alii. Dixi, *vota personalia.* nam vota realia vel etiam mixta, facta ante annum vigesimum quintum ( excepto voto eundi Ierosolymam, ut habetur in C. ex multa, de voto ) possunt irritari à parentibus vel tutoribus, ut habet communis. Quia toto illo tempore subiicitur filius parentibus vel tutoribus in administratione temporalium. Nisi ut advertunt DD. filius sit emancipatus aut habeat bona castrensia. Dicuntur bona castrensia, quæ acquiruntur per bellum, advocatiam, cathedram &c. item dixi, *confirmata* Nam vota personalia ante annos pubertatis facta, & post annos pubertatis permanentia, nec tamen confirmata, ex sententia Caiet. & Victoriæ possunt à parentibus &c. irritari.

Dico 3. Omnia vota Vxoris, quæ mariti juri prœiudicant, ut votum de abstinentia impediens debiti redditionem votum ingrediendi religionem, &c. votum, cuius executio familiæ gubernationi obest. ut votum peregrinandi, maritus irritare potest Adverte. Si talia vota essent ante mâtrimonium emissa, quoad su-

um effectum possent suspendi à marito, non verò irritari, secundùm sententiam securiorem. Vota tamen vxoris quæ non præiudicant viro, aut gubernationi familiæ v. g. de nō furando, de facienda eleemosyna ex bonis paraphernalibus, &c. vir nequit irritare. Tabiena Nau & alij. Nam in his quæ juri viri non præjudicant ipsa est perfecti jurjs. Vxor etiam ea vota viri irritare potest quæ suo juri in corpus viri præiudicant. Et ideo irritare potest votum viri de nunquam petendo debito, quatenus sibi præ pudicitia & naturali necessitate onerosum.

DIco 4 Vota famulorum nequeunt irritare heri. Verùm si famulus servi- at contractu oneroso, & herus recuset eum rescindere, potest vota quæ seruitio per contractum obligato obsunt pro eo tempore suspendere. comm: DD. apud Ant: Fern. I. p C. 6. § 7. Secus dicendum de irritatione votorum à mancipijs emissorū, hæc enim à Dominis irritari possunt, eo modo quo vota vxoris à marito.

Dico 5. Quamvis votum sit emissum cum licentia superioris, adhuc potest ab eo, aut successore sibi æquali & non ab inferiore irritari. Nam prælatus concedendo licentiam non abdicauit à se potestatem super actiones subditorum. Qui tamen sic datam licentiam, sine ratione reuocat mortaliter peccat, ut doceri solet, contra Suarez & Layman. sed nostra sententia procul dubio securior. Immo & ille non excusandus à mortali qui non dedit expressam licentiam vovendi, & irritat votum sine causa colligitur ex S. Th. 22 q. 88. a. 12. Et ratio. quia utitur potestate in destructionem in re graui. Circa quæ scias. Votum semel directè irritatum non reviviscere, etiamsi ille qui irritauit vellet. Tabiena & Rosella. patet ex C. Quiddam. Secus, si tantùm esset suspensum.

Dico 6. Episcopus nequit irritare vota Clericorum. Nam ad irritanda vota & juramenta, requiritur potestas dominatiua, quam non habet Episcopus super Clericos, cùm non possit de rebus eorum disponere. Quatuor autem sunt qui gaudent potestate dominativa. Pater respectu filiorum. Dominus respectu mancipiorum. Maritus respectu vxoris. Vxor respectu mariti, in illis tantùm, quæ debitum maritale concernunt.

Dico 7. Episcopus in omnibus votis dispensare potest, à fortiori eadem commutare, præter votum religionis, castitatis perpetuæ, peregrinationis Compostellam, Hierusalem vel Romam. Nota, ad dispensationem requiri jurisdictionem Ecclesiasticam in foro exteriori & spirituali, quâ gaudet Pontifex in tota Ecclesia, Episcopus in suo Episcopatu &c. Qualis authoritas non requiritur in dispensante virtute priuilegij, & facultate delegatâ.

Dico 8. Episcopus dispensat in voto Sacerdotii, in voto non nubendi, in voto disjunctiuo, v. g. voueo Sacerdotium vel religionem, in vota vitandi mollitiem in voto non petendi debitum, in voto conditionato castitatis perpetuæ, etiam conditione impletâ si apponatur conditio verè & non tantùm secundum formam externam. tunc autem conditio est tantùm secundùm formam externā. quando particula *Si* æquiualet particulæ *quando*. v. g. voueo castitatem, si pater morietur, tale enim votum est verè absolutum. Item dispensare potest in voto condi-

conditionato pœnali, licèt conditio impleatur. sit exemplum voti conditionati pœnâlis, voueo religionem si fornicatus fuero. Ita dela C. in præsenti, cum aliis. Et ratio. Quia hæc vota, vel non habent per se & necessario annexam castitatem, vel sunt vota imperfecta. solùm autem votum castitatis perfectum censetur reseruatum. quia cum reseruatio sit odiosa, strictè est explicanda.

Adde. Qui potest dispensare in voto conditionato pœnali, potest etiam dispensare in pæna, v. g. eleemosyna promissa si luseris, vel in aliud commutare, etsi conditio impleatur. eò quòd facultas tollendi votum ad omnia se extendat, dela Crux cum Torre.

Dico 9. In graui necessitate, si non pateat ad Summum Pontificem aditus, Episcopus dispensare potest in votis, alias Summo Pontifici, reseruatis. Sylu. & alii. An verò idem possint Regulares virtute priuilegiorum? negat Lezana & alii. Nam Regularibus concessa est potestas in vota, quæ ordinariæ Episcoporum iurisdictioni subduntur, non quæ ex sola juris interpretatione, & peraccidens, vt sunt vota de quibus modò loquimur. cùm hæc non sint propriè Episcopalia. Affirmant Murtia, Auersa, Pasqualigo, apud Antonium à Spiritu Sancto in Directorio Regul. t. 2. d. 3. sect. 2. §. 2. cùm vota Papæ reseruata, in tali casu subsint ordinariæ potestati Episcopi, propter dignitatem officij, in omnibus autem votis sic Episcopo subjectis dispensant Regulares per priuilegia. sic discurrit Ant. á Spir. S. An verò idem possit Parochus redacto casu ad summas angustias v. g. si omnia pro nuptijs. iam parata, asserere non audeo, vnde in simili casu conuiuium celebretur, & mox fiat recursus ad Episcopum vel saltem Confessariũ priuilegiatũ. Scias. Apparatus nuptialis nõ sufficit ad dictã dispẽsationẽ.

Dico 10. Licèt non possit dispensare Episcopus in voto religionis, potest tamen commutare in religionem laxiorem. Quia sic non mutat substantiam, sed solùm qualitatem. Et propter eandem rationem secundùm Rodriquez & alios. Prælatus Regularis dispensat in voto Professi transeundi ad strictiorem, non tamen secundùm beneplacitum, valet tale votum irritare, vt disponitur in C. licet, de Regularibus.

Dico 11. Confessarius Regularis dispensat in omnibus votis in quibus Episcopus. Excipiunt aliqui votum peregrinationis ultra duas dietas, sed hæc limitatio non colligitur ex priuilegijs, quæ innuit Lezana & alias Gab. á S. Vinc. expresè ait in hoc posse Confessarium Regularem dispensare numerat autem 60. milliaria Italica pro 2. dietis. Item Confessarius Regularis commutat vota in minus bonum. Cum hoc sit minus quam dispensare. vtraque pars conclusionis procedit licet vota sint jurata, secundùm dicta de iuramento d. 12, conc. 2. Et alias ex concessone Gregorii XIII. patet, insinuata á dela C de privilegiis Regularium L. 2. C. 6. d. 8. Item judico procedere conclusionem de commutatione voti religionis strictioris in votum laxioris, cùm id possit Episcopus, vt dictum. Sixtus autem IV. apud dela C. l. c. concessit minimis, posse omnia vota commutare, sicut potest Episcopus.

Ex his

Ex his intellige, Regulares in hoc plus Parochis habere. hi enim cum suis ovibus nequeunt in votis dispensare. Comm. apud Bonac. super Decal. q. 2. punct. 7. Sicut nec Abbatissæ cum suis Monialibus ob defectum jurisdictionis spiritualis, DD. apud Bonac. l. c. possunt tamen ea irritare, cùm non minorem habeant iurisdictionem quàm Pater in filios, aut maritus in Vxorem, ut ait Gab. à S Vinc. in Summa.

Dico 12. Prælatus Regularis nequit directè irritare vota Novitiorum, Quia caret potestate dominativa in eos, quæ ex professione acquiritur. Potest tamen vota Novitiorum indirectè irritare, seu potius suspendere, si convenienti Ordinis regimini sint contraria. Idem potest Magister Novitiorum, ex Candido & Bordono apud Lezanam t. 4 q q. Regul. V. Novitii. Et sic, non factá professione. vota sic suspensa reviviscunt. Vtrum verò prælati Regulares dispensare & commutare possint Novitiorum vota? ℞. quòd sic. Quia gaudent potestate Ecclesiasticâ in eos, sicut Episcopi in advenas. Lez. & Philippus in 2. 2. d. 3. de virtute religionis d 8. Hoc tamen non possunt Magistri Novitiorum. Cum Novitii solùm subiiciantur Magistris quantùm ad educationem & non quantùm ad jurisdictionem. Lezana & alijs. Gab a S Vinc. citans communem, concedit Magistro Novitiorum commutationem votorum in onera Religionis.

Dico 13. Quando votum non est Papæ reservatum, ipse vovens potest commutare in aliam materiam moraliter evidenter meliorem. Immo in sententia Soti, Lopes & aliorum apud Philippum à SS. Trin l. c. dub. 11. vovens potest mutare suum votum in materiam evidenter æqualem. Quia æquale obsequium fit Deo, & aliàs hilarem datorem diligit Deus. Et idem dicendum de commutatione juramenti promissorii, in evidenter æquale vt votum commutetur in materiam æqualem, sufficit hæc causa, secundùm communem apud Fern. p 1. C. 6. §. 2. vt sic vovens suaviùs & liberiùs operetur. Sed ad commutationem in minus, tanta requiritur, quanta est necessaria ad dispensationem partis ( dum enim votum in minus mutatur, in parte dispensatur ) quare, non habens facultatem dispensandi, nequit in minus mutare. Quid tamen habet facultatem commutandi. potest in minus. aliàs nullum esset privilegium. cùm sit probabile ipsum voventem posse commutare in evidenter æquale. Ad commutandum in minus sufficit. vel difficultas in persolvendo, vel utilitas voventis. Bonac. l. c.

Dico 14. Votum perpetuum non necessariò commutandum in obligationem perpetuam, si perpetuitas compensetur qualitate & gravitate operis subrogati. Quæ autem consideranda in exæquatione materiarum, judicio prudentis relinquendum. V. Mosc. in Exam. Approb. tit. 13. q. 10. & 11. Inter alia ( si votum peregrinationis commutatur ) expensæ considerandæ, sed illæ tantùm, quæ extra ordinarias fierent, & labor itineris. Consideratas expensas sufficit erogari in pias causas, vbi placuerit. Scias. Commutatio, sicut & dispensatio, factâ authoritate ordinariâ, fieri potest extra Confessionem. Cùm non tánta inter hanc & illam connexio. Item si à Regularibus fiat virtute privilegiorum, ut refertur in

Summa.

Summa Diá. V. voti relaxatio. Aliàs si virtute Bullæ, attendenda clausula v. g. *confessione auditâ*, an referatur ad commutationem votorum, an tantùm ad absolutionem peccatorum.

Dico 15. Acceptâ commutatione, licet voventi redire ad priorem materiam promissam, omissâ subrogatâ Sed postquam redierit ad prius votum, nolens cōmutatione uti, non potest ad subrogatam redire propriâ authoritate. Mosc. l. c. quoad utramque partem. nisi materia subrogata esset evidēter æqualis promissæ.

Dico 16. Per professionem Religionis omnia vota in sæculo facta commutantur in illam. Ad hoc autem non requiritur aliqua intentio in profitente, cōmutandi talia. eò quòd ex natura professionis id oriatur. quia est mors vitæ præteritæ. Extinguuntur etiam Juramenta de rebus piis ad Deum solum facta. Quia hæc se habent, quasi quædam vota. Si autem juramentū esset homini præstitū & ab eo acceptatum ; non posset in professionem commutari, quia est jus acquisitum tertio. Lezana quoad omnes partes cum aliis, tomo 1. qq. Reg. C. 3. relatis. Votum etiam voventis jeiunare per totam vitam extinguitur post sexaginta annos. Diana, quem citat & sequitur Gab. à Sancto Vinc. V. votum. Quæ doctrina secundùm Dianam extenditur ad Regulares sexagenarios, quos votum jeiunandi in nonnulis religionibus, non obligat, licet juvenes non habentes vigesimum primum obliget.

## QVÆSITVM.

### V. *Qui vovit ieiunium omnibus sextis ferijs. teneatur abstinere die Nativitatis Domini, dum feriâ sextâ celebratur ?*

RESpondēt aliqui negativè. Nam vota sunt explicanda secundùm interpretativam intentionem. Non est autem verò simile, taliter voventem se voluisse obligare ad diem tantæ solemnitatis & communis lætitiæ, & si de hoc interrogatus fuisset negativè respondisset. Item cùm non constet certò de intentione voventis, votum sumendum, juxta morem consuetum Ecclesiæ. Adde. Vbi agitur de obligatione inducenda, explicatio debet esse mitis. Conformiter ad hæc. Qui vovit jeiunium in vigilia alicuius Sancti, si veniat die Dominicâ, sufficit Sabbatho jeiunare, conformando se Ecclesiæ. nisi aliam intentionem habuisset. Armilla. Et extendit ad eum, qui vovit jeiunare totum mensem, dies Dominici non intelliguntur, nisi intendisset.

### *Circa tertium.*

HOc Præcepto, in nova lege in aliquibus immutato sanctificatio festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jeiunium disponendo, semel in anno confitendo & communicando ( sed de his duobus alibi ) tandem ministris Ecclesiæ necessaria præbendo præcipitur.

DISTIN-

# DISTINCTIO XVI.

## De audienda Missa.

NOtá ex Moscicensi: audire non ita in præsenti sumitur, vt idem significet, quod aure corporis percipere, alioquin surdus non diceretur Missam audire, nequè sanus si Sacerdos submisse diceret, immo etiamsi clarâ voce in magna populi frequentia. nam tunc valdè distantes non audiunt Vnde omnes Doctores passim docent neminem ex præcepto teneri, sic audire & minus intelligere verba Sacerdotis. Sumitur itaq; hîc auditio moraliter, quòd scilicet, se gerat instar audientis, decenter, piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se signando, genua flectendo &c. Exoptando vt Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur: Cogitando de Deo cui sacrificium offertur, vel de Dei Beneficijs, quæ per sacrificium offeretur. Nullum impedimentum devotioni repugnans præstando v. g. colloquendo, distractè orando, &c.

Dico 1. Missam tenetur audire omnis Christianus non impeditus singulis festis de præcepto, sub peccato mortali, etiamsi absit scandalum & contemptus. est communis Ecclesiæ sensus. & patet ex determinatione Innoc: XI. dum inter alias propositiones hanc damnat: *Præceptum servandi festa non obligat sub mortali seposito scandalo, si absit contemptus.* Tenetur inquam audire missam non autem aliud quod succedat loco Missæ. vnde feriâ 6ta. in Parasceve, in qua occurrit festum Annuntiationis, non tenentur fideles audire illud officium in quo Sacramentum præconsecratum sumitur. Nam non est Missa. Ita Gavantus referens declarationem Sacræ Congregationis die 19 Febr. 1622. id declarantem. satis etiam est vnam audire etiam die Nativitatis Domini: sicut & semel celebrare.

Dico 2. Satisfacit præcepto Ecclesiæ juxta D. Antoninum & Nau. apud dela Crux audiendo Missam ab Evangelio inclusivè, vsque ad communionem finitam. Et qui alia omittit satisfacit Missæ. etsi peccet venialiter ob parvitatem materiæ omissæ. imò qui audit dimidiam missam ab vno Sacerdote, & aliam dimidiam ab alio, satisfacit, cum audiat integram Missam. Nau. & Soto. Quod intellige de eo, qui audit successive. nam qui audit simul & semel seu eodem tempore non satisfacit, ut contra Bonac. Hurtadũ & alios Theologos determinavit Innocentius XI. damnando hanc Propositionem. *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas eius partes imò quatuor simul, à diversis celebrantibus audit.* Et qui oppositum determinationi Innocen: his temporibus doceret, Excommunicationem Papæ reservatam incurreret.

Dico 3. Qui transit per oppidum ubi celebratur festum particulare non tenetur audire Missam immo licet indè recedat vel eò accedat: ut colligo ex Sanchez & Diana, contra dela Crux & alios. nam vt præfati Doctores docent Peregrinus non tenetur legibus particularibus & consuetudinibus loci, nisi habeat intentionem manendi pro majori parte anni. Hinc Germani aurigæ venientes in Poloniam,

am non tenentur ad festa particularia Poloniæ, item ad abstinentiam à lacticiniis quam servant Poloni extra Quadragesimam. Dixi, *ubi celebratur festum particulare non obligari peregrinos*, & idem de vagis. Nam ad festa & ieiunia quæ sunt de iure communi peregrini obligantur, licèt ea in patria non serventur & idem de vagis.

Dico 4. à præcepto audiendi Missam excipiuntur aliqui. *Primò*, qui sunt impediti negotio quod in aliud tempus differri non potest, quales sunt custodes Civitatum & similes. Deinde infirmis inservientes, quos sine periculo relinquere non possunt. Matres quoque & nutrices, quæ parvulos tutò deserere non possunt. Item propter cæli intemperiem, ut pluviam magnam, nives, turbines &c. Item valetudinarii quibus surgere & egredi noceret. Item famuli qui iussu Domini coguntur aliquid magni momenti facere. Quod si sint levia quæ præcipiuntur, Domini quidem peccant, eò quòd salutem famulorum negligant, famuli tamen tunc tantùm excusantur, præstando levia, quando obtemperant ad evadendum rixas vel obiurgationes duras, Item excusantur pastores ab hoc Præcepto. Qui tamen socios habent alternatim vadant ad Ecclesiam. Quòd si non procul ab Ecclesia distant, & pluresMissæ celebrantur, vnus audiat vnã, alius aliã Missam, ita dela Cruz. Deniq; quandocunq; rationabilis causa adest, excusatur fidelis, ab audienda Missa, sed de hac iudicet prudens Confessarius. Qui tamen infra Missam confitetur, ut suæ devotioni satisfaciat, licet alio tempore confiteri non possit, ab audienda Missa non excusatur, ut docet Moscicensis.

# DISTINCTIO XVII.

## *De cessando à laboribus die festo.*

DIco 1. Præter opera servilia sunt nonnulla opera non servilia etiam hoc Præcepto prohibita. Hæc deducit Fernandez ex iure. Primò nundinæ, nisi consuetudo aliud suadeat. Item locationes, Secundò, Iudicium civile. Tertiò, iudicium criminale. Adverte, non vetatur informare iudicem etiam cum Advocato & Procuratore. Item non vetatur appellare. Quartò, iuramentum in causis iudicialibus, nisi aliàs petatur pro pace aut alia necessitate. Quintò, strepitus iudicialis, & annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium, nisi alias pro pietate aut necessitate. nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi.

Dico 2. Licèt sit mortale ex genere suo facere in festo opera servilia, ex parvitate tamen materiæ erit peccatum peniale v g laborare per vnam horam. Diana tamen sequens Fillucium, Henriq. & Granadum, excusat eos à mortali, qui per duas horas laborant.

Dico 3. Aliquando licet exercere opera servilia die festo. Primò, pro salute corporali, ut patet in pharmacopolis potum ægris, etiam pretio, propinantibus. Secundò, pro vitando damno imminenti hostium aut tempestatum licet colligere

ligere fructus. Tertiò, licet resarcire vestes pauperum, & ipsis, & pro ipsis ablato scandalo laborare, pro victu acquirendo. Quartò, etiam sine necessitate sunt licita opera servilia, quæ sunt in usu, sciente & non contradicente Superiore, v. g. molere triticum, navigare, & ducere currum sine onere gravi, itinerari, & his similia quæ in locis Catholicis communiter exercentur, alias causas excusantes permitto iudicio prudentis. excusat etiam Sà & Homobonus puellas die festo suentes, vel aliud opus facientes ad vitandum otium.

Adverte. Quoties necessitas propria aut proximi non est ita clara, petatur licentia ab eo, à quo secundum consuetudinem loci solet peti. Et hoc est verum licet laboretur in domibus Religiosorum, ut benè docet Rodriquez. Quodsi necessitas certa, non est necessaria licentia. sicut nec ad non ieiunandum, secundùm S. Th. 2. 2. q. 147. a. 4.

Petes. Quid de tonsoribus dicendum? ℞. Si tonsores unus vel alterius radant barbam excusantur ob parvitatem materiæ. quòd si radant omnes, vbi adest talis consuetudo tolerata, excusantur ratione consuetudinis. Item si ex frequenti omissione tonsuræ grave nocumentum paterentur. Aliter non permittitur exercitium tonsuræ die festo.

Dico 4. Licite transcribuntur in festo libri & processus ex mercede. nam, hæc non sunt opera servilia. Diana & alii Et sanè si hæc opera possunt fieri die festo ob lucrum quod speratur ut concedit ipse Fernandez, cur non possunt fieri ex mercede pacta? idem dicas de piscatione si non sit laboriosa, ut ferendo retia. &c. de pictura secundùm dela Cruz, de characteribus à Typographis die festo ordinatis, ut docet Homobonus. ratio est, quia hæc sunt opera ingenua. at verò prælo incumbere, cùm sit opus servile die festo non est licitum. Itaidem Homobonus.

# DISTINCTIO XVIII.

## *De Oratione & præcipuè de Horis Canonicis.*

Nota primò Attentio est triplex. Actualis, virtualis, & habitualis. Attentio *actualis* est quando quis voluntariè actu attendit quod operatur. *virtualis* est quando quis à principio instituit attendere, & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs *Habitualis* est quando quis operatur ex habitu & consuetudine, mente non intendens ad illud quod operatur v. g qui instrumentum pulsans ex consuetudine mente ad alia negotia totus intendit, neq; à principio animum applicat ad pulsandum.

Nota 2. ex Caietano. Quatuor modis potest quis orando attendere, loquendo præcipuè de attentione actuali. Primò quantùm ad verba, per quod significatur quòd verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum, & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item quòd versus non debeat inchoari, nisi priùs socius suum versum finiat. In quibus, modo dictis, si multo-

ſi multoties intra idem officium divinum exceditur, peccatur mortal. ut cum Nau. docet Fernandez. quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio. Secundò poteſt quis attendere quantùm ad ſenſum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id, quod verba ſignificant iſta nō exigitur, etiam in doctis, licèt utilis ſit. Moſc. Tertiò, quantùm ad gratiam petitam, puta caſtitatem, humilitatem, fidem, ſpem, divinam amicitiam, cæleſtem patriam &c. Quartò, ad ipſum Deum, ſeu Ieſum Chriſtum Crucifixum. Et hæ omnes attentiones, ſecundâ exceptâ, communes ſunt doctis & in doctis. S. Thom. 2. 2 q. 83 a. 13. has quatuor ad tres reducit.

Nota 3tio. Horas Canonicas eſſe ſeptem. ſcil. Matutinum, Primam: Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas & Completorium. In quo imitatur Eccleſia Regij Vatis morem laudandi Deum, ipſomet teſte. *Septies in die laudem dixi tibi.* Alii tamen Laudes à Matutinis ſeparantes totum Officium Divinum in octo partes dividunt, aiuntq; Eccleſiam imitari Eſdram, qui poſt liberationem à captivitate Babylonis conſtituit, ut octies Deus laudaretur, quater in nocte, & quater in die. ſignificant autem Horæ Canonicæ varia Chriſti Domini paſſionis tempora, his verſibus expreſſa.

Matutina ligat Chriſtum, qui criminā purgat.
Prima replet ſputis. dat cauſam Tertia mortis.
Sexta cruci nectit. latus eius Nona bipertit.
Veſpera deponit. tumulo Completa reponit.

Dico 1. Quoties homo eſt in gravi neceſſitate, tentatione v. g. Infidelitatis, deſperationis, luxuriæ &c. tenemur orando implorare Divinum auxilium. Quia tunc potiſſimè obligat præceptum Orationis. Quòd ſi non oret, & tentationi ſuccumbat, peccat dupliciter ſcilicet contra religionem & caſtitatem v. g. obligat etiam præceptum Orationis pro patria, graſſante aliquo gravi malo, item pro parentibus defunctis, ut è purgatorio citiùs educantur.

Dico 2dò. Obligantur ad Orationem Horarum Canonicarum ſub peccato mortali in C. Dolentes, initiati maioribus Ordinibus. Item Religioſi Profeſſi vtriuſq; ſexûs Choriſtæ, ratione conſuetudinis. communis Theologorum. unde ſi fortè aliquis Profeſſos Ordinis Præd. adhuc in maioribus non conſtitutos, docet non obligari ſub mortali ad horas Canonicas, non eſt audiendus. cùm eos ſic obligari conſtet ex quadam dicti Ordinis declaratione. Sà in hoc, ſit correctus. Dixi *Profeſſi*: nam Novitii non obligantur. Armil. V. Horæ Canonicæ & alii. Sed an Converſi Profeſſi obligentur ſub peccato mortali ad certas preces in Conſtitutionibus aſſignatas? ℞det Caiet: apud Arm. l. c. negativè.

Dico 3tio. Quo die quis Subdiaconus ordinatur, non tenetur ad totum officium illius diei, ſed ſolum ad horas quæ poſt ordinationem ſuperſunt. Diana cum aliis. An verò Clericis, Epiſcopus à ſe ordinatis poſſit iniungere pſalmorum recitationem perpetuam? negativè reſpondet Diana cum Villalobos. Et probabile eſt nolle eos obligare ſub mortali ad pſalmos, quos ſemel vel bis recitandos iniungit, ſed tantum ex honeſtate. Homobonus cum aliis.

Dico 4to. Qui in die Animarum recitant Officium de Octaua Omnium Sanctorum, non absolvuntur ab obligatione recitandi Officium Defunctorum. Ita Comm: quia proprium Officium illius diei est Officium Defunctorum. Vnde commemoratio Defunctorum inscribitur. Quod dicitur de Officio Defunctorum in die Animarum, dicendum est de Litaniis certis temporibus. Vnde qui diebus Rogationum & Sancti Marci processioni non intersunt, tenentur ad privatam recitationem litaniarum. Gavantus contra Vasq. & alios. Adverte Patres Prædicatores qui in die Animarum ex dispensatione Ecclesiæ solum Officium Defunctorũ recitant, ad aliud eadem hebdomada secundùm suum Breviarium obligantur.

Dico 5tò. Si Religiosus Professus è Religione eiicitur tenetur horas recitare sicut & Clericus degradatus. dela Crux. Quia ex suá improbitate non debet reportare levamen. Oppositum docet Sotus quia eiectus non tenetur consuetudine Religionis Res certior de Chorista translato ad statum laicorum, qui cessat obligari ad horas. Torre.

Dico 6tò. Si Religiosus v. g. Dominicanus recitet per Breviarium Romanum (prout potest) tenetur recitare Officium B. M. V. Canticum graduum, prout pro illa die in suo Ordine dicitur. Solùm enim qui receperunt Breviarium Romanum à prædictis extra horum liberantur; sicut à psalmis pœnitentialibus in feriis præscriptis. Item ab Officio Defunctorũ in secundis feriis Adventûs & Quadragesimæ, & in prima feria cuiuslibet mensis. Diana. Quare sciendum Patres Dominicanos teneri sub peccato mortali, exceptis certis diebus, recitare paruum Officium B. V M. & singulis septimanis Officium Defunctorum, Armilla.

Dico 7mò. Oratio sive fiat ex præcepto siue ex voluntate, orans semper tenetur attentionem apponere, non solùm ad assequendum fructum Orationis, sed etiam ad culpam vitandam. Vnde Christus Dominus reprehendit distractè orantes, adducens illud Prophetæ. *Populus hic me honorat labijs, cor autem eorum longè est à me* Attamen qui non ex præcepto orat, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui autem de præcepto orat, & voluntariè distrahitur, mortaliter peccat. v. g. horas Canonicas persolvendo, Conclusio quoad vltimam partem probatur ex C. Dolentes de celebratione Missarum. ubi hæc habentur. *Districtè præcipientes in virtute sanctæ Obedientiæ, ut Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum. quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent, pariter & devotè.* Id ipsum supponit Ordo Prædicatorum, dum de Officio Ecclesiæ C. I. declaratione super illa verba. *Matutinas autem & Missam &c.* docet in officio Divino non sufficere attentionem habitualem. Sanctus etiam Thomas hanc veritatem docet in 4. d. 15. q. 4. ar. 2. quæstiunculá 4. ad 2. dicens. *Si ad contrarium mens evagetur, etiam culpa mortalis erit.* Ex exemplis in confirmationem doctrinæ nostræ unum è S. Gregorio sufficiat, qui refert, quibusdam irreverenter Divinum Officium recitantibus dæmon apparuit, eosque fœtidissimá uriná totos aspersit, dicens: *ad talem orationem, hanc meritò infundo aspersionem.* Tandem hanc Conclusionem commendat illud Sac: Scripturæ. *Maledictus qui facit opus Dei negligenter.* immo talis, non ut homo, sed ut psittacus aut pica garrit.

Adverte in C. citato Dolentes, particula, *studiosâ* denotat attentionem, particula, *deuotè*, denotat devotionem. est autem devotio, prompta voluntas faciendi, quod ad Dei servitium pertinet. Et sic recitaturus horas Canonicas benè faciet, si id in cultum Dei B. V. M. & SS. offeret, non obliviscendo eorum pro quibus orare tenetur, ex quibus sunt benefactores, & eorum consanguinei.

Dices. Ecclesia non iudicat de internis. Ergo Ecclesia in C. Dolentes non præcipit attentionem, quæ est, actus internus ℟. licèt Ecclesia non iudicet de internis directè, iudicat tamen indirectè, inquantùm interna coniunguntur cum externis. Sic Ecclesia excommunicat Inquisitores hæreticæ prauitatis, si odio vel amore procedant contra iustitiam.

Dico 8uò. Non requiritur actualis attentio in tota recitatione horarum Canonicarum. cùm hoc sit moraliter impossibile. Sed sufficit virtualis, & prima intentio, quâ accessisti ad orandum, cum animo implendi præceptum Orationis, modò tamen de industria diu non divageris, aut alia facias impedientia attentionem. Quia sic orando peccares, & non impleres præceptum recitandi horas Canonicas. Scias ut satisfiat præcepto horarum Canonicarum sufficit vno modo ex quatuor annotatis attendere. Caiet. Arm. & alii.

Dico 9nò. Si quis advertit se cogitare hæc vel illa, sed non advertit quod ab Officio Divino distrahatur, quamvis voluntariè illa meditetur, non peccat, quia adhuc animus ab officio Divino voluntariè non distrahitur. Caiet. hæc sententia tanquam scrupulosorum medicina est valdè notanda.

Dico 10. Opera quæ non impediunt attentionem, possunt tempore horarum Canonicarum exerceri. vt sunt vestire, manus lavare, deambulare, & simile. Sotus apud Cortadum. Opera verò quæ impediunt attentionem, non possunt sine mortali exerceri, ut est scribere, pingere, pecuniam numerare, alium librum legere, de conceptu v. g. prædicabili cogitare. Ioannes Corradus.

Dico 11. Recitaturus Officium Divinum, non tenetur expresè proponere se velle recitare Officium Divinum attentè, sed satis est, quòd Officium Divinum recitet cum confusa apprehensione & proposito faciendi opus consuetum. Bonac. cum communi. unde sufficit de more accipere Breviarium & Officium ita recitare, ut si recitans interrogetur, quid faciat, respondere possit, se orare, aut velle præceptum implere. Nam Breviarium de more accipiens, satis indicat se illud accipere ad eum finem, ad quem alias Breviarium adhiberi solet. Ita citatus author ex Soto & alijs. Hinc qui accedit de more ad Ecclesiam, ibi officium recitaturus, licet postea recitet distractus involuntariè, satisfacit. Quia eò ipso quòd quis voluntariè quid simile faciat, habet intentionem persolvendi munus suum, consequenter habet intentionem attendendi, cùm intentio non subsistat sine attentione, & attentio sequatur intentionem orandi. Bonac. cum multis aliis. Nec tamen per hoc citatus author concedit sufficere attentionem habitualem, qualem haberet ille, qui sciens memoriter psalmos de alia re voluntariè cogitaret.

Dico 12. Qui benè & attentè recitavit, non tamen animo implendi præceptum,

ptum, si intra tempus præcepti animum mutat, satisfacit. Torre & alii. Quia illá prior recitatio habuit totum requisitum pro substantia præcepti, & solùm defuit voluntas obediendi & satisfaciendi præcepto, ergo si ista intra tempus præcepti mutatur, nihil deerit. Applica Dum v. g. vesperæ dictæ de confessore, & erant de Martyre, sufficit ea tantùm repetere, quæ de martyre.

Dico 13. Qui sine legitima causa recitando in choro, dicit submissâ voce versum sui chori, & alterius chori versum tantùm audit, non satisfacit. Quia non communicat in Oratione cum altero choro. Armilla cum Caiet. Cæterum opposita sententia etiam est probabilis, quam tenet Tabiena, Torre, Rodericus Fernandez &c. Et eam tutè practicari posse à Religiosis scrupulosioribus, docet Lezana.

Dico 14. Qui audiunt tantùm recitari Officium Divinum, & id mentaliter solùm dicunt, non satisfaciunt. Communis. Quia præceptum est de recitando & non de audiendo tantũm horas. Nec Religiosi satisfaciunt mentaliter & intra se dicendo horas. Nam vivæ vocis oraculum à Leone X. concessum, iam eis non suffragatur. cùm similia oracula per Vrbanum VIII. sint sublata.

Dico 15. Bonacina & alii apud Bonac. tenent sufficere motum labiorum in privata recitatione, quàmvis recitans seipsum non audiat. cùm præceptum sit ad dicendum & non audiendum. Diana tamen docet hanc sententiam solùm valere pro scrupulosis. Nam vox orantis debet esse audibilis, saltem ab ipso orante & verba quæ seclusis impedimentis non possunt audiri, non videntur verba, sed quidam motus in gutture seu inter dentes, quem detestatur Conc. Basiliense apud eundem Dianam.

Dico 16. Dicere horas Canonicas cum aliqua mutatione aut corruptione, vel deglutiendo aut syncopando verba, syllabas aut versus, est peccatum mortale. quando ex tali modo dicendi sequitur Officium non dici integrè quoad partem notabilem. Quia hoc est idem ac omittere partem notabilem, quod est peccatum mortale. Lezana cum Nau: & Suarez. Qui tamen ad chorum obligati cum talibus recitant, non tenentur supplere. Sà cum aliis tacite à se relatis. Et satis rationi congruit, sic de benignitate Ecclesiæ iudicare. Sed viderint Superiores, qui talia permittunt.

Dico 17. Qui dimittit aliquid in medio vel in principio horæ, non oportet repetere totam horam, sed id quod omissum est. Armilla, Vvervanus & alii. Si autem partem notabilem dimisit, sine qua forma & modus horæ iudicio prudentum non salvatur tenetur sub mortali horam totam repetere. D. Antoninus & Armilla. Hinc si venisti ad tertium nocturnum non teneris totum matutinum repetere, cùm sine, duobus nocturnis salvetur iudicio prudentum forma matutini. Idem dicendum est; si voluntariè distractus, per tantam partem Officii Divini oràsti, quia tantùm est acsi omitteres.

Dico 18. Qui Officio chori incœpto, inservit, ibidem, quærendo psalmos aut alia pro officio, aut præparando dicenda, aut alia. Si omittat interim à choro recitata, etiamsi illa non audiat, nihil ex his tenetur postea supplere. Armilla

& alia

& alii. Puto tamen talem non excusandum, si poterat ante Divinum Officium quærere quæ erant quærenda. Lezana & alii. Adde probabile esse, eos qui cantant in choro, non teneri dicere illum versum, qui organis pulsatur. Quia sonus ille organorum, accipitur ab Ecclesia loco vocum, & ut pars Officii Divini. Sanchez apud Lezan, cum aliis.

Dico 19. Probabilis est sententia Bonacinæ & aliorum apud eum. Qui necessitatem habet persolvendi Officium Divinum, & recitatis psalmis facultatem non habet recitandi lectiones, potest dilatis in aliud tempus lectionibus, laudes recitare & Officium prosequi. Hæc conc. opponitur conclusioni 17mæ, non tamen, ut notat Bonacina nisi vrgente necessitate practicanda.

Dico 20. Non peccas mortaliter, si pro feria recites de Sancto, de quo aliàs tali die officium dicitur, licet sine necessitate id facias. attamen in Sabbatho recitando de B. V. M. & ommittendo feriam, teneris recitare Officium parvum, non verò canticum graduum, Salazar. Quòd si in Dominica recites Officium v. g. feriæ 2dæ peccas mortaliter, nec, secundùm Bonac. & alios apud eum satisfacis præcepto. mutas enim Officium Divinum quoad substantiam. cùm Officium feriæ secundæ sit alligatum suo diei. eodem modo si in Paschate recites de Sancto peccas mortaliter. quia ut arguit dela Cruz defraudatur notabiliter finis, propter quem Ecclesia dictam festivitatem celebrat. à fortiori peccas mort: dicendo in die Palmarum Officiũ Paschale, nec satisfacis præcepto, ut determinavit Alexander VII. damnando hanc sententiam. *In die Palmarum recitans Officium paschale satisfacit præcepto.*

Dico 21. Non peccas mortaliter etiamsi sine necessitate anteponas vel postponas horam intra eundem diem, aut invertas ordinem horarum D. Anton; Sylu. & alii. Non etiam peccas mortaliter dicendo Missam nondum recitatis matutinis. Sylu; dela Cruz & alii, Missa enim & horæ non habent inter se connexionem.

Dico 22; Horæ Canonicæ sunt in publico sub peccato mortali recitandæ à communitatibus Ecclesiarum. Et quidem de Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis patet ex C. Dolentes & C. Creatura. De Ecclesijs Regularium patet ex longa & recepta consuetudine, quæ Ecclesias Regulariũ Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis connumerat. Et quidem dicendæ sunt in Ecclesia vel loco ei coniuncto & per fenestram vel portam correspondente. Probabile tamen huic obligationi tempore brumali satisfieri, licèt recitentur in loco ab Ecclesia separato v. g. in Capitulari. probat Gab. à S. Vincen. L. Resp. Variorum resp. 24. Quia nomine Ecclesiæ totum Monasterium in favorabilibus venit. probat idem l. c secus in odiosis.

Quæritur. Vtrùm duo satisfaciant obligationi publicè dicendi Officium divinum. ℞. Quòd sic colligitur ex his quæ adducit P. Hyacinthus Donatus de horis Canonicis. q. 29. & 30.

Dico 23. Non est mortale in recitatione publica mutare semel & iterum officium quoad accidentalia. ut si fieri debeat de feria fiat de Sancto. Dixi *semel & iterum*; Nam mutare frequenter nequit excusari à mortali, Quia sic graviter læ-

ditur

ditur decor cultûs Divini in recitatione publica, in qua debet esse vniformitas.

Dico 24. Tempus quo publicè dicuntur horæ Canonicæ debet servari juxta laudabilem consuetudinem & ordinationes Ecclesiarum. & quidem secundùm Cajet: Sylu. Armillam & alios sub mortali. Prætermittere tamen talem consuetudinem vel ordinationem etiam ex magna negligentia, dummodo communiter servetur consuetudo, non videtur mortale Caietano.

Dixi *iuxta laudabilem consuetudinem*. Ne excusemur per consuetudinem quomodocunq; introductam, vel quam ipsi sine necessitate introducimus. Ex quo patet quomodo aggravent suas conscientias Religiosi absolventes horas publicè non iuxta præscriptum â suis superioribus.

Dico 25. Matutinæ sequentis diei possunt dici horâ tertiâ vel quartâ post meridiem. ex D. Th: quodlib. 5 ar. 28. ad 1. hoc tamen non fiat sine aliqua necessitate, aliàs peccatur venialiter, sed aliqui à veniali excusant. immo secundum Sanchez & Dianam possunt horâ secundâ dictis jam vesperis. Si quis tamen non recitatis priùs Vesperis recitaret matutinas sequentis diei, non peccaret mortaliter. Vlterius dico si quis recitaret matutinas diei sequentis (suo tamen tempore ut dictum est) priùsquam diei præsentis recitâsset, solùm peccaret venialiter. Villalobos, Sanchez & Diana.

Dico 26. Laudes ita separatæ dici possunt à matutino ut alia hora, absq; peccato mortali. Item non peccat mortaliter, nec tenetur repetere, qui per spatium trium horarum dividit nocturna. Bonac. & alii: Immo potest quis incipere Vesperas & interrumpere complendas post duas horas. Summa Dianæ cum Sanchez: Laxius, in his casibus loquuntur Fernandez, Aragonius Rodericus & Makovius. cuius hæc Conclusio super Decalogum. t. 3. d. 5. q. 3. a. 1. Qui recitat horas Canonicas cum interruptione satisfacit præcepto Ecclesiæ solumque venialiter peccat, & si adsit aliqua iusta causa nullo modo, sive illa interruptio fiat ad longum sive ad breve tempus. Non peccat itaque interrumpens horam in medio aut psalmum dummodò postea reliquam partem dicat. Ratio: quia verum est, talem intra eundem diem recitâsse Divinum Officium & opus ab Ecclesia præscriptum absolvisse. Præterea, quia de substantia singularum precum non est continuatio, quoniam preces interruptæ, imò singuli Psalmi, & singuli versiculi per se suū non habent pondus, & completam significationem, ac proinde non habent inter se necessariam connexionem. ita ille. Etiamsi quis interrupisset animo incipiendi denovo, recitare potest quod superest, *nam sapientis est mutare sententiam.*

Dico 27. Qui obligantur qualibet hebdomadâ dicere officium Defunctorum, possunt quacunq; die intra hebdomadam dicere & secundum Salazar mediâ nocte Sabathi cōpletur hoc tempus. nam dies Dominica non est dies hebdomadæ præteritæ, sed sequentis quòd manifestè ostenditur in numero feriarum. Nam dies Lunæ vocatur feria secunda, supponit ergo hic dies alium priorem. Qui tamen vsque ad maiorem Missam Dominicæ Officium Defunctorum differret, ex praxi aliquorum excusaretur, & dicere posset, diem Dominicum usque ad tempus im-

 madiatè

mediatè nominatum, haberi pro complemento & termino hebdomadæ transactæ.

Dico 28. Cæcus qui nihil videt, aut grave damnum oculis timet, non tenetur officium recitare & Canonicus cæcus absq; eò quòd choro assistat, lucratur distributiones, ut declaravit sacra Congregatio apud Barbosam. Quod si cæcus tenet memoriter majorem partem officii dubitat M. Soto an teneatur recitare, cùm ea tenacitas sit accidentalis. Hoc tamen certiùs, si cæcus non meminit officii, non tenetur recitare aliquid loco illius, v. g. cursum B. M. V. Salazar aut adhibere sibi socium qui illud legat. Diana & alii. Secus de surdo, nam hic ab officio non excusatur, quia potest legere. Si canit in choro, satisfacit quàmvis non audiat chorum. Diana.

Dico 29. Qui non potest utrique satisfacere commodè, & recitationi horarum Canonicarum & auditioni Confessionum, seu etiam prædicationi, excusatur à recitatione horarum Canonicarum, Sylu. & alii. Quod si lecturæ vel prædicationi nequit satisfacere nisi semper vel ordinariè horas omittat, tenetur officium deponere, nisi adsit notabilis defectus in Lectoribus vel Prædicatoribus. Quia recitatio horarum Canonicarum magis est annexa statui Religiosorum vel constitutorum in sacris, quàm lecturá vel prædicatio. Diana cum Trullench.

Dico 30. Si infirmus potest recitare maiorem partem, vel dimidium horarum, tenetur vel maiorem partem, vel dimidium horarum recitare, secundum posse suarum virium. immo si non potest nisi partem minorem, tenetur eam recitare, est conformiter ad determinationem Innocentii XI. Damnat enim sequentem propositionem, ut iacet. *Qui non potest recitare matutinum & laudes, potest tamen reliquas horas ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad se minorem.* Et idem iudico, si non potest nisi vesperas & completorium tenetur enim sub mortali recitare est conforme prædictæ determinationi, dum etiam ratio damnatur, scilicet *quia major pars trahit minorem*, & non ne, qui in parte potest, solvere tenetur creditori? non ne, qui in parte potest implere votum, tenetur? ut supra docui.

Dico 31. Qui potest seriò loqui aut alia profana tractare, non excusatur à recitando officio Divino dela Cruz, cùm hoc sit facilius illo. Quod si sit dubium an nocebit horarum recitatio, necessaria est prælati dispensatio, sicut & in ieiunijs. Torre ex D. Th: 22 quæst: 147. art: 4. an verò crastinâ die sperans febres teneatur hodie anticipare & dicere Matutinum? R. quòd non. Nam licet matutinum dici possit Vesperi, diei antecedentis, eius tamen obligatio, primò incipit à media nocte ut ex communi insinuat Antonius à S. Spiritu immo Canus & alii docent: si infirmitas accidit statutis horis, ut quartana, non tenetur infirmus totum Officium dicere anticipatè, si vesperi accidit, vel si manè postpositè. Quia ius anticipandi vel postponendi horas est privilegium, quo nemo uti tenetur.

Dico 32. Qui omittit totum Officiũ Divinũ non tot cõmittit mortalia, quot sunt horæ Canonicæ. Navarrus & alii. Quia præceptũ de recitãdis horis unius diei, unum est, & habet pro objecto aggregatum septem horarum per modum unius.

Dico 33. In parvis horis majoris Officii Divini, notabilis quantitas, est dimidium,

dium, quare si quis in his dimidium omittit peccat mortaliter Sylu. Tab. Fernandez & alii apud Bonac. intelligo conclusionem secundùm Breviarium non dividens per dies, psalmum *Beati immaculati*. Dixi, *in parvis horis*. nam ut advertunt Doctores, in majoribus horis aliter mensurari debet notabilis quantitas. Tres tamen lectiones cum responsoriis in matutino feriæ, sumpto cum laudibus, judico esse parvam materiam. Petes. Cur in majoribus horis non dicamus partem notabilem esse dimidium, sicut in parvis horis? ℟. ideo. Nam quò maius est aliquod totum, eò minor eius pars est notabilis, ut discurrenti patebit Adverte. siquis ex pluribus horis eiusdem diei modicum quid omitteret, & multa hæc modica simul sumpta essent, in notabili quatitate, peccaret mortaliter, quia continuarentur per respectum ad totum officium. Sicut si quis die jeiunii modicum quid comederet, illa modica continuarentur, & consequenter frangeretur ieiunium, ut determinat Alexander VII. dum oppositam sententiam damnat Ex his intellige notabilem quantitatem in omissione Officii Divini non sumendam per respectum ad totum Officium Divinum. Sic enim unam horam ex minoribus omittere non esset notabile & mortale quod est falsum quidquid dicat Marchinus & Antonius à Spiritu S. sed sumendam secundùm communem hominum existimationem.

Dico 34. Qui post unam vel plures horas Canonicas uno contextu dictas dicit orationẽ, *Sacrosanctæ & individuæ Trinitati &c.* & deinde. *Pater noster cum Aue Maria*, pro felici statu Ecclesiæ, lucratur remissionem omnium defectuum humanâ fragilitate & non ex malitia in Divinis horis commmissorum. Quod privilegium non intellige de omissione partis notabilis, sed de defectu parvo, ut advertit Nau. Et licet hoc sit vivæ vocis oraculum, quia tamen pro tota Ecclesia, suffragatur. Solùm enim oracula alicui Religioni vel Congregationi concessa, sunt per Vrbanum VIII. sublata, ut docet & probat Lezana. Hinc illud Leonis vivæ oraculum Patres Prædicatores posse quater in anno plenariè ut à Summo Pontifice obsolvi, hodie non suffragatur.

Dico 35. Religiosus. Item constitutus in majoribus Ordinibus, si non habet beneficium, omittendo horas non tenetur ad restitutionem, quia non ex justitia, sed ex sola religionis virtute tenetur ad recitandas horas. Religiosi tamen Divino Officio minùs competenter satisfacientes, cogitent quòd panem sudore hominum comparatum comedant, pro quo strictam Deo rationem dabunt.

Dico 36. Habens beneficium tenetur per se horas recitare, & oppositum damnat Alexander VII. dum sequentem reprobat propositionem. *Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum. si studio literarum vacet, satisfacit suæ obligationi si officium per alium recitet* Si omittat, restituere tenetur, etiam ante sententiam judicis, ut declarat idem Alexander VII dum hanc damnat. *Restitutio à Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam iudicis, eò quòd sit pœna. Nec sat erit si recites hodie heri omissas.* Quia Ecclesia dat stipendia, non ut pro se orent solùm, sed etiam ut Deo exhibeatur cultus juxta formam ab ea præscriptam, modò in honorẽ istius

 Sancti,

Sancti, modò alterius, modò ob celebritatem huius diei, modò ob alterius diei solennitatem. Nec satisfacit per quascunq; eleemosynas, quas antea de fructibus sui beneficij fecit, ut declarat idem Alexander VII. dum hanc reprobat. *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunq; eleëmosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficij fecit.*

Dico *Vltimò.* Circa onus restitutionis in Beneficiatis extat Bulla Pii V. edita anno 1571. dispones, ut qui totū Officiū unius diei omiserit, omnes illius diei fructus restituat. Qui totum Matutinum, vel reliquas horas, dimidium. Qui vnam parvam horam, sextam partem. Quòd si beneficiatus diversa officia habeat, scilicet. Missarum, prædicationis & curæ animarum, pro toto Officio omisso, quartam partem fructuum illius diei restituere tenetur. Medina. & rationabiliter. Hoc intellige si pluries omittat. nam si tantùm octies vel decies per annum omittat ad nihil tenetur. Idem Medina, quem sequitur dela Cruz. Quia est servus liberalissimi Domini, qui multòminus quàm Domini temporales ad pauca attendit. Hoc etiam intellige, si transactis primis sex mensibus à die obtenti beneficii omittat. Petes. Vtrùm habens plura beneficia satisfaciat semel horas recitando. ℟. ex S. Th. Quotlib. 1. a. 13. affirmativè. Qui plura vult de Beneficiatis, videat Doctores. Nec horum notitia tantopere pertinet ad nos. ipsi tenentur scire, quæ sunt sui status. Dum ergo horarum omissionem confitentur, inculcetur debitum restituendi & moneantur, ut current pertinentia ad sui statum scire, aliàs per ignorantiam, non excusabantur.

# DISTINCTIO XIX.

## *De ieiunio.*

NOta jeiunium est duplex: naturale & Ecclesiasticum. naturale consistit in hoc, quòd à media nocte præcedenti vsq; ad punctum celebrationis nihil per guttur, quod sustentat sumatur. Ecclesiasticum consistit in abstinentia à carnibus & unica comestione. & propterea die Veneris, extra Quadragesimam & vigilias, extra Poloniam non est simpliciter ieiunium. quia cœna non prohibetur, Sub abstinentia à carnibus intelliguntur ova & lacticinia, quia sunt aliquid carnis, quibus in omnibus ferè terræ partibus tempore Quadragesimæ vesci nō licet. hinc damnata ab Alexandro VII. sequens propositio. *Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova & lacticinia in Quadragesima obliget.*

Dico 1. à Vigesimo primo anno expleto, obligat jeiunium Ecclesiasticum, obligat inquam sub mortali etsi absit contemptus. Quare Alexander VII. sequentem reprobat. *Frangens ieiunium Ecclesiæ ad quod tenetur non peccat mortaliter, nisi ex contemptu & inobedientia id faciat, puta quia non vult se subÿcere præcepto.* Deobligat verò secundum communem sententiam à sexagesimo anno, & non primo à septuagesimo. Quod extendo cum Salazar contra dela Gruz etiam ad eos, qui post annum sexagesimum adhuc sufficientes vires habent. Nam ut aiunt Medici, senum

senum robur est illusivum, ita ut facili de causa deficiat, nisi cibi alimento sustentetur. Adverte, circa primam partem Gonclusionis, si quis post adhibitam diligentiam dubitat, an ætatem pro jeiunio necessariam compleverit, non tenetur jeiunare, quia possessio stat pro ipso, & non pro jeiunio.

Dico 2. Non obligatur Paterfamilias familiam per vim compellere ad jeiunandum, sed sufficit charitativè monere. Quodsi aliqui transgrediantur non turbetur, præsertim si hinc ei immineret magnum incommodum v. g. quia nullum famulum sibi necessarium invenire posset si tempore jeiunii non daret cœnam, vel si ipsi graviùs essent offensuri Deum, conviciando, maledicendo cœnâ negatâ. Moscicensis quoad omnes partes, & Sam de Lubl. cum Azor ait nullo præcepto obligari Patrem familias ad compellendum vi familiam ut jeiunet; cibos tamen vetitos non ministret.

Dico 3. Viatores, qui non habent domicilium vbi jeiunatur non tenentur lege jeiunii loci, vbi reperiuntur, nisi absit scandalum. In favorabilibus poterunt se conformare consuetudini loci, ubi reperiuntur, etiam comedendo carnes. quamvis in propria patria jeiunetur. Moscicensis V. Dist. 18. Goncl: 3.

Dico 4. Secundum Gordubam, Lopez, & alios, pueri nondum attingentes octavum annum, possunt diebus vetitis edere ova & lacticinia; Secundùm Rodriq. & Sà, pueris ante vsum rationis, cùm non sint subjecti legibus, possunt dari carnes, idem de amentibus. Moscicensis verò pueris ante septennium concedit carnes. Quæ sententia vera, licèt habeant vsum rationis, cùm hoc sit per accidens.

Dico 5. Excusantur à jeiunio debiles. qui laborant dolore capitis nisi cœnam sumant. qui dormire non possunt nisi cœnent. qui non valet debitum reddere Vxori, jeiunando. Prægnantes & lactantes, hæ enim multo cibo, pro se & fœtu, indigent. Qui die jeiunii alium non haberet cibum præter carnes, & jeiunando diem transire esset difficile. Moscic: qui non habet sufficientem refectionem tempore prandii, quales sunt ostiatim quærentes qui longa itinera pedestres conficiunt. Mosc: docet si trium vel ampliùs milliarium Polonicorum iter sit, sic pedester vadens, bis refici potest. peregrinantes ad loca sacra, si peregrinationem commodè differe non possunt, ut advertit Sylvius apud Dianam, vel si fervor peregrinationis ita accendit ad peregrinandum, ut utilius sit animæ peregrinantis peregrinari sine jeiunio, quàm ieiunare sine tali peregrinatione, ut advertit Gaiet.

Dico 6. Non excusantur â jeiunio, qui curru aut equo vehuntur, & quidem cum omni commoditate, interdum autem solius recreationis causâ. Aliter dicendum est, si iter sit necessarium, prolixum, seu vehemens, quod non compatitur jeiunium, si conferatur cum complexione itinerantis. Hæc Moscic. Conclusio colligitur ex quadam Alexandri VII. determinatione damnante sequentem propositionem. *excusantur absolutè à præcepto ieiunij illi, qui iter agunt equitando, utcunq; iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiam iter vnius diei conficiant.*

Dico 7. Excusantur à jeiunio, qui onerosè laborant, ut sunt fabri tam ferrarii quàm lignarii, agrorum cultores, sculptores, sutores, figuli, argentarii, aurifi-

ces. textores, pelliones, fullones, laniones, muratores, pistores, & his similes. Item excusantur à jeiunio. qui ob opera pietatis majora jeiunio, non valent jeiunare, ut concionatores, lectores, Confessarii assiduè confessiones audientes, Cantores. Vbi ex Moscic. Adverte. hæc officia ex se non liberare à jeiunio, sed si commodè exerceri non valent dum jeiunatur. item eo tantùm tempore excusant dum exercentur.

Dico 8. Non excusantur à jeiunio sartores, pictores, barbitonsores, & multò minus scriptores. notarij, advocati, Scholastici, Moscic cum Azorio. Quia labor eorum compatitur ieiunium, aliàs ferè omnes, qui corporaliter laborant excusarentur à jeiunio, quod damnat Alexander VII. sequentem propositionem damnando. *Omnes officiales qui in Republica corporaliter laborant sunt excusati ab obligatione ieiunij, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum ieiunio.*

Dico 9 Defessus ex labore recreationis v. g. ex ludo pilæ, excusatur à jeiunio, dum modò talis recreatio non fiat in fraudem ieienii. Medina. Quare ut docet Ledesma non tenemur abstinere à ludo licito, ut simus habiles ad ieiunandum. Hæc Conclusio non contrariatur determinationi Alexandri, quam conclusione sexta retuli. Nam non loquor de creatione adeò frequenti, sed quæ ad recreandum animum, curis vel studiis implicatum est utilis; & secundum quid necessaria. item non loquor de qualicunque & modica lasitudine ex labore recreationis causata.

Dico 10. Vxor ut devitet notabilem turbationem debet abstinere à jeiunio, v. g. Vir est durus, aut etiam hæreticus, permittit tamen Vxorem catholicè vivere. talis inquam si rescit vxorem ieiunare, indignatur graviter, malè tractat, rixas excitat, odium contrahit, alienatur ab ea, & supposito quòd sit hæreticus non facit ex contemptu catholicismi, sed quia dicit jeiunia esse cum detrimento & incommodo suo & familiæ, tunc vxor ut devitet talem turbationem, debet abstinere à jeiunio. Moscic. & Samuel de Lublino.

Dico 11. Qui habet causam dubiam ad jeiunandum, tenetur jeiunare donec à viro docto, vel à medico timorato accipiat declarionem, vel à superiori dispensationem. Dispensat autem ex iure Episcopus cum suis ovibus. Parochus ex consuetudine. Quia solet in tali eventu recursus fieri ad Parochum, quamvis præsens sit Episcopus, & ad eum facilis pateat aditus, ut advertit Mosc. Item dispensat Prælatus Regularis cum suis subditis, vel in absentia eius Vicarius. Quòd si superior de iustitia causæ dubitat, secundùm Bonác. & alios, non potest licite dispensare, quia se exponit periculo dispensandi sine iusta causa. Quare secundum Caiet. commutabit in alia pia opera. Idem faciet secundùm eundem Authorem, quando iudicat causam esse minùs sufficientem. Dixi. *Qui habet causam dubiam.* Nam qui ex probabilitate morali aut experientia habet, quòd non comedendo infirmetur, secundùm Lopez & alios, sine ulteriori declaratione aut dispensatione solvitur à jeiunio. Ex quo patet, ut quis sit liber à jeiunio & recursu ad superiorem pro licentia, sufficere causam probabilem. Adverte. Prælati regularium & in eorum

rum absentia vicarii, possunt se ipsos ex justa causa dispensare, ne sint deterioris conditi nis aliis. refertur tamen in privilegio Ord, Mend: quòd concedente Eugenio 4to, licentiam quam dat Prior vel in eius absentia vicarius aliis fratribus, possit etiam priori ac vicario concedere eorum Confessarius.

Dico 12. Quoties infirmus est dispensatus ad carnes propter reficiendas vires, ut in convalescentia, excusatur à jeiunio. Quia ad convalescentiam facit non solùm quantitas cibi, sed etiam repetitio si verò dispensatus est eò quòd alii cibi ei noceant, non excusatur à jeiunio, quare talis Vesperi nec carnes edere nec in magna quantitate alios cibos sumere potest, sed debet collatione ut alii cõtentari. Lessius & alii. ratio quoad secundam partem, nam de ratione jeiunii non solùm est abstinentia à carnibus, sed etiam unica comestio, ergo per hoc quod ab una parte jeiunii excusetur, non sequitur quòd à toto jeiunio excusetur nisi sit infirmus.

Dico 13. Dispensatus ad comedendas carnes, si carnes & pisces comedat, nõ peccat contra aliquod ius, sed contra præceptum naturale conservandi salutem, si pisces nocent Salazar & alii. Dispensatus tamen ad carnes propter infirmitatem, peccat comedendo nocivas carnes. Quia aliàs esus talium carnium est vetitus die jeiunii, & infirmitas non dispensat in cibis nocivis. de la Cruz cum Rodriq. Idem dicendum de eo qui dispensatur in esu ovorum. cui non licet edere lacticinia, si saluti noceant. Qui etiam habet facultatem utendi butyro pro condimento, eò quòd non possit uti oleo v. g. Polonorum non statim potest vesci ovis & aliis, sed intentio concedentis & aliæ circumstantiæ debent cõsiderari. Si enim est persona vilior, quæ ordinariè leguminibus victitat, nõ habet causam utendi ovis & aliis.

Dico 14. Famulus tempore jeiunii parans Domino suo cœnam mensam instruens, ac ministrans, secundum Moscic. non peccat. Idem de ancilla Domini hæretici coquente carnes die jeiunii. Tum quia suum officium præstat. Tum quia hoc omittere non nisi cum gravi suo damno potest nec inferas etiam non peccare famulum propinantem Domino potum ad ebrietatem dispar enim est ratio, ut ait Moscic. Quia ebrietas est contra ius naturale, solutio verò jeiunii contra legem positivam Ecclesiasticam ac proinde minoris vinculi.

Dico 15. invitans ad cœnandum, etiam amicitiæ causa, aliàs obligatum ad jeiunium, peccat mortaliter, si invitatus coënat. Nisi invitans credat invitatum non consensurum. Quòd si invitatus paratus erat ad cœnandum, adhuc invitans peccat, quia inducit eum ad exequendum malum propositum, immo etiamsi invitanti constaret invitatum decrevisse alibi vel cum alio coënare, adhuc invitans peccat, quia malo alterius cooperatur.

Dico 16. Tabernarii, & alii vendentes aut ministrantes cibos in die jeiunii ad jentaculum matutinum aut pomeridianum, cœnamuè, facilè excusari possunt à peccato. tum quia non tenentur discutere an causa adsit non ieiunandi, neq; id commodè facere possunt. tum quia de proximo benè supponendum est.

Dico 17. Quanquam olim collatio nocturna tantùm sumebatur per modum medicinæ ad captandum somnum, iam tamen consuetudo obtinuit, ut etiam aliquid

quid per modum nutritionis sumatur in hac, non consideratis aliorum Theologorum sententiis servanda est Patriæ consuetudo, iuxta timoratas conscientias. non enim est mortale talem consuetudinem servare. Fernandez.

Dico 18. Potest anticipari hora prandii justa de causa. Vel quia aliquis facturus est iter, vel quia hospitem habet, vel quia negotia expectant, quæ horam prandii impedient. & sic excusantur famuli, qui ante tempus prandent, ut postea commodè ministrent dominis, qui longum tempus insumunt comedendo. possunt tamen hi si non dum sumpserunt prandium deferendo cibos aliquid sumere, ut possint faciliùs sustinere laborem, seu potius jeiunium, moderatè tamen ut advertit Gabriel in 4. Lectores etiam per totum mensæ tempus ad hoc ut cum debita diligentia munus suum exequantur possunt aliquid anticipate sumere.

Dico 19. Qui sine necessitâte horam competentem (quæ est undecima antevertit) venialiter tantùm peccat. Toletus & alii contra Mosc. idem dic de eo qui collationem nocturnam, manè sumit, & ad noctem servat prandium. Fernandez, Salazar, & alii.

Dico 20. Sufficit ut una comestio sit continua moraliter. Et sic surgens è prandio, intra horam redire potest & continuare. Addo licèt quis habuisset animum finiendi comestionem, mutatâ intentione redire potest, si prandium adhuc durat. Lessius. Quia sapientis est mutare consilium.

Dico 21. Qui semel ieiunium violat, non peccat postea sæpè comedendo. Armilla Mosc. & est communis. Quòd si per inadvertentiam excusantem comedit, tenetur adhuc jeiunare, acsi nihil comedisset, non enim jeiunium violavit. Navarrus, dela Cruz & alii. Sicut & ille qui cibis die ieiunii vetitis utitur, tenetur ab vlteriori comestione abstinere, alias toties peccat, quoties vescitur. Toletus, Azorius. & est extra controversiam.

Dico 22. Natali Christi incidente in feriam sextam, non possunt vesci carnibus, qui ex Regula & Constitutionibus prohibentur, eò quòd in C. explicari, in quo conceditur Christi fidelibus eo die esus carnium, tales excipiantur. Tamen Prælati talis Regulæ possunt hoc die sicut & aliis diebus, aliàs à iure non vetitis dispensare, ut docet Victoria, Armilla, Tabiena contra Medinam. Quia ut ait Panormitanus, per dictum decretum tollitur ius commune, & manet in sua vi Religio. Sed in Religione v. g. Prædicatorum potest Prælatus dispensare in Constitutione prohibente carnes, ergo pariter hoc die potest dispensare, immo ut advertit dela Cruz comedendo tunc carnes isti Religiosi, non peccant, etiamsi id faciant sine licentia, cum leges eorum non obligent ad culpam.

Dico *vltimo*. Etiamsi potus alimentum præstet, attamen si bibatur extra horam prandii sæpiùs, non frangitur ieiunium. Fernandez & alii. loquor autem de potu, qui tantùm per accidens præstat alimentum, cùm Ecclesia ad id quod est per accidens non respiciat. cæterum aliter dicendum de potu, qui per se alimentum præstat ut lac.

## *Circa Quartum Præceptum.*

Hoc

HOc Præcepto præcipitur revereri. amare, & obedire Parentibus & Superioribus.

# DISTINCTIO XX.

## De obligatione filiorum erga Parentes. Subditorum erga Superiores & viceversâ.

DIco 1. Inter alia ( magis ex se nota ) peccat mortaliter filius, imprecando in faciem, more nostro Polono dæmones Parentibus, licèt id non ex corde optet, quia notabiliter dehonorat. Item peccat mortaliter, dum fortunâ ad altiora evectus, se negat esse filium.

Dico 2. Tenetur filius quoad res domesticas & bonos mores obedire parentibus. Vnde in re gravi nolle acquiescere præcepto, mortale est. Sicut & in re levi, si accesserit contemptus. Et licet filius sit liber in eligendo statu, si tamen vult ducere vxorem peccat mortaliter, ait Moscicen. p. 2. Tyrocinii C. 2. § 4. non consulendo parentes, qui in hoc meliùs iudicant quàm filius qui amore excæcatus fortè eliget vxorem indignam & in magnum dedecus suæ domûs.

Dico 3. Ille qui adhuc in sæculo est constitutus, si habet parentes, qui sine ipso sustentari non possunt, non debet eis relictis religionem intrare, quia transgrederetur præceptum dehonoratione parentum. Ille verò qui jam est in Religione professus, reputatur jam quasi mortuus mundo. Vnde non debet occasione sustentationis parentum exire claustrum, in quo Christo cõsepelitur, & se iterùm sæcularibus negotijs implicare. Tenetur tamen salvâ sui Prælati obedientiâ & suæ religionis statu, pium studium adhibere, qualiter eius parentibus subveniatur. ita in terminis quoad omnes partes S. Th. 2. 2. q. 101. a. 4. ad 4. Quòd si extremam Parentum egestatem non posset aliter sublevare, nisi exeundo ad tempus è monasterio, tenetur petitâ licentiâ egredi. Cai. & Nau. plùs dico. Si parentes in extrema necessitate sunt, tenetur filius aut filia, etiam furando ( si aliter nequit ) subvenire. cùm in extrema necessitate omnia sint communia. His adde. Ita obligatur filius vel filia parentibus subvenire, vt licèt parens filium vel filiam sibi molestam pellere possit, non tamen è contra.

Dico 4. Huc reducitur Religiosorum obedientia, qui in tribus tenentur obedire Prælato. *Primò* in his, quæ in Regula & Constitutionibus continentur. *Secundò* in illis sine quibus contenta in Regula commodè impleri nõ possunt. *Tertiò* in pœnis inflictis propter transgressionem prædictorum duorum. Vnde si superior vellet alia exigere, quæ ad majorem austeritatem vel perfectionem pertinent, & quæ non sunt in statutis religionis, non tenentur Religiosi obedire attendant tamen ut bonis modis se excusent. Moscic. 2. p. Tyroc. c. 3. § de superbia.

Dico 5. Pater etiã peccat contra hoc præceptum non instruendo filium in doctrina fidei, in bonis moribus. Dominus non præbendo servis necessaria, non curando ut dies festos, & simila, observent. Maritus, uxorem contumelijs afficiendo &c. è contra.

Dico 6. Leges humanæ etiam civiles dummodo sint justæ, obligant ad peccatum. Et si sint in materia gravi, obligant sub mortali. quàmvis non adsit scandalum, vel contemptus. Sunt tamen aliquæ leges, quæ non obligant sub peccato, eò quòd legislatores non habuerint intentionem obligandi, licet aliqua pœna levis sit transgressoribus imposita v. g. si silva communis, flumen commune, pascua communia prohibentur. Nam quoad silvam propriam &c. aliter est dicendum. Nihilominùs ubi gravis pœna apponitur, ut est pœna capitis, perpetui carceris, confiscationis bonorum, infamia, officii amissio, amputatio membri &c. proculdubio mortale incurritur, quàmvis id in lege non exprimatur. Mosc. l. c. sed aliqui citati à Diana. tt. 10 de Leg. res 18. contrariũ docent, secluso periculo.

## *Circa Quintum Præceptum.*

HOc Præcepto prohibetur non solùm homicidium corporale, sed & spirituale, quod fit scandalizando & non corrigendo.

# DISTINCTIO XXI.

## *De Homicidio.*

NOta 1. Homicidium nihil aliud est, quàm injusta hominis occisio. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceratio, & cætera contra salutem corporalem proximi. comprehenditur inquam ut imperfectum sub perfecto.

Nota 2. Duplex est homicidium, voluntarium quod animo & intentione occidendi hominem perpetratur cum effectu. Et casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id unde mors secuta. Et est duplex, aliud purè casuale, quod nec virtualiter & implicitè est intentum; & hoc non causat irregularitatem, quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè est intentum & volitum in sua causa, ut si fit in ea prævisum, aut formaliter aut virtualiter seu implicitè, in quantum poterit prævideri & nõ est adhibita diligentia?

Nota 3. Ad justam occisionem hæ conditiones concurrunt, quarum vel unâ deficiente committitur mortale, cùm malum fit ex quolibet defectu. *Prima* est, ut fiat authoritate publicâ, nemini enim authoritate privatâ licèt occidere etiam hominem nocentissimum nisi se defendendo, & sua. *Secunda*, ut fiat ex causa gravi, ut sic pœna proportionetur culpæ, *Tertia*, ut servetur juris ordo. *Quarta*, ut sit recta judicis aut ministri exequentis intentio, scilicet ex justitiæ zelo, non verò ex ira, aut alia inordinatâ passione.

Dico 1. Ob justam sui defensionem, vel suorum, aut amicorum, aut innocentum, licèt occidere iniustum aggressorem cum moderamine inculpatæ tutelæ. dicitur autem moderamen inculpatæ tutelæ quando quis non potest aliter se defendere nisi occidat. Secundùm dela Cruz Dianam &c. vir nobilis non tenetur fugere, sed potest expectare iniustum invasorem, si fugiendo graviter infamaretur. Non tamen idem licèt secundùm communem setentiam plebeio, Clerico, Religioso, quia talibus fuga non cedit in infamiam. Dico

Dico 2. Fugientem v. g. cum equo tuo, aut rebus, aliquanti pretij licet occidere, si aliter certò recuperari non possunt, Sylu. Soto, Bannez & alii. Regulariter tamen non licèt occidere furem pro conservatione unius aurei, ut determinavit Innocentius XI. dum oppositam sententiam damnavit.

Dico 3. Licet invasorem castitatis ad tuendam castitatem occidere. Ita Communis. Sed non tenetur si certa est, quòd non adsit periculum consentiendi in turpem delectationem. Sylvester. verùm quia magnum periculum consentiendi est, propter vehementiam objecti, ideò securiùs est invasorem occidere.

Dico 4. Non licet percusso, percusorem insequi & occidere, si sit necesse pro sui honoris defensione, ut determinat Innocentius XI. damnando propositionem trigesimam, quæ idem, circa finem docet, sicut & marito, non licèt propriâ authoritate occidere vxorem in adulterio deprehensam, ut docet S.Th. in supplemento q. 60. a. 1. & determinavit Alexander VII.

Dico 5. Nemo potest propter defensionem vitæ suæ, per se & directè occidere innocentem. Vnde mulier gravida ex adulterio, non potest facere abortum propter defensionem vitæ suæ, etiamsi fœtus nondum sit animatus. Ita determinavit Innocentius XI. dum sequentem damnat. *Licet procurare abortum ante animationem fœtûs, ne puella deprehensa gravida occidatur aut infametur.*

Dico 6. Tempore belli non licet directè occidere innocentes, sed tantùm reos. Nam ut docet Philippus à SSma Trinitate ex M. Bannez & communi Theologorum sententia, in nullo casu licitum est directè occidere innocentem. & patet ex illo Exodi 23. insontem & justum non occides. hinc captâ civitate vel aliquâ provinciâ, non possunt occidi pueri & similes, sed tantùm nocentes.

Dico 7. Potest fœmina gravida sumere medicamenta necessaria ad tuendam vitam, per se ordinata ad salutem suam, licèt per accidens sequatur abortus. Non tamen licet sumere medicaměta per se ordinata ad causandum abortum. Quòd si mors matris esset necessaria ad certam salutem spiritualem fœtus animati, alioquin æternaliter damnandi, Mater potiùs se deberet exponere periculo mortis, quàm talia medicamenta sumere. Non tamen licet ei pati scissionem ut doceo in tract: de baptismo. ex S. Th. 3. p. q. 68. a. 11. ad 3. cùm non sint facienda mala, ut eveniant bona, Rom. 3.

Dico 8. Iudex si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus convincitur, debet diligentius examinare testes, ut inveniat occasionem liberandi innoxium, sicut Daniel fecit. Si autem hoc non potest, debet eum superiori relinquere judicandum, si autē nec hoc potest, non peccat secundùm allegata sententiam ferens, quia ipse non occidit innocentē, sed illi qui eum afferunt nocētem. Minister autem judicis condemnâtis innocentem, si sententia intollerabilem errorem contineat, non debet obedire, aliàs excusarentur carnifices, qui Martyres occiderunt. Si verô non contineat manifestam iniustiam, non peccat præceptum exequendo, quia ipse non habet discutere superioris sententiam, nec ipse occidit innocentem, sed iudex cui ministerium exhibet. Ita in terminis S. Th: 2. 2. q. 94. a. 6. quoad omnes partes.

Dico 9. Qui contra aliquem falſum protulit teſtimonium, propter quod damnatur ad mortem, tunc, licet cum periculo propriæ vitæ debet retractare teſtimonium, aliàs peccat graviter contra juſtitiam. Ita communis. Sicut & ille peccat mortaliter contra charitatem, qui ſcit aliquem iniuſtè adiudicandum morti, aut pænæ gravi, niſi ferat teſtimoniũ, & tamen non fert, licet non interrogetur. Item peccat mortaliter contra charitatẽ, qui ſcit alicui paratas inſidias, & nõ præmonet.

Dico 10. Non ſolùm is peccat, qui phyſicè occidit, ſed etiam, qui ſequentibus verſibus continentur.

Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans,

id eſt, qui præcipit. Qui dat conſilium. Qui conſentit, & ratum habet factum, ſive ante, ſive poſt occiſionem. Qui laudat factum, vel laudat ut fiat. Qui defendit homicidam, & præbet recurſum ad ſe. Qui partem aliquam habet in homicidio, ſeu fuit ſocius criminis aliquomodo. & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Tandem, non manifeſtans veritatem ad defendendam vitam innocentis.

Dico 11. Confitendo homicidium aperiendæ ſunt aliquæ circumſtantiæ v. g. ſi perſona occiſa erat Pater, Mater, aut in aliquo gradu conſanguinitatis vel affinitatis. Si erat Perſona ſacris initiata, ratione excommunicationis annexæ. Si erat perſona ex cuius occiſione alii notabile damnum patiuntur, ut ſi Pater erat, cuius filii orphani relinquuntur. Si in loco ſacro, nam ſic committitur ſacrilegium. Si in publico, nam ſic eſt ſcandalum. Si eum, qui minùs de homicidio cogitabat induxit, nam & ſic eſt ſcandalum.

Dico 12. Hoc præcepto etiam ſui ipſius prohibetur occiſio. itaq; ſi quis occidat ſe ipſum, vel graviter lædat, mortaliter peccat immo licet à judice jubeatur, ut ſibi mortem v. g. hauriendo venenum inferat, exequendo peccat. mort. ſecundùm S. Thomam 2. 2. q. 69 a. 4. Vnde S. Apollonia projiciendo ſe ipſam in ignem, fecit ex inſtinctu Spiritûs Sancti, & idem judicium de Samſone, & de quibuſdam Sanctis fœminis, ſecundùm S. Auguſtinum relatum à S. Th. 2. 2. q. 64. a. 5. ad 5. Vbi non excuſat Raziam, qui 4. Machab 14 ſe occidit.

Dico 13. Quando periculum eſt tale. ut ex eo mors frequentiùs ſequi ſoleat, qui ſe tali periculo exponit, eſt homicida ſui. Dixi *frequentiùs*. Nam ſi eſt periculum, ex quo bis aut ter mors ſubſecuta, tàli periculo ſe exponens & moriens, non eſt homicida ſui. Hinc excuſantur, qui per altas ſcalas, parietes, templorumq; tecta conſcendunt. Item funambuli in ea arte peritiſſimi, quàmvis aliquando unus vel alter ceciderit & mortuus ſit.

Dico 14. Licet deſiderare propriam mortem, ob deſiderium eſſendi cum Chriſto, ſicut S. Paulus ad Philip: 1. aut ob vitandas Dei offenſas, aut ut liberemur à vitæ periculis, qualia ſunt tempore incurſionis Barbarorum. Sed deſiderare mortem ex deſperatione, aut impatientia, mortali non caret culpâ. Mater etiam non peccat mortaliter, quæ videns filium aut alterum in gravi & prolixâ infir-

mitate,

mitate, desiderat ei mortem. Quia non ex odio, sed ex amore desideratur. Item secundùm Navar. Fernandez, dela Cruz & alios, licet alteri desiderare mortem, sub ratione boni ut scilicet, cesset à peccatis. supposito quòd sit grandis nequam. Tandem inimicis fidei, & iniustis hostibus propter bonum publicum.

# DISTINCTIO XXII.

## De Bello.

NOta. Bellum est conflictus exercituum, qui inducitur authoritate Principis superiorem nō recognoscentis. ut sit iustum tria requiruntur. *Primò*, authoritas Principis Superiorem non recognoscentis, nam ad recognoscentem Superiorem, non pertinet movere bellum, cùm hic possit ius suum prosequi judicio Superioris. *Secundò*, Causa iusta v. g. damna valdè gravia illata. tentandum tamen medium suavius. *Tertiò*, recta intentio, scilicet, ut bonum promoveatur, & malum vitetur. S. Th. 2, 2. q. 40 a. 1.

Dico 1. Qui indicit bellum tenetur prius cum prudentibus examinare causam belli. Facto examine, si manet dubium, & unus eorum possidet, alter non potest eum bellare, quia juxta regulam juris 65. in dubiis *melior est conditio possidentis*. Et sic si possidens ab alio invaditur, potest bellare invasorem cùm sit ei illata iniuria & alter restituere tenetur. Quod si id, de quo est lis, à nullo possidetur, stante dubio æquali dividatur Quòd si dubium est inæquale, dividatur pro qualitate dubii, ita ut, major pars detur ei, pro quo stat major veri similitudo.

Dico 2. Princeps Christianus licitè potest militibus infidelibus uti in bello, Sam. de Lub. V. Bellum. ratione tamen periculi & scandali quod inde speratur, non licet. Makov: tom 5. super Decal d 2. q. 7. a. 1. Conclusionem Samuelis limitát Moscic. 3. p. Elem: ad S. Confess: § *cum quo* Vbi in bello defensivo tantùm concedit licere uti infidelibus contra Christianos, & hæreticis contra Catholicos.

Dico 3. In bello justo licet uti insidiis, non dicendo falsum, aut non servando promissum (hoc enim nunquam licet) sed occultando consilia, simulando fugam. &c. D. Th. l. c.

Dico 4 Quousque militibus subditis de iniustitia belli non constat bellare possunt, nec iniustitiam belli examinare tenētur, sicut nec tortor sententiam judicis examinare tenetur. Vnde in dubio præsumendum est pro Principe, qui est in pessessione sui juris, quâ propter dubium privari non debet. Quod etiam ad non subditos extendit Navarra & alii in Summa Dianæ V. Pugna scias, nomine subditorum intelligi etiam possunt milites mercenarii, qui sub continuis stipendiis tam pacis, quàm belli, tempore degunt.

Dico 5. Licitum est servis captis in bello etiam justo, fugere dominos, sicut & justè incarcerato, licèt fugere carcerem. Bannez 2. 2 q. 40. a. 1. & alii: contra Sylv: & Turrec. & licèt his consulere fugam, immo ad eandem juvare ait Led de Char. c. 13. aliter sentiendum de servis juste emptis, addit Bonac: tractans in ma-

teria de restit: de bello. Adverte iu favorem fidei in jure gentium dispensatum, ne Christiani in bello etiam justo capti, mancipia efficiantur.

Dico 6. In bello justo licet inferre hostibus omnia mala, ut destruere arces, occidere reos, etiam parta victoriâ, usque, ad plenam satisfactionem & pacem stabiliendam, ad hoc enim ordinatur bellum, quod adhuc durare suppono. dela Cruz in præsenti.

Dixi, *occidere reos*, Nam innocentes ex intentione occidere non licet præter intentionem tamen, & indirectè licet. si tamen alicubi essent multi innocentes & pauci nocentes, hos non licet expugnare cum periculo innocentum ait dela Cruz in præsenti, Villalobos in Summa Dianæ relatus. Quòd si innocentes (& idē de pueris ratione carētibus) spectent ad hostes, captivari & spoliari possunt, quantùm necessarium est ad finem belli consequendum. Præterea Turcarum innocentes Christianorū mancipia justè fiūt, ut docent multi in SūmaDianæ relati V. Pugna

Petes. Qui nomine innocentum veniunt. ℞. Infantes, mulieres, senes, Clerici, Religiosi, rustici, legati, peregrini & mercatores.

Dico 7. Capta à militibus etiam extra conflictum sunt ipsorum. S. enim Thomas. 2. 2 q. 66. a. 8. ad ımū nullā distinctionem facit. Nec computari debent in satisfactionē rei pro qua bellatur. Makov: tr. 5. d. 2. q 6. a. 1 & Sum. Dianæ l. c.

Dico 8. Contra Turcas quilibet Christianus superiorem non recognoscens in temporalibus habet jus gerendi bellum continuum. Quia occupant bona Christianorum, & quia hos vexant persecutionibus, tandem, quia conantur delere fidem Christianam. Sam. de Lub V. Bellum ex Cajet.

Dico 9. Licet resoluere bellum in duellum seu conflictum duorum. Quia duellum ideo est illicitum, quia in eo periculosè consulitur saluti alicuius, in hoc autem casu potius consulitur, Sam. l. c. ex Clau. regia.

Dico 10. Si imminet periculum gerenti bellum, potest extrahere ab Ecclesia illic confugientes, ut se & sua defendat, & eos spoliare secus si non imminet tale periculū, sed tales gaudēt privilegio immunitatis Ecclesiasticæ dela C. in præsēti.

Dico 11. Si magna urgeat causa possunt Clerici bellare, v. g in defensionem propriæ vitæ, proximi innocentis, contra iniustos Patriæ invasores, ad obtinēdam victoriam Ecclesiæ valdè proficuam, in quibus casibus secundùm Mendozam & Konich non fiunt irregulares, si occidant. Alias non existente tali vel simili causâ si bellant majoribus Ordinibus initiati, peccant mortaliter. utpote Deo omninò consecrati. suspenduntur, monasterio inperpetuum includuntur, quòd si in bello decedant sacrificijs privantur. Et hæc ex jure deducuntur. Ex quibus ulterius patet. præfatos Clericos sine causa urgenti bellantes peccare mortaliter. Et idem de Regularibus, etiam Conversis, saltem quo ad mortale ob præcedentem rationem. Alij Clerlci minores bellando sicut & Vxores ducendo, tantùm venialiter peccant, cùm remotè ordinentur ad ministerium altaris.

Dico *ultimò* Clericus rapiens aliquid in bello justo, tenetur restituere ei, à quo rapuit, si scit, aliàs si nescit tenetur dare pauperibus, Quia sicut non licuit ei pugnare.

gnare. nec etiam rapere. Si tamen ab aliis, qui rapuerunt justè, aliquid detur, potest retinere. immo secundùm Monaldum apud Armil. V. Bellum, potest de licentia Principis juste bellantis retinere, per seipsum rapta, quam censetur Princeps concedere, concedendo Clericis bellare, hic tamen alias peccat, ut patet ex præcedenti Conclusione.

# DISTINCTIO XXIII,

## De Eleemosyna.

Nota 1. Superflua, ex quibus facienda eleemosyna, alia dicuntur superflua vitæ vel naturæ, alia dicuntur superflua statûs. Superflua vitæ vel naturæ sunt illa, quæ demptis necessarijs ad vitam sustentandam, adhuc supersunt. Superflua status sunt illa quæ demptis necessariis ad sustentandam vitam, & decentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc tamen supersunt.

Nota 2. Pauperum indigentia est triplex Extrema, gravis, & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficiet, aut abbreviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, cùm desunt necessaria ad conservandam conditionem proprij statûs. Communis tandem necessitas est mendicantium, qui quàmvis multum indigeant, quia tamen à multis postulant, moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire. Vide huius declarationem apud Mosčic, 2. p. Tyroc. de peccatis contra opera misericodiæ.

Dico 1. Dum proximus est in extrema, vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum, etiamsi non habeat superflua statûs. hoc enim exigit lex charitatis.

Dico 2. Dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei, qui habet superflua statûs, si non sit alius, qui subveniat. hoc enim exigit lex charitatis. præsertim, si nemo subveniret, facilè gravis necessitas transiret in extremam. vtramq; conclusionem docet Armilla, Moscic, & alij.

Dico 3. In communibus proximorum necessitatibus quales esse solent in ordinariis pauperibus, divites, qui habent superflua statui; tenentur sub mortali ad aliquam eleëmosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & illis temporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas, facilè transiret in gravem & extremam Hæc conclusio quoad substantiam est determinata ab Innocentio XI. dum sequentem damnat. *Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad eleëmosynam quando tenetur tantùm ex superfluo statui.*

Dices ex dictis sequi multos divites damnari, qui partim in extrema, partim in gravi, partim in communi necessitate pauperibus manum non præbent. Aragonius concedit sequelã. & Bannez non solùm ipsos, sed & ipsorum Confessarios damnari

damnari existimat. Attamen multoties excusari possunt. vel quia proximi necessi-tatẽ non satis cognoscunt, vel quia probabiliter judicant se non habere superflua,

Dico 4. Si quis mendicãdo posset suæ necessitati consulere, essetq; plebeius, non censeretur constitutus in extrema necessitate, si vero esset Vir honestus, & mendicare esset ignominiosum, aliqui dicunt esse in extrema necessitate. Maldo-rus negat, & ruborem in tali casu attribuit superbiæ. Nisi fortè adeò esset ignomi-niosum mendicare, ut mori potius vellet, quàm cum tanto dispendio vivere.

Dico 5. Personæ Ecclesiasticæ habentes beneficia, arctiùs quàm sæculares obligantur ad dandam eleëmosynam. Tum quia sunt in statu perfectiori ac pro-inde ad charitatem magis obligati. Tum quia in Statu remotiori à tot necessitati-bus Siquidem non habent Vxores, filios aut filias. Victus quoq; ac vestitus requi-rit modestiam secundum Concil Trid Tum quia per Ecclesiam, bona Ecclesiasti-ca, sunt ad erogandum obligati pauperibus ea, quæ super sunt honestæ sustent-tioni Clerici, & provisioni pro casibus ordinariè eventuris. Mosc. quoad omnes partes. 2. p. Tyroc l. c.

Dico 6. Dare eleëmosynam soli illi possunt, qui habent proprium, & libe-ram rerum dispensationem. Vnde Religiosi eleëmosynam darè non possunt Item Vxor de bonis mariti. Filius de bonis Patris. Famulus de bonis Domini. nisi ha-beant aliquid proprium non subditum illis. Et sic Vxor ex acquisitis suâ industriâ vel donatis ab aliquo potest dare eleëmosynam. Potest etiam Vxor dare eleëmo-synam si maritus profectus est peregrè. Vel si sit amens, aut in bonum eius, sci-licet, ad impetrandum ei auxilium à Deo. vel si est valdè negligens in eleëmosy-nis dandis. Moscic. quoad omnes partes l c.

Dico 7. Potest Vxor de re communi marito & sibi, facere eleëmosynam mo-dicam propter quam maritus non incidit in inopiam, scilicet, parum panis, cere-visiæ, salis &c. insuper si mos patriæ habet, quòd Vxores hoc faciant, aut in spem ratihabitionis, omnis enim pro sua conditione præsumitur, indulgere filio minu-tiores sumptus & multò magis Vxori, immo docet M. Bannez Vxores posse Eleë-mosynas communes facere, in quibus nihil damnificatur familia.

# DISTINCTIO XXIV.

## *De Scandalo.*

NOta 1. Scandalum est dictum vel factum minùs rectum, occasionem spiritua-lis ruinæ præbens Ex qua definitione patet, quando aliquis ex alterius pec-cato excitatur ad odium peccati, non est scandalum. vnde multorum error sic scandalum accipientium, est corrigendus.

Nota 2. Scandalum aliud est activum, aliud passivum, *activum* est, quando dicto factoq; tuo directè intendis, ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum, vel si non intendis ut ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccan-dum. v. g. si publicè pecces, aut facias aliquid habens speciem peccati. *Passivum* *est,*

*est*, quando dictum vel factum vnius, est alteri causa per accidens peccandi v. g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est per se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia, est scandalum Pharisaicum, si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum, vel infirmorum.

Dico 1 Peccat scandalo activo qui ad explorandam constantiam alicuius in castitate, immittit in cubiculum mulierem. Idem de eo, qui ad experiendam alicujus fidelitatem, astutè in aliquo loco non solito, patenti tamen, ponit aureum. Licèt tamen non impedire neq; subtrahere pueris & famulis occasionem furandi, relinquendo pecuniam in loco solito, ut faciliùs deprehendantur convincantur, & emendentur. hoc enim non est cooperari peccato positivè, sicut priùs, sed negativè se habere. Ita Moscic: quoad omnes partes.

Dico 2. Peccans in publico, hanc circumstantiam in confessione aperire tenetur, quia malum præbet exemplum, sive idem faciendi, sive graves tentationes patiendi, quamvis intentio non sit, ut proximus peccet. Propter eandem rationem secundum Moscic: peccant peccato scandali Religiosi, paupertatis votum non observantes, silentia frangentes, cæteras observantias prætermittentes, licèt non habeant animum pervertendi alios, Nam cæteri videntes tam mala exempla, facilè imitabuntur abusus.

Dico 3tiò Quando mulier ornata præsentat se conspectui eius, quem credit exarsurum in eius concupiscentiam, peccat, quàmvis non habeat animum inducendi eum ad peccatum. Quia habet saltim animum tacitum & indirectum. cùm advertat suum factum inordinatum, tendere ad ruinam proximi Moscic.

Dico 4tò. Propter scandalum Pharisaicum, nec bona spiritualia, nec temporalia sunt omittenda. immo nec propter scandalum pusillorum omitti debent bona spiritualia, necessaria ad salutem, quæ omitti non possunt sine mortali, aut etiam veniali. Quæ autem non sunt necessaria ad salutem, sunt occultanda, aut differenda, si periculum non imminet donec informatione præmissâ scandalum cesset, quòd si non cessaret, jam ex malitia procederet, consequenter non esset curandum. Ita quoad omnes partes D. Th. 2. 2. q. 43. ar. 7. & 8, sed pro majori horum intelligentia.

Dico 5tò Si Confessarius suo fungens officio quandam animam in viam salutis dirigit, vicini autem hoc apprehendunt, quasi hæc directio non bonum finem haberet. Quàm primò Confessario scandalum vicinorum innotuerit, secundùm Salazar tenetur sub mortali à tali instructione cessare, usq; dum vicini errorem deponant, nisi fortè per prolongationem, anima quæ instruitur, notabile damnum pateretur, & aliàs vicini non possent cõmodè moneri. Quòd si advertitur vicinorũ scandalũ oriri ex malitia, non curetur, & in directione talis animæ procedatur.

Dico 6tò. Temporalia quorum Domini sumus, propter pusillorum scandalum aut sunt totaliter dimittenda. aut per admonitionem, aliumvè modum scandalum sedandum S. Th. a. 8. jacturam tamen omnium aut penè omnium pati, ob pauco-

ob paucorum scandalum, nimis durum esset, secundum Moscic: qualiter intelligendus S. Thomas. Dixi, *quorum Domini sumus.* nam bona, quæ nobis sunt ad conservandum commissa, sicut bona Ecclesiæ committuntur Prælatis, & bona cōmunia Reipublicæ Rectoribus, propter scandalum non sunt dimittenda, ut expresse docet S. Th: loco citato.

Q. Quando censetur populus scandalizatus? ℟. quando decem graves & honestæ personæ scandalizantur. Ita S. Raym. sequentibus: *Si Parochia habeat mille Parochianos, & ex illis solùm decem graves & honestæ personæ scandalizantur de sucaria Sacerdotis, dici potest quòd populus scandalizetur cùm decem homines populum faciant.* Ita S. D. cit: quem refert & sequitur Sylvester V. *Notorium*.

Scias aliud est, scandalum esse publicum, aliud est, peccatū, de quo est scandalum, esse publicum. ut scandalum sit publicum, non est necesse peccatum esse publicum, ut patet; ipsum tamen scandalum, si sit activum, est peccatum & fictum, & sic ad notoreitatem eius sufficit dictus numerus.

# DISTINCTIO XXV.

## *De Correctione Fraterna*.

NOta 1. Correctio fraterna est, quâ quis proximum suum fraternaliter corrigit ob peccati perpetrationem, secundùm tempus & locum. Quinque conditiones ad eam necessariæ. *Prima* conditio est, ut certam notitiam quis habeat de peccato proximi. *Secunda*, ut proximus indigeat correctione, sive propter ignorantiam sive inadvertentiam, sive propter propositum iterandi, & non putatur ab aliquo alio corrigendus. *Tertia*, ut ex correctione speretur probabiliter emendatio, saltem ad tempus. Nec tamen facilè debemus nobis de emendatione proximi male persuadere. cùm sæpè emendentur, de quibus minùs speratur. *Quarta*, ut fiat eo ordine, quo Christus Dominus ordinavit. Si tamen peccatum sit contra fidem Catholicam, aut bonum commune, subitò declarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. in Corp. quod si error non esset contra fidem prolatus cum pertinacia, tunc subitò non posset declarari, sed deberet secretò corrigi, ut docet Bannez. *Quinta*, ut fiat cum opportunitate, sive temporis, sive loci, sive personarum v. g si indigens correctione, valdè irascitur, probabiliter nihil efficit monitio. Si in aliorum præsentia, fortè magis exacerbatur. quòd si continuat suam malitiam, suaviter occurrendum prout fieri potest. quandoq; etiam expectanda persona magis ad corrigendum idonea.

Nota 2. Ordo in fraterna correctione servandus, traditur à Christo Domino Matth. 18. qui est talis. si peccaverit in te (hoc est secretè) frater tuus, vade & corripe eum, inter te & ipsum solum. Si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum. Quòd si non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Qui quidem ordo non solùm, est de jure Divino, sed etiam de jure

naturali,

naturali, quod nos edocet, proximum corrigere cum minori detrimento illius famæ & honoris, quo possumus.

Dico 1. Si delinquens sit homo prudens & circumspectus, de quo facilè emendatio sperari potest, tunc hoc præceptum correctionis ad sui observantiam non obligat. Quòd si talis, dum actualiter peccat, à peccato probabiliter desisteret propter correctionem, non posset omitti correctio.

Dico 2dò. Qui ex timore, tepiditate, verecundia negligentia, aut alia simili causa non corrigit, non peccat mortaliter, si aliàs ita sit paratus, quòd si crederet probabiliter posse fratrem emendare, omnia postponeret charitati fraternæ Dela Cruz ex S. Th. 2. 2 q. 33. ar. 2. ad 3. Et intelligitur Conclusio si ex omissione correctionis fraternæ non sequitur proximo notabile damnum in spiritualibus aut corporalibus. Quod tunc contingit quando peccans peccat ex ignorantia vincibili, à qua difficulter exibit nisi doceatur. aut incidet in grave damnum animæ vel corporis. Ex conclusione sequitur, non tam frequenter contingere ut privatus omittens correctionem, peccet, mortaliter. Dixi, *privatus*. Nam Prælatus omittens correctionem ex timore, tepiditate &c. in re mortifera, non excusatur à mortali. Diana & alii.

Dico 3tiò. Etsi per se loquendo ordo correctionis sit sub mortali servandus, tamen si prudenter judicatur secretam correctionem non profuturam, potest immediatè procedi ad secundum medium, & idem judicium sit de secundo medio, quod etiam potest omitti, si sciatur, non secuturam emendationem quæ est finis correctionis. Dela Cruz.

Dico 4tò. Prælati Religionum tenentur aliquando sub mortali corrigere etiam peccata venialia subditorum, quæ regularem disciplinam notabiliter minuunt. Villalobos & alii. Immo ut docet D. Th. 2. 2. q. 33. a 2. ad 4 Prælati tenentur sub gravi obligatione occulta peccata subditorum inquirere ad fraternè corrigendum. In hoc tamen servent consilium magni Patriarchæ S. Benedicti in Regula C. 64. ubi habetur ne superior sit turbulentus, anxiùs, & nimis suspiciosus.

Dico 5tò. Concionatores tenentur publica peccata aut quæ sciunt in illis locis crebrò fieri, publicè reprehendere, etsi ea committentes credantur non emendandi. Ad idem tenetur superior licèt non speret fructum, ut suo officio satisfaciat. Adverte. Si prædicti & alii, qui tenentur ex officio corrigere, ut est Pater, Maritus, Dominus, Tutor &c. omittant, correctionem, tenentur hanc circumstantiam in confessione aperire. Vnde non sufficit dicere, omisi correctionem, sed debent dicere se esse tales. aliàs omitterent circumstantiam speciem mutantem. Cùm ut docet Caiet. à Diana relatus, superior tenetur ex justitia corrigere.

Dico 6. Subditi tenentur aliquando corrigere suos Superiores, ut deducitur ex C sicut tria tamen in tali correctione sunt servanda. primò, ut cum magna prudentia & humilitate fiat, & potius obsecrando, quàm increpando. secundò, ut fiat secretò & non publicè, ex decreto Innoc; III. C. cùm ex iniuncto, de hæreticis.

reticis. Quòd intellige, nisi peccata sint scandalosa & publica, tunc enim publi cè argui deberent, etsi nulla speraretur emendatio, tertiò, captari debent tempo ra, quibus creduntur magis dispositi.

## *Circa Sextum Præceptum.*

Hoc Præcepto prohibetur omne peccatum repugnans castitati.

## DISTINCTIO XXVI.

### *Explicantur Species Luxuriæ.*

Nota. Sex sunt species Luxuriæ: scilicet simplex fornicatio, stuprum, adulte rium, incestus, raptus, peccatum contra naturam. S. Th. 2. 2. q. 154 a. 1. S crilegium enim (quod est illicitus concubitus cum fœmina voto castitatis adst cta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à D. Th. tato inter species luxuriæ, quia ex se directè pertinet ad irreligiositatem & red ctivè ad luxuriam.

Dico 1mò, Simplex fornicatio, est illicitus concubitus soluti cum soluta no Virgine in vase naturali. Dicitur solutus & soluta, id est non existentes in ma trimonio, sive rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatu

Dico 2dò, Stuprum est defloratio Virginis per fractionem claustri Virginali Differt specie à simplici fornicatione secundùm D. Th: loco citato. ar. 6.

Dico 3. Adulterium est illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugat vel coniugati cum libera, vel liberi cum coniugata. & in primo aperienda est i confessione circumstantia utriusq; coniugati. quia fit injustitia duplex, & æqu valet duplici peccato.

Dico 4tò. Incestus est illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usque ad quartum gradum inclusivè, Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata, & secundùm aliquos cum filia Confessionis.

Dico 5tò, Raptus est, cùm quis abducit fœminam, à domo parentum, vel eo rum, sub quorum cura est; aut à domo propria si sui juris sit, ipsâ invitâ, ad for nicandum cum illa, aut ad matrimonium cõtrahendum. Vide Trid. Sess: 24. c. 6.

Dico 6tò. Peccatum contra naturam est omnis actus libidinosus extra vas, aut contra modum, à natura institutum. eius species sunt quatuor. Mollities seu pollutio, Bestialitas, Sodomia, inordinatus concubitus. Mollities seu pollutio, est voluntaria seminis effusio extra vas. & potest speciem alterius libidinis habere. Si videlicet aliquis in actu illo turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi, si posset, aut acsi defacto perpetraret. Bestialitas est coitus cum bestia. ad bestialitatem reducitur coitus cum dæmone succubo vel incubo, quia corpus assumptum à dæmone non est verum corpus humanum. Sodomia est illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel fœminæ cum fœmina. Pollu tio ex tactu personæ eiusdem sexûs reducitur ad sodomiam. Concubitus masculi cum fæmina in vase præpostero secundùm Armillam, & conformiter ad mentem D. Tho.

D. Thomæ, non est propriè sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu masculi cum masculo. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. & primus concubitus, si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges.

## DISTINCTIO XXVII.

### *De Peccatis Luxuriæ in particulari, quæ sunt in secundam personam.*

DIco 1. Si fornicator provocavit mulierem, non tenetur ex communi praxi Confessariorum hanc circumstantiam scandali in confessione aperire, nam subintelligitur. Si verò è contra fœmina provocavit virum ad peccandum, ob contrariam rationem, tenetur hanc circumstantiam scandali aperire. Adverte si fornicator usus est provocatione valdè importunâ tenetur in Confessione aperire, à fortiori si violento modo oppressit.

Dico 2. Sicut fornicari, sic & cooperari proximè ad fornicandum est mortale, licèt hoc fiat per actionem ex se & sua natura indifferentem. Quare famulus qui submissis humeris scienter adjuvat herum ascendere per fenestras ad fornicandum peccat mortaliter, licet id faciat, metu notabilis damni. Ita determinat Innocentius XI. dum sequentem damnat. *Famulus qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum Virginem, & multoties ei subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter. Si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne malè à Domino tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.* Ex hoc patet, similes Theologorum sententias, esse iam improbabiles. Dixi *cooperari proximè ad fornicandum, licèt id fiat per actionem ex sua natura indifferentem ad bonum vel malum.* Nam locare domum meretrici, cùm non sit cooperari proximè ad fornicandum, & fiat per actionem ex se indifferentem, licet, ubi permittuntur ad cavendum majus malum. nam ubi non permittuntur, judico non licere, cum hoc esset eas introducere.

Dico 3. Est obligandus concubinarius ad eijciendam concubinam, licèt hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij, & licet deficiente illâ, nimis ægrè vitam ageret, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur. Ita determinat Alexander VII. Cum verò Cõfessarius non possit aliter obligare concubinarium quam differendo absolutionẽ, hinc differe debet donec concubinam expellat, etsi primâ vice id confiteatur, quia experientiâ constat pœnitentem semel absolutum raro occasionem relinquere. Diana, licèt aliàs, laxus.

Dico 4. Potest meretrix accipere & retinere lucrum pro sui corporis prostitutione

rutione. quòd si fuerit excessivum attenta qualitate personæ, non potest, insuper quod pro tali promissum est opera, in conscientia solvendum est. Ioan. Corradus quoad primam & ultimam partem.

Dico 5. Qui deflorat Virginem tenetur hanc circumstantiam in confessione aperire. S. Th 22. q. 154. a. 6. oppositum habet Sotus. etiam si ipsa, si sit sui juris, consentiat. Dela Cruz & Moscic. judico tamen (salvo meliori aliorum judicio) pœnitentes circa hanc circumstantiam non esse molestandos, præcipuè minùs doctos, cùm invincibiliter ignorent, specialem addere malitiam. Adverte. Virginem oppressam & idem judicium de soluta, teneri clamare.

Dico 6. Amissio Virginitatis ex parte viri non est stuprum, sed reducitur ad unam ex aliis speciebus pro diversitate actûs, Quia masculus non est ita sub custodia Patris quo ad hoc, nec fit minùs nubilis amissâ Virginitate, sicut fœmina. Armilla V. stuprum & colligitur ex S. Th: citato. Similiter si puella peccet contra castitatem se volũtariè polluendo, non est stuprum, sed pertinet ad mollitiem. & in utroq; casu non est necessario confitenda amissio Virginitatis, quantùm ad virtutem in anima existentem.

Dico 7. Si quis promittit sive cum juramento, sive absq; illo, seducturum in Vxorem, sive Virginem sive non Virginem, cum qua rem habuit tenetur eam ducere, nisi sit magnus excessus inter personas, unde grave aliquod damnum timeatur ex tali matrimonio, nam in tali casu tenetur eam honestè dotare, maximè si ipsa velit. Quòd si nihil promisit, & nihil damni inde secutum, fornicator ad nihil tenetur. Item non tenetur dotare puellam si liberè & sine ulla promissione puella consentit. aliquando tamen ex charitate tenetur. quòd judicio prudentis relinquitur. hanc doctrinam in venies apud Dela Cruz de restit. a. 2. dub. 4. conc. 1. & 3. Adde ex Povodovio, si propter stuprũ vel fornicationem fœmina infamata, deflorator vel fornicator tenetur pro posse talem infamiam auferre.

Dico 8. Habere rem cum sponsa alterius, est circumstantia in confessione aperienda, quia injuria infertur sponso, & valdè deterioratur conditio sponsæ. Homo bonus apud Dianam. Idẽ sentit Mosc. si cum sponso alterius res habeatur.

Dico 9. Copula cum conjugata, consentiente marito, est adulterium. quare non sufficit in confessione dicere se esse fornicatum. Ita determinat Innocentius XI, dum oppositum damnat.

Dico 10. Adulter propter adulterium jam notum, amittit jus petendi debitum ex justitia (ita ut alter non teneatur reddere) non tamen amittit jus reddendi. Et idem dic de adultera. Dixi, *Propter adulterium jam notum*. Nam adulter propter adulterium occultè commissum, & nondum notum, non amittit ius ad exigendum debitum, ut docet Turrecremata, Sotus, Cajet: & Covarruvias apud Fernandez. nam nemo tenetur se suo jure spoliare.

Dico 11. Maritus adulteræ, si non consensit adulterio, potest divortium ab illa facere, quoad thorum & habitationem. & potest illam intra monasterium includere per sententiam judicis, potest etiam remittere culpam.

Dico

Dico 12. Mulier adultera, ne noceat veris filiis, non tenetur declarare filium spurium, cum periculo suæ vitæ aut gravis infamiæ, sed debet resarcire damnum aliorum filiorum, quantùm potest aliis viis, & similiter ipse adulter. Spurius non tenetur credere matri adulteræ se esse spurium regulariter loquendo, ut docet Sylvester cum Panormitano. Quòd si adultera potest sine prædicto periculo se manifestare, & spem habeat, quòd credetur, tenetur se ipsam manifestare, ne noceat veris filiis, inter alia ut etiam docet Povodovius. potest filio ex adulterio suscepto ingressum Religionis suadere, Hanc doctrinam fusiùs invenies apud Dela Cruz de rest: a. 6. dub 6. & 7.

Dico 13. Probabile est quod mulier peccans cum Sacerdote Religioso, non teneatur explicare utramq; circumstantiam, nimirùm Sacerdotii & Religionis, sed illarum alteram, dicendo peccavi cum Religioso. Vel Sacerdote. Quod etiam procedit de ipso Sacerdote, cui satis est quod explicet alterutrum. Et ratio huius est, quia probabile est, vota solemnia castitatis, quæ emittuntur in Professione Religiosa, & in susceptione sacrorum Ordinum, esse ejusdem speciei. Navar. & alij. immo putat Diana cum Villalobos, votum solemne castitatis, à voto simplici non differre specie, consequenter prædictam mulierem satisfacere dicendo, concubui cum habente votum castitatis, Religiosum verò Sacerdotem satisfacere dicendo fregi votum castitatis. Probabiliùs tamen est oppositum vtrique sententiæ. cùm Thomistæ probent votum Clericale seu annexum sacris Ordinibus differre specie à voto Religiosorum. Hinc mulier peccans cum Sacerdote Religioso tenetur explicare circumstantiam Religionis dicendo peccavi cum Religioso, non tamen tenetur addere circumstantiam sacri Ordinis, dicendo, & cum Sacerdote, secundùm Dela Cruz. Quia votum castitatis majoribus Ordinibus annexum, non addit specialem & majorem obligationem supra votum Religionis solemne. Dixi, *Sacri Ordinis*. Nam extra difficultatem est Clericū, in minoribus constitutum, nō teneri explicare hanc circumstantiam, sed sufficit dicere, fornicatus sum. Lamas.

Petes. V. Clerici sæculares teneantur explicare circumstantiam subdiaconatûs, Diaconatùs vel, Sacerdotii? ℞det Ledesma quòd sic & rationabiliter. quia unus longè magis alio, consecratur Deo.

Dico 14. Copula cum Iudæo vel Iudæa, & idem est de alijs extra Christianā Religionem constitutis, reducitur ad sacrilegium. quia talis conjunctio prohibita est ab Ecclesia in honorē Christianismi. Moscic. cum Less. contra Azorium, Dianam & alios, qui dicunt secluso scandalo, subversionis periculo, Christianæ Religionis contemptu, & reservatione Episcopali, satis esse dicere, fornicatus sum &c. an verò qui in actu venereo gestat reliquias, vel agnum benedictum, etiam committat sacrilegium? negat Diana Moscic. & alii. Nisi habeat partem crucis, spinæ, vel clavi Diana & alii.

Dico 15. Incestuosus cum sanguinea conjugis, in primo aut secundo gradu, non potest petere debitum, propter contractam affinitatem cum propria Vxore. Dispensatio tamen haberi potest ab Episcopo, aut ab hebente privilegium.

Sciendum, Regulares privilegiati possunt dispensare cum conjugibus incestuosis,

stuosis, ut petant debitum. Possunt inquam dispensare, extra Monasterium, sine deputatione facta à Superiori, extra Sacram. Pœnitentiæ, & amoto Superiori, supposito quòd licentiam dederit. Colligo ex Donato Laynensi to: 3. tr. 4. q. 40, circa finem, absolutè enim loquitur & insinuat priuilegium Martini V. Antonius verò à Spirit: S. in Directorio Regularium tr. 2. disp. 1. sect. 2. §. 3. id expressè docet, & pro tribus posterioribus partibus DD. citat. ubi etiam docet, hanc potestatem quam tribuunt Prælati ad dispensandum in debito cum conjugibus incestuosis, extendi ad eos, qui cognationem spiritualem contraxerunt, & refert Villal: & alios matrimonio superuenientem.

Dico 16. Sicut abuti moniali modo quasi sodomitico pertinet ad sacrilegium, abuti Virgine ad stuprum (hoc tamen negat Sà & Diana, quia non violatur claustrum) vxoratâ ad adulterium, ita abuti consaguinea aut affine pertinet ad incestum. Nec sufficit dicere in confessione habui rem modo sodomitico cum consanguineis vel affinibus, sed explicari debet primus & secundus gradus. Quantùm ad alios verò gradus, sufficit dicere habui rem modo sodomitico cum consanguineis &c. Dixi, *cum consanguineis vel affinibus*. Nam nō sufficit in cōfessione nominare incestum in communi sed debet explicari qualis fuerit, an inter consanguineos vel affines, an inter cognatos cognatione spirituali, vel legali, ut probari potest ex his, quæ adducit Bonac: tractans de matrimonio. Petes, Vir cognoscens Vxorem suam quasi sodomiticè utrùm ultra peccatum contra naturam, committat adulterium. ℞ Sanchez committi adulterium tam ex parte Viri, quàm ex parte fœminæ, idq; ex Cajet: Soto, & Petro Ledesma.

Dico 17. Inter raptorem & raptā, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quòd si rapta à raptore separata & in loco tuto, & libero constituta, illum in Virum habere consenserit eam raptor in Vxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam Vxorem duxerit, sive non duxerit, decenter judicis arbitrio dotare. Ita in terminis sacrum Conc. Trid. Sess: 24. C. 6.

Dico 18. Si puella non vi rapitur, non est verè raptus, sed potius fuga, licet hoc fiat invitis illis, sub quorum cura manet, consequenter validè contrahitur matrimonium. Diana p. 10 t. 4 res. 261 & alij. Quia Tridentinum solùm respexit ad libertatem puellarum, ne scilicet Virgines nubere cogerentur. Hic autem nulla fit coactio. Item si quis rapiat sponsam suam invitam, non committit verum raptum nec invalidatur matrimonium si videlicet sponsa solùm contradicat raptui propter certos respectus, non verò contradicat ipsi matrimonio. Ita aliqui apud Bonac. de matrimonio. à fortiori idem dicendum, si sponsa non invita rapitur. & licet in jure Civili tunc comittatur raptus non tamen in jure Canonico ut docet Bonac. consequenter validè contrahitur matrimonium.

DISTIN-

# DISTINCTIO XXVIII.

## *De Pollutione.*

NOta. Pollutio evenit concurrentibus sequentibus conditionibus. 1. quòd sit emissio seminis per membrum genitale tacta, non autem sufficit emissio alterius humoris. 2. quòd talis emissio sit sensibilis & perceptibilis. 3. quòd sit cum delectatione. 4. quòd sit cum carnis commotione. id est, quæ sit nedum cum membri genitalis motione, sed etiam totius corporis. Ghetius in Thesauro Animæ V. Pollutio.

Dico 1. Pollutio in semiexpergefacto, non est mortalis, cùm non sit sufficienter voluntaria, defectu pleni judicii & advertentiæ. nisi esset procurata vel volita in causa, aut postea succederet voluntaria delectatio circa illam. an verò in somno inchoatam teneamur sub mortali in vigilia reprimere? negat Sà & Facundez Lib. 6. super Decalogum c. 1; modò absit periculum consensûs.

Adverte. Dum loquor de pollutione in somno inchoata, non loquor de inchoata quoad effluxum (sic enim magis verificatur resolutio hæc) sed loquor de inchoata, id est proximè disposita. Facundez l. c, cum aliis. Vniversaliter, dum naturaliter pollutio evenit non tenemur eam reprimere aliàs daretur occasio magnis anxietatibus, cum quibus non tenemur impedire pollutionem, ut habet Trulench Lib. 6. super Decal. C. l. dub. 8. ex Azor & Filluc. Quia sic datur causa saltem utilis. quâ stante non tenemur impedire pollutionem, secundùm comm. Propter quam tamen non licet in aliquo casu procurare pollutionem. Et sic non tenemur ad impediendum jam inchoatam pollutionem ab equitatione cessare & descendere, quod exemplum adducit Getius V. Poll: allegando Navarrum.

Dico 2. Non est mortalis pollutio, causata ex positione magis accommoda corporis supini, quando aliquis cognoscit ex hoc modo jacendi secuturam in somnis pollutionem. Item causata ex cibis calidis, ex agitatione in equo à fortiori quando ex Confessione, vel lectione casuum prævidetur. Quia in his & similibus casibus pollutio sequitur per accidens & præter intentionem. Quando etiam pollutio provenit ex fricatione ad sedandum magnum pruritum, non est mortalis. nam hæc causa est licita & necessaria, vnde pollutio inde sequens, censetur esse præter intentionem. Hæc & sequentia docet Bonac. de Matrimonio partim ex Soto, partim ex Navar partim ex aliis.

Dico 3. Quando pollutio provenit ex causa mortali non pertinente ad luxuriam, v. g. ex ebrietate, tunc pollutio non est peccatum mortale, cùm ebrietas remotè & quasi per accidens ad pollutionem concurrat. Idem dicendum, quando provenit ex causa venialiter luxuriosa, & leviter influente in pollutionem, v. g. ex aspectu curioso vel lectione curiosa. Cuius ratio peti potest ex his, quæ dicã de motibus sensualitatis. Et hæc sunt probabilia, licet pollutio sit prævisa, modò non sit intenta. in hoc enim sermo procedit, ut DD. exprimunt. Solùm ergo (ait

Eligius Basseus Capucinus V. Lux: citans Bonac. & alios) pollutio prævisa, nec tamen intenta, est peccatum mortale, quando absque, vrgenti necessitate exercetur actio ex se turpis, & per se tendens ad actus venereos excitandos, pollutionemq; consumandam ita ille verbis Sanchez Lib. 9. d. 45. Augustinus verò Reding Doctor & Professor Salisburgensis tomo 2. q. 13. a. 2. controv: 3. Si causa pollutionis in se non intentæ sed prævisæ, sit in materia luxuriæ de se veniali, tunc pollutionem nec dum imputari ad culpam lethalem sed venialem; tenet Sanchez & alii DD. asserentes. pollutionem directè non volitam sed in causa prævisam tunc fore duntaxat mortalem, si causa in materia luxuriæ sit de se mortalis. ita citatus Doctor in terminis.

Dico 4 In nullo casu licitum est procurare pollutionem, etiam propter sanitatem. Ita communiter. DD. Quia pollutio est jure naturæ prohibita, & intrinsecè mala. ut determinat Innocent. XI. damnans sequentem. *Mollities jure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona &c.* Nec semen est pars superflua, ut per pollutionem eijci mereatur, sed est alimentum virtutis generativæ, quare tunc solùm eijci debet, quando virtus generativa in concubitu maritali requirit. Item sunt alia remedia ad sanitatem & natura ipsa in somnis eijcit. Nec vxor excusatur à mort: post copulam emittens semen cùm sic semen prodigatur ad generationem institutum.

Dico 5. Licet sumere medicinam resolventem semen in sanguinem vel alium humorem. Item semen corruptum. v. g in fœmina potest fricando vel medendo expelli, licet per accidens sequatur aliqua veri seminis emissio, modò constet illud semen esse corruptum. In dubio autem an sit corruptum, non licet, secundùm Bonac & Sanchez. Quia præsumendum est in favorem seminis, quòd nonsit corruptum. Qui autem in tali casu amore castitatis vitam profunderet benè faceret. non enim tenemur mediis extraordinarijs, quàmvis à peccato mortali liberis, vitam tueri. Adverte. Licet in nullo casu liceat pollutionem procurare licitum tamen ob bonum finem v. g. ob sanitatem eam desiderare, vel de habita gaudere. Diana cum aliis. sententia Dianæ est D. Th. in 4. d. 9 q. 1. a. 4. q. 1. ad 5. Palud. & Armillæ. Multa enim licet desiderare, vel de habitis gaudere, non tamen ea facere. Nec tamen desideratur pollutio, quàm finis, ad quem pollutio per accidens conducit.

Dico 6. Ex causa urgentissima, potest Vir relinquere, imperfectam copulam, etsi fœmina jam seminaverit. vel si ita exigat honestas v g quod aliquis interea superveniat. Et hoc verum, licet alioquin secutura pollutio extra vas, cùm hæc pollutio non censeatur voluntaria, sed præter intentionem. Pro quo refert Bonac. aliquos. Fornicans etiam pœnitentiâ ductus, potest se retrahere à seminatione, licet mulier jam seminaverit. Item licet sit periculum effusionis seminis. Quia quilibet potest se retrahere à peccato.

Dico 7, Aliæ emissiones humorũ per genitalia membra, quæ non sunt pollutiones, nunquam sunt peccata mortalia, nec tenemur evitare occasiones illarum,

rum, ut docet Bartholomæus Medina L. I. Instruct: Confess: C. 14. advertens, Viros spirituales non teneri relinquere conversationem cum mulieribus, licèt ex tali conversatione sentiant titillationes carnis, & hujusmodi humiditates contra eorum voluntatem provenientes. Ghetius l. c. quo ad omnes partes. Quòd si hæc conversatio cum tali effectu fiat sine causa, arguit eam peccati venialis gravis S. Th. Opusc. 64. de fluxu libid.

## DISTINCTIO XXIX.

### De osculis, tactibus, aspectu, turpiloquio & motibus sensualitatis.

DIco 1. Osculum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, habitū secluso etiam periculo vlterioris consensûs, & pollutionis, est mortale, & oppositum Marchantij damnavit Alexander VII reprobando sequentem. *Et probabilis opinio, quæ dicit esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalē & sensibilē, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris & pollutionis* Quod dixi de osculo idem dicendum de amplexu, eâdem intentione facto.

Dico 2. Levem tactum manus, item digiti intorsionem excusat à mortali Cajetanus, quia hæc fieri solent ex levitate, secus si ex delectatione. Tactum etiam mamillarum ex levitate & transeunter factum excusat à mortali Nau. Filluc. apud Bonac. de matr: q. 4. punct: 9. Nec est mortale osculari infantes, cum magna suavitate, quia hoc tantùm fieri solet, ex amore teneræ illius ætatis. Tandem proprii pudendi tactum, si fiat sine dilectione, vel periculo delectationis, causâ levitatis, vel curiositatis excusat Bonac. à mortali.

Dico 3. Oscula & amplexus libidinosa, hoc est cum delectatione factâ, sunt venialia tantùm inter sponsum & sponsam, si desit periculum pollutionis, vel ulterioris consensus. Armilla & alij n. 14 V. sponsalia. eò quod sponsus habeat aliquod jus, licet tantùm inchoatum & imperfectum, ad corpus sponsæ.

Adverte ex eodem. V. impud. n. 2. hanc doctrinam non posse extendi, ad tactus partium verendarum inter sponsos.

Dico 4. Si conjux in absentia alterius conjugis tangit libidinosè verenda propria, peccat mortaliter, quia intrinsecè malum est, quòd quis vtatur proprio corpore ad explendam secum libidinem. Armilla & Diana. Hoc non obstante, conjux habens delectationem de copula habita vel habenda, in absentia alterius conjugis, absq; periculo pollutionis, non peccat mortaliter. Curiel: & alii. Oppositum habet Moscic. Viduis tamen non licet delectari delectatione libidinosâ, licet tantùm sit morosa, de copula præterita, neq; sponsis de copula futura Bonac. & alii. Contra Cajet. & Serram, Dixi, *libidinosâ*. Nam Viduis vel sponsis delectari de copula sub ratione boni honesti, vel utilis, non est peccatum. v. g. quatenùs copula ordinatur ad hebendos filios, &c.

Dico 5. Oscula & tactus inter conjuges, etiam ob delectationem, & sine ordine

dine explicito ad copulam, sine periculo tamen pollutionis, non sunt mortalia. Idem dic de verbis turpibus, causa delectationis prolatis. Tactus autem impudici inter solutos, quamvis fiant sine causa delectationis, sunt peccata mortalia, assignat disparitatem Bonac. cur proprii corporis impudici tactus, non tam citò sint mortales, sicut alieni. Fœmina impudicè tacta tenetur sub mortali se retrahere, ne cooperetur rei intrinsecè malæ.

Dico 6. Aspectus Fœminæ licet fiat cum delectatione, quæ sistit improportione objecti visibilis ad potentiã visivam, non est peccatum mortale Nam non reperitur tanta turpitudo in aspectu, sicut in tactu. Nec aspectus ita provocat ad libidinem. secus dicendum, si sit in aspectu periculum delectationis libidinosæ, quæ solet in carne sentiri.

Dico 7. Aspectus pudendi ejusdem sexûs potest excusari à mortali, non enim tam proximè ad libidinem provocat. Aspectus tamen pudendi alterius sexûs, vel partis vicinæ licet non fiat ob malum finem, est de se peccatum mortale, quia multum incitat ad libidinem, nisi ( ut docet Bonac.) fiat brevissimo tempore, ut non sit periculum commotionis in corpore. Dixi de se, quia aspectus, sicut & tactus pudendi alterius sexûs causa medicandi, licet, etsi delectatio suboriatur, modò non sit periculum consensûs.

Dico 8. Videre, etiam ex sola curiositate, concubitum Viri cum fœmina, est mortale. secus dicendum videndo coitum bestiarum, vel partes earnm turpiter commotas, sine periculo ulterioris delectationis, cùm hic aspectus non videatur adeo incitare ad libidinem. Confricans tamen inhonestas bestiæ partes, ut videatur semen, non excusatur à mortali, ut probat Bonac. ego, secluso periculo, in pollutionem haud leviter influente, item secluso periculo consensûs, non damnarem p. mortalis.

Dico 9. Turpiloquium si fiat animo se delectandi objecto turpi, est mortale, etsi non sit intentio utendi tali objecto. Idem dic de auditione, & lectione. Secus dicendum si delectemur præcisè solâ narratione ex levitate, abstrahendo ab objecto turpi. Vnde qui hoc secundo modo adest comœdiæ turpia repræsentanti excusatur à mortali ex hoc capite, nisi sit periculum delectationis. Nec Clericus, hoc modo præsens peccat mortaliter, nisi adsit scandalum. huic tamen prohibetur jure Ecclesiastico, hujusmodi actibus interesse. Dixi *ex hoc capite*, nam ex alio capite tam Clericus, quàm laicus, in quantùm cooperatur rei malæ, non excusatur à mortali.

Dico 10. Repræsentantes turpia v. g. turpes comœdias, scribentes turpia, pingentes fœminas cum pudendis nudatis, mortaliter peccant, quia hæc multis ruinam præbent, à fortiori id dicendum de iis, qui sine causa alteri sexui pudenda ostendunt. Vtrum verò peccent mortaliter fœminæ, utentes veste ita tenui, ut facilè pectora conspiciantur? negat Bonac. Si talis sit consuetudo patriæ. Et idem tenet Makovius. Fœminæ etiam fucantes suas facies sine causa, tantùm venialiter peccant. Item utentes capillis alienis, vestibus odoriferis. immo & pretiosis, si absit grave familiæ damnum.

Dico

Dico *ultimò.* Motus sensualitatis, qui proveniunt ex causa tantùm venialiter mala, in qua prævideri potuerunt, sunt peccata v. g. quando proveniunt ex jocosis verbis, curioso aspectu &c. isti enim motus sunt sufficienter voluntarii, ut imputentur ad culpam. Non tamen secundùm Bonac. sunt peccata mortalia. Quia ut imputentur ad culpam mortalem, requiritur majus voluntarium, quàm sit in causa venialiter mala, in qua prævideri potuerunt. sic discurrit Bonac. de matrimonio q. 4. punc. 7. & citat aliquos. Quòd si proveniunt ex causa habente aliquam honestatem, vel utilitatem, ut quando proveniunt ex auditione peccatorum in confessione non sunt ullo modo peccaminosi.

Adverte probabilem esse sententiam Cajet. oppositam Bonac. eum non peccare mortaliter, qui motus naturaliter, & sine culpa consurgentes nō reprimit, sed negativè se habet, modo non sit periculum delectationis, vel consensûs in hujusmodi motus.

Hâc Cajetani sententiâ cautè est utendum.

# DISTINCTIO XXX.

## *De Consuetudinarijs, & in proxima occasione peccati carnis v. g. pollutionis, cogitationis venereæ &c. ( & eadem ratio de alijs peccatis ) constitutis.*

DIco 1. Tenemur Confessario interroganti fateri consuetudinem, v. g. pollutionis, cogitationum turpium &c. & eadem ratio de alijs peccatis. sic determinat Innoc. XI. dum sequentem propositionem. Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem, damnat.

Dico 2. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, si emendationis nulla spes appareat, est deneganda vel differenda absolutio, licet ore proferat se dolere, & proponere emendationem. Ita determinat Innoc. dum oppositum expresè damnat. Spes verò emendationis esse potest, quando homini ad bonum inclinato dantur remedia ad emendationem apta. Quòd si adhibuit remedia, & emendatio vix aliquando secuta, de tali non potest concipere spem emendationis Confessarius, cùm talis inefficaciter remedia adhibeat. consequenter differenda est absolutio. De eo etiam, qui vanis valdè intentus, & secundùm conscientiam libertinus, non est spes emendationis, quare si sit consuetudinarius, absolutio ei differri debet. Vide tamen. dist. 11. Concl: 8. Remedia quæ consuetudinariis seu recidivis proponi solent, reperies de Sacram: de subjecto Sacramenti Pœnitentiæ.

Dico 3. Nunquam potest absolvi, qui in proxima occasione versatur, quam potest & non vult omittere, quinimmo directè & ex proposito quærit, aut ei se ingerit. Ita Innoc: XI. dum oppositum expresè damnat. Ex quo patet occasionē proximam fugiendam, quod est verum, licet causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrat, ut expresè determinat idem Innocent. si plura de consuetudinariis & in proxima occasione cōstitutis desideras. vide Doctores vide etiam conclus: tertiam dist. 27.

## *Circa Septimum Præceptum.*

Hoc Præcepto prohibetur iniqua acceptio & detentio rei alienæ.

# DISTINCTIO XXXI.

## *De Furto.*

NOta. Furtum est ablatio occulta rei alienæ invito domino rationabiliter. Distinguitur specie à rapina ( quæ est ablatio rei alienæ publica ) ut docet D. Thomas 2. 2. q 66. a. 4. proinde circumstantia rapinæ, est necessariò in confessione aperienda, utpote speciem mutans.

Dico 1. Quænam sit gravis materia in furto, sufficiens ad peccatum mortale, vix potest dari regula certa, ut patet ex varietate sententiarum circa hoc punctum, sed relinquitur judicio prudentis, qui ex circumstantiis personarum, regionum, locorum, hanc taxabit. Quare debet considerari persona, quæ patitur furtum an minùs dives, an pauper, an in loco furti copia auri & argenti, seu aliarum rerum. Quia si consideratis his & similibus circumstantiis appareat ex quantitate furti, personam notabiliter gravari, illa quantitas respectu talis personæ sufficiens erit ad constituendum furtum mortale, nec excusabitur à mortali si in tali casu furatur quantitatem modicam. Quia aliquando pauperi medius florenus plus præstat, quando inde per diem alit suam familiam, quàm tres floreni personæ ditiori. rem clariùs explicando.

Dico 2. Materia furti sufficiens ad mortale sic potest probabiliter determinari. Qui accipit Regi vel magnati opulento aureum. mediocriter diviti, dimidium aureum. homini ordinario, ut sunt artifices &c medium imperialem, pauperi, etiam mendico, quantum sufficit pro victu diurno, seu quantum datur tempore medio inter hyemem & æstatem laboratori, peccat mortaliter Primas tres partes docet aliqui apud Philippum à S. Tr. de justitia disp. 8. circa artic: 6. D. Th 2. 2. q. 66. Quartam partem docet Card Lugo de just d. 16 Sect: 2 alij talem determinationem relinquũt judicio viri prudentis, negantes assignabilem in particulari determinatam. Hîc autem accipio aureum pro sex florenis, vt quondam accipiebatur in hoc Regno. ex hoc enim quod augeatur valor auri vel argenti, nõ debet augeri quantitas furti, imò spectatis circumstantijs debet minui, cùm illud augmentum ex magna proveniat regni egestate.

Circa hanc quantitatem furti possunt sæpè excusari homines ob ignorantiam, maximè, quando per furta minuta licet moraliter continuata, procedunt.

Dico 3. Maior exigitur quãtitas ut furtũ filii grave sit & mortale, quã extranei quia Pater minùs invitus est, & licèt ei displiceat modus accipiendi, & fortassis usus in tali vel tali materia, non tamen semper vult obligare filium ad culpam lethalem in ea acceptione. & multominùs ad restitutionem postquam pecunia consumpta. Quæ autem quantitas in filio assignanda, non potest vltra certa regula assignari, pendet enim ex multis circumstantijs, ex statu & facultatibus parentis.

tis ex usu ad quem accipitur. ex pluralitate filiorum & eorum ætate, & genio Patris, majori vel minori affectu erga filium, & similibus quæ omnia sunt prudenter consideranda à Confessario. ne vel facilè scrupulum peccati mortalis filio inijciat, vel habenas laxet ad furandum nimiùm ex bonis paternis. Lessius docet, si filius subtraxit ex bonis paternis duos vel tres aureos parenti prædiviti, non statim putandum esse peccatum mortale, secus si parenti mæchanico vel cui res non adeo ampla.

Dico 4. Qui ab uno aut multis furatur parvam quantitatē animo deveniendi ad materiam gravem, in quolibet furto peccat mortaliter, propter tam perversum animum. sed si sine tali animo per parva furta deveniat ad materiam gravem, secundùm aliquos, actus quo attingitur materia gravis in virtute præcedentium est peccatum mortale, dum modò ultimum furtum præcedentibus moraliter conjungatur, nec sit notabilis interruptio inter furta. sed Nau. dicit quòd talis in ultimo furto non peccet mortaliter. sed tenetur sub peccato mortali restituere illam materiam gravem minutatim acceptam.

Dico 5. Dum aliquis accepit rem alterius tempore extremæ necessitatis, aut quia nequit aliter habere compensationem, non furatur. Qui tamen accipit rem alterius urgente tantùm necessitate gravi, à furto non excusatur, ut determinat Innoc. XI. dum propositionem 36. damnat. Sicut & famuli occultè dominis surripientes, ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quòd recipiunt, à furto non excusantur, ut determinat idem Innocentius XI. dum 37mam damnat.

# DISTINCTIO XXXII.

## *De Emptione & venditione.*

NOta. Emptio, est traditio pretii pro merce. Venditio est traditio mercis pro pretio. est autem pretium duplex. Scl. legitimum, & naturale seu vulgare, *legitimum est*, quod definitur à lege, seu principe, vel ab alio legitimo superiore, ut à Senatu &c. & hoc pretium dicitur consistere in indivisibili, ita ut si quis notabiliter excedât in pretio à lege definito peccet mortaliter, & ad restitutionem teneatur. Naturale seu vulgare est, quod hominum æstimatione constituitur, juxta dictamen naturalis & humanæ rationis. & hoc pretium habet latitudinem, eò quòd à pluribus taxetur, nec omnes idem omnino judicent, ad differentiam pretii legitimi, quod consistit in indivisibili, eò quòd pendeat à judicio seu decreto judicis. *Pretium naturale*, seu vulgare est triplex. Infimum seu pium, medium seu moderatum, & supremum seu rigorosum. v. g. pretium *Infimum* alicujus rei esse potest, nonaginta quinque, *medium*, centum. Supremum centum quinque, & hoc adhuc potest habere latitudinem juxta dictamen rationis naturalis. Ita describit & explicat pretium Bonac.

Dico 1. Pretium naturale cum sua latitudine crescit & decrescit pro varie-

tate

tate temporum, multitudine & paucitate emptorum, abundantia & penuria rei copia & inopia pecuniæ. Diana. Non tamen crescit pretium propter dilatam solutionem ad tempus. Vnde sic vendere rem supra justum pretium rigorosum non licet, aliter committitur usura.

Dico 2. Ex modo vendendi vltroneo decrescit pretium, vnde res potest emi multominùs, & secundùm Cajetanum tertio minùs. Tunc vltroneus, quando emptor re non eget. Quare qui emit aliquam rem triginta ducatis, & ultrò vendit, potest emi viginti ducatis. immo potest mercator vendere rem suam summo pretio, & deinde intra breve tempus eandem emere à suo emptore viliori pretio, intra latitudinem justi pretii. dummodò velit revendere, nec vlla violentia aut pactum intercesserit in prima venditione.

Dico 3. Habens debitum difficilis solutionis, ad se autem assecurandum illud vult vendere alteri, poterit emptor illud acceptare minori pretio, etiam secundùm medietatem, spectatis spectandis, ne sic conscientiam oneret. hoc est spectatis expensis. labore, industriâ & periculo. Hoc autem ipsi debitori non licet, cùm sic non emeret sed minueret debitum.

Dico 4. Quando merces Reipublicæ sunt necessariæ, non possunt emi simul & vendi separatim. Nam sic civibus infertur impedimentum, ne secundùm justum pretium emant. Quare sic facientes obligantur ad restitutionem omnium damnorum inde provenientium.

Dico 5. Monopolia sunt illicita. fit autem monopolium quando mercatores inter se conveniunt, ut certo pretio vendant vel emant. & quidem tales secundùm antiquas leges deberent omnibus suis bonis expoliari, & in exilium mitti. Quicquid tamen de antiquis legibus sit, tales graviter peccant, & ad restitutionem obligantur. Vide Corradum p. 1. quæsito 159.

Dico 6. Contractus hic est licitus. v, g. Petrus vendit Francisco agrum, Franciscus agrum acceptat insinuando Petro, quod si pecuniam Petrus reddiderit, se quoque agrum redditurum. Idem pactum potest esse ex parte vendentis, obligando emptorem, quatenus revendat agrum, vel quid simile, quod pactum retrovendendi est licitum servando conditiones, quas adducit Corradus p. 1 quæsito. 85.

Dico 7. Qui emit ut cariùs vendat, hoc solo fine ut lucretur mortaliter peccat Alensis apud Corradum. Sed vendere cariùs quàm sit emptum negotiando, secundùm D. Th. 2. 2. q. 77. a. 4. ordinario lucro, ad aliquem finem necessarium, vel honestum, est licitum, v. g ad sustentationem suæ domûs, vel pauperum, vel Patriæ, vel ne desint ei necessaria, vel expectando lucrum, non quasi finem, sed quasi stipendium sui laboris.

*Attamen* ut res sic vendatur cariùs debet pretium esse mutatum, vel ratione loci, vel ratione temporis, vel formæ, v g quia res meliorata, ut equus, qui crevit, vel framea expolita: immo inter mutationes formæ potest comprehendi, si res empta in quantitate magna vendatur minutatim. Item licet vendere cariùs

ratione

ratione laborum & periculorũ in transferendo ad locum, ubi pretium maius est.

Cæterùm non licet ei, qui carè emit, fuitq; in hoc propter suam ignorantiam deceptus, vendere rem pluris quàm valeat, ubi non tantùm valet. Nec excusatur, dicens: quòd tanti emerat. ipse enim sibi imputet. Nec propter hoc, quòd ipse deceptus, alium decipere licet.

Dico 8. Si do alteri rem meam, ut vendat pro sex, & vendit pro octo, non potest sibi retinere illa duo. rationem dat Sylvester, quia res non datur à Domino sic vendente, pro sex, ita ut non velit octo habere si possit. sed cum dixit pro sex vendendam, minimum pretium exprimere voluit. Excipe si ille, qui vendit soleat hoc exercere pro pretio, nec aliàs excedat pretium sui laboris, nec valorem rei venditæ. Nam si excessit, debet reddi excessus.

Dico 9. Vendens quamcunq; rem tenetur manifestare defectus, quos ignorat emens. Quòd si non manifestat, invalidus est contractus. cùm emptor rationabiliter conqueri possit, se deceptũ esse. potestq;, repetere pretium. nisi fortè tantùm velit illam partem pretii sibi restitui, quam dedit, & in qua fuit deceptus.

Dico 10. Dum v. g. rusticus adfert aurifabro lapidem pretiosum, petens quinq; vel sex grossos, tenetur aurifaber rusticum monere, lapidem tantùm vel tantùm valere. Quôd si rusticus jam ab aurifabro monitus lapidem dat aurifabro levi pretio, eum aurifaber tutâ conscientiâ accipere potest, nam cum pretium lapidis jam rusticus sciat, suo juri cedere videtur. attamen aurifaber minus infimo pretio dare nequit. nisi fortè rusticus, quocunq; pretio contentaretur, nec aliunde necessitate pressus, ad sic vendendum cogeretur, aliàs enim aurifaber ad recompensationem teneretur.

Dico 11. Venditor non tenetur manifestare circumstantias de futuro, quæ si adessent, facerent rem minus valere. Hinc venditor non tenetur dicere, quòd veniant multæ naves cum grano. quod si scirent ementes, expectarent. & sic res sua vilesceret. S. Th. 2. 2. q. 77. a. 3. ad 4. Quia tales circumstantiæ non sunt defectus rei vendendæ, & ideò non est necesse eas manifestare. Monet tamen Salazar hoc multoties militare contra charitatem v. g si emptor in extremam vel gravem necessitatem, quæ aliàs ei non imminet, sic emendo deveniat.

*Ex dicta Conclusione patet*, eum non peccare mortaliter, qui sciendo futuram taxæ diminutionem, currenti pretio vendit, vel emit pecuniâ, quam scit à suo valore cras deponendam, ut docet cum multis Bonac. Qui tamen fraudulenter procedit. v. g. ideò præcisè pecuniam perpotat, quia cras est à suo valore deponenda peccat contra justitiam & ad restitutionem, tenetur ut docet idem Bonac.

# DISTINCTIO XXXIII.

## De Simonia.

NOta 1. Simonia sic definiri potest. scilicet est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum. Ortum habet hoc nomen à Simo-

à Simone Mago, emere volente ab Apostolis virtutem Miraculorũ patrandorum, quæ tamen virtus à Spiritu Sancto immediatè datur. Hoc vitium est contra virtutem Religionis, quia res sacræ & supernaturales indignè tractantur, si pretio temporali commutentur. est etiam contra justitiam, v. g. cum venditur id, quod aliàs debebatur gratis, ut si Parochus vendat Confessionem, Item cum res venditur pluris propter consecrationem, vt calix. Illud enim plus est contra justitiã, & taliter vendens tenetur ad restitutionem.

Nota 2dò, Simonia est triplex scil: realis, conventionalis, & mentalis. *Realis est*, dum re ipsâ exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali, actu vendita & tradita. *Conventionalis est*, cùm convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est secutus effectus *Mentalis est*, cùm traditur res temporalis cum intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine pacto aut cõventione explicita, vel è contra. Præter has simonias assignari solet confidentialis. Sed hæc juxta varias circumstantias potest esse realis, cõventionalis, vel mentalis. Committitur autem Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, cùm scil: confertur beneficium cum confidentia, vel quod sit resignandum alteri, vel collatori, vel eius fructus aut aliqua pars.

Nota 3tiò. Materia circa quam committi potest Simonia, est triplex. una purè spiritualis. altera purè corporalis. tertia mixta ex corporali & spirituali. Purè spiritualis sunt dona Spiritus Sancti & gratiæ: purè corporalis, est v. g sepultura, hæreditas Ecclesiæ &c. Mixta tandem ex corporali & spirituali, sunt Sacramenta, Sacramentalia, calices, ornamenta benedicta & consecrata. Ex quo patet, quòd ly spirituale in definitione simoniæ positum non debeat accipi propriè & ut sonat, sed impropriè, scil: pro re sacra. seu pro re quæ à Deo ut auctore gratiæ procedit, & ad Deum ut finem gratiæ ordinatur.

Nota 4tò. Committitur simonia offerendo quamcunque rem per modum pretij pro re sacra. Vnde communiter dicitur simoniam committi per munus à manu. per munus à lingua. per munus ab obsequio. per munus à manu intelligitur pecunia, aut quodvis bonum temporale pertinens ad bona fortunæ. Per munus à lingua, intelliguntur preces, laudes, adulationes &c quæ si accipiuntur per modum pretii, erit simonia conferre rem spiritualem pro illis. accipiuntur autem per modum pretii, si ex pacto & obligatione accipiantur. ut cum communi docet Bonac. vel si intendatur à conferente, principaliter temporale emolumentum, ut S. Thomam explicat Sotus. quod fit, si Episcopus acceptet preces intuitu emolumenti temporalis. Sic enim Episcopus est simoniacus. Per munus ab obsequio, intelligitur omne servitium temporale. item signa honoris, &c quæ si accipiantur per modum pretii, resq; spiritualis pro illis detur, committitur simonia.

Dico 1. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem, traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen è contra traditio beneficii, sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam sicut enim sub spe futuræ pecuniæ tradendæ committitur usura perfecta, ita etiam simonia con mitti potest. Sotus & alii apud Fernandez.

Dico

Dico 2. Si aliquid titulo sustentationis, liberalis doni, gratitudinis, hoc est ad gratiam referendam vel ineundam, titulo eleemosynæ, comparandorum librorum, reverentiæ & honestatis, v. g. ob reverentiam Sacramenti, titulo obligationis, legis, vel consuetudinis, qualiter excusatur, dicens accipio hoc ut solent boni Clerici. titulo fabricæ Ecclesiæ, in pœnam delicti, quando v. g. excommunicatus absolvitur, titulo stipendii, ut quando litteræ expediuntur, & non per modum pretii datur, non committitur simonia. ratione cujus servus procurans affectum sui Domini, vel voluntatem Episcopi, quatenus vacante beneficio, hoc sibi detur, non cõmittit simoniam, neq; Dominus beneficium conferens simoniacus censetur, cùm totum hoc sit per modum gratitudinis & non per modum pretij, quòd si è contrario eveniret, simonia censeretur.

Dico 3. Licet Episcopo offerre pecuniam, & obsequia, ut Episcopus hâc occasione, beneficium ex gratitudine offerat. atq; occasionaliter per pecuniæ vel obsequiorum vim intendere beneficii receptionem. Nec in hoc casu secundùm Bonac. q. 6. de Simonia puncto 1. & alios communiter, committi simoniam. *Advertе in hoc casu* pecuniam solùm debere dari per modum conciliationis affectûs, aliàs si daretur, etiam tantùm secundariò per modum pretii, non esset excusatio à simonia. Dices, hanc conclusionem contradicere determinationi Innoc. XI. dum sequentem damnat. *Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motiuum conferendi vel efficiendi spirituale Vel etiam quando temporale fit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.* ℟. nostra conclusio non dicit pecuniam vel obsequia esse motivum conferendi beneficium, sed solùm occasionem, gratitudo autem est motivum. Determinatio autem Summi Pontificis solùm reprobat pecuniam posse esse motivum conferendi beneficium, non verò reprobat posse esse occasionem. Sicut etiam quando intendit Pontifex spirituale non posse esse gratuitam compensationem pro temporali, solùm negat posse haberi respectum rei spiritualis ad rem temporalem, non verò negat posse haberi respectum ad gratitudinem. Quòd si gratitudinem concomitatur pactum vel obligatio rigorosa, nullus excusat à simonia, & in tali casu gratitudo, solùm est ficta gratitudo. Adverte ex Lessio de Simonia dub. 10. licèt hæc vera sint in foro cõscientiæ, tamen in praxi periculosa, quia sæpè est magnum periculum simoniæ, ubi munera intercedunt.

Dico 4. Si Religiosos per abusum contigerit aliquid dare vel accipere in provisione officiorum ordinis, etsi propterea peccent vel contra constitutionem Clementis VIII. de largitione munerum, vel contra Constitutiones particulares Religionum, non tamen ideò debent censeri simoniaci, si tale munus non dant vel accipiunt in pretium talium officiorum. quia multi tituli honesti, v. g. gratitudinis &c assignari possunt, propter quos tradens vel accipiens temporale pro spirituali, à simonia excusetur. Lezana.

Dico 5. Vadens ad horas principaliter propter quotidianas distributiones simoniacus est mentaliter, imò licèt principaliter vadat ad laudandum Deum, pro motivo

motivo tamen habeat quotidianas distributiones, adhuc simoniacus est, ut patet ex allegata Innoc: determinatione, Quod dixi de horis, applicandum est lectioni Missæ & similibus.

Dico 6. Licet exigere pretium pro labore antecedente in administratione Sacramentorum. Sotus, Toletus, & alii, labor autem antecedens administrationē Sacramentorum est ille, qui ex se & ex natura rei non comitatur ipsam effectionem Sacramentorum. Qui enim comitatur actionem audiendi confessiones, baptizandi, legendi sacrum &c. talis labor vendi nequit. Iter magnum conficere ad audiendas confessiones, ad baptizandum, ad faciendum sacrum, ex se non est labor annexus tali operi.

Dico 7. Potest exigi pretiū, pro obligatione, quâ quis se obligat certo tempore ministrare Sacramenta, vel dicere sacrum in tali loco. Cajetanus & Toletus. Quia non venditur res spiritualis, sed libertas. Potest etiam Sacerdos facere pactū de certa quantitate sustentationis pro faciendo sacro, aut funere, quâ non datâ nolit celebrare, nec funus exequi, etiamsi Sacerdos sit dives. Ita Sotus, Fernandez & alii. nec contrariatur S. Th. 2. 2. q. 100. a. 3. ad 2. nam sanctus Doctor negat posse fieri pactum de certa quantitate conformando se juribus circa hoc. quæ tamen ex mente Soti apud Bonac. sunt per consuetudinem contrariam abrogata.

Dico 8. Non committit Simoniam Parochus, qui non vult benedicere nuptias, nisi ei dentur dona solita. Panormitanus, Sylv. & Sà esset tamen simoniacus si aliquid acciperet per modum pretii pro benedicendis nuptiis ut decernitur in Extrau. de simonia.

Dico 9. Nolenti baptizare puerum morientem sine pretio, licet offerre pecuniam non in pretium, sed pro redimenda vexatione, si non sit alius, qui sine pretio baptizet. Palud. Sotus, & alii. Sicut extremè egenti licet petere mutuum sub usura, à nolente aliter mutuare, etsi usura sit intrinsecè mala. quia sic offerens pecuniam non intendit emere Sacramentum, nec cooperatur malitiæ alterius, sed redimit vexationem, quod, stante dictâ necessitate est licitum. Immo probabiliter docet Adrianus, idem licere in dicto casu, adulto morienti sine baptismo, aut sine pœnitentia. Quia, etsi iste non patiatur extremam necessitatem baptismi, aut pœnitentiæ. cùm possit conteri de peccatis. sed quia hoc est difficillimum, potest suam redimere vexationem medio offerendi pecunias. Ita etiam Ledesma & alii. Dixi probabiliter, quia oppositum est probabilius, utpote traditū à S. Thoma 2. 2. q. 100. a. 2. ad 1.

Dico 10. Non licet pecuniâ redimere vexationem in beneficio, ante jus acquisitum in beneficium. Quare si litigas cum alio pro beneficio, non potes ei dare pecuniam ut à lite desistat. S. Th. 2. 2. q. 100. a. 2. ad 5. Item si concurris cum alio pro beneficio, licet sit indignus, non potes dare pecuniam electoribus, ut te, & non illum eligant. Docet tamen Dela Cruz, si quis te impedit vi aut dolo ab obtinendo beneficio, potes hanc vexationem redimere pecuniâ. quia sic tantùm remotè per temporale paratur via ad spirituale quod non est illicitū, sicut non est illicitū, datâ pecuniâ addiscere necessaria ad beneficium.

Dico

Dico 11. Acquisito jure ad beneficium licitè redimitur pecuniâ vexatio ab omni impediente possessionem. nam sic non paratur via ad spirituale per temporale. cum redimens habeat totum jus ad beneficium, sed solùm tollit impedimentum juris habiti. Ita S. Thomas loco jam citato.

Dico 12. Permutatio beneficiorum facta sine licentia non est licita, patet ex varijs decretis relatis ab authoribus. non erit tamen simoniaca talis permutatio, sine licentia facta. cùm non detur temporale pro spirituali, nisi aliàs fiat cum pensionis obligatione quia daretur spirituale intuitu temporalis. Ita Sylv. Soto. & alii. pariter non est simonia commutare missam pro missa, v.g. si Petrus accipiat meam obligationem absolvendi Missam & ego Petri.

Dico 13. Vendere sepulturam, hoc est humationem corporis humani, secundùm quod quæritur à fidelibus in locis benedictis, est simonia C. non satis, de Simonia. Licet tamen accipere pecuniam pro sepultura titulo sustentationis, aut eleëmosynæ ad reparandam Ecclesiam, & alendos ministros.

Dico 14. Quando Ecclesia prohibet sumi pretium pro aliqua functione propter connexionem cùm re sacra, licèt illa functio sit ex se vendibilis, potest tamen intervenire simonia. Et sic in Conc. Tridentino Sess. 24. C. 18. de reformatione, prohibetur sub peccato simoniæ ne examinatores ad beneficia aliquid accipiant pro examine.

Dico 15. Probabilius est non committi simoniam vendēdo sine licentia pensiones beneficiorum titulo temporali debitas, ut sunt quæ dantur propter bonum pacis, propter indigentiam &c. peccatur tamen vendendo eas sine licentia Papæ ut docet Communis. Dixi titulo temporali debitas. nam vendere pensiones titulo spirituali debitas, v. g. ratione coadjutoriæ, prædicationis, aut aliàs ministerii spiritualis, est sine dubio simonia. Sicut & jus decimarum vendere est simonia. est autem pensio, jus ad certam partem beneficii alterius.

Dico 16. Vendere terram necessariam ad sepulturam in Ecclesia, ex se non est simonia. cùm sit res merè temporalis, aliter dicendum est ex prohibitione Ecclesiæ, ex C. non satis, de simonia. Ista enim prohibitio facta est in ordine ad reverentiam debitam rebus sacris, & benedictioni sepulturæ. at non erit simonia accipere pretium pro sepultura in loco honoratiori, ut docet Corradus & Dela-Cruz, aut pro jure perpetuò ad sepulturā secundùm eundem Dela-Cruz. ista enim sunt tēporalia & per accidēs unita spiritualitati sepulturæ, alias vero nō prohibita.

Dico 17. Nulla simonia inducit pœnas juris ipso facto, nisi in ingressu religionis, ordine & beneficiis. Lezana cum aliis. Unde si quis in aliis Sacramentis (præter Ordinis) conferendis, vel accipiendis, in consecrationibus, benedictionibus, dispensationibus vel similibus simoniam cōmittat, quàmvis mortaliter peccet, non contrahit juris pœnas, an verò nomine beneficii etiam veniat Prælatura Religiosorum? aliqui affirmant, in quorum sententia, simoniacus in officio Religionis, incurrit excōmunicationem Papæ reservatam. aliqui negant. grandiores de hac judicent, ego de inferioribus scilicet de commendatura, & vicaria temporali

porali judico non venire nomine beneficii,cùm secundum Felinum beneficium sit quid perpetuum. Qui tamen has emeret vel venderet, simoniacus esset.

Dico 18. Pœnæ pro simoniacis in jure sunt hæ. *Prima* est privatio beneficii, & pretii pro eo accepti, & inhabilitatio ad omnia beneficia, nec fit Dominus fructûs beneficii. Ita C. si quis Episcopus, & C. Presbyterorum, & solus Papa dispensat in hoc, ut patet ex C. detestabile, de simonia.

Et cum jure naturali relinquenda res aliena, ideò beneficium & fructus debent dimitti, etiam ante sententiam judicis. Pretium pro beneficio, Ecclesiæ, vel pauperibus post sententiam judicis dari, ipsi verò danti reddi, ante sententiam judicis. *Secunda* pœna est Excommunicatio. patet in loco citato, & intelligitur in casibus in superiori conclusione expressis. *Tertia* pœna est, suspensio à functione Ordinum simoniacè susceptorum, nec habet spem ascendendi ad alios Ordines, sic ordinatus. Quòd si ministrare præsumit fit irregularis, privatus omni beneficio & ad illud inhabilis, hanc totam tertiam pœnam fulminat Sixtus V. in bulla contra malè promotos. *Quarta* pœna est infamia. patet ex C. sanè. consequenter irregularitas. non sufficit ad infamiam sive juris sive facti, rumor sparsus & creditus, sed debet esse notitia, saltem majoris partis viciniæ, loci, collegii, vel monasterii, &c. ut docet Lezana.

Dico 19. Vt Simoniacus pœnas dictas incurrat, oportet simoniam esse consummatam & perfectam. aliàs enim hæ pœnæ non incurrentur. sicut nec incurruntur, per simoniam mentalem licèt in aliquem actum emanaverit, ut docet Sylv. & Cajet. apud Fernandez. idem docent communiter Doctores de simonia conventionali, quæ ex neutra parte in opus emanavit. Imò licet pretium datum fuisset, si res nondum tradita ut colligo ex Ledesma, Cajet. Victoria & Soto apud Dela Cruz.

Dico 20. Simoniaci in Ordinum receptione, non possunt absolvi à Prælatis Religionnm, etiam attentis eorum privilegiis. eò quòd Clemens VIII. in Bulla, *Romanum*, abrogaverit privilegia, ad absolvendum simoniacè ordinantes & ordinatos. Ita refert Lezana tomo 1. qq. Reg cap 18, n. 39. Quod procedit per se, nam per accidens & stãte difficili recursu ad Papam & Legatũ, potest Prælatus Regularis absolvere suum subditum ab excommunicatione contracta ex simonia, in receptione Ordinum. Sicut & Episcopus potest sæcularem in simili casu.

Docet tamen Antonius à Spir. S. in Directorio Regularium tr. 2. disp. 1. sect 1. §. 2. posse à Prælatis Regularibus absolvi subditos à simonia commissa in receptione sacrorum ordinum. Quia licèt Sixtus V. reservaverit in sua Bulla contra Clericos malè promotos absolutionem hujus simoniæ, & omnia Regularium Privilegia ibi revocaverit. quam revocationem Clamens VIII. confirmavit. Postea idem Clem: Paulus V. Greg. XV. omnia Privilegia Regularium de novo confirmârunt ex certa scientia. Quando autem Pontifices confirmant ex certa scientia, re validant privilegia, etsi essent revocata, ut probant DD. unde conclusit tenet Portellus & alii. quos citat & sequitur Anton. à Spir. S, l. c.

QVÆ-

# QUÆSITUM.

*Utrum committatur simonia, docendo pretio, Theologiam moralem, speculativam & interpretativam Scripturarum?* ℞. Negativè, ex Victoria, Soto & aliis apud Bonac. contra Palud. Sylv. & alios. Quia actiones Magistri naturales sunt, & ipsa Theologia in sua Entitate etiam naturalis, ut docui in primo tractatu super 1. p. D. Th. labor etiam pretio æstimabilis.

# DISTINCTIO XXXIV.

## De Usura.

Nota 1. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens*, v. g. præstitit Petrus Francisco viginti ducatos, cum pacto, quòd reddat viginti quinq;, illi quinq; superaddi ti sunt pretium usûs pecuniarum, & committitur usura. Nec potest dici, cùm numerata pecunia, sit pretiosior numerandâ, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem, v. g. ultra viginti mutuatos, quinq; ducatos, à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari. Non potest inquam dici, quia hæc instantia, est expresse ab Innoc. XI. propositione 41. damnata.

Nota 2. Mutuum ab accommodato in hoc distingui. Nam mutuum tunc est, quando unus præstat alteri aliquid ad fruendum illo, ita tamen ut in eadem specie restituat, v. g. in tritico, vino &c. & dominium dantis, transeat in dominiū accipientis super rem datam. accommodatum tunc est, quando unus præstat aliquid alteri ad fruendum illo, ita ut transacto spatio aliquot dierum restituat, nec dominium dantis, transeat in dominium accipientis. Quod fit accommodando librum v. g. seu vestem. &c.

Nota 3. Ut contractus censeatur esse usurarius, tres debet habere conditiones. *Prima* est, ut ultra præstitum aliquid accipiatur, prout jam exemplificatum. *Secunda* est, illud, quod supra præstitum datur, sit pecunia æstimabile. nam si aliquis aleri præstaret, ad hoc ut suam iniret amicitiam non esset usura nam amicitia, est supra omnem pecuniam. *Tertia* conditio, ut id quod est supra præstitum, non detur alio titulo v. g. ratione debiti. Sic quando Ioannes petit sibi præstari viginti ducatos, cui alios viginti debet, solvendo omnes quadraginta non committitur usura. cum alii viginti, alio titulo v. g. titulo debiti debeantur.

Dico 1. Potest aliquid ultra sortem accipi ratione lucri cessantis. v. g. Petrus habet ducentos ad sustentandam suam vitam, petit illos sibi præstari Franciscus. Petrus autem respondet, se ducatos pro sua parte servare, attamen si Franciscus id, quod cum prædictis ducatis lucrabitur, promittat redditurum, libenter eos præstabit. ut autem talis contractus sit licitus, quatuor debet habere conditiones. *Prima*, ut non sit alia pecunia præ manibus. *Secunda*, ut lucrum ex tali pecunia Petro proveniens, sit verum & non fictum. *tertia*, ut intimetur Francisco lucrum

lucrum futurum, non fore proprium. posset enim evenire, si hanc conditionem sciret, pecuniam non acceptaret. *quarta*, ut non accipiatur multum ratione lucri futuri, cùm lucrum futurum non ita sit certum, sicut præsens.

Dico 2dò. Potest etiam aliquid ultra sortem accipi, ratione damni emergentis. v. g. Petrus habet centum ducatos ad emendum triticum tempore Augusti, quia tunc leviori pretio invenitur, ad hoc ut domui suæ provideat. Petit autem hanc pecuniam Petri Ioannes. Petrus verò respondet, se talem pecuniam habere ad coemendum triticum, si tamen triticum incaresceret, ac damnum inde eventurum exolvere sponderet, se ei talem summam præstiturum. est licitum pactum. oportet tamen ut hoc, Ioanni intimetur. nam posset Ioannes pecuniam cum tali onere nolle.

Dico 3tiò. Si maritus & Pater Vxoris convenirent expressè, quòd mulieri quæ nubit, darentur in dotem mille, & quòd quamdiu non traderentur mille, darentur fructus horti vel agri vel quid simile, talis contractus est justus. imò justè maritus cum Patre Vxoris pacisci potest, de certa quantitate solvenda, quàmdiu dos non fuerit soluta. Bannez, quem citat & sequitur Corradus, parte 1. casuum quia æquum est, ut quamdiu dos non solvitur, resarciatur id, quod aliunde maritus poterat lucrifacere, cum mediocri diligentia mediantè dote, ad sublevanda onera Matrimonii. dicendum tamen est, si gener ad nihil penitus, pecuniâ egeret, sed tantùm ad cistam reponeret, prædictis gaudere non posset.

Dico 4tò. Vsura est accomodare alicui hoc fine, ut emat ex sua apotheca, vel molat in suo molendino quia hæc obligatio æstimabilis est, & simul alteri libertatem aufert, quominûs alio ire possit, cûm tamen hoc multum homines æstiment. Est etiam usura præstare triticum, v. g. tempore Augusti, ita ut solvatur, sicut curret futuro Majo. Item est usura præstare v. g. ad quatuor annos cum conditione, ut infra hoc tempus debitum non exigatur, & ratione hujus pacti, ultra sortem principalem aliquid sumere. Ita determinat Alexander VII. dum sequentem propositionem damnat. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usq; ad certum tempus.

Dico 5. Si usus pignoris sit pretio æstimabilis v. g. de equo pago &c. ex quibus fructus percipiuntur, non licet mutuanti eo pignore uti gratis. aliàs usuram committet. nisi utatur gratis de voluntate Domini, non quidem ratione mutui, sed ratione amicitiæ & gratitudinis. & fructus computandi sunt in sortem principalem. v. g. si pagum mutuator per annum habuerit, qui de fructibus habet centum, tenetur illa centum extrahere, cùm suas pecunias acceperit, de illa summa, quam ei commodaverat. aliàs usura committitur. quia ex mutuo lucrum accipitur, non solvendo pagi fructum. Ita Armilla V. usura. Ioannes Corradus p. 1. casuum conscientiæ. Bonac. de rest. disp. 1 q. 10 punc. 1. Smiglecius de usura C. 13. & alii communiter constatq; expressè ex S. Th. 2. 2. q. 78. a. 2. ad 5. rationem dat Corradus. quia pecunia de se non est fructifera, & pagus est fructifer, consequenter ex solo mutuo lucrum accipitur, sicq; usura committitur. Quod autem

tem fructus sint computandi in sortem principalem patet, quia pagus cum Domini sit Domino fructificat. res enim Domino fructificat, ut communiter dicitur. attamen expensæ propriæ circa fructus factæ. labor specialis, industria, lucrum, quod alio modo ex pecunia haberi posset sunt computanda.

Dixi. *De voluntate Domini, non ratione mutui, sed ratione amicitiæ & gratitudinis.* Quod bene pondera. quia aliquando hæc gratitudo coacta, & in debitum deducta. hinc Innoc. XI. sequentem damnat *usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, & solùm si exigitur, tanquam ex justitia debitum.* Ex quo patet meliùs facerent nostri Domini Poloni, non accipiendo pagũ in pignus, sed emendo, cum pacto retrovendendi Sic enim tutâ conscientiâ fructus perceptos (utpote veri Domini pagi) retinere possent.

Dico 6. Non licet petere mutuum sub usuris. à non parato sic mutuare, aut ab eo, qui aliquando hoc facit, aliquando non, quia hoc esset inducere ad peccatum. Licet tamen accipere, imò & petere mutuum sub usuris ab usurario Cano. Bannez Cajet. quos sequitur Dela Cruz. Quia sic petens, nec sibi complacet in peccato alterius, nec inducit, nec approbat peccatum usurarii, cùm sit paratus, sed utitur ejus malitiâ in suum commodum. attamen hoc fieri non debet, nisi premat gravis necessitas. aliàs enim non excusaretur à cooperatione in alterius peccatum.

Hinc inferes. si in casu necessitatis petis à Clerico, ut tuam excipiat Confessionem, & aliàs scis eum in statu peccati mortalis esse, non peccas petendo, sed ille annuendo, & sic sibi imputet.

Dico 7. Usurarius mentalis tenetur usuras restituere, à quo recepit, si voluntas ex utraq; parte erat iniqua. Si verò voluntas ex parte recipientis bona fuit, putando sibi datum ratione amicitiæ vel gratitudinis, non tenetur recipiens restituere, nisi postquam resciverit sibi datum ratione usuræ Quòd si è contra succederet, hoc est si debitor offerret aliquid ratione gratitudinis, creditor autem ratione usuræ acciperet, teneretur creditor ad restitutionem. Et ratio horum est, quia usurarius licet tantùm sit mentalis, irrogat mutuatario injuriam contra justitiam commutativam, quare non mirum, quòd obligetur ad restitutionem.

## MONITIO.

Confessarius sic se gerat cum usurario. Moneat eundem, quatenus animam suam ex pessimo statu eripiat, & malè parta restituat. Qui tamen, si occultus esset; & nec dum malè parta restitueret pro una vel altera vice absolvatur. Si publicus esset, ante restitutionem, etiam pro prima vice, non absolvatur vel det firmam cautionem, etiam coram testibus de restitutione facienda Salazar.

Ludovicus Lopes de contractibus L. 1. c. 65. dicit hunc contractum licitum cum his conditionibus, scil: obligare mercatorẽ ut negotietur. 2. non multũ pro lucro petere, 3. ut mercator spõte capitale asse curet & pro sua sẽtẽtia alios refert.

### Quæsitum valdé necessarium.

 Quid

QVid dicendum de tutoribus pecuniam pupillorum apud mercatores deponentibus, ut quinq; vel sex, pro centum recipiant cum securitate sui capitali? ℞. à multis hoc condemnari, nec securum esse, &c. attamen praxis hæc in re sic invaluit, ut passim id etiam timoratæ conscientiæ agere videantur sine scrupulo injustitiæ. Quia & ad id quandoq; importunè à mercatoribus sollicitantur, qui rem sibi gratissimam passim ab his præstari fatentur, & lucrum quod inde, hi pecuniam deponentes faciunt, libenter solvunt, ob majus lucrum, quod ex pecunia deposita eis cedit. Ideo quidam recentiores Theologi & Canonistæ hanc praxim excusant per tres virtuales seu implicitos contractus, nempe per contractum societatis, per contractum assecurandi capitale & per venditionem lucri incerti majoris pro minori certo. Nec est necesse ut contrahentes, hos contractus expressè ineant, sed sufficit quòd implicitè eos intendant, per unicum contractum expressum. Vnde sufficere videtur, quòd quis conferat centum mercatori, ut quotannis solvat quinq;, salvâ sortè, eo modo quo licitum est. *Less.* l. 2. c. 25 dub. 3. Nec est necessarium, ut hi qui pecuniam sic conferunt, omnia ista perfectè intelligant; sed implicitè censentur intendere justum titulum, quia cupiunt justo modo lucrari, & non aliter. Interim etsi defacto usurarius esset contractus, si tamen bonâ fide processerint, & aliàs facturi essent justum, probabilis est opinio multorum, posse retinere lucrum, quod justo tunc contractu facturi erant.

Hinc infero. Licèt sit securiùs supra dictam consuetudinem tollere ab his qui pecuniâ suâ negotiaturi non erant, ne videatur mutuum implicitum cum usura. attamen qui bona fide fecerint, & lucrum perceperint, non puto facilè condemnandos ad restitutionem, ob dicta. vide Nau. C. 17. n. 257.

*Sed dices.* quòd si repetant sortem capitalem, ut securiori modo secundùm conscientiã, suam applicent pecuniã ad lucrũ, & mercatores refundere differant? ℞. hoc nõ infrequẽs esse tunc ergo cùm illi sint in mora, ratione illius moræ possunt tutò lucrum justum accipere, quia pecuniam suam vel in annuum reditum, vel per aliam justam viam, poterant lucrosè impendere? Videri etiam potest alius modus excusandi tutores vel viduas, sic pecuniam deponentes, apud Less. L. 2. C. 21. dub. 10 circa finem. Nempe putat posse excusari per censum vtrinque redimibilem. Et licet suadeam hanc consuedinem corrigendam, non tamen approbo. quòd aliqui nimis vehementer in publico invehantur in eam, sine sufficienti discretione: nam experientiâ constat, quandoq; inde non sequi fructum, sed potiùs tumultum, & conscientiarum involucrum. Vnde addo, cum aliqui bona fide id practicant, nec ex monitione speratur fructus (quod certè non est infrequens) potiùs hos in sua fide & opinione favorabili: quàmvis minùs secura, relinquendos. quia saltem ratione bonæ fidei solùm sunt in statu materialis peccati, & injustitiæ. Quòd si interrogent Confessariũ, tunc eis veritatem aperire tenetur. *Idem* judicium est de viduis, & aliis similibus qui pecuniam apud se, aliàs quiescentem deponunt inter manus mercatorum, ut sex lucrentur super centum, & capitalem summam sibi volunt repetendam, ubi eguerint. Ita Marchantius

quoad

quoad totum in suis resolutionibus pastoralibus, circa septimum Præceptum quæsito 12. & 13. Ludovicus Lopes, Omnino autem excusandus à vitio usuræ census, quia non percipitur census seu fructus ex mutuo, sed ex hoc quod jus percipiendi fructum ex re aliena frugifera, v. g. quinq; vel sex pro centum, sit emptum.

# DISTINCTIO XXXV.

## De Decimis.

NOta. Decima est *Fructuum jure quæsitorum pars decima, quæ ministris Ecclesiæ quotannis solvitur.* Multis de causis est instituta. 1. Vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. Vt ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3 ut Peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. ut Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ, sustineant.

Dico 1. Decimas fideliter solvere secundùm consuetudinem legitimam obligantur, qui agros possident, sub mortali, eoq; sacrilego peccato, nec absolvi possunt, nisi restituant. Dixi, *secundùm consuetudinem legitimam*, quia alicubi non est consuetum solvere decimam quo ad quotam, quamvis solvatur quo ad substantiam, hoc est congruam sustentationem Sacerdotis, nam datur certa pars fructuum, aut taxatur certa summa pecuniæ.

Dico 2 Quando detentor decimarum vendit alteri agrum, potest emptor, etiam infidelis, conveniri, ut solvat omnes decimas detentas. cùm res cum suo onere transeat ad emptorem & res, non persona sit obligata. Aliqui dicunt, utrumq; posse conveniri, scilicet emptorem & venditorem.

Dico 3. Decimæ sunt solvendæ licet Parochus sit dives, vel improbus, vel male utatur. Quia ratione ministerii, & non ratione Personæ dantur.

Dico 4. Excommunicantur, non tamen excommunicatione reservatâ, Religiosi præsumentes dissuadere decimas, sive concionando, sive aliàs, sermone tamen. Item ijdem, non recipientes decimas, si requisiti à Rectoribus Ecclesiarum, vel Vicarijs, scienter prætermittunt facere conscientiam in confessione, de solutione decimarum suspenduntur ab officio prædicationis. Quòd si non præmissâ pœnitentia seu monitione (si commodè fieri potest) prædicare præsumunt, excommunicantur.

Dico 5. Monasteria & idem de aliis locis piis, tenentur solvere decimas prædiales ex bonis, quæ possident in communi, nisi aliquomodo, de quo infra, eximantur Ita in C. Nuper de decimis. Et ratio. quia res transit cum suo onere, nec Ecclesia debet privari suis proventibus. Quod si talia bona antecedenter non erant obnoxia solvendis decimis tunc transeundo ad Religiosos etiam erunt libera: rationem dat Makovius tract: 3. super Decalogũ d 2 q 4 a. 1. coroll. 3a eò quòd Religiosi sint exempti ab omni jurisdictione Episcopali, & ab alio onere juxta Canones.

Dico 6. Solis Clericis competit jus percipiendi decimas. quia est quid spirituale,

rituale. Fructus tamen seu decima in facto esse, potest convenire laicis quatuor modis, 1. jure emptionis, facultate Episcopi expressâ vel tacitâ justa de causa, & ad breve tempus, v. g. ad triennium, ut insinuat Moscic. 2. per concessionem Episcopi, qui potest ex justa causa Laicis benè de Ecclesia meritis ad vitam vel ad certum tempus concedere licentiam fructus percipiendi. Sed jus nequaquam. 3. jure feudi, non tamen transeuntis ad hæredes jure perpetuo. 4. titulo consuetudinis, ita ut consuetudo immemorialis vim habeat sufficientis probationis privilegii, sive à Summo Pontifice sive ab Episcopis dari. Samuel de Lub. V. Decima. quo ad omnes partes.

Dico 7. De novalibus, hoc est de terra noviter ad culturam reducta, debentur decimæ illi Ecclesiæ, in cujus Parochia sita est. si verò non sit in certa Parochia, debentur Diœcesano, qui potest sibi retinere, vel alteri concedere, etiam sine consensu capituli. Moscic. 2. p Tyroc ex Graff.

Dico 8. Solutio Decimarum tollitur consuetudine legitimè præscripta. Est autem talis, quando longissimo tempore, cujus initii non exstat memoria, consueverunt non solvi. Lessius apud Moscic. docet sufficere quadraginta annos, etiam sine titulo. Idem docet Makovius l. c. q. 6. a. 1. coroll: 3. & addit ex Covarr. & Barb. quando dubium est cui Ecclesiæ decimæ ex certis rebus sint solvendæ, sufficit decennalis consuetudo.

Dico 9. Solutio decimarum tollitur etiam præscriptione, si hæc concurrunt, scil: bona fides, determinatum tempus, v. g. si adsit titulus, quadraginta annorum, sine quo requiritur tẽpus immemorabile. Makovius l. c. coroll. 4. ex Covarr. & Gutierez. Scias præscriptionem & consuetudinem in hoc discriminari, quod hâc, communitati jus acquiratur, præscriptione, etiam privatæ personæ.

Dico 10. Valet, & licet hæc compositio inter Ecclesiasticos, scilicet ut decimæ debitæ uni Ecclesiæ, solvantur, deinde alteri Ecclesiæ, modò causa per Episcopum cognoscatur, & ipse consentiat. Aliàs remotâ authoritate Episcopi, hæc compositio tantùm valebit pro vita componentium. Barbosa Lib. 3. de jure universo c. 26. §. 4. quem sequitur Makovius.

Dico 11. Solus Summus Pontifex eximit à solutione decimarum Non ergo Episcopus. cùm decimæ fuerint assignatæ à Summo Pontifice singulis Ecclesiis, ut habent jura, inferior autem non potest eximere aliquem à lege Superioris.

Ex his intellige, solutionem decimarum cessare, consuetudine, præscriptione, compositione & exemptione seu privilegio. adde & compensatione.

## DISTINCTIO XXXVI.

### Notantur aliqua, pro faciliori notitia Casuum de restitutione.

NOta 1. Iustitia est Perpetua & constans voluntas jus suum unicuiq; tribuens. S. Th. 2. 2. q. 58. a. 1. dividitur in legalem, distributivam, & commutativam, *legalis* est illa, quâ damus bono communi, quod suum est & sibi debitum. v. g.

v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, erunt omnes cives obligati ad suscipienda arma propter justitiam legalem, respectu boni communis. Iustitia distributiva est, quâ damus unicuiq; debitum secundùm merita. v. g. duo vel tres concurrunt, pro aliqua dignitate obtinenda. ratione justitiæ distributivæ oritur obligatio conferendi digniori. scias quod major dignitas unius præ alio, non tantùm sumatur à scientia, sed etiam ab aliis circumstantiis, v. g. probitate morum. &c quorum notitia cuilibet homini prudenti relinquitur. Commutativa est, quâ damus unicuiq; suum, non secundùm merita, sed secundùm æqualitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

Nota 2. Restitutio est redditio rei alienæ Domino suo, ad quem spectat. ad hanc tenemur regulariter sub mortali, nisi paruitas materiæ, vel alia causa excuset, ut patebit ex dicendis, ex triplici capite secundùm Salazar & alios oritur obligatio restituendi. *primò*, ratione rei acceptæ. *secundò*, ratione injustæ acceptionis seu actionis. *tertiò*, ratione utriusque. Obligatio ratione rei acceptæ, v. g. habeo rem alienam ad tempus, quo elapso teneor eam reddere. ratione injustæ acceptionis, quando alium damnifico, nihil sibi retinendo, v. g. dum comburo domum. ratione utriusq;, quando rem alenam detineo damnificando. ut in furto.

Nota 3. Casus restitutionis reducuntur ad sequentes versus.

Quis, Cui, Quod, Quantum, vel vbi. Quo tempore, Quovè.
Ordine, sive, modo, te rogo, mente notes.

Per particulam *Quis* denotatur, obligatus ad restitutionem. Vbi etiam comprehenduntur cooperatores ad damnum, contenti duobus versibus, quorum explicationem vide dist. 21. conc. 10. reliquarum particularum explicatio patebit, ex conclusionibus, sequenti distinctione ponendis.

Nota 4. Fructus rei, sunt in triplici differentia alii sunt merè naturales, ut partus pecorum, alii mixti, ut fructus vinearum, alii merè industriales, ut lucrum ludo partum ex pecunia aliena. fructus merè industriales non sunt obnoxii restitutioni, sed naturales & mixti, subtractis expensis &c. hinc qui furatur quinquaginta ducatos, cum quibus lucratur alios quinquaginta, potest retinere hos quinquaginta lucro habitos. debet tamen restituere quinquaginta furto ablatos.

Nota 5. Triplex assignatur culpa ex qua oritur obligatio restituendi, lata, levis, & levissima. *lata* dicitur illa quam communiter homines supinè negligentes committunt. *levis est*, dum homo, non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. *levissima est*, dum homo non facit diligentiam, quam homines suis rebus benè invigilantes faciunt. latæ culpæ exemplum est ejus, qui in porta domus, vel extra domum, librum sibi commodatum relinquit: levis culpæ exemplum est ejus, qui in cubiculo librum relinquit, sed ostio aperto, tandem exemplum culpæ levissimæ est, si relinquit librum in cubiculo clauso, sed non abserato. vide Navarr. in manuali C. 17. n. 178. Dela-Cruz de restit c. 6.

Nota 6. Differentia legis pœnalis à præceptiva est hæc, quòd pœna per legem pœnalem posita, non incurratur, usq; dum feratur sententia per judicem. secundùm

cundùm Glossam in C. fraternitatis. Exemplum legis præceptivæ, sit hoc. Mandat Rex Poloniæ, ne sal transuehatur in Silesiam, nisi priùs tantùm pro tanto in teloneis exhibeatur. nihilominus aurigæ sine taxa exhibita transuehunt, & sic toties, quoties ad restitutionem obligantur Exemplum legis pœnalis, sit hoc, Rex Poloniæ vult ne triticum (sub periculo amissionis) Dantiscum per Vistulam descendat. qui contra hanc legem faceret, nec peccaret mortaliter, nec Regi quicquam deberet, ante sententiam Iudicis. Secundùm Henricum de Gandavo relatum ab Armilla V, Constitutionum 7. & Fernandez p 4. de peccatis Mercatorum num. 3. Cæterum, qui transgreditur legem pœnalem, in gravioribus casibus, quos recensui dist: 20. Conclus. ultimâ, non excusatur à peccato mortali. Ita Armilla. quia facit notabiliter contra charitatem sui ipsius V. dicenda in 4. d. 21. conc. 1.

# DISTINCTIO XXXVII.

## *Resolvuntur casus circa restitutionem.*

Dico 1. Dum pœnitens se accusat præbuisse consilium, vel mandâsse, aut instigâsse furem ad furandum, interroget Confessarius, an ratione sui consilii, vel mandati fur sit furatus? qui si respondet, se nescire animum furis, mandet Confessarius tali, quatenus interroget furem, an sine suo consilio furatus fuisset. qui si respondet, quod non fuisset furatus, obligabitur consilium dans ad restitutionem. Si verò fur affirmativè respondet, scilicet, quòd sine suo consilio, furatus fuisset. non obligabitur consilium dans ad restitutionem, quòd si sub dubio fur respondet, videlicet, se nescire, quid fecisset, consilium dans non obligabitur ad restitutionem, quia tunc melior est conditio possidentis. attamen probabiliter putans, ex suo consilio damnum secutum tenetur ad restitutionem secundum D. Thomam relatum in summa Dianæ V. restituere n. 14.

Dico 2. Qui concurrit ad consumendam rem furto ablatam, & hoc bonâ fide fecit, id est nescivit rem furto ablatam, ad nihil tenetur, nisi in quo factus est ditior. hoc est, si non fuisset in convivio, ex malè partis parato, consumpsisset domi imperialem, hunc tenetur restituere. Si autem malâ fide fecit, valorem partis à se consumptæ restituere tenetur.

Dico 3. Quando multi simul furantur, si unus absq; alio non fecisset vel non potuisset, omnes in solidum tenentur, id est quilibet eorum ad totum damnum tenetur. aliàs non: Sylv. apud Corr: ratio primæ partis, quia quilibet concurrit ad totum damnum. ratio secundæ partis, quia durum videtur, aliquem ad restitutionem teneri illius rei, quam alter acceperat suâ sponte, absq; auxilio, consilio & quocunque impulsu alieno.

Dico 4. Quando plures spoliant Vrbem, supremus dux tenetur ad totum damnum, si nullus restituat, alii officiales tenentur ad damnum per suos milites illatum, si milites non restituant milites pariculares, tantùm quantùm quilibet sustulit

stulit eorum, licèt alii non restituant. nam licèt unus vel alter deficeret, damnum tamen inferretur. Ita Bonac. quoad omnes partes citans alios, de restit. disp. 1. q. 2. punc. 10. Hæc ex mente Bonac. recensentis prædictos, non in totum damnum influere.

Dico 5. Videns v. g. domum proximi incendi furtivè & aliàs scit si clamaret, impediret incendium, si non est custos civitatis, non tenetur ad damni restitutionem. cùm talis solùm peccet mortaliter contra charitatem, & non contra justitiam.

Dico 6. Ratione vitæ non potest dari compensatio æqualis. cùm vita ablata, & membrum mutilatum restitui nequeat. Occidens ergo, solùm ad damna obligabitur resarcienda. quomodo autem, & qualiter, judicio prudentis relinquitur, secundùm diversitatem casuum.

Adverte. pœna capitis quæ à judice imponitur pro homicidio non compensat damnum illatum vxori & filiis.. Sanchez relatus in summa Dianæ v. restituere. quia non est actus justitiæ commutativæ in satisfactionem partis, sed justitiæ legalis in satisfactionem Reipublicæ, & terrorem aliorum. hoc tamen intellige cum Lessio, si hæredes exigant talem satisfactionem, quòd honesti, non solent. ut ponderat hic Author.

Dico 7. Possessor bonæ fidei, postquam resciverit dominum rei tenetur eam restituere si extat. si res periit ad nihil tenetur. Item si extant fructus naturales, aut mixti tenetur restituere, sublatis expensis & laboribus. Si non extant, tenetur restituere id, in quo factus est ditior. Si non extant fructus, nec factus inde ditior, ad nihil tenetur, si nec ipsa res extat. At possessor malæ fidei tenetur rem & fructus restituere, subtractis expensis, sive extent fructus sive non extent. & præterea tenetur integrum damnum resarcire. quod ex illius injusta actione alius est passus.

Dico 8. Qui habuit equum à latrone bonâ fide, putans latronem esse verum dominum, & illum detinuit per unum annum, & lucratus est centum, postea rescivit equum fuisse raptum, non tenetur nisi equum Domino restituere. hoc tamen intellige, si consumpsit omnes fructus, & in nullo factus est ditior. Si verò extat aliqua pars fructuum, vel aliquid, quo ex illis factus est ditior, tenetur ad illam sublatis expensis &c. hæc conclusio sequitur ex præcedenti.

Hinc infertur, quòd emens bonâ fide equum, equitando bonâ fide in eo per spatium unius anni, qui si alias pedester incessisset, non tenetur ad restitutionem sumptuum, quos in utendo alio equo insumpsisset. quia in nullo factus ditior.

Dico 9. Qui bonâ fide emit rem furto ablatam, si postea resciat esse furto ablatam, & aliàs videat non posse aliter pretium recuperare, potest rescindere contractum cum latrone, etsi sciat hunc non redditurum. Sylv. Navar. & alii. nam tunc non cooperatur latroni, sed ponit rem in statu in quo invenit. Quòd si aliâ viâ potest recuperare pretium, verisimile est, quòd ex justitia teneatur eam reddere vero Domino. aliàs (ait M. Bannes) cooperatur latroni. Sed quid dicendum, si emat

si emat rem à latrone ut eam det vero Domino? respondeo, quòd possit exigere pretium pro ea. nam ex bono opere, non debet reportare damnum.

Dico 10. Fur, nō solùm tenetur reddere equū, sed & pretiū eius, si mortuus (nisi eodem modo mortuus fuisset apud Dominum) & præterea tenetur resarcire damnū, quod passus est Dominus equi, & reddere fructus perceptos, sublatis expensis. sive extent sive non extent. *ex quo habes* quòd possessor malæ fidei tenetur ad restitutionem damni emergentis, & lucri cessantis. v. g. Petrus habet equum, quo frequēter lucratur florenum, & sic hâc pecuniâ se sustentat, ac agrum elaborat. qui ergo equum Petri malâ fide retineret, obligaretur ad restitutionem omnium horum.

Dico 11. Turpe lucrum non est restituendum, nisi injustè accipiatur. dicitur autem turpe lucrum, quod habetur ex actione mala. Itaq; si quis accipiat pecuniam ad occidendum hominem, & occidat, potest illam retinere, quia vendidit operam suam licèt malam. tenetur tamen ad damnum, quod sequitur ex morte occisi. tenetur etiam ante adimpletam conditionem rescindere contractum, pretio restituto, aut cum obligatione restituendi. item Iudex potest retinere pretium, pro ferenda sententia iniqua, quod accepit quia vendidit operam suam, licèt malam. tenetur tamen ad restitutionem damni illati, per sententiam iniquam. hoc totum colligitur ex Joan. Corr. p. 1. Casuum q. 100. Cæterùm non potest Iudex retinere pretium, pro ferenda sententia justa, quia ex justitia tenebatur talem sententiam ferre. Vnde si vendat aliquis id, quod ex justitia tenetur facere, & gratis, malè vendit & sic non potest facere pretium suum, & tenetur restituere, nisi alius remittat restitutionem.

Dico 12. Depositarius restituet depositum, etiamsi pereat sine culpa mortali, vel veniali, modò pereat de lata culpa. Communis apud Dela-Cruz, qui refert D. Thomam. non tamen tenetur restituere de levi aut levissima culpa, ut probat Corrad. p. 1. in addit. ad q. 100. Cujus ratio inter alias. nam depositum accipitur in gratiam & utilitatem illius tantùm, qui deposuit, unde absurdum esset gravare depositarium, ut restituat ex levi vel levissima culpa. Vide Notan. 5. Vide etiam dicta in 4. d. 24. conc. 3.

Dico 13. Commodatarius qui accepit commodatum in suam solùm utilitatem, si pereat commodatum ex sua culpa, quàmvis levissima tenetur ad restitutionem. Cajet. Bannez, Sylv. Adrianus &c. quos sequitur Dela-Cruz nam accepit rem in suam solùm utilitatem, non tamen tenetur commodatarius restituere commodatum, si pereat casu fortuito. Michael Salonius.

Dico 14. Conductor, qui accepit rem in suam & locantis vtilitatem, si de sua levi culpa pereat, tenetur restituere, pro hac citat Dela-Cruz Cōmunem Thomistarum. nam locatio fit in utilitatem conducentis & conductoris. Sed depositarius, qui accepit rem in solam utilitatem domini, tenetur solùm de lata culpa, & commodatarius, qui accepit rem in suam solùm vtilitatem, tenetur de culpa levissima. Ergo conductor tenetur de culpa media. cùm utilitas sit communis, scilicet conducenti & conductori.

Dico 15. Dum alicui eodem die datur pecunia mutua & commodatur liber, & statim per latrones spoliatur utroque, tenetur ad restitutionem pecuniæ, non autem libri, quia pecuniæ erat dominus, non autem libri, res autem perit domino, vide Distinct. 34, Nota. secundum.

Dico 16. Dum aliquis utitur deposito vel locato ad alios fines, quàm fuerit datum à Domino, & res ea de causa pereat, tenetur ad restitutionem, quia excessit modum depositi, & locati. & similiter, si res deterioratur.

Dico 17. Pignus si pereat culpâ habentis pignus, est obligatio restituendi. Quòd si pignus injustè detineatur, & pereat quocunq; modo, erit obligatio restituendi, nisi etiam periisset si fuisset restitutū domino. quod sane intelligendū.

Dico 18. Vsurarius tenetur res restituere per usuras acquisitas, proprio domino. nec satisfacit eas dando pauperibus. Idem dic de rebus aliter, quàm per usuram comparatis. non enim sufficit eas erogare in pias causas, aliàs proprius dominus damnificaretur. Et hoc docent Doctores, explicantes particulam Cui, in prædictis versibus positam: aliter dicendum, si proprius dominus non invenitur neq; hæredes, tunc enim erogari debent in pias causas.

Dico 19. Vsurariorum complices, quod idem de complicibus latronum & furum dicendum (usurarii enim à furibus & latronibus in modo tantùm differunt) tenentur ad restitutionem, sicut & ipsi usurarii. Quantùm verò ad concomedentes ex usuris, oportet distinguere. aut enim hoc bonâ vel malâ fide faciunt. circa quod observanda sunt ea, quæ diximus concl. 2.

Dico 20. Hæredes usurariorum, ad restitutionem, nisi ipsimet Vsurarii restituerint, obligantur. Qui si dicant, se non posse, quia sic periculo famæ & honoris se exponunt, respondendum eis, quòd super re injustè acquisita & ad se devolutâ dominium non habeant. Vnde tenentur sub mortali quærere modum restituendi.

Dico 21. Ex defraudatione vectigalium oritur obligatio restituendi etiam in conscientia, si vectigalia sint justa, & fraudulenter non solvantur. debent autem censeri justa à subditis, nisi certò constet de Deorum injustitia. Qui verò fraudat vectigalia non tenetur ad restitutionem pœnæ, nisi post sententiam judicis. Similiter ministri si permittant injustè defraudari vectigalia tenentur ad restitutionem damni domino illati, nisi fraudator restituat, non autem ad restitutionem pœnæ, quam per talem negligentiam incurrunt. Vide *Notan.* sextum.

Dico 22. Sunt etiam restituenda bona inventa, quæ habent dominum, sed ignoratur. & quidem proprio domino debent restitui, qui diligenter inquiri debet, fit autem diligens inquisitio secundùm Salazar, quando per publicas plateas, vel cathedras Ecclesiarum res inventa promulgatur, quòd si præmissâ diligenti ad dominum inquirendum inquisitione, hic non inveniatur probabilis est aliquorum apud Fernandez sententia, inventorem res inventas tutò in conscientia, retinere posse. Sanctus Thomas in oppositum citatus, explicatur à Dela Cruz. Si dominus rei inveniatur, potest inventor non solùm aliquid petere pro labore, &

expensis, si fortè aliquæ fuerint in re inventa conservanda, & quærendo domino exhibitæ, sed etiam potest aliquid accipere, & petere in præmium, sine violentia tamen & fraude. Adverte. Merces, ad vitam salvandam in mare projectæ, non possunt retineri, estque excommunicatio in Bulla Cœnæ Domini, contra eas non restituentes.

Dico 23. Thesaurus cujus Dominus nescitur, si invenitur in proprio fundo, est totus inventoris, si in alieno fundo invenitur à casu, medietas una erit Domini fundi, altera inventoris, secundùm S. Thom. 2. 2. q. 66 a. 5. ad 2. Si studiosè quærendo invenitur cum licentia domini donantis quia ipse non vult quærere, totus est inventoris ut docet Povodovius. Si verò quæritur contra vel præter voluntatem Domini, totus erit Domini. Bonac. cum aliis. Quod si sciens in fundo esse thesaurum fundum emat, thesaurus est emptoris. Bonac. cum multis aliis, & colligitur ex Matt. 13. & S. Th. citato loco. consuetudo, quod thesauri sint principum, non obligat in conscientia. quia propter metum dominorum servatur, nec moribus utentium fuit aliquando approbata, nisi violenter. Armilla Sylv. Sot. &c. secus dicendũ est, si gravis Reipublicæ necessitas urget, vel vt docet Povodovius, si alicubi lex aut consuetudo consona, aliter præscribit.

Dico 24. Tenemur restituere statim ac possumus. D. Th. 2. 2. q. 62. a. 8. nam cum Præceptum restituendi ut docet D. Th. ad 1. includat istam negationem, non retineas alienum, obligat semper & pro semper. quod si non potes statim restituere, habeas animum restituendi pro tempore, quo poteris. & dum habes animum contrarium, es in actuali peccato. & explicabis in confessione notabile tempus, quo habuisti talem animum, & quo poteras restituere, & nõ restituisti.

Dico 25. Quando aliquis tenetur ex bona fide, res determinanda est in favorem ejus, quantùm fieri potest. è contra verò, si tenetur ex mala fide, res determinanda est in favorem domini, cui debetur. v g. fuit mihi datus equus hic Climontoviæ, quem bonâ fide possedi, & cum illo me transtuli Cracoviam. dum rescio equum esse alicujus commorantis Climontoviæ, satis est si restituam eum Cracoviæ, scribendo ad dominum, ut suis expensis mittat ad recipiendum eum. Si verò mala fide habui equum, teneor eum meis expensis remittere Climontoviam Quòd si in via periit, adhuc teneor eum restituere domino, ita ut ille nullum inde patiatur novum damnum, & novas expensas. Si tamen quantitas rei tam modica esset, ut mittendo eam ad dominum quatuor vicibus plus per viam consumi deberet, tunc res aliter secundùm prudens judicium, & attentis circumstantiis disponenda foret.

Dico 26. Quantùm ad ordinem debitorum. Mortuo aliquo *primò*, debent solvi debita existentia in propria specie, justè aut injustè contracta. Cajet. & sermo est de rebus emptis nondum solutis, existentibus in propria specie. *secundò*, solvendæ sunt expensæ funeris. Sylv. Scias, legata non esse debitis præferenda. Dela Cruz. *Tertiò*, debita certa incertis præferenda. quæ autem inter certa priùs solvenda vide Dela Cruz & alios. accedit, quod hæc res sit judicanda secundùm varias circumstantias, & prudens Confessarii, vel alterius judicium.

Dico

Dico 27. Quando debita sunt ejusdem rationis, antiquiora non sunt præferenda, sed dividantur debitoris bona, singulis creditoribus secundùm proportionem debiti cujusq; . & sic debitor non debet integrè uni creditorum solvere, si non habet bona, quibus aliis solvat, aliàs integra solutio debiti unius, revocatur l. 1. & 2. ff. quæ in fraudem creditorum. Sed hoc non obstante docet Sylv. posse debitorem securè in conscientia, solvere integrè pauperi, etsi in foro externo, talis solutio revocetur. Dixi. *debita eiusdem rationis.* nam utrum debita illicitè contracta, sint præferenda, debitis licitè contractis, & priùs solvenda? affirmat Medina negat Cajet.

Dico 28. Potest interdum aliquis excusari à restitutione propter impotentiam, quia non habet nisi necessaria, ad suæ familiæ sustentationem. Semper tamen habet obligationem restituendi, quàm primò poterit. neq; , tenetur cadere de suo statu, nisi talem statum ex furtis & injustis acceptionibus haberet. tenetur tamen de suo statu tollere superflua & non necessaria parcè vivendo, ad hoc ut debita paulatim exoluantur, alioqui non est tutus in conscientia. *Secundò*, potest aliquis excusari à restitutione propter liberam remissionem creditoris. *Tertiò*, propter compensationem, quia aliundè ipse est creditor (hoc est debetur ipsi aliquid à suo creditore) debet autem creditum esse certum, sicut certum est debitum. nam si esset dubium, non posset sibi compensare, nisi pro qualitate dubii. debet autem tacita compensatio, semper fieri cum cautela necesaria, ne alius bis patiatur detrimentum, putans se esse debitorem post factam compensationem. & regulariter hæc tacita compensatio debet fieri, quando homo non potest facilè suum recuperare, & ad vitandas longas lites, item inimicitias & molestias.

Dico 29. Bona fortunæ inferioris non debent restitui cum damno fortunæ superioris. v. g. bona corporis non debent solvi cum notabili detrimento honoris, neq; honor cū detrimēto vitæ, hujus exēpla Vide apud Salazar de rest. circa finē.

Adverte: dum cessat periculum vitæ, tenetur læsor famæ dictum adversùs alium revocare.

Dico 30. Impediens aliquem à consecutione cujuscunq; boni, modis licitis, ad nullam restitutionem tenetur. Impediens verò injustè eum, qui jam consecutus, tenetur ad æquale. Si verò propè erat ut assequeretur, vel quia verisimile erat ipsum assecuturum, tenetur compensare ad arbitrium prudentis viri, secundùm quod magis vel minùs videbatur consecuturus. Armilla quoad omnes partes. quia quilibet habet jus ne injustè impediatur.

## DISTINCTIO XXXVIII.

### *De restitutione furtorum minutorum.*

Dico 1. Qui pluribus per furta minuta furatur ad restitutionem sub peccato mortali tenetur. est contra nonnullos qui absolutè docent modica furta nunquam coalescere ad constituendum mortale, & inducendum onus restitutionis, nisi

nisi procedant ab eadem voluntate continuata pro nobis tamen stat Innoc. XI. qui sequentem damnat *non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcunq; sit magna summa totalis.*

Dico 2. Qui nequit ijs, à quibus accepit commodè restituere, vel quòd ignorentur, vel quia executio restitutionis moraliter impossibilis, injungendum damnificatori à Confessario, ut det in pauperes vel alia pia opera. hoc enim videtur maximè consentaneum voluntati dominorum, à quibus subtractum est. Lessius & alii comm. Nomine pauperum veniunt, qui egent, necessariis ad decentem statum, item secundùm Navar. pia opera.

Dico 3. Ad peccatum mortale major quantitas requiritur, quando quis eidem magnis intervallis per pauca furta accipit, & non ex industria, sed per occasionem, quàm dum breviter, vel de industria vel simul accipit. Vndè dato quod is mortaliter peccet & ad restitutionem teneatur, qui ab eodem paupere rustico decem grossos simul accipit, vel per partes de industria, requirentur 15. vel viginti, ut quis teneatur restituere, magnis intervallis ablatos. Lessius ex Navarro. Ex quo patet, quando eidem magnis intervallis per furta minuta res aufertur, vel duplo major quantitas ad peccatum mortale requiritur, vel saltem medietatem excedens illius, quæ alias requiritur ad peccatum mortale, quando simul vel parvis intervallis accipitur.

Petes. Quandonam furta minuta coalescant in vnum moraliter, ut quis ad restitutionem teneatur? ℟. quando non notabiliter magnum intervallum intercedit, intervallum notabiliter magnum, secundùm Fillucium & Summam Dianæ, est unius mensis vel dimidii.

Dico 4. Ad peccatum mortale, major quantitas requiritur in furtis filiorum à parentibus, juxta superius dicta, quàm famulorum à Dominis, & in furtis famulorum, quam exterorum, Lessius.

Dico 5. Ad peccatum mortale major quantitas requiritur, quando quis à diversis minuta furatur, quàm quando ab uno, quia diversi illi parum læduntur, nec ita curant rerum minutarum restitutionem. Less.

Dico 6. Qui post notabilem quantitatem, per furta minuta factam, addit alia furta minuta, secundùm Bonac. & alios, nova peccata mortalia committit, quia revocat implicitè voluntatem retinendi rem alienam in notabili quantitate. Si tamen post ablatam per furta minuta notabilem quantitatem, doleret de furto, & de novo furaretur quid minutum, non peccaret mortaliter, quia furtum sequens discontinuaretur per pœnitentiam à præteritis. Bonacina.

## MONITIO.

Confessarii, non facilè in furtis minutis, & quæ ad peccatum mortale non pertingunt, dissimulent, sed pro conditione personarum semper aliquam restitutionem imponant, quod fiat vel reddendo eandem rem, si extat vel ejusdem speciei, vel pretium rei, vel compensando majori obsequio. vel si creditoribus

non

non possunt, conferendo pauperibus. hac enim ratione magis terrentur, quàm aliis pœnitentiis. alioquin fiunt ad hujusmodi furtula faciliores, & ad majora gradum faciunt. Less. Lib. 2. c. 12. duc. 8.

## *Circa Octauum Præceptum.*

HOc Præcepto prohibetur omne peccatum linguæ, ut est falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio. &c. prohibetur etiam cooperatio ad hæc non solùm enim peccant, qui falsum testificantur, mentiuntur, detrahunt &c. sed & qui consentiunt, complacent &c. huc reducitur judicium temerarium, suspicio &c. Item prohibentur peccata in judicio commissa, sed de his v. 4. d. 14. & seq.

# DISTINCTIO XXXIX.

## *De falso testimonio.*

NOta. Falsum testimonium est testificatio, seu assertio falsi in præjudicium proximi. includit in se mendacium, quod est assertio falsi scienter, ad decipiendum proximum. & licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc mendacium est. dividitur in jocosum officiosum, & perniciosum. *jocosum* est ob delectationem. *officiosum* ob utilitatem, *perniciosum* in nocumentum proximi.

Dico 1. Dum quis in judicio testificatur falsum, primò peccat peccato mendacii Secundò peccato sacrilegii, si adhibuit juramentum, tertiò peccato injustitiæ, nisi excusetur parvitate materiæ, vel alia causa. & tenetur ad restitutionem, non tamen cum majori damno quam sit illud, quod patitur proximus ex falso testimonio, ut colligo ex Less. Lib. 2. Concl 30. d. 7 tenetur tamen cum æquali. v. g. ex falso testimonio Pauli, aliquis mittendus est ad triremes, Paulus cum periculo ejusdem pœnæ tenetur retractare, non tamen cum periculo vitæ, nisi propter testimonium Pauli alter esset in eodem periculo vitæ, ut docui cum communi tractans de homicidio. Quòd si non retractat peccat, & tenetur ad damna, quæ patitur ille in triremibus, & sua familia. Quòd si absque testimonio Pauli ad triremes fuisset, Paulus quidem peccavit, sed non tenetur ad restitutionem v. g. si fuit vltimus testis non necessarius. hoc benè pondera, ille verò nec ad restitutionem tenetur, nec cum periculo vitæ revocare, qui ex ignorantia, vel alia causa non peccavit mortaliter, ferendo falsum testimonium Less. cit. cum Cajet tenetur tamen quantùm potest obviare malo.

Dico 2. Quando multi testes concurrunt per modum vnius, omnes tenentur ad restitutionem, etiamsi media pars suffecisset ad condemnationem, non enim major ratio unius, quàm alterius. doctrinam utriusq; conclusionis applica etiam ad testes extra judicium, tales enim præterquam quod peccent, tenentur ad restitutionem ob damna, quæ sunt consecuta.

DISTIN-

# DISTINCTIO XL.

## *De Detractione, murmuratione & susurratione.*

NOta 1. Detractio est *denigratio famæ alterius, per verba in ejus absentia.* Differt à contumelia, quia contumeliosus per manifesta verba & in faciem removet alterius honorem hinc contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* ut si alicui dicatur fur, mendax, &c. differt à convitio, quia per convitium repræsentantur mala sive pœnæ sive culpæ v. g. dico alicui es cæcus, &c. est convitium. Item si dico es fur, est etiam convitium, sed non tantùm secundùm D. Th. 2. 2. q 72. a. 1. quando verò dicitur defectus minorationis seu indigentiæ, est improperium, v. g. si dicitur, ego te de fame eripui. Murmuratio est *quædam querela cum impatientia, in his, quæ homo patienter ferre deberet.* Susurratio est; *quâ quis obloquendo, amicitiam inter aliquos tollit.* his est affinis derisio, *quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat.* potest fieri verbo, cachinno, naso &c.

Nota 2. Detractio multipliciter fieri potest, vel quia detrahens falsum imponit, vel auget peccatum, vel revelat verum occultum verbis vel scriptis vel signis, vel asserit res bonas malâ intentione facta, vel negat bonum alterius, vel malitiosè tacet, vel diminutivè fatetur. Armilla ex S. Th. qui modi detractionis sequentibus versibus exprimuntur.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens,
Qui negat, aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

Dico 1. Detractiones sunt eiusdem speciei, licet sint circa diversas res. Sà, hinc non tenemur in confessione explicare circa quam rem detraximus, nisi notabiliter aggravaret. quod tunc fieri puto, quando magnæ authoritatis viri grande crimen injustè revelatur. Ratione alicujus circumstantiæ fieri potest, ut detractiones specie distinguantur. ut patet in detractione. quando falsum imponitur. in detractione contra Sacerdotem, quæ habet adjunctam malitiam contra reverentiam Sacerdotibus debitam. In detractione contra patrem, quæ habet malitiam contra pietatem parentibus debitam. in detractione facta ex odio, quæ habet malitiam odii Bonac. hæc applica ad contumeliam, convitium. &c.

Dico 2. Non est detractio, si crimen proximi est publicum. potest tamen aliquando esse contra charitatem. si dicatur ex contemptu & vilipendio proximi, & ex aliquo interno odio.

Dico 3. Qui sibi complacet in detractione alterius, peccat mortaliter contra charitatem. & idem dic de vidente, damnum secuturum ex alterius detractione, si non resistit, cùm possit. damnum commune secutum ex detractione est læsio famæ. Quòd si ad id ex officio tenetur, peccat contra justitiam non resistendo detractori, ut si sit prælatus detrahentis, vel ejus cui detrahitur. & sic restituet damna secuta, & qui inducit detrahentem, aut addit ei animum ad detrahendum, nam omnes isti sunt causæ morales talis damni.

Dico

Dico 4. Narrare defectus naturales in anima aut corpore, ut esse parvi ingenii, aut esse cæcum &c. non est mortale. Item aperire defectus natalium, ut dicere aliquē natū esse de adulterio, suppositâ veritate non est mortale, secundum Petrum Navarrum & alios, nisi proximus inde valde contemneretur, tandem non est mortale narrare in genere aliquem esse v. g. avarum. &c. quia hoc per se loquendo non sonat peccatum mortale, sed naturalem inclinationem, vel culpam venialem consequenter in his casibus, non est obligatio sub mortali ad restitutionem. *Adverte.* ex Bonac. si quis alteri in faciem dicat, quòd sit v. g. cæcus, ex adulterio natus &c. licèt hoc jam publicum sit, mortaliter peccat, quia graviter contumeliatur seu potius convitiatur, & restituere honorem, per ejusdem exhibitionem obligatur.

Dico 5. Si quis narrat quod audivit, asserens se nescire an ita sit, sed narrare quod audivit, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, si fides adhibeatur, & fama sit notabiliter læsa. Sotus, Bannez, & alii contra Cajet. Sylv. & alios, hæc 2. referuntur ad 2. p. conc. nam ad p. m. sufficit exponi periculo. Quòd verùm est quàmvis ex levitate audientium talis procedat infamia, ut docet & probat Fernandez 1. p. c. 14. §. 4. attamen si sic narrans, non putat aliquomodo secuturam infamiam, teneo non obligandum ad restitutionem. Si tamen sine magna difficultate famam restituere posset, sub mortali teneretur.

Dico 6. Narrare crimen alicujus secretum, est peccatum mortale. & quia contra justiam oritur obligatio restituendi. quàmvis fiat Viro gravi & sub secreto. est contra Cajetanum, & alios, & ipse sic docui in primo cursu supra Decalogum d. 24. conc. 35. sic tamen tenet Soto Bannez, Philippus à Sanctissima Trinitate & est communior, quia ex hoc sequitur infamia, & fortè major quàm, si aliis viris ordinariis diceretur potest tamen excusari, si hæc revelatio fiat in bonum delinquentis, vel in ordine ad bonum publicum, cum debitis circumstantiis.

Dico 7. Non est peccatum mortale, saltem contra justitiam, crimen alterius alicubi publicum, manifestare alibi, vbi nescitur. & sic nulla obligatio restituendi famam. pro hac Bonac. refert aliquos de rest. disp. 2. q. 4. puncto 6. & Diana p. 3. tract. 5. resol. 13. refert Facundez. præterea Bonac. & Diana eandem sequuntur. ratio est, quia delinquens per criminis publicitatem amisit jus in famam, consequenter manifestans crimen ejus publicum non facit illi injuriam, non peccat contra justitiam. tum quia consuetudine receptum est, ut delicta publica notentur, historiis commendentur, ubiq; promulgentur, & à quolibet perlegantur. Ergo signum est non esse peccatum contra justitiam, nec esse obligationem ad restitutionem, delictum in uno loco publicum referre alibi ubi nescitur. loquitur autem conclusio etiam de loco ad quem fama difficilè vel nunquam pervenisset, ut patet ex probatione. item loquitur conclusio de quacunq; publicitate. Pro quo sciendum. publicum dici potest dupliciter, scil: publicum publicitate juris, & publicitate facti. publicum publicitate juris est illud, de quo constat per ipsius rei confessionem in judicio, aut per testium depositionem, aut per judicis sententiam. publi-

publicum publicitate facti est illud, quod in multorum præsentia est commissum; ut in foro publico, aut via publica. ad hoc reducitur famosum, cujus fama ex sufficientibus indiciis orta innotuit majori parti viciniæ, vel oppidi &c quod autẽ scitur à majori parte collegii vel congregationis, quæ decem v. g. Personis cõstat, nõ est absolutè publicum, sed solùm respectu illius congregationis, publicum enim simpliciter dicitur, quòd in tali loco, & cum talibus circumstantiis factum fuit, ut facilè aliis innotescere potuerit. hoc sumitur ex Fillucio apud Bonac. loco cit. scias, publicum hic explicatum confundi cum notorio v. dicta in 3. d. 28.

Dixi *contra justitiam* nam fieri potest, ut referre crimen alterius publicum, ubi nescitur sit mortale contra charitatem, si ex hac diffamatione sequatur grave damnum, dedecus consanguineorum &c. quia lege charitatis tenemur grave proximi damnum impedire, dum possumus, nec causa adest permittendi illud. *Ex quo patet.* Si quis perdat famam Sendomiriæ, & vadat Cracoviam, ibiq; honorato fungatur officio, non peccat contra justitiam, nec est obligatio restituendi famam prodendo talem, licèt propter hanc criminis detectionem removeatur ab officio. Bonac. referens alios, peccatur tamen contra charitatem.

Dico 8. Non est peccatum contra justitiam referre alicui delicta alterius propter quæ fuit aliàs infamatus, quàmvis nunc bonam famam acquisierit bonis actionibus, modò referens non ostendat. etiam nunc ipsum esse infamem quia non fit injuria. quàmvis enim nunc bonam famam retineat, tamen ratione delicti aliàs perpetrati fuit infamis, & nunquam acquisivit jus, ut dicatur probus pro eo tempore, quo fuit improbus. Bonac. cum aliis. hoc tamen ex circumstantiis potest contra præceptum charitatis militare.

Dico 9. Peccatum occultè commissum, & injustâ revelatione vulgatum, eâque viâ publicum in uno loco, publicare magis ibidem, non est mortale, nec taliter publicantes tenentur ad restitutionem. Ita probabiliter Less. secutus Magistrum Bannez relatum à Bonacina citato. quia publicitas tribuit licentiam loquendi. oppositum docet Fernandez cum Bonacina & alii ab utroq; relati. Quare suaderem qui scit rem occultam injustâ revelatione vulgatam, à modo narradi abstineret.

Dico 10. Qui non potest aliter impedire detractionem, debet discedere, si commodè potest, vel sermonem ad alia transferre, vel facetiam interponere, vel obsecrare ne de ea re agatur, vel vultum hilarem non præbere sed tristiorem, juxta illud Proverb. 25. *Ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentis.* Ita Bonac. referens alios de restit disp 2. q. 4. puncto 11.

Dico 11. Dum solus adest, qui audit detrahentem, debet omnibus modis conari discedere, si alio modo scit non posse quicquam efficere, ne sic manendo sit detrahenti occasio prolongandi detractionem à qua cessabit si auditore carebit. Dixi, *dum solus &c.* nam si plures adsunt, discedere non tenetur, modò non complaceat, & sciat alios certò permansuros.

Dico 12. Dum quis secundùm præcedentem conclusionem, bonâ fide audit detrahen-

detrahentem, caveat ne per hoc cui detrahitur bonum nomen apud se deterioretur, aliàs recedere obligaretur, si adhuc plura adverteret referenda à detrahente, vel ad minus, si hoc facere non potest, firmiter apud se protestetur, quòd infamatum in eadem reputatione sit conservaturus.

Dico 13. Personæ privatæ sæpiùs excusantur à mortali non obstando detractioni. Tum quia sæpè non speratur emendatio. tum quia audiens non debet in dubio præsumere de loquente malum, nisi habeat sufficientes conjecturas in contrarium, & cum ipse nesciat, an delictum quod ab alio narratur sit publicum vel occultum, & vtrum justè vel injustè narretur. fieri enim potest, ut id quod narratur sit publicum, justèq; narretur, & consequenter faciat injuriam narranti obstando, acsi corriperet de peccato, quod nescit peccatum. quod procedit si narrans non sit homo levis. Bonac. cit. Possunt adhuc personæ privatæ excusari à mortali non obstando detractioni, secundùm dicta de correctione fraterna.

Dico 14. Qui falsum crimen proximo imposuit, præter hoc, quod graviùs peccaverit quàm si tantùm verum occultum manifestasset, tenetur retractando dicere se falsum dixisse. immo jurare tenetur, si fides non adhibeatur. Nam tenetur famam proximi omni modo possibili restituere. Bannez & Soto.

Dico 15. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundùm D. Thomam 2 2. q 62. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamâsse. nam si impositio criminis credebatur, & retractatio est credenda aliàs audiens à temeritate non excusaretur. vel laudet in illa materia, in qua infamavit, ut docet Mosc. cum Lessio v. g dicendo. hic homo tali virtute apud homines claret. nec mentitur, nam verè claret, cùm oppositum publicè non constet. Quòd si fama publicè læsa, dicat Prædicatoribus vel Parochis, ut suo nomine dictum retractent apud plebem secundùm Rodericum, quem citat & sequitur Fern. 1. p. c. 14. Sed quomodo honor à contumeliante & conviciante restituendus? ℞. *Primò* restitui potest amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentiæ. peculiari favore & honore. & talis modus sufficit superioribus, scilicet Prælatis, Dominis, Parentibus & Magistris, erga inferiores. Item Viro nobili & illustri erga plebeium. ℞. *Secundò* restituitur adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Qui modus sæpè sufficit inter eos qui sunt paris conditionis. *Tertiò* Petendo veniam, quo modo debent uti inferiores, erga superiores, & sæpè etiam æquales inter se, ut si læsus hanc satisfactionem justè exigat, nec plus ante sententiam judicis exhibendum. etiam pro summis injuriis. & hoc moribus gentium præceptum esse, ait Lessius. Sciendum tamen, magis humilem veniæ petionem pro majori injuria exhibendam.

Dico 16. Qui diffamavit apud paucos, per quos postea est crimen divulgatum apud plures, si hi pauci, quibus dixit erant Viri prudentes & timorati, licèt postea ex incuria rem diuulgauerint, apud hos tantùm detractor tenetur retractare, & famam restituere. quia sequens damnum per accidens fuit secutum, & ipsi qui imprudenter divulgârunt illud tenentur ad integrum resarcire. Si verò illi

pauci erant homines leves, tenetur retractare apud omnes quia damnum prævisum, subsecutum fuit. Toletus apud Fernand citatum.

Dico 17. Murmuratio committitur contra Deum, quando displicet alicui, quòd v. g. non det prosperitatem, vel mittat tribulationem, vel non regat mundum modo nostro. Committitur contra homines, quando quis conqueritur de re justa, sed non debito modo, vel non apud eum, cujus interest providere. & potest esse peccatum mortale, v. g. quando murmuratio fit contra aliquod præceptum, vel propter scandalum. Armilla coincidit cum detractione. quamvis nomine murmurationis minùs significetur.

Dico 18. Susurratio ex suo genere est peccatum mortale. quia tendit ad nocumentum proximi, non qualecunque, sed graue. videlicet tollere amicitiam quod est bonum melius honore & famâ. ideò gravius est detractione & contumelia. ex S. Th. 2. 2. q. 74. a. 4. Licet quis non intendat tollere amicitiam, si tamen incautè loquitur talia, quæ ex natura sua sufficiunt tollere amicitiam, & facilè potest advertere, quid ex talibus verbis soleat sequi nō excusatur à mortali. Armil.

# DISTINCTIO XLI.

## De Maledictione.

NOta Maledictio est, quâ quis imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum v. g. mortem, infamiam, infirmitatem, dæmones; morbum caducum, ut Polonia &c.

Dico 1. Maledicere creaturas irrationales simpliciter absq; alia relatione est verbum ociosum. sed maledicere relatas ad Deum, vel ad bona hominis, peccatum mortale, perindè ac si his malediceretur. maledicere verò creaturas irrationales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ non est peccatum. aliàs pius Iob sic maledicendo peccâsset, quod non est dicendum.

Dico 2. Quando maledictiones fiunt verbo, sed non animo nocendi, vel animi subreptione, est peccatum veniale ex imperfectione actûs, nisi in illo parvo tempore, & in illa subita passione iræ, esset determinatus consensus, quia tunc esset mortale, quâmvis transacta irâ, nollet tale malū. Armilla ex Cajet. in summa.

Dico 3. Maledictio morbi caduci in regno Poloniæ, plerumq; non est peccatum mortale. eò quòd vel non ex animo optetur, sed ex quadam patriæ consuetudine, vel non perpenditur gravitas morbi quod locum habet maximè in rudibus, judico tamen, audiendo cultiores interrogādos, an maledictio ex animo nocendi processerit. cùm hi ex vna parte, faciliùs gravitatem morbi perpendant.

Dico 4. Licet maledictiones per dæmones, in Polonia frequentes, non ex animo nocendi prolatæ, non sint peccatum mortale, talibus tamen ut hanc deformitatem videant, & eò faciliùs desistant, injungenda est aliqua devotio v. g. vnum Ave Maria vel formatio Crucis, vel nominatio nominum IESVS MARIA, semel singulis diebus sinè obligatione tamen, ut taliter per talem parvam

Iam devotionem, gratiam præservativam à tam deformi consuetudine impetrent.

Dico 5. Qui maledicit imprecando mortem, infamiam, paupertatem, &c. spectatâ authoritate D. Th. 2. 2. q. 76. a. 4. ad 2. item ratione Cajet. & Bannez; 2. 2. q. 35. a. 6. tenetur has maledictiones explicare. Sed quia opposita sententia ob authoritatem Bonac. Dianæ & Tamburini, suâ non caret probabilitate. ideo suaderem circa explicationem specierum maledictionis, pœnitentes non esse molestandos.

Dico 6. Licet interdum verba injuriosa contineant falsa mala, tamen non peccatur contra justitiam consideratis personis, locis & cõsuetudinib⁹ pravis. quia solent talia dici. non quia vera sint, aut judicentur ab aliis ut vera, sed ex usu neq; ex his sequitur infamia proximi. quia non datur illis fides. sed creduntur procedere ex aliquo malo animo, aut consuetudine prava. Sic sæpè excusantur à mortali, saltem contra iustiam, rustici, pueri & milites, nec tenentur ad restitutionem. sæpè tamen peccare possunt contra charitatem, juxta dispositionem animi qui si graviter attendendo motus externos, alium offendit tenetur reconciliari petendo veniam, aut ostendendo signa amicitiæ, aut quid simile. Sciendum tamen, si superiores in aliquo excesserunt, reprehendendo subditos, non tenentur petere veniam, sed alio modo reconciliari ostendendo signa benevolentiæ.

# DISTINCTIO XLII.

## De judicio temerario & suspicione.

NOta. Iudicium temerarium est, cùm quis absq; sufficienti fundamento judicat malum de proximo. Suspicio est, cum quis assentitur uni parti, cum incertitudine, & cum formidine alterius partis differt ab opinione. quia opinio in utramq; partem ferri potest. Suspicio verò fertur in deteriorem partem tria ad temerarium judicium concurrunt. deliberatè, sine sufficientibus indiciis, & sine formidine asserere, v. g. videtur Iuvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantùm judicatur peccâsse vel intendere peccare, temerariè judicatur. si detrahitur, obligatio, restituendi famam, oritur.

Dico 1. Vt Iudicium temerarium sit peccatum mortale, debet esse in gravi materia, per quam proximus graviter despicitur, & infamatur, etsi hæc nullum aut leve indicet peccatum, quare gravis materia censetur judicare de viro gravissimo esse mendacem, fatuum &c. quàmvis hæc parvum, aut nullum indicent peccatum.

Dico 2. Non omne peccatum mortale est gravis materia in judicio temerario, sicut & in detractione. nam judicare de viro valde vanitati dedito, quod sollicitet fœminam, aut exerceat aliud peccatum, de quo non valde curat, non est materia gravis judicii temerarii, sicut & detractionis.

Dico 3. Suspicio plenè deliberata in re gravi ex levibus indiciis, non est peccatum mortale, Armilla. Sotus & alii contra Bannez, Medinam & alios, & colligi-

colligitur ex Sancto Th: quodlibet 12. a. 34. ibi. *Suspicio est quid imperfectum in genere judicij, & ideò est imperfectus motus, & ideò non est mortale ex genere, quamvis si fiat ex odio, erit aliquando mortale.*

Dico 4. Majora indicia requiruntur ad rectè judicandum, quàm ad suspicandum, & majora ad rectè suspicandum, quàm ad dubitandum. v. g. si vir fide dignus referat, se audiuisse à fide dignis, alium bonæ famæ furatum esse, poteris suspicari, non judicare. quia inniteris proximè tantùm fundamento probabili, quod est relatio seu testimonium. & licet sint fide digni, ex relatione aliquorum fide dignorum, tamen contra virum bonæ famæ. Quod si vir timoratus refert furtum de alio nō ita bonæ famæ, potes judicare ita esse, quia inniteris proximè, fundamento moraliter certo, quod licet sit relatio seu testimonium, tamen testis oculati viri timorati, de viro non ita bonæ famæ, quod testimonium ordinariè non solet esse suspectum de veritate. Non tamen si vir loquax referat furtum de viro timorato, potes iudicare ita esse, immo nec suspicari, adeò, tantùm potest esse nomen ejus, de quo malum refertur & adeò infamis relator ut nec dubitare possis. Quod si vterq; est bonæ famæ, hoc est & narrator, & de quo narratur, attende circumstantias loci, temporis &c. ad hoc ut appareat sufficientia indiciorum, quibus attentis, si appareant æquales rationes, suspende judicium. Dela Cruz, quoad omnes partes. Tamen quantum ad ultimam partem Conclusionis judico, favendum esse possidenti suam famam, & in antiqua bona opinione habendus proximus.

Dico 5. Si pœnitens sit timoratus, non illico damnetur, si dicat se judicâsse, aut suspicatum esse. quia ordinariè in his suspicio aut judicium provenit ex indeliberatione. maximè si confitens sit melancholicus. Vnde de perfectione consensûs examinandus, attentâ priùs personæ qualitate.

Dico 6. Qui de aliquo ex levibus indicijs in re gravi deliberatè suspendit actum, non peccat mortaliter v. g. si censebat Petrum natum esse nobilem, & quia alius parvæ auctoritatis dixit esse de gente Iudæorum, suspendit actum. qui majus est suspicari quàm dubitare, & suspendere actum. Si ergo in priori casu secundùm dicta non est mortale, suspicari, cur erit mortale suspendere actum? Oppositum docet Medina. Contra hoc præceptum etiam facit, qui legit litteras obsignatas, sicut & ille, qui revelat secretum. Quare secundùm Armillam & alios, qui aperit litteras obsignatas peccat mortaliter, ob periculum sciendi secretum. Secùs dicendum, si judicatur rationabiliter, non adesse tale periculum. peccatur tamen venialiter. Item non peccat legens Epistolam, de consensu saltem implicito mittentis. aut ejus, ad quem mittitur. tandem si timetur malum, ut vitetur.

## *Circa Nonum & Decimum Præceptum.*

Circa hæc duo Præcepta, non multa ocurrunt. nam ea, quæ sexto & septimo quoad actum externum, nono & decimo, quoad desiderium, prohibentur. quare ex dictis circa illa, facilis notitia circa hæc, haberi potest, pro majori tamen rerum notitia,

DISTIN-

# DISTINCTIO XLIII.

## *De Cogitatione morosa.*

NOta. Cogitatio morosa tunc est, quando quis non intendit actu perpetrare, peccatum v. g. carnis, seu quodvis aliud, sed contentatur illa delectatione, quæ oritur ex imaginatione obiecti illiciti. dicitur morosa, quod mora in ea, permittendo eam, trahatur. Consensus in cogitationem morosam est duplex, expressus & tacitus. expressus est, quando voluntas acceptat positive delectationem. implicitus est, quando voluntas nec consentit nec dissentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem.

Dico 1. Probabile est non esse mortale, quando insurgentibus cogitationibus seu delectationibus turpibus, voluntas se permissivè & negativè habet, non impediendo tales cogitationes, sed suspendit actum, nec consentiendo, nec dissentiendo probabile inquam ob auctoritatem Caietani & Victoriæ, & in simili docui de motibus sensualitatis. Sed probabilior est sententia Molcicensis, Languas. & aliorum, esse mortale. tum ob periculum consentiendi. cùm cogitationes sic permissæ sæpè trahant voluntatem, etiam prius reluctantem, tùm quia, qui non reprimit cogitationes ex suo obiecto mortaliter peccaminosas, virtualiter consentit, virtualis autem consensus sufficit ad mortale.

Dico 2. Probabile est in cogitatione purè morosa (hoc est ut diximus, quæ non intendit opus externum, sed tantùm delectatur circa obiectum) non esse exprimendam circumstantiam fœminæ, an fuerit Virgo, vxorata &c. debet tamen an fuerit circa masculum, bestiam &c. Item exprimendum an ille qui delectabatur fuerit Religiosus. Probabilius tamen est in cogitatione purè morosa, exprimendam circumstantiam fœminæ. nam ita communiter Doctores maximè Thomistæ. D. Anto Caiet Tat Ledesma Dela Cruz contra alios. quia delectatio morosa sumit speciem ex obiecto

Dico 3. Delectatio de obiecto turpi, quod quidem ex se non est turpe, sed est turpe quia est prohibitum, non est peccatum. Sic, qui die veneris delectatur de esu carnium, non peccat. modò non delectetur de esu carnium, ut complendo die veneris. Sicut & delectari de obiecto ex se turpi, ratione aliquorum circumstantiarũ, quæ ex se non sunt turpes, non est peccatum mortale. quæ circumstantiæ posunt esse, v. g industria, inventio vel alius modus.

Dico ultimo. Si absit periculum consentiendi morosè, non est prohibitum legere libros Ethnicorum, continentes res turpes. non est inquam prohibitum legere propter sermonis elegantiam, qui tamen nulla ratione debent prælegi pueris. Dixi, *Ethnicorum*. nam aliorum, qui res turpes ex professo tractant, narrant ac docent, omnino prohibentur. Ita habet septima regula Concilii Tridentini ante Indicem Librorum prohibitorum.

# LIBER II.

# DE SEPTEM SACRAMENTIS.

## DISTINCTIO PRIMA.

### *De Naturâ & Institutione Sacramenti.*

NOta. Multis modis nomen Sacramenti usurpatur *Primò*, pro juramento. *Secundò*, pro amicorum, regumq; secreto; *Tertiò*, pro mysterio. est autem mysterium, *res Divina occulta naturalem hominis cognitionem excedens.* tandem sumitur propriè pro signo rei sacræ. De quo.

Dico *primò*. Sacramentũ est *signum rei sacræ sanctificantis homines*. S. Th. 3. p. q. 60. a. 2. explicatur. per *signum* intelligitur *signum adplacitum sacrum, secretum, practicum, permanens, sensibile, adplacitum.* id est ex institutione, & non naturale, cùm res materialis rem spiritualem supernaturalem non significet. *Sacrum*, quia ad Divinum cultum, & rem sacram significandâm ordinatur. *secretum*, quia Sacramentorum cognitio solùm fidelibus est nota. *practicum*, quia causat gratiam. *sensibile*, hoc est externum, sensibusq; perceptum. *permanens*, & sic manna, ignis descendens in Discipulos non erant Sacramenta. Dicitur, *rei sacræ sanctificantis*, id est gratiæ habitualis. per quod à ratione Sacramenti excluditur Crux & multa alia. cûm hæc non ordinentur per se ad significandam gratiam, sed ad cultum Dei. Item excluduntur Sacramentalia; quæ non significant immediatè gratiam sanctificãtem, sed quædam auxilia à Deo data, quibus disponimur ad gratiam sanctificantem. Definitiones Sacramentorum in particulari, videantur suis locis.

Hæc definitio Sacramenti potest adaptari Sacramentis antiquæ legis. cùm de ratione Sacramenti ut sic, non sit causare gratiã, sed significare. S Th loco cit a. 1.

Dico 2dò. Sacramentum est signum trium rerum, nempe Passionis Christi rememorativum. gratiæ demonstrativum, vitæ æternæ prognosticon, id est prænuntiativum. S. Th. l. c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th ad 3

Dico 3. Tria in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantùm*, *res tantùm*, *res & Sacramentum simul*, v. g. in Baptismo. *Sacramentum tantùm* est exterior ablutio *res tantùm*. est gratia in Baptismo collata. *res & Sacramentum simul* est character. S. Th. 3. p. q. 63. a. 2. ad 2. est autem *Sacramentum tantùm* quod significat tantùm *res & Sacramentum*, quod significat & significatur. *res tantùm*, quod significatur tantùm.

Dico 4. Ad essentiam Sacramenti tria requiruntur. Materia. hoc est res aliqua sensibilis. Forma, hoc est verba, & intentio ministri, in Sacramento tamen Matrimonii sufficit aliquid loco verborum, ut est nutus, vel aliud signum exprimens consensum.

Dico

Dico 5. Sacramenta antiqua à novis in multis differunt. Nam Sacramenta veteris legis Christum implicitè & ut venturum significabant. Nova verò explicitè & ut præsentem significant. illa scil: antiqua non habebant determinatam verborum formam erant difficilia, ut patet in Circumcisione. promittebant tantùm vitam æternam, cælum non aperiebant significabant & non causabant gratiam. sensu in fine dist. sextæ explicando. Vnde ad Gal. 3. infirma & egena vocantur. Ista autem sc: novæ legis, habent determinatam formam. sunt faciliora, conferunt vitam æternam. cælum aperiunt. Iesu enim baptizato aperti sunt cæli, Mat: 3. continent & causant gratiam ex opere operato, hoc est non ex sola devotione suscipientis, sed ex institutione Christi. vide Trid. Sess. 7. Can. 2. 6. 7. & 8.

Dico 6. Christus Dominus, ut Deus authoritativè, & ut causa principalis instituit Sacramenta. ut homo verò per potestatem excellentiæ & ut causa ministerialis. hanc potestatē habuit per unionē cum verbo Divino. patet ex illo Mat: 28. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, docete omnes gentes, baptizātes eos &c.*

Omnia Sacramenta instituit Christus Dominus. Trid. cit. Can. 1. Præcipuè propter nostram salutem. Vide Mosc: in Examine Appr: tit: 1. q. 1. Poterat tamen Apostolis vel Ecclesiæ, potestas instituendi Sacramenta communicari, sed non est communicata, ne plura sint capita.

Dico 7. Præter principalem necessitatem, quæ est justificationis & salutis nostræ, triplex assignatur à S. Th. 3 p q. 61. a. 1. necessitas instituendi Sacramēta, videlicet ut homo erudiatur humilietur, & exercitetur. sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter suæ naturæ eruditur per sensibilia, humiliatur, se corporalibus subjectum cognoscens, dum sibi per corporalia subvenitur, præservatur etiam à noxijs actionibus per salubria exercitia Sacramentorum.*

# DISTINCTIO II.

## *De Necessitate Sacramentorum.*

NOta 1. Status innocentiæ in hoc consistit, quòd per donum justitiæ Originalis quale habuit Adam, anima perfectè subsit & obediat Deo, & animæ corpus.

Nota 2. Per legem naturæ intelligitur totū illud tempus, quod fluxit à peccato primi parentis, usq; ad tempora Moysis, quando Deus legem in tabulis scriptam dedit populo Israel. Igitur lex naturalis ut hic sumitur, opponitur legi scriptæ, & non legi supernaturali.

Nota 3. Lex scripta computatur ab illo tempore, quo Moysi ex Ægypto in terram promissionis properanti, in monte Sinai data fuit lex in tabulis lapideis scripta, ut eam toti populo promulgaret observandam. Rigorosè tamen loquendo Lex scripta incœpit tempore Abrahæ, cui datum est præceptū circumcisionis, ut habetur Genes. 17. & sic tempus illud medium inter Abraham & Moysen fuit quasi confinium legis naturæ & scriptæ.

Dico 1. In statu innocentiæ non fuerunt necessaria homini Sacramenta. Nam

Nam medicina non est necessaria nisi ægroto. Sacramenta autem sunt spirituales medicinæ, contra peccati vulnera adhibitæ. Et quàmvis homo in illo statu gratiâ indigeret, non tamen ut eam per signa sensibilia consequeretur, sed spiritualiter & invisibiliter. S. Th. loco cit. art. 2.

Dices. In statu innocentiæ fuit Matrimonium, quod Apostolus ad Ephes. 5. vocat Sacramentum. Rdet S. Th. l. c. ad 3. Matrimonium in statu innocentiæ fuisse institutum, non secundùm quod est Sacramentum, sed secundùm quod est officium naturæ ad propagationem generis humani. Nec Apostolus dicit quòd fuerit Sacramentum, sed quod modò sit Sacramentum, dicit enim, *Sacramentum hoc magnum est.*

Dico 2. Perseverante statu innocentiæ, nulla fuissent Sacramenta propriè sumpta. Nam non fuissent necessaria in remedium peccati, cùm homo fuisset in perfecta animæ sanctitate. neq; fuissent necessaria ad majorem animæ perfectionem, cùm justitia Originalis, dona supernaturalia, ac scientiæ infusæ, ad gratiam augendam suffecissent. S. Th. l. c. Vnde oblationes & alia quæ tunc fuissent, non habuissent rationem Sacramenti, sed gratiarum actionis ac recognitionis supremi dominii.

Dico 3. Si homo in puris naturalibus sine justitia Originali creatus fuisset, tunc Sacramenta fuissent necessaria, vel saltem congrua & ad meliùs esse. primò ob majorem animæ perfectionem, secundò in remedium peccati, si homo tunc deliquisset.

Dico 4. In statu legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & Sacrificia. illa ordinabatur ad delendum Originale, & fiebat per parentes vel per alium pro parvulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum peccatum actuale. Bonac: de Sacram. q. 1. puncto 3. propositione 2. Sed sciendum, hæc Sacrificia aliâ ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione Sacramenta. cùm alia sit definitio Sacrificii, alia Sacramenti. S. Th. q. 65. a. 1. ad 7: numerat etiam decimas, inter Sacram: legis Naturæ.

Dico 5. In lege Moysaica seu scripta fueruntSacramenta. Nam ibi fuit morbus per Sacramenta sanandus. Ista autem Sacramenta fuerunt, Circumcisio Sacrificia expiatoria, Agnus paschalis, Consecratio Sacerdotum, Panes propositionum. Sed horum non assignant determinatum numerum DD.

Dico 6. Deus circumcisionem instituit Gen. 17. & Abrahamo tradidit quadringentis annis ante legē scriptam. Instituta fuit ad delendum peccatum Originale. fuit enim Baptismi figurativa. delebat etiam actuale in adultis saltem indirectè, cùm contulerit gratiam sanctificantē in virtute tamen Passionis Christi, vnde si post Passionem locum haberet in cælum introducere, fiebat in generationis parte, ad carnalis concupiscentiæ, ibi præcipuè vigentis, diminutionem.

Dico 7. Circumcisio erat necessaria. Ita habetur Gen. 17. *Circumcidetis carnem præputij vestri, ut sit signum fæderis inter me & vos.* Gentiles tamen nullum præceptum obligabat simpliciter ad circumcisionem, sed solùm ex suppositione, si vellent

vellent populo Dei adscribi, & Iudæorum Sacrificia participare. Ita dicitur Exod. 12. *Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam & facere phase, circumcidetur priùs.* Circumcisio fieri debebat die octava, ob infantis teneritudinem, quæ est ante octavum diem poterat in casu necessitatis postponi (vnde dies illa erat de necessitate præcepti, & non Sacramenti) non autem præveniri, secundùm Hugonem Victorinum apud D. Th. 3 p q 70. a. 3. ad 3.

Dico 8. Cùm fœminæ circumcidi non possent, tunc legis naturæ remedium perseverabat pro illis, sicut & pro masculis ante diem octavum morientibus, atque pro omnibus aliarum nationum. S. Th. a. 4. ad 3.

Dico 9. Minister circumcisionis non erat determinatus, Nam tam mares, quàm fœminæ filios circumcidebant. addit Abul. supra Iosue c. 5. aliquem potuisse seipsum circumcidere ob ministri indeterminationem. Quod dictum de ministro, dicendum de instrumento circumcisionis. inde ait D. Th. l. c. a. 3. ad 2. *Non invenitur tale instrumentum Divino Præcepto determinatum.*

Dico 10. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundùm quid, & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia, & Ordo sunt necessaria simpliciter. alia quatuor, sunt ad meliùs esse, hoc est ut communiter dicitur, sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito peccato mortali post Baptismum. Ordo Ecclesiæ. S. Th. 3. p. q 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideò non est simpliciter: necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantùm, adhuc Ecclesia conservaretur.

Sed si aliquis in statu legis Evangelicæ nec venialiter peccaret, an egeret Sacramentis? ℞. quòd sic, exceptâ Pœnitentiâ & extremâ Vnctione.

Dico 11. Post Christi Passionem & Resurrectionem, ac sufficientem Evangelii promulgationem, obligare cœperunt Sacramenta, tuncq; legalia cessarunt, ad Gal. 5. *Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit.*

# DISTINCTIO III.

## *De Materiâ & Formâ Sacramentorum Novæ Legis.*

Dico 1. Duplex est Sacramentorum Materia, remota & proxima. Remota est, inter quam & formam aliquid mediat, scilicet materia proxima. materia proxima est. inter quam & formam nihil mediat. Materia remota in Baptismo est aqua. In Confirmatione Chrisma. In Eucharistia, panis & vinum In Pœnitentia, peccata. In extrema Vnctione, Oleum benedictum. In Ordine, res quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio personæ contrahentes.

Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema vnctione, Vnctio. In Eucharistia, species panis & vini. in Pœnitentia, actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. Tandem in Matrimonio, corporum traditio. Scias, Ecclesiam non posse materiam Sacramentorum mutare, quia à

Christo Domino est determinata. Ecclesia autem non est supra Christum.

Dico 2. Sacramentum non est validum, dum forma mutatur formaliter seu substantialiter, cùm forma sit pars essentialis Sacramenti. Validum tamen est, si mutatio sit tantùm materialis Est autem mutatio formalis seu substantialis, quando non servatur idem sensus, Mutatatio verò materialis & accidentalis est, quando idem seruatur sensus.

Dico 3. Octo modis contingere potest variari formam 1. additione ut cùm dicitur. Ego te Baptizo in Nomine Patris, qui te creavit, &c. 2. diminutione, v. g. te baptizo, omittendo ly ego. 3. transpositione. v. g. ego te baptizo in Nomine Filii & Patris. &c. 4. interpellatione, v. g. dicendo, ego te baptizo, & casu interponendo, aqua hæc est frigida. &c. 5. corruptione, v. g. ego te baptizo in Nomine Patria, &c. 6. per verba æquivoca. 7. per verba synonima 8. per idiomatis mutationem. In his mutationibus verum conficitur Sacramentum, dum modò servetur formalis verborum significatio, & minister per talem variationem non intendat novum ritum inducere ab Ecclesia non receptum.

Dico 4. In omni idiomate potest confici Sacramentum, minister tamen graviter peccat suæ Ecclesiæ non servans usum. Immo Cajet. docet, idiomatum mixtionem in eadem forma factam non facere Sacramentum invalidum, modò voces conjunctæ eundem servent sensum.

Dico 5. Tota forma debet ab uno & eodem ministro proferri, aliàs falsus redderetur formæ sensus. v. g. Si quis diceret *ego te baptizo*, & alter subjungeret, *in Nomine Patris &c*, falsum diceret, cùm realiter non baptizaret. Henriquez tamen, Sacramentum extremæ unctionis excipit, cùm per modum orationis conferatur, & oratio possit à pluribus continuari.

Dico 6. Dum quis prætermittit aliquod verbum, putans illud esse de essentia Sacramenti, cùm verè non sit, & vice versa addit verbum putans esse de essentia, cùm verè non sit, verum conficit Sacramentum, modò habeat intentionem faciendi quod facit Ecclesia, Sic enim in tali casu adest debita materia, forma & intentio.

Dico 7. Vtens in conficiendis Sacramentis materiâ & formâ dubiâ, mortaliter peccat seclusâ necessitate. Cùm se exponat periculo efficiendi Sacramentum invalidum, & pertinet tale peccatum ad sacrilegium.

Dico 8. Minister dubitãs de valore Sacramenti potest sub cõditione iterare, si dubium sit rationabile aliàs Sacramenti iteratio sine causa facta irrisoria est.

Dico 9. In Sacramentis loco verborum formæ, nequeunt adhiberi, scriptura, signa, nutus. cùm hæc à Christo Domino non sint instituta Excipe Sacramentum Matrimonii, quod cùm sit quidam contractus, potest celebrari nutibus signisque, quibus contrahentium animus manifestatur.

Dico 10. Sacramenta possunt sub conditione administrari, si conditio sit de præterito, vel de præsenti, cùm talis conditio Sacramenti effectum non suspendat. Non possunt tamen Sacramenta administrari sub conditione de futuro. Non enim

enim Sacramentum tunc est validum, dum administratur, cùm minister tunc non intendat ipsum conficere. nec etiam validum est tempore adimpletæ conditionis, quia materia & forma tunc non existunt DD. communiter quoad omnes partes.

# DISTINCTIO IV.

## De Ministro Sacramentorum.

NOta. Triplex est intentio. Habitualis, actualis, & virtualis. Habitualis est proclivitas ad faciendum aliquid, ex frequenti usu acquisita: hæc reperitur etiam in dormientibus & amentibus. Actualis est præsens animi applicatio circa opus quod agitur. quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba & verborum sensum. Virtualis, quam S. Th q. 64. a 8 ad 3 Vocat habitualem, quâ quis ex virtute intentionis actualis non retractatæ, perficit opus.

Dico 1. Minister Sacramentorum novæ legis est Sacerdos, excepto Sacramento Baptismi in necessitate, & Sacramento Matrimonii absolutè, quod ipsi cõtrahentes ministrant. Angeli nequeunt ministrare Sacramenta, nisi Deus in hoc dispenset. vnde si Angelus, utpote veritatis nuncius, Sacramantum aliquod conficeret, pro valido habendum esset. Contrarium de Dæmone, utpote patre mendacii, dicendum.

Dico 2. Ministri intentio necessariò requiritur ad Sacramenti valorem, saltem virtualis. S. Th. l. c. qui nomine habitualis virtualem intelligit, ut patet ex textu. Habitualis propriè accepta non sufficit. aliàs Sacramentum posset confici à dormiente.

Sufficit ut minister habeat generalem intentionem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica, quæcunq; illa sit. quod additur propter Hæreticos Ecclesiæ Romanæ non credentes, & tamen verè baptizantes. si in materia & forma non deficiant.

Habitâ ergo intentione, licèt per risum Sacramentum conficiatur, est validum, ut patet de Baptismo D. Athanasij adhuc pueruli, joco alios puerulos baptizantis, quem baptismum pro valido judicavit Alexander Alexandrinus tunc Patriarcha. Item, licet Sacramentum ob malum finem v. g. ob homicidium conficiatur, validum est, ex Can. non illud d. 4. de Cons. si cum materia & forma, intentio adsit:

Ex quo patet, si minister intentionem non habeat, invalidum esse Sacramentum. cùm intentio sit de necessitate Sacramenti. Nonnulli dicunt si minister intentionem non habeat supplet Christus, ut in Baptismo puerorum, vel fides & devotio, ut in adultis, qui intendunt Sacramentum percipere. Sed hoc reprobat. D. Th. l c. ad 4.

Dico 3. Non requiritur simpliciter fides in ministro ad valorem Sacramenti. Vnde si Sacerdos hæreticus proferret verba consecratoria super materiam debitam, etiamsi dubitaret fieri consecrationem, tamen verè consecraret, dummodo inten-

do intenderet facere id quod facit Ecclesia: De hoc habetur exemplum in Baptismo. legitur enim in vita S. Genesij, quòd cùm in derisionem Christianæ fidei in publico theatro coram Imperatore baptizari ad instar Christianorum voluisset, & mimus eum baptizans facere quod facit Ecclesia Christianorum intendisset, licèt sine fide, immo in derisum, verum confectum est Sacramentum, & conversio sancti Genesij secuta.

Dico 4. Ministri probitas requiritur ad Sacramentorum administrationem, non quidem validam, sed licitam. Cùm graviter peccet existens in mortali quodcunq; Sacramentum ex officio conficiens non præmissâ contritione quæ sufficit, excepto Eucharistiæ Sacramento, ad quod præmitti, debet confessio, ut decernit Trid Sess: 13 Cap. 7.

Docent nonnulli, quòd existens in peccato mortali, & Subdiaconatum & forsan Diaconatum exercens, res sacras tangens. Episcopus primam tonsuram conferens, sacras vestes, vasa benedicens, Chrisma, Oleum infirmorum conficiens, Ecclesiam consecrans. Concionator concionem ad populum habens, aquam benedicens, Baptismum in necessitate ministrans Parochus Matrimonio assistens. è terra Eucharistiam elevans, ab uno altari ad aliud transferens, immo forsan aliquem communicans, non peccet mortaliter, cùm tales functiones non sanctificent immediatè. Ita etiam Dela Cruz de Sac: in genere q. 4 d. 3.

Sed hoc non videtur quo ad omnia subsistere. cúm S. Th. in 4. d. 24 q 1. ar. 3. q 5. dicat *Quicunq; autem cum peccato mortali aliquod sacrum Officium pertractat, non est dubium quin indignè illud faciat: inde patet, quòd mortaliter peccet.* Quod intellige, nisi parvitas materiæ excuset. Et 1. c in resp. ad 4. sic habet *Quando tangunt res sacras quasi suo officio utentes peccant mortaliter Secus autem esset si in aliqua necessitate aliquid sacrum contingeret vel exequeretur, in illo casu in quo etiam laicis liceret. sicut, si baptizaret in articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terra projectum colligeret.*

Ex quo colliges hos à mortali non excusandos. Scilicet Subdiaconum & Diaconum in mortali suum officium exercentes, Episcopum chrisma & oleum infirmorum conficientem, Eucharistiam transferentem, & eandem distribuentem. Gonet in manuali de Sacram: in genere C. 7 p. 3.

Dico 5. Licet à malis ministris Sacramenta recipere, si sint ab Ecclesia tolerati, non verò si sint nominatim excommunicati, & publici Clericorum percussores S. Th q. 64. a. 6 ad 2. Licet etiam malos ministros inducere ad Sacramenta ministranda, sed in gravi necessitate aut magna exigente utilitate, si non adsit alius minister. Ledesma & comm. apud Dela-Cruz de Sac. in gen. q. 4.

Similiter excommunicatus occultus potest Sacramenta conficere ante absolutionem ab excommunicatione, si contritionem habeat & probabiliter credat infamandum nisi celebret; nec sit commoditas petendi absolutionem.

DISTIN-

# DISTINCTIO V.

## *De Sacramentorum subiecto.*

DIco primò. Subjectum Sacramentorum est tantùm homo Viator. cùm tantùm ad ejus salutem peccatiq; remedium Sacramenta sint ordinata. Angeli, utpote spirituales, non sunt capaces Sacramentorum. mus v. g. hostiam consecratam comedens, materialiter tantùm & non Sacramentaliter recipit Sacramentum.

Non tamen omnes homines sunt capaces omnium Sacramentorum. Nam quidam Matrimonii sunt incapaces v. g. propter defectum ætatis &c. alii Ordinis, ut fœminæ. alii extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes, &c.

Dico 2. Sacramenta non sunt administranda etiam occultè, peccatori publico indignè petenti. Cùm non sint mittendæ margaritæ ante porcos. Sed peccatori occulto indignè petenti debent ministrari Sacramenta. si publicè petat, exemplo Christi D. qui Iudæ proditori Eucharistiam non negavit.

Ex priori conclusionis parte sequitur, publicum peccatorem, v. g. usurarium, vel concubinarium notorium, sicut & histrionem comædias turpes publicè repræsentantem repellendum esse à Sacramentorum receptione.

Dico 3. Peccatori publicè petenti Eucharistiam, non potest Sacerdos hostiam non consecratam præbere, ad petentis sacrilegium, necnon aliorum scandalum vitandum. Quia sic idololatriæ occasionem præberet. populo talem hostiam adorandam proponens S. Th. q. 80. a. 6. ad 2.

Dico 4. Requiritur intentio in Sacramenta suscipiente, sed diversimodè Nam in adulto præter dispositionem requiritur formalis & propria intentio, quâ in Sacramentum consentiat. In parvulis rationis usu carentibus sufficit intentio æquivalenter, ut Ecclesiæ.

Dico 5. Recipiens Eucharistiam ad famem pellendam, vel aliud Sacramentum invitè, vel in amentia (modò antea nunquam petierit) vel recipiens Sacramentum cum intentione neutrali, non recipit Sacramentum Sacramentaliter. cùm intentio necessaria, quâ talis caret.

# DISTINCTIO VI.

## *De Primario Sacramentorum effectu sc: gratiâ.*

NOta. Sacramenta habent suam virtutem & efficaciam ex passione Christi, vnde Glossa super illud ad Rom. 5. *In similitudinem prævaricationis Adæ &c. ait ex latere Christi dormientis in Cruce fluxerunt Sacramenta, per quæ salvata est Ecclesia.*

Nota 2. Dupliciter potest causari gratia in anima, vno modo ex opere operato; altero ex opere operantis. Gratia causatur ex opere operato, quando ex virtute Sacramenti, ut à Christo instituti gratia confertur. E contra verò dicitur cōferri ex opere operantis, quando ex vi & efficacia operis ministri aut suscipientis communicatur gratia.

Dico 1. Omnia novæ legis Sacramenta conferunt gratiam non solùm ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumentaliter tamen, cùm solus Deus principaliter causet gratiam. Trid. Sess. 7. Can. 8. Si ponitur obex, id est si recipiens propter peccatum mortale sit indispositus, non conferunt gratiam, quam tamen postea conferunt recedente obice seu fictione. S. Th. q. 69 a. 9. & 10. Sciendum, recedente fictione seu impedimento conferri gratiam non solùm correspondentem devotioni suscipientis, sed etiam correspondentem præterito Sacramento.

Hæc gratia quam causant Sacramenta est duplex. Communis & propria Cõmunis omnibus Sacramentis, est gratia habitualis, aliàs dicta, justificans. Propria alias dicta Sacramentalis, est exigentia auxiliorum Divinorum, quæ conducunt ad consequendum uniuscujusq; Sacramenti effectum. Gratia omnibus Sacramentis communis, alia est prima, alia secunda. prima dicitur, quæ primùm infunditur subjecto, nondum habenti gratiam sanctificantem, atq; adeo existenti in peccato mortali, vel Originali peccatum enim veniale est compossibile cum gratia. Ea verò appellatur secunda gratia, quæ advenit subjecto jam grato & sanctificato, atque adeò in gratia existenti

Sed explicanda est gratia cuilibet Sacramento propria in particulari. Dico ergo, in baptismo confertur jus & exigentia ad auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum. in confirmatione confertur jus ad auxilia, quibus homo juvatur ad fidei coram Tyranno professionem. In Sacramento Eucharistiæ confertur jus ad auxilia necessaria ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur. in Pœnitentia confertur jus ad auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad evitanda futura. In Sacramento extremæ unctionis confertur jus ad auxilia, quibus reliquiæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum, & quibus vincuntur tentationes. In Sacramento Ordinis confertur jus ad auxilia, pro bono usu officii suscepti necessaria. Tandem in Sacramento Matrimonii confertur jus ad auxilia ad frenandam carnis libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habẽdam; & alios effectus, de quibus alibi.

Adverte, hoc jus & exigentia auxiliorum Dei, non est aliquid realiter distinctum à gratia omnibus Sacramentis communi, sed est quædam connotatio seu respectus transcendentalis ad auxilia Dei conducentia ad supradictos effectus. Quæ connotatio seu respectus diversimode explicatur in gratia Sacramentis communi, secundùm quod à diversis Sacramentis causatur.

Dico 2. Baptismus & Pœnitentia conferunt primam gratiam. vnde cum inveniant hominem per peccatum mortuum, dicuntur Sacramenta mortuorum. Ab aliis verè Sacramentis confertur secunda gratia, hoc est augmentum gratiæ, & sicut cum in suscipiente gratiam supponant, dicuntur Sacramenta vivorum. Cæterum sicut baptismus & pœnitentia per se primam gratiam causant, per accidens verò secundam, ut patet in accedente ad pœnitentiam cum contritione, ita cætera Sacramenta

Sacramenta per se secundam gratiam causant, per accidens autem primam, ut patet de recipiente in peccato mortali, sed bonâ fide, Eucharistiam, hoc est putando se non esse in mortali. Quod alia Sacramenta per accidens causent primam gratiam, docet Philippus à SS. Trinit: de Sacr: in genere d. 4. ar. 4, dicens esse aliorum Thomistarum mentem.

Dico 3. Suscipientes idem Sacramentum æqualem recipiunt gratiam, loquendo de pueris rationis usu carentibus, ac de adultis cum æquali dispositione accedentibus, secus de adultis inæqualiter dispositis. Quia agens æqualiter operatur, in subjecto æqualiter disposito, & inæqualiter, si non est æqualiter dispositũ.

Dico 4. Sacramentum recipiens à meliori ministro, non ideo recipit majorem gratiam, quàm si ab improbo recipiat, cùm gratia ob Christi, & non ministri meritum conferatur. Aliquando tamen melior minister impetrat auxilia à Deo, quibus recipiens melius disponatur & majorem gratiam consequatur. Quod est meliorem ministrum tantum quandoque ad majorem gratiam conducere, sed mediatè.

Dico 5. Sacramenta producunt gratiam non solùm moraliter, hoc est movendo Deum ut intuitu eorundem conferat gratiam, sed etiam physicè, hoc est verè influendo. Nam Sacramenta verè causant in anima gratiam ut docent omnes Theologi, ergo causant physicè. Cùm causalitas moralis sit tantùm methaphorica & non propria causalitas. Non tamen causant principaliter sed instrumentaliter, Principaliter enim producere gratiam Soli Deo convenit. Causant autem Sacramenta gratiam, quando sunt in esse completo, in instanti videlicet, quando materia & forma sunt simul.

## QVÆSITVM.

### An veteris legis Sacramenta habuerint in se vim producendi gratiam?

℟. NOn habuisse vim physicam, ideoq; ab Apostolo àd Galat. 4. *vocari elementa infirma & egena*. Habuisse tamen vim quandam moralem. excitantem Deum ad dandam gratiam ritè ea suscipientibus, erant enim signa & figuræ passionis Christi futuræ, cuius intuitu Deus gratiam in antiqua lege conferebat. à ratione autem signi vis excitandi moraliter inseparabilis est. Ex quo intelliges veteris legis Sacramenta non causâsse gratiam ex opere operato activè, sicut Sacramenta novæ legis (carebant enim virtute productivâ gratiæ per influxum physicum) causâsse tamen gratiam ex opere operato passivè, reddendo subjectum dignum gratiâ. Gonet in manuali Thom. de Bap. c. 11.

Adverte in usu Sacramentorum veteris legis duo requirebantur ad consecutionem gratiæ, videlicet fides in Christum venturum, nam per fidem passionis Christi justificabantur antiqui Patres sicut & nos quod debet intelligi de fide implicita. explicitè enim tantùm tenebantur credere in Salvatorem futurum. Deinde

inde requirebantur sacræ cæremoniæ, quas vocamus Sacramenta, quibus antiqui Patres protestabantur hanc fidem. Philipp. à SS. Trinit: de Sacram: in Gen. d. 5. d. 6. ex S. Th.

Ex dictis colliges, hanc etiam posse inter Sacramenta novæ & veteris legis differentiã assignari, quod illa physicè, hæc moraliter tantùm cõferebant gratiam. Dices. Eugenius IV. in literis unionis hanc ponit differentiam inter antiquæ & novæ legis Sacramenta, quòd illa tantùm significabant gratiam, hæc etiam causant, quam significant. ergo Sacramenta antiquæ legis non causabant gratiam ex opere operato, etiamsi moraliter tantùm. ℞. Nego Consequentiam & dico Pontificem, tantùm excludere à Sacramentis veteris legis veram productionem gratiæ, non verò impropriã, qualis est moralis, quo sensu dicenda sunt signa practica

# DISTINCTIO VII.

## *De secundariò Sacramentorum effectu, scilicet charactere.*

NOta Character ex græco, latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis ab alio distinguitur, & ad aliquid Divinum deputatur, definitur à S. Th. q. 63. a. 4. *Signaculum quoddam spirituale animæ indelebiliter impressum, ad suscipiendum vel alijs tradendum ea, quæ sunt Divini cultûs.* Est triplex. Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli secernitur, & ad suscipienda alia Sacramenta redditur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur, & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem Ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera, cuiq; Ordini propria adaptatur.

Ex quo intelliges tria esse Sacramenta characterem imprimentia, & consequenter non esse iterabilia, cùm character semper duret, nec per peccatum, degradationem, hæresim vel mortem deleatur. Trid. Sess. 7. can. 9. ratio est, quia non habet contrarium, ut probant Theologi Speculativi, incorruptibile autem est, quod caret contrario, ut patet in Angelis. Et sic mortuus, antea baptizatus, confirmatus ac Ordinatus, & ad vitam revocatus, non est rebaptizandus, reconfirmandus; aut reordinandus.

Dico primò. Iterantes Sacramenta non iterabilia mortaliter peccant tam conferentes, quàm scienter recipientes, sed non fiunt irregulares nisi iterantes baptismum, cùm in jure hoc solùm inveniatur, ut autem propter aliquem casum incurratur irregularitas, debet in jure exprimi. Armilla v. irreg. n. 84. & alij.

Dico 2. Præfati tres characteres differunt inter se specie. cùm ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres, etiam specie, sed incompletâ, inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompleta inter se differunt, ex quibus coalescit unum specie completa Sacramentum Ordinis. Labat de Sac: Ordinis d. 1. §. 3.

Dico 3. Inter characterem Baptismi, Confirmationis, & Ordinis est connexio. Nam Baptismi necessariò ab aliis præsupponitur; Confirmatio enim & Ordo non

do non baptizato invalidè conferuntur; Sed character Ordinis cum chraractere Confirmationis non tantam habet connexionem, cùm Ordo, non confirmato collatus, valeat. Ordinum etiam characteres non habent omnimodam inter se connexionem. Nam si Ordines per saltum conferuntur, valent, vnde tales non reordinantur, sed ad omissos Ordines coguntur.

Dico 4. Character subjectatur immediatè in intellectu S. Th. q 63. a. 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subjecto immediato illam potentiam in qua immediatè subjectatur habitus fidei. Sed habitus fidei immediatè subjectatur in intellectu. ergo & character.

Dico 5. In Christo D non datur character Sacramentalis. Nam seipso ab aliis distinguitur, ac per unionem hypostaticam omnia ad Divinum cultum spectantia præstare potest. Characteris effectus patet ex definitione.

# DISTINCTIO VIII.

## De Numero Sacramentorum.

DIco 1 Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus comprehensa

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat & vngit,
Peccatum plangit, & in altari sacra tangit.

Multæ solent assignari causæ, quòd sint septem nec plura nec pauciora Sacramenta. Prima ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, *primò* nascitur, *secundò* augetur & roboratur, *tertiò* cibo nutritur. *quartò* ab infirmitate curatur, *quintò* contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia juvatur, *sextò* propagationi ad conservationem speciei inservit, *7mò* in dignitate ad gubernandos homines instituitur. Sic in vita spirituali homo per baptismum spiritualiter renascitur, per confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per pœnitentiam à peccati morbo curatur, per extremam unctionem, contra peccatorum reliquias, mortisque prælium juvatur, propagationi per Matrimonium Christianè intendit, per Ordinem in statu honoris Ecclesiastici constituitur. S. Th. q 65. a. 1. aliam causam recitat. S. Th. loco cit. alias alij DD.

Et hæc septem Sacramenta differunt inter se, materiâ, formâ, necessitate, iterabilitate, ac dignitate.

# DISTINCTIO IX.

## De ritu Sacramentorum.

NOta. Ritus est duplex essentialis, in materia, forma, & intentione, consistens, estque de necessitate Sacramenti, & accidentalis, consistens in cæremonijs Sacramentalibus, videlicet, in actionibus religiosis quibus decenter Sacramenta ministrantur, estq; de necessitate præcepti, nisi parvitas materiæ excuset.

Dico 1. Ritus accidentales à Summo Pontifice præscripti, non possunt ab Episcopo mutari, cùm inferior Superioris legem nequeat abrogare; potest tamen, quantum ad suæ Ecclesiæ gubernationem pertinet, moderari.

Dico 2. Propter varias causas ritus accidentales Ecclesia instituit. Propter ornatum & decorem, ut in vestibus Sacerdotalibus patet. Item, ut per tales cæremonias populorum fides augeatur. Tandem, nam rationabile est populum Christianum in modo colendi Deum convenire & concordare.

# DISTINCTIO X.

## *De Sacramentalibus.*

NOta, Sacramentalia sunt actiones sacræ Sacrificio vel Sacramentis adjunctæ vel ad hæc ordinatæ, extra essentiam & integritatem horum existentes. Et sic non omnes cæremoniæ sacræ sunt Sacramentalia, sed potius quædam observantiæ, quibus cultores Dei utuntur, ut ad cultum Dei se disponant, quales sunt genuflexiones, jeiunia, & alia huiusmodi, secundùm alios. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacræ, ad colendum Deum authoritate publicâ institutæ.

Dico 1. Sacramentalia communiter numerantur sex hoc versu contenta.

*Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens.*

Per verbum *Orans*, intelligitur Oratio dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, unde in celebratione Missæ adhibetur. Item intelligitur Oratio, quæ fit in Ecclesia consecrata. per verbum *tinctus*, intelligitur benedictio aquæ lustralis, vel etiam ipsamet aqua lustralis. per verbum *edens*, intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus dominicis. per verbum *confessio*, intelligitur confessio peccatorum, quæ fit extra Sacramentum pœnitentiæ, & est signum illius, ad quam reducitur tunsio pectoris. per verbum *dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiæ corporalia vel spiritualia hæc enim reducuntur ad pœnitentiam. Per verbum *benedicens*, designatur benedictio, quam Episcopus, vel alius jurisdictionem habens, impendit.

Huc revocâtur multæ actiones sacræ, ut exorcismi, Insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis Olei infirmorum, templorum, calicum &c. admixtio aquæ vino consecrando, &c.

Seias numerum Sacramentalium ab Ecclesia posse augeri. Immo possunt Episcopi aliqua in suis Ecclesijs instituere, dummodò intacta maneant alia universaliter recepta, vel nisi à Summo Pontifice vel Concilio prohibeantur. Philippus à SS. Trinit: de Sac. in genere disp. 10. dub 4.

Dico 2. Sacramentalia non causant immediatè ex opere operato gratiam gratum facientem, aliàs non differrent à Sacramentis. Causant tamen auxilia Divinæ gratiæ, hoc est auxilia benè operandi, moraliter tantùm, per modum impetrationis, ratione precum Ecclesiæ quæ ordinariè exauditur.

Benè autem dicuntur Sacramentalia causare auxilia Divinæ gratiæ ex opere operato, licèt interveniant preces Ecclesiæ, nam causant ultra meritum ministrantis vel recipientis Sacramentalia. Sed an omnia Sacramentalia aliquid causent? ℟. ex S. Th. q. 71. ar 3 ad vltim: quòd non.

Ex quo sequitur hanc causalitatem, non esse omnino infallibilem, quia non fundatur in aliqua promissione facta ex parte Dei, sed tantùm fundatur in impetratione Ecclesiæ quæ non semper impletur.

Causant etiam beneficia corporalia v. g. sanitatem &c. Item remissionem peccati venialis, & pœnæ ipsi debitæ, sicut & expulsionem dæmonum, & fugam eorum ne noceant. ex opere operato quidem, sed moraliter tantùm, movendo Deum, ut ad præsentiam Sacramentalium intuitu precum Ecclesiæ, causet prædictos effectus.

Sacramentalia tamen non causant immediatè remissionem venialis sed mediate tantùm, quatenùs ex orationibus Ecclesiæ, à Deo obtinent, auxilia quædam supernaturalia ad eliciendos actus supernaturales, quibus formaliter aut virtualiter peccata venialia displicent & retractantur.

# DISTINCTIO XI.

## De Baptismi institutione & necessitate.

NOta. Baptismus ex græco latinè ablutionem significat. Triplex assignatur, fluminis, flaminis & sanguinis. Baptismum fluminis definit S. Th. q. 66. a. 1. ex M. Sent: in 4. d. 3 scilicet, *est ablutio corporis exterior, sub præscripta verborũ forma*. subintellige, *à Christo D. instituta, ad regenerationem spiritualem*. Flaminis consistit in actu contritionis, vel charitatis, cum desiderio saltem implicito suscipiendi aquæ baptismum. Sanguinis, est martyrium. Martyrium autem, est passio, seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus. Solus baptismus fluminis est Sacramentum, alii verò dicuntur baptismi, in quantum vices baptismi fluminis supplent.

Nota 2. Dupliciter potest aliquid esse necessarium, simpliciter ad consequendam vitam æternam, nempe necessitate præcepti, & necessitate medii. Illud est necessarium necessitate præcepti tantùm ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter omittatur, hoc est vel per ignorantiã vel per impotentiã, non impedit consecutionẽ vitæ æternæ. Cæterùm illud est necessariũ necessitate medii, ad vitã æternã, quod licèt inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ.

Dico 1. Baptismus institutus fuit ante Christi D. passionẽ, quando Matt: 13. Christus D. in Iordane à Ioanne Bap. S. Th. q. 66. a. 2. Tum quia baptismus tunc virtutem producendi suum effectum suscepit, dicente D. Aug. Serm. 1. Dominicæ infra Octavam Epiphaniæ. Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Tum quia eo tempore indicata fuit materia baptismi, scilicet aqua,

aqua, & forma, ſc: Ssmæ Trinitatis invocatio, in columbæ enim ſpecie Spiritus S. viſus eſt. paterna vox audita eſt, *tu es Filius meus dilectus.* Cæli aperti ſunt, ad baptiſmi effectum prænuntiandum.

Dico 2. Sacramentum baptiſmi eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem æternam. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan. 3.* Hinc omnes obligantur ad baptiſmi ſuſceptionem, etiam in vtero gratiâ ſanctificante donati. S. Th. q. 68. a. 1. ad 3. Nam per hoc non recipiunt characterem. Quare B. V. Maria à Chriſto D. baptizata. Euthimius in C. 3. Ioan. Deinde Ioannes Baptiſta. S. Th. 3. p. q. 38. a. 6. ad 3.

Poſtea Petrus. Niceph. L. 2. Hiſt. C. 3. à Petro Baptizatus Ioan. Evangeliſta, Iacobus eius frater & Andreas, ab his deinde reliqui Apoſtoli. Ita refert Cinius in Cælo Stellato, à Petro & Ioan. ſeptuaginta Chriſti diſcipuli. Idem Cinius, id que ante Chriſti paſſionem. nam non eſt verò ſimile Chriſtum Apoſtolis nondum baptizatis Euchariſtiam dediſſe. Cæterum Chriſtum D. omnes Apoſtolos Baptizâſſe conforme eſt menti S. Th. q. 84. a. 7. ad 4. referentis S. Aug.

Dico 3. Obligatio ſuſcipiendi Baptiſmum non incœpit ante Chriſti mortem cùm lex vetus, uſq; tunc duraverit & obligaverit. Nec obligavit ſtatim poſt Chriſti mortem, ſed poſtquam lex nova innotuit. Cùm Chriſtus D. juxta Imperatorum morem ſe geſſerit, non ſtatim factâ à precone legis promulgatione obligantium, ſed elapſo certo tempore.

Quæritur, quando fuit ſufficiens novæ legis promulgatio? Aliqui putant factam fuiſſe die Pentecoſtes, quando Apoſtoli variis linguis omni nationi quæ ſub cælo eſt prædicarunt. Alii verò putant univerſalem Evangelii promulgationem incœpiſſe poſt excidium Hieroſolymitanum à Tito & Veſpaſiano anno poſt Chriſti paſſionem 40. peractum.

Dico 4. In articulo mortis, ac imminente alia neceſſitate, omnes ſtatim tenentur baptizari, extra neceſſitatem verò quantociùs, parvuli quidem quando commodè ad Eccleſiam deferri poſſunt, nempe octavo ſaltem die, vel juxta aliam laudabilem conſuetudinem. Adulti verò poſt perfectam in fide inſtructionem. Sicut Philippus Eunuchum act: 8. & Petrus Cornelium, act 10. ſtatim baptizarunt. quia apparebant ſufficienter inſtructi, ut habet S. Th. q. 68. a. 3.

Dico 5. Baptiſmus ultra debitum tempus non eſt differendus, aliàs peccatur mortaliter. Opatovius de baptiſmo d. 3. q. 1. & alii. Excipe ſi ſit caſus neceſſitatis. Prælatorum licentia. Singularis erga Baptiſmum reverentia, ut de S. Martino octo annis catechumeno legitur. Illa duo baptizandi tempora, Paſchatis & Pentecoſtes, ab Eccleſia ſtatuta fuêre, pro adultis tantùm, & non pro parvulis. S. Th. l. c. ad 1.

## DISTINCTIO XII.
## *De Materia remota Baptiſmi.*

DIco

DIco 1. Materia remota Baptismi, est aqua naturalis, elementalis, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan. 3.* Quod intelligitur, sive de aqua terrestri, v. g. Maris, fluminis, stagni, fontis, sive cælesti qualis est pluvialis. Sive resoluta ex glacie, nive, pruina grandine. Ideo autem baptismus potius in aqua quàm in alio institutus, quia aqua est materia cõmunior, & ad usum facilior.

Dico 2. Baptismus nequit conferri lacrymis, sudore, sputo, urinâ, aquâ ex vite profluente, aquâ rosaceâ, aquis alchimicis, herbarum succis, & aliis liquoribus artificialibus. Sylvester & communis. Cùm hæc & similia differant specie ab aqua naturali.

Dico 3. In glacie, nive nequit conferri baptismus, cùm hæc non abluant, nisi priùs resolvantur. pariter in ptisana id est aqua hordeacea, & similibus potabilibus liquoribus. non conficitur baptismus. cùm sint alienæ speciei ab aqua naturali. Vnde voto adstricti, pane & aquâ jeiunare, frangunt jeiunium tali potu utentes, ait Cinius.

Dico 4. In brodio, lixivio, aqua sulphurea. aqua è luto saleq; extracta conficitur baptismus. Cùm gaudeant eâdem specie aquæ. Si autem tanta esset corporum elixatorum, & cinerum resolutio, ut brodium & lixivium plus de aliena quàm de aquæ substantia haberet, (quod ex spissitudine perspici posset) baptismus non conficeretur. Sicut, nec in aqua, ita mixta cum alio corpore & liquore, ut ad abluendum tanquam aqua sit inepta. V. S. Th. q. 66. a. 14.

Dico 5. Vtens brodio, immo aquâ naturali alteratâ & fœdâ, quamvis specie non variata, peccat peccato sacrilegij, ob Sacramenti irreverentiam, si id sine necessitate fiat: Immo non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem, puram & veram adhibere, sed benedictã, aliàs peccatur mortaliter. Cùm consuetudinem & præcepta servare sit necesse. Multominus minister uti poterit materiâ baptismi dubia, ob periculum, nullum conficiendi Sacramentum. absente tamen materiâ certâ potest. Sed tunc si baptizatus supervivat rebaptizandus sub conditione.

# DISTINCTIO XIII.

## De Máteria proxima baptismi.

DIco 1. Materia proxima baptismi est exterior aquæ ablutio. cùm baptismus in usu materiæ consistat, secundùm illud, *Baptizantes eos &c. Matth. 29.* id est abluentes. Huiusmodi ablutio est successivus contactus, quo aqua successivè corpus contingit. Hinc ad Baptismum non sufficit una gutta aquæ tam modica, quæ per corpus non fluit. Cùm hoc sit tantùm tangere & nôn abluere. Communis contra Vasquez. Per hoc tamen non intendo, requiri determinatam aquæ portionem, sed sit quæcunq; modò successivè corpori applicetur.

Dico 2. Si aqua vestes tantùm, pileum, vel quid simile extra carnem tangit, baptismus non est validus, quia nequit dici vera ablutio. Sed si panno, vel pelle

pelle porosâ sit obvolutus, ut aqua penetrans carnem contingat, valet baptismus, cùm verè dicatur ablutus. Sylv. V. Baptismus. Valet etiam baptismus collatus infanti sub pelle secundina, quando non potest commodè ipsâ exui, nam tunc ad infantem pertinet, veluti eius pars. Samuel de Lublino v. Bapt: ex Sylv. multi tamen negant.

Dico 3. Si pes vel manus tantùm abluatur, non est tutò baptizatus. cùm dubiè verificetur ablutus, quamvis in articulo mortis, si aliter fieri nequeat, in talibus partibus sit sub conditione baptizandus, quod si supervivat sub conditione rebaptizandus. Armilla v. Bapt. & alii. Quod à fortiori currit si digitus tantùm abluatur. Dubium etiam est, si capillos tantùm tangat. Nam Sotus in 4. d. 3. q. unic. a. 7. affirmat cùm capilli sint capitis partes, vivant & crescant. Bonac. q. 2. de Bapt: puncto 3 negat. Nam capilli non sunt hominis partes, sed superfluitas & excrementum. Vnde ministri baptismi sint cauti in aquæ infusione, eam in ea copia faciant quæ pertingat ad carnem & sic disputandi locus non erit, monet Opatovius disp. 1. de Bap. q. 3. Nec tamen totum, vel medium corpus abluendum, sed sufficit caput, pectus, scapulas, vel aliam partem, modò verificetur subjectum simpliciter ablutum. Qui tamen extra necessitatem, relicto capite, aliam partem ablueret, peccaret mortaliter, quia in re gravi contra communem Ecclesiæ consuetudinem faceret.

Dico 4. Deficiente aquâ terrestri ac vase, potest infans submitti aquæ vel ex tecto defluenti, eritq; baptizatus. Bonac. l. c. Cùm sic sit verè ablutus. Sed securius est sumere manu aquam & per se ipsum abluere. Sed dubitatur, si puer in articulo mortis constituatur, nullaq; existat copia aquæ, nisi ex rapido flumine vel profundo puteo, nec sit vas ad hauriendam aquam, quid agendum? ℞. ex Arm: pannus funiculo in aquam dimittatur indeq; super puerum cum baptismi forma, aqua exprimatur. Quod si pannus vel aliquid simile non habeatur, tum baptizans puerum in canistro positum cum fune in aquam dimittendo immergat & sic baptizet. cùm non sit opus baptizantem & baptizatum se immediatè tangere. Sotus l. c. a. 8. Tabiena v. Bapt. Negotio tandem ad has angustias redacto, ut nec funis, nec vas habeatur, puerq; jam jam moriatur, non debet proijci in flumen ut baptizetur. nam non sunt facienda mala ut eveniant bona, ad Rom. 6. Si tamen proijciatur (modo contingat aquam) Opatovius l. c. ex Soto docet esse baptizatum.

Dico 5. Baptismus tribus modis potest confici, sc: immersione, infusione, & aspersione: sed servandus sub p. m. in baptismo solemni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset. Vbi extat consuetudo mergendo baptizare, non requiritur necessariò necessitate Sacramenti trina immersio. peccaret tamen graviter propriæ Ecclesiæ morē nō servans, extra casū necessitatis S. Th. q. 66. a. 8.

Dico 6. Si Sacerdos trinâ immersione baptizare intendens, unam vel alteram omittat, hoc est vel ipse, vel baptizandus, nondum completâ secundâ vel tertiâ immersione moriatur, erit verus baptismus, si in prima vel secunda mersione forma

ne forma prolata. Cajet: supra q. 66. a. 8um. Nisi fortè trinæ immersioni suam intentionem minister alliget, ita ut si non sequatur trina immersio, non intendat baptizare. ratio conclusionis. nam trina immersio non est de essentia, sed de congruentia. Sicq; explicantur SS. Patres asserentes trinam immersionem esse necessariam, scilicet necessitate præcepti non Sacramenti. Concilium autem Tolet. 4. Can. 5. Statuens unicam tantùm immersionem, explicatur etiam, dicendo, id statuisse. propter errorem rebaptizantium S. Th. l. c.

Dico 7. Si ex immersione puero mors immineret vel acceleraretur, deberet, differri baptismus, vel si est periculum mortis, tenuibus guttis caput aspergatur, ne mors acceleretur. Soto l c a. 8.

# DISTINCTIO XIV.

## De Forma Baptismi.

DIco 1. Forma Baptismi est ista. *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. amen Matt: vltimò. euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris &c.* Baptizati debet exprimi persona, dicendo, baptizo te, vel istum, vel Petrum &c. Persona verò baptizantis non necessariò debet exprimi. Tum quia ly, *Ego* includitur in ly baptizo, & tantùm ad majorem intentionis expressionem ponitur. Tum quia Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic. *Baptizetur servus Christi N. in nomine Patris &c.* id faciunt ad evitandum antiquorum errorem, attribuentium virtutem baptismi ministris, dicebant enim ego sum Pauli, ego Cephæ &c. actio tamen debet exprimi per verbum baptizo vel abluo, vel aliud æquivalens significans ablutionem peccati per modum ablutionis.

Dico 2. Divinæ Essentiæ unitas & Personarum Trinitas necessariò sunt exprimenda. unde in forma baptismi dicitur, *in nomine* quod Essentiæ unitatem significat, dicitur, *Patris & Filij & Spiritus S.* quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens, ego te baptizo in nominibus Patris &c. non baptizat. Neq; secundùm quosdam si dicat in nomine Patris, in nomine Filii &c. quia multa singularia æquipollent uni plurali. Sed Sotus satis probabiliter docet valere hanc formam, ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii &c. cum *ly Nomen* solùm multiplicetur propter majorem expressionem. Item non valet si baptizans dicat in virtute Patris & Filii &c. cùm *ly Nomine* plura comprehendat quàm virtus, nimirùm fidem, virtutem, authoritatem ex Innocentio C. 1. de Bapt.

Dico 3. Baptismus in nomine Sanctissimæ Trinitatis, vel trium Personarum, vel Dei, vel sanctæ Crucis collatus non valet, cùm distinctè non exprimantur S. Trinitatis Personæ, aliàs necessariò exprimendæ. Quia cùm baptismus sit Sacramentum fidei, Deus voluit cum professione & confessione distincta obiecti principalis fidei administrari.

Dico 4. Baptismus in nomine Christi collatus, non tenet, S. Th. q. 66. a 6. & alii.

& alii. Et licet Apoſtoli in primitiva Eccleſia in nomine Chriſti baptizaverint, fecerunt ex ſpeciali Dei diſpenſatione, ut IESU Chriſti nomen Iudæis & Gentil bus odioſum, honorabile redderetur. Notat tamen *Soto l. c. a. 6.* nunquam Apoſtolos in nomine Chriſti tantùm baptizaſſe, ſed loco Filij poſuiſſe, dicendo, *ego baptizo in Nomine Patris & Ieſu Chriſti & Spiritus Sancti, Amen.*

Dico 5. Dicendo, ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filii ſapientis & Spiritus S. clementis valet baptiſmus. Item, ego te baptizo in nomine Patris &c. & B. M. V. ſeu Sanctorum, modo non intendat ſic baptizare, ſicut in nomine Patris &c. alias non baptizaret. Item, ego baptizo te in nomine Patria & Filia & Spiritua Sancta, ut temporibus Zachariæ Papæ quidam illiteratus baptizavit, quem baptiſmum decrevit Pontifex eſſe validum, quia licèt Patria non ſignificet Patrem ſed locum nativitatis, ut tamen eſt pars orationis corruptæ prolata ad intentionem Eccleſiæ, patrem ſignificat. Item valet baptiſmus dicendo ego te baptizo in nomine Filii & Patris &c. modò non intendat Filium eſſe principium Patris.

Sed an valeret baptiſmus datus, in nomine Genitoris & Geniti, & Procedentis ab utroque? affirmat Cajet. 3. p. q. 66. a. 5. Negandum tamen, quia expreſſè negat S. D. in 4. ad Annib. d. 3. q. unicâ a. 2. ad 4. Quia hæc nomina non ſunt ſynonima. nam Pater, Filius &c. ſignificant Perſonam ut hypoſtaſim, Genitor vero ut actum notionalem.

Valet etiam baptiſmus, ſi loco baptizo dicatur lavo &c. non verò ſi dicatur mitto in aquam vel in balneum, vel intendo te baptizare. Item, ſi loco *ego* ponatur *nos* honoris causâ, valet. vel ſi baptizandus eſt nobiliſſimus, & dicátur, baptizo vos. Richardus in 4. d. 3. a. 2. Tandem ſi ly *in* vel ly *&* omittatur, cûm adhuc ſenſus verborum ſubſiſtat. Opatovius de Bapt. d. 1. q. 4. Quod etiam procedit ſi utraq; particula ſimul omittatur.

Dico 6. Forma baptiſmi proferenda eſt cum aquæ ablutione, ſi non phyſicè & punctualiter, ut utraq; ſimul incipiat, ſimulq; terminetur, ſaltem moraliter hoc eſt, ut verborum prolatio incipiat antequam ablutio finiatur, vel è contra, ablutio incipiat, antequam verba finiantur. Erit tamen verus baptiſmus, ſi jam infusâ aquâ ſtatim forma proferatur. *Sylv. & ſumma Sacerd. v. Bapt.*

Dico 7. Si, antequam forma compleatur, infans moriatur. v. g. dicitur, ego te baptizo in nomine Patris, & infans mox moritur. piè credendum eſt, ſummum Sacerdotem ſupplere defectum. conſequenter, talis in loco ſacro ſepeliendus. Arm. v. Bapt. referens S. Thomam, & Samuel de Lub. dicit eſſe communem. Si ita baptizaretur adultus, ſaltem baptiſmo flaminis, ſalvaretur.

## DISTINCTIO XV.

### De Miniſtro Baptiſmi.

NOta, duplicem eſſe miniſtrum, ſcilicet, ſolemnitatis ſeu ex officio & neceſſitatis.

Dico

Dico 1. Minister Solemnitatis in baptismo est Sacerdos, ut definitur in Conc: Florentino in decreto Eugenij. Qui sit proprius Parochus. Per quod non excluditur Episcopus. cùm quod potest inferior possit superior. potest committi Diacono ut solemniter baptizet. Bonac: d. 7. de Cêsuris q. 3. punc: 7. ex Cajet. & Soto.

Dico 2. Minister necessitatis est omnis homo Viator, quia cùm baptismus sit maximæ necessitatis, minister eius debet esse communis. Et sic in casu necessitatis non solùm Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imò etiam paganus & hæreticus baptizare possunt. Flor. cit. Non tamen baptizare potest Angelus bonus vel malus, vel anima separata *ex C. dedit.* Cùm non sint homo, nec valeant formam proferre vitaliter.

Dico 3. Dum in necessitate confertur baptismus servandus est Ordo. Quare infidelis non baptizet præsente fideli. nec mulier præsente viro. nec laicus præsente Clerico, &c. Sacerdos tamen potest, præsente Episcopo, cùm hoc sit munus eius. Et quidem hic ordo quandoq; sub mortali servandus. Quare non Sacerdos baptizans in præsentia Sacerdotis peccat mortaliter. Et non Diaconus in præsentia Diaconi, secundùm aliquos, cùm Diaconus ex vi suæ Ordinationis possit ex commissione solemniter baptizare. Item peccat mortaliter infidelis aut excommunicatus baptizando præsente fideli, aut non excommunicato. Sed inter alios non servare ordinem solúm est veniale Dela-Cruz de Bap q. 2. dub 1. immo nullum, si inferior meliùs novit modum baptizandi ut obstetrix, quæ proinde examinanda à Parocho, teneturq; sub mortali scire formam baptismi D. Antonius relatus in summa Dianæ v. Baptismi minister & alii. Sed Suarez in 3. p. tomo 3. disp. 21. Sec. 5. negat.

Dico 4. Non licet Sacerdoti infantem alterius Parochiæ solemniter baptizare, absq; necessitate, vel proprii Parochi, vel Episcopi licentia, licet factum teneat, alias graviter peccaret, vsurpando jus alterius. Non tamen excommunicationem vel irregularitatem incurreret, cúm hoc non sit in jure expræssum. D. Antoninus 3. p. tit. 14. C. 13. §. 4. Bonac. cum aliis de Bap. q. 2 punc. 5.

Dico 5. Si proprius Sacerdos sit aliquâ censurâ irretitus, debet baptismus ab alio recipi. Nam adultus recipiens baptismum extra casum necessitatis à notorie excommunicato peccat mortaliter & idem de cooperante ad recipiendum baptismum.

Dico 6. Dum proprius Parochus, non vult absq; pecunia baptizare, non licet ab eo baptismum recipere, ne simonia committatur. Licet tamen in tali casu, aquam etiam benedictam (cùm non ematur ut benedicta, sed ut aqua) à Sacerdote emere, si aliàs non possit haberi. Cinius in Cælo stellato, de baptismi ministro, referens Sotum.

Quod si ferens puerum ad baptismum, nesciat baptizare, nec habeat alium, & periculum sit, ne puer moriatur, Sacerdosque nolit baptizare, nisi dato pretio, tunc potest dari pretium, non pro baptismo sed ad evitandam pueri damnationem, Samuel de Lub. v. Bap. cum Caiet.

Si verò Minister sit ita peruersus, ut baptizare nolit, priùs quàm parens iu-ret, se dare pecuniam non ad redimendam vexationem, sed ad emendā gratiam Sa-cramentalem, non licebit dare pecuniam, ne faciat hoc quod Simon Magus cum S. Petro tentavit. Sot: cit: pecuniam tamen sponte oblatam, licet recipere, immo & petere maximè vbi consuetudo, & abest voluntas vendendi Sacramentum.

Dico 7. In nullo casu licet seipsum baptizare Tum quia mutaretur substan-tialiter forma, dicendo, ego me baptizo Tum quia sicut nemo potest seipsum generare, ita nec regenerare. Nec obstat, quòd Innoc: 3. in quadam decretali dicat de Iudæo seipsum baptizante. Si decessisset absq; alio baptismo ad patriam evolásset. Nam ad patriam evolasset, non propter baptismū fluminis, sed flaminis.

Dico 8. Vnus potest plures in casu necessitatis baptizare, dicendo, ego vos baptizo &c. cùm forma non mutetur substantialiter. *Vos* enim significat *Te* & *Te*, & sic factum tempore Apostolorum, ob maximam baptizandorum multitudi-nem. S. Th. q. 66. a. 5. ad 4.

Dico 9. Duo non possunt baptizare unum, dicendo, nos te baptizamus. S. Th. q. 67. a. 6. oppositum habet Palud. & Durandus apud Cinium in Cælo Stella-to. Quia minister debet esse unus, cum in Christi Persona, qui est unus, baptizet. Si verò uterque diceret, ego te baptizo &c. uterque suam exprimens intentionem quasi ipse singulariter baptizaret, ut in casu in quo uterq; contentiosè baptizare co-naretur, tunc verba priùs proferens baptizaret, alter verò nihil efficeret, sed poti-us tanquam rebaptizator, puniendus esset. Si autem simul verba proferrent, & simul immergerent aut aspergerent, verè baptizarent, puniendi tamen essent ob in-ordinatum modum S. Th. quoad omnes partes l. c.

Dico 10. Puero in mortis articulo constituto, si adsint duo, quorum unus sit mutus aquam fundens, alter verò sit manibus truncus formam proferens, non valet baptismus. nam forma non verificaretur.

Dico 11. Validus est baptismus collatus ei, quem minister cœcus credit esse Petrum, vel masculum, & est, Ioannes vel fœmina, modò non baptizet cum ex-clusione cuiuscunque, excepto Petro. Quamvis enim minister erret speculativè, non tamen errat practicè, cùm intentionem dirigat in personam præsentem. Si-cut valida est absolutio impertita viro, qui putabatur fœmina. Victoria de Bap. q. 34. Vivaldus C. 5. n. 22. Hinc malè egerunt in Lusitania, quendam rebaptizantes, cui post multum temporis apparuerunt virilia. tantùm enim nomen fœmininum commutandum erat per Episcopum vel per alium in defectu, in masculinum. Sotus in 4. d. 2. q. 5. a. 8. Adverte, licèt nomen in baptismo datum, possit quis propria authoritate mutare, cùm hoc non sit prohibitum in jure, modò absit fraus, tuti-ùs tamen ut id fiat authoritate Episcopi vel Principis, propter vitandam fraudis suspicionem.

Dico 12. Apud Hæreticos servantes essentialia baptismi, baptizato, denuo non exhibendus baptismus. Trid. Sess: 7. Can. 4. sub anathemate talem bapti-smum esse validum definiens. Si autem ob aliquam causam probabile esset ba-

ptismum

ptiſmum non valere, ſub conditione (quam mentaliter proferre ſufficit) conferatur.

# DISTINCTIO XVI

## De Pueris Fidelium baptizandis.

NOta. Omnis homo viator eſt ſubiectum baptiſmi, juxta illud *Matth. 28. Baptizate omnes gentes*. Vnde nec Angelus nec anima poteſt baptizari, cùm non ſit homo, nec mortuus, cùm homo mortuus non ſit verè homo, nec beatus, cùm non ſit viator. nec ex bruto & fœmina genitus. Quia non cenſetur verus homo.

Dico 1. Puer in utero matris exiſtens nequit baptizari, etiam imminente mortis periculo. Can. ſi ad matris de Cons d. 4 Vnde D. Aug. Epiſt. 57. ad Dardanum *Nemo renaſcitur, niſi priùs naſcatur*, ita etiam S. Th. q 68. a. 11. & omnes. quia talis puer nequit ablui. Si tamen aqua intra uterum poſſet fundi & infans ablui, valere baptiſmum, ait Vict. de Bapt. n. 32 & alii.

Cajetanus ſupra locum cit. D. Thomæ docet, parvulos in maternis uteris periclitantes poſſe ſalvari per Sacramentum baptiſmi, non in re ſed in voto parentum, ſuſceptum cum aliqua benedictione prolis, ſeu oblatione parvuli ad Deum cum invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis. Sed hoc communiter reprobatur, cùm tantùm ſit unus modus ſalvandi parvulos extra baptiſmum ſc: per martyrium.

Infantes ergo ſine baptiſmo decedentes ad lymbum puerorum deſcendunt, non quidem pœnâ ſenſûs v. g. calore, frigore &c. cruciandi, cùm peccato perſonali careant, ſed pœnâ damni ſc: privatione viſionis beatæ.

Dico 2. Licet mulier infidelis habens in utero puerum, imminente periculo baptizetur, non per hoc etiam puer baptizatur. S. Th. q. 68. a. 11. ad 2. Nam puer in ventre non eſt aliquid matris per continuationem, ſed per colligationem, ſicq; à matre per ordinem ad baptiſmum omnino diſtinctus.

Dices. Si baptiſmus matris puero non ſuffragatur, ergo nec martyrium, quod eſt contra omnes. ℞. Diſparem eſſe rationem, quia ad puerum tunc aquæ effuſio non pertingit, eſtq; Eccleſiæ militanti ignotus. benè verò poteſt ad eum pertingere mors, eſtq; Deo notus, qui eum baptiſmo ſanguinis mundat.

Dico 3. Non licet matrem incidere, ut puer, imminente periculo baptizetur. S. Th. l. c ad 3. nam non ſunt facienda mala ut eveniant bona. & hoc verum, licet ex conſilio Medicorum in partu moritura, vel ad mortem condemnata. Sed tunc differri debet judicium donec pariat. *L negat ff. de ſtatu hominum*. at matre mortuâ & puero adhuc in ventre vivente, debet quantociùs Mater aperiri, ut puer baptizetur. Ne verò ſuffocetur, os matris aliquo inſtrumēto apertū teneatur.

Dico 4. Infans ex utero matris extractus, & domi ſine ſolemnitatibus baptizatus, & deinde mortuus, in loco ſacro eſt ſepeliendus, cùm charactere Chriſti ſit inſignitus, & ſit Chriſtianus. Quòd ſi abſq; baptiſmo decedat extra Eccleſiam vel cœmeterium ſepeliendus, modò non ſit in matris utero, tunc enim cum ea tumulan-

tumulandus. Sylv. v. Sepultura. Et sepeliens huiusmodi, extra casum dictum, in loco sacro, peccat mortaliter. Sylv. & alii.

Dico 5. Si baptizans, parens, & susceptor, sint infideles, verè tamen baptizatur infans, cum Ecclesiæ intentio sufficiat. ait enim D. Aug. epist. 25. ad Bonif: tomo 2. *Offeruntur parvuli ad suscipiendam spiritualem gratiam, non ut ab eis, quorum gestantur manibus, quàm ab universa Societate Sanctorum, atque fidelium.*

# DISTINCTIO XVII.

## *De Pueris infidelium baptizandis.*

DIco 1. Pueri infidelium rationis usu carentes validè baptizantur invitis parentibus. S. Th. q 68 ar 10. & alii contra Palud. Sylv. & Dur. Quia positâ causâ sufficienti, ut accidit in casu allato materiâ & formâ & Ecclesiæ intentione, ponitur effectus. Non licet tamen baptizare filios infidelium, qui politicè tantùm & civiliter subsunt Ecclesiæ, seu principibus Christianis vel Ecclesiasticis invitis eorum parentibus. S. Th. q. 68 a 10 *Dixi qui politicè tantùm & civiliter subsunt.* Nam filios indefilium, qui sunt vera Christianorum mancipia, invitis parentibus baptizare licet. Gonet in manuali Thom: de Bap. C 6 Opatovius disp. 3. de Bap. q. 3. Nam tali Domino licet, servus vendere, donare, & quo voluerit mittere, ergo etiam eorum filios à parentibus separare. Quâ separatione licitè contra voluntatem parentum factâ, cur non licebit eos baptizare? Idem, & quidem à fortiori currit de Apostatarum filiis. Sicut enim ipsimet Apostatæ, censuris & pœnis corporalibus cogi possunt ad fidem servandam, ita eorum filii, ijs invitis baptizari possunt.

Dico 2. Si Pater ad fidem conversus in filii baptismum consentiat, matre infideli reclamante, vel è contra, baptizandus est infans. Sic Greg. IX, C. ex literis, tit. de conversione infidelium. Sicque filius dari debet parenti ad fidem converso. cùm melior conditio parentis Christiani. Multô magis filius ex uno parente jam Christiano natus, præsertim patre. est baptizandus. Quia pater est præcipua causa filii. Id etiam verum, si filius ex matre tantùm Christiana natus. cùm partus sequatur ventrem. Id etiam sequitur ex authoritate Greg. IX. allegata.

Dico 3. Infidelium filii jam jam morituri debent invitis parentibus baptizari. Quia subveniendum est maximè indigenti. nec tunc adest periculum subversionis, & reditûs ad suam fidem,. Sotus apud Opatov. l. c.

Dico 4. Si puer rationis usum habet & petit, baptizandus est invitis parentibus, consequenter ab illis separandus. Quia quantum ad ea, quæ sunt juris Divini vel naturalis, est suæ potestatis. S Th q. 68. a. 10. In dubio autem usus rationis, sufficit esse septem annorum, nam sic censetur habere usum rationis. Bonac. de Bap. q. 2. punc. 6 n: 11. & alii. Quod si ante septennium dubitatur an puer habeat usum rationis, est ne invitis parentibus baptizandus, si petit baptismum? Bonac. l. c. negat. Sed affirmativam partem colligo ex Soto à Bonac. relato, qui

absolutè

absolutè docet in dubio de usu rationis baptizandum esse, si petit, ratio etiam; quòd in dubio declinandum sit in favorem fidei, tam ante quàm post septennium, militat. Adverte non posse certum tempus usus rationis determinari. cùm juxta complexionem possit prolongari vel accelerari.

Dico 5. Infidelem non licet ad baptismum cogere. Quia non licet ad fidem cogere. quæ prærequiritur ad baptismum. *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit Matth. vltimo* Quod autem non liceat infideles ad fidem cogere, docet. S. Th. 2. 2. q. 10. a. 8.

# DISTINCTIO XVIII.

## Examinantur reliqua de subiecto Baptismi.

DIco 1. Si quis coactè coactione accidentali, v. g. timore pœnæ, potius eligat baptizari quàm cruciari, modò interiùs consentiat, recipit baptismum saltem quoad characterem. Quia omnia requisita concurrunt. Quare ut validè baptismus recipiatur, requiritur intentio. vt licitè, fides, item contritio, vel saltem atritio ex motivo supernaturali.

Dico 2. Amentibus à nativitate nulloq; lucido intervallo gaudentibus, conferendus est baptismus in fide Ecclesiæ, sicut pueris rationis usu carentibus. Si autem lucida intervalla habent, etiam baptizari debent in amentia, si tempore lucidi intervalli voluntatem habuerunt, modò periculum mortis timeatur, aliàs rationis lumen expectandum. Quòd si tempore lucidi intervalli intentio non appareat, non baptizentur. Lapsis ex sana mente in amentiam, si antea baptismũ petierunt, debet conferri baptismus in amentia, licèt tempore amentiæ renuant. aliter dicendum, si antea baptismum non petierunt. S. Th. quoad omnes partes q. 68. a. 12. de furiosis idem. Idem etiam de dormientibus, si antea petierunt. cùm sufficiat intentio habitualis in recipiente. tales tamen non baptizandi nisi imminente mortis periculo. S. Th. l. c. ad 3. Vnde S. Aug. L. 4. Confess: C. 4. narrat de quodam amico suo, qui ob mortis periculum nesciens est baptizatus.

Dico 3. Maniaci, qui scilicet habent sufficientem usum rationis ad judicandum de sua salute, & sciunt virtutem baptismi, etsi circa alia careant usu rationis, possunt baptizari, si volunt. S. Th. l. c.

Dico 4. Peccator debet baptizari, loquendo de peccatore ob peccatum præteritum, vel originale, vel etiam actuale, ut in adulto Non verò loquendo de peccatore habente animum in peccato persistendi. Nam per baptismum homines Christo incorporantur ad Gal. 3. *Quicunq; baptizati estis, Christum induistis.* Nemo autem in peccato persistens potest Christo incorporari. S. Th. l. c. a. 4 Ex quo patet, si dormientes, amentes &c. dum sanâ mente gaudebant, baptizari volebant, sed morali certitudine ex aliquibus signis colligitur habuisse intentionem in mortali perseverandi, immediatè ante amentiam &c. ut est in concubinarijs & similibus, non sunt baptizandi

Dico 5. Baptizati, existentes in actuali affectu ad peccatum mortale, recipiunt baptismum quoad characterem, non quoad gratiam, recedente tamen fictione seu impedimento, baptismus sortitur suum effectum, hoc est peccata ante baptismum commissa quoad culpam & pœnam delet. S. Aug. apud S. Th. q. 69. a. 10. ait enim. *tunc valere incipit ad salutem baptismus, cùm illa fictio veraci confessione recesserit.*

Quæritur, per quid tollatur fictio impediens fructum baptismi? ℞. Fictio post baptismum continuata, tollitur, non per baptismum, sed per pœnitentiam. cùm sit peccatum hominis baptizati pertinens ad claves Ecclesiæ. & de hac fictione loquitur D. Th l. c ad 2. & 3. Secus sit de fictione solùm comitante baptismum, ut cùm quis baptizatur sine attritione. Nam ista fictio, sicut & peccata antecedentia & concomitantia baptismum, tollitur per veram attritionem habitam antequam homo de novo peccet mortaliter, cum baptismo præcedente. Dela-Cruz de Bapt. q. 4. d. 4. Et ratio quoad peccata concomitantia. Nam non major dispositio exigitur ad hoc ut baptismus antea collatus communicet suum effectum, quàm tunc quando actu confertur. Hic casus de peccato baptismum concomitante esse potest, si quis in media verborum prolatione retractet affectum peccati, & quia res citò agitur, ante terminum prolationis formæ non atteratur, vel etiam ignoret id esse necessarium.

Ex hoc habes peccata tantùm baptismũ concomitantia, nõ esse materiam cõfessionis.

Dico 6. Adulti in mortali existentes & ad baptismum accedentes non tenentur confiteri, cùm ante baptismum, usus clavium Ecclesiæ, locum non habeat, sed sufficit attritio ex motivo supernaturali. Quòd si ex devotione petant confessionem audiantur, non ad dandam absolutionem vel satisfactionem, sed instructionem. S. Th. quoad omnes partes, q. 78 a. 6.

Dico 7. Si quis ex aliquo casu non fuit verè baptizatus, & hoc ignorans moritur, si sine mortali decedit, salvatur baptismo flaminis. Quòd si fiat Sacerdos piè credendum est facta per eum tenere, & Ecclesiam, defectum supplere. refertur pro hoc B. Albertus M. per Sylv. de Bap. & summa Angelica. Si tamen error deprehendatur, actiones per talẽ factæ repetãtur. Quia tunc Ecclesia cessat supplere.

Occasione huius Conclus. Quæritur. An expositi infantes, qui reperiuntur ad portas Ecclesiæ vel Hospitalis sine scripto, & sint ita tenelli, ut judicentur paucorum dierum, baptizari debeant?

℞. Quòd sic sed sub conditione. est enim magna præsumptio quòd non sint baptizati, quia impudicæ mulieres totæ sunt tegendo sceleri, & de salute spirituali infantis nihil curant. Quod etiam faciendum, si puer videretur unius mensis. quia quandoq; infantes adeo magni nascuntur, ut ante mensem nati videantur.

Sed quid dicendum si infans schedulam baptismi collo appensam habeat? Adhuc sub conditione baptizandum esse docet Marchantius tr. 2. de Bap. C. 2. q. 4 Quia testimonium schedulæ non est certum, & in dubio inclinandum est in favorem infantis, nec fit injuria Sacramento, cùm apponatur conditio. Adde

quòd

quòd ſchedula ſignificat baptiſmum collatum à muliercula, quæ præcipuè in tenebris & ſolicitatione, prudenter creditur errorem in eſſentialibus commiſiſſe. Sed contrarium alii tenent. nam cùm ſchedula adſit, moraliter certum eſt, baptizatum eſſe.

Dico 8. Dum adultus, actu baptizatus nihil de baptiſmo cogitat, recipit Sacramentum, cum ſufficiat intentio virtualis, imò habitualis, in ſuſcipiente enim non requiritur tam perfecta intentio, ac in miniſtro. hinc amens in articulo mortis baptizandus eſt, ſi antea aliquando baptiſmum petiit, credendo eandem voluntatem perſeverare. V. N. Labat de Sac. d. 1. d. 7. §. 2. colliges hoc intercedere.

Dico 9. Monſtrum quod capite & pectore formam beſtialem refert, non eſt baptizandum Quia non cenſetur homo. Quod ſi caput tantùm ſit ferinum, ſecundùm Comitolũ baptizetur, ſecundùm alios expectetur, donec certiùs cognoſcatur, niſi immineat mors, tunc enim, ſed ſub cõditione, baptiſmus cõferendus.

Dico 10. Monſtrum maris & fœminæ formam repræſentans eſt baptizandum. cùm ſit homo, animâ rationali & corpore conſtans.

Sed quomodo baptizandum, quando cum duobus capitibus vel alio modo apparet? ℟. hanc eſſe regulam. Quando eſt unum individuũ, vnâ formâ eſt baptizandum, vbi verò ſunt duo individua duplicandus baptiſmus. Tunc autem ſunt duo individua, quando ſunt duæ animæ rationales, & tunc ſunt duæ animæ, quando ſunt duo capita & duo pectora diviſa, quod ex operationibus, cognoſcitur, ſi v. g. uno vigilante alterum dormiat &c. & tunc bis baptizandum, vel ſaltem unico actu (abluendo tamen utrumque) ſi urgeat mortis neceſſitas, dicendo, ego vos baptizo &c.

Si verò non appareat clarè duplici animâ conſtare, v. g. ſi habeat duo capita ſub uno pectore, vel viceversâ, vtatur miniſter duplici baptiſmo, uno abſoluto ubi perfectius caput vel pectus viget, alio conditionato in parte minus perfecta, Sylv. v. Bapt. & alii.

Dico 11. Si in monſtro ſit unum caput, & inde ex umbilico alter homuncio ab humeris integer pendeat, tunc tale monſtrum ut unum ſuppoſitum baptizandum, poteſt tamen ille pendulus homuncio, ſub conditione baptizari, ſecundùm Soto in 4. d. 3. q. 1. a. 9. & Bartholomæum ab Angelo, cuius ætate tale monſtrum natum.

# DISTINCTIO XIX.

## De effectibus Báptiſmi.

Dico 1. Multi ſunt effectus baptiſmi, ut patet ex Tertulliano L. de Bap. C. 3. è quibus ſex numerat. Pater Gonet in Manuali Thom: de Bapt. C. 8. Primus & præcipuus eſt remiſſio peccati originalis & omnium actualium baptiſmum præcedentium. per baptiſmum enim Chriſtianus fit novus homo, creatus in Chriſto Ieſu, proinde nihil in eo remanet de vetuſtate peccati. ex S. Th q. 69. a. 1. Se-

a. 1. Secundus baptiſmi effectus eſt totius pœnæ peccato debitæ plena remiſſio, abſq; ſatisfactione. ex S. Th. q. 68. a. 5 & 6. proinde patefactio aditus in regnum cælorum abſq; dilatione, ſi quis poſt baptiſmum ſine novo peccato moriatur, ex S. Th. q. 69. a. 7. Tertius baptiſmi effect' eſt infuſio gratiæ juſtificantis. & virtutū ac donorum eam concomitantium ex S. Th. q. 69. a. 4. & 6. Quartus effectus baptiſmi eſt jus ad auxilia fini eius proportionata, nempè ad ſanctè & Chriſtianè vivendum, ut decet filios Dei adoptivos. ex S. Th. q. 62. a. 2. Quintus eſt unio moralis cum Chriſto ut capite ad participanda ipſius merita. ex S. Th. q. 69. a. 5. Sextus baptiſmi effectus eſt character. de quo S. Th. q. 63. a. 1. & ſequentibus. Præter hos effectus qui ſunt ex inſtitutione Chriſti, eſt alius ex determinatione Eccleſiæ, ſc: ablatio irregularitatis, de qua in 3. & 6. concluſione. & cognatio ſpiritualis de qua in ſequenti.

Dico 2. Baptiſmus omnibus baptizatis confert æqualem effectum, loquendo de effectu ad quem, eſt per ſe inſtitutus, qui eſt gratia, virtus, peccatorum remiſſio &c. ne dum pueris ad baptiſmum æqualiter ſe habentibus, verum & adultis æqualiter diſpoſitis; ſecus, ſi cum majori vel minori diſpoſitione accedant, ſi ſermo ſit de effectibus magis & minùs ſuſcipientibus.

Dixi, *ad quem eſt per ſe inſtitutus.* Nam loquendo de effectu accidentali, ad quem baptiſmus non eſt inſtitutus, ſed Divina virtus miraculosè operatur, ut lex v. g. peccati, quæ in membris noſtris regnat, extinguatur, non æqualem confert effectum, etiamſi ſit æqualis diſpoſitio, ſed juxta divinæ providentiæ ordinem pueris & adultis diſpenſatur. S. Th. q. 69. a. 8.

Dico 3. Baptiſmus tollit omnem irregularitatem provenientem ex delicto. Panorm. in cap. Gaudemus de divor. Arm. v. irreg. Provenientem ex homicidio non peccaminoſo. Arm. ex C. Si quis Viduam d. 50. Non autem provenientem ex bigamia. Cap. Acutius d. 26. Nec irregularitatem ex defectu natalium ortam. Sylv. de Bap. Arm. v. irreg. unde ſpurius infidelis & deinde baptizatus, nequit ad ordines, dignitateſq; promoveri abſq; diſpenſatione.

Dico 4. Licèt baptiſmus præſentis vitæ pœnalitates auferre poſſit, non tamen eas ante reſurrectionem tollit. ut homines in ſpirituali pugna victoriam reportent, item ne propter præſentis, ſed potius futuræ gloriæ commoda, ad baptiſmum accedant S. Th. l. c. a. 3.

Dico 5 Baptiſmus non liberat à pœnis in foro externo debitis, v. g. propter homicidium, furtum &c. & ſic baptiſmus non tollit à fure ſuſpendium. cùm homines debeant ædificari ex pœna, ſicut ſcandalizati fuerunt ex culpa. unde poteſt quis in judicio accuſari de perpetratis ante baptiſmum. Piè tamen talibus princeps poſſet indulgere. S. Th. l c. a. 2 ad 3.

Dico 6. Baptiſmus nullum liberat à ſervitute. cùm hoc non ſit in jure expreſſum. Barthol: ab Angelo & alii. Nec liberat à reſtitutione; cùm retinere alienum, ſit lædere proximum. S. Th. q. 68. a. 5. ad 3 Liberat tamen ab infamia ſequente peccatum in ratione peccati. Gloſſa in C. ſine pœnitentia, de conſe: d. 4.

DISTIN-

# DISTINCTIO XX.

## *De ritu Baptismi.*

NOta. Tres præcipuè sunt ritus baptismi. Catechismus. exorcismus, & Patrinus. Catechismus ex græco significat credendorum instructionem, hinc catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem baptismi de fide instruuntur. Exorcismus ex græco significat adjurationem per res sacras, quâ dæmones ab hominibus pelluntur, ne eis noceant. Tandem Patrinus est, qui baptizandum offert & tenet & pro eo fidem profitetur. per quod ostendit, se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur ipsum de fide & aliis ad salutem æternam necessariis instruere.

## *Quoad Primum.*

DIco 1. Licèt pueri non sint instructionis capaces, congruè tamen utitur Ecclesia catechismo in baptismo eorum, quia baptismus est Sacramentum fidei, fides autem non habetur nisi per instructionem, dicente Apost: ad Rom. 10. *Quomodo credent ei quem non audierunt, quomodo autem audient sine prædicante?* Vnde sicut Ecclesia pueris baptizandis aliorum pedes accommodat ut ad baptismum veniant &c. ita aliorum aures ut catechismum audiant, & intellectum ut instruantur, præbet. S. Th. q. 71 a. 1. ad 2. debet autem baptismum præcedere catechismus. Rabanus apud S. Th l. c. ubi scias, Sacerdotis esse munus catechizare, ex Nicolao Papa, apud S. Th. l. c. a. 4.

Dico 2. Catechismus est institutus, propter fidei susceptionem, professionem, & observationem. Scrutinium Sacerdotale de Catechismo. Observa, fidei susceptionem, professionem & observationis curam, per se ipsum ab adulto requiri & promitti, à puero verò per Patrinum dicentem. Credo &c.

## *Quoad Secundum.*

DIco 1. Ecclesia utitur exorcismo ad pellendos dæmones à baptizandis, aliquam potestatem super eos habentes ob peccatum originale, vel etiam actuale, ut in adultis. Debet baptismum præcedere, ne hominis salus impediatur. Pertinet autem ad Sacerdotem exorcizare tanquam ad causam principalem, ad Lectorem & Exorcistam tanquam ad causam instrumentalem, sicut & catechizare. S. Th. q. 71. a. 4. ad 1. & 2.

Dico 2. Ea quæ fiunt in exorcismo, duo efficiunt. scilicet excludunt baptismi impedimentum extrinsecum & intrinsecum, extrinsecum, hoc est dæmonem, ne baptismum & alia bona impediat, intrinsecum, in quantum sensus ad percipienda salutis mysteria præclusi aperiuntur. S Th. l. c. a. 3.

## *Quoad Tertium.*

DIco 1. Præter baptizantem requiritur Patrinus in baptismo solemni. Quamvis adultorum. Huius officium est, vt eius quem de sacro fonte suscepit curam gerat in his, quæ ad fidem & salutem æternam spectant Hæc obligatio est

 sub

ſub mortali, quia in facie Eccleſiæ ſe obſtrinxit. Opat. de Bap. diſp. 2. q. 4. Sed D. Th. q. 67. a. 8. excuſat ab hac cura Patrinos, quando vident à ſe ſuſceptos inter Catholicos converſari, nec in hoc contrariatur citatus Doctor.

Ex quo colliges hæreticos non poſſe pro Patrinis admitti. Nonnulli dicunt poſſe ob gravem cauſam. Catholici tamen ob rationabilẽ cauſam poſſunt infantẽ hæretici baptizante prædicante ſuſcipere, ſaltem ubi hæreſes impunè graſſantur.

Dixi à principio concluſionis, *in baptiſmo ſolemni*. Nam in baptiſmo privato & neceſſitatis, Patrinus non eſt neceſſarius. Quòd ſi adhibeatur non contrahit cognationẽ ſpirituale͂, ut docui in Supp. Moſc. tit. 5. q. 17. ex Led. & Dela-Cruz.

Dico 2. Non Baptizatus nequit admitti ad officium Patrini, & factum non tenet ſi admittatur. quia non poteſt eſſe pater ſpiritualis, qui nondum ſpiritualiter natus. Pueri etiam & qui non habent uſum rationis, officium Patrini non poſſunt ſuſcipere. Propterea Spirituale Pariſienſe Cap. de adminiſtratione baptiſmi jubet, ut maſculi annorum tredecim, fœminæ infra duodecimum ad officium Patrinorum admittantur. Panormitanus relatus ab Opatovio diſp. 2. de Bap. q. 4. Vult eſſe annorum octodecim. ut tamen hi contrahant cognationem ſpiritualem non requiritur determinata ætas, ſed ſufficit uſus rationis. Item mutus ab hoc munere excluditur. Idem ſtatuitur de Abbatibus cum ſuis Monachis, niſi in Abbatibus conſuetudo oppoſitum ſuadeat. De Religioſis Mendicantibus eſt diverſitas opinionum. Quod ſi Monachi Patrinum agant, factum quidem tenet, ſed peccant, non tamen mortaliter ſecundùm Cinium contra Sotum. Nec parentibus carnalibus conceditur fungi actu Patrini. nam ex hoc ſequitur cognatio ſpiritualis, unde non eſſet illis liber uſus matrimonii, niſi Epiſcopus diſpenſaret. conceditur tamen parentibus exercitium Patrini in defectu aliorum. S. Th. q. 67. a. 8. ad 2. Sed inde etiam oriri cognationem ſpiritualem, & impediri vſum Matrimonii docet Bonacina cum aliis q. 4. de m. punc. 2. non enim ad hoc etiam in defectu aliorum parentes coguntur, cùm ſuſceptio infantis non ſit de neceſſitate baptiſmi. Sed non impediri uſum Matrimonii in tali caſu docet Opatov. de Bap. diſp. 2. q. 4. & alii apud Bonac. l. c. Immo Konich. diſp. 34. de Sac. d. 6. ex Durando & aliis docet cognationem ſpiritualem Matrimonio etiam culpabiliter ſupervenientem non impedire uſum matrimonii. cùm hoc in jure non ſit expreſſum. Sed à ſentẽtia D. Th. in 4. d. 42. q. 1. a. 1. S. Bon. ibid. a. 1. q. 1. & aliorum non eſt recedendum, qui id ex jure deducunt.

Dico 3. Ex Opatov. l. c. ad contrahendam ex uſu Patrini cognationem ſpiritualem quatuor requiruntur conditiones. Prima ut baptizandus in baptiſmo ſolemni offeratur & teneatur. Vnde ſi contingat puerum privatim ob periculum mortis baptizari, & poſtea in Eccleſia ſuppleri ſolemnitates, illi qui eum tenent non contrahunt cognationem ſpiritualem, licèt etiam in privato baptiſmo tenuiſſent. cùm ad contrahendam cognationem ſpiritualem ſit neceſſarius tunc contactus, quando infans actualiter ſolemniter baptizatur ut colligitur ex quadam declaratione Card. cujus memini in Supplem. tit. 5. q. 7. quæ loquitur de baptiſmo

ſmo ſolemni, quia loquitur de baptiſmo de quo Tridentinum, Tridentinum autem loquitur de ſolemni, dum ait, quòd Parochus interroget, qui ſint Patrini.

Sed dubitatur primò, an contrahatur cognatio ſpiritualis dum baptiſmus ſub conditione confertur? affirmat Opatov. l. c. Sed ſi cognatio ſpiritualis ſub odioſis comprehenditur, non eſt extendenda niſi ad caſus in jure expreſſos, vel inde per communem ſententiam deductos.

Dubitatur 2. an baptizans in extrema neceſſitate contrahat impedimentum dirimens, ita ut matrem baptizati in coniugem habere nequeat? Reſpondeo ſententiam affirmativam eſſe communem.

Secunda conditio, ut Patrini contrahant cognationem ſpiritualem eſt, ut non ſit error perſonæ, niſi adeſſet intentio ſuſcipiendi, quicunq; ille ſit.

Tertia, ut ſuſcipiens ſit baptizatus, quia non baptizatus non ſubjicitur Eccleſiæ, ex cujus diſpoſitione oritur cognatio hæc & eadem ratio de parente infantis. Quare qui baptizavit infantem mulieris infidelis, ſi convertatur, poteſt duci in Vxorem, quia cognatio non reſultat ex illius converſione ait Opat. l. c.

Quarta, ut à parentibus vel ſaltem à Parochò deſignentur, unde ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, ſpiritualem cognationem nullo modo contrahunt. ait Trid. Seſſ: 24. Cap 2.

Dico 4. Sufficit unus Patrinus vel una Matrina, vel ad ſummũ unus & una, ex Trid. Seſſ. 24. C. 2. Si plures, committitur mortale. Bonac. de Matr. q. 3. puncto 5. §. 2. & alii contra Sanchez. Quia violatur præceptum Eccleſiæ in re gravi. Non poſſunt aſſumi duo viri, ut unus ſuppleat vices mulieris, ex declaratione S. Cong. apud Fernandez de Patrinis, factum tamen tenere puto, ſicut dum plures aſſumuntur ad officium Patrinorum quàm duo, contrahunt cognationem ſpiritualem ut communiter docetur contra Suarez.

Quare Parochus diligenter inquirat, quem velint parentes ad hoc officium. Horum nomina deinde conſcribat & doceat, quam ſpiritualem cognationem cõtrahant. Si Parochus plures, quàm duos permittat, ab Ordinario loci puniatur, ut habet Trid. cit. immo ſi Parochus contra voluntatem parentum aliquem admittat, non contrahit cognationem ſpiritualem, quia cenſetur non eſſe aſſignatus, deſignare enim non pertinet ad Parochum, niſi in defectu. Bonac. l. c. ſicut & ille non contrahit cognationem ſpiritualem, qui ex juſta cauſa reprobatur, à Parocho v. g. quia eſt hæretic⁹, ita enim ſe habet acſi non eſſet deſignatus Bon. l. c. Plura de cõtractione cognationis ſpiritualis. V. in Sup. Moſ. l. c. & apud alios.

# DISTINCTIO XXI.

## *Examinantur reliqua de ritu Baptiſmi.*

Dictum eſt ſupra tres præcipuè eſſe ritus baptiſmi. nam abſolutè loquendo ſunt plures, quorum determinatus numerus deſumendus ex Agenda cuiuſq; Eccleſiæ. Ex his alii antecedunt, alii concomitantur, alii conſequuntur baptiſmum.

Propter tres præcipuè causas huiusmodi ritus instituti. Primò ad excitandam fidelium devotionem, & reverentiam erga baptismum, ne à simplicioribus per modum simplicis ablutionis apprehendatur. 2dò. ad fidelium instructionem, simplices enim literis carentes oportet per signa sensibilia erudire. 3tiò. per hujusmodi ritus vis dæmonis cohibetur. Non tamen sunt de necessitate Sacramenti sed præcepti tantùm, unde omittens sine causa vrgenti mortaliter peccat, ut docet S. Th. q. 71. â. 3. ad 3.

Dico 1. Ritus baptismum antecedentes sunt. 1. Interrogatio quid petatur, 2. exsufflatio. 3. Crux in fronte & pectore baptizandi. 4. impositio manus super caput. 5. immissio salis in os infantis 6. exorcismus. 7. signum Crucis in fronte infantis. 8. impositio manus super caput eiusdem. 9. impositio extremitatis stolæ super eundé & introductio in Ecclesiam 10. exorcismus antequam accedatur ad baptisterium 11. tanguntur aures & nares saliva Sacerdotis. 12. abrenunciatio Sathanæ 13. Oleo Catechumenorum ungitur in pectore & inter scapulas in modum Crucis. 14. Interrogatur an credat. 15. an velit baptizari.

Dico 2. Ritus baptismum concomitantes sunt. 1. Quòd conferatur in loco sancto ad id deputato, nisi causa rationabilis aliter suadeat, ut fit dum filii Catholicorũ in locis hæreticis baptizantur. Sciendum tamen, cum nobilibus quoad hoc in multis locis conniveri. 2. quòd conferatur in aqua ad hoc pridie Paschæ aut Pentecostes per infusionem chrismatis & aliàs cæremonias consecrata. *Adverte* si hæc non habeatur, alia pro casu necessitatis ex tempore consecretur, per formulam brevem in nonnullis Agendis habitam. Si hæc etiam desit, accipiatur aqua benedicta communis. 3. Patrini tenent puerum. 4. imponitur nomen infanti.

Dico 3. Ritus baptismum consequentes sunt. 1. Vngitur chrismate in summitate capitis in modùm Crucis. 2. datur vestis candida. 3. candela accensa puero vel Patrino traditur.

Hæ cæremoniæ in baptismo privato prohibentur per Clementinam unicam Patrinus tamen solet adhiberi, sed non necessariò. sine scrupulo etiam nomen imponeretur, & aqua benedicta communis adhiberetur. dato etiam quòd in loco sancto, ob proximam commoditatem fieret, sub prædicta prohibitione contineri non censeretur.

## QVÆSITVM
### *Quid significent hi ritus?*

℞. EXsufflatio, & idem de exorcismo, significat diaboli expulsionem & Spiritûs Sancti introductionem. Quid crux, in fronte & pectore, mox patebit. Benedictio cum manûs impositione, designat præclusam diabolo viam ne redeat. Positio salis benedicti in os pueri significat fidelium sermonem debere esse discretionis sale conditum. Impositio extremitatis stolæ super infantem, denotat partem cum Christo in vita æterna. Aurium & narium cum sputo linitio, ut aperian-

tur

tur aures ad audienda Dei mandata, & nares ad percipiendum Dei notitiæ odorem. Inunctio oleo facta in pectore & inter scapulas, hominem fieri pugnatorem contra diabolum. In vertice capitis chrismate per modum crucis unctio, hominem vexillum militiæ Christi in supremitate capitis præseferre, & deinceps Christianum à Christo dici. Candidæ vestis receptio significat novitatem vitæ. Tandem cerei accensi in manum baptizati traditio, significat lumen fidei, cuius Sacramentum est baptismus, vel morum claritatẽ, vel etiam doctrinæ veritatem.

Dico 4. Solemnitates baptismi ob necessitatem vel aliam gravem causam omissæ, deinde supplendæ ut eò faciliùs effectus, quem tales solemnitates præstant, habeatur, S. Th. q. 71. a. 3. ad 3 Hoc tamen in hæreticis ad fidem conversis non practicatur, ne plebs putet eorum baptismum fuisse nullum.

Sed dubitatur, an si post peractas cæremonias, comperiatur puerum non fuisse baptizatum, repetendæ sint huiusmodi cæremoniæ? affirmat Vict: de Bap. negat Fernandez cum Vivaldo, argumento ducto à cæremonijs matrimonii, postquas si ob impedimentũ deprehendatur matrimonium esse nullum, domi est secretò celebrandum propter vitandum scandalum, amoto tamen priùs impedimento per dispensationem. Quod idem videtur dicendum de baptismo nulliter facto in publico.

# DISTINCTIO XXII.

## *De natura, institutione & necessitate Sacramenti Confirmationis.*

NOta. Confirmatio appellatur manûs impositio, ex modo dandi eam: *tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum Sanctum.* act. 8. item appellatur aliis nominibus, quæ videantur apud DD. Congruè autem dicitur Confirmatio ratione effectûs, cùm homo per illam confirmetur & roboretur, ad Christi nomen audacter confitendum. Nomine Confirmationis ante mille ducentos annos & ultra, usus est Melchiades Papa, in Epistola ad Episcopos Hispaniæ, dicens. *Confirmatio armat & instruit ad agonem vitæ mundi huius.*

Dico 1. Confirmatio sic potest definiri. *Est unctio chrismatis ab Episcopo facta, in fronte hominis baptizati, sub præscripta verborum forma, ad perfectam vitæ spiritualis ætatem & Christi nomen audacter confitendum ordinata.* ex S. Th. q. 72.

Dico 2. Christus D. in nocte Cœnæ instituit hoc Sacramentum inchoativè. Patet ex D. Fabiano Papa & Martyre ante annos mille quadringentos in Epist. 2. C. 1. ad Episc. Orientales, ubi sic ait. *In illa die Dominus* IESUS *postquam cœnavit cum discipulis suis, & lavit pedes eorum, sicut à Sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt, Chrisma conficere docuit.* & hæc est ratio, cur Ecclesia singulis annis, vetere combusto novum Chrisma consecrat in die Cœnæ.

Postea verò intra eandem noctem institutum completivè, non quidem exhibendo, sed promittendo, S. Th. q. 72. a. 4. ad 1. ex illo Ioan. 16. *Si autem abiero mittam*

*mittam eum ad vos.* Ideo autem hoc Sacramentum institutum est promittendo & non exhibendo, quia in hoc Sacramento datur Spiritus S. plenitudo, quæ non erat tribuenda ante Christi resurrectionem, ex illo Ioan. 7. *nondum erat Spiritus datus, quia* IESUS *nondum erat glorificatus.*

Ex dictis intellige, hoc Sacramentum non fuisse institutum quando Christus D. super pueros manus imponebat. cùm pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavit, quia tantū n, tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec dum ibidē dixit, *sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos.* Nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes, cùm potiùs contulerit huius Sacramenti effectum.

Dico 3. Sacramentum Confirmationis non est simpliciter necessarium ad salutem. sed ad benè esse, utpote perfectionem salutis operans. Hinc sponte & non ex contemptu illud omittens venialiter tantùm peccat, S. Th. q. 72. a. 8. ad 4. Nec favet Paludano, Durando & Richardo, Canon omnes fideles d 5 de Consec. quia tantùm consilium continet. Tunc autem ex contemptu hoc Sacramentum omittitur, quando omittitur quasi non esset Sacramentum, nulliusq; meriti.

# DISTINCTIO XXIII.

## *De Materia Sacramenti Confirmationis.*

DIco 1. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu vnguentum ex oleo olivarum & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum. Non potest chrisma confici ex oleo nucum amigdalorum & similium, cùm solum olivarum sit simpliciter oleum.

Dico 2. Balsamum est de necessitate Sacramenti confirmationis. Quia Concilium Florentinum in decreto Eugenii determinat materiam Confirmationis esse Chrisma, & quia aliàs simplex oleum olivarum est materia Extremæ vnctionis.

Debet autem Chrisma esse necessariò ab Episcopo consecratum, ut patet ex perpetuo Ecclesiæ usu. immo Concilium Romanum sub Sylvestro & alia Concilia prohibent simplici Sacerdoti, & præcipiunt Episcopo Chrisma consecrare.

Dices. Sacerdos potest Eucharistiam consecrare. ergo & Chrisma cùm hoc sit minus. & aliàs qui potest maius potest & minus ℞. N. Cons: ad prob. dico, hoc dictum solùm valere in rebus sibi subordinatis non in rebus diversi generis & ordinis. Hinc valet, qui potest matrimonium celebrare potest & sponsalia. non verò valet, qui potest Eucharistiam consecrare, potest & Virgines, vel minores conferre, licèt hoc sit minus illo. Probabile tamen est, ex commissione Papæ, simplicem Sacerdotem posse Chrisma consecrare. Dela-Cruz de Conf: dub. 2. ex Cejet: sicut ex eadem commissione potest illud ministrare.

Dico 3 Materia proxima Sacramenti Confirmationis est unctio in fronte per modum Crucis facta. Cùm hoc Sacramentum in usu consistat. Dixi, *in fronte,* ut neq; propter erubescentiam, neq; propter timorem nomen Christi confiteri

teri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*. aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

Dico 4. Probabilius est hanc unctionem non posse fieri aliquo instrumento. v. g. penicillo tempore pestis, sed est facienda digito quocunq; & quacunq; manu, ex præcepto tamen Ecclesiæ, pollice dexteræ. Observa frontem confirmati debere vittâ ligari, quousq; Chrisma sit desiccatū nec usq; tunc caput debet lavari.

Dico 5. Tanta Chrismatis quantitas requiritur ad hanc vnctionem, quâ quis possit digito in fronte inungi. ad conficiendum verò Chrisma, tanta balsami quātitas requiritur, ut suas qualitates præsertim odorem possit oleo communicare.

Quæritur, quid significent oleum & balsamum? ℞. Oleum significat conscientiæ nitorem, balsamum bonæ famæ odorem.

# DISTINCTIO XXIV.

## De Forma Sacramenti Confirmationis.

DIco 1. Forma Confirmationis est hæc. *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate Salutis, in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. amen.* Concilium Florent. in institutione Armenorum. Adverte. Sacramentorum materias & formas Antistitum curâ ad hæc tempora conservatas, sed in Conc: Flor. sub Eugenio IV. Orientali & Occidentali Ecclesia ibi congregata, ampliùs explicatas.

Dico 2. Sanctissimæ Trinitatis expressio est de essentia huius Sacramenti, cùm hoc Sacramentum ordinetur ad profitendam fidem. sunt etiam essentialia illa verba, *signo & confirmo.* quia actio Sacramentalis necessariò debet exprimi & quidem vtrumq; debet exprimi, quia non æquipollet, aliud enim est signare, aliud confirmare. Probabiliùs etiam est necessariam esse illam particulam, *signo Crucis*, quia signare habet generaliorem significationem, vnde debet per prædictam determinari particulam. Necessarium item est addere. *Chrismate salutis vel sanctificationis.* quia hæc non veniunt per verbum *Confirmo*, sicut per verbum baptizo veniunt materia & effectus baptismi. Tandem exprimi debet subjectum per particulam. *Te vel* æquivalentem.

Dico 3. Forma Confirmationis tantùm accidentaliter mutatur, si pro *Chrismate* dicatur *vnguento*, pro *confirmo, corroboro*, pro particula *salutis, sanctificationis* immo dicens *confirmetur servus Christi &c.* valet Confirmatio, sed sic confirmans à gravi peccato non excusatur. Sed si dicatur, *signet te Deus sigillo fidei suæ:* ut S. Sylvester fertur Constantinum confirmâsse, an valeat Confirmatio? negat Labat de Sacram: Conf: dubio 1. §. 1. dicens vel vnctionem non fuisse Sacramentalem, vel non omnia verba relata.

Dico 4. Alia formâ utuntur Græci, nempe hâc *Signaculum Doni Spiritûs Sancti &c.* ut constat ex omnibus Græcorum Eucholijs. Vnde cùm hæc specie differat ab ea, quâ utuntur Latini, dicendum est Christum D. non determinâsse formam huius Sacramenti quoad speciem, sed solùm quoad genus, & instituisse solum

lum quòd celebraretur per aliqua verba quæ eius effectum ſignificarent, ac reli quiſſe poteſtati Eccleſiæ verba illa determinare. Ita Gonet in Manuali Thom. de Conf: §. 2. Huc etiam addo, nonnullos apud Ginium docere, à Chriſto D. non fuiſſe præſcriptam formam conficiendi Chriſma, ſed tantùm in genere faciendam eſſe eius conſecrationem per invocationem Spiritûs Sancti.

# DISTINCTIO XXV.

## *De Miniſtro Confirmationis.*

DIco 1. Solus Epiſcopus eſt miniſter ordinarius Sacramenti Confirmationis, ex Trid. Seſſ: 7. Can. 3. de Conf: ſub anathemate id determinante. Quod deducitur ex act. 8. & 19. ubi Soli Apoſtoli, quorum ſucceſſores ſunt Epiſcopi, confirmabant ab aliis baptizatos.

Epiſcopus excommunicatus, degradatus, hæreticus, poteſt confirmare, non quidem licitè, ſed validè, cùm characterem, in quo fundatur poteſtas confirmandi non amiſerit. Sicut & Ordines validè confert. Item, licèt ipſe non ſit confirmatus, confirmat tamen, cùm polleat Ordinis Epiſcopalis charactere, ſeu potius characteris Sacerdotalis extenſione ad hoc officium. Peccat tamen venialiter non confirmatus confirmans. Diana p. 9. tr. 6. res. 47. Epiſcopus electus & non conſecratus non confirmat, cùm prædicta characteris Sacerdotalis ad hoc officium extenſione careat. Nugnus. 3. p. q. 72. a. 11.

Dico 2. Summus Pontifex ex plenitudine poteſtatis committere poteſt ſimplici Sacerdoti Confirmationis collationem S. Th. q. 72. a. 11. ad 1. ubi refert Gregorium Papam id conceſſiſſe. Ita etiam fecit Greg. XIII. qui in novo orbe quibuſdam Sacerdotibus commiſit adminiſtrationem huius Sacramēti, & Adrian. IV. per eandem poteſtatem, quibuſdam Franciſcanis idem conceſſit, utrumque fert Opatov. l. c. diſp. unicâ de Conf: q. 8.

Dico 3. Epiſcopus in ſua diœceſi poteſt licitè ſubditum alterius diœceſis confirmare. cùm præſumi poſſit, Epiſcopum proprium id ratum & gratum habere. Non poteſt autem licitè in aliena diœceſi, etiam proprium ſubditum confirmare, cùm non poſſit præſumi Diœceſanum id gratum habere. eſt enim falcem in alienam meſſem in re gravi mittere.

# DISTINCTIO XXVI.

## *De Subiecto Confirmationis, & effectu ei collato.*

DIco 1. Confirmationis ſubjectum, eſt omnis & ſolus homo baptizatus Viator, Monſtruoſis & hermaphroditis debet conferri Confirmatio. quia ſunt homines, & ut ſuppono, baptizati. Infirmis etiam & ſtatim morituris poteſt conferri, quia illis pugna contra dæmones imminet. item amentibus lucida intervalla habentibus, cùm expectetur, ut poſſint pro fide pugnare. Immo & perpetuò amentibus, ſicut & pueris rationis uſu carentibus, ſecundùm S. Th. q. 72. a. 8. ad 2.

Nam

Nam saltem eis prodest, ut in die resurrectionis perfecti appareant, & hic majorem gratiam habeant. Convenientius tamen, ut rationis usus expectetur.

Dico 2. Peccatori in peccato duranti non est exhibendum Confirmationis Sacramentum. Qui sine sua culpa imperfectè contritus accedit, consequitur remissionem. S. Th. q 72. a. 7. ad 2. Licèt autem existens in mortali, ante Confirmationem teneatur præmittere contritionē, non tamen confessionem, & idem de recipientibus alia Sacramenta vivorum, excipe ex mente Tridentini Eucharistiam, ad quam necessariò præmittenda confessio.

Brevius dicendo, subjectum Confirmationis, est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum tantûm est de congruentia.

Dico 3. Recipiens Ordines ante Confirmationem non peccat mortaliter, nec fit irregularis. Soto in Summa Dianæ relatus V. Ordinis subjectum. nam non est tam stricta intentio Tridentini, sed solùm consulit Episcopis, ut non Confirmatos non promoveant.

Dico 4. Confirmatio confert gratiæ habitualis augmentum, ac quædam Divina auxilia ad confitendum Christi fidem audacter, ad hoc enim in hoc Sacramento Spiritus S. datur. Secundò contrahitur spiritualis cognatio ut in baptismo, non solùm impediens, sed etiam dirimens matrimonium, ex Trid. Sess. 24. C 2. Tertiò confertur character, per quem baptizato traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes, sicut per baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem.

# DISTINCTIO XXVII.

## *De Ritu Confirmationis.*

Dico 1. Octo sunt ritus servandi in collatione huius Sacramenti. Primus, est tempus quo conferri debeat. antea deputatum fuit Pascha & festum Pentecostes. Secundus, est locus, qui debet esse sacer, nimirum Ecclesia. Tertius, ut Episcopus sit indutus vestibus sacris. Quartus, sunt orationes, quas Episcopus fundit, & ante & post peractam Confirmationem. Quintus, ut locus unctionis lineâ vittâ ligetur donec Chrisma abstersum fuerit ex fronte. Sextus, est Patrinus. Septimus, maxillam seu genam confirmati percutit Episcopus, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum. Octavus, Episcopus nomine Ecclesiæ dat osculum confirmato. Ita refert Opatov. de Conf. q 9.

Dico 2. Nunc usus obtinuit quovis tempore posse conferri Cōfirmationem Immo tempore interdicti, sicut & baptismus celebrari, & Chrisma confici potest, ex C. cùm ex eo, de Sent. excomm. item, extra Ecclesiam conferri potest modò locus sit decens. Chrisma tamen conficiendum in Ecclesia præcipuè Cathedrali: Missâ etiam ab Episcopo celebratâ, nisi justa de causa impediatur. Singulis autem annis secundùm Ecclesiæ præceptum, triduo ante pascha, novum Chrisma confi-

ci debet, vetere combusto. Hinc quilibet Presbyter quolibet anno Chrisma debet accipere, vel per se, vel per Diaconum. Et sciendum Chrisma non posse accipi, nisi à proprio Episcopo; ex C. Presbyteri de Cons. dist. 4. unde aliunde accipientes, etiam Abbates, nisi sint privilegiati peccant. ut dicit Glossa, ibidem.

Dico 3. In Confirmatione necessarius est necessitate præcepti Patrinus, qui Confirmandum teneat. Cuius officium instruere Confirmatum in his, quæ ad pugnam spiritualem spectant, præsertim si alii desint qui informare possint, Opat. de Conf: q. 7. alii hanc obligationem à Patrino tollunt. cùm non reperiatur in jure Patrinus Confirmandi debet esse Confirmatus, aliqui tamen, si oppositum faciat, eum non damnant peccati mortalis. Sed contrahit cognationem spiritualem, ut docui in Supp. Mosc tit. 5. q. 17. ex Sylv. contra nonnullos.

Dico 4. Nec Pater vel Mater filium vel filiam. Nec Vir Vxorem vel è contra tenere debet, aliàs contrahitur cognatio spiritualis & amittitur jus petendi vel etiam reddendi debitum conjugale, si utriusq; culpa interveniat. Item Abbas, Monachus, prohibentur tenere nisi confirmandus sit Monachus.

Dico 5. Patrinus Cõfirmationis debet esse alius à Patrino baptismi. Sylv. comm: secus faciens non peccat mortaliter secundùm Barth. ab Angelo.

Dico 6. Mulier potest tenere virum, sed oppositum magis congruit. utrum vero plures eundem tenere possint? Idem dicendum ac de baptismo.

# DISTINCTIO XXVIII.

## *De Quidditate, Necessitate & institutione, SS. Eucharistiæ Sacramenti.*

NOta. Eucharistia ex græco sonat idem quod bona gratia, vel etiam gratiarum actio. Dicitur etiam sacrificium incruentum (quamvis âlia ratio Sacramenti alia sacrificii) quatenus sacrificii cruenti, hoc est passionis, est commemoratio repræsentatio, in quantum tempore confectionis huius Sacramenti, Christus immolatur & repræsentatione occiditur Item dicitur hostia seu oblatio, hostia quam pura, sancta & Immaculata. Quatenus Christus D. qui est hostia salutaris ad Eph. 5. in hoc Sacramento continetur, & modo incruento pro peccatorum expiatione offertur. Item dicitur synaxis vel societas seu Communio, id est communis unio, prout significat præsentis Ecclesiæ aggregationẽ & vnitatem. Item, Viaticum quia eo in huius vitæ peregrinatione sustentamur, ut arduum ad cœlum iter peragamus. Item Cœna, sed Catholicis hoc nomine prudenter utendum ex Conc. Coloniensi Trac. de Euchar. quia eo hæretici abutuntur ad suos errores, contra Missæ Sacrificium. Vocatur etiam per antonomasiam & propter excellentiam Sacramentum. est enim Sacramentũ non solùm in nobis sanctitatem causans, quod est commune omnibus Sacramentis, sed etiam authorem sanctitatis in se continens, plura, si placent, vide apud alios.

Dico 1. Sacramentum Eucharistiæ, ut Sacramentum est, seu signum sensibile

bile gratiæ sanctificantis, consistit essentialiter in speciebus consecratis, connotando tamen & importando corpus & sanguinem Christi per continentiam. Ita Thomistæ ex S. Th. q 73. a, 1. ad 2. De speciebus enim sic consideratis verificatur quicquid est de ratione Sacramenti. nempe esse signum sensibile gratiæ sanctificantis. Sunt enim de se sensibiles, ut constat ratione verò corporis & sanguinis Christi, quæ connotãt & continent, habent vim sanctificandi & causandi gratiam, animam cibantem ac reficientem. Gonet in Man. de Euch. C. 1. §. 1.

Dices Sancti Patres dicunt Eucharistiam esse carnem Christi, eamq; esse spiritualem animæ cibum. Sed hæc verificari nequeunt nisi hoc Sacramentum constet corpore Christi tamquam parte essentiali. ergo corpus Christi D. est pars essentialis huius Sacramenti, & non tantùm contentum & connotatum. ℞. Falsam esse minorem. Eucharistia enim à Sanctis Patribus corpus Christi appellatur per metonymiam, tribuendo contento nomen continentis, qui est frequentissimus modus loquendi. Similiter dicitur spiritualis animæ cibus, quia significat & causat gratiam animam cibantem, quod non solùm convenit corpori Christi, sed etiam speciebus consecratis ut elevatis ad causandam gratiam, ratione cuius elevationis sunt cibus animæ quo spiritualiter nutritur. Quia tamen corpus Christi, utpote instrumentum Divinitati conjunctum, ad hanc nutritionem nobiliori modo concurrit, animæ cibus simpliciter & communiter dicitur.

Dico 1. Sacramentum Eucharistiæ est adorandum adoratione latriæ ex Trid. Sess. 13. C. 5. & Can. 6. Species autem consecratæ non sunt adorandæ tali cultu, & sic species consecratæ non constituunt essentialiter Sacramentum Eucharistiæ. ℞. Non solùm Christus D. contentus sub speciebus consecratis, sed etiam species consecratæ sunt adorandæ cultu latriæ, sed propter Christum, quod nullum Concilium negat. immo multò magis quàm Crux & imago Christi, hæc enim duo tantùm repræsentant Christum objectiuè præsentem, species verò consecratæ repræsentant ipsum verè, realiter & physicè præsentem, Philippus à SS. Trin. disp. 1 de Euch dub. 6.

Dico 2. Sacramentum Eucharistiæ consistit in re permanenti. Sequitur ex conclusione præcedenti, cùm consistat in speciebus consecratis. Et sic Sacramentum Eucharistiæ non consistit in consecratione. cùm potius in hac consistat sacrificium Missæ Neq; in sumptione, ut patet ex immemorabili consuetudine Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ Eucharistiam asservantis, eamque ante sumptionem adorantis.

Nec obstat Concilium Toletanum primum Can. 74. mandans Eucharistiæ acceptæ sumptionem. Vnde consuetudo fuit particulas post communionem remanentes infantibus innocentibus distribuẽdi, ex Evagrio L. 4. Historiæ Eccl. C. 26.

Non obstat inquam, solùm enim Concilium intendit ne Eucharistia in templo accepta domum deportetur, & conservetur.

Dico 3 In Eucharistia species consecratæ continentes corpus & sanguinem Christi sunt Sacramentum tantùm, corpus autem & sanguis Christi sub illis contenta,

tenta, ſunt res Sacramenti & Sacramentum ſimul, ut etiam in C. Marthæ, de cel. Miſſ: inſinuatur gratia verò ſanctificans res Sacramenti tantùm. Ratio, Quia ſpecies conſecratæ ſignificant tantùm & non ſignificātur. Corpus & ſanguis Chriſti ſignificantur ipſis ſpeciebus & ſignificant gratiam. Gratia verò ſanctificans, quæ eſt per modum alimenti ſpiritualis, ſignificatur tantùm nec ſignificat aliquid quod ſit proprius huius Sacramenti effectus, licèt ſignificet gloriam, quæ eſt ſignificatum commune omnibus Sacramentis.

Dico 4. Sacramentum Euchariſtiæ phyſicè acceptum, nihil aliud eſt, quàm ſpecies panis & vini conſecratæ ſub præſcripta verborum forma, ut realiter continent Chriſtum ad cauſandam gratiam cibantem animam. Metaphyſicè conſideratum eſt Sacramentum novæ legis ſignificans Chriſtum, ut realiter contentum ſub ipſis ſpeciebus, & gratiam animam cibantem.

Dico 5. Euchariſtia eſt plura Sacramenta materialiter & in eſſe cuiuſdam rei, cum hoc Sacramentum in quantum conſiſtit in ſpeciebus panis, ſit per modum cibi, in quantum verò conſiſtit in ſpeciebus vini ſit per modum potus. S. Th. q. 73. a. 3. formaliter tamen & in ratione Sacramenti eſt unum unitate ſpecificâ à thomâ ſeu infimâ non minùs ac duo homines ſunt unius & eiuſdem ſpeciei Hoc dictū colligitur ex Catechiſmo Romano p. 2. C. 4 ibi. *Licet duo ſint elementa panis, ſcilicet & vinum, ex quibus integrum Euchariſtiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura, ſed unum tantùm Euchariſtiæ Sacramentum, Eccleſiæ authoritate duſi confitemur.* hanc autem unitatem ſpecificam S. Th. l. c. ex unitate finis deſumit qui eſt, una refectio ſpiritualis.

Dico 6. Tota eſſentia ſpecifica Sacramenti Euchariſtiæ reperitur in qualibet ſpecie hoc eſt vel panis vel vini, tamen neutra ſpecies ſeorſim ſumpta eſt integrum & perfectum Sacramentum. Nam Euchariſtia ſignificat Chriſti paſſionem in qua Chriſtus non ſolùm mortuus eſt, ſed eius ſanguis effuſus, quorum utrumque ſignificatur explicitè ambabus ſpeciebus panis & vini. Et licèt iſta explicita ſignificatio non pertineat ſimpliciter ad eſſentiam Euchariſtiæ, benè verò ad eius complementum & integritatem. Hæc doctrina deſumpta eſt ex Dela-Cruz de Euch. ad initium. & de Sacrificio Miſſæ q. 1. dub. 2. eam etiam quoad ſecundam partem expreſsè tradit Catechiſmus Rom. l. c.

Dico 7. Sacramentum Euchariſtiæ in re ſuſceptum non eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem. nam parvuli per ſolum baptiſmum ſine perceptione huius Sacramenti ſalvantur. Propter eandem rationem votum ſeu deſiderium explicitum recipiendi hoc Sacramentum non eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem. implicitum tamen Euchariſtiæ votum in baptiſmo, pœnitentia incluſum, eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem. Ita Thomiſtæ ex S. Th. hic q. 73. a. 3. & alii. Probat P. Gonet. Baptiſmus & Pœnitentia ſunt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii. Sed in baptiſmo, & pœnitentia &c. includitur implicitè votum Euchariſtiæ Ergo Sacramentum Euchariſtiæ in voto ſaltem implicito eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem. Major eſt certa, minor probatur. In volitione medii

ne medii includitur implicitè saltem intentio finis. Sed Sacramentū Eucharistiæ est finis baptismi, pœnitentiæ sicut & aliorum Sacramentorum ut docet S. Th. q. 65. a 5. ergo in baptismo, & pœnitentia &c. includitur implicitè votum Eucharistiæ.

Ex quo intelliges, licet realis & Sacramentalis Eucharistiæ perceptio non sit de necessitate salutis, necessitate medii, benè tamen mystica & spiritualis; quæ consistit in unione & incorporatione cum Christo, ad quam omnia Sacramenta ut ad finem ordinantur, præsertim baptismus. cum sit vitæ spiritualis initium. Vnde D. Aug. verba illa Christi D. Ioan. 6, *Nisi manducaveritis carnem filij hominis. & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.* extendit ad parvulos L. 1. de peccatorum meritis C. 20 non secundùm participationem realem, sed mysticam quæ consistit in unione & incorporatione cum Christo.

Diligenter ergo observandum est Eucharistiam duobus modis posse considerari, primò ut est particulare aliquod Sacramentum. Secundò ut est causa vniuersalis aliorum Sacramentorum, quæ ad illam ut ad finem ordinantur, quatenus habet nos incorporare Christo, illique perfectè unire, qui est finis omnium Sacramentorum. vnde si primò modo consideretur, votum eius non est de necessitate salutis, benè tamen si altero modo consideretur, quia nemo potest salutem consequi, nisi Christo uniatur & incorporetur.

Dico 8. Christus D hoc Sacramentum instituit, in ultima Cœna, primâ die azymorum, nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Illis autem verbis Ioan. 6. *panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita*, fuit promissum. Illis *nisi manducaveritis carnem Filij hominis &c.* præceptum est latum, & non institutum.

Dico 9. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum; 1. ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licèt latenter, præsens. 2. vt fideles habeant refectionem spiritualem. 3. ut detur Sacrificium in Ecclesia. 4. ut detur signum infiniti amoris, quo Christus dilexit nos 5. ut esset memoriale passionis. tandem ut detur pignus æternæ hæreditatis.

# DISTINCTIO XXIX.

## *De Materia consecrationis Corporis Christi:*

Dico 1. Materia consecrationis Corporis Christi D. est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex siligine potest validè confici. cùm hæc ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. q. 74. a. 3. Idem dicendum si tritico grana hordei, lolii, vel millij admiscentur, modò secundùm prudentum æstimationem censeatur adhuc panis triticeus simpliciter. Panis tamen hordeaceus, nequit validè consecrari, quia hordeum non est tritici species, nec talis panis censetur simpliciter panis, sed cum addito scil. hordeaceus, nec nisi in defectu, usualis, nec panis ex avena, ob eandem rationem. Nec panis de amylo, contra Palud, cùm amylum censeatur speciem farinæ amisisse. Nec pasta ex tritico confecta.

fecta. nam sive differat à pane sive non, non est panis usualis. Nec panis in furno, vel sub cinere coctus, sed deinde elixatus. cùm non dicatur panis simpliciter, sed cum addito, scil: elixatus. Nec panis triticeus sed corruptus, vel ex grano corrupto confectus. si tanta est corrruptio, ut speciem panis vel tritici tollat. Nec panis ex aqua artificiali. v. g. ro acea confectus, contra Durandum. ita tamen S. Th. q. 79. a. 7. ad 3. quia non est verus panis, saltem usualis.

Dico 2. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licèt validè consecret. peccati tamen mortaliter, ut pote propriæ Ecclesiæ ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem. v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis apud Dela Cruz q. 1. de Euch.

Adverte ex Labat, de Euch d. 4. §. 1. quod Sacerdos Græcus degens in Ecclesia Latina vel Latinus in Ecclesia Græca possit se conformare consuetudini illius Ecclesiæ in qua degit, ut infertur ex Can. ille, dist 12. & ex D. Aug. epist. 118 dicente *in omnibus Ecclesiasticis consuetudinibus, quæ sunt de jure positivo, posse quemlibet se conformare consuetudini illius Ecclesiæ in qua degit.* Secus tamen esset si Sacerdos Græcus figeret sedem apud Latinos vel è contra nec adesset Ecclesia proprii ritus, cui censeretur subjectus. Tunc enim ut incola teneretur conformari. Ita Philippus à SS. Trin. de Euch. disp. 2. dub. 8. Scias prima pars advertendi procedit, ubi non est templũ, in quo servatur ritus nationis Sylvius, in 3 p. q. 74. a. 4.

Quæritur. Qui ex his duobus ritibus rationabilior ? ℟. Latinorum ut probat S. Th. q 74 a. 4. Quia hoc Sacramentum institutum primà die azymorum, Matth 26. quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat, ut habetur Exod. 12.

Dico 3. Ad valorem consecrationis non est necessarium ut materia sit determinatæ quantitatis. Nam quælibet magna quantitas, ut panis totius civitatis Sacerdoti præsens, potest validè, non tamen licitè consecrari. Et etiam quælibet parva quantitas, licet naturaliter non sit sensibilis, potest validè consecrari ab eo, cuius oculus ad eam intuendam per Dei potentiam elevaretur, quia tunc posset designari per particulam Hoc. Nugnus q. 74 a 2.

Dico 4. Talis præsentia panis requiritur, qualis more usuq; hominum præsentia censetur, ut verificetur particula Hoc. Hinc hostia sub aliis hostijs, vel sub corporali ; vel sub mappa, vel in pixide clausa, vel in missali latens, sicut & vinum in calice coopertum, vel dolio inclusum validè consecrantur cûm demonstrari possint per particulam Hoc vel Hic. Sed hostia à tergo, vel post parietem vel in tabernaculo clauso posita, non validè consecratur, quia non reputatur moraliter & humano modo præsens, & sic non verificatur particula Hoc. Sufficit autem præsentiam panis aliquo sensu percipere. Immo Sacerdos cœcus relatione tantùm certior factus verè consecrat. vtrùm verò materia panis viginti passibus distans possit consecrari ? aliqui affirmant, cum adhuc censeatur moraliter præsens, alii qui negant.

DISTIN-

# DISTINCTIO XXX.

## De Materia consecrationis Sanguinis Christi.

Dico 1. Omne vinum, modò sit verè vinum est materia cōsecrationis sanguinis Christi. Vnde in Græco, Muscatello, Malvasia, Vernaccia verè consecratur. cùm sint propriè vinum. Sed vini rubri convenientior usus. Item vinum album mixtum nigro. item vinum aromate mixtum, est valida materia consecrationis, si ita levis sit mutatio, ut vini substantia maneat. Item vinum congellatum, modò liquefactum servet speciem vini, sed sic consecrans graviter peccat. Item mustū seu vinum ex uva in calice expressum, quia est verè vinum, licet non perfectè purgatum. non licet tamen tale consecrare, sub p. mortali. nisi necessitas excuset, vel devotio populi, ut fit in aliquib⁹ provincijs. Item succus ex uvis passis expressus (in quo fama est consecrare Ægyptios) quia talis succus est vinum de vite, eoque perfectius, quo ab aqueo humore purgatiùs. Gonet in Manuali Thomistarum de Euch. C. 2. Tandem vinum per miraculum factum, ut fuit in Cana Galilææ, quia est verè vinum. Quod autem decretum Eugenii IV. requirat vinum de vite solum attendit potentiam ordinariam, non absolutā, & casum extraordinariū.

Dico 2. Lora non est materia consecrationis sanguinis Christi. cùm non sit vinum, sed tantùm vini acumine gaudeat. est autem lora succus ex uvis jam expressis, aquâ madefactis, & denuo prælo subiectis, expressus. Item acetum. cùm non sit vinum, sed ex corruptione vini factum. Secus vinum acetosum, & in via ad corruptionem, Sacerdos tamen graviter peccat. Hic adverte, si vinum consecratum in acetum convertatur, desinit esse Sacramentum, secus si tantùm sit viā ad acescendum. Item agresta, id est succus ex uvis immaturis expressus, non est materia calicis. cùm non sit vinum, sed in tendentia ad vinum. Item vinum ex uvis sylvestribus expressum. quia non est verum vinū, ait Opat. disp. 2. de Euch. q. 3. Item liquor ex uvis acidis expressus, quia hæ uvæ sunt substantialiter corruptæ, ait idem Doctor l. c. Item uva, quamvis matura. cùm non sit vinum sub forma potabili. uva enim tantùm manducatur. Canon autem, *Didicimus*, de Cons. d. 2. referens consuetudinem consecrandi uvas in altari, intelligitur de benedictione facta à Sacerdote in gratiarum actionem. Item ob prædictam rationem, vinum in offa panis inclusum. Idem dic de succu malogranatorum &c. aqua è vite fluente. cùm non sint vinum, etiam ex dispensatione Papæ.

# DISTINCTIO XXXI.

## De aqua Vino miscenda.

Dico 1. Vinum in calice consecrandum est aquâ miscendum. & hoc ob sanguinis & aquæ è latere Christi fluentium repræsentationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. aqua enim populos, Apoc. 20. Vinum autem Christum, *ego sum vitis vera*. Ioan. 15. significant. Tandem quia Christus D. dilutum

dilutum calicem consecravit, ut probat S. Th. q. 74. a. 6. Quamvis autem vino jam imposita sit aqua in amphora, adhuc ponenda est in calice, quia aliàs significatio ab Ecclesia intenta non compleretur.

Ex quo intelliges, si Sacerdos aquam nõ apponat, quòd graviter peccet, item officio & beneficio privatur, ex C. literas de Celeb. Miss. si autem ex oblivione, idq; ante consecrationem advertat, statim apponat, cùm adhuc Ecclesiæ præceptũ possit adimpleri. Secus si jam peracta consecratio. cùm non extet præceptum in tali casu miscendam esse aquam. Est etiam mortale, si aqua artificialis, v. g. rosacea loco elementalis ponatur. Arm v. Euch, & alii. Conficitur tamen Sacramentum, sicut si nulla apponatur. Quia hæc mixtio tantùm est de necessitate præcepti & non Sacramenti.

Dico 2. Vna vel altera gutta aquæ est infundenda calici. Dicit enim Con. Florent. in decreto unionis Armenorum, miscendam esse aquam modicissimam in quo corrigit Concilium Triburiense Provinciale, quod docuit tertiam partem aquæ esse miscendam. Ratio nostræ conclusionis. quia ut sentit Innoc. III, C. cùm Marthæ, de Celeb Miss. & communiter Theologi, aqua non transit in sanguinem, nisi priùs transeat in vinum. Sacerdos tamen non sit adeo scrupulosus, ne dum parum vult infundere deluso sensu nihil infundat. Colligo ex nonnullis posse misceri decimam vel octavam partem aquæ quorum ratio opposita nostræ, scilicet, ut aqua transeat in sanguinem, non esse necessarium ut priùs transeat in vinum. cui sententiæ, propter multos & graves, eam tenentes DD, non est deneganda probabilitas.

# DISTINCTIO XXXII.

## *De Forma consecrationis.*

DIco 1. Forma consecrationis Corporis Christi, est hæc. *Hoc est corpus meum.* Cùm his verbis Christus D. consecraverit, ijsq; panis in Christi Corpus transubstantiatio significetur & efficiatur. Non audiendi qui docent ad conficiendum Eucharistiæ Sacramentum; necessariò necessitate Sacramenti præmittenda esse verba Canonis. *Qui pridie quàm pateretur &c.* Nam illis omissis, sufficienter significatur transubstantiatio panis in corpus Christi. & hac ratione possunt aliæ sententiæ confutari. Dum verò dicitur, illis omissis, non significat Sacerdos se loqui in Persona Christi, falsum est, attentâ institutione Christi, & intentione Sacerdotis.

Dico 2. Non est valida consacratio Corporis Christi D. dicendo hoc est corpus Christi. Nec. hic panis est corpus meum. Nec hoc fit corpus Christi, vel meum. Nec. hoc sit corpus meum. Nec, hoc est corpus. Nec, hoc esse Corpus meum. Quia istæ mutationes sunt substantiales. Valida tamen hæc. hic cibus &c. vel hæc res est corpus meum, vel hæc est caro mea. ex S. Cyrillo. Serm. 1. in Cœna.

Dico 3. Forma cõsecrationis sanguinis Christi, est hæc *Hic est Calix sanguinis mei. novi & æterni testamenti. Mysterium fidei. Qui pro vobis, & pro multis effundetur.*

*fundetur in remissionem peccatorum*, Dela Cruz q. 2. de Euch sola verba hæc dicit esse de essentia scilicet, *hic est calix sanguinis mei*, vel his æquivalentia, ut si dicas, *hic est sanguis meus*. Nam solùm hæc verba significant conversionem vini in sanguinem Christi. Verba verò quæ sequuntur, scilicet, *novi & æterni &c.* solùm sunt de integritate formæ, hæc enim verba solùm important expressiorem significationem eius, quod continetur implicitè in verbis essentialibus, utpote passionem Christi per sanguinis effusionem, & virtutem talis effusionis. Idem sentiunt multi ex Thomistis. alii verò ex Thomistis, inter quos Philippus à SS Trin. disp. 5. de Euch. dub. 4. dicunt omnia esse de essentia formæ. hæc quidem vel æquivalentia, *hic est calix sanguinis mei, novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, expresse prolata, hæc verò, *æterni, mysterium fidei*, implicitè contenta in aliis. Sed hæc ad Scholasticos, tu intende quod intendit Ecclesia, & totam formam proferas, ne ut sacrilegus judiceris. Particula *enim* secundùm omnes, non est essentialiter requisita, immo omissio eius, secundùm multos non inducit mortale.

Dico 4. Non mutatur substantialiter prædicta forma, si quacunque linguâ proferatur. Sed Latinus aliâ linguâ consecrans à mortali non excusatur. Si etiam Sacerdos, *hic est calis &c.* S pro X. utendo, inadvertentiâ vel impedimento linguæ diceret, conficeret Sacramentum, quia salvaretur significatio substantialis. Quamvis enim vox *calis* habeat aliam significationem à voce calix, tamen ex ipso actu & forma consecrationis significat calicem. Eadem ratione solet doceri validum esse baptismum collatum in nomine Patria, &c.

Dico 5 Forma Corporis & Sanguinis non se mutuò expectant in producendo suum effectum. cùm quælibet habeat propriam virtutem, completam significationem, ac propriam determinatam materiam. Hinc validè prius consecratur calix, sed committitur sacrilegium, eò quòd recedatur à Christi exemplo, & universalis Ecclesiæ ritu, Samuel de Lub. v. Euch.

Dico 6. Quanquam nonnulli dicant probabile esse, quòd Sũmus Pontifex ex causa possit cum Sacerdote dispensare, ut in una specie consecret, sed verius & tutius est quod non possit. Est communis Probatur, Nam integritas in utraq; specie consecrandi est de jure Divino ut definit Tridentinum Sess. 21. Can. 2. Summus autem Pontifex non potest dispensare in jure Divino, ut docet D. Th. 22. q. 89. a. 9. ad 1. & consentiunt communiter Theologi, ac definitur à Zozymo Papa, referente Philippo à SS. Trin. & ratio suadet. quia inferior nequit dispensare in lege superioris. V. Philip à SS. Trin. de Euch. d. 2. dub 6. & Opat. disp. 2. q 1.

Adverte. Si Sacerdos privatâ authoritate consecrat panem sine vino, excommunicatur à Conc Tolet. C. nihil Excusatur tamen, qui post consecratam hostiam ob evidens periculum mortis eam consumeret, & omissâ consecratione calicis fugeret. Samuel l. c. Item, si post consecrationem calicis intelligat in eo esse venenum, ex sententia Doctorum, ait Opatv. l. c. non obligatur ad illius sumptionem, etiamsi fortasse non habeatur aliud vinum ad consecrandum. Si verò

Sacerdos putans esse vinũ in calice, consecret aquam, & circa sumptionem deprehendat, tenetur ad consecrationem calicis, ut sit perfectum sacrificium etiamsi in publico celebret. nam ut ait Philippus à SS Thrin 1 c. non esset scandalum activum sive datum, quod solùm est prohibitum, sed esset passivum seu acceptum, quod non est curandum.

Dico 7. Forma consecrationis debet proferri tam recitativè, quàm significativè, licèt non sit de necessitate Sacramenti eam proferri recitativè sed solùm significativè. Hanc dicit Labat disp. 1. de Euch dub 11 §. 3. esse cõmunem sententiam Theologorũ. Scias tunc verba proferuntur recitativè, quando proferuntur per modum narrationis, referendo id quod Christus dixit, ut sensus sit, Christus D. sic locutus est. tunc autem proferuntur significativè quando proferuntur ut Christus D. illa protulit. Prima pars conclusionis patet, ex illa particula, *dicens*, prolata ante consecrationem. Secunda, quia forma consecrationis dicitur in Persona Christi; Tertia, si Sacerdos præcisè proferret formam supra debitam materiam cum intentione consecrandi, omissis antecedentibus, consecraret, & tamen non proferret verba recitativè, vltima pars etiam patet. Christus enim Dominus, solùm protulit verba significativè.

# DISTINCTIO XXXIII.

## *De Ministro Consecrationis.*

DIco 1. Soli Sacerdotes sunt ministri consecrationis, quibus tantùm dictum 1. ad Cor. 11. *hoc facite in meam commemorationem.* Credens se esse Sacerdotem & non est, piè credendum est quòd consecret. Sylv. V. Bap. & alii dist 18. Conc. 7. relati. Quòd si post inchoatam Missam putet se non esse ritè ordinatum? Si id ante consecrationem advertat vel deponat conscientiam, vel Missam relinquat. Si post consecrationem, Missam perficiat, & deinde ad superiorem, casum exponendo, recurrat.

Dico 2. Sacerdos factus hæreticus, validè sed sacrilegè consecrat. Si ante consecrationem recollit se esse excommunicatum vel suspensum &c. Missam dimittat, nisi timeatur grande scandalum. Si post consecrationem factâ contritione & proposito petendi absolutionem, Missam prosequatur.

Dico 3. Sacerdos duobus tantùm digitis hostiam tangat. Si ex officio tangat & sit in mortali mortaliter peccat, secus si in casu necessitatis. cùm in hoc non sit deterioris conditionis aliis, quibus licet in necessitate quamvis in mortali tangere, v. g. si cadat in terram, ut d. 4. conc. 4. ex S. Thoma dictum.

Dico 4. Materia consecrations debet esse in mente consecrantis determinata. Hinc si Sacerdos habeat decem præsentes hostias, & tantùm intendat quatuor consecrare, non determinando eas, nulla erit consecrata, quia materia in mente consecrantis non est determinata, & non est major ratio, cur hæc potiùs & non alia consecretur. Si tamen Sacerdos plures hostias secum deferat cum intentione consecrandi,

consecrandi, sed in consecratione solius hostiæ quam præ manibus habet actu recordetur, omnes sunt consecratæ. Panorm. in C. Sacerdos, & alii. quia intentio virtualiter perseverat.

Dico 5. Sacerdos potest vnam partem hostiæ validè consecrare, absq; alia illi continua. si determinet illam partem. Item si unus Sacerdos unam partem, alter alteram consecret, tota hostia est consecrata, factâ tamen partium determinatione. Palud. in 4. d. 13. q. 4. a. 1.

Dico 6. Hostia quam inscio Sacerdote aliquis posuit ut consecrandam in Corporali, non consecratur, cùm non sit in mente consecrantis determinata. Nec est valida consecratio, si Sacerdos intendat eas hostias consecrare, quas Deus intendit, cùm materiam humano modo determinatam non habeat. Chamerota de Euch. & alii.

Dico 7. Si Sacerdos habeat in manibus duas hostias putans esse unam, nihil determinando, vtraq; manet consecrata, secundùm communem DD. in Summa Dianæ V. Euch. Item loquendo de minoribus hostiis si credit esse 40. & sunt 50. omnes sunt consecratæ. Samuel de Lub. V. Euch. Dela Cruz q. 1. de Euch. si absolutè intendat, nec de numero tantopere curet. Secus est, si 40. tantùm, & unicè intenderet, & tunc quia in cumulo existentes non determinaret, nullã consecraret.

Petes, si non consecratæ, misceantur consecratis, quid agendum? ℟. intendat Sacerdos non consecratas consecrare.

Dico 8. Plures Sacerdotes unam hostiam consecrare possunt, ut patet in ordinatione Sacerdotum juxta aliquarum Ecclesiarum consuetudinem, ubi novi Sacerdotes Episcopo concelebrant sicut Apostoli Christo Dño concœnaverunt. In hoc tamen casu omnium intentio debet referri ad instans quo Episcopus consecrat. unde Palud. relatus à Tabiena sentit, formas concelebrantium, si præveniant Episcopum suspendi ad instans formæ ab Episcopo terminatæ.

Dico 9. Guttæ vini quæ sunt in calice separatæ ab eo quod est in fundo, non remanent consecratæ. Quia communis & optima intentio Ecclesiæ est, consecrare omnem liquorem consecrabilem qui continetur in calice per modum unius continui. Et hoc significatur per particulam *Hic*. Layman & alii contra Bonac. in Summa Dianæ V. Euch. relatum. Vnde ne Sacerdos in detergendis guttis sit sollicitus, benè faciet, si suam mentem pro semper declaret, se nolle eas consecrare, sicut & micas hostiis adhærentes.

# DISTINCTIO XXXIV.

## *De Corpore vitiatis, quibus prohibetur celebrare.*

CVm de Ministro Eucharistiæ nonnulla dixerimus, de impedimentis à ministerio Eucharistiæ impedientibus, aliquid dicendum.

Dico 1. Licèt cœcus possit confessiones audire & prædicare, sed si celebret sine dispensatione Papæ (prout cuidam Episcopo in Concilio Tridentino concessum

ſum fuerat) peccat mortaliter. quia facit contra canones in rē gravi. Sacerdos etiam habens maculam in oculo, vel à nativitate, vel ex aliquo caſu, etiam ſine ſua culpa, ſi notabilem deformitatem generet, non poteſt celebrare. Secus, ſi talem deformitatem vel ſcandalum non generet. Sylv. de Corpore vitiatis.

Dico 2. Sacerdos uno oculo orbatus non poteſt celebrare, cum ſit irregularis, referente Bonac. de cenſuris d. 5. q. 2. punc. 2. Immo nequit ſine diſpenſatione Papæ ad Ordines promoveri. D. Ant. 3 p. tit. 28. C. 5. & alii. Sacerdos etiam ſi careat viſu oculi canonis, hoc eſt ſiniſtri, & nequeat canonem legere, niſi cum indecora faciei ad populum verſione, non poteſt celebrare, ſecus ſine tali indecentia, præſertim ſi ſanus appareat. Bonac. l. c. cum Nau.

Adverte. Sacerdos factus cœcus ſine ſua culpa, non eſt privandus beneficio, ne ſic afflicto afflictio addatur, ſed coadjutor ei detur. Idem dicendum de aliis beneficiatis corpore vitiatis. Sylv. cit. & alii.

Dico 3. Sacerdos naſo privatus nequit celebrare, ob notabilem deformitatem. habens tamen manum aridam vel debilem non arcetur à celebrando, ſi non adſit notabilis deformitas ſcandalum generans, & poſſit hoſtiam calicemq; contrectare. Secus, ſi adeò ſit tremulus, ut calicem abſq; effuſionis periculo nequeat elevare. Sicut nec, ſi habeat pollicem, vel indicem abſciſſum, vel etiam eorundem ungulas, ob quarum defectum redditur inhabilis, ad hoſtiam frangendam, calicem contrectandum, Carens tamen parte pollicis vel indicis, non removetur à ſacrificando. Gab. V. irreg. Sciendum, quando vitium non reddit inhabilem nec multum deformem, ſi tamen ſuâ culpâ ſit, ab Ordinibus repellitur, & promotus deijcitur. Arm. V. Corpore vitiati ex Hoſt. & S. Raym.

Dico 4. Sacerdos pede carens, prohibetur celebrare, ob notabilem deformitatem. Sylu. Tabiena & alii. Si autem tantùm ſit claudus, ab Ordinis executione non repellitur. modò ſuâ culpâ non ſit factus claudus, & ad altare ſine baculo ſtare queat, ex C. nullus de Cons. d. 1. Item gibboſus non prohibetur ſacrum facere, modò non ſit nimia deformitas ſcandalum generans, nec ſuâ culpâ ſit gibboſus. Sylv. & alii. Ille autem dicitur ſuâ culpâ gibboſus, vel alio modo corpore vitiatus, qui voluntariè membrum abſcidit, vel permiſit ab alio abſcindi, vel dando operam rei illicitæ id ſibi accidit. dicitur autem dare operam rei illicitæ, quantum ad præſens, cùm agit opus ex ſuo genere periculoſum. ex Soto 5. de Iuſt. q. 1. a. 9.

Dico 5. Sacerdos ſibi genitalia amputans, putans ſe obſequium præſtare Deo, eget ad celebrandum diſpenſatione. Si autem ab aliis ſit caſtratus, idq. ſuâ culpâ tunc idem: ſecus, ſi ſic natus ſit, vel invitus à Medicis, vel juſta de cauſa, v. g. pro totius corporis ſalute, caſtratus. Sylv. l. c. Soto 5. de Iuſt. q. 2. a. 1. Scias errorem vulgi eſſe Sacerdotem caſtratum teneri teſticulos arefactos vel in pulverem redactos ſecum deferre.

Dico 6. Habens membra ſuperflua v. g. ſex digitos, licitè celebrat, modò non ſit impeditus in membrorum uſu, nec nimia ſit deformitas. aliàs & prohiberetur.

beretur celebrare, & recipiendo Ordines, utpote frustra, peccaret mortaliter. Leprosus etiam si recipiat Ordines non excusatur à mortali. Ordinatus tamen ut docet D. Th. apud Opat: de Pœnit. disp. 18. q. 3. §. secunda species &c. poterit in occulto sic susceptum Ordinem exercere, nisi per lepram essent labia, corrosa & tunc nec in occulto celebrare potest, ob periculum effusionis sanguinis.

Dico 7. Sacerdos morbo comitiali seu caduco laborans expectet per annum ad judicandum de infirmitate. Sylv. & alii. Idem dicitur de Sacerdote dæmoniaco, ex Vgone relato à Summa Confess: L. 2. tit: 1. q. 45. Furiosus verò potest Eucharistiam conficere, si rarò vexatur tali passione, item si sine spumæ jactatione, & vocis confusione, modò habeat juxta se Sacerdotem, qui defectum suppleat. Sylv. cit: Idem docet Opatov. disp. 18. de Pœnit. q. 3. §. secunda species &c. de laborante morbo caduco, si non adeò hoc morbo laboret, nec ore reijciat spumas, & habeat socium, qui cōpleat sacrificium. sed quid de Sacerdote patiente seminis fluxum? dico cum Ioanne de Lapide L. de dubijs circa Missam, nequit celebrare.

Dico 8. Si in Hermaphrodito prævaleat sexus fœmineus ordinari non potest, quia non est capax characteris, quemadmodum & fœmina, D. Ant. Sylv. & Tabiena apud Fern. l. c. Si verò æqualiter vigeat uterq; sexus, quantùm ad Ordines pro fœmina reputari debet Hugo, Turrecremata & alii apud Fern. Si autem in masculinum magis vergat & ordinetur, suscipit quidem characterem, sed absque dispēsatione Papæ celebrare prohibetur. Sylv. V. Hermaphrod & Nau. in Euchar. C 17. n. 103. Plura videantur in tractatu de irregularitate. V. etiam Dela-Cruz de Cens a 5. quis in supradictis dispenset.

Quæritur, cui competat judicare de præfatis vitiis? ℞. Episcopo, vel si Religiosus sit vitiatus Prælato Regulari, cùm sit eius Ordinarius. Potest & Episcopus, cùm Religioso Ordinem conferat.

## DISTINCTIO XXXV.

### De conversione panis & vini in Corpus & sanguinem Christi, & quæ consequuntur eam.

DIco 1. Mutatio quæ fit in hoc Sacramento, non fit per panis & vini annihilationem, vel in præjacentis materiæ resolutionē, sed per eorum desitionem & in Christi Corpus & Sanguinem conversionem. Quæ conversio non est successiva, sed instantanea, cùm fiat in ultimo instanti prolationis verborum. Hæc conversio directè & ex vi verborum ad Corporis Christi substantiam terminatur, per concomitantiam verò ad eius quantitatem. Si causam conversionis inquiras, Deus est principalis, Sacerdos instrumentalis.

Dico 2. Si Sacramentum Eucharistiæ in triduo mortis cōfectum fuisset. tunc Christus Dominus sub speciebus Sacramentalibus mortuus extitisset. Cùm idem Christus, qui erat in Cruce vel sepulchro fuisset.

Dico 3. Totus Christus est sub utraque specie, immo totus est in qualibet

 parte,

parte, cùm succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet parti cula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus panis esse Christi corpus ex vi verborum consecrationis, sanguis verò, anima, Divinitas per concomitantiam, sub speciebus vini ex vi verborum sanguis, corpus & alia per concomitantiam. Non solùm autem est in hoc Sacramento secundùm suam substantiam, sed etiam secundùm quantitatẽ, modo tamen ineffabili, non per extensionem partium in ordine ad locum, sed in ordine ad se. Et quidem tam diu sub speciebus Christus Dñus existit, quàm diu species existunt. Cùm succedat in locum panis, cuius substantia tam diu quàm diu accidentia.

Dico 5. Post conversionem corpus Christi D. non est in hoc Sacramento tanquam in loco. quia non est admodum quantitatis, sed admodum substantiæ. Ex quo sequitur quòd ibi sit immobiliter, per se loquendo, per accidens tamen hoc est ad motum specierum movetur. Item, cùm Corpus Christi D sit in hoc Sacramento admodum substantiæ & modo indivisibili, non posse videri ab oculo etiam glorificato.

Dico 6. De speciebus Sacramentalibus hæc solent doceri. eas posse corrumpi, cùm idem esse post consecrationem retineant. immo potest aliquid ex eis generari, ut vermis. Item docetur solam quantitatem miraculosè existere, alia verò accidentia sine miraculo. quia subjectantur in quantitate, supposito hoc miraculo quòd per se existat. Item docetur prædictas species posse nutrire, cùm possint converti in corpus humanum. Sed hæc ad Scholasticos.

# DISTINCTIO XXXVI.

## *De Ministro Eucharistiæ.*

Dico 1. Diaconus potest ministrare Corpus Christi Dñi in necessitate jubente Episcopo vel Presbytero. S. Th. q. 82. a. 3. Non tamen Subdiaconus, multo minùs laicus. fertur tamen de Regina Scotiæ martyrium subitura, quòd se ipsam communicaverit, unde Layman in Summa Dianæ V. communionis Minister, docet contra Bonac. posse laicum se ipsum communicare in articulo mortis.

Dico 2. Religiosus Viaticum ministrans incurrit in excommunicationẽ. sed hoc procedit, si extra necessitatem. unde in articulo mortis absente Parocho, aut nolente ministrare potest quivis Sacerdos etiam Regularis, imò & Diaconus. si nullus sit Sacerdos, ministrare Eucharistiam. Dela Cruz q. 6. de Euch. Idem judico si proprius Parochus sit nominatim excommunicatus, suspensus &c.

Dico 3. Eucharistiæ Sacramentum non possunt Regulares ministrare ad satisfaciendum præcepto tempore Paschali. Pro hac Mosc. 2. p. Tyrocinii §. 3 citat declarationem sacræ Congregationis. unde privilegium à Nic. 5. Regularibus concessum à Sixto & Leone X confirmatum, censetur revocatum. Possunt tamen, si quis jam satisfecisset præcepto, aut vellet postea ire ad Parochiam. Etiam ipso die sancto Paschæ, Nam dum Pontifices hoc die prohibent extra Parochiam

chiam communionem, loquuntur de communione quâ satisfit præcepto Ecclesiæ, ut communiter DD. explicant. Vbi sciendum Religiosos Mendicantes habere privilegium à Leone X. Iulio II. & III. communicandi sæculares in suis Ecclesiis, vel per se vel per alios apud Regulares celebrantes,

Dico 4. Possunt Regulares ministrare Eucharistam ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ. etiam ipso die Paschæ, vagis, advenis, & peregrinis. Item servis & domesticis, qui intra conventum degunt. his enim etiam viaticum, & extremam unctionem ministrant. Gabriel à S. Vinc. in Summa Morali V. Euch. quoad omnes partes. Idem, de degentibus in loco exempto à Parochia.

Dico 5. Non valens pollice & indice Eucharistiam ministrare, potest aliis digitis, cùm tota manus sit consecrata. Toll: l. C. 58. contra Possevinum. Hic tamen, contra Suarez, concedit, tempore pestis licere Sacerdoti aliquo instrumento aureo vel argenteo rectè confecto, Eucharistiam ministrare.

Dico 6. Sacerdos in mortali existens, & pluribus Eucharistiam successivè ministrans, unum peccatum mortale committit. Rodriquez & alii, contra Bonac. Nam licèt physicè sint plures actus, moraliter tamen una actio convivii ob eandem rationem Sacerdos in mortali dicens Missam, unum tantùm mortale committit, est contra Nugnum & alios, qui dicunt quòd duo, unum quatenus celebrat, alterum quatenus communicat.

# DISTINCTIO XXXVII.

## De subiecto Eucharistiæ.

DIco 1. Subjectum Eucharistiæ est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Publici peccatores, v. g. usurarii, lenones, meretrices, histriones publicè turpia repræsentantes, removentur à mensa Domini, etiam in mortis articulo, nisi signa pœnitentiæ publicè ostendant, si fieri possit. Publicus autem & notorius peccator dicitur, qui in judicio convictus, vel in judicio confessus, vel infamiâ notorii facti laborans. Si dubium an sit publicus peccator, ad communionem admittatur, nam melior est conditio possidentis. Item peccatori publico in uno loco, petenti Eucharistiam in alio loco, in quo pro publico non habetur, Sacerdos tenetur Eucharistiam dare, aliàs infamaretur.

Dico 2. Peccatori publico in secreto pœnitenti, & in publico Eucharistiam petenti, est deneganda quousq; pœnitentiam exteriùs ostendat S. Bon. & Palud. apud Cinium in præsenti. Quæ doctrina ad publicè excommunicatum extendenda, dici enim potest. Scio publicum peccatum, sed non video pubicam pœnitentiam. Peccatori occulto, soli Sacerdoti noto, tenetur Sacerdos Eucharistiam ministrare, non tamen, si in privato petat, nisi notitia esset ex confessione. tunc enim tenetur Eucharistiam ministrare. Moneat occultum, publicè petentem, sed cautè, saltem generaliter. Cavete ne aliquis cum p. m. accedat, nisi id per confessionem sciatur, tunc enim talis monitio omittenda;

Dico

Dico 3. Ex duello in extremis laboranti danda Euchariſtia, ſi ſigna dolori oſtendat. Item ſuſpendendis ex C. Quæſitum. etiamſi jam comediſſent. Samuel de Lub. V. Communio. Hæretico relapſo, ſed pœnitenti, quamvis immediatè comburendo. Sylv. & Angelus. Adverte ex Samuele l. c. conſuetudinem Hiſpanorum negantium Euchariſtiam interficiendis ſublatam juſſu Pii V. anno D. 1555 cui lex regia acceſſit per Philippum II. Et ratio eſt, eò quòd communiter docetur, communionem in articulo mortis eſſe de jure Divino.

Dico 4. Perpetuò amenti non eſt danda Euchariſtia, cùm in eo non præceſſerit erga hoc Sacramentum devotio. Idem dicitur de puero ratione carenti. Non excuſatur à mortali talibus Euchariſtiam præbens, ſecundùm Cajet. V. Communio. Amenti tamen, aliquando huic Sacramento, ſcilicet tempore lucidi intervalli, affecto, & iterum in amentiam cadenti, danda Euchariſtia in articulo mortis, modò irreverentia non timeatur. S. Th. q. 80. a. 9. Idem de dæmoniacis arreptitiis, ac morbo caduco laborantibus, modò actualiter hæc mala non patiantur, & abſit irreverentia.

## DISTINCTIO XXXVIII.

### De munditia mentis ad hoc Sacramentum neceſſaria.

NOta. Plures eſſe diſpoſitiones, quas habere tenetur ad hoc Sacramentum accedens, comprehenduntur autem ſequentibus verſibus.

Lotus, diſcretus, ſanus, jeiunus & aptus,
Contritus, faſſus, mundus, recteque paratus.

Lotus, id eſt baptizatus, diſcretus, id eſt rationis uſum habens. Sanus, id eſt ſtomacho benè valens. ne evomat. jeiunus jeiunio naturali, aptus, id eſt cenſuris non irretitus, contritus, id eſt de peccatis dolens. faſſus, id eſt vocaliter confeſſus. mundus, id eſt non pollutus. paratus, intellige, devotione per actus v. g. fidei, ſpei, charitatis, &c.

Dico 1. Conſcius peccati mortalis obligatur ad præmittendã confeſſionem. Trid. Seſſ: 12. Cap. 7. immo oppoſitum docentes excommunicat Can. 11. Quare antiqui Theologi docentes ſufficere contritionem, etiam datâ copiâ Confeſſarij, poſt Conc. Trid. non ſunt audiendi. Cùm verò Tridentinum adducat authoritatem Apoſtoli 1. ad Cor. 11. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat.* colligitur hoc præceptum non ſolùm eſſe Eccleſiaſticum, ſed & Divinum Opatv. diſp. 8. de Euch. q. 3. cum D. Soto & M. Cano.

Dico 2. Licet in aliquo caſu communicare & celebrare confeſſione non præmiſsâ. 1. in articulo mortis. ſi deſit Cõfeſſarius. 2. ſi adeſt neceſſitas officii, v. g. Parochus habet nimis diſtantem Confeſſarium (quæ diſtantia loci judicio prudentis relinquitur, habitâ ratione circumſtantiarum & Perſonæ V. Moſcic. 4. p. Elem. ad Sacras Conf: de Conf: n. 11.) ne Parochiani die feſto miſsâ careant. 3. Si adeſt præcepti Eccleſiaſtici neceſſitas (quam non facit ſola devotio, ex Soto in 4.

n. 4. d. 10. q. 1. a. 4 ) ut Paschatis. Summa Conf: vel si Sacerdos nequit audire Missam nisi celebret. Diana & alii. Sed oppositum securiùs, nisi adsit scandalum aut infamia, nam præceptū præmittendi confessionem fortius est præcepto communicandi in Paschate, vel die festo audiendi Missam. Dela-Cruz de Euch. q. 5. 4. ad evitandum grave scandalum vel infamiæ periculum, v. g. si quis in scamno communicantium recordatur peccati mortalis, non tenetur recedere, si id sine scandalo esse non potest. 5. Quando rationabiliter timetur revelatio proprii peccati, tenetur tamen alia confiteri. 6. pro communicando infirmo. In his casibus præmittenda necessariò contritio, excepto quarto & quinto casu, cûm jam peccatum indirectè remissum, & sit homo in gratia. Vbi etiam scias in quinto casu differri debere confessionem, quantùm fieri potest.

Dico 3. Sacerdos Regularis non potest cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarii suæ Religionis, habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri ad vitandam suæ Religionis infamiam, quam ille concipiet Gabriel à S. Vinc. & alii. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia Religioni. Non potest etiam quis in mortali existens cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alii. Nàm reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio, debet prævalere propriæ devotioni & utilitati.

Dico 4. Sacerdos qui in casu necessitatis carens Confessario sine confessione celebravit, tenetur confiteri quàmprimùm. quia ita præcipit Tridentinū Sess: 13, C 7, & non tantùm consulit. Quare Alexander VII. inter 45. propositiones, hanc in ordine 38. damnat. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti celebranti ex necessitate cum peccato mortali confitendi, quàmprimum est consilium & non præceptum.* Sicut & sequentē damnat. *Illa particula quàmprimū intelligitur cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Quare tenetur confiteri prima commoditate. In Sūma Dianæ V. celebrare Missā, *quàm primum* exponitur *intra triduū*. quia quod intra triduum fit, dicitur statim fieri L. fin. C. de jud. ibi. *illico autem id est intra triduum.* Adverte hoc præceptum de facienda confessione quàmprimùm in prædicto casu, non extendi ad Sacerdotem more laicorum communicantem. Villalobos in Summa Dianæ l. c. & alii. quia tunc non se habet ut Sacerdos. à fortiori non extendi ad laicos.

Quæritur: quid faciendum si Confessarius veniendo ad infirmum, inveniat hunc multas fecisse confessiones invalidas, nec confessionem absolvere posse nisi post longum tempus? Respondet Zambranus de Sacram: Pœnit. C. 4 dub. 6. Si timeatur mors, facienda confessio per mediam horam crassâ minerva, cum accusatione generali, & communicandus infirmus, præmisso pacto, quòd sumptâ occasione supplebit defectum. Si autem infirmitas non sit periculosa, & confessio per dimidiam horam absolvi non potest, præmittatur contritio cum proposito confitendi eo vel sequenti die & communicetur. ratio primi. quia sic vitantur omnia incommoda, subvenitur enim moribundo præmissâ confessione possibili, & absolu-

& abiolutione, ministrando illi Eucharistiam ratio secundi, quia sic vitatur scandalum, & eligitur minus inconveniens, quod est communicare cum sola contritione, & non cum confessione dimidiata. Zambrano favent aliqui sed bonâ veniâ præfati authoris, etiam in secundo casu præmittenda modo possibili confessio. Nam præceptum confitendi ante communionem fortius est præcepto integrandi confessionem materialiter ut docet Dela Cruz q 5 de Euch & alii. & aliàs ex opposito sequeretur, etiam in primo casu, & in multis aliis, qui solent proponi in trac. de Pœnit. de integritate confessionis, sufficere contritionem. & omittendam confessionem. accedit quod in hoc secundo casu servetur moralis integritas confessionis.

# DISTINCTIO XXXIX.

## *De munditia corporis ad hoc Sacramentum necessaria.*

Dico 1. Pollutio à causa mortali proveniens impedit licitam Eucharistiæ sumptionem. S. Th. q. 80. a. 7. Talis tamen præmissâ confessione celebrans vel communicans non peccat mortaliter, cùm nullum peccatum per confessionem dimissum impediat sumptionē Eucharistiæ sub mortali. Dela Cruz de Euch. q 5. dub. 3. Samuel de Lub. V. Communio.

Dixi *à causa mortali proveniens*, nam nocturna pollutio, quæ absque culpa mortali accidit, non impedit etiam sub veniali sumptionem Eucharistiæ, præsertim si pollutio non relinquat aliquem affectum ad res venereas, & notabilem animi perturbationem. Samuel l. c. ex Bonac.

Dico 2 Die ante Eucharistiæ refectionem, à fortiori ipsâ die sumptionis, non licet exigere vel reddere debitum ob Eucharistiæ reverentiam nisi alter conjugum nimis instet. tamen si fiat non est mortale. Suppositâ autem inter conjuges re carnali, consilium est spatio viginti quatuor horarum abstinere à sumptione Eucharistiæ. cùm per hoc tempus natura per venerem deordinata, ordinetur. Cinius ex B. Alberto M. & S Thoma.

Ex quo patet, dum Concilium Eliberitanum dicat, hominem ante sumptionem Eucharistiæ debere abstinere à propria vxore, tribus, quatuor aut octo diebus, consilium tantùm est.

Duo tamen inter alia coniugibus reverentiam erga hoc Sacramentum inculcant. Primum, si Panes propositionis ab his qui Vxorem tetigerant comedi non poterant, quantò magis panis ille qui de cælo descendit. Item Regem Oza. 1. par. C. 13 manum suam ad arcam Dei extendentem ne bouum exorbitantiâ caderet fuisse à Deo percussum moxq; expirâsse, quòd nocte præcedenti vxorem cognoverit, ut affirmant Expositores.

# DISTINCTIO XL.

## *De ieiunio ante Eucharistiam.*

Dico

DIco 1. Ante sumptionem Eucharistiæ tenemur esse jejuni à media nocte jejunio non solùm Ecclesiastico sed & naturali, nihil quantumcunque modici, etiam per modum medicinæ sumendo. Vnde C. nihil. quæst. 1. dicitur. *Nullus post quantumcunq; sumptum minimum cibum, vel potum Missam faciat.* Et sic pulvis tabacæ per nares sumptus, cùm non mereatur nomen cibi vel potûs non impedit sumptionem Eucharistiæ.

Attamen reliquias cibi inter dentes relictas casualiter deglutiens ex S. Th. q. 80 a. 8 imò licet advertenter secundùm aliquos. Os abluendo parum aquæ præter intentionem in stomachum transmittens. Sanguis è gingiva, vel capite in os fluentis paululum trajiciens. Parum terræ aut pulveris per modum respirationis attrahens. Muscam in os volentem casu transglutiens, non frangit jejunium. cùm nihil per modum cibi sed salivæ, vel præter intentionem deglutiat. Item dentes sale & aceto medendo vel lavando perfundens, cibos potumq; tantùm degustans quidpiam aromaticũ, ut nucem muscatã ori imponens dentibusq; vitandi noxii äëris causa tenens, non frangit jejunium, modo nihil transmittat.

Sed an frustillum chartæ, lapillus &c impediant communionem? probabile quòd non. sed major difficultas, si vocis causâ vespere saccarum ori imposui., & translacta mediâ nocte resolutum in liquorem devenit ad stomachum Probabiliùs sine dubio impediri in tali casu communionem. aliqui tamen oppositum habent. quia ille liquor non descendit per modum potus, sed per modum saliuæ, nec videtur sumptio ab extrinseco, qualis requiritur ut solvatur jejunium & propterea reliquiæ cibi, de quibus supra, non tollunt jejunium naturale.

Dixi in conc. *à media nocte* Nam Sacerdos ante mediam noctem comedens, potest post mediam noctem celebrare, ut in natali Domini, etsi non dormierit, nec cibum digesserit. non enim facit contra præceptum. Similiter si quis ex cibi indigestione vomat, non prohibetur communicare, ex Rich. in 4. d. 9. a. 2. q. 3. Sed congruentiùs est abstinere.

Dico 2. Sacerdos sumpta ablutione habens hostiam palato affixam, potest novam ablutionem sumere, ad eandem in stomachũ trajiciendam cùm hoc magis deceat, quàm digito in os posito. Sylu. & Angelus. Idem dic de particula calici adhærente. Imò sumptâ ablutione solutisq; orationibus (nõ tamen si ab altari discessit) si aliquam hostiæ particulam in patena vel corporali repererit, potest eam sumere. cùm tota illa actio à jejunio inchoata, una perfecta sacrificii consumptio censeatur. Sacerdos etiam post Missæ sacrificium aliquo tempore manens in dispensanda Eucharistia, vasa purificare, reliquiasq; sumere potest, cùm censeatur una actio moraliter, quod maximè verum de reliquiis seu particulis ad proprium sacrificium pertinentibus, ut advertit Bonac. & alii. Sed idem judicarem de particulis ad aliud sacrificium pertinentibus, cùm hic & nunc ad idem convivium spectare videantur.

Adverte. Licèt dixerim, *si ab altari non discessit* probabile tamen particulas v. g. in patena casualiter remanentes etiam in Sacristia antequam Sacerdos exuatur

tur sumi posse. quia non est nova communio sed præcedentis perfectio. ex Summa Dia. V. Communio, & in eadem, relato Granado.

Dico 2. Licèt aliquando sumere Eucharistiam non servato jeiunio. 1. cum timetur Eucharistiam ad infideliū manus perventuram, aut simili de causa. 2. ut cùm Sacerdos aquam loco vini consecrat, idq; non advertat nisi post aquæ sumptionem, tenetur de novo vinum consecrare. Item advertens post consecrationem se non esse jeiunum, tenetur perficere. Si verò ante consecrationem advertat, tutius reputat S. Th. q. 83. a. 6. ad 2. Missam inchoatam deserere, nisi gravè scandalum timeatur & idem de existente in scamno communicantium, & advertente se non esse jeiunum. Si etiam Sacerdos peractâ consecratione moriatur, nec alius adsit nisi non jeiunus, hic tenetur perficere sacrificium. quia præceptum sacrificium perficiendi strictiùs est præcepto Eucharistiam sumendi à jeiuno. cùm illud Divinum, hoc Ecclesiasticum. 3. Si infirmus sit in probabili periculo mortis, & non possit jeiunus sumere Eucharistiam. Imò durante eodem periculo mortis potest infirmus pluries per modum viatici communicare non jeiunus, si sex vel octo dies transierunt, maximè si lethalem culpam commisit. non tamen quotidie. Nugnus q. 80. a. 8 & alii. Adde. Si morbus sit diuturnus, nec possit dari communio nisi post medicinam, potest dari, licèt tantùm devotio & non periculum mortis urgeat. ad hoc tamen Nau. & Villal exigunt spatiū triginta dierum.

Sed an liceat celebrare post sumptum cibum ob communicandum infirmum in articulo mortis? affirmat Major item Zanardus & Zambranus apud Dian. p. 3. tr. 3. res. 33. sed negant communiter. quia præceptum communicandi non obligat. nisi cum commodè & reverenter fieri potest.

Cùm diximus nos debere esse jeiunos à media nocte, quæri potest à quo tempore incipiat media nox? ℞. media nox non incipit à pulsu horæ 12. sed quandrantum. aliqui oppositum docent. si tamen essent plura horologia & non constaret de errore ultimi, posset quis comedere usq; ad pulsationem ultimi, & manè communicare. Si etiam quis dubitaret, an esset transacta media nox, vel an aliquid sumpserit, si adhibita sufficienter diligentiâ adhuc manet dubius, potest mane cōmunicare, quia in dubio melior conditio possidentis. Gabriel à S. Vinc. in Summa V. jeiun.

Quæri etiam potest, si jeiunium ante sumptionem Eucharistiæ necessarium, cur in Natali Domini ter celebramus? sed respondetur, quia corpus & sanguis Christi non frangunt jeiunium.

# DISTINCTIO XLI.

## De obligatione sumendi Eucharistiam.

NOta ex Trid. Sess. 13 C. ultimo, triplex est modus communicandi. Spiritualiter tantùm, Sacramentaliter tantùm. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. manducare spiritualiter tantùm, est per fidem & charitatem Christo D. uniri cum desid-

desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. manducare Sacramentaliter tantùm, est Eucharistiam absq; fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes, manducare utroq; modo, est non solùm Eucharistiam sed & fructum percipere. S. Th, q. 80. a. 1. assignans duos, scilicet, Sacramentalem tantùm & spiritualem, non contrariatur Tridentino. per spiritualem enim intelligit eum, qui est cum fructu. sive sit realis, sive in voto tantùm. Manducatio materialis, qualiter etiam à mure Eucharistia sumitur non valet ad propositum nostrum & sic à Trid. omittitur.

Dico 1. Vrgente mortis articulo tenemur sub p. m ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Ita comm: DD. oppositum docet Arm. V. comm. ex Cajet. Quâ obligatione tenemur, etsi ante infirmitatem paulo ante communicássemus. Nam hæc communio non fuit ut satisfieret præcepto de Eucharistia in ratione Viatici, Ledesma de Euch. C. 13. & comm: contra nonnullos, qui negant obligari, si v. g. ante octo dies sumpta Eucharistia. Immo ex tenentibus nostram sententiam sunt qui asserunt, eum, qui mane communicavit, si à prandio urgeat periculum vitæ, teneri iterum sumere communionem tanquam viaticum. Sed an, qui post acceptam in ratione viatici communionem, teneatur denuo communicare, si mortaliter peccavit? Negat Ochagavia & alii in Sum. Dian. V. Comm. necessitas. Quia jam satisfecit præcepto: affirmat Sotus, quod est securius.

Dico 2. Præter mortis periculum, præceptum Divinum obligat aliquoties in vita Eucharistiam sumere. S. Th q 80, a. 11. Quia Eucharistia instituta est per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius.

Dico 3. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia, impletur. Qui tempore Paschali viaticū sumpsit, si supervivat, non tenetur communicare pro annuo præcepto. Sanch. & alii, in Sum. Dia. V. Comm. Scias hanc damnari ab Innoc. XI. *præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.*

Dico 4. Qui prævidet aliquod impedimentum, ob quod tempore Paschatis non poterit communicare, nec satisfacere præcepto, si prævidet non post longum tempus Paschale, se communicaturum, non tenetur ad præveniendum. Si verò prævideat, quod nonnisi lõgo tempore post Pascha sit communicaturus, videtur eiusmodi obligari ad præveniendum. Opar. disp. 8. de Euch. q. 4. & rationabiliter. Sed stante sententiâ Samuelis, de qua mox, quod communio annua sit alligata determinato tempori non tenetur prævenire. Sequens priorem opinionem & communicans, cessante impedimento non tenetur iterum communicare in Paschate. nam jam satisfecit præcepto. Hæredia in Summa Dian. V. comm.

Dico 5. Præceptum Ecclesiæ obligat excommunicatum ad quærendam absolutionem & sic ad communicandum. unde si is absolutionem negligeret peccaret mortaliter contra hoc præceptum. colligo conclusionem ex Fernandez p. 2 C. 8. & Nau. apud eundem. Contrarium tenet Leander cum Dian. p. 11. tr. 7. res. 14. infidelis se non convertendo, consequenter in Paschate non communicando,

cando, non peccat contra hoc præceptum, cùm hoc non contineat infideles, utpote Ecclesiæ non subditos.

Dico 6. Dato casu quòd tempore celebrationis Missæ, fidelis devotus ex vrgentissima causa peteret communionem, tu verò non haberes consecratas hostias, poteris dare particulam tuæ hostiæ. Samuel V. comm. ex Sylv.

Dico 7. Qui communioni Paschali satisfecit, potest si vult die Paschatis alibi communicare, cùm jam proprium pastorem agnoverit, ut supra docui d. 36. Qui tamen suâ culpâ tempore Paschali non communicat peccat mort: estq; ab Ecclesiæ ingressu arcendus, & moriens extra locum sacrum sepeliendus. Bonac, de Euch. q. 7. p. 2. ex C. utriusque.

Dico 8. Qui tempore Paschali non communicavit, tenetur infra annum communicare. Opat. l. c. & multi alii. Nam Ecclesia solùm principaliter intendit præcipere communionem singulis annis, circumstantiam verò temporis solùm accidentaliter. At D. Ant. Sylv. Arm. Samuel V. comm. probabiliter negant. Sicut qui officium vel jeiunium omisit non tenetur sequenti die supplere. Nisi fortè communionem differet ex consilio Sacerdotis proprii aut nisi lata sit excommunicatio, vel nisi extet lex aliqua particularis sive consuetudo. Samuel l. c. Advette, secundùm nonnullos ex prioribus DD. duo peccata committit, qui simpliciter communionem annuam relinquit, unum quòd tempore Paschali non communicaverit, secundùm quòd post Pascha non suppleverit.

Dico 9. Cùm communio imminente morte sit de jure Divino, tenetur judex reo concedere tempus communicandi, præciso tamen notabili damno boni communis. Et licèt aliquando ad aliorum exemplum reus privabatur Eucharistiâ, id tamen non est amplius in usu, immo à Pio V. prohibitum; ut retuli d. 33. Si autem concessam sufficientem temporis dilationem reus noluerit acceptare, judex potest eum morti adjudicare, esto credat in mortali moriturum, aliàs præberetur reis occasio hoc Sacramentum non suscipiendi, ut se à morte eriperent, sicque magna incommoda in republica sequerentur. Sotus & alii.

Dico 10. Pueri in articulo mortis tenentur communicare statim post usum rationis, etsi ante nunquam communicaverint, nec attigerint ætatem in qua tenentur secundùm præceptum Ecclesiæ communicare. cùm præceptum communicandi in articulo mortis sit Divinum. aliqui docent puerum moribundum communicari posse in dubio an sit doli capax, quamvis hoc non sit necesse. Ochagavia & alii negant puerum teneri ad communionem tempore mortis.

Quæritur, quâ ætate communicare obligamur? ℞. ex Trid. Seff: 13. Can. 9. dum annos discretionis attingimus. annus discretionis in præsenti non tunc censetur quando doli capaces sumus & confiteri tenemur, sed tunc cùm Sacramentum Eucharistiæ reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod quàmvis accidere soleat, cùm primùm pervenimus ad annum 10 vel 11. tamen non tantùm consideranda ætas, verùm etiam industria, ingenium, consuetudo ac judicium prudentum. M. Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari, si sit

vivax.

vivax. Vitanda tamen aliorum offensio, si valdè parvulis, quamvis sagacibus, publice conferatur.

Exploratores talium puerorum, debent duo in eis considerare. scientiam & affectum. Videlicet, an cognoscant quid in hoc Sacramento contineatur, & discernant à profano pane, Deinde an in affectu, ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam suavitatem spiritualem, vel gaudium sentiant. Ita Mosc. quoad omnes partes quæs. 2 p. Tyrocinii artis pœnit. exceptâ (quoad expressum) doctrinâ M. Soto.

Quæ hîc desiderantur videantur d. 36.

# DISTINCTIO XLII.

## *De frequentia communionis, & celebrationis.*

Dico 1. Quantùm ex parte Sacramenti quotidie potest communio sumi; quantùm ex parte nostra rariùs, cùm maxima reverentia requiratur, meliùs tamen ex amore frequentiùs quàm ex timore rariùs Eucharistiam sumere. Hinc in primitiva Ecclesia quotidie communicabant fideles & Anacletus Papa apud D. Th. q. 80. a. 10. ad 5 dicit, peracta consecratione omnes communicent, qui noluerunt Ecclesiásticis carere liminibus. Deinde diebus Dominicis tantum. magis refrigescente devotione ter in anno sc in Natal Domini, Paschate & Pentecoste. Immo iter Catholicos non numerabatur, qui his tribus diebus non cōmunicabat. Et Soter Papa adiecit in Cœna Domini Tandem Ecclesia videns, nec hoc debitè observari, statuit ut quilibet adultus, annos discretionis habens de manu proprii Sacerdotis sumat Eucharistiam in Paschate, & sumitur Pascha pro toto tempore à Dominica in Ramis usq; ad Dominicam iu Albis inclusivè. in aliquibus locis longius tempus assignatur.

Dico 2. Qui ex communione quotidiana experitur fervorem charitatis augeri & reverentiam huic Sacramento debitam non minui, potest quotidie Eucharistiam sumere. S. Th. in 4. d. 12. q. 3. a. 1. q. 2. Secus si vel Reverentia minueretur, vel fervor charitatis non multum non augerêtur. Ex quo patet quomodo procedendum cum petentibus quotidianam communionem. Vniversaliùs verò loquendo, optimum consilium est, vitantibus regulariter peccata mortalia communicare semel in septimana, aliquandò bis, si occurrat magnum festum. Ledesma C. 24. de Euch.

Dico 3. Sacerdos habens curam animârum tenetur sub p. m. saltem diebus festivis per se vel per alium celebrare, ex C. quotidie de Cons. d. 2. Ceteri verò Sacerdotes saltem in Natali D. Paschate, & Pentecostes. Soto & alii.

Dico 4. Ex speciali Dei instinctu potest omnino à celebratione cessari; secus, est p. m. Carthus in 4. d. 13. q. 1. & est communis. quia unusquisq; tenetur uti gratia sibi datà. oppositum docet Cajet. & nonnulli.

Sicut autem non licet omni tempore abstinere, ita nec omni celebrare, non enim

enim licet in die Parasceves, quo tamen die licet communicare. Quantum verò ad diem Cœnæ D. & Sabbathi S. tenent aliqui posse privatim celebrari secluso scandalo, præsertim si dies Annuntiationis incidat, vel desint hostiæ ad communicandum, qui si sit moribundus licet etiam die Veneris S. celebrare. Gab. in Sum. V. Missa. quia non celebrare die Veneris S. est tantum præceptum humanum, communicare in articulo mortis est Divinum.

## DISTINCTIO XLIII.

### *De Communione sub utraq; specie.*

DIco 1. In Ecclesia fuit aliquando consuetudo communicandi sub vtraq; specie, immo & tempore S. Thomæ q. 80. a. 12. Interdixit tamen Ecclesia populo sangvinis sumptionem. 1. ob effusionis periculum. 2. ne species corrumpantur. cum hoc Sacramentum pro infirmis debeat servari. vinum autem facilè acescit & corrumpitur. 3. quia multi habent nauseam vini. Sacerdos hoc defectu laborans, potest sumpto sanguine immediatè sumere absolutionem aquæ absque vino. adde vinum infirmis nocere. Immo nonnullæ Provinciæ vini inopiâ valdè laborant. 4. vt Sacerdos hâc dignitate supra populum fulgeat. Tandem ad tollendum errorem docentiũ totum Christum non contineri sub utraq; specie.

Dico 2. Sacerdos more laicorum communicans, prohibetur sanguinem, sub specie vini sumere, aliàs graviter peccat. Nec etiam potest seipsum communicare nisi in necessitate v. g. in peste.

Dico 3. Sacerdos sub vtraq; specie intra celebrandum communicans, non plus gratiæ recipit, quàm laicus sub una specie communicans. ad differentiam corporalis refectionis, in qua plus nutrimenti sumitur ex cibo & potu quàm ex solo cibo. Cajet. & alii contra M. Nugno eodem modo qui plures hostias sumit non majorẽ gratiam recipit. quia non est plus virtutis, quàm in vna tantùm S. Th. q. 79. a. 7. ad 3. Et sic Sacerdos non dispositus in sumptione corporis Christi Domini, sed in Sanguinis receptione, eandem gratiam consequitur, ac in corporis & Sanguinis sumptione simul, per se loquendo.

## DISTINCTIO XLIV.

### *De effectu Sacramenti Eucharistiæ.*

DIco 1. Multi numerantur huius Sacramenti effectus 1. Confertur gratia per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali, quia per modum cibi & potùs spiritualis hoc Sacramentum institutum est. dicitur conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantùm confertur cum quadam exigentia ad auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. Et hic effectus est proprius & principalis huius Sacramenti.

2. Confer-

2. Confertur quædam lætitia, dulcedo & suavitas spiritualis, quâ animæ puræ in eius receptione perfunduntur ac quodammodo inebriantur. & hic effectus licet sit maximè huic Sacramento proprius, est támen à primo separabilis, ut patet in illis, qui habent palatum cordis noxiis humoribus, & rerum terrenarum delectationibus infectum.

3. Tolluntur peccata venialia & à mortalibus fit præservatio. Trid. Ses. 13. C. 2. ibi. *hoc Sacramentum est antidotum, quo liberamur à peccatis quotidianis & à peccatis mortalibus præservamur*. Probabiliùs est, quòd non solùm mediatè deleat venialia, excitando ad actum charitatis venialia delentis, sed etiam immediatè, & idem de causatione præservationis à mortalibus, Immo hoc Sacramentum expiat p. m. per accidens tamen, quando nesciens se esse in mortali, accedit. Et hoc colligitur ex S. August. relato à Ginio in præsenti ibi, *quando corpus Christi manducatur vivificat mortuos*.

4. Eucharistia, & quatenus sacrificium & quatenus Sacramentum remittit in parte pœnam peccatis debitam. quatenus sacrificium directè, nam sub hac ratione habet vim satisfaciendi & placandi Deum, ac reddendi illum nobis propitium. Quatenus Sacramentum verò ex consequenti & concomitanter. quia excitat fervorem charitatis, per quem homo consequitur remissionem non solùm culpæ sed & pœnæ. hæc doctrina sumitur ex S. Th q. 79. a. 5. (6. ad 3.

5. Diminuit concupiscentiam, & causat amorem castitatis. ex S. Th. l. c. a.

6. Fit spiritualis unio cum Christo & eius fidelibus *unum corpus multi sumus*. 1. Cor 10

7. Huic Sacramento tribuitur immortalitas & resurrectio corporum, ratione coniunctionis carnis nostræ cum carne Christi, quæ vivificatrix est, utpote hypostaticè, unita Verbo Divino, à quo universa vivificantur. hunc effectum probat Gonet ex SS. Patribus.

8. Hoc Sacramentum causat perseverantiam finalem. Nam, cùm sit institutum per modum cibi & potûs spiritualis, fovet vitam spiritualem. Item, quia præservat à mortalibus, & facit vincere tentationes, juxta dicta. Hanc ob causam viaticum peregrinationis nostræ à SS. Patribus dicitur, atq; ab Ecclesia infirmis ægritudine oppressis, & tentationibus circumdatis, per modum viatici, quo iter æternitatis alacriù in fortitudine cibi huius decurrant, ministratur.

Tandem sequitur ultimus ac præcipuus huius Sacramenti effectus, nimirum adeptio gloriæ æternæ, juxta illud Ioan. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum*.

Dico 1. Qui accedit ad Sacramentum cum affectu actuali ad p. veniale, recipit gratiæ augmentum, cùm gratia compatiatur veniale. non tamen obtinet remissionem illius venialis, ut docet S. Th q. 79. a. 8. ad 1. Qui etiam distrahitur in perceptione huius Sacramenti percipit quidem augmentum gratiæ, non tamen percipit spiritualem lætitiam & dulcedinem S. Th. l. c.

Dico 3. Sacramentum Eucharistiæ confert gratiam mox ac guttur transivit.

Soto in 4. d. 11. q. 2. a. 1. & alii. Cibus enim tunc nutrit, quando ad stomachum transit. Vnde qui recipit species Sacramentales, sed postea eas expuit, non valens eas deglutire ob naturæ debilitatem, vel qui diu in ore retinet hostiam, ita ut species corrumpantur antequam deglutiantur, effectum huius Sacramenti non percipit, benè tamen ille, qui eas deglutit, sed postea evomit. quia illi non manducant corpus Christi manducatione completa, benè tamen iste, vomitus enim non opponitur manducationi, sed potius eam supponit, licèt impediat digestionem. Gonet in manuali Thomistarum de Euch. C. 9. Caietanus tamen supra q. 79. a. 1. docet, Eucharistiam conferre gratiam, & eo tempore quo est in ore vel gutture, & quàm diu species in stomacho perseverant. Quod vltimum est probabilius, si novos devotionis actus homo tunc eliciat.

# DISTINCTIO XLV.

## *De ritu, & figuris Sacramenti Eucharistiæ.*

### *Quo ad Primum:*

Dico Maximâ reverentia, etiam corporali, v. g. genuflectendo &c. Eucharistia sumatur. V. Mosc. p. 11. Elementorum ad Sacras Confess: sacerdos more laicorum communicans, præter hoc debet stolam in modum crucis induere, sub pœna excōmunicationis ex Conc. Bracharensi, sed hæc obligatio non est cum tanto rigore in usu. Azor. l. 10. c. 19. q. 12. ante & post sumptionem requiritur devotio ad percipiendum fructum, de qua Mosc. l. c. quare Christus Dnus summè gavisus, proprium sumendo corpus, eò quòd fuerit in mundo, qui dignè ut omnino decet sumpserit Eucharistiam.

### *Quo ad Secundum:*

Dico ex S. Th. q. 73. a. 6: *In hoc Sacramento tria considerare possumus; scilicet id quod est Sacramentum tantùm, quod est species panis & vini. & id quod est res & Sacramentum, scilicet corpus Christi verum & quod est res tantùm, scilicet effectus huius Sacramenti. Quantùm igitur ad id quod est Sacramentum, tantùm potissima figura fuit huius Sacramenti oblatio Melchisedech, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipsum Christum passum: qui continetur in hoc Sacramento; figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris testamenti, præcipuè sacrificium expiationis, quod erat solemnissimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna, quæ habebat in se omnis saporis suavitatem, vt dicitur Sapientia 61. Sicut & gratia huius Sacramenti quantum ad omnia reficit mentem. Sed Agnus Paschalis quantum ad hæc tria præfigurabat hoc Sacramentum. Quantum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azymis, secundùm illud Exodi 12. edent carnes & azymos panes. Quantum verò ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Israel, decima quarta luna, quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum verò ad effectum, quia per sanguinem*

*agni:*

*agni Paschalis protecti sunt filij Israel à devastante Angelo, & educti de Ægiptiaca servitute.*

# DISTINCTIO XLVI.

## *De Sacrificio Missæ.*

NOta. ratio sacrificii consistit in hoc, quòd Deo aliquid solemniter, & cum debitis offeratur cæremoniis faciendo aliquid circa rem oblatam, ad honorem & cultum Dei. Quare sic potest definiri. *Sacrificium est oblatio externa, rei alicujus permanentis Deo facta, cum illius rei immutatione, in protestationem dominij eius in vitam & mortem suæ creaturæ.* explicatio si placet videatur apud Labat in 3. p. tr. 2. disp. 5. dub. 1.

Nota 2. Missa, quæ est sacrificium in specie, & legis gratiæ sic potest definiri. *est sacrificium corporis & sanguinis D. N. I C. sub speciebus panis & vini consecratis* Congruè autem vocatur Missa, eò quòd oblatio & preces ad Deum mittantur, sicq; illorum verborum, ite Missa est, sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaris iam transmissa est cum precibus ad Deum pro vobis. Hugo de S. Vic. L. 2. de Sacram.

Nota 3. ex Philippo à SS. Trin. disp. 8. de Euch. dub. 11. In Eucharistia alia ratio sacrificii, alia ratio Sacramenti. nam ut sacrificium, respicit Deum directè tanquam terminum ad quem, ipsi enim offertur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum, ut Sacramentum respicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut alimentum spirituale animæ, ut Sacrificium est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum est quid permanens, nam licèt per consecrationem conficiatur, ipsa tamen peracta permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

Dico 1. Sacrificium Missæ à Christo institutum, licet à solis Sacerdotibus offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in canone Missæ, *pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt hoc sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenentur Deo offerre Sacrificia. In hoc Sacrificio Christus immolatur & offertur. Et sic sacrificium nostrum quoad rem oblatam, ne dum specie, sed & numero, convenit cum sacrificio Crucis, est tamen diversum quoad modum. Nam in nostro sacrificio non separatur sanguis à corpore, sed solùm significatur talis separatio.

Dico 2. Essentia sacrificii Missæ salvatur in consecratione unius speciei, non integritas. Sicut & essentia Eucharistiæ, etsi non integritas, salvatur in una sola specie.

Dixi in consecratione nam essentia sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post consecrationem, vel in sumptione, sed solùm in consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem sacrificii. Ita M. Reynerus Cathedraticus Viennensis in manuscriptis cum communiori Thomistarum. Prima pars patet. Nam hæc oblatio solùm est ab Ecclesia instituta,

 Vnde

Vnde D. Greg. L. 7. epist. 63. asserit. Initio nascentis Ecclesiæ post consecrationem oratio Dominica immediatè dicebatur, nec proinde fiebat hæc oblatio. Secunda etiam pars cum tertia patet. Quia in illa actione debet esse essentia sacrificii, quæ fit in persona Christi tanquam principalis Sacerdotis, sola autem consecratio sic exercetur non sumptio. Siquidem Christus D. principaliter consecrat, non verò se ipsum sumit. Ex his habes 1. etiam in aliis partibus non consistere essentiam sacrificii Missæ. Numerantur autem à S. Th. q. 83. a 4. Sex. 1. præparatio 2. fidei instructio, quæ incipit ab Epistolà 3. oblatio. 4. consecratio quæ incipit à præfatione. ad quam reducitur oblatio post consecrationem. *Vnde & memores Domine &c. offerimus majestati tuæ.* 5. perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab oratione Dominica 6. gratiarum actio, quæ incipit à cantu post communionem. Possunt reduci ad tres, scilicet, præparationem, consecrationem & sumptionem. Habes 2. in Parasceve non fieri propriè sacrificium.

Dico 3. Sacrificium Missæ continet omnem perfectionem & causat omnes effectus sacrificiorum legis naturæ & scriptæ.

Sciendum inter sacrificia vetera, alia fuisse holocausta ordinara ad protestandam supremam excellentiam Dei in omni genere. & tota hostia huius sacrificii cremabatur in honorem Dei & hoc dicit holocaustum, id est totum incensum. Alia erant sacrificia propitiatoria seu expiativa, seu hostia ad placandum Deum iratum. & horum quædam pars cremabatur, quædam pars sumebatur à Sacerdote. Alia sacrificia dicebantur hostia pacifica oblata pro beneficiis acceptis, vel etiam accipiendis, & horum quædam pars cremabatur, quædam à Sacerdote, quædam ab offerente sumebatur.

Sciendum præterea, quando animal offerebatur dicebatur victima sive hostia. Quando res inanimatæ solidæ, dicebatur immolatio. Quando res liquidæ, dicebatur libamen.

Si primario intendebatur honor Dei ob summam eius excellentiam, erat sacrificium latreuticum. Si peccatorum remissio & pœnarum relaxatio, propitiatorium. Si gratiarũ actio, eucharisticum. Si beneficii impetratio, impetratoriũ.

Sacrificium ergo Missæ, quia hæc habet dicitur latreuticum, propitiatorium, eucharisticum & impetratorium. Vnde Ecclesia in quadam oratione sic ait. *Deus qui legalium differentiam victimarum, vnius sacrificij perfectione sanxisti.*

Dico 4. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam gratiam, nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. & oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum gratiæ. Vterque enim modus causandi gratiam tantùm est Sacramentorum. Causat tamen sacrificium Missæ gratiam & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Divinum, & sic non causat istá semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

Dico 5. Per sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ex opere operato

non

non solùm mediatè, impetrando auxilium, per quod homo justus eliciat actum qui sit formalis vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infallibiliter. ita Sapientissimus meus Professor M. Reynerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quod homo ponat aliquem actum, qui licèt per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi sacrificii, sicut v. g. attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adjuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

Dico 6. Sacrificiũ Missæ remittit pœnas temporales, quæ, remissâ culpâ, restant solvendæ vel in hac vita vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th. q. 79. a. 5. virtute huius sacrificii non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor juxta dispositionem offerentium & eorum pro quibus offertur, qua devotione modificatur valor infinitus sacrificii ad effectum finitum.

Dico 7. Sacrificium Missæ offerre pro damnatis est mortale, cùm ijs non prosit. Secus pro existentibus in mortali, quia tamen non sunt amici Dei, non eis prodest ut satisfactorium, sed ut placativum Dei irati.

Dico 8. Pro infidelibus licet Sacerdoti directè sacrificare, ut convertantur, Bonac. de Sacrif: contra nonnullos. Item pro excommunicatis tolleratis possumus publicè orare & sacrificia offerre. quia Concilium Constantiense absolutè concedit, ut cum talibus communicemus in omnibus Divinis officiis, à qua communicatione non est ratio cur excludantur publica oratio & sacrificia. Megala, & alii tacitè in Summa Dianæ V. Excomm. effectus, relati. Immo pro excõmunicatis denuntiatis possunt sacrificia offerri, si sine peccato sint excommunicati, vel si sint verè pœnitentes, & non stat per ipsos quin absolvantur ab excommunicatione, Philippus à SS. Trin. de Sacram. Euch. disp. 8. Potest etiam Sacerdos ut persona particularis, pro denuntiatis, ut in memento, orare. Philippus l. c. & alij. Adde Bonacinam de Cens. d. 2. q. 2. punc. 1. docere. Missam cuicunq; excommunicato in persona Christi applicatam prodesse & quoad impetrationem. si verò sit in gratia, & quoad satisfactionem. Quia hic valor, ait ille, non numeratur inter suffragia Ecclesiæ.

Dico 9. Hoc sacrificium etiam ut satisfactorium potest offerri pro Catechumenis mortuis. Et ita fecit D. Amb. pro anima Valentini. Quia etiamsi isti non sint baptizati, censentur tamen viva membra Christi per fidem & charitatem. Nec Concilium primum Bracharense Can. 35. est contrarium, cùm loquatur de Catechumenis suâ culpa sine baptismo decedentibus.

Dico 10. Sacrificium Missæ, ut gratiarum actio, potest offerri pro beatis, Dela Cruz de Sacrif: Missæ q. 1. dub. 5. cum communi. Nam prodest eis ad gloriam accidentalem. & sic benè offertur pro baptizatis mortuis ante usum rationis.

Dico 11. Si Missa consideretur ut nomine Christi vel etiam Ecclesiæ, à ministro procedit, est æqualis valoris, ( stante tamen differentiâ penes id quod est offerre nomine Christi, & nomine Ecclesiæ ), secus ut procedit à ministro nomine pro-

ne proprio S. Th. q. 82. a. 6. ex quo habes tripliciter posse Missam accipi, scilicet ut nomine Christi, nomine Ecclesiæ, nomine proprio à ministro procedit. Valor tamen Missæ ut nomine Christi offertur, est excellentissimus & non impedibilis. Valor verò Missæ, ut nomine Ecclesiæ, vel à ministro nomine proprio offertur, impeditur. Primus, si sit excommunicatus, quia excommunicatus nequit offerre sacrificium Missæ, nomine Ecclesiæ. cùm sit ab ea præcisus. secundus, si sit in mortali. quod probat. S. Th. ex illo Prou. 28. *qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.*

Dico 12. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum, devotione ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, unde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia. Nec hic valor (in se consideratus) limitatur à ministro, quia hic tantùm ut instrumentum. Dixi, *in se consideratus* Nam quantum ad effectum limitatur à Sacerdote applicante, ut ijs solis prosit pro quibus offertur & ut specialiùs prosit, pro quibus specialiùs applicatur. Limitatur etiam ex devotione eius pro quo offertur. Quemadmodum in naturalibus agens producit effectum, non quantum ex se potest, sed secundùm applicationem, & dispositionem passi.

Dico 13. Cùm valor accidentalis Missæ sit finitus, quantò in plures dividitur tantò minùs singulis prodest, secus de valore essentiali, cùm sit infinitus. Et sic, si Missa pro multis offeratur, æqualiter tamen, ac pro uno, non minùs prodest singulis, quàm si pro uno solo offeratur. æqualiter inquam. nam si pro aliquo offeratur specialiter, pro aliis in generali, & non ita specialiter, plùs illi prodest, quantùm ex hoc capite Ita Sylu. Caietanus Cano quos sequitur Labat disp. 5. de Sacr. dub. 3. § 1. Philippus à SS. Trin. d. 8. de Sacr. Euch. dub. 6. & alij.

Ex quo infertur, Sacerdotem posse unico sacrificio satisfacere pluribus petentibus Misam, sed sine stipendio, & eàdem Misâ satisfacere posse voto & obligationi celebrandi ex eleëmosyna, sicut & pro illo qui eleëmosynam dedit, & pro aliis pro quibus ex charitate tenetur, v. g. pro fratribus & sororibus suæ Religionis. Ita, & rationabiliter infert P. M. Reynerus in manuscriptis.

Dices, ex nostra sententia sequi, posse Sacerdotem tutâ conscientiâ, accipere diversas eleëmosynas à pluribus, omnibusq; unâ Missa satisfacere. cùm tantùm quilibet reportet, acsi pro quolibet seorsim celebretur.

℟. Ex M. Labat. N. sequelam. Quia non datur stipendium Sacerdoti pro fructu sacrificii Missæ, vel pro labore in celebratione necessario, aliàs esset simonia (licet pro labore accidentali aliquid possit accipi, ut pro obligatione tali vel tali horâ celebrandi, pro labore magni itineris conficiedi) sed datur stipendium tanquam eleëmosyna ad vitam sustentandam, vel pro aliis necessariis vel etiam ut docet Gabr. citandus pro obligatione ad celebrandum.

Dico 14. Sacerdos non validè applicat Missam referendo suam intentionem

nem in intentionem alterius v. g. B. Virginis. quia ipse debet applicare Gab. à S. Vinc. V. missa. potest tamen illi missam applicare, quem B. V. designaverit. quia tunc ipse Sacerdos est, qui applicat. Caveat, pro primo offerente eleëmosynam, missam applicare, hoc enim reprobatum per Clem. VIII.

Quæritur quot sunt vtilitates seu fructus sacrificij legis gratiæ? ℟. tres solent numerari fructus sacrificii, qui ex applicatione resultant. Primus ex universali intentione Ecclesiæ sacrificium Missæ applicatur toti populo Christiano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quò reducitur fructus, quem percipiunt ministri, & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur, cui ipse voluerit. hic fructus secundùm Gab. à S. Vinc. V. Missâ, correspondet Christo D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis aliis, & de facto Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g. eleëmosynam dedit. Gabriel l. c. Tertius fructus cadit ipsi Sacerdoti. Secundùm nonnullos potest Sacerdos fructum sibi provenientem alteri applicare, non tamen potest pro eo aliquam eleemosynam accipere, ut statuit Alex. VII. damnando propositionem 8. ob eandem rationem, laicus suam missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus Purgatorij.

# DISTINCTIO XLVII.

## *De Missarum stipendio.*

DIco 1. missarum stipendium taxatur vel à Superiore, vel ex communi vsu. & licèt adsit pactum inter Sacerdotem & dantem stipendium, nulla tamen est simonia quia non datur pretium pro Missa. Hinc fit quòd Sacerdos reportans vltra justum stipendium, peccet contra justitiam, nisi vltrò & benevolè detur. Iustum stipendium non est taxandum in ordine ad congruam Sacerdotis sustentationem pro vna die. nam Ecclesia taxando missarum, stipendia, non ita taxat, ut unum stipendium sufficiat pro integro victu vnius diei. ob quod in Concilio Tridentino statuitur, ut nullus ordinetur sine beneficio aut saltem patrimonio, quo congruè vivat. ne fideles graventur solvendo tam ampla stipendia.

Dico 2. Non licet Sacerdoti pauperi reportare duo justa stipendia pro vna missa, licèt his opus habeat ad victum moderatum juxta suum statum. Nam sicut paupertas vendentis non auget pretium suæ mercis. hinc pauper non potest pluris vendere v. g. gallinam, quàm dives, cùm sit idem respectu omnium pretium. Ita nec paupertas Sacerdotis auget stipendium Missæ. Et illud hic in memoriam revocandum, quod damnavit Alexander VII. *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificijs stipendium accipere, & sacrificium vnum offerre.*

Dico 3. Non potest Sacerdos accipere duo stipendia, unum pro applicatione fructus, qui solet applicari, & aliud applicando proprium fructum. & oppositum damnavit Alex. VII. Neq; potest quis accipere duplex stipendium applicando

cando uni partem solitam, & alteri indulgentiam altaris privilegiati, aut aliam. Gab. à S. Vinc. V. Missa.

Dico 4. Tot Missæ dicendæ, quot ad rationem eleemosynæ acceptæ, ex decreto S. Cong. authoritate Vrbani VIII. sub interminatione Divini judicii id præcipientis. Hinc non licet, dum petens Missam non dat justum stipendium, quòd possit pauper Sacerdos unam missam pro pluribus parvis stipendiis offerre. sibi imputet quòd suam mentem non explicuerit. Item non licet pro Missa cantata duplicatum stipendium sumere, hoc sensu, scilicet pro duabus Missis priuatis, unam cantatam absolvere. Iustè tamen aliàs pro Missa cantata duplicatum stipendium anticipatè exigitur, attento ministrorum numero, cùm sic plures obligentur. Vel etiam attentis aliis circumstantijs

**Adverte** ex Samuele de Lub. V. Missa. Missa cantata magis proficua est ex opere operantis, quàm privata quia plures sunt offerentes secundarii (pro quo tamen fructu non solvitur) Proinde cum invitatur collegium ad cantandam missam, fraudatur intentio petentis quoad fructum prætensum, si saltem major pars non conveniat, & magis fraudaretur si privata diceretur. Idem dicendum de obligationibus antiquis, ut est Missa conventualis, anniversariū pro defunctis.

Dico 5. Obligatus ex stipendio vel capellania. dicere Missam v. g. de Spiritu Sancto, vel de B. Virgine vel de Requiem, satisfacit celebrãdo currentem. quia omnes Missæ sunt æqualis valoris. Peccat tamen venialiter immo ut habet Sylu. & alii apud Dian. p. 3. trac. 6. res. 62 defunctis & aliis nulla Missa est salubrior quàm diei. peccat tamen venialiter, specialiter promittens celebrare talem Missam, & celebrans aliam. Nau. Villalobos. V Dia. l. c & p. 2 tr. 4. res. 31 Qui tenetur in aliquo loco celebrare, non potest celebrare alibi, quando fundator intendit cultum illius loci. Non nego tamen posse pro alio Missam applicari. Si deinde suppleatur defectus applicationis ad intentionem fundatoris, quàmvis in alio loco.

Dico 6. Peccant mortaliter colligentes Missarum copiam, quas nisi per longum tempus dicere possunt. Ita communiter Longum tempus secundùm Villalobos & alios est vltra duos menses. Immo si periculum est in mora v g pro agonizante, nullo modo differendum. Quoad primam partem, salutare consilium erit, ait Dela-Cruz de Sacrif. q. 1. Si Sacerdos semper celebret pro omnibus pro quibus vsq; tunc accepit stipendia. Sic enim danti v. g. unum stipendium plura applicat sacrificia. Et si in uno die iste non sit dispositus, pro recipiendo fructu sacrificii, in alio erit dispositus.

Dico 7. Missarum celebrandarum onera perpetua nullus recipere potest, sæcularis sine licentia Episcopi vel eius Vicarii. Regularis sine licentia Generalis vel Provincialis, ex decreto de celebratione Missarum. Qui suscipit Missam celebrandam cum certa eleëmosyna, non potest eandem alteri committere, parte eleëmosynæ retentâ, ex determinatione Alex. VII. Missa celebrata in altari privilegiato pro defunctis, non suffragatur, nec indulto satisfit, nisi sit de Requiem

licèt

licèt in indulto non exprimatur Missa de Requiem. S. Cong. apud Barbosam in collect. Bull: V. Missa. Suffragatur tamen si Pontifex mente suam exprimat.

Dico 8. Si Capellanus infirmatur per 15. v. g. dies. non tenetur per alium Missas dicere, ut probat Bonac. de Euch. q. ult: p. 8. nisi aliter in fundatione habeatur, & hoc ex majori stipendio compensetur. Secus, si morbus prolixior (nec reditus nimis tenues, vel in morbum non absumuntur ut docet Bonac. ex Rodriq.) Nam tunc Missas per alium dicet, & satisfaciet dando stipendium ordinarium. Dela Cruz de sacrif. q. 1.

Dico 9. Licet Capellano non habenti stipendia pro Missis liberis, dicere anticipatè Missas Capellaniæ. Patet ex usu communitatum Religiosorum in simili, ait Dela C. Non tamen licet Sacerdoti non habenti stipendium, celebrare pro illis, qui postea illi commendabunt Missam, ut supra dictum, sive reservando applicationem Missæ in tempus, quo sibi Missa commendabitur, sive applicando eas modò pro eo, quem Deus scit eas petiturum. Ita declaravit Paulus V.

Dico 10. Parochus non tenetur quotidie per se vel per alium, suis ovibus celebrare, quàmvis habeat pingue beneficium. Oppositum docet Sotus in 4 d. 19. q. 2. a. 2. Ledesma tamen C. 17. de Euch. cum aliis quos refert, docet teneri Parochos pro suis ovibus celebrare in festis & Dominicis diebus. sed in hoc attendenda consuetudo ait dela C. Quòd si his diebus tenentur pro suis ovibus Missam offerre, non possunt ab ijs (ut his diebus applicent) stipendium recipere. Si non tenentur, quamvis habeant bona Ecclesiastica sufficientissima, vel ex alio capite sint ditissimi licet, stipendium recipere.

Quicquid sit de obligatione offerendi Missam pro ovibus, Rectores Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum, Conventualium, immo & Parochialium, ubi est sufficiens numerus Sacerdotum, tenentur quotidie providere sub mortali de Missa, Dela-Cruz q. 2. de Missa, referens communem.

# DISTINCTIO XLVIII.

## *De loco in quo celebranda Missa, ubi de Oratorio & Altari.*

Dico 1. Missa celebranda est in loco sacro, saltem ab Episcopo benedicto, (quam benedictionem potest delegare Episcopus simplici Sacerdoti, pro Ecclesia sæculari. S. C. apud Gab V. Ecclesia) licèt non consecrato. Hoc præceptum, cum sit de re gravissima ligat sub mortali. Ledesma C. 20. de Euch. & alii. contra M. Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 3. & Sa V. Missa. Si in majoribus, solemnitatibus Ecclesia non capit omnes fideles, licet extra eam in loco decenti celebrare. Non tamen in mari aut fluvio ob periculum effusionis sanguinis. Item itinerantibus, si desit Ecclesia, licet sub dio aut sub tentoriis, Missas celebrare in altari portatili ex C. concedimus de Consecrat. d. 1. Episcopis extra Ecclesiam celebrare licet, etiam sine necessitate. cùm id eis absolutè concedatur.

Dico 2. Conceditur celebrare extra Ecclesiam cum licentia Episcopi, stante tamen

te tamen aliquâ necessitate, licet non ita evidenti, v. g. si sit in aliqua domo, ubi non est Oratorium, infirmus, potest Episcopus dare licentiam celebrandi in aliqua camera in altari portatili in sua diœcesi tantùm, etsi ablato altari illo camera deserviat prioribus usibus, & idem in aliis casibus in quibus judicio prudentis aliqua licet non ita evidens necessitas.

Dico 3. In Oratoriis privatis nonnisi de licentia Papæ Missa celebrari potest, & debent esse decenter ornata, visitata verò & approbata ab Episcopo pro his insinuat declarationem S. Cong. Gab à S. Vinc. V. Orat. tenor privilegii attendendus, an eodem die plures Missæ dici possint. Regulares ex licentia Provincialis absq; licentia Episcopi Oratoria erigere possunt. quæ sufficit ut sit præsumpta & in aliquo casu, quando Provincialis facilè consuli non potest sufficit licentia Superioris localis, tum ut erigantur in Conventu, tum in grangijs. Gab. l. c. Sed sine læsione juris Parochialis.

Est autem privatum Oratorium illud, quod in domibus privatis erigitur cuius ostium non est patens in via publica, nec habet campanam prominentem ad convocandos alios extra domum, & ad usus prophanos converti potest. tandem non gaudet immunitate Ecclesiasticâ nisi sit benedictum. Summa Dia. V. Orat. Hujus benedictio & reconciliatio pertinet ad Regulariū Superiores. Summa cit. loquendo de Oratorio Regularium.

Dico 4. Possunt audire Missam in Oratorio privato, non solùm Domini, sed etiam tota familia absente Domino. Novarius in Sum. Dia. l. c. Vnde audiens Missam in tali Oratorio, qui non est de familia Domini, peccat mortaliter, si aliam non audiat die festo. Nomine domesticorum gaudentium privilegio audiendi sacrum in privato Oratorio, intelligi non solùm domesticos Domino cohabitantes, verùm etiam, qui extra domum manent Domini expensis.

Dico 5. Dies prohibiti celebrationis in Oratorio privato sunt prima dies tantùm Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, Epiphaniæ, Annunciationis, Assumptionis B. M. V. SS. Petri & Pauli, & omnium Sanctorum. vnde si quis istis diebus sacrum audiat in Oratorio privato, non satisfacit præcepto Ecclesiæ de audienda Missa. Garzias in Sum. Dia. l. c. Sed Gab. à S. Vinc. l. c tantùm numerat dies Paschatis. Pentecostes & Nativitatis.

Dico 6. Privilegium concessum habendi Oratorium privatum, cùm sit gratia personalis. extenditur ubicunq; Dominus fuerit. Itaq; potest Oratorium erigere in alio pago. & quàmvis nominatio loci in privilegio taxet locum particularem, intelligitur quòd demonstretur non determinetur. Aymon in Sum. Dia. Nec opus est nova approbatione Episcopi, dummodo ornatus ille, quo vsus fuit in primo Oratorio collocetur. Quitanadus ibid.

Dico 7. Regulares in Oratorio privato, possunt ministrare Sacramentum Eucharistiæ. Baunius & alii ibid. Quod intellige de petentibus ex devotione. Quia administratio Eucharistiæ non est vetita Regularibus, quando præceptum communionis non obligat. Busemb. de Euch. C. 2. d. 1.

Dico 8.

Dico 8. Quando altare firmum, seu lapis qui altari superponitur, est consecratus, non est opus altari portatili, secus si non fuerit consecratus.

Vnde scias duplex esse altare, firmum vel stabile, & viaticum seu portatile, sic dictum, eò quòd de loco in locum transferri possit, cuius tanta longitudo & latitudo esse debet, ut in eo capi possit pes calicis & hostia consecrata. Stabile si sit consecratum, necessario debet esse lapideum aliàs potest esse ex alia materia, sed superponendum est portatile. Portatile verò cùm semper debeat esse consecratum, semper etiam debet esse lapideum.

Dico 9. Sede vacante possunt Regulares adire Episcopum viciniorem pro consecrando altari, sicut & eum vocare pro consecranda Ecclesia, ex concessione Sixti IV. & Eugenii IV. Gab. V. Altare. Non sunt consecranda altaria sub quibus sunt cadavera mortuorum. S. Cong. apud Lez. t. 3. qq. Regul. V. Altare. nisi sint Sanctorum. Arm. V. Alt. Et sic reponere cadavera sub altaribus vel gradibus eorum non licet, Sacra Cong. apud Lez. l. c. Et Episcopo Ternensi mandatum fuit amovere sepulchra, quæ extarent subtus altaria, vel ipsorum bradellam. apud Lez. Ex quibus à fortiori patet, si essent aliqua altaria quæ continerent cadavera, non esset celebrandum in eis, sive essent laicorum, sive prælatorum. Lez.

Dico 10. Altaria erigere in Ecclesijs consecratis, non licet in jure communi stando, sine Episcopi consensu, sub pœna depositionis Clericis, & excommunicationis, laicis. in Ecclesijs verò non consecratis, licitum est id Presbyteris. Similiter in Ecclesiis consecratis, nulli licet absq; consensu Episcopi altaria destruere, ex paritate rationis. In Ecclesijs verò non consecratis quilibet jure suo potest altaria non consecrata destruere, Lez. quoad omnes partes.

Dico 11. Probabile est privilegium Regularibus concessum (ut ubiq; locorum celebrent in altari portatili) non esse omnino à Trid. revocatum, sed solum in casu quo Episcopus id prohibeat, ita ut ipso non contradicente possint Regulares, & qui cum ipsis communicant in privilegiis in loco honesto celebrare, cum solo altari portatili. Lez, citans alios. Hoc tamen debet esse sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis, quod in tribus consistit, in oblationibus, decimis & primitiis.

Dico 12 Quàmvis Episcopus repugnet, possunt Regulares privilegiati celebrare Missam in altari portatili in grangiis seu prædiis suorum monasteriorum. Lez. referens alios. Item in cameris particularibus Religiosorum in casu extraordinario, vel propter infirmitatem vel communionem percipiendam, potest sacrum fieri cum solo portatili, etiam Episcopo contradicente. quia non sunt privatæ domus, nec extra Ecclesiam. Pro hac conclusionis parte insinuat Lezana privilegium Pij IV, pro Canonicis Regularibus S. Salvatoris Lateranensis, concessum post Trid. nam concessum 1565. 18. Maij.

Dico 13. Audientes Missam in die festo in infirmariis Regularium, in Oratorijs & grangiis, cùm illa ex Roderico & aliis, referente Gabriele à S. Vinc. in

Summa V. Altare, veniant nomine Ecclesiæ Regularis, in qua fideles satisfaciunt præcepto de audienda Missa, etiam satisfacient audiendo eam in dictis locis.

Dico 14. Facultas erigendi altaria in Oratoriis, capellis & grangiis Regularium pertinet non ad solùm Provincialem, sed etiam ad Prælatum localem, non in virtute privilegii Patribus Societatis concessi, quia in virtute huius solùm ad Provincialem spectat, sed in virtute privilegii, Patribus D. Hieronymi in Hispania, concessi, vbi etiã, quod in Camera Prælati infirmi, altare erigi possit. Gab. l. c.

Dico 15. Altare privilegiatum est illud, in quo, vel cui indulgentia pro defunctis concessa est. Pro qua lucranda non est necesse, quod Sacerdos sit in statu gratiæ, Sicut nec in aliis indulgentiis pro defunctis requiritur.

Dico 16. Licet dicere Missam privatam de Requiem die Dominico infra octavam Omnium SS. in altari privilegiato, quia videtur, quòd Pontifex velit illam concedere, & idem de festo duplici. quod non procedit de aliis Missis defunctorum. Diana l. c. Resol. 28.

Dico 17. Quando altare privilegiatum conceditur ad septennium, tunc septennium non incipit à die concessionis, sed à die electo pro celebratione Missæ: Debet enim septennium esse vtile. Sic viri docti consulti, referente Gab.

Dico 18. Numerus Missarum dicendarum in Ecclesia, ubi conceditur altare privilegiatum aut indulgentia, non requiritur tanquam conditio necessaria ad valorem Diana res. 10. & 11. cum Bordono. alii oppositum tenent.

Dico 19 Indulgentia altaris privilegiati (sicut & aliæ indulgentiæ pro defunctis) non suspenditur in jubileo, nisi hoc exprimatur, Destruitur tamen per destructionem Ecclesiæ aut Capellæ; secus, si per partes paulatim renovetur. Factâ electione altaris privilegiati, non potest amplius mutari locus, alii oppositum tenent, Gab quoad omnes partes. Cùm hæc indulgentia sit difficilioris concessionis, non communicatur aliis Religiosis. Diana res. 20.

# DISTINCTIO XLIX.

## *De violatione Ecclesiæ.*

Dico 1. Violatur Ecclesia ob homicidium publicum. Quare non violatur per occasionem hominis purè casualem, aut factam in propriam defensionem, aut ab amente, aut ebrio, quam diu his non imputatur ad culpam. Item, si extra Ecclesiam percutis lethaliter, & percussus moritur in Ecclesia, non violatur. Sicut nec è contra, si absq; sanguinis effusione v. g. veneno lethaliter noceas in Ecclesia, & moriatur extra Ecclesiam. Nam mors ex homicidio secuta debet intra Ecclesiam inchoari & perfici, quàmvis occidens sit extra Ecclesiam. Et sic homicidium factum supra Ecclesiam, aut subtus eam vel extra portam, non violat, ait Samuel de Lub. V. Ecclesia, in simili de effusione sanguinis. Si judex suspendat reum in Ecclesia, violatur. Si tamen suspendat in parietibus ad extra, aut supra tectum, violatur solùm cæmiterium. item, si quis seipsum in Ecclesia

occidit,

occidit, violatur. Immo ex martyrio facto in Ecclesia, violatur, cùm hæc occisio ex parte Tyranni, fit injuriosa loco sacro.

Dico 2. Violatur Ecclesia per effusionem sanguinis publicam, & mortaliter illicitam, & in magna quantitate. Et sic non violatur per effusionem sanguinis in propriam defensionem, aut purè casualem, aut naturalem, ut cùm è naribus effluit, aut medicinalem, ut, cùm quis in Ecclesia minuitur. Immo, vt docet Samuel de Lub. l. c. nec si quis alterius nares percutit, unde multus profluit sanguis, ista enim percussio levis est & non mortifera. Item, violatur Ecclesia per effusionem proprii sanguinis, si videlicet cum peccato mortali effundis, secus, si flagellando pro peccatis, aut casualiter, aut aliter licitè. Et ut Ecclesia violetur, non est necesse ut sanguis cadat in terram. Nam, etsi recipiatur in vase, aut accepto vulnere statim exis violatur Ecclesia. Nec est necessarium percussorem esse in Ecclesia. nam si extra Ecclesiam existens, percutis existentem in Ecclesia, violatur. Secus, si existens in Ecclesia, percutis existentem extra Ecclesiam.

Dico 3. Violatur Ecclesia pollutione voluntariâ & publicâ, & idem de coitu & non sufficit parva distillatio, quàmvis sit mortaliter peccaminosa. Dela-Cruz q. 3. de Sacrif. Missæ quia sic non est effusio. Nec requitur ut semen cadat in terram cùm Ecclesia non violetur ob contactum, sed ob irreverentiam factam loco sacro. Ecclesia non violatur per pollutionem naturalem, aut in somno sine culpa mortali. nec per pollutionem vel coitum occultum, à fortiori ab amente factum, sicut, nec per homicidium aut sanguinis effusionem occultam, etsi à duobus vel tribus sciatur, dum non publicatur. Quæ publicitas non exigit sententiam declaratoriam judicis, ut patet ex usu.

Dico 4. Si conjuges diu cogantur habitare in Ecclesia, nec extra eam ad coitum exire possint, sicut non peccant tunc coëundo, sic nec violatur Ecclesia, etsi talis coitus publicetur. At, si conjuges sine causa ibi coëunt, vtpote, si possint exire ad coitum extra Ecclesiam, aut si per breve tempus cogantur esse in Ecclesia, & facilè possunt abstinere à coitu ibi, peccant mortaliter petendo & reddēdo contra reverētiam loci sacri, & violatur Ecclesia si coitus publicetur.

Dico 5. Violatur Ecclesia sepeliendo in ea excommunicatum, & intelligitur post Concilium Constantiense de solo excommunicato non tolerato. Nam solus iste à nobis est vitandus. Violatur etiam Ecclesia sepeliendo in ea infidelem, & intelligit Dela Cruz per infidelem etiam puerum hominis Christiani non baptizatum, si separatim à matre sepeliatur, secus si in vtero matris. Sed per infidelem, talem puerum non intelligit, Sayrus, relatus à Bonac de mat. d. 4. q 4. punc. vltimo. Quod à fortiori currit si simul cum matre, quàmvis non intra eam existens, sepeliatur. Sayrus cum aliis. Non etiam per infidelem intelligitur hæreticus, cùm odiosa restringi debeant. Et sic per sepulturam huius non violatur Ecclesia, sicut nec per exercitium hæreticum, item per spurcitias hominum &c. quàmvis deceat & praxis habeat, saltem per Sacerdotem cum aliqua cæremonia esse reconciliandam & abluendam.

Dico 6. Violatur Ecclesia seu potius exacratur, si parietes ita ruant, ut sit necesse quòd reædificetur, saltem quoad majorem partem. Secus si paulatim successive ruant, & sic successive reparentur nam tunc non amittitur consecratio. nec sufficit quòd tectum ruat. nam vnctiones & cruces consecrationis Ecclesiæ, non in tecto sed in parietibus fiunt Quòd si Ecclesia tantùm sit benedicta, & parietes ruant, non amittit benedictionem, cùm tantùm terra benedicatur, & sic durante terrâ & pavimento durat benedictio.

Dico 7. Violatâ Ecclesiâ violatur cæmeterium. Cùm accessorium sequatur naturam principalis. Non è contra Et dicitur Ecclesia quod manet versus parietem internum, clauso ostio. Aliud verò quod manet extra, etiam sacristia, non venit nomine Ecclesiæ. Et hæc violatio non habet locum in oratorijs, sed in Ecclesijs, consecratis aut benedictis. sicut & quando res non publicatur non censetur violata. Hæc, exceptis nonnullis ex Dela Cruz q. de Sacrif.

Dico 8. Polluta seu violatâ Ecclesiâ polluitur altare stabile, ita ut reconciliatione indigeat, non tamen exacratâ Ecclesiâ exacratur altare. Mosc. p. 9, Element ad Sac. conf. est autem exacratio, quando res est de novo consecranda ob amissam formam & vsum. Nec sequitur licere in tali altari celebrare, cùm extra Ecclesiam non liceat celebrare. Solùm enim sequitur non indigere novâ reconciliatione.

## QVÆSITVM.

### *Quomodo Ecclesia reconcilianda?*

Respondetur Ecclesia tantùm benedicta, & deinde polluta, potest per aspersionem aquæ, non tamen de necessitate ab Episcopo benedictæ, reconciliari à simplici Sacerdote, & quidem secundùm Dianam quàmvis non adsit facultas Episcopi. Si Ecclesia erat consecrata, debet reconciliari à proprio Episcopo, vel si à simplici Sacerdote, tunc de licentia Papæ, habitâ tamen aquâ ab Episcopo sacrata cum salè, vino & cinere vel saltem Episcopus dispenset, ut in ea celebretur. Docent nonnulli Prælatos Regulares habere privilegium reconciliandi proprias Ecclesias, & hoc cum aqua ab eis benedicta, ubi Episcopus per duas dietas abest. Dela Cruz de statu Relig. L. 2. C. 5. d. 9. continet autem dieta 7. leucas per Sylv. V. Benef.

Adverte ex Bonac. de Matr. disp 4. q. 4. puncto vltimo, & aliis DD. non esse necessariam reconciliationem, quando Ecclesia fuit occultè violata, & post violationē antequam publicetur violatio conficiatur in ea Missæ sacrificium. Nam Ecclesia censetur sufficienter reconciliata per præsentiam SS. corporis Christi D.

Dico 9. Peccat mortaliter, qui celebrat in Ecclesia violata, sed non incurrit excommunicationem vel irregularitatem, est tamen suspensus ab ingressu Ecclesiæ, ut docet Lapus apud Arm. Quòd si in tali suspensione celebret, fit irregularis. Alii, cum quibus Bonac. l. c. negant incurri aliquam censuram.

Aliquando tamen licet celebrare in Ecclesia violata, 1. ex privilegio, ut Prædicatore

dicatores & Minores. si enim privilegio gaudent celebrandi extra Ecclesiam (secundùm limitationem tamen in superiori distinctione attactam) à fortiori in Ecclesia violata. 2. de licentia Episcopi, requiritur tamen necessitas, licèt non ita evidens 3. quoties ob necessitatem licet celebrare extra Ecclesiam, licebit à fortiori celebrare in Ecclesia violata. cùm hæc sit decentior locus.

Dico 10. Si Ecclesia inter celebrandum violatur, & Sacerdos inchoaverat canonem, perficiat suum ministerium, aliàs omittat quousq; Ecclesia reconcilietur. Bonac. cum aliis l. c Quòd si tantùm erat benedicta, ipse Sacerdos potest eam statim reconciliare.

## A D D I T I O.

### De Exacratione Altaris.

Dico 1. Altare stabile exacratur, si ita frangatur, ut in nulla eius integra parte, saltem major pars calicis & hostiæ possit consistere 2. Si moveatur junctura, quâ mensa stipiti adhæret. quia in illa conjunctione præcipuè intelligitur esse consecratio altaris. & hoc ubicunq; sepulchrum sit. Scias, sepulchrum dicitur locellus in ipsa mensa vel in basi altaris, in quo conditæ sunt reliquiæ. 3. Si sepulchrum frangatur, vel amoveatur vel minuatur. Adverte ex Samuele de Lub. V. Altare, non exacrari altare, si sepulchrum modicè frangatur, ita ut non sint duæ partes. Aliqui negant per fractionem vel amotionem sepulchri altare exacrari.

Dico 2. Altare portatile exacratur. 1. Si removeatur lapis à ligno, quando sepulchrum est in ligno. 2. Si frangatur, amoveatur &c. repositorium reliquiarum. 3. Si lapis notabiliter frangatur, vt supra de stabili. Nota ex Samuele l. c. Non exacrari, quando lapis est in ligno & sepulchrum in lapide, & amovetur lapis à ligno.

Ex dictis collige. cum DD. de ipso sepulchro dubitet. Si casu aliquo tantùm sigillum sepulchri frangeretur, puto non esse tantopere timendum de exacratione altaris.

## DISTINCTIO L.

### De tempore celebrationis, vbi, an pluries eodem die?

Dico 1. Ordinariè nequit inchoari Missa ante initium auroræ seu primam lucis irradiationem, & hoc debet moraliter taxari nam etsi aurora non sit semper æqualis, at omni tempore licet inchoare Missam horâ & dimidiâ ante solis ortum, hoc est ante manifestos Solis radios. Dela Cruz q. 3. de Sacrif. Missæ cùm Ledesma. Immo aliqui dicunt, tunc posse finiri & sic posse inchoari duabus horis, ante manifestos solis radios. quia ad faciendum sacrum requiritur dimidia hora.

Dico 2. Aliquando licet dicere Missam ante dictum tempus. 1. ob necessitatem.

sitatem v. g. causa itinerandi, aut ut audiatur à laboraturis Item ad communicandum infirmum morti proximum. Dela Cruz l c. Led. C. 19. de Euch. 2. Nocte Natalis D. potest dici prima Missa illico post mediam noctem. Immo & aliæ duæ possunt dici tunc. Led. & Dela-Cruz judicat probabile, cùm oppositum dicat probabilius.

Nostri etiam Religiosi per communicationem cum Patribus Benedictinis Montis Serrati (quibus id concedit Alex. VI. Bulla 13.) possunt dicere Missam duabus horis post mediam noctem de causa sufficienti. Scias Privilegium concessum vni monasterio extendi ad alia vtriusque sexûs. deinde ad participantes. Gab. à S. Vinc. in Sum, Morali V. Privilegium Quod supponit Iacobus à S. Ant. in suis Consult Canon. Consult. 2. resol. 4. n. 19.

Dico 3. Missa inchoata ante meridiem potest post meridiem terminari, sed eam inchoare post meridiem ordinariè est mortale. DD. apud Led. cit. Et licèt fuerit quondam usus celebrandi post meridiem horâ tertiâ, jam tamen vetatur per Pium V. in motu incipiente. *Sanctissimus in Christo Pater*, an. 1566.

Dixi, *ordinariè*. Nam ex causa rationabili, potest inchoari Missa post meridiem. 1. Si in festo solemni durat Missa solemnis & Concio duabus v. g. horis post meridiem, potest Missa privata inchoari finitâ concione. Dela-Cruz cit. quia continuatur adhuc præsens festivitas. 2. ratione itineris potest Missa celebrari in festo post meridiem, dum tamen tempus vnius horæ non excedatur. Soto l. 10. de Iust. q. 5. a. 4.

Nostri etiam Religiosi, per communicationem privilegiorum, quam habent à Leone X. Bul. 33. cum Minoribus, Augustinianis, Carmelitis, Servis B. M. V. & Minimis (Minores autem per Clementem VII. Bul. 2. participant privilegia & gratias concessas & concedendas Mendicantibus & non Mendicantibus) celebrare possunt usq; ad tertiam horam post meridiem. quod privilegium concessit Eugenius Bul. 11. Cælestinus itinerantibus.

Quæritur. V. simplici communioni præfigatur tempus?

℞ quòd non. Quare licet, quacunq; hora communicare. congruum tamen in hoc conformari tempori celebrationis. Circa cōmunionem adverte 1. Sumptâ hostia non statim spuatur. Si oportet, tunc in loco honesto. 2. non statim comedatur. Si fiat, non peccatur. nam C. si manè. de consec. dist. 2. est abrogatum. 3. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. per os non volvatur, sed linguâ mollefiat, ne aliqua pars dentibus adhæreat.

Dico 4. Sacerdos ex causa rationabili potest aliquando eodem die plures Missas dicere. 1. Die Natalis Dñi celebrantur tres, cuius congruentiam assignat D. Thomas. Nam illæ tres Missæ significant triplicem Verbi nativitatem scilicet Divinam, humanam, & per gratiam. 2. Quando sub finem vnius Missæ supervenit Episcopus, vel habens quasi Episcopalē jurisdictionem Ordinarius Prælatus, vel alius princeps sæcularis, vel etiam aliqui itinerantes die festo 3. Quando sub

do sub finem Missæ intrat corpus defuncti sepeliendum cum Missa. 4. si non esset reservata Eucharistia, & dandum esset viaticum moribundo. 5. ad benedicendas nuptias, magnâ congruentiâ vrgente. 6 ob rationabilem causam à viro prudenti & probo judicandam. v. g. si eodem die duæ Missæ celebrandæ, vna festi, altera vigiliæ, rogationum, aut defunctorum. 7. si Sacerdos præficeretur duabus Ecclesiis Parochialibus ob earum paupertatem, & hæ essent valdè distantes. seu, quod huic simile, si in festo solemni Ecclesia non caperet omnes fideles. sed tunc satius extra Ecclesiam celebrare.

Et in dictis casibus supponitur, quòd secundam Missam dicens sit jeiunus, ita ut in prima Missa non sumpserit lavatorium, sed solùm sanguinem cum hostia, Ita C. ex parte de celeb. Miss. Item supponitur non adesse alium Sacerdotem, qui velit celebrare.

Adverte. Primum casum concedit vsus. vltimum & ei annexum necessitas. Idem de quarto dici potest. alii non practicandi, nisi consuetudo concedat.

# DISTINCTIO LI.

## *De vasibus & vestibus pro Missa. vbi etiam de candela, crucifixo, & coadjutore.*

DIco 1. Tenemur sub mortali celebrare cum calice & patena ab Episcopo consecratis, vel si à simplici Sacerdote, ex commissione Papæ. Abbas Sacerdos & benedictus consecrare potest calices, sicut & altaria. Et quondam poterat pro aliis Ecclesiis. Sed anno 1631. 13. Martii, declaravit Sacra Cong Abbates solùm pro suis Ecclesiis posse benedicere ea, pro quibus requiritur vnctio sacra, ut in benedictione calicis & altaris. Hoc autem privilegio non gaudent alii Religionum Prælati, etiam communicantes, quia Abbates benedicuntur, quod alii Prælati non habent. Miranda in Summa Dianæ. V. Abbas. Nota ex C. vltimo de celeb. Miss. pœnam depositionis eum incurrere, qui celebrat sine calice consecrato.

Dico 2. Tam diu durat calicis consecratio, quousq; taliter dividatur, quòd amittat formam, & qualitatem suo vsui convenientem Licèt autem superficies calicis & patenæ, vbi recipiuntur species iterum deauretur, non amittitur consecratio secundùm aliquos in Summa Dianæ. V. Vasa Sacra.

Dico 3. Si calicis copa intus deaurata paulatim amittat deaurationem, non eget novâ consecratione, ait Led. cum communi. Amittitur tamen consecratio, cùm copa calicis dividitur à pede per fractionem. Secus si pes calicis sit tornatilis, non amittitur consecratio ex hoc solo, quòd pes à copa separetur.

Dico 4. Calix debet esse aureus, argenteus, vel stanneus, & erit mortale secundùm Dela C. q 3. de Sacraf: Missæ celebrare cum calice ferreo, plumbeo aut vitreo. Quia hæ & similes materiæ habent multa inconvenientia, aut quia sanguis potest effundi propter fractionem, ut in vitreo, aut nimis vasi adhærere, ut in aliis. ita ille. admittunt aliqui posse esse ex plumbo. An verò vas in quo recipitur

cipitur euchariſtia pro communicandis fidelibus, debeat eſſe aureum, argenteum vel ſtanneum, non determinatur in jure. An verò debeat conſecrari, etiam non præcipitur in jure, & à viris piis talis conſecratio omittitur. Congruum tamen eſt conſecrari, cum immediatè Euchariſtiam tangat.

Dico 5. Oportet ut ſuperior pars altaris tobalia per totum tegatur, deinde ut ſuper aram lapideam extendatur linteum, tandem requiritur corporale. Et quidem tobalia & corporale requiruntur ſub mortali, illud ſecundum linteum ſuper aram ſub veniali Fern. cum aliis parte 3. C. 5. §. 11.

Adverte. Prælati Regularium & iſtis abſentibus eorum Vicarij, poſſunt benedicere non tantùm veſtes Sacerdotales, & alia ornamenta Eccleſiæ, ſed etiam corporalia. Dela-Cruz de ſtatu & privilegiis Regularium, L. 2. C. 5. d. 8. Gavantus in nova editione allegat Sacram Congregationem abrogaſſe conſuetudinem benedicendi præfata apparamenta Eccleſiarum non ſibi ſubjectarum.

Tam diu corporale manet benedictum, quàm diu poteſt recipere calicem cum hoſtia, licet in aliis partibus ſit ruptum. Fern. l. c. cùm Sylv. Scias. Duo priora apparamenta non neceſſariò debere benedici. Quæritur, ex qua materia debeant eſſe hæc apparamenta? Item palla & purificatorium? ℟. tria prima apparamenta debent eſſe de lino. corporale tamen in extremitatibus poteſt eſſe ſericeum, vel auro elaboratum. Idem de purificatorio, quòd tamen non neceſſariò debet eſſe benedictum cùm nulla eius in ritualibus reperiatur benedictio. Quantum ad pallam, docet Sotus apud Fern. l. c. §. 12. poſſe eſſe ex auro, ſerico, vel rete ſubtiliori.

Dico 6. Veſtes Sacerdotales pro celebrando ſunt amictus, albâ, cingulum, manipulus, ſtola & caſula. Stola ſervire poteſt pro manipulo & è converſo, cùm ea ia indumenta non habeant determinatc diſtinctam figuram. Villalobos & alii. Immo ſtola ſervire poteſt pro cingulo. Veſtes Sacerdotales debent eſſe benedictæ, ſub mortali. Quam benedictionem non amittunt, ſi pars aliqua non benedicta illis aſſuatur, vel ſcindantur aliquantò niſi ad proprium uſum fiant ineptæ. Qualiter v. g. alba fit inepta ſi manicâ abſcindatur. & ſic deinde annexâ, alba rebenedicenda, ſecundùm communem. Cingulum tamen fractum poteſt necti, ſi altera pars non ſufficiat. Sa & March.

Dico 7. In neceſſitate v. g. ad implendum præceptum die feſto, Sacerdos ſemel vel bis celebrare poteſt abſq; ſtola, vel manipulo, &c. benedictis. Summa Dianæ V. Veſtes Sacerd. cum Liamas. Qui extra neceſſitatem non adhibet cingulum benedictum, non damnandus peccati m. ob parvitatem materiæ. Immo ob eandem rationem non peccat mortaliter, ſi non adhibeat cingulum, modò aliquid vices eius gerat. An verò in gravi neceſſitate liceat prorſus celebrare ſine manipulo vel ſtola, affirmant nonnulli. Sed præciſo ſcandalo, ſatius eſt non celebrare.

Dico 8. Peccant venialiter ſæculares tangendo abſq; neceſſitate, aram, calicem, patenam, aut corporalia. Idem de purificatorio judico, ob proximum ſervitium

vitium ad Eucharistiam. Immo si in calice vel corporali sit Eucharistia, non Sacerdotes aut non Diaconi tangendo ista sine necessitate peccāt mortaliter. Post primam tamen lotionem factam saltem à Subdiacono licitè traduntur corporalia & purificatoria mulieribus maximè Religiosis iterum lavanda.

Dico 9. Crucifixus in altari sub tempore Missæ est habendus, sed non est mortale omittere. Idem de velo super calicem. Si bursa seu repositorium corporalis non adhibeatur, nec venialiter peccatur.

Dico 10. Tempore sacrificii necessaria candela accensa cerea sub mortali, non tamen sub eadem obligatione sunt duæ necessariæ. Fern. l. c. cum Grasso. In necessitate præciso scandalo celebrare cum lucerna olei aut lampade olei, vel etiam cum una candela tantùm ex sebo, non est mortale secundùm Bonac. q. vltimâ de Euch. p. 9. cum aliis.

Dico 11. Meliùs est non celebrare (nisi aliàs festum sit solemnissimum) quàm celebrare sine coadiutore seu ministro. Cùm hoc stat licere celebrare, sine ministro, v. g. die festo, pro dando viatico, aut dum adest similis necessitas. Sed nunquam licet mulieri, etiam deficiente viro, ministrum agere. & stante necessitate satius carere ministro, ut probat Bonac. l. c.

# DISTINCTIO LII.

## *De Cæremonijs Missæ.*

DIco 1. Est peccatum mortale omittere v. g. Epistolam, Evangelium, aut integram orationem canonis est communis, cum sic fiat transgressio præcepti in re gravi. Omittendo, parvam partem, etiam canonis Missæ, tantùm est veniale, ob parvitatem materiæ. Item *Gloria* vel *Credo*, vel in canone nomen alicuius Sancti. Excusat etiam à peccato Gab. à Vinc. V. Missa, ex aliqua infirmitatis causa celebrantem capite cooperto. Sicut multi, excusant in solemni Missa audientem epistolam vel evangelium & non legentem.

Dico 2. Si Missa diei sit de feria, potest tunc dici alia votiva aut de defunctis, patet ex usu. Immo si festum non sit duplex, potest ex causa rationabili dici Missa votiva, aut de defunctis. Quod procedit de Sacerdote in particulari. Nam Missa conventualis debet esse Missa diei. Sic præcipitur C. cum creatura de celeb. Miss. an verò Sacerdos particularis possit pro Missa petita dicere aliam? ℞. optimè facit dicendo Missam diei. quia sic conformatur regulis Missalis, & aliàs una Missa æquè prodest ac alia. Immo peccat, qui in festis solemnibus dicit aliam Missam. Vide d. 44. conc. 5.

Dico 3. Extra diem festum alicuius Beati, non licet recitare eius officium, nec eius commemorationem facere in fine officii, aut in Missa. hoc enim proprium est Sancti Canonizati Gab. V. Beatus & Makowski trac. 1. supra. Decal. disp. 1. q. 5. a. 1. Et recitans officium extra diem festum non satisfacit. Makowski l. c. & probat ratione. Adverte dum authoritate Ordinis tale festum propter con-

currentiam aliorum transfertur, non censetur extra proprium diem celebrari, cùm & hunc, illi Sũmus Pontifex, approbãdo Breviariũ, interpretativè concedat.

Dico 4. Quando conceditur facultas celebrandi Missam aliquibus Religiosis de aliquo beatificato in suis Ecclesiis, non licet ipsis in aliis Ecclesiis de eodem sancto Celebrare. Si tamen id semel vel bis fieret, non videtur mortale incurri. Ita Makowski l c. & apud eum Granado. Sed vix credo à Religiosis extra manentibus id practicari. nec puto circa hoc tam rigidam Sedis Apostolicæ intentionem. nisi exprimatur. Immo absolutè loquendo potest Religiosus de suis Beatis extra proprias Ecclesias celebrare diebus pro quibus concessa est facultas celebrandi. Ita mihi post primam impressionem respondit Reverendissimus P. M. Iacobus Ricci Procurator Gen. O. Præd. allegans Pasqualigum id fundamentaliter probantem.

Dico 5. Quando conceditur facultas Sacerdotibus certæ Religionis ut Missam celebrent de Beatificato, tali facultate frui non possunt alii Sacerdotes. Ita expresè determinavit Sacra Cong. Cardinalium apud Gavantum in Enchir. Episcop. V. Missæ ritus n. 1. Ratio. Quia Alex: III. C. de reliq. & vener. Sanc. prohibuit aliquem colere publico cultu sine facultate Papæ.

Dico 6. Missæ Regularibus concessæ non possunt dici ab aliis, etiam in eorum Ecclesiis. Sic declaravit Sacra Cong: Card apud Gavantum to. 1. p. 3. tit. 10. n. 16. Missa tamen de Rosario, quæ incipit. *Salve radix Sancta.* potest dici ab omnibus Sacerdotibus. ut colligitur ex Brevi Clem. X. quod incipit. *Cœlestium munerum.* 1671. ut mihi respondit Reverendissimus P. M. Sacri Palatii. 1691.

Dico 7. Bulla Pii V. præfixa Missali Romano præcipiens Missam juxta ritum & formam in eo præscriptam, legendam esse, non obligat sub m. ad observantiam singularum rerum, quæ in eo præscribuntur, sed pro gravitate earum. Filliucius to 1. tr. 5. C. 5. n. 140. & alii. Et sic si quis diceret, Missam cum Passione, quæ legitur infra hebdomadam sanctam non peccaret mort: Castaldus in Summa Dianæ V. celebrare. Vbi nota, petenti talem Missam, legenda est votiva de Passione. Idem docet, Missam cuiuscunq; Sancti posse ex devotione dici extra diem, mutato nomine festivitatis in commemorationis. Tandem sicut Sacerdos in Dominica, aut festo Apostolorum &c. potest non dicere Missam, ita potest sine mortali dicere aliam à currente. Quia præceptum de Missa currente, secluso scandalo, non videtur latum sub mortali Summa Dia. l c. ex Villalobos.

Dico 8. Non peccat mortaliter Sacerdos, si dum se sacris vestibus induit relinquit orationes solitas. est contra Sylvium. Quia ut patet ex superadictis non omnes regulæ Missalis obligant ad mortale, sed illæ tantùm quæ sacrificii essentiam vel quasi essentiam & partem præcipuam, ut supra diximus, de epistola & evangelio, continet. Reliquæ verò sunt instructiones.

Dico 9. Omittere Missam incœptam est mortale, nisi adsit causa urgentissima, & punitur talis pœna suspensionis. nulla tamen incurritur excommunicatio. Ex causa legitima licet 1. si inchoatâ Missâ superveniat infirmitas, ita ut

commo-

commodè perficere nequeas 2. si inchoatâ Missâ recordaris te non esse jeiunum, aut esse excommunicatum, suspensum, interdictum, aut irregularem. nisi timeatur scandalum, vel iam inchoatus canon. 3. si excommunicatus non toleratus nolit exire à Missa & alias canon non dum inchoatus. Et idem si non dum incœpto canone ponitur cessatio à Divinis, vel violatur Ecclesia, & aliàs non habetur privilegium celebrandi tunc. Quòd si inter celebrandum ponatur interdictum, perficienda Missa januis clausis.

Dico 10 Ablato scandalo, ob insignem personam, aut ob alios, qui tenentur audire Missam, licet repetere epistolam vel evangelium immediatè ante finitum, Immo id facere sine causa, non videtur mortale Ledesmæ.

# DISTINCTIO LIII.

## *De defectibus in Missa occurrentibus.*

DIco 1. Si sumpto calice reperis esse aquam, degluties eam secundùm Ledesma & Dela-Cruz. Nam excusaris tunc à præcepto sumendi Eucharistiam jejunus. & consecra vinum, & sume statim, & sic perfice sacrificium cum speciebus panis iam sumptis. & hoc cum in publico celebratur, ob vitandum scandalum. Adu. ex Moscicensi 3. p Tyrocinii Artis Pœnitentiæ C. 8. §. 11. necessarium esse oblationem præmittere, saltem mente tenus, hoc est cogitatione formare oblationem illius vini, quod sive Sacerdos, sive etiam minister (loco primæ ablutionis) infudit, super residuum aquæ, (& si nihil aquæ remansit, apponenda est alia) deinde consecret, incipiendo ab illis verbis, *simili modo postquam cœnatum est*, usq; ad illa inclusivè, *hæc quotiescunq; feceritis in meam memoriam facietis.* tandem sumat cum reverentia absq; aliqua mora, prætermissis aliis ne populus errorem intelligat. Ita ille. Probabilior est sententia Divi Thomæ (præcedens enim est Scoti) utpote Missalibus præfixa nimirum si scandalum non timeatur, aliam hostiam, præmissâ saltem mentetenus oblatione, cum vino consecrandam. & resumendum à verbis *qui pridie &c.* Quòd si talis defectus cognoscatur ante sumptionem hostiæ, ponatur tantùm vinum cum aqua & resumatur ab illis verbis, *simili modo &c.* cum ambæ species tunc sint simul.

Adu: ex Mosc. l. c. prosequendam in tali casu Missam more solito (etiam elevando) usq; ad finem. & post sumptionem corporis & sanguinis Christi sumatur aqua loco vini consecrata, si nondum hausta, tantùm enim ob vitandum scandalum, concessum fuit supra eam sumere. Quam doctrinam de prosecutione Missæ etiam elevando, intellige quando vtraque materia consecratur. Aliàs ne prosequenda ubi dimissa.

Dico 2. Si defectus sit in hostia v. g. si sit hordeacea. tunc hoc cognito ante consecrationem ponatur alia hostia, & eâ simul cum vino oblata repetatur canon ita commi: quòd si non inveniatur hostia triticea, tunc non procedatur ulterius, cùm nulla in vino, ut suppono, sit facta consecaatio. Si defectus iste cognosca-

gnoscatur consecrato vino & non sumpto, secundùm Palud. & alios, sufficit consecrare hostiam, & idem dicendum quando defectus iste cognoscitur sumpto vino, cùm ordo consecrandi priùs hostiam, non sit necessarius. Secundum D. Thomam debent poni novæ species panis & vini, si hoc advertatur post sumptum sacrificium. & facta prius oblatione, resumendo à canone, vel secundùm alios à verbis, qui pridie &c. consecrare.

Dico 3. Si de intentione & forma sit probabile dubium, repetatur sub conditione, saltem tacita, sine aliis verbis canonis, Si dubium ex scrupulo, deponatur, & nihil suppleatur Scias, de intentione non posse esse tam fundamentale dubium, cùm hoc ipso quòd feceris facienda ante celebrationem, hoc ipso intentionem habueris.

Dico 4. Defectus accidentalis gravis v. g. si panis sit fermentatus, vel si vino non sit mixta aqua, suppleatur ante consecrationem, non verò postea, si hostia sit cum macula aut fracta, aut vinum parum acidum, ponatur alia materia etiam post oblationem, si non timeatur scandalum Quòd si non sit alia materia, cum illa celebrabis, sed secluso scandalo.

Dico 5. Dum Sacerdos una saltem specie consecratâ ob infirmitatem ultra procedere non valet substituatur alius pro peragendo sacrificio. Et hic incipiet ab illo puncto, ubi alter cessavit. Et substituatur, si fieri, potest jejunus, aliàs per non jejunum peragatur.

Nota, si Sacerdos supervivat, cum eo hostia dividenda. Item nota, nonnullos docere, alium Sacerdotem non obligari ad complendum sacrificium infirmi.

Dico 6. Si species consecratæ sint venenatæ, serventur donec corrumpantur, & postea in piscinam mittantur. Species tamen vini in panno aut stuppa receptæ comburantur, & cineres in piscinam mittantur. Sic enim eas statim comburere, antequam exsiccentur, immane est sacrilegium, ait Armilla & ob eandem rationem particulam hostiæ manui adhærentem, manum candelæ apponendo, comburere, simili non caret sacrilegio Remotâ ergo specie venenatâ ponatur alia, resumendo à verbis, *qui pridie &c.* si est hostia. vel a verbis. *simili modo*, est vinum.

Dico 7. Si aranea vel aliud animal cadat in species vini, ex quo reddun tur venenatæ, fiat de illis ut dictum est in conclusione præcedenti Quod si species vini non efficiantur venenatæ, sumantur à Sacerdote cum illo animali, si fieri potest sine periculo vomitûs, vel alterius casûs. Alias extracto animali & priùs loto, comburatur animal & cin s in piscinam mittatur, & species sumantur.

Dico 8. Si hostia dispareat, tunc alia hostia accipiatur, & factâ priùs oblatione, resumantur verba, qui pridie &c & consecrationis. Idem similiter faciendum, si totus sanguis effundatur. Si tamen aliqua pars hostiæ aut sanguinis maner, cum eis sacrificium perficiatur.

Dico 9. Si sanguis cadat in terram, radatur, & rasuræ comburantur & mittantur in piscinam. Si cadat in tabulam, tapetem, vel lapidem, lambantur à Sacerdote,

cerdote, deinde radantur, & cinis mittatur in piscinam. Si cadat in linteum altaris, quodcunq; illud sit, etiam ultimum, in corporale, aut vestem Sacerdotalem, laventur hæc ter super calicem, & lotio mittatur in piscinam. De linteo tamen, dicitur in Missali Romano, quòd pars tacta à sanguine lavetur, deinde comburatur, tandem locio cum cineribus in piscinam mittatur.

Quæritur. Quid censendum, si Sacerdos turbatus, nesciens quid agendum Missam sine essentiali supplemento compleat, R. 1. si ex ignorantia, (quæ hîc locum non ita facilè habet) & perturbatione vehementi omittat, non peccat mortaliter. Samuel de Lub. V. missa cum Sà. ℞. 2. si antè benedictionem errorem advertat, suppleat, si post, relinquat, nam sic non esset perficere sacrificium, sed iterare. S. Antonius apud Armillam V. Missa. Mosc. l. c. non restringit ad benedictionem, tantùm enim dicit, si missam compleverit. V. dicta d. 40. Conc. 2. quæ huc probabiliter applicari possunt.

## Quæsitum appendiculare ad prædicta.

### *An Regulares possint exponere Eucharistiam publicè adorandam sine licentia loci Ordinarij.*

RESpondet, Gab à S. Vinc. V. Euch. Regulares non possunt publicè exponere Eucharistiam adorandam sine causa ab Ordinario approbanda, præter illas vices, in quibus ex vi suarum constitutionum, aut ex usu legitimè introducto eam exponunt, ut tempore suorum capitulorum &c. & refert S. Congregationem Rituum 17. Aug. 1630. & 3. Apr. 1632. Iacobus verò à S. Ant. L. Consult. 2. res. 4. absolutè in favorem Regularium docet, & satis fusè tractat.

# DISTINCTIO LIV.

## *De natura, institutione, & necessitate Sacramẽti Pœnitentiæ.*

DIco 1. Pœnitentia ut de ea in præsenti & sequentibus agimus; est *Sacramentum in actibus pænitentis & absolventis consistens, à Christo D. institutum per modum judicij emendativi, ad peccatorum remissionem.* vel etiam, secundùm Moscicensem, *Sacramentum remissionis peccatorum post baptismum commissorum.* Pœnitentia verò ut virtus. *est quâ dolemus de peccato prout est offensa Dei.* Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi posse.

Dico 2. Actus externus pœnitentis & Sacerdotis absolventis est Sacramentum tantùm. Interior pœnitentia scilicet dolor, est res & Sacramentum simul. remissio peccatorum est res tantùm. Quid sit esse Sacramentum tantùm, rem Sacramenti tantùm, rem & Sacramentum simul, diximus distinctione primâ huius tractatûs.

Dico 3. Sacramentum Pœnitentiæ fuit institutum à Christo D. quando post resurrectionem dixit, *accipite Spiritum Sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur*

*tuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Trid. Seſſ. 14. C. 1. Negari tamen non debet, inſtitutionem huius Sacramenti in Cœna D. inchoatam per collationem characteris Sacerdotalis, in illis verbis Matt. 16. *tibi dabo Claves regni cælorum, quodcunq; ſolveris ſuper terram &c.* fuit promiſſum. Lucæ verò ultimo, *oportebat prædicare in nomine eius pœnitentiam & remiſſionem peccatorum* promulgatum. Finis inſtitutionis huius Sacramenti fuit, ut peccator, qui per peccatum à Deo receſſerat, per gratiam in priſtinam amicitiam redeat.

Dico 4. Suppoſito peccato m. Sacramentum Pœnitentiæ eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem æternam, in re quidem ſuſceptum, dum datur copia Confeſſarii. ſufficit tamen in voto, dum non datur copia Confeſſarii. Quid ſit neceſſitas medii & quomodo diſtinguatur à neceſſitate tantùm præcepti, vide diſt. 11. Tunc dicitur Sacramentum in re ſuſceptum, quando in ſeipſo, actu, & realiter recipitur tunc verò in voto, quando intenditur quòd data occaſione recipietur. Adverte. Quando aliquis per Sacramentum Pœnitentiæ in voto ſuſceptum juſtificatur, requiritur actus contritionis ſeu dolor perfectus de peccatis.

Dico 5. Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto tantùm ſuſceptum remittitur peccatum, non eſt neceſſarium tale votum eſſe explicitum, ſed ſufficit implicitum, hoc eſt incluſum in generali propoſito ſervandi omnia præcepta. Fernandez p. 3. C. 6. §. 1. ex S. Thoma.

# DISTINCTIO LV.

## *De Materia Sacramenti Pœnitentiæ in communi.*

DIco 1. Materia remota Sacramenti Pœnitentiæ ſunt peccata commiſſa poſt baptiſmum. Hæc materia alia eſt neceſſaria, alia voluntaria ſeu ſufficiens. Mortalia non dum confeſſa, ſunt materia neceſſaria. Venialia ſunt materia voluntaria ſeu ſufficiens, Ideò mortalia nondum confeſſa ſunt materia neceſſaria, quia per ſe loquendo neceſſariò debent in confeſſione exprimi. Venialia verò, item mortalia iam confeſſa dicuntur materia voluntaria, quia poſſunt in confeſſione omitti. Dicuntur etiam materia ſufficiens, quia licèt non habeantur mortalia non dum confeſſa. & ſolum confiteamur venialia, vel mortalia iam confeſſa, ſufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Dico 2. Peccatum actuale ante baptiſmum commiſſum non eſt materia huius Sacramenti. Nam hoc peccatum eſt commiſſum extra Ecclesiam. & ſic non debet ab ea judicari. Et idem de peccato cum baptiſmo commiſſo, ut ſi dum actu baptizaris, ſurari intendas Per quid autem tale peccatum baptiſmum concomitans deleatur, vide diſt. 18. Actuale tamen cum baptiſmo commiſſum, & poſt baptiſmum continuatum, eſt materia huius Sacramenti.

Dico 3. Materia proxima huius Sacramenti, ſunt tres actus pœnitentis. ſcilicet cordis contritio, oris confeſſio, & operis ſatisfactio. Primi duo ſunt eſſentiales, nec hoc Sacramentum ſine illis poteſt ullo modo confici. Tertius poteſt

test dupliciter sumi, vel in re, vel in voto, quod votum in præsenti idem dicitur ac propositum satisfaciendi. Si satisfactio sumatur primo modo, non est pars essentialis sed integralis, quia ante impletam satisfactionem, recipitur verè Sacramentum. Si secundo modo, est pars essentialis. Nam nemo verè dolet, si satisfacere non intendat.

# DISTINCTIO LVI.

## De Contritione & Attritione.

DIco 1. *Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cùm proposito confitendi & satisfaciendi.* per illas particulas, *propter Deum summè dilectum*, datur intelligi, quod contritio debeat esse tantus dolor, ita, ut si in una libra ponerentur omnes creaturæ simul, & in altera parte solus Deus magis, teneremur non offendere Deum, quàm curare de esse creaturarum. Per illam particulam *propter*, datur intelligi, quòd motivum seu excitativum huius doloris, non debeat esse aliqua creatura, sed ipsemet Deus

Dico 2. *Attritio est dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi.* Per illas particulas, *propter pœnas inferni &c.* non datur intelligi, quod finis attritionis sint pœnæ inferni &c aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. sed datur intelligi, quòd pænæ inferni &c. sint tantùm motivum & excitativum huius doloris. finis enim debet esse ipsemet Deus. Et in hoc attritio cum contritione convenit, differt autem in motivo. quòd attritio sit propter pœnas inferni &c. contritio verò propter Deum summè dilectum.

Dico 3. Contritio vocatur à Theologis dolor perfectus, attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, justificatur homo, per hanc verò extra Sacramentum non justificatur homo. Quia tamen per attritionem intra Sacramentum, idem consequimur quod per contritionem extra Sacramentum, ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

Dico 4. Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum Christianâ attritione, præter attacta in secunda conclusione. Quare detestari possumus peccatum propter amissionem gratiæ vel gloriæ. Immo detestari possumus peccatum verâ attritione ex motivo pœnarum temporalium, si tamen considerentur ut inflictæ à Deo, Deiq; iram ostendunt, & quoddammodo æternum supplicium inchoant. Fernandez 3. p. O. 6. §. 5. tum Suarez, qui tamen loco cit. hæc motiva reducit ad metum pœnarum inferni. Et sic sufficienter motiva attritionis in definitione attritionis adduximus.

Dico 5. Vt attritio sit pars huius Sacramenti, non est opus ut existimetur contritio, sed sufficit cognita attritio, modò sit vera attritio. Fern. l. c. cum aliis. patet ex Conc, Trid. Sess. 14. C. 4. quod absolutè asserit attritionem esse suffi-

 cientem

cientem materiam huius Sacramenti, & dispositionem ad gratiam consequendam. Si verò opus esset ut existimaretur vera contritio, Concilium declararet conditionem tam necessariam. Non etiam necessarium ut hæc præcedat confessionem, sufficit enim quòd præcedat absolutionem, est contra Konich patet ex praxi Confessariorum, absolutâ confessione ad dolorem excitantium.

Dico 9. Attritio necessaria ad hoc Sacramentum, debet esse supernaturalis. Nam attritio Sacramentalis est dispositio ad gratiam justificantem, quæ est entitas supernaturalis, ergo & ipsa attritio debet esse supernaturalis. Et oppositum damnatur ab Innoc. XI. propositione 57.

Dico 7. Attritio, quæ in re non est attritio, sed solùm existimatur vincibiliter vel invincibiliter attritio, non sufficit ad hoc Sacramentum. Nam error existimationis, non facit ut res, quæ ex se non est sufficiens, per errorem reddatur sufficiens.

Dico 8. Non requiritur, ut de singulis peccatis distinctos dolores habeamus, sed sufficit de omnibus unico actu dolore, est contra nonnullos ex antiquioribus. Quia nullum datur præceptum præcipiens hanc multiplicationem dolorum. Hæc sententia locum habet, licèt peccator habeat graviora & leviora mortalia.

Dico 9. Probabile est, dum quis tenetur conteri extra Sacramentum Pœnitentiæ, v. g. in articulo mortis, vel quando urget necessitas communicandi & deest Confessarius &c. non est necessarium ut contritionem præcedat recordatio omnium peccatorum, sed sufficit generalis & confusa omnium cognitio. Caiet. 3. p. q. 87. a. 1. Nam præceptum examinis conscientiæ in particulari solùm obligat in ordine ad confessionem ut sit integra. Oppositum putat probabilius P. Magister Reynerus Cathedraticus Viennensis in manuscriptis de Pœnit. docet tamen non requiri tam rigorosum examen, sicut requiritur pro confessione Sacramentali. Probat ex illo Isaiæ 38. *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Item ex S. Th. 1. 2. q. 113. a. 5. ad 3. ibi. *tempore præcedente justificationem oportet quod homo singula peccata, quæ commisit detestetur, quorum memoriam habet.* Si tamen tempus non concedat, sufficiet recogitatio peccatorum in genere, cum voluntate tamen saltem implicita particularis discussionis datâ commoditate. Adverte, varias esse utilitates huius discussionis. 1. si aliquid restituendum 2. si occasio peccati tollenda, vel remedium adhibendum ad præcavenda peccata. 3. propter satisfactionem condignam pro peccatis. 4. ut certiùs sit nos omnia peccata detestari.

Dico 10. Si Confessarius advertat pœnitentem in aliquod peccatum valdè inclinatum, non ei specialiter inculcet dolorem circa tale peccatum, timendum enim, ne dum specialiter in memoriam revocatur, minimè illud ex animo detestetur, sufficit ergo inculcare actum doloris in communi.

Dico 11. Si quis receptâ jam absolutione recordatur, omisisse inadvertenter aliquod peccatum, & mox confitetur & absolvitur, non tenetur novum dolorem pone-

rem ponere. Item si scrupulosus recepta absolutione petit novam absolutionem, per novam confessionem, non tenetur novum dolorem ponere, sed sufficit præcedens. Similiter si moribundus absolvitur, & deinde respirat parumper & aliud confitetur & absolvitur, sufficit præcedens dolor si fuit universalis, & moraliter perseverans. Ita P. M. Reynerus citatus, dicens hanc sententiam esse communiorem & constare ex praxi Confessariorum, qui in prædictis casibus non exigunt novum dolorem. Nec tamen idem putes de absolutione. hæc enim debet multiplicari, ut peccatum indirectè remissum, directè remittatur.

Adverte circa illud, *moraliter perseverat.* nonnullos docere si vesperi conscientia examinatur & dolor elicitur cum respectu ad confessionem manè faciendam, non esse necessarium novum dolorem manè ponere.

Dico 12. Nemo tenetur habere dolorem de peccatis jam remissis, quando memoriæ occurrunt, est contra Richardum & alios ex antiquis. nam præceptum doloris de peccatis obligat ut nos reconciliemus Deo. ergo non obligat, quando sumus reconciliati.

Dico 13. Nemo tenetur statim conteri post peccatum. Neq; quando peccatum nondum confessum memoriæ occurrit, neq; diebus festis & Dominicis. Hæc omnia patent ex communi praxi Pœnitentium & Confessariorum. Pœnitentes enim non confitentur, si in prædictis casibus non conterantur, nec Confessarij interrogant an pœnitentes in dictis casibus peccaverint.

Dico 14. Tenemur conteri non solùm in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, nimirum quando diu in mortali persistimus. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt pœnitentiam. Vnde Isaiæ 15. dicitur. *omnes in cæde corruetis, propterea quòd vocavi & non respondistis.*

Dico 15. Valde rationi congruit, quod docet M. Soto, Ledesma & alii, peccatorem transacto anno post commissum peccatum mortale, ad eliciendam contritionem obligari, ita ut si omittat novum peccatum mortale committat. Et hoc maximè verificatur in casu, in quo currit præceptum annuæ confessionis, & deest Confessarius. Nec huic obstat, quòd aliqui non confiteantur eiusmodi peccatum, talem enim obligationem ignorant.

Dico 16. Obligamur sub p. m. ad eliciendam contritionem, in casu pestis universalis, vel belli fortissimi in republica durantis, seu proximè imminentis, sicut & in casu alterius magni mali. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media necessaria & utilia ut exaudiamur. quale medium est esse in gratia. Credo tamen, sufficere contritionem virtualem inclusam in actu amoris Dei super omnia.

Dico 17. Docent aliqui non omnes tempore pestis, vel gravis belli teneri ad contritionem, sed illos tantùm qui infectis inserviunt, & milites, qui aliquid periculosum aggrediuntur. Quia in his calamitatibus mortis periculum, licet respectu totius communitatis sit vicinum, respectu tamen huius vel illius, potest judicari non vicinum, sed remotum exceptis nonnullis, vel infectis deservienti-

bus, vel civitatem aggredientibus. Hæc conclusio, aliam obligationem innuit, à præcedenti.

Dico 18. Obligamur ad eliciendam contritionem in casu gravissimæ tentationis, maximè, si homo credat, se illam tentationē superare non posse, nisi per contritionem convertatur in Deum & constituatur in gratia ut exaudiatur.

Dico 19. Præceptum contritionis in omni casu potest suppleri per Sacramē: Pœnitentiæ. Ita communior contra Suarez & Valent. Quia in lege Evangelica præceptum contritionis commutatum est in præceptum Sacramenti Confessionis. Ergo in omnibus casibus in quibus ex se obligat contritio, suppleri potest per Sacramentū Confessionis. Et sic post Confessionem in articulo mortis cum attritione factā, nemo tenetur actū contritionis elicere, ut securus maneat de salute.

Dico 20. Quando exercendus est actus exigens hominem in gratia, si homo in p m tenetur elicere contritionem, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi nisi præmissâ confessione. Trid. Sess. 13. C. 7.

Dico 21. Non tenemur detestari effectum bonum subsecutum ex actu peccâti. Quare potest adulter complacere de filio suscepto ex adulterio. Et ideo complacemus de Christi D. redemptione subsecuta ex impia Iudæorū occisione, non tamen complacemus cum reduplicatione, hoc est, quatenus est subsecuta ex impia occisione.

Dico 22. Iustificatus per contritionē tenetur eadem peccata, de quibus fuit contritus, in Sacramento Pœnitentiæ detegere. Ita definivit Sixtus V. contra Petrum de Osma. Quia actus contritionis includit votum confitendi peccata.

Dico 23. Contritionem comitatur propositum vitandi peccatum super omne vitabile. Et licèt sit securiùs habere tale propositum explicitè, probabile tamen est multis DD. sufficere implicitum. Hoc enim ipso quod aliquis verè doleat, censetur velle vitare peccatum super omne vitabile. Si ex antiquis Theologis oppositum nonnulli docere videntur, explicandi sunt de necessitate secundùm quid, & ad meliùs esse.

Dico 24. Confessarius post auditam Confessionem datamque admonitionem, si necessaria fuit, interroget pœnitentem de firmo proposito. Item an doleat quòd summum bonum offenderit? quod non solùm dum rudes audit servandum, sed propter majorem securitatem, etiam dum audit cultiores sæculares, potest enim contingere, in formando dolore esse ignaros. Immo idem servandum puto dum audiuntur nonnullæ personæ spirituales, potest enim evenire ex conscientia errone a velle differre post absolutionem, dolorem.

# DISTINCTIO LVII.

## *De necessitate Confessionis.*

Nota

NOta ex S. Raym. apud Armillam V. Conf: Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio.

Dico 1. Non tenetur peccator statim ac peccavit confiteri S Th in supplemento 3. p q. 6. a. 5. Nam præcepta affirmativa, quale est hoc, solùm obligant in certis casibus, & non semper.

Dico 2. Præceptum confessionis obligat. 1. in articulo & periculo mortis. censetur periculum mortis ut in suscipiente periculosam navigationem, in fœmina tenera primò paritura. Item quæ cum difficultate parit &c. 2. obligat. quando sumenda est Eucharistia, ut dictum est ex Trid 3. semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, videlicet circa Pascha, ait Mosc. 2. p Tyrocinnii Artis Pœnitentiæ. §. de Conf: annuali 4. si tentatio non aliter superanda putetur.

Dico 3. Quo ætatis anno præceptum confessionis annuæ obligat, non potest certa regula statui. cùm non æqualiter ad usum rationis perveniamus. unde obligat, cùm quis ad annos discretionis pertingit, & habet conscientiam peccati m. Fernandez p. 2. C. 8 § 3. allegans communem. Nonnulli docent, pueros post septennium hoc præcepto obligari, quando rationis usus in eis elucet, non autem antea, etiamsi rationis usum habeant. nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit. Hoc certiùs pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati m. conscios, obligari ad confessionem. Si dubium de usu rationis, & sic & de peccato, absolvantur sub conditione. nam sic eligitur pars tutior, & iniuria Sacramenti cessat per conditionem. Immo id fieri posse, quando pueri confitentur extra articulum mortis, putat Diana.

Quæritur. Ex quibus signis colligitur pervenisse puerum ad usum rationis? ℞ Cum puer ob malè factum verecundatur & interrogatus an liceat innocentem occidere, aliena invadere, superiori maledicere, & alia huiusmodi, negativè respondet, & interrogatus, an bonum sit esurienti panem porrigere, adire Ecclesias &c. affirmativè respondet. Fern l c. ex Nau.

Dico 4. Qui non habet nisi venialia. non tenetur præcepto annuæ confessionis. ita comm: talis tamen tenetur se sistere Parocho, ut eum cum reliquis ad communionem admittat, ad quod Parochus tenetur. Hinc collige Clementinam unicam de statu Monach. ubi præcipitur Religiosis S Benedicti, ut semel in mense confiteantur. non obligare sub mortali, quando non adsunt mortalia.

Dico 5. Si factâ confessione annua recordaris mortalis inculpabiliter omissi, potes illud reservare pro confessione anni sequentis, nisi aliàs velis sumere Eucharistiam. Soto. Medina & comm apud Dela Cruz de Pœnit q 3. Nam iam implevisti præceptum confessionis annuæ confitendo integrè moraliter omnia peccata, quorũ recordabaris post sufficiens examen ergo non teneris ad amplius.

Dico 6. Non tenemur sub p m. confessionem annuam prævenire, si adsit periculum obliviscendi multa peccata. Fern l. c. ex Sylv. Soto & aliis. nam solùm tenemur ad confessionem eorum quorum recordamur adhibito priùs sufficienti

cienti examine. Idem docet Dela-Cruz l. c. de eo, qui timet, quòd non erit ei Confessarius pro casibus reservatis, quòd non teneatur prævenire confessionem.

Dico 7. Tenemur præceptum annuæ confessionis prævenire, si in fine anni, quando urgebit præceptum, non speratur copia confessarii. Armilla V. Conf. Sacram. & multi alii quia ubi periculum imminet tollenda est mora. Idem, & à fortiori dicendum de eo, qui timet non habere confessarium tempore mortis, tenetur sub p. m. anticipare. Sicut in die festo, qui prævidet se non posse tempore debito Missam audire, tenetur sub m. anticipare.

Dico 8. Qui per annum præceptum confessionis non implevit, tenetur datâ opportunitate confiteri, ut cum multis docet Villalobos. Quia annus assignatur, ut non prætereatur, non verò ut eo præterito cesset obligatio præcepti. Opposita sententia propter authoritatem D. Antonini & Sylv. est probabilis. Positâ primâ opinione, secundùm Bonac. toties peccatur quoties oblatâ opportunitate confessio omittitur. Secundùm Nugnum, unum tantùm peccatum committitur, eò quidem gravius, quò diutiùs confessio differtur.

Dico 9. Præcepto confessionis annuæ non satisfit per confessionem voluntariè invalidam, v. g. ex defectu doloris, propositi &c. ita determinavit Alexander VII. damnando propositionem 14tam. Quia Ecclesia præcipit confessionem quam Deus fieri mandat. cùm non ponat novum præceptum, sed solùm tempus determinet. Deus autem mandat validam confessionem.

Dico 10. Parochus nequit tempore Paschali Eucharistiam negare pœnitenti confesso Sacerdoti Mendicanti approbato. præsertim si confessionis testimonium afferat. Mendicantes enim ad hoc habent facultatem à Sacerdote omnium fidelium propriissimo, ut authoritate Conciliorũ, Summorum Pontificum & 50. Doctorum probat Franciscus Fontanus Tali tamen pœnitenti mandetur ut in propria Parochia cõmunicet Idem privilegium innuit Opat. de Pœn. d. 11. q. 3.

Dico 11. Transgressoribus præcepti de facienda confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solùm imponenda. Nam in C. utriusq; &c. solùm dicitur ut arceantur ab ingressu Ecclesiæ, & careant Ecclesiasticâ sepulturâ, quæ pœna ut apparet non est imposita, sed primò per judicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen constitutionibus solet apponi pœna excommunicationis, latæ vel ferendæ sententiæ.

Adverte. Qui faciunt confessionem annuam voluntariè invalidam. incurrunt prædictas pœnas, ut sunt publici usurarii, &c Suarez & alii. quia re ipsâ non confitentur. Quas tamen pueri post septennium non incurrunt usq; ad annum 14. puellæ verò ad annum 12.

Dico 12. Qui inculpabiliter omisit peccatum m. in confessione, tenetur illud confiteri ante communionem, vel communionem relinquere nisi sit in scamno communicantium. non tamen tenetur conteri. cum peccatum oblitum sit per Sacramentum Pœnitentiæ indirectè remissum. Tenetur inquam confiteri, ut sic directè ab eo absolvatur.

Dico

Dico ultimò. Sacerdos confessus Missam incipiens, si recordatur mortalis non tenetur conteri, ut immediatè diximus. Tenetur tamen, si concio intermediet, confiteri. Et uniuersaliter loquendo si ante consecrationem commodè & sine scandalo confiteri potest, obligatur.

# DISTINCTIO LVIII.

## *De conditionibus bonæ confessionis.*

SEdecim sunt conditiones bonæ Confessionis, sequentibus versibus contentæ.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atq; frequens, nuda discreta, libens verecunda
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parere parata.

*Simplex.* id est sine admixtione historiarum, & aliorum impertinentium, quæ prudens Confessarius studeat resecare.

*Humilis.* tum quoad actum interiorem recognoscendo se esse peccatorem, tum quoad actum exteriorem, verbis humilibus &c. flexis genibus; quod licèt non necessarium, congruum tamen, nisi aliqua causa excuset.

*Pura,* id est bonâ intentione facta, scilicet ut Deum placet Ecclesiæ obediat &c. Quare si quis confiteretur propter imfamiam vel ut devotus appareret, & hoc principaliter intenderet, mortaliter peccaret. quia in hoc finem poneret. Si tamen ad confessionem faciendam propter infamiam fugiendam, vel quid simile, moveatur; pro principali verò fine habeat Deum & remissionem peccatorum, dignè hoc Sacramentum recipit.

*Fidelis*, id est vera. Nam si quis confitendo, ex industria utatur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat. Quam conditionem magis explicando.

Dico 1. Dicere mendacium in confessione de re, quæ non pertinet ad materiam confessionis, ex se tantùm est veniale, gravius quidem eo, quod esset dictum extra confessionem. quia irreverentia non est tanta ut inducat mortale. Propter eandẽ rationem negare in cõfessione veniale, non est plus, quàm veniale.

Dico 2. Affirmare in confessione veniale, quod pœnitens non commisit, non dando aliam materiam, est grave sacrilegium, quia forma profertur nulliter, utpote supra nullam cedens materiam. Affirmare verò veniale non commissum, simul cum aliis à se commissis non est mortale. Sylv. Sot. & alii. quia est defectus in materia non necessaria. Item deceptio Confessarii in re levi. & ideo Sacramento non fit gravis irreverentia.

Dico 3. Qui negat vel tacet, quod credit vel dubitat mortale, mortaliter peccat. ideo dubia pro dubiis, certa pro certis, sunt dicenda, ita ut nec propter humilitatem liceat sibi imponere mortale, aliàs est grave sacrilegium, secundùm communem DD. eo quòd in materia necessaria judicium Sacramentale interturbetur, Confessariusq; graviter decipiatur.

*Frequens.*

*Frequens.* De frequentia confessionis non invenitur præceptum, nisi semel in anno. In periculo & articulo mortis. Item quando adest mortale & sumenda Eucharistia, vel etiam si sic judicatur vincenda aliqua tentatio.

*Nuda*, hoc est, ut non involuatur verborum obscuritate, sed sic loquatur pœnitens, ut Sacerdos intelligat. quia in confessione latens morbus declarandus.

*Discreta*, id est prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata & circumstantiæ, & maximè in peccato carnis. Huc etiam pertinet, ut pœnitens sit discretus, eligendo sibi Confessarium bonum, & Confessarius in examinando, præcipuè puellas.

*Libens*, id est voluntaria, non timore pœnæ vel infamiæ facta. Pro qua conditione melius intelligenda.

Dico 1. Si Confessarius omnia interrogaret pœnitentem & pœnitens omnia confiteretur, tamen non fuisset confessus, nisi Confessarius interrogâsset, tenetur in fine confessionis confiteri suam fictionem & dicere. Pater, veni cum animo non dicendi peccatum nisi interrogarer.

Dico 2. Confessarius debet interrogare de his, quæ ex se ipso confitens non dicit, ut quando scit, vel probabiliter credit illum non recoluisse peccata vel circumstantias necessariò aperiendas, debet ad memoriam reducere, alioquin indignum scienter absolveret est communis sententia, cum integritas sit de jure Divino. V. Mosc. in Exam. approb. tit. 2. q. 14. 15 16. 17. 18. 19. 20.

Dico 3 Qui ad interrogata tantùm respondet, paratus tamen dicere peccata sua si non interrogaretur, sed rogat interrogari, ut meliùs confiteatur, satisfacit. quia non tenetur nisi vel ore vel signo affirmare vel negare.

Dico 4. Quilibet tenetur confiteri peccatum quàmvis Confessario manifestum. cùm non sit notum in forma judicii. S. Th. apud Arm. V. Conf: & judico, sufficienter sic explicari. Pater, confiteor peccatum quod nosti me fecisse.

Dico 5. Si Confessarius certò sciat aliquem commisisse p m de quo non facit sibi conscientiam, & sic tale peccatum non confitetur, nec aliàs confessus, ut certò scit Confessarius, secundùm Gofredum. apud Arm. V. Confessio debet ei facere conscientiam, nec eum absolvere, sed reputare indignum. Idem alii docent. Sed Megala in Summa Dia. V. Conf: quoad examen, putat in tali casu absolutionem impendendam, quia tenetur sibi persuadere, quòd pœnitens excusetur ab illo peccato explicando, ut sæpè contingit. aliàs ritè dispositum non absoluere gravis injuria. Quòd si res dubia, & opiniones DD. variæ an sit p. m. quod reticetur. Si Confessarius sit ordinarius, pœnitentem admoneat, tamen in sua opinione persistentem, tenetur secundùm Armillam & alios absolvere. Si verò non sit ordinarius, & aliàs tenet firmiter esse mortale, potest quidem absolvere, sed non tenetur, ait Armilla. sed melior aliorum opinio, quòd teneatur, cùm pœnitens sit dispositus, sequendo enim opinionem probabilem, prudenter operatur.

Dico 6. Si Confessarius audiat aliquem dicentem peccâsse cum altero, non poterit

poterit alterum interrogare de hoc peccato in speciali, sed in generali tantùm. v. g. se recolligat, an non recordetur alicuius adhuc peccati. Arm. loco cit. cum S. Antonino Nisi abesset revelatio sigilli, etiam indirectè.

*Verecunda*, Pudor enim magna pars est pœnitentiæ ex C. 1. de pœnit. dist. 6. *Integra*, quæ conditio quia longiorem exigit discussionem, specialiter tractabitur. *Secreta*, Circa quam conditionem.

Dico 1. Ex vi præcepti confessionis non tenemur confiteri per interpretem si aliter confiteri non possumus etiam in articulo mortis. Dela-Cruz de Pœnit. q. 3. & alii Quia confessio nobis præcepta solùm est quæ fit secretè.

Dico 2. Ex charitate tenemur in articulo vel periculo mortis per interpretem confiteri. Nam ex charitate tenemur providere nostræ saluti spirituali modo possibili, non suppetit autem alius modus moraliter possibilis, cùm contritio difficilis, nec de ea constare possit. Dela Cruz l. c.

Dico 3. Qui non potest confiteri nisi per scriptum, quia vel ipse mutus est, vel Sacerdos surdus, tenetur confiteri, non solùm ad satisfaciendum præcepto Divino v. g. in articulo mortis, sed & Ecclesiastico de annua confessione. Fern. p. 2 C. 8. §. 3. referens D. Thomam, Sylv. Palud. Caiet. & Pet. Soto. Quia hoc præceptum obligat, cùm commodè potest impleri, tali autem modo potest commodè impleri, cùm adhiberi possit diligentia, quâ scriptum statim rumpatur, ne manifestetur. Mutus etiam, qui scribere nescit, tenetur per nutus confiteri ad satisfaciendum Divino & Ecclesiastico præcepto, cùm ex hoc modo confitendi nullum sequatur incommodum. Observa in tali casu facilè dari confessionem non integram materialiter. quare dum mutus auditur, Confessarius se non adeò excruciet.

Dico 4. Qui in mortis articulo, ex charitate in se ipsum per interpretem confiteri tenetur, non tenetur omnia peccata confiteri, sed sufficit unum vel alterum, de quo minor verecundia. Nugnus & alii. Quia videtur adesse sufficiens causa excusandi talem ab integritate materiali confessionis. Idem dicendum, quando confessio publicè fieret, ut in naufragio, incendio, tempore pestis, quando plures peste infecti simul maneant, & Confessarius timet ne inficiatur. In his enim & similibus casibus moneat Confessarius ut unum vel alterum peccatum dicant, de quo non tantopere verecundantur. In his casibus licet plures simul absolvere, dicendo, *ego vos absolvo &c.*

*Lachrymabilis*, hoc est cum displicentia omnium peccatorum commissorum, supra omne odibile, & cum proposito vitandi supra omne vitabile. Non tamen requiritur credere se amplius non peccaturum, sed sufficit proponere id conari ope Divinâ. (pœnitendi.

*Accelerata*, hoc est non dilata, ne subitò morte præventus non hbeat spatium

*Fortis*, id est superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè propter hæc omittat aliquid necessariò confitendum.

*Accusans*, id est sibi imputans, non cœlo vel alteri, quia voluntas hominis

non potest cogi, licèt possit persuaderi. Huc etiam pertinet complicem non esse revelandum. Sed de hoc postea.

*Parere parata.* Pœnitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessario obedire.

# DISTINCTIO LIX.

## *De integritate Confessionis.*

NOta: Confessionem dupliciter posse esse integram, scilicet materialier & formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. 10. peccata & omnia confitetur. Est integra formaliter quando rationabili examine facto confitetur omnia sibi occurrentia. Sufficit Confessionem esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possimus. Confessio materialiter integra, dicitur integra physicè: formaliter integra, dicitur integra moraliter.

Dico 1. Ad integritatem confessionis necessarium est examen conscientiæ, quare pœnitens circa peccata mortalia, tenetur tantam inquisitionem præmittere, quantam adhiberet in negotio arduo, seu quanta judicio prudentis viri judicatur sufficiens ad omnia peccata in memoriam revocanda. Hanc inquisitionem sufficit esse mediocrem, & non necessariam summa. Bonac. ex Nau. & aliis. Qui pluribus involuti negotiis, qui parvæ memoriæ, qui diu non confessi, magis tenentur conscientiam examinare.

Dico 2. Qui confessus est non præmisso examine conscientiæ, tenetur ad novam confessionem peccatorum, etiamsi negligentiam in confessione aperuerit; & absolutionem ob causam urgentem obtinuerit; quæ causa urgens non censetur, si quis intendat lucrari indulgentias, & sit magnus concursus. ex determinatione Innoc. XI. damnantis propositionem 59. Nam per hoc, quòd suam negligentiam sit confessus, non censendus conscientiam examinasse. Nau. & alii apud Bonac. Quod procedit, si Confessarius non supplevit defectum examinis per diligentem interrogationem. Nam talis defectus suppleri potest per Confessarium, ut sæpius accidit in rudibus, qui nesciunt peccata præmeditari: Scias maius supplementum requiri in illis, qui confessionem diu distulerunt; unde interrogandi, quando confessi. Vt verò aliâ vice paratiores veniant, instruendi, ut saltem per decem præcepta discurrendo se præparent: quodlibet præceptum in particulari considerent, videantq; an aliquid contra tale præceptum commiserint: quia autem nesciunt non nulla peccata contra decalogum saltem reductivè militare, Confessarius suppleat.

Dico 3. Non peccant mortaliter, nec indignè accedunt ad confessionem, homines rudes, qui modica diligentia adhibitâ accedunt ad Confessarium, animo respondendi ad interrogationes Confessarii. Zerola & alii.

Dico 4. Si Confessarius advertat pœnitentem notabiliter defecisse circa examen conscientiæ, nec potest defectum per interrogationes supplere, debet

eum

tum remittere, & monere, ut debitam præmittat diligentiam, & redeat, integritas enim est de jure Divino. Hoc intellige, nisi adsit periculum mortis. In tali enim casu, confessarius eam diligentiam adhibeat, quam pro circumstantia temporis & qualitate personæ judicaverit expedire, eâque adhibitâ absolutionem impendat.

Dico 5. Quando confitemur tantùm dubia peccata, tunc adiungendum est aliud peccatum, iam confessum, quamvis veniale. alias Sacramentum conficiendum esset sub conditione, quod nonnisi urgente necessitate faciendum. Eodem modo quando aliquis confitetur, & Confessarius vel videt materiam non esse sufficientem, vel dubitat, dicatur peccatum ex præterita confessione, ut Confessarius habeat materiam certam absolutionis.

Dico 6. Quando pœnitens pro una parte habet rationem probabilem quòd peccaverit mortaliter, & pro alia parte etiam probabilem quòd non peccaverit mortaliter, non tenetur confiteri tale peccatum. debet tamen dubium deponere, & vni parti adhærere. cùm in dubio de peccato, secundùm omnium sententiam, non liceat operari. Immo etsi habeat rationem probabiliorem, quòd peccaverit mortaliter & minùs probabilem, quòd non peccaverit mortaliter, non tenetur confiteri tale peccatum Quia homo in rebus practicis potest sequi opinionem probabilem relicta probabiliori, & tutiori, quando in rebus non imminet periculum, ut docetur in tractatu de Conscientia. Et propterea in administratione Sacramentorum quando imminet periculum de valore actûs, non licet sequi opinionem probabilem relictâ tutiori ut determinavit Inn XI Adverte. Dum pœnitens ex una parte judicat probabilitate fundamentali se peccâsse mortaliter, ex alia verò parte tantùm suspicatur seu leviter opinatur, confiteri tenetur.

Dico 7. Sufficit unum vel alterum peccatum confiteri v. g. in infirmitate, si sic casus suadeat. Item, quando assistunt alii, qui abscedere nequeunt, ut in naufragio, ante pugnam &c. Item quando Sacerdos rationabiliter timet contagium infirmitatis, si integram audiat confessionem, ut tempore pestis. Nota In primo & ultimo casu dicendum peccatum, quod magis conscientiam pungit. In secundo, quod minus gignit scandalum. Fernandez 3. p. C. 6. §. 6.

Dico 8. Probabile est, quòd infirmus, item mutus non valens explicare peccatum m. vel veniale, etiam in genere, sit absolvendus, si declaret in generali se peccâsse, & ostendat signa doloris. D. Ant. cum Hostiensi 3 p. tit. 1. C. 2. Nau. in Man. C. 21. Corduba L. 5. q. 19 & alii. Quæ sententia maximè in necessitate sequenda, & absolutio, saltem sub conditione, danda.

Dico 9 Si infirmus petiit Confessarium cum signis doloris, & veniente Confessario privatur usu rationis, nec valet signa doloris ostendere, potest absolvi. Pro hac refertur canon 12. Conc. Araucani apud Labat. in 3. p. tra. 3. disp 2. dub. 3. & apud Gonet. in Manuali Thomistarum de Pœnit. C. 6. Rituale Pauli V. cum praxi Ecclesiæ. Oppositū suadere conatur Dela Cruz q. 3. Pœnit.

 Dixi,

Dixi, *Veniente Confessario.* Nam Confessarius absens in nullo casu absolvit ut determinavit Clemens VIII. 20. Junij. 1602.

Dico 10. Si testes non in præsentia moribundi testantur de signis doloris, nequit Confessarius absolutionem impendere, aliàs absolveret in absentia confessum, cùm moribundus per testes confiteatur. Ita Gonet l. c. cum multis aliis. Oppositum docet Bonac. nec improbabile judicat Gonet.

Dico 11. Confessarius invalidè absolvit moribundum, qui non audit, nec loqui potest, sed pugno pectus pulsat, & oculos in cœlum tollit, vel ad imaginem se vertit cum suspirijs. Quia signa doloris adhibenda sunt in ordine ad claves, vocando Sacerdotem. Ita Megala in Summa Dianæ V. Confessionis modus, & rationabiliter. Oppositum docet Chapeavilla, cuius sententia in Summa Dia. vocatur pia, & suadenda, ut talis sub conditione absolvatur.

Dico 12. Non potest dari absolutio, etiam sub conditione, moribundo, qui nec Confessarium vocavit, nec signa doloris dedit. Ita comm. Theol: quia nequit dari absolutio, ubi nulla præcessit accusatio. Oppositum docuit Greg. XV. dum erat Archiepiscopus Bononiensis, & nonnulli recentiores Casuistæ, & testantur practicatum à Clem. VIII cum quodam quem cadere vidit è fabrica D. Petri. Procedit autem sermo de moribundo aliàs bonæ vitæ. Hanc sententiam improbabilem, & merito, vocat Gonet l. c. Historiam de Clemente, re bene examinatâ refert esse fabulosam. Contrariatur etiam Rituali Pauli V. Ubi inter alia. *Nec absolvat eos, qui talis beneficij sunt incapaces. quales sunt qui nulla dant signa doloris.*

Dico 13. Tempore naufragii, seu alterius magnæ necessitatis, sufficit ut quilibet dicat unum peccatum, & deinde omnes absolvantur, dicendo *ego vos absolvo &c.* Si tanta turbatio esset, ut ne unum quidem peccatum dici posset, dicat Confessarius, qui confiteri volunt, genuflectant & de peccatis doleant, & deinde absolvat. Hæc coincidit cum conclusione octava.

Dico 14. Si Confessarius audivit dimidiatas confessiones, quia videlicet timuit, ne dum unius confessionem integre audiret, alter moriatur, tenetur, si superviuant & commodè fieri possit, confessionem perficere. Quando enim propter rationabilem causam peccatum in confessione omittitur, est deinde explicandum, secundùm bonam Theologiam, quia cum tantùm fuerit indirectè remissum, restat ut directè remittatur.

Dico 15. Potest omitti in confessione peccatum m. si ex illius confessione timeatur rationabiliter grave damnum sive proprium sive alienum, etiam in articulo mortis. Medina in Sum. L. 2. C. 4. & Bannez 2. 2. q. 33. a. 8, Adu. sola diffidentia non est causa rationabilis. Item adverte, si in casu conclusionis potest differri confessio debet differri. id est, si non est necessariò celebrandum vel communicandum.

Dico 16. Si non sit aliud remedium exprimendi peccatum, quàm revelando complicem, teneor exprimere peccatum, licèt reveletur complex S. Th. in

4. d. 16. q. 3. a. 1 q. 5. ad 5. Quia complex voluntariè se faciendo socium in crimine, voluntariè etiam se subdidit, quantùm in ipso est cognitioni judicis de tali crimine quia voluntariè se fecit circumstantiam talis delicti. Marsilius, Nau. apud Fern. l. c. d cent. quòd nec possim. eò quòd infametur proximus. Sed hæc infamatio non est nisi materialis. Sicut quando aliquis infamatur ob ipsius vtilitatem & correctionem.

Dixi, revelando complicem. Nam secundùm Moscicensem in Exam approbandorum tit. 4. q. 3. & Fern. l. c. Si non sit socius criminis, non est integrè exprimendum peccatum v. g. frater oppressit sororem, tunc si Confessarius veniret in cognitionem personæ, nec posset differri confessio, non est integrè explicandum peccatum deinde tamen ignoto clariùs dicatur.

Dico 17. Secundùm Caiet. Sot. & alios, non tenetur obliviosus propter integritatem confessionis scribere peccata ne eorum multitudo excidat è memoria. Puto tamen sententiam Bonacinæ esse probabiliorem. Quia præceptum Divinum, ut est de integritate confessionis, non ex tam levi causa cessat obligare. evulgationi enim, quæ timetur, per destructionem chartæ potest occurri.

Dico 18. Faciens confessionem generalem non obligatur ad repetendum peccata antecedenter benè expressa, cùm iam in aliis confessionibus sint remissa. Vbi scias ex Bonac. & Sanchez dum quis confitetur generaliter non est necessarium, ut separatim dicat peccata antea confessa, & separatim nondum confessa, sed potest hæc miscere, modò peccata nondum confessa benè exprimat.

# DISTINCTIO LX.

## De Circumstantijs peccatorum?

QVæ in hac distinctione dicuntur pertinent ad præcedentem, novam tamen ponimus, ut distinctiùs procedamus.

Nota. Circumstantia peccati nihil aliud est, nisi accidens quoddam actûs humani peccaminosi. Alia est speciem mutans, hoc est alterius speciei malitiam induens v. g. circumstantia adulterij addita fornicationi facit, ut præter peccatum fornicationis distincta specie malitia inveniatur in eodem actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum. Alia minuens, alia nec aggravans nec minuens, sed impertinens.

Dico primò. Circumstantiæ mutantes speciem necessariò sunt confitendæ. Trid. Sess. 14. Can. 7. quia tales circumstantiæ constituunt novas species peccatorum. Idem de circumstantijs notabiliter aggravantibus secundùm communem. Immo N. Salazar ait, hoc tempore secundùm praxim rarus invenitur, qui non asserat confitendas esse circumstantias notabiliter aggravantes. & patet ex Catechismo Concilii Trid. de Pœnit. §. sed quoniam, ubi docetur etiam circumstantias quæ peccati gravitatem valde augent vel minuunt in confessione explicandas esse. Vnde quando S. Thomas docet non esse confitendas circumstantias

 aggravan-

aggravantes, solùm excludit ab obligatione confitendi. illas circumstantias quæ non notabiliter aggravant, ut circumstantia diei festi, non verò excludit ab obligatione confitendi circumstantias notabiliter aggravantes. Et sic circumstantia notabiliter aggravans furtum est necessariò explicanda. Item circumstantia incestûs. an cum matre, sorore, vel nepte &c. quàmvis secundùm D. Th. 2. 2. q. 154. a. 9. ad 2. hæ circumstantiæ non differant specie. Quòd si sit circumstantia extra secundum gradum, sufficit dicere, commisi incestum extra secundum gradum Dela Cruz supra sextum præceptum a. 4. cum Led. Circa authoritatem D. Th. explicatam. V. Man Gon. de Pœn. C. 5 §. 4.

Quæritur 1. vnde colligendum esse circumstantiam speciem mutantem vel aggravantem? ℞. circumstantia speciem mutans tunc est, quando peccat um secundùm se consideratum contrariatur uni virtuti, & secundùm aliam rationem sibi adventitiam opponitur alii virtuti, v. g. dum aliquis furatur committit peccatum contrarium justitiæ, si verò in Ecclesia, contrarium religioni Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absq; eo, quòd peccans distinctam virtutem transgrediatur v. g. dum aliquis furat r 20 florenos est circumstantia aggravans eò quòd peccato nova ratio modalis accrescat, scilicet majoritas injustitiæ. Gangericus in annot in Sum. Caiet. V. Conf: Quòd si dictum furtum distinctis actibus præfatam quantitatem attingeret, jam non circumstantia sed numerus peccatorum esset.

Quæritur 2. Vnde colligenda est circumstantia notabiliter aggravans? ℞ hac in re nequit certa regula assignari Ideo totum negotium relinquitur prudentis arbitrio, conscientiæq; exulcerationi existimantis se excessisse ordinarium modum peccandi. Fern p. 3. C. 6 § 6.

D. 2. Septem sunt circumstantiæ; sequenti versu comprehensæ.

*Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.*

In dictione *Quis*, explicatur peccans, complex, & ille in quem peccatur. & hæc circumstantia explicetur v. g. in homicidio, an persona occisa sit Ecclesiastica, an sit parens &c. Item in peccatis luxuriæ, an cum soluta, uxorata, voto constricta, consanguinea &c. & idem de tactibus. cùm hi sint circumstantiæ coitûs, & pertineant ad speciem coitûs, cuius differentiæ explicandæ. Quæ doctrina subsistit, etiamsi prædicti tactus ex intentione tangentis non ordinentur ad coitum sufficit enim quod ex se ordinentur.

In dictione *Quid*, explicatur damnum & scandalum ex peccato secutum, quæ tunc imputantur, quando sunt prævisa & intenta saltem virtualiter, dum scilicet potuisti prævidere, & neglexisti Et sic qui malo exemplo induxit alium ad peccandum, tenetur hoc in confessione explicare.

In dictione *Vbi*, explicatur circumstantia loci sacri. Nota ex Moscic. 3. p. Element. de circumstantiâ, *Vbi*. Nomine loci sacri non intelligitur hospitale, neque monasterium, neq; campanile ( nisi sit in cœmeterio ) immo neque tectum templi, sed solum templum & cœmeterium. Hæc circumstantia explicetur 1. in

homici-

homicidio, & effusione sanguinis 2 In opere completo luxuriæ, quale etiam est pollutio Non verò in cogitationibus, aspectibus libidinosis, turpiloquio. sicut nec in mendaciis, murmurationibus &c. cùm hæc non repugnent specialiter sanctitati loci ut judicant graves Theologi, sed an fœminam in Ecclesia, impudice tangens teneatur circumstantiam loci sacri explicare? ℞ negat Makovius tr. 6. super Decal. d. 3 q. 6. a 1. & Homo bonus relatus in Sum. Dia. V. Circumstan. In furto nam furari in loco sacro est sacrilegium. Scias, sacrilegium in materia furti committi, auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro; aut sacrum de non sacro Circa secundum modum docet Mosc. l. c. & Samuel de Lub. V. Sacrilegium, licet sit sacrilegus, qui è loco sacro res etiam laicorum depositas vel locatas mutuò aut commodato, vel loco pignoris traditas furatur; non autem casu ibidem relictas, sicut & qui spoliat crumenam orantis in Ecclesia, non est sacrilegus. Circa tertium verò docet Lopez, quem sequitur Samuel, non committi sacrilegium si calix quàmvis consecratus, non tamen pertinens ad Ecclesiam, extra Ecclesiam surripiatur. 4. explicetur circumstantia loci sacri, si extrahatur reus injustè ab Ecclesia &c.

In dictione, *quibus auxiliis*, explicantur instrumenta peccandi. Sed hæc circumstantia ordinariè non multùm aggravat, nisi in bello invasivo utaris auxilio infidelium contra fideles, vel hæreticorum contra Catholicos. Mosc l. c. § cum quo Vel si utaris instrumento apto ad majorem injuriam, v. g si personam dignam propter majorem contemptum, percutias baculo &c. Dixi, *in bello invasivo*: nam in bello defensivo, oppositum dicendum.

In dictione *Cur*, explicatur circumstantia finis, & hæc explicetur, si addit novam malitiam, v. g. in furto propter mœchiam. Navarrus tamen censet, quòd non tenemur explicare furtum commissum propter mœchiam, sed sufficit dicere furatum esse, & mœchatum esse.

In dictione *Quomodo*, explicatur circumstantia modi. Quæ dicatur, & cùm mutat speciem, v. g. si abstulisti alienum vi, & cùm notabiliter aggravat, v. g. si aliquem per insidias occidisti. explicandus etiam modus operandi scienter vel ignoranter, si scientia aut ignorantia excusat, vel accusat peccatum.

Ad circumstantiam modi pertinere possunt, quæ annectuntur actui turpi, ut sunt oscula, amplexus, tactus, dicta, quæ tamen non sunt necessariò explicanda; sed sufficit dicere actum principalem. Pariter qui gladium arripit, equum conscendit, inimicum persequitur, tandem occidit, non tenetur nisi homicidium explicare, eò quòd prædicta ad homicidium ordinentur.

Adv. ex Mosc. l. c. §. quoties. Si quis tactibus impudicis vacaret sed non in finem copulæ & postea sequeretur copula, utrumq; teneretur explicare. quia sic essent distincta peccata.

In dictione *Quando*, explicatur circumstantia temporis v g festi, sed hæc secundùm communem sententiam non est necessariò explicanda Quare, si fornicaris die festo, non teneris circumstantiam festi explicare. Item explicatur circumstan-

cumstantia durationis. Sed sicut intensio actûs ordinariè non confitenda, cùm ordinariè non multùm aggravet, nisi sit extraordinaria, ut cum quis ita intensè alterum occidit, ut si posset, eum dilaniaret, ita duratio actûs non est confitenda, nisi sit notabilis, ut si per tres horas v. g. durâsti in actibus, colloquiis, aut cogitationibus turpibus, ait Medina. Oppositum tamen securitate non caret, nisi sit valdè notabilis excessus.

Dices. Circumstantias non sufficienter enumerari à nobis, cùm dentur aliæ, scilicet *quoties* & *quantum* R. secundùm Armillam, *quoties*, non est circumstantia, sed pertinet ad substantiam actû, secundùm Fernandez verò, *quantum* reducitur ad *quid*.

# DISTINCTIO LXI.

## *De numero Peccatorum.*

Dico I. Numerus peccatorum mm distinctè in confessione explicandus. Ita determinatur à Trid. Sess. 14. can. 7. nec sufficit dicere, aliquoties Arm. & alii. Quòd si non possit haberi, exprimat pœnitens numerum verosimilem, addendo *plùs* vel *minùs*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *plus minusvè* extenduntur pro numeri, cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plùs* vel *minùs* extendi ad decem & Mosc docet in numero denario extendi ad duo.

Dico 2. Si dicens vigesies peccavi v. g. peccato furti, inveniat postea decies tantùm peccatum à se commissum, secundùm Bonac: non tenetur numerum retractare dicendo, se tantùm decies peccâsse. Nam & id pœnitens bona fide fecerat, & confessio integra. cùm in numero majori contineatur minor. Quòd verò Confessarius sit deceptus, id cedit in præjudicium pœnitentis, qui propterea, majorem quàm meruit, pœnitentiam reportavit.

Dico 3. Meretrix in prostibulo inveterata non tenetur numerum peccatorum exprimere, sed sufficit exprimere tempus, per quod in malo perseveravit. Canus & alii. Adverte quòd teneatur species peccatorum exprimere quantum fieri potest, si nimirum rem habuit cum Clericis, Religiosis, conjugatis, propinquis, si Sodomiâ peccavit &c. in quibus, utpote rarioribus, censeo numerum dicendum. Qui etiam in alio malo inveteratus. sufficit ei tempus malè insumptum aperire. Item qui hæresi v. g. decem annis detinetur, legens libros vetitos, sæpiùs blasphemans satisfacit manifestando hæresim, ait Mosc. nam cætera facilè intelligere potest Confessarius ex tali statu. si tamen facilè intelligit. Sciant Confessarij dum audiunt meretrices in malo inveteratas, & similes, interrogent circa confessionem & communionem annuam, item, si eum vero proposito deserendi talem statum, confessæ &c.

Dico 4. Qui in confessionibus insufficienter exposuerunt numerum, iis dicendum,

cendum, ut modò dicant numerum, quem putant. Deinde monendi ut in sequenti confessione numerum declarent. quia cùm integritas sit de jure Divino, debet servari, quantùm possibile. Caveat tamen Confessarius ne pœnitentes perturbet circa numerum in præteritis confessionibus omissum, sed supponat Confessarium suo officio benè functum.

Dico 5. Qui continuato sermone ter falsò juravit, vel eandem personam continuo sermone pluries injuriavit. &c. Satisfacit dicendo falsò, juravi &c. nec tenetur numerum explicare. nam illa repetitio si fiat vno actu absq; interruptione, non est nisi unum peccatum Summa Dia: cum Zanardo. Qui etiam die jeiunii pluries notabiliter comedit, vnum peccatum committit. Qui verò pluries carnes comedit secundùm communem sententiam plura peccata committit, quæ doctrina. ad jeiunium ex voto, applicanda. sciat, qui fregit jeiunium non tenetur ampliùs ad jeiunandum, qui verò fregit abstinentiam à carnibus, vel à lacticinijs, prout diebus veneris & aliis diebus practicatur in Regno Poloniæ, tenetur adhuc ad abstinendum.

Dico 6. Posito, quod distribuens Eucharistiam in mortali, peccet mortaliter, (cuius tamen contrarium aliqui docent) si quis continuato actu multos communicat, unum peccatum committit. quia est unus moraliter actus, & unum convivium spirituale. unde sufficit dicere, ministravi semel Eucharistiam in mortali. Qui etiam in mortali existens excipit multorum sine notabili interruptione confessiones, unum tantùm committit peccatum, secundùm Rodriquez & alios quia omnes confessiones audiuntur per unum actum moraliter.

Dico 7. Si intra aliquod tempus, quàmvis notabile, renouasti pluries cogitationes occidendi inimicum, non teneris explicare singulas renovationes. cùm illæ censeantur unum in genere moris. Mosc. l. c. § quoties. Dela Cruz de Pœnit. q. 5. teneris tamen explicare tempus si sit valde notabile. Quòd si per actū contrarium tales cogitationes interrupisti, numerum explica.

Dixi, occidendi &c. nam si tales non ordinantur ad opus, erunt distincta peccata, & sic distinctè confitenda. ut si delectaris in cogitatione sistendo in ea. vel profers verba turpia sistendo in illis. Dela-Cruz. l. c.

Notet Confessarius. Dum pœnitens confitetur homicidium non casuale vel furtum laboriosè commissum &c. interrogandus de mora intentionis. potest enim de facili evenire, quòd diu hoc intenderit, modos & occasiones quæsierit. hæc autem notabilis mora, non est in confessione omittenda. Sicut & numerus dicendus si intentio per actus contrarios interrupta.

Dico 8. Retinens rem alienam per annum vel plùs, vnum tantùm peccatum committit secundum Aragonium. etiam si pluries occasio oblata fuerit, vel pluries propositum de non restituendo renovatum. Si tamen sæpiùs propositum mutaret. & tamen datâ opportunitate non restitueret, semper novum peccatum committeret, quod & teneretur in confessione aperire.

Sciendum. Quàmvis quò longior detentio, eò gravius peccatum, tamen in sententia

ſententia docente circumſtantias notabiliter aggravantes non eſſe neceſſariò confitendas, non eſt obligatio explicandi moram voluntariæ detentionis. Qui etiam per actus contrarios interrupit voluntatem pravam non reſtituendi, & poteſt explicare numerum non tenetur explicare moram.

Dico 9. Ratione plurium objectorum plures malitiæ in eodem actu reperiuntur, unde & in confeſſione neceſſariò explicandæ. Et ſic, ſi quis uno voluntatis actu ſtatuit non jeiunare totam quadrageſimam, tot peccata committit, quot ſunt jeiunia quadrageſimæ. Idem dic de ſtatuente omittere officium Divinum per totum annum, aut volente occidere multos, aut cubare cum multis mulieribus. Item maledicens uno ſermone Deum, B. Virginem M. & B. Petrum, tria peccata committit, lædens uno verbo plurium famam, tot peccata habet, ſicut qui uno ictu multos occidit, multa homicidia, facit. docet tamen Moſc. l. c. qui maledicit Patri & ſimul toti familiæ duo tantùm peccata committit, quia familia in jure pro una perſona reputatur: idem tenet Facundez Rurſus, qui ſibi complacet de triplici actu nefando à ſe commiſſo, Qui in pollutione recogitat tres fœminas. Qui uno verbo, ad peccandum tres inducit, &c. tria peccata committit. Coniugatus etiam rem habens cum coniugata committit duplex adulterium. & Religioſus rem habens cum Moniali duplex ſacrilegium.

Dico 10. Omittens ſacrum die Dominico, in quo incidit aliud feſtum de præcepto. Item, omittens jeiunare in vigilia incidente in quadrageſima, unum peccatum committit, quia hæc præcepta reſpiciunt eandem virtutem. Præceptum de celebrando die Dominico & alio feſto, reſpicit virtutem religionis. Præceptum de ſervanda vigilia & quadrageſima reſpicit virtutem temperantiæ. Nec obſtat adeſſe plura præcepta, ex pluralitate enim præceptorum non ſumitur diſtinctio peccatorum ut docetur l. 1. ſed ex diſtinctione objectorum adæquatorum. Bonac. de Integ. Conf. cum Nugno & aliis. His benè conſideratis non contradicitur præteritæ concluſioni, & ſunt DD qui utramque ſine vitio contradictionis, tenent. Si tamen ex voto obligaretur ad audiendum ſacrum die Dominico, vel ad jeiunandum in quadrageſima, & omitteret, duo peccata committeret. quia contra duas virtutes faceret. Qui etiam furaretur rem ſacram de loco ſacro, unum ſacrilegium committeret, nec teneretur utramq; circumſtantiam dicere, ſed hanc vel illam. Facundez in Sum. Dian. & eadem ratio ac primæ partis. Item, qui de aliqua re pluries jurat, & poſtea non ſervat, unum peccatum eſt, & ſatisfit dicendo, violavi juramentum. Henriquez ibid.

Dico 11. Obligatus ad Officiùm Divinum ratione beneficii & Ordinis ſacri, & omittens, tenetur in confeſſione explicare hunc duplicem titulum obligationis. Bonac. & alii. Quia contra diverſas virtutes facit ratione Ordinis contra virtutem religionis, ratione beneficii. contra virtutem juſtitiæ.

Dico 12. Qui confeſſionem annuam facit invalidam reticendo p. m. peccat contra præceptum divinum præcipiens integritatem confeſſionis, & contra præceptum Eccleſiaſticum, non enim ſatisfacit, ut determinavit Alexander VII.

ſed

sed an duo peccata committat controversum. Quicquid tamen fit tenetur vtramq; circumstantiam explicare, docendo feci confessionem annuam inualidã.

Sciat Confessarius, Dum pœnitens confitetur furtum 100. v. g. florenorum, interroget, an uno, an distinctis actibus, nam si distinctis actibus, tot mortalia, si in notabili quantitate.

## QVÆSITVM.

### Vnde colligenda distinctio numerica peccatorum?

RËspondetur, colligendam esse, vel ex interruptione per notabile tempus, quod autem sit notabile tempus, relinquitur judicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi, vel ex consummatione totali actûs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli qui habēt certũ terminũ, in quo cõsummãtur, una v. g. copula maris & fœminæ, unum homicidium. hæc autem consummatio actûs ita distinguit peccatum, ut licēt immediatè post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic, qui per noctē cum amasia dormivit, tenetur numerum copularũ explicare.

## DISTINCTIO LXII.

### In quo casu repetenda, vel non repetenda confessio?

DIco 1. Confessio est repetenda, quando est nulla. Est autem nulla, quando defuit dolor necessarius vel propositum, vel non fuit integra. vel absolvens non intendit absolvere, vel non protulit formam, vel defuit jurisdictio ad absolvendum, vel non habuit usum jurisdictionis, eò quòd fuerit excommunicatus vel suspensus denuntiatus, vel notorius Clerici percussor. excommunicatus enim toleratus validè absolvit, sicut & suspensus. An verò interdictus & irregularis, denuntiati, validè absolvant? controvertunt DD. tu sequere securius.

Dico 2. Non est invalida confessio; & sic non repetenda, facta Sacerdoti habenti jurisdictionem, ita tamen indocto, ut nesciat judicare inter mortale & veniale, inter reservatum & non reservatum Henriq. & alii in Summa Dia Si tamen pœnitens elegit talem Confessarium, invalida erit confessio, ex indispositione pœnitentis. Nisi pœnitens doctus ignorantiam Confessarii tollat.

Dico 3. Si confessio est repetenda, & fit alteri confessario, distinctè omnia repetenda. Si fiat coram eodem, & hic recordatur statûs pœnitentis, sufficit dicere. accuso me peccatorum quæ tibi confessus sum. Si verò Confessarius nec distinctè nec confusè habet notitiam statûs pœnitentis, repetantur distinctè peccata. aliàs non, si Confessarius confusè recordatur statûs pœnitentis, vel saltem pœnitentiæ impositæ, si congruam imponere consuevit. Armil. ex D. Bonau. & Palud.

Dico 4. Nesciens se esse excommunicatum, & non præmissâ ullo modo absolutione ab excommunicatione, absolutus à peccatis, verè absolvitur, & sic non tenetur iterare confessionem, sed quærere ab excommunicatione absolutionem

tionem. Caiet. apud Armil. V. Conf. Pari modo. dum scitur excommunicatio, & rogatur Confessarius, interea non absolvit, sed tantùm à peccatis, valida est absolutio à peccatis, sed Confessarius graviter peccat si cum advertentia faciat. Ex quo intellige præmittendam absolutionem ab excommunicatione.

Dico 5. Sive culpabiliter, sive inculpabiliter obliviscatur pœnitens satisfactiònis, non tenetur repetere confessionem. Arm. cum Caiet. vocat tamen oppositum, securius. Quia per confessionem culpa fuit remissa absq; ulla dependentia à satisfactione implenda. Satisfactio autem potest impleri aliis pœnis à Confessario imponendis. Suaderi etiam potest susceptio alicuius indulgentiæ.

Dico 6. Habens casus reservatos, & vadens ad eum qui habet licentiam absolvendi à reservatis, & absolvitur, & postmodum recordatur de quibusdam aliis reservatis, non est necessarium confiteri coram habente à reservatis. cum reservatio oblitorum casuum sit sublata per verba generalia, quæ in absolutione adhibentur. Limitat Arm. V. Conf: Bonac. de Pœnit. q. 7. pun. 6 & alii. Si Confessarius ita universaliter intendit. sed Mosc. in Exam approb. tit. 13 q. 6. absolutè docet. ratio enim eius. quia statim reservatio tollitur ac homo à peccatis validè absolvitur. Intellige, ab habente potestatem. Alii etiam apud Bonac. l. c. absolutè docent & probabiliter. Nam & pœnitens id petit interpretativè, & Confessarius censetur velle. quantum potest absolvere Hoc certiùs est; qui virtute Iubilæi vel similis gratiæ absolvitur, reservatio oblitorum tollitur.

Docet Mosc. p. 4. elementorum ad sac. conf. Si quis tempore jubilæi habens peccata m. tam reservata, quàm non reservata, in confessione manifestaret tantùm reservata, non reservata verò celaret, ac proinde invalidè absolveretur, is si postea rediret ad cor, posset à quolibet confessore absolvi à reservatis iam confessis. Nam peccatum reservatum, semel cognitum ab Ecclesia cessat esse reservatum. Ita etiam Henriq. item Ochagavia.

Dico 7. Dum Confessarius non habens facultatem à reservatis absolvit, validè absolvit modò pœnitens præter reservata, alia confiteatur, & bonâ fide procedat. consequenter non tenetur iterare omnia, sed ea tantùm, à quibus non potuit absolvi. Idem judico, dum non expositus, confitentem mortalia & venialia absolvit, & sic rarò defectu expositionis Sacramentum Pœnitentiæ est nullum, si pœnitens bonâ fide procedat. hic tamen tenetur, re apertâ, coram exposito mortalia confiteri.

Dico 8. Reconfiteri peccata toties per confessiones generales, quandoq; est bonum, ut eò faciliùs pœna peccatis debita dimittatur, quandoq; malum, quando propter hoc conscientiæ redduntur inquietæ Ideò talibus consulendum, dum semel, vel bis confessionem generalem fecerunt, non ampliùs iterent.

Dico 9. Licèt pœnitēs omiserit in cōfessione peccatū m. ex oblivione vincibili, & sic mortaliter peccaverit, confessio tamen fuit valida, nec repetenda. Della C. de Pœnit q. 3. dicens esse communem. Evenit autem hoc dum pœnitens non adhibet sufficientem diligentiam in examinanda conscientia. Vnde sufficit

in sequen-

in sequenti confessione hanc negligentiam aperire. Hæc negligentia non sit crassa, aliàs confessio esset nulla, & repetenda Adverte, licet in tali casu, confessio esset valida, informis tamen, quia sine fructu. Sicut, dum recipitur baptismus cum affectu ad p. m. valet quidem, nec repetendus, caret tamen fructu, id est non confertur gratia.

Datur etiam Sacramentum Pœnitentiæ informe, quando dolor est inefficax, non includens voluntatem absolutam vitandi peccatum, sed tantùm velleitatem, quæ excludit quidem omnem expressum affectum peccandi, non tamen implicitum, Dela Cruz l. c. cum communi, ut ait.

# DISTINCTIO LXIII.

## *De Satisfactione.*

NOta. Sermonem procedere de satisfactione pœnæ, quæ remanet ablatâ culpa. Est autem satisfactio Sacramentalis, passio voluntaria pœnæ pro peccato, à Confessario imposita ad placandum Deum, cum proposito eum ampliùs non offendendi.

Dico 1. Confessarius tenetur satisfactionem imponere proportionatam culpis, juxta prudens arbitrium. Conc. Trid. Sess. 14. Cap. 8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere, ne si fortè peccatis conniveant & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.*

Dixi, *juxta prudens arbitrium.* Nam magis attendi debet, præsens pœnitentis dispositio, quàm culpæ præteritæ gravitas. Confessarius etiam magis ad lenitatem propendeat. V. Conc. ultimam.

Dico 2. Licitum est Confessario aliquando, non imponere, aut saltem minorem imponere pœnitentiam. 1. Cum Pœnitens est in extremæ vitæ periodo, in qua iam nihil potest pati. quia frustra jubetur, quod impleri nequit 2. cùm Confessario constat à pœnitente assumptam pœnitentiam sufficientem. 3. cùm pœnitens accedit nimis contritus. Contritio enim grandis multùm de pœna debita tollit. & in hoc casu judico minorem imponendam 4. Quando pœnitens est ita imperfectus, ut timeatur eum non accepturum graviorem pœnitentiam, imponatur minor. melius enim est homines ponere in purgatorio quàm in inferno. addi possunt tali opera aliàs debita. v. g. auditio Missæ die festo &c. etiam satisfactio per alium implenda.

Dico 3. Satisfactio imponenda ante absolutionem. Quia est pars materialis. ergo rectus ordo postulat ut antecedat formam. Armilla docet parum referre quod ante vel post imponatur addit tamen, meliùs esse, si ante. Cave ne inferas, idem sentiendum de contritione extra controversiam enim, quod antecedere debeat formam absolutionis.

Dico 4. Probabile est satisfactionem Sacramentalem posse esse opus internum, v. g. ut ægrotus mente proferat Nomen Iesu. Si enim contritio, quæ est magis necessaria, est actus internus, cur non satisfactio? An verò opus animabus purgatorii applicandum possit in satisfactionem imponi? aliqui affirmant, aliqui negant, & securius.

Dico 5. Opera externa quæ imponi possunt in satisfactionem, sunt, jeiunium, oratio & eleëmosyna. Ieiunium comprehendit omnia opera pœnalia carni, quales sunt mortificationes. Oratio comprehendit omnia opera spiritualia, ut celebrationes Missarum, earundem auditiones, peregrinationes, & his similia, Eleëmosyna comprehendit omnia opera misericordiæ.

Dico 6. Tenetur pœnitens acceptare pœnitentiam à Confessario impositam, si sit justa, nec adest causa eam non acceptandi. Quia ut dictum ex Trid. Confessarius tenetur eam imponere, ergo pœnitens tenetur eam acceptare. aliàs frustrà esset obligatio imponendi, si daretur libertas non acceptandi. Ex quo patet pœnitentem teneri acceptam pœnitentiam implere. Sic enim frustranea esset obligatio eam acceptandi. Et licèt elabatur tempus præfixum, adhuc pœnitens tenetur pœnitentiam implere. Cum non fuerit præfixum ad terminandam, sed sollicitandam obligationem. Si pœnitentia pro venialibus, vel mortalibus aliàs confessis imposita sit, illam totam omittere, licet gravem, probabile est, tantùm veniale esse. Quia durum videtur, obligationem satisfaciendi pro re levi, esse gravem, per se loquendo. omittere etiam levem pro mortalibus primò confessis impositam, non est mortale secundùm communem.

Dico 7. Dum pœnitens non vult acceptare pœnitentiam, Confessarius eam moderetur, vel in aliud opus satisfactorium commutet. Quam si omnino noluerit, Confessarius eum non absolvat, tanquam indispositum. cùm ut diximus tenetur eam acceptare, docet tamen Samuel de Lub. V. Satisfactio. cum Arm talem absolvendum licèt nec animam acceptet, sed offerat in purgatorio satisfactionem.

Dico 8. Pœnitens non valens implere acceptatam pœnitentiam, non tenetur aliud opus satisfactorium substituere. Sicut qui non valet die jeiunii jeiunare, non tenetur v. g. eleëmosynam substituere.

Dico 9. Implens pœnitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarii, nec tenetur eam repetere Arm. V. satisfactio. Mosc. in Exam app. tit. 5. q. 21. Quia præceptum traditur de substantia non de modo operis faciendi. Pœnitentia sic impleta sortitur effectum remoto obice. Fernandez de satisf. ex Caiet. Petro Soto, & Vict. Quia Sacramentum sortitur effectum remoto obice ergo & pars Sacramenti. Excusat etiam sic satisfacientem à p. m. Dela Cruz de Sacr. Pœnit. q. 4. & rationabiliter. idem tenet Filliucius in præsent.

Dico 10. Si certò constet Confessarium erraffe, potest alius pœnitentiam mutare seu moderari. Immo & vir doctus idem potest etsi non sit Confessarius, ait Ledesma, intellige moderari. extra confessionem enim nequit pœnitentia cõmutari, cùm commutatio sit actus jurisdictionis clavium in foro Sacramentali & sic pro-

sic propriâ authoritate, etiam in evidenter melius, quæcunq; illa, nequit commutari. Potest etiam Confessarius ex justa causa commutare vel moderari pœnitenam rationabilem ab alio impositam. Sylv. V. Conf: Si qui commutat vel moderatur, habeat potestatem in peccata id petentis, nec sint sibi reservata. Mosc. l. c. q. 5. & comm. Nota, ut Confessarius alius à primo commutet vel moderetur pœnitentiam, non est necessarium reconfiteri peccata. Fern. l. c. cum Vict. & Nau.

Dico II. Confessarius cavere debet ne sit nimiùm facilis in pœnitentia imponenda pro peccatis mortalibus v. g. psalmum de profundis omittendi officium divinum, unde secundùm D. Th. quodl. 3. a. 29. omittendi officium divinum dentur pro pœnitentia 7. psalmi pœnit. vel plûs secundùm qualitatem officii divini. facilitas enim veniæ, delinquendi præbet occasionem, ut autem à Confessariis auferatur scrupulus, suadeant pœnitentibus pœnitentiam à se impositam esse parvam, dum talem ob aliquam causam imponunt. Quâ taxatâ imponant pœnitenti, ut quicquid boni fecerit, & mali sustinuerit, in satisfactionem offerat. Nam sic in satisfactionem injuncta opera aliàs libera, fiunt pars Sacramenti Pœnitentiæ, & sunt satisfactoria ex opere operato.

Attamen licèt Confessarius non imponat expresse pœnitenti, quicquid boni fecerit &c. in satisfactionem offeret, per generalem applicationem, *quicquid boni feceris &c.* bona opera in gratia facta, præter alia expresse imposita, virtute clavium Ecclesiæ redduntur Sacramentaliter satisfactoria. S. Th. l. c. a. 8. Et propterea Nau. & Regin. apud Bonac. de Satisf: observant. usu receptum esse, ut modicæ pœnitentiæ imponantur. quia id in quo deficiunt pœnitentiæ impositæ, suppleri potest per bona opera quæ communiter. & ut plurimum ab hominibus præstantur. Quàm diu sine mortali possit differri satisfactio, pauci, ut videre potui determinant. tenet tamen Summa Dia. V. implere pœnitentiam. cum Fernandez in instructorio Conf: p. 1. docum. 7. §. 2. Si Confessarius tempus non præscribit differri posse sine mortali per annum.

## QVÆSITVM.

### *Homicidæ voluntario quam pœnitentiam censes imponendam?*

Respondet Comitolus. Ad interfecti propinquos supplex accedens veniam postulet, illisque illata damna restituat. pro salute occisi singulis hebdomadis unum saltem sacrificium per annum fieri curet, si possit. & per idem tempus eleëmosynam largiatur, & litanias quotidie flexis genibus recitet, & unam saltem orationem Dominicam & salutationem Angelicam flexis & nudis genibus per totam vitam pronunciet, ac per annum octavo quoque die confiteatur, & singulis mensibus communicet.

## DISTINCTIO LXIV.

### *De absolutione.*

Nota.

NOta. Abſolutio à cenſuris præmittatur abſolutioni à peccatis. ſi non conſtat, præmittatur ad cautelam. *Si teneris aliquo vinculo excommunicationis &c.* Sciás etiam, quòd ſuſpenſio non afficiat niſi Clericos. Quare ſi abſolutio fertur in non Clericum, dicatur. *Si teneris aliquo vinculo excommunicationis & interdicti &c.* omittendo particulam. *ſuſpenſionis.*

Dico 1. Abſolutio à peccatis eſt hæc. *ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S.* quæ ſola detur tempore concursûs, omittendo antecedentia & ſequentia. Vel etiam dum poſt abſolutionem recordatur alicuius peccati. Suppoſito, quòd pœnitens non ſit excommunicatus &c. aliàs deberet præmitti abſolutio à cenſura. & ſuppoſito, quod pœnitentia proportionata imponatur. aliàs dicenda eſſent ſequentia. ſcilicet. *Paſſio D. N. IESV Chriſti, &c.*

Dico 2. In reconciliationibus ſeu brevibus confeſſionibus, ut illorum qui ſæpè confitentur & breviter ſe expediunt, ſufficit dicere. *Authoritate D. N. Ieſu Chriſti, ego abſolvo te à peccatis tuis, in nomine Patris &c.* vel etiam *ſi teneris aliquo vinculo excomm: ſuſp. & interd. à quo poſſum te abſolvere, ego abſolvo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. amen.* Moſcic. in Exam. app prob. tit. 6. q. 12.

Dico 3. De eſſentia abſolutionis à peccatis eſt, ut proferatur voce humana & non ſufficit ſcripto vel ſigno. Patet ex uſu Eccleſiæ non concedentis Sacerdoti facto muto abſolvere etiam in neceſſitate. Item, de eſſentia huius formæ eſt, ut proferatur per modum indicativum, v. g. *abſolvo te*, vel imperativum, *abſolvaris à me*, & non per modum deprecativum, *abſolvat te Deus.* Quia hoc Sacramentum eſt per modum judicii, in judicio autem fertur ſententia indicativè vel imperativè, & non deprecativè.

Dico 4. Non variatur formaliter abſolutio dicendo, *condono, remitto, Sacramentum abſolutionis impendo*, loco *abſolvo.* Item dicendo *remittuntur à me peccata tua. abſolvaris à me, abſolvo te non mea, ſed Chriſti poteſtate.* Omittendo autem abſolutè particulam *te*, hoc eſt non includendo in aliquo termino, ut includitur in ly *tuis*, non valet Sacramentum.

Dico 5. Præmiſsâ peccatorum accuſatione, in his tantùm conſiſtit eſſentialiter abſolutio à peccatis, ſcilicet *abſolvo te*, ita comm: ly enim *à peccatis tuis* non eſt de eſſentia. Nam non eſt neceſſe à judice narrari crimen, ſed ſuppoſitâ notitiâ criminis ſufficit proferre ſententiam. Invocatio etiam SS. Trinitatis non eſt de eſſentia huius formæ. ut eſt communis contra Durandum. Nec paritatem ſumas à baptiſmo. Baptiſmus enim eſt janua per quam ingredimur Eccleſiam, & ideo in ſuſceptione baptiſmi, primarii objecti fidei exprimenda profeſſio. Immo omittere dictam invocationem non eſt p. m. apud Dela-Cruz, & Valent.

Dico 6. *Abſolvo te*, poteſt ſimul & ſemel extendi ad abſolvendum à peccatis & cenſuris. Et ſic urgente caſu in articulo mortis ſufficit dicere. *Ego te abſolvo ab omnibus cenſuris & peccatis, in nomine &c.* Moſcic. l. c. q. 12. ex Rituali Pauli V.

Dico

Dico 7. Verus sensus, horum verborum. *ego absolvo te à peccatis tuis* hic est *ego tibi confero gratiam. quantùm est ex se, remissivam peccatorum.* Hæc enim forma sic intellecta verificatur, non solùm quando pœnitens cum sola attritione, & in p. m. ad Sacramentum Pœnitentiæ accedit, sed etiam quando contritus & justificatus illud suscipit, vel quando de peccatis aliàs validè confessis & remissis absolvitur. nam in his casibus recipit gratiam, quantùm est de se, remissivam peccati. licèt actu peccatum non remittat. Gonet in Manuali de Sacr. Pœn. C. 6.

Dico 8. In Sacramento Pœnitentiæ nulla cæremonia est ex præcepto adhibenda, sed ex congruitate. Extensio manûs, ministri potestatem denotans, potest liberè omitti, sed servetur loci consuetudo. Verba, formam essentialem antecedentia, & subsequentia (maximè si congrua satisfactio imponatur) non est mortale omittere. Signum Crucis, congruentius quàm dicta adhibetur. cùm omnia Sacramenta hoc salutari signo administrari soleant. Ex parte pœnitentis nulla cæremonia est necessariò servanda. congruum tamen ut flectat. caput discooperiat &c. Cinius dyalogo ultimo de Pœnit. quoad omnes partes.

Dico 9. Absolutio data sub conditione de futuro v. g. *absolvo te, si restitues,* secundùm communem Theologorum non valet. quia non est in potestate ministri suspendere effectum Sacramenti, Absolutio tamen de præsenti v. g. *Absolvo te si habes intentionem restituendi.* Item absolutio de præterito v g. *absolvo te si restituisti, valet.* Sed sine urgenti causa non adhibenda Dum Confessarius absolvit sub conditione, sufficit mente exprimere conditionem.

Dico 10. Confessarius inferior auditâ confessione integrâ, potest pœnitentem à non reservatis absolvere, & pro absolutione à reservatis ad superiorem remittere. S. Th. apud Mosc. l. c q. 6. Sed mens S. Doctoris non est, hoc posse regulariter & universaliter practicari Mosc. l. c. Regulariter enim Confessarius debet subsistere & facultatem à superiori quærere, vel remittendus pœnitens ad habentem à reservatis, qui integrè auditis absolvet. In casu tamen quando non patet aditus ad superiorem, & ex altera parte rationabilis causa confessionem exigit, tunc confessarius inferior auditis omnibus peccatis (secundùm alios sufficit non reservata aperire) poterit pœnitentem directè absolvere à non reservatis, & ex consequenti ab aliis, sub onere cònfitendi reservata habenti à reservatis, cui sufficiet aperire reservata.

Dico 11. Habens authoritatem absolvendi à p. m. potest absolvere à censuris juris non reservatis, S. Th. apud Mosc. l. c. q. 11. Quòd si habeat facultatem absolvendi à casibus reservatis, poterit absolvere etiam ab illis censuris, quæ sunt annexæ talibus peccatis.

Dico 12. Confessarius qui non habens facultatem à reservatis absolvit, tenetur facultatem petere à superiore, & si scandalum absit, admonere pœnitentem ad reconfitendum reservata, sed priùs licentiam ab eodem petat, loquendi de dictis in confessione vel si iterum veniat ad confitendum, dicere an doleat de præteritis, A fortiori monendus pœnitens, si forma absolutionis omissa. Dixi, *si*

*ſcandalum abſit,* hoc enim ſi timeatur, omittatur monitio, cùm reſervata ſint in directè dimiſſa. Quam pœnam incurrat abſolvens à reſervatis, dicam de Cenſuris, agendo de abſolutione ab excommunicatione.

Dico 13. Habens facultatem obſolvendi v. g. ab hæreſi in foro conſcientiæ, poteſt à ſola excommunicatione abſolvere: Henriq. & Miranda apud Lez. t. 1. qq. Reg. C. 18. quod & ipſe probabile judicat. Secus ſi in conceſſione diceretur *in foro pœnitentiæ, auditis peccatis &c.* Lezana l. c. & comm. nonnulli tamen apud Bonac. de Cenſ. d. 1. q. 3. punc. 6. docent, etiam in tali caſu poſſe impendi abſolutionem extra confeſſionem.

Dico 14. Quando in Iubileo datur facultas ſuper caſus Bullæ Cœnæ, hæretici non denuntiati, item relapſi, qui coram judice hæreſes non abjuraverunt abſolvi poſſunt, ubi non viget inquiſitio. Non poſſunt autem hæretici denuntiati, relapſi, qui abjuraverunt. probationem fuſam huius vide apud Moſc. in appendice ad Tyroc.

Dico 15. Caſus Papæ reſervatus, ſtante impedimento adeundi Papam, abſolvi poteſt ab Epiſcopo, nec obligatus habens talem caſum impetrare abſolutionem à Papa per Procuratorem vel epiſtolam, quamvis poſſit. Henriquez Vgol. Duardus apud Bonac. d. 1. de Cenſ. q. 3. punc. 2. ipſe tamen oppoſitum docet. Nec tenetur adire nuntium Summi Pontificis, vel habentem privilegium abſolvendi, quamvis poſſit. Henriq. Avila, apud Bonac. l. c. qui oppoſitum habet, quia ſtante præfato impedimento reſtituitur Epiſcopo ordinaria poteſtas, quam per reſervationem amiſerat: adde, quòd reſervatio, cùm ſit odioſa ſtrictè explicanda, vnde explicanda de recurſu ad ſolum Papam. Et hæc doctrina verificatur, quamvis in reſervatione Papali dicatur, nullus abſolvat, niſi in mortis articulo. Avila cum Nau. & aliis apud Bonac. l. c. hæ enim particulæ tantùm ponuntur ad coarctanda privilegia.

Quòd ſi Regularis incurrat caſum Papæ reſervatum, abſolvi poteſt in dictis caſibus à ſuo Prælato, etiam ſecluſis privilegiis. Secluſis enim particularibus privilegiis, poteſt Prælatus Regularis potiri privilegio, quo potiuntur Epiſcopi ad abſolvendum ſubditos, etiam in caſibus Papæ reſeruatis, qui ob legitimum impedimentum accedere non poſſunt Sedem Apoſtolicam, ita tamen, ut ſi illud impedimentum non ſit perpetuum, teneantur illo ceſſante coram eadem Sede comparere: quod de alijs currit. Quia Prælati Regularium habent poteſtatem in ſuos ſubditos quaſi Epiſcopalem. Et privilegium abſolvendi in dictis caſibus non eſt præcisè conceſſum Epiſcopis ut talibus, ſed quatenus Prælati ſunt, & propter bonum ſpirituale ſubditorum, quæ ratio etiam procedit in præſenti. Bordonus ex Panor. Megala & aliis apud Lezanam t. 4. q. q. Reg. V. Prælatus Regularis. Si ceſſante impedimento ( quicunque ſint ) non compareant, incidunt in eandem excomm. ex C. eos de ſent. excomm. in 6. Et ſunt perjuri. Vnde ſcias, ſtante impedimento temporali, imponi debet à Confeſſario juramentum comparendi coram ſuperiore cui competit de jure abſolvere, ut refert Bonac. de Cenſuris in comm. diſp. 1. q. 3. punc. 3. n. 11. excipiuntur pueri.

Quæri-

Quæritur, impedimenta excuſantia à recurſu ad Papam quæ ſunt? ℟. Hæc 1. Periculum mortis in itinere. 2. infirmitas longa, quamvis non periculoſa. 3. Paupertas. nam niſi mendicare ſoleat, non tenetur Romam ire mendicando. 4. ætas imbecillis. 5. Sexus fœmineus. 6. Subjectio filii familias ad patrem, & ſervi ad dominum, quando ſine præjudicio eorum Papam adire non poſſunt. 7. cura animarum, vel temporale dominium, quando ſubjectorum detrimentum timetur. 8. debilitas in viris delicatis, qui laborem itineris ſuſtinere non poſſunt, ut etiam defectus in membris in cœco, & claudo. Tandem, quod arbitrio prudentis cenſetur legitimum impedimentum.

Dico 16. Abſolvendus ab excommunicatione majori, juret ſtare mandatis Eccleſiæ vel abſolventis. Sed hoc tantùm procedit, cum incendiariis, falſariis, hæreticis & ſimilibus. Pro notoria in aliquem offenſa excommunicatus, tenetur ante abſolutionem ſatisfactionem præſtare. Quod ſi nequeat, tenetur dare cautionem pignorantiam, in defectu huius fidejuſſoriam, in defectu harum, juratoriam. Præterea abſolvendus ab excommunicatione, debet verberari, ſed hoc omittitur in mulieribus. Igitur ſolemniter abſolvens excommunicatum, præmiſſo aliquo horum ſi opus eſt, aut præmiſſis omnibus ſi omnia requiri contingat, dicat unum pſalmum pœnitentialem, v. g. *miſerere* vel *de profundis* ad ſingulos verſus pœnitentis humerum denudatum leviter percutiendo (ſed ex juſta cauſa hæc cæremonia omitti poteſt) *Kyrie &c.* & *Pater N.* & quatuor verſiculos. ſcilicet, *ſalvum fac* &c. *nihil proficiat inimicus* &c. *eſto ei* &c. *domine exaudi &c.* & orationem. *Deus cui proprium* &c. mutando *ly delictorum* in *ly excommunicationis*. Et poſtea abſolvat, dicens, *ego abſolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurriſti propter talem vel talem cauſam & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, communioni & unitati fidelium. In Nomine Patris, &c.* & poſtea mandet ei, quæ mandanda ſunt: hæc concluſio eſt ex Sum. Caiet. idem ferè modus ſervatur in abſolutione mortui, niſi quòd ſepulchrum virgâ percutiatur.

Adverte, juramentum requiſitum in abſolutione excommunicationis, non debet eſſe de ſervandis omnibus præceptis Eccleſiæ, ſed tantùm de non violando legem, ob cuius tranſgreſſionem lata fuit excommunicatio. Adverte etiam, ſolemnitates, ſcilicet, verberationem, juramentum de non violando legem ob cuius tranſgreſſionem lata fuit excommunicatio, in toto vel parte præmiſſam ſatisfactionem, vel ſaltem cautionem, ſolùm requiri in foro externo, Lezana tot. 3. qq. Reg. V. abſolutio.

Quæritur. An circa abſolvendum excommunicatum ab homine, præſertim in mortis articulo ſint aliqua obſervanda ex ſynodo Provinciali? ℟. Quòd ſic, ſed conſtant ex concluſione, hoc addendum, ſi excommunicatus pro offenſa, nec fidejuſſores invenerit, Confeſſor ei ſub juramento præcipiat, ut infra menſem à reſtitutione ſanitatis adeat excommunicatorem, & mandatis reverenter pareat. Quo promittente, abſolvatur. Qui aliter abſolvere excommunicatum præſumpſerit, eſt puniendus V. Moſcic. l. c. q. 15. Quod ſtatutum non ligat Regulares Mendi-

Mendicantes, hi enim non tenentur legibus Episcoporum, nec statutis synodalibus, etiam à S. Sede confirmatis, ut latè probat Iacobus à S. Antonio. L. Consultationum Canon. Consi 2. res. 3.

Dico 17. Quàmvis determinatam formam absolutionis ab excommunicatione assignaverimus, hæc tamen non est necessariò determinata, sed sufficiunt ad valorem signa quibus significatur absolutio. idem dic de forma absolutionis à suspensione & interdicto. potest tamen sic dici. *ego absolvo te à vinculo suspensionis & interdicti, in Nomine Patris, &c.* Quoad irregularitatem scias, huius relaxationem non fieri per *ly absolvo*, sed per *ly dispenso te cum super irregularitate vel irregularitatibus quam vel quas contraxisti propter talem vel talem causam & habito te ad legitimos actus in Nomine Patris &c.*

# DISTINCTIO LXV.

## De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

NOta. Iurisdictio, prout nunc accipitur, est potestas quæ habetur in alios ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos. Alia est ordinaria, alia delegata, Ordinaria habetur ex vi officii, ut in Papa, Episcopo, Parocho. Archiepiscopo actualiter visitante subditos suorum Episcoporum. non aliàs. Archidiacono, Prælato religionis, Vicario perpetuo Episcopi vel etiam Parochi. Delegata datur ab habente ordinariam. Quæ non potest subdelegari nisi hoc sit concessum, vel nisi sit delegatus ad universitatem causarum, ut si alicui committeretur officium Parochi absentis, talis enim aliqua exercitia jurisdictionis, alteri, ex præsumpta voluntate, habentis ordinariam potestatem, subdelegare posset non tamen integrum officium.

Nota 2. Approbatio & jurisdictio seu expositio sunt duæ res distinctæ, quàmvis soleant confundi. Approbatio enim est testimonium juridicum de capacitate & sufficientia Sacerdotis pro excipiendis fidelium confessionibus. Iurisdictio autem est potestas in subditos.

Dico 1. Solus Sacerdos est minister Sacramenti Pœnitentiæ. est de fide, ideo dum S. Th. dicit, in defectu Sacerdotis faciendam confessionem laico, loquitur de confessione ad humiliationē, non verò ad consequendum Sacramentum. Quæ quidem humiliatio tunc tantùm exercenda, quando subest periculum non habendi contritionem. Nec omnis Sacerdos est huius Sacramenti minister, sed solus habens jurisdictionem in hoc foro. est de fide.

Dico 2. Parochus solas oves sibi commissas regulariter loquendo absolvere potest Si tamen Episcopus videat Parochos, qualcunq; personas suæ diœcesis absolvere, & taceat, annuere videtur, & tacitam licentiam concedere. Scias, Sacram Congregationem 1641. 13. Sept. declarâsse. Regulares approbatos ab Ordinariis, posse sine licentia Parochorū audire confessiones infirmorum in eorum domibus.

Dico 3. Religiosi confessores possunt audire pœnitentes undecunque veni-

ant,

ant, tam ex Episcopatu in quo sunt expositi, quàm aliunde dum modò id faciant in illo Episcopatu, in quo sunt expositi, & prætereà pœnitens non sit Religiosus. Sed de hoc infra. Samuel de Lub. V. Confessor.

Dico 4. Nullibi habentes domicilium, confiteri possunt quibuscunque expositis, ubi sunt, etiam in Paschate. Idem de existentibus extra sua oppida. In his enim casibus nulla fit Parochis injuria, cum prædicti non sint eorum Parochiani, nisi maneant alicubi, vel saltem intendant, per majorem partem anni. Sic enim subduntur Parochis adinstar incolarum.

Dico 5. Episcopus, quamvis tantùm titularis. Decanus & Archidiaconus Ecclesiæ Cathedralis, Prælatus regularis. Parochus, gaudent facultate eligendi Confessarium. Hæc facultas non extenditur ad Abbatissas. Opat. disp. 10. q. 4 de Pœnit. ex Sylv. Extenditur ad alios Sacerdotes sæculares, ubi consuetudo. quam in Polonia esse colligo ex Opat. Doctore Polono l. c. qui hanc consuetudinem sine limitatione asserit.

Dico 6. Qui habet facultatem eligendi Confessarium, eligere debet approbatum. Samuel l. c allegans declarationem. S. C. per approbatum hic & nunc intelligit Lezana cum Ludou. à Cruce expositum. Quòd si dicas sic parum aut nihil concedi, cùm etiam sine privilegio id liceat. ℞ enim non parum concedi. cùm virtute talis privilegii possit eligi Parochus, qui attento suo officio tantùm pro suis ovibus expositus.

Dico 7. Quando in facultate eligendi Confessarium v. g tempore jubilæi vel aliàs, tantùm fit mentio Ordinarii & non additur loci. eligi potest in Confessarium, etiam extraneæ diœcesis Parochus, vel alius approbatus à quovis Ordinario, durante approbatione. Bannez Medina & alii apud Dela-Cruz q. 5 de Pœnit. ubi ad declarationem S. C. in qua Lez. & Bonac. fundantur, respondet.

Dico 8. Prælati Regulares possunt sibi subditis concedere licentiam, ut dum sunt extra conventum possint confiteri idoneo Sacerdoti sæculari, aut alterius ordinis regulari, etiam reservata Religionis. Ita concessit Prædicatoribus Innoc. VII. apud Dela Cruz L. 1. de statu Relig C. 6. d. 11. imò ut colligitur ex hoc privilegio, cùm sola licentia itinerandi, aut existendi extra conventum videtur concessa facultas confitendi & absolvendi à prædictis casibus. Adverte ex D. Ant. Sylv. & Soto. idoneum Sacerdotem pro Religiosis absolvendis in nostro casu reputari quemlibet Sacerdotem aliàs non suspensum aut excommunicatum. cùm in Trid. pro Religiosis nihil statuatur, ut statuitur pro sæcularibus etiam Sacerdotibus. pro quibus solùm idoneus reputatur, qui est Parochus, aut ab Ordinario approbatus.

Sed quid, si Religiosus cum Prælato iter agat? ℞. is divertendo ad alium Conventum, vel habendo Sacerdotem eiusdem Ordinis, potest eidem sine licentia expressa confiteri. Cum enim conveniat Regulari sæpiùs confiteri, & aliàs si non consuetum proprio Superiori, adest licentia virtualis tunc, inclusa in licentia iter simul agendi. Nec enim mens Superioris, est hunc magis extra, quàm intra Conventum, adstringendi.

Dico 9. Existimatio de futuro cõsensu, vel ratihabitione, quòd scilicet quando resciverit Ordinarius erit contentus, non sufficit ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ. Ita Palud. D. Ant. Aug. Sylv. & comm: apud Fern. de Ministro Livius Sacrãm. Nam ad hoc Sacramentum necessaria est jurisdictio de præsenti, per spem autẽ ratihabitionis solùm habetur jurisdictio de futuro, hoc est, speratur jurisdictio.

Dico 10. Verum conficit Sacramentum Pœnitentiæ Sacerdos, qui ex præsumpta voluntate Ordinarii videntis vel scientis, & per silentium consentientis, illud subditis talis Ordinarii ministrat, ut sæpè cõtingere potest inter Parochos vicinos. Hinc, quando conveniunt plures Parochi ad unam Parochiam tempore solemni, & accedunt Parochiani ad confessiones, non est opus proprii Parochi licentiâ. Nau. Sotus & alii. Quia sufficit facultas interpretativa & præsumpta, modò fundetur in signis, quæ indicent consensum. Monet tamen Sotus, non licere uti hâc tacitâ voluntate, absq; urgenti necessitate, nisi omnino certa sit.

Dico 11. Non sufficit Regulari præsentari Episcopo, sed necessarium & approbari. Si recurratur ad privilegia, hæc esse revocata probat Fern. agendo de Ministro Pœnit. Et licet injustè deneget Episcopus approbationem, invalidè ministratur Sacramentum Pœnit. privilegiis enim in hoc derogavit Vrban. VIII. 1628. ut refert Card. de Lugo de Pœnit. dist. 21. Quæ à fortiori procedunt de Sacerdote sæculari.

Ex quo patet. Approbationem Episcopi esse de necessitate huius Sacramenti ita Trid. Sess. 13. Cap. 15. de reform. his verbis. *decernit sancta Synodus, neminem etiam Regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen si illis videbitur necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegijs & consuetudine quacunq; etiam immemorabili non obstantibus.* hæc approbatio ordinariè danda ab Episcopo, qui est ordinarius loci, ubi quis vult audire confessiones. Ita communiùs. addidi, *ordinariè*, propter conclusionem, 7. 20. & 22.

Ad Regularium tamen confessionem audiendam, non requiritur approbatio per Episcopum. Sed Superior potest exponere, quem judicat idoneum, non præsentando Episcopo. Colligitur ex verbis Trid. & praxi Regularium.

Ad peccata etiam venialia, vel mortalia confessa, absolvenda, non requitur approbatio per Episcopum. sicut nec jurisdictio ab eodem concessa, ut comm: docetur. Nam respectu horum habent Sacerdotes jurisdictionem vel ex jure Divino, vel quod veriùs à Papa sibi in sua ordinatione concessam. Nam omnis jurisdictio à capite Ecclesiæ derivatur.

Dico 12. Approbatio fieri potest ad certum tempus, locum & personas. Si tamen approbatio Regularium sine legitima causa restringatur, restrictio non tenet. Lez t. 1. qq. Reg. C. 19. & adducit declarationem Sacræ Cong. die 2. Iulij 1587. quæ sic habet. *Regulares qui ad audiendas confessiones idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumq; examinatoribus reperti, & approbati fuerint, generaliter quoq; & indistin-*

*indistinctè absq; vlla limitatione temporis, certorumq; locorum, aut generis Personarum admittantur in propria diœcesi.* Nota. ly *idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumq; examinatoribus reperti.* Si vis hoc privilegio uti. Eandem sententiam fusè probat Iacobus à S. Ant. Consultatione 2. resol. 6. & De la Cruz L. 2. de statu Relig. C. 6. d 7. ait. *Si Ordinarius sine rationabili causa limitat Regularium approbationem, manet limitata quantùm ad iurisdictionem ab eo delegatam, non tamen quantùm ad iurisdictionem ex privilegio Papæ concessam ipsis Religiosis semel approbatis. sed quantùm ad hoc sunt habendi veluti absolutè approbati.* ita ille, referendo Henriq. Sed advertat Regularis, ne temerè judicet, ordinarium sine rationabili causa approbationem limitare.

Quæritur, an sit congruum Lectores & in Theologia graduatos ante approbationem examinari? ℞. negativè. ita favet Pius V referente Augustino à S. M. verbo Confessio sæcularium. *Lectores insuper ex eisdem fratribus, & in Theologia graduati, qui cum licentia suorum Superiorum ad gradus admissi fuerint, cùm de ipsorum doctrinâ ambigendum non sit, tàm confessiones audituri, quàm prædicationis munus subituri ab Episcopis minimè examinentur.* Ita ille, debent tamen approbari, quàmvis in Theologia graduati, ut habet idem Pius V. apud eundem l. c.

Dixi, *an congruum* quia cùm Lez. t. 1. qq. Reg. C. 19 dicat similia privilegia. Per Vrbanum VIII. 1628. revocata, ideo absolutè possunt examinari.

Dico 13. Pius V. & Vrbanus VIII. apud Barbos. in collect. Bull. V. Confessarij concedunt, quòd novus Episcopus possit Confessarios Regulares à prædecessoribus Episcopis approbatos, iterum examinare & approbare, vel reprobare, si minus idonei reperiantur.

Dico 14. Episcopus, vbi concessit Regulari Confessionem ad certum tempus, vel simpliciter non potest illam revocare ante tempus sine rationabili causa Mercerus in Summa Dianæ V. Confess. Reg. quod apud Gavantum V. approbare, declaravit S. Cong. Episc. & Reg. 1630. & ratio in Sum. Dian. adducitur. Quia jurisdictionem Regulari non dat Episcopus, sed Papa per privilegia. Episcopus verò solùm examinat & idoneum appellat veluti per sententiam, quæ semel data secundùm regulas justitiæ non potest ampliùs revocari. vnde non obstante tali revocatione injusta, poterit Confessarius Regularis Confessiones excipere. Secus dicendum de approbatione concessa ad beneplacitum. Nam hæc potest quandocunq; revocari. ut declaravit eadem S. C. 1619. apud Barb. V. Regul. Conf. & V. approbare, vel si aliqua causa, pertinens tamen ad munus confessionis, ut habet Lezana & Gab. à S. Vinc. Episcopum moveat, quam non tenetur Regularibus edicere, sed Sedi Apostolicæ, ex Vrbano VIII. apud Barb. V. Confessarius.

Dico 17. Approbatio semel facta, & non limitata, nec revocata semper durat, etiamsi alius Episcopus succedat, vel Confessarius post longum tempus revertatur, quàmvis per modum transeuntis, non figendo sedem. cùm eadem ratio, ac figendo sedem, militet. Sed ad huius notitiam. Scias, gratiam aliam esse factam, aliam faciendam, Gratia facta dicitur, quæ data est directè & absolutè alicui in favorem

favorem ipsius, ut si Prælatus concedat alicui Religioso in gratiam ipsius, eligendi Confessarium &c. vel ut dispenset cum aliquo in irregularitate &c. Gratia verò facienda est, quæ non conceditur alicui directè, sed alii mandatur, ut eam ipsi conferat, ut si pælatus in favorem alicuius Religiosi habentis casum reservatum concedat facultatem alicui Confessario, ut possit eum absolvere à tali casu. Et hæc expirat morte concedentis, ut probat claro exemplo juris Lez. t. 3. qq. Reg. V. Gratia. Quod intellige. Si res sit integra, id est, si nondum inchoata executio gratiæ si enim ante mortem concedentis inchoata, non cessat morte illius. Lez. ex Sylv. Sanch & Bordono. Gratia verò facta, sine determinatione temporis concessa, etiam à Visitatoribus vel Commissariis tantùm, durat, post mortem vel cessationem Officii concedentis, etiam re integrâ. Item, quamvis sit concessa ad beneplacitum Sedis, Officii, vel Dignitatis. quando enim talis Sedes, Dignitas vel Officium fuerint perpetua, ut sunt Sedes Apostolica, Officia & Dignitates Religionum, quæ reputantur eadem in successore, tunc gratia ad tale beneplacitum concessa erit perpetua, nisi à successore revocetur. Item, quamvis concedens dicat. *donec noluero, donec revocavero, donec aliud decrevero.* Secus, si concessa *ad beneplacitum concedentis, vel ad arbitrium ipsius, seu donec voluerit.* hæc enim morte concedentis terminatur, C. si gratiosè de rescriptis in 6. Hæc probata reperies apud Lez. l. c. Ex his patet, quid dicendum de Regularibus expositis à suis Superioribus pro fratribus Patet etiam, quomodo intelligendum illud, *semel expositus semper expositus* scilicet, semel expositus sine limitatione temporis, semper expositus in eadem diœcesi, vel territorio. donec, saltem successor, revocaverit.

Quæritur. Qui redit ad Conventum in quo fuit expositus, an possit sine nova expositione, præcipuè, novi Prioris, confessiones excipere? ℞. quod sic. Sicut qui redit ad eandem diœcesim, in qua fuit simpliciter expositus, potest sine nova expositione confessiones audire, licèt Episcopi mutati, ut docet Bonac. de Pœnit. q. 7. pun. 4. §. 1. cum Nugno Zerola & aliis. eadem enim ratio, sc: perpetuitas.

Dixi, in quo fuit expositus. Nam si non fuit, licèt in eo, ex quo venit, fuerit, debet exponi, nisi consuetudo aliud suadeat, de qua videndum: hæc enim secundùm communem, dat jurisdictionem. Et ratio principalis dicti. cùm Prior pro tota provincia nequeat exponere. Quod etiam de superiore in Ordine N. currit. hic enim ex vi officii, apud nos, non habet curam animarum, & consequenter ut alius debet exponi.

Dico 16. Si Religioso Apostatæ, putando, quòd sit Clericus sæcularis, fuit collatum beneficium Parochiale, talis in rei. veritate non fuit Parochus, omnia tamen Sacramenta ab ipso administrata valida erant. In hoc enim & similibus Ecclesia supplet defectum jurisdictionis. Fern. de Min. Pœnit cum aliis tacitè relatis. Item dum aliquis habet probabilem rationem se habere jurisdictionem, & in rei veritate non habet, si alia essentialia concurrant, validè confert hoc Sacramentum ex tacito consensu Ecclesiæ, Mosc. in fine Append. ad Tyr. ex Less. & aliis ab eodem relatis.

Ex prima

Ex prima conclus: parte habes, si Confessarius cum licentia subreptitiè obtenta Confessiones excipiat, esse validas. Nam secundùm DD. communis error cum titulo colorato seu invalido, à legitimo possessore obtento, tribuit jurisdictionem. Imò sufficere errorem communem, docet Diana p. 5. t. 4. res. 122. ex Pontio & Molfesio, sed hoc comm: negatur. Hoc securiùs judico, qui nescit suam potestatem esse revocatam, & absolvit, validè absolvit.

Dico 17. In articulo mortis quilibet pœnitens à quibusvis peccatis, à quocunq; Sacerdote absolvi potest, ex Trid. Sess. 14. C. 7. Securius, hæreticos, degradatos, suspensos, aut non expositos, non posse tunc absolvere, si alius Sacerdos adsit. De la Cruz de M. nistro Pœnit. ex Led.

Secundùm Palud. Sylv. & alios apud Fern, l. c. idem dicendum in probabili periculo mortis, quod in articulo mortis. Quale autem censetur probabile periculum mortis, prudentis arbitrio relinquitur, in exemplo, est longa & periculosa navigatio, partus mulieris, si periculosè soleat parere &c.

Dico 18. Non est absolvendus Pœnitens etiam in articulo mortis à censuris, si non satisfacit, supposito quòd censuræ petant satisfactionem. Quòd si non possit, det cautionem de satisfaciendo. Hæc currunt secundùm dicta d. 64. Conc. 16. in foro externo. an verò his omissis extra articulum mortis, sit invalida absolutio à censura data ab habente facultatem ordinariam? negat Lezana t. 3. qq. Reg. V. absol. ex Sylv. cùm id (ut ait) nullo jure caveatur, secus, si in commissione adderetur, satisfacta parte. Quæ autem sit sufficiens cautio dixi dist. 64. Conc. 16. Adverte. Sà V. absolutio ab excomm: docet. Iste de quo procedit conclusio, ab excommunicatione, absolutus cum aliqua cautione, etiam extra articulum mortis, non reincidit, etsi non satisfaciat.

Dico 19. Parochus tenetur ad audiendas confessiones suarum ovium, quoties rationabiliter petunt, vel loco sui idoneum Pœnitentiæ ministrum substituere. Quia pastor non solùm necessitatem, sed & utilitatem ovium respicere tenetur. Est multorum contra Richardum, & Sylvestrum.

Dico 20. Religiosus approbatus Cracoviæ valide absolvit diœcesanum Cracoviensem in aliena diœcesi, nisi domicilium mutaret diœcesanus, est comm. idem de aliis Sacerdotibus, contra Gutierez. Quia jurisdictio delegatur in personas & non in loca. ergo est personalis, & exerceri potest, vbicunq; reperitur persona subjecta.

Dico 21. Confessarius Regularis approbatus ab Episcopo unius diœcesis, nequit audire confessiones in alia diœcesi, ut probat Lez. t. 1 qq. Reg. C. 19.

Dices. Minores & Patres Societatis, ex privilegiis Eugenii IV. & Gregorii XIII. in itinere existentes, si Episcopis se præsentare non possint, nec Parochi repugnent. possunt excipere confessiones, consequenter & alii cum illis communicantes. Sed hæc privilegia sunt revocata per constitutionem Vrbani VIII. editam 1628. quæ incipit. *Cùm sicut accepimus*, ait Card. de Lugo de Sac, Pæn. d. 21. S. 1 & Diana p. 6. t. 7. res. 59.

Dico ultimò. Poteſt Parochus delegare ſuam juriſdictionem Sacerdoti approbato à ſuo, aut extraneo Ordinario, & pro ſuis ovibus, & etiam pro ſe, in ijſdem caſibus Dela-Cruz l. c. ex Henriq. & aliis Et ſic approbatus in una diœceſi, durante approbatione poteſt recipere juriſdictionem in alia ſine nova approbatione, per quod explicatur præcedens concluſio, & conſulitur Parochis, qui alij diœceſi vicini ſunt.

## QVÆSITVM.

### *Quid de Confeſſarijs Monialium?*

Reſpõdetur hæc à S. Congregatione Concilii Trid. interpretum determinata. 1. Regulares generaliter ab Epiſcopo approbati ad confeſſiones Perſonarum ſæcularium audiendas, nequaquam cenſentur approbati ad audiendas confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, ſed egent quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione. 2. Regularis ad audiendas Monialium confeſſiones unius Monaſterii ab Epiſcopo approbatus minimè poteſt audire confeſſiones Monialium alterius monaſterii. 3. Confeſſores extraordinarii ſemel deputati atq; approbati ab Epiſcopo, ad Monialium confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſunt pluries in vim approbationis eiuſmodi illarum confeſſiones audire, ſed ab Epiſcopo toties eſſe approbandos, quoties caſus deputationis contigerit V. Barb. in collect. Bull. V. confeſſarii. Sed an hæc in noſtris partibus recepta? conſule alios. mihi reſpondit quidam vir doctus in his notitiam habens, non eſſe recepta.

## DISTINCTIO LXVI.

### *De Miniſtro Pœnitentiæ circa reſervata.*

Nota. Caſus reſervati alii ſunt Papales, alii Epiſcopales, alii reſervati prælatis Regularium pro ſuis ſubditis. Papales alii reſervati in Bulla Cœnæ Domini, alij in aliis Bullis & decretis. Epiſcopales reſervati ſunt triplicis generis. Quidam de jure. Quidam de conſuetudine generali, hoc eſt, qui in omnibus Epiſcopalibus communiter reſervantur. Quidam de conſuetudine particulari, ſcilicet, huius vel illius Epiſcopatûs. Papales, cùm ratione cenſuræ reſerventur, recenſebuntur, dum de cenſuris agemus.

Dico 1. Diſtinguendo caſum à cenſura, hi reſervantur Epiſcopo in jure. Peccatum Clerici habens annexam irregularitatem. Sed juxta D. Th in 4. d. 19. q. 1. a. 3. q. 2. ad 1. etſi irregularitas ſit reſervata, ſed non peccatum. 2dò. incendium domorum, frugum, & aliorum de induſtria factum. Quod ſi incendium ſit Eccleſiæ, monaſterii, aut loci ſacri, incurritur excommunicatio, ante denuntiationem, Epiſcopalis, poſt, Papalis, ſed probabilius ante denuntiationem, eſſe nullam Arm. V. Excomm: excomm: 23. 3. peccatum cui debetur ſolemnis pœnitentia, quæ ob ſolum peccatum notorium imponitur, ut eſt concubinatus notorius. Sed cum publica pœnitentia iam non ſit in uſu, aliqui dicunt, hunc caſum non eſſe

amplius

amplius reservatum. 4. Blasphemia publica & notoria. Sed secundum D. Thomam hic casus reservatur Episcopo ratione solemnis pœnitentiæ ab Episcopo imponendæ, quæ cùm jam non sit in usu, nec reservatio. Lezana V. Casus, probat nullum casum de jure antiquo esse Episcopo reservatum, de jure tamen novo reservatur eidem abortus fœtûs animati, secuto effectu, & habet annexam excommunicationem. vide Lez. l c. & V. Abort.

Dico 2. In referendis casibus ex consuetudine generali Episcopo reservatis, non conveniunt DD. ut videre est apud eosdem, neq; hæc consuetudo generalis aut eiusdemmodi in omnibus Episcopatibus videtur esse, ait Lezana. Ideo quando de reservatis ex consuetudine in aliquo Episcopatu non constat, solùm habendi illi pro reservatis, quos sibi Episcopi expresse reservant. Peirinis & Ludov. à Cruce apud Lezanam.

Referuntur tamen quatuor casus ex consuetudine generali Episcopis reservati, in Summa Dianæ V. Casus reservati. 1. Homicidium & actualis mutilatio. 2. Crimen falsariorum, addit Mosc. in scripturis, testimoniis, & reticentia veri in judicio. In falsitate tamen quæ in Apostolicis literis committitur, incurritur casus Papalis in Bulla Cœnæ Domini. 3. Sacrilegia furti de re Ecclesiastica & homicidij, vulnerationis in loco sacro. 4. Divinationes, & incantationes, ac Dæmonum invocationes plures refert Mosc. in Examine approb. tit: 6. q 6 & Dela-Cruz de min. Pænit. Sed scrupulus tollitur tenendo præfatam Lezanæ sententiam.

Quæritur, qui casus in diœcesi Crac, reservantur? Rx. quia multi sunt, & facilè haberi possunt, eos ob brevitatem omitto. Videantur in constit. Provinc. L. 4. tit. de Pœnit & remissione & in Reformationibus general. C. 25. apud Mosc. l. c. quorum tamen absolutio tempore Andreæ Trzebicki delegabatur, aliis quatuor reservatis. Vnde in his consulatur consuetudo currens, cuius mentionem non facio, quia facilè mutabilis.

Si Regularis incurrat casum Episcopo reservatum, potest absolvi à Confessario Regulari, cui ordinariè ille vel alii confitentur. Cùm reservatio Episcopalium non extendatur ad Regulares ob exemptionem. Nisi esset casus à jure Episcopo reservatus, vel censura Episcopalis, ut propter procurationem abortus fœtûs animati secuto effectu, tunc enim Superior proprius esset adeundus. Nisi dicamus Regulares privilegiatos habere facultatem absolvendi à prædictis de qua mox.

Refert etiam Dela Cruz l. c. casus ex consuetudine generali Episcopo reservatos habentes annexam excommunicationem. Sed Mosc. p. 9. Elem. eos refert inter excommunicationes Papales non reservatas.

Dico 3. Pro casibus ab Episcopo reservandis hæc statuit Cõgregatio Episcoporum & Regularium sub Clem VIII. in decretis anni 1601. ubi hæc. *monentur omnes, ut paucos, eosq; tantùm,* (intellige, reservent) *quos ad Christianam disciplinam retinendam &c. necessariò reservandos esse judicaverint.* item eadem S. C de anno 1602. hæc habet *Prohibet etiam, ne sibi superfluè reservent casus in Bulla die Cœnæ Domini legi consueta contentos, neq; alios Sedi Apostolicæ specialiter reservatos.* vnde

vnde infero, si casus Sedi Apostolicæ reservatus, per privilegium Regularibus absolvendus concederetur. & ab Ordinario loci reservaretur, intrepidè Regulares ab eo absolvere possent. cùm inferior nequeat limitare privilegium Superioris. Subjungitur etiam, *Facultatem verò & licentiam absolvendi à casibus reservatis, quam in scriptis tantùm concedi permittebatur, etiam vivâ voce concedi posse declarat.* V. Barb. de offi: & potest. Episcop. allegat 50; in fine & in Collect. Bull. V. Casus reservati. Vbi etiam refert ex eadem S. C. non posse esse casum reservatum, restitutionem incertorum, nec eorum qui nocte per civitatem inhonesta cantant, nec violatores festorum.

Dico 4. Probabile est, quòd ignorans reservationem non incurrat illam, quia cùm sit pœnalis secundùm. Bonac. de Sacram. d 5. q 5. punc. 5. & alios, non incurritur ab ignorantibus, sicut nec aliæ pœnæ. Gab. à S. Vinc. V. Casus.

Dico 5. A casu reservato absolvit, qui reservavit. Item Superior reservantis. Qualis non est Archiepiscopus respectu Episcoporum, nisi dum actualiter visitat. Absolvit etiam à reservatis, cui delegavit potestatem propriùs reservans, vel Superior proprii reservantis.

Dico 6. Qui privilegium obtinuit à Sede Apostolica ab omnibus censuris & casibus reservatis, nequit absolvere à censuris in Bulla Cœnæ contentis & à casibus ab Episcopo loci reservatis. Bonac de Sacrament. Pœnit. q 7. punc. 5. probat ex decreto Clem. VIII. in Bulla quæ incipit *Sacra Congregatio*, ubi sub pœna excomm. ipso facto incurrendæ, aliisq; gravissimis pœnis privationis officii &c. præcipit, ne quis extra mortis articulum prætextu cuiuscunq; privilegii absolvat à casibus in Bulla Cœnæ contentis, & ab excomm: ob percussionem Clerici, vel ob violationem immunitatis Ecclesiæ, juxta constitutionem Greg. XIII. vel ob provocationem & pugnam in duello, juxta decretum Sacri Conc. Trid. & Constitutionem Greg. VIII. vel ob simoniam realem scienter contractam. vel confidentiam beneficialem. vel violationem clausuræ Monialium ad malum finem.

Secundam partem idem Bonac. de Cens. d. 1. q. 3 pun. 1. probat authoritate Navarri, Graffij. Farinacii & aliorum tacitè relatorum. Ex ratione, quia dum Pontifex condit aliquam legem, non intendit derogare statutis & consuetudinibus particularibus locorum. C. 1. de constitutiobus in 6. allegat etiam Bullam Clementis VIII. quæ incipit, *Sacra Congregatio*, ubi decernit ne ullus prætextu cuiuscunq; privilegii absolvat à casibus reservatis Episcopo. Videnda sunt necessariò, dicenda in 5. d 10. q. vnico. Adde in Summa Dianæ V. Absol: à Reserv. refertur Sacram Congregationem ex mandato Vrbani VIII. abrogâsse privilegia Regularium absolvendi à casibus Episcopalibus etiamsi extarent extra Italiam.

Dico 7. Facultas concessa Episcopis absolvendi suos subditos in foro conscientiæ à quibuscunq; casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, concessa inquam in Trid. Sess. 24. de reform. C. 6. revocata censetur per Bullam Cœnæ. ibi. *etiam Episcopali vel alia majori dignitate præditis* &c. *ac cuiusvis Concilij decreta*, Præterea declarationibus Summorum Pontificum, praxi curiæ Romanæ, & declara

declaratione S. C. probat Lez. V. Bulla Cœnæ. Bonac. l. c. punc. 1. pro utraque sententia DD. refert. Summa etiam Dianæ V. absol. à reserv. oppositam Lezanæ, (exceptâ hæresi) insinuat. signum ergo declarationes relatas non esse authenticas, nec praxim curiæ Romanæ universalem, immo alqui, facultatem concessam Episcopis absolvendi suos subditos ab hæresi occulta, negant revocari per Bullam Cœnæ. V. Summam Dian. V. absol. ab hæresi. Quid autem veniat nomine casus vel hæresis occultæ, sciri nequit, nisi sciatur quid veniat nomine casûs vel hæresis publicæ. talis autem est per Granadum quæ scitur à majori parte communitatis, quæ constat saltem decem personis. Idem colligo ex Gab. à S. Vinc. V. Notorium. & Bonac. de rest. d. 2. q. 4. punc. 6. Sed hoc, tantùm est publicum respectu talis congregationis. V. dist. 28. de Censuris.

Dico 8. Prælati Regularium non possunt extra necessitatem, de qua d. 64. Conc. 15. suos subditos absolvere à casibus Bullæ Cœnæ, quicquid sit de privilegiis quondam habitis. Manifestè patet ex Bulla Cœnæ sub Vrbano VIII. ibi. *Quorumvis Ordinum etiam Mendicantium*, & declaratione S. C. 1618. 17. Nov. Quod à fortiori procedit de Confessarijs Regulariũ respectu quoruncunq; pœnitentium.

Dico 9. Prælati Regularium, etiam seclusis privilegiis possunt absolvere suos subditos à censuris, quæ jure communi sunt commissæ Episcopis, Lezana V. Clericus ex Suarez & Peirinis. Eò quòd Prælati Regularium habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in subditos. A censuris autem quæ specialiter commissæ sunt Episcopis, ut legatis Papæ, Prælati Regulares absolvere non possunt, qualiter committitur Episcopis in Trid. absolutio ab hæresi occulta. Excipe casum difficilioris aditûs ad Papam.

Dico 10. Confessarii Regulares extra Italiam & in Vrbe virtute privilegiorum absolvere possunt à casibus Papæ reservatis extra Bullam Cœnæ, etiam sequentibus. 1. à violatione clausuræ Monialium ad malum finem. 2. à violenta manu in Clericum. 3. à simonia reali scienter contracta. 4. à confidentia beneficiali. 5. â pugna in duello. 6. ab extráctione rei ab Ecclesia absq; licentia Episcopi. Ita refert Lez. t. 1. qq. Reg. C. 19. n. 15. & 16. & citat declarationẽ S. C. sub Vrbano VIII. hanc conclusionem non contradicere decreto Clementis VIII.

Et dato quòd præfati Confessarii à prædictis casibus absolvere non possent, ab aliis reservatis Papæ possent, ut probat idem Doctor l. c. & loquitur de Confessarijs Reg. etiam intra Italiam.

Occasione 6ti casûs scias immunitatem Ecclesiasticam non favere. 1. hæresi, hoc est si hæreticus propter hæresim puniendus fugiat. 2. homicidio & mutilationi in Ecclesia vel cæmeterio factis. 3. homicidio proditorio. ille autem, ut recitat Bonac. circa 1. præc. proditoriè occidit, qui occidit id non prævidentem, seu qui occidit cúm quo amicitiam simulabat. seu qui dolosè seducit ut occidat. 4. Assasinio. Assasinium dicitur cùm quis conducit ad occidendum, aut mercede conductus aliquem occidit. 5. crimini læsæ Majestatis. 6. latrocinio publico, & grassationi viarum. 7. depopulationi agrorum.

Scias etiam, cùm casus Papales sint reservati ob annexam excomm: ideo Regulares absolvunt ab excommunicationibus Papæ reservatis in dictis casibus.

Dico 11. Licèt non possint Regulares absolvere à casibus quos sibi Episcopi reservant, non prohibentur tamen ex vi decreti Clementis VIII. absolvere à censuri Episcopis reservatis, scilicet à jure, non tamen ab homine latis, aliàs Episcopi frustra aliquem excommunicarent. Item absolvere possunt Regulares à casibus à jure Episcopis reservatis. Gab. à S. Vinc. V. Casus reservatus, quo ad omnes partes. Romæ impressus sub approbatione Magistri Palatii. Patet etiam conclusio ex ijs quæ adducit Dela Cruz de Ministro Pœn. dub. 5. conclus. 4.

Dico 12. Impeditus adire Pontificem pro obtinenda absolutione à reservato, potest adire Episcopum & impeditus adire etiam Episcopum, potest ab alio confessario absolvi: Adverte apud Gab. à S. Vinc. non fieri restrictionem ad Parochum, ita ut stante impedimento adeundi Episcopum, necessariò sit adeundus Parochus, interpretando benignè voluntatem Summi Pontificis, non intendentis suorum casuum Parochos esse necessariò commissarios.

Sed in quo casu id quod est expressum in conclusione, licet. ℞ quando v. g. timetur infamia vel scandalum ex omissione confessionis, vel communionis. Summa Dian, l. c. ex Granado.

Sciendum. Sic absolutus tenetur se præsentare Superiori vel delegato, non ut denuò absolvatur, sed ut Superiori debitus honor detur, vel si præstanda sit satisfactio parti. Per responsum ad quæsitum mitigatur sententia Mosc. & aliorum, supra d. 64. conc. 10 Quam sequendo si habens casum reservatum nequeat Superiorem vel delegatum adire, & interim periculum infamiæ vel scandali urgeat potest communicare vel celebrare non confessus, si nullius aliàs p. m. sibi conscius Opat. de Pœn. d. 16. q 6. citans Angelum & Nau. sed factâ contritione.

Dico 13. Absolutus in articulo mortis vel stante alio impedimento per Sacerdotem inferiorem non habentem privilegium, à casu reservato non habente annexam excomm: non tenetur comparere coram Superiore si convalescat D. Ant. Palud. Sylv. & Armilla apud Fern. de Min Pœnit. Secus si fuit annexa excommunicatio reservata. aliàs omittens ex contemptu incidit in eandem excommunicationem C. eos de sententia excomm: latam. Dixi ex contemptu, nam hoc excluso non incidit. Caiet. & Led. apud Dela-Cruz de Min. Pæn. Nota ex D. Th. apud eundem, convalescentem non teneri comparere coram Superiore ut absolvatur, sed ut Superiori innotescat, & videat quo opus.

Dico 14. Dum subditus alicuius Episcopatûs ex casu versatur in alio Episcopatu, & confitetur approbato ab Ordinario loci in quo versatur, prout potest ex consuetudine recepta, si habet peccatum reservatum in tali Episcopatu, tenetur secundùm Fern. l. c. ex Caiet. & D Ant. adire reservantem, non autem si habeat reservata in proprio Episcopatu, ab his enim absolvi potest extra propriam diœcesim, nisi hac ratione extra iret. Sotus tamen apud eundem docet talem pœnitentem non posse absolvi à reservatis proprii Episcopatûs, posse tamen absolvi à reserva-

reſervatis alieni. Ego judico talem poſſe abſolvi à reſervatis in proprio & in alieno Epiſcopatu, à reſervatis quidem in proprio, eò quòd peregrini & viatores non obligentur particularibus ſtatutis dum abſunt. In alieno, eò quòd ijdem non obligentur iiſdem ſtatutis locorum ubi ſunt, ut patet ex ijs quæ docentur in tract. de legibus.

Dico 15. Prælati Regularium, ex decreto Clem. VIII. hos tantùm caſus poſſunt ſibi reſervare. 1. Veneficia, incantationes, ſortilegia. 2. Apoſtaſiam à Religione, ſive habitu dimiſſo ſive detento 3. Nocturnam ac furtivam, è monaſterio ſeu conventu egreſſionem, etiam non animo apoſtatandi factam 4 Proprietatem contra votum paupertatis, quæ ſit p. m 5. juramentum falſum in judicio regulari ſeu legitimo 6. procurationem, auxilium ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſecuto. 7. Falſificationē manûs aut ſigilli officialium monaſterii, aut conventûs 8. Furtum de rebus monaſterii ſeu conventûs in ea quantitate, quæ ſit p. m. 9. Lapſum carnis voluntarium opere conſummatum 10. Occiſionem, vulnerationem, ſeu gravem percuſſionem cuiuſcunq; perſonæ. 11. Malitioſum impedimentum ſeu retardationem, aut apertionē literarum à Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Dico 16. Superiores Regularium non poſſunt reliqua peccata v. g acceſſum ad Moniales &c. prohibere ſub excommunicatione ſibi tantùm reſervata, refertur Sacra Cong. in Summ Dian V. Caſus reſervati. Nam Clem. VIII. prohibet omnium reſervationem, & tale peccatum ratione cenſuræ reſervatum manet, vnde patet reſervationem excommunicationis adinventam in fraudem ſupradicti decreti, & ideò oppoſitam ſententiam nonnullorum non eſſet admittendam docet Diana & Lezana.

Dices. Si ſuperior extra præfata reſervaret aliquid ſub excommunicatione teneretur inferior obedire, cùm teneatur ſe accommodare ſententiæ probabili Superioris. ℟. Quando inferior habet opinionem probabilem, quod præceptum ſit illicitum vel extra Superioris juriſdictionem, poteſt inferior non obedire. Palaus & alii. in Sum. Dia. V. Opinio. Accedit, quod ſententia docens Superiores Regularium poſſe reliqua peccata prohibere ſub cenſura ſibi reſervata, ſecundùm Lez. t. 1. qq Reg. C. 18. non poſſit in praxi ſuſtineri, & ſic ſit practice improbabilis.

Dico 17. Caſus in Religione reſervari ſecundùm communem, non afficiunt Novitios, cùm hi in oneroſis non cenſeantur Religioſi. Reſervati verò ab Epiſcopo, non afficiunt impuberes Sicut enim hi pro tali tempore non incidunt in alias pœnas, ita nec in hanc Gab. à S. Vinc V. Caſus reſerva. Scias, annos pubertatis in maſculo haberi anno 14. completo, in fœmina, duodecimo. Hæc reſervatio ceſſat mortuo Epiſcopo, niſi ſit per ſtatutum, vel conſuetudinem, reſervatio quoad Regulares, amoto Prælato, ſi ipſe tantùm reſervavit.

Dico 18. Confeſſarius qui incidit in caſum reſervatum, poteſt hoc modo petere facultatem. Peto facultatem, vt abſolvatur vnus ſubditus tuus, Gab à S. Vinc. Qui etiam refert decretum Clem. VIII. quando Prælatus Regul. negat licentiam abſolven-

absolvendi à reservatis, potest pœnitens absolvi directè à peccatis. pro una Vice? Quod etiam, ex nonnullis DD. judico de Episcopo negante facultatem.

Dico ultimò. Licèt Regulares extra Italiam & in Vrbe existentes possint absolvere à Papalibus extra Bullam Cœnæ, non tamen à reservatis in Religione. aliàs frustra reservarentur. Lez. V. Confessarius Regul. Quare ab his, non potest dari absolutio, nisi dependenter à dispositione Superioris, ut patet ex quodam decreto Vrbani VIII. apud Lez t. 1. C. 19. Quòd si Religiosus veniat de uno Conventu ad alium, habens reservatum, modò hoc non faciat in fraudem, non est necessarium Superiorem adire, elicitur ex DD. supra cit.

# DISTINCTIO LXVII.

## *Explicantur conditiones Ministri Pœnit.*

Dico 1. Secundùm Caiet. & alios, Confessarius quinq; debet habere conditiones, scilicet, *potestatem*, *scientiam*, *prudentiam*, *bonitatem*, *sigillum*. potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas ordinis habetur ex Sacerdotio, jurisdictionis, ex officio pastoris, vel etiam ex commissione proprii pastoris. Et sic Parochus quàm primò instituitur, sine vlteriori approbatione habet potestatem in proprias oves. Potestas ex officio, dicitûr ordinaria, ex commissione, delegata. Hæc de potestate. V. d. 65. & 66.

Dico 2. Non omnis qui judicatur idoneus ad audiendas confessiones in aliquo certo loco, eò ipso judicatur etiam idoneus pro aliis locis. Nam audiens confessiones in aliquo pago, non indiget tantâ scientiâ, quantâ ille, qui in aliqua civitate. ubi plures difficultates v. g. in contractibus &c. occurrunt.

Dico 3. Confessarius tantâ debet pollere scientiâ, ut valeat de statu pœnitentis judicare, & discernere mortalia à venialibus. 2. ut valeat cognoscere circumstantias speciem mutantes & notabiliter aggravantes 3. Quibus annexa restitutio bonorum corporis famæ & honoris. 4. an peccatum reservatum, an habeat annexam excommunicationem &c. & sic tenetur scire casus reservatos, censuras saltem communiores, & idem de irregularitatibus. 5. quæ dispositio necessaria in pænitente. tandem quæ remedia contra peccata?

Dico 4. Non est necessarium ut Confessarius per se ipsum possit omnia determinare, sed sufficit ut in occurrentibus difficultatibus possit dubitare, & dubitando libros vel doctiores consulere, v. g. an in tali casu restitutio facienda, &c. Immo nec hic recursus semper est necessarius, v. g. dum tantùm agitur de gravitate peccati in difficili casu an scilicet sit m. vel V. sufficit enim cognoscere peccatũ esse cõmissum. Sylv. V. Confessor. alias vix aliquis esset Confessarius idoneus.

Dico 5. Confessarius non est obligatus ut de singulis peccatis ferat judicium in particulari an videlicet pœnitens fuerit excusatus, per ignorantiam vel inadvertentiam vel ob aliam causam. Sed sufficit quòd peccata audiat, & aliunde sciat, quòd peccata quæ pœnitens dicit, mortalia vel venialia sint ex genere suo, alias

alias enim valdè onerosum esset tribunal Pœnitentiæ. Secus dicendum, quando imponenda restitutio, prohibendus contractus, vel quid simile tunc enim particularia examinanda ad ferendum judicium. Item, dum valde rudes audiuntur.

Dico 6. Non est opus, Confessarium habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, quando imponit satisfactionem, sed sufficit recordari imperfectè status pœnitentis. quòd saltem est necessarium ne dicatur cæcè imponere satisfactionem. hæc de scientia.

Dico 7. Confessarius cavere debet, ne audiens aliquod grave peccatum hæreat similis attonito, vel gestu, motu, suspirio, aliovè simili modo det indicium indiscretæ displicentiæ, ne hoc modo pœnitentem terreat vel impediat, à dicendis aliis peccatis.

Dico 8. Caveat Confessarius, ne audito primo peccato vel secundo, in ipso limine confessionis peccatorum gravitatem exageret, hoc enim commodiùs post omnium peccatorum confessionem fieri potest. unde permittat pœnitentem prosequi confessionem etiam crasso modo, ut sic sciat quibus peccatis involutus, & de quibus interrogandus, ubi nec omittat, quæ dubitat eum commisisse, de circumstantiis, & numero in mortalibus interrogando. Interrogando autem sit discretus, pœnitentem non nimis molestet in enumerandis circumstantiis, nisi quas viderit necessariò exprimendas.

Dico 9. Confessarius in fine confessionis pœnitenti sincerum dolorem & verum propositū inculcet. Divinam misericordiam vel justitiam juxta pœnitentis statum proponat, ut bona opera, quæ præter impositā pœnitentiam faciet ( ad quæ tamen non est obligandus ) vel si aliquid patietur, in pleniorem satisfactionem offerat. Tandem, si necessarium videbitur remedia opportuna contra peccata adhibeat, v. g. si pœnitens in luxuriam proclivis, carnem maceret. hæc de prudentia.

Dico 10. Ad bonitatem confessarii pertinet, ut sit in gratia, alias exercendo actualiter officium Confessarii sacrilegium committeret. Sufficit tamen, si est in p. m. conteri, & non obligatur ante audiendas confessiones confiteri, etiam habitâ commoditate Confessarii. Item ad eandem bonitatem pertinet, ne sit aliquâ censurâ innodatus. Sigillum specialem distinctionem petit. Sextam conditionem ponit Mosc. scilicet fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc. C. 4.

# DISTINCTIO LXVIII.

## De Sigillo Confessionis.

TRiplici præcepto Confessor obligatur ad servandum sigillum confessionis. naturali, Divino & humano. naturali, quia de jure naturæ est servare secretum sibi commissum. Divino. quia confessio quæ est juris divini, sine secreto esset nimis odiosa proinde moraliter impossibilis. humano denique seu Ecclesiastico, quia Ecclesia strictissimè præcipit servari confessionis sigillum & pœnis gravissimis eius violatores vult puniri, ex P. Gonet in Manuali Thomist. de Sacram. Pœn.

docet tamen Mosc. in Exam: approb. tit. 7. q. 10. nullam esse censuram aut pœnam defacto, præter p. m. vnde primò est pœna depositionis ferendæ. 2. cogendus est talis Sacerdos vt perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, ut refert Opat: de Pœnit. d. 13. q. 1. mutata in reclusionem perpetuam in monasterio.

Nota 2. Sacerdos violans sigillum confessionis triplex peccatum committit, primum detractionis infamando proximum. Secundum infidelitatis non servando secretum. tertium sacrilegii faciendo contra reverentiam huius sacramenti. ex Gonet. l. c

Dico 1. Confessario non licet revelare peccata mortalia etiam in communi, dicendo, iste mihi confessus est peccata mortalia. Immo nec venialia in particulari, dicendo v. g iste confessus est mihi verbum otiosum, benè tamen in communi, dicendo. Iste confessus est mihi venialia, aut istum absolvi. Quæ, etsi non sint peccata, tamen ex eorum manifestatione potest deveniri in peccatum pœnitentis, cadunt sub sigillo confessionis. Sub quo non cadunt dona & virtutes, cùm ex tali manifestatione non reddatur confessio odiosa. nisi in aliquo casu essent necessaria ad explicationem peccati, & deveniretur in cognitionem huius.

Dico 2. Confessarius tenetur celare sub hoc sigillo, licèt sint peccata enormia contra bonum commune, etiamsi pœnitens dicat se non habere animum cessandi ab illis. nam adhuc est verè confessio Sacramentalis in ordine ad absolutionem, etsi defacto non sequatur. Secus dicendum, si confessio esset ficta. hæc enim deobligat à sigillo. Fern. de Min. Pœnit. Dela Cruz q. 6. de Pœnit. &: alii. cautè tamen procedat Confessarius.

Dico 3. Si quis impiè Confessarium interroget sub juramento, an in confessione tale vel tale peccatum audierit, potest secundùm D. Thomam jurare se illud nescire, subintelligendo tanquam homo. Si urgeat, an audierit ut Deus, etiam jurare potest, subintelligendo per modum causæ principalis. quia non jurat falsum. Amphibologia enim materialis, mendacii expers, & sic licita, nec ab Inn. XI damnata V. Gonet in Manuali Thomistarum, de fide C. 2 § 3.

Dico 4. Frangitur sigillum confessionis, si Confessarius loquendo de loco non valde amplo, aut de aliquo monasterio, dicat, in eo gravia scelera committi. nam fieri potest, ut non levis suspicio de aliquo particulari concipiatur, & aliqui jacturam famæ patiantur. Secus, si id de aliqua ciuitate loquatur Bonac. q. 6. de Pœn. sect. 5. punc. 4. quoad vtramq; partem, ex Nau. Nug. & aliis.

Dico 5. Quando ex usu notitiæ per confessionem comparatæ: nulla sequitur etiam indirecta confessionis revelatio, nec morale periculum talis revelationis, licitum est, uti tali notitià extra confessionem: Ita omnes referente Fern. l. c. hinc in sensu conclusionis, Confessarius potest res suas meliùs custodire. abstinere à calice in quo scit esse venenum. deflectere à via, in qua scit sibi paratam mortem ex vnius latronis confessione, monere prælatum ut vigilet super gregem suum &c. Sed in his & similibus procedat Confessarius cautè. Dixi, *extra confessionem.* Nam Confessarius potest in confessione uti scientiâ ab ipso pœnitente habitâ, in

alia confessione. consequenter potest Confessarius in confessione in qua pœnitens narrat peccata eiusdem rationis cum peccatis alias confessis reprehendere pœnitentem ob peccata sæpiùs perpetrata. Bonac. l. c. cum Onuphrio, Nau. Sanch. & Henriq Ex quo ne inferas, licere ex confessione unius. interrogare de speciali, alium, hoc enim non licere, extra controversiam est.

Dico 6. Si Prælatus ex sola confessione scit alicuius indignitatem ad Officium, non potest eum privare illo Officio, ait tamen S. Th. quodl 5. a. 13. *Si per amotionem ab administratione peccatum nullatenus manifestaretur, puta si in aliquo monasterio esset consuetum quòd Abbas pro suo libitu de facili aliquos ab administratione removeret, tunc aliâ occasione acceptâ potest subditum sibi confessum ab administratione removere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, si talis administratio esset subdito periculosa inposterum. Quamvis etiam in hoc casu melius esset, quòd eum induceret ad cessionem petendam* Sed S. Th. loquitur sub conditione de possibili hoc est. si posset fieri remotio ab officio cum tanta cautela, ita ut omnis suspicio evitetur de confessionis revelatione, & quòd nullatenus violaretur sigillum Sacramentale. quæ quidem conditio, quàmvis speculativè & metaphysicè posset esse possibilis & vera, nihilominus practicè & moraliter est impossibilis. & conditio impossibilis habetur pro non adjecta. Ita explicat P. Hyac. Donatus, Laynensis to. 2. par. 1. tr. 4. q. 19. n. 23. Docet etiam Bonac l. c. ex Soto, Reginaldo & aliis, posse Confessarium semotâ omni revelatione, etiam indirecta (sic enim loquimur) reddi vigilantiorem circa gregem suum, modò ab aliis usitato, quæ ultimæ particulæ benè notandæ.

Dico 7. Si pœnitens ex necessitate manifestavit in confessione peccatum complicis v. g. dicendo, peccâsse cum sorore. Confessarius tenetur peccatum complicis occultare sub sigillo confessionis. Nam tunc peccatum complicis pertinèt ad confessionem. Si autem pœnitens manifestaret peccatum complicis sine necessitate, hoc est, si manifestatio complicis non esset ullo modo necessaria ad manifestationem peccati, confessarius non teneretur tale peccatum occultare sub sigillo confessionis, sed tantùm sub secreto naturali, ait Dela-Cruz & nonnulli à P. Gobat in præsenti tacitè relati, sed oppositum docent alii, & securius.

Dico 8. Prælatus, si ab eo petatur licentia à reservatis, tenetur ad sigillum confessionis. Item laicus audiens alicuius confessionem in necessitate. sensu d. 68. conc. 1. licèt talis confessio non sit Sacramentalis. Item, qui se fingit Confessarium, aut qui casu audit peccata alicuius dum confitetur. Idem de reperiente chartam in qua peccata scripta.

Dico 9. De licentia pœnitentis potest revelari eius confessio, sed hoc fiet dum cedit in bonum pœnitentis, aliàs non congruit v. g. ad communicandum eius confessionem alii peritiori, qui tamen tenebitur ad sigillum. Potest etiam de licentia pœnitentis revelari complex à fortiori latro qui v. g. innocentem ducit in aliquo loco occidendum & declinat in Ecclesiam cum eo, ut confiteatur, potest revelari de licentia pœnitentis. Potest etiam dexteritas Confessarii adinvenire aliũ modũ de licentia pœnitẽtis liberãdi eundem.

Dico 10. Si Confessarius sciat peccatum aliunde & extra confessionem non tenetur illud celare sub sigillo, cùm jam sciat ut homo. Non tamen potest de eo loqui ut audito in confessione.

Dico 11. Dum Confessarius ex rationabili causa injungit pœnitenti publicam restitutionem famæ, non censetur revelare peccatum, cum aliunde sciatur restitutionem famæ esse necessariam. Vnde scias, doctrinam Moscic. in Exam. app. tit. 7. q. 9. Si periculum revelationis, non expedit pœnitentiam publicam injungere etiam pro publico crimine. Nec ad eam potest cogi pœnitens, & satis est, ut docet idem Doctor ex Fern. Si pro publico satisfaciat peccator occultè. Sed rarò revelatio in hoc casu timenda. cùm aliunde sciatur publicum scandalum, non nisi publicè posse tolli. & hâc ratione, excusabantur à fractione sigilli imponentes, antiquis temporibus, pœnitentias publicas secundùm Canones, quæ publicis & nō privatis delictis imponi poterant. Docet tamen Samuel de Lub. V. Pœn. sub censura S. M. Ecclesiæ Canones pœn. nunquā in cōfessione Sacramētali fuisse servatos.

# DISTINCTIO LXIX.

## *De Subiecto Sacramenti Pœnitentiæ.*

DIco 1. Complex peccati confessarii est capax absolutionis ab eodem Confessario. Quare, licèt non conveniat ut Sacerdos audiat confessionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato, tum propter periculum, tum quia minor verecundia, si tamen absolveret absoluta esset. Quod autem Aug. de vera & falsa pœnit. C. 20 dicit, *Nullus officio Sacerdotis uti debet, nisi immunis ab illis sit, quæ in alijs judicat*, intelligendum est secundùm congruitatem, nōn secundùm necessitatem Sacramenti. Ita S. Th. in 4. d. 19. q. 1. a. 3. q. 2. ad 2.

Dico 2. Confessarius sciens malum statum pœnitentis, quem ipse pœnitens ignorat invincibiliter, si habeat spem emendationis, & possit absq; scandalo & gravi suo damno pœnitentem à malo statu vindicare, tenetur eum monere. Quia status ille secundùm se est malus, & sicut fieri potest tollendus.

Dixi, *si habeat spem emendationis*, aliàs enim non tenetur. quia talis monitio obesset, & non prodesset. nam jam peccaret pœnitens non materialiter solùm, sed formaliter.

Item dixi, *dum potest absq; gravi scandalo*. Quia scandalum, si sit activum, potiùs vitandum, quam status materialis peccati. hæc quoad casus particulares relinquuntur judicio prudentis.

Quid dicendum de eo, quem Confessarius scit certò peccâsse, & ille tacet vide d. 58. conc. 5. examinando particulam libera.

Dico 3. Si pœnitens proposuit bis vel ter in aliis confessionibus restituere & non restituit non est absolvendus, quia Confessarius nequit judicare talem habere efficax propositum. Fern. in præsenti ex D. Ant. Caiet. Sylv. Nau. & Corduba.

Dico 4. Quando pœnitens tenetur deserere occasionem proximam peccandi, quam-

di, quamvis possit Confessarius semel aut bis illum absolvere, antequam defacto deserat, eò quòd speret emendationem, rarò tamen id facere debet, quia experientia docet pœnitentem semel absolutum rarò occasionem relinquere, immo potiùs novis modis se implicare. Ita suadetur in Sum. Dia. ex communi sententia V. Confessarius quo ad examen. Circa concubinarium tamen Confessarius tenetur esse magis rigorosus, quare nec pro prima vice absolvendus. Mosc. p. 5. Element. ad S. Confess: numerat casus in quibus neganda aut differenda absolutio.

Dices. Pœnitentem habere ius ad absolutionem, etiamsi millies concubinam expellere promiserit, dum extraordinaria signa contritionis, & propositum ostendit, ac proinde Confessarius ei absolutionem negare non potest. ℞. Dato id procedere de Confessario ut judice, non tamen ut Medico, qui tenetur adhibere remedia ad cavenda peccata futura, qualis est dilatio absolutionis. quamvis enim contritionis signa & propositum cognoscat, semper tamen justè timere debet, remansuram occasionem si absolutionem concedat. Sum. Dia. l. c, ex Palao.

Dico 5. Confessarii non debent se admodum difficiles gerere in absolvendis recidivis, quales sunt, qui in blasphemias, in juramenta falsa, &c. frequenter incidunt. Matt. enim 8 interroganti Petro dictum fuit. Non septies, sed septuagesies septies ignoscendum esse fratri peccanti. Nihilominus non est absolvendus pœnitens recidivans (tanquam non dans nec ostendens sufficiens signum de cætero non peccandi) si nulla emendatio, aut eius inchoatio in eo, post tot confessiones appareret, nulla contra passiones resistentia, sed semper suarum cupiditatum expletio deprehenderetur. Moscic. in Exam. tit. 6. q. 14. V. dicta l. 1. d. 12. conc. 8.

Ad huius evidentiam scias Quamvis pœnitens non teneatur explicare consuetudinem, ut docet Bonac. de Pœnit. q. 5. Sec. 2. punc. 2. cum aliis, nisi hæc oriatur ex occasione proxima, quàm vitare tenetur. potest nihilominus Confessarius ad cognoscendum propositum pœnitentis, de consuetudine interrogare, & tenetur respondere, ut decrevit Innoc. XI damnando propositionem 58. Cùm consuetudo peccandi arguat infirmum propositum.

Dico 6. Pœnitenti recidivanti proponenda sunt remedia. E quibus alia juvant ne reincidat, alia, postquam reincidit, ne sæpiùs relabatur, primi generis possunt esse hæc 1. Oratio aliqua brevis v. g. *Deus in adjutorium meum intende*, vel *cor mundum crea in me Deus* vel *fiat Domine cor meum immaculatum*. 2. applicatio mentis ad aliquid, quod pœnitentem removere possit à peccato, ut consideratio mortis, inferni, gloriæ cœlestis, &c. juxta propensionem pœnitentis. aliqui enim magis moventur pœnis, quàm beneficiis. aspectus alicuius imaginis v. g. Crucifixi &c. Demum admotio alicuius rei, quæ dolorem inferat carni v. g. candelæ ad digitum &c.

Secundi generis possunt esse hæc 1. recitatio psalmi miserere flexis, vel etiam nudis genibus. 2. deosculatio terræ, quinquies vel pluries. 3. Jejunium sequenti die, vel aquæ potus in sequenti mensa. 4. flagellum vel gestatio cilicii

sequenti horâ vel vespere. 5. eleëmosyna aliqua. Deniq; ut saltem post tertiam vicem redeat ad confessionem, ut scilicet ratio delicti postulabit. Hæc remedia omnia vel saltem aliqua proponenda pœnitenti, ut ipse assumat aliquod tanquam necessarium. tenetur enim ad aliquod ex prædictis assumendum. Non tamen imponenda sunt cum obligatione, nisi habito priùs suaviter consensu pœnitentis, alias potiùs obesse possent, quàm prodesse.

Nonnulla ex his proponi possunt ad eradicandas variorum regnorum in blasphemando vel maledicendo consuetudines, vel etiam suadeat Confessarius talibus & similibus consuetudinariis ad impetrandam â Deo gratiam, saltem ter, dum v. g, surgunt, & pro tota die intentionem formant, invocationem Nominis IESU & MARIÆ. Notitia talium remediorum pertinet ad prudentiam Confessarii.

# DISTINCTIO LXX.

## *De Clavibus Ecclesiæ.*

DIco 1. Clavis Ecclesiæ non alius est, quàm *potestas ligandi & solvendi quâ judex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno Cœlorum* S. Th. q. 17. Supp. a. 2.

Dico 2. Clavis ratione tantùm differt à charactere Sacerdotali S. Th. l. c. ad 1. Nam eadem qualitas prout refertur ad corpus Christi verum consecrandum, dicitur character seu potestas consecrandi, & prout refertur ad ligandum vel solvendum fideles dicitur clavis. Quare Christus D. in ultima Cœna contulit Apostolis characterem cum clavibus, quantùm ad substantiam, sed usum clavium dedit eis Ioan. 20 dicendo. *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis &c.* Sicut modo datur Sacerdotibus clavis, quantùm ad substantiam cum charactere, in illis verbis, *accipe potestatem offerendi Sacrificium &c.* & postea, quando in fine Missæ displicatur casula, & dicitur ijs jam ordinatis, *accipe Spiritum S. &c.* explicatur magis potestas jam data.

Dico 3. Duæ sunt claves in Ecclesia, *una scientiæ*, quæ non consistit in habitu scientiæ, *sed in authoritate judicandi de dignitate aut indignitate pœnitentis*. Secunda *potestatis*, quæ consistit *in authoritate pronuntiandi vel non, sententiam absolutionis*. ex S. Th. a. 3.

Dico 4. Potestas jurisdictionis pro foro externo ad ferendas censuras, & pro foro interno ad absolvendum in foro Pœnitentiæ, non sunt propriè claves. Hanc Dela Cruz in præsenti dicit esse comm. Nam secundum D. Thomã clavis est idem cum charactere, prædictæ autem potestates non sunt idem cum charactere. Nam prima committi potest sæculari baptizato, secunda autem licet supponat characterem, non tamen confertur cum eo, sed postea datur ab Ordinario sine nova consecratione. Vocat quidem eam S. Th q. 25. Supp a. 2. ad 1. clavem, sed largè, vnde dicenda conditio applicans, & constituens materiam in quam exerceatur virtus clavis.

DISTIN-

# DISTINCTIO LXXI.

## *De effectibus Pœnitentiæ, vbi etiam de reditu peccatorum per ingratitudinem.*

EX Thomiſtis P. Labat tres tantùm numerat effectus Pœnitentiæ. 1. Gratia remiſſiva mortalium quo reducitur reatus pœnæ æternæ remanente tamen reatu alicuius pœnæ temporalis, non tamen ſemper, ſi ſit fortiter fervida contritio pœnitentis. 2. remiſſio venialium 3. recuperatio virtutum & meritorum mortificatorum. Bonac. addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem ſigilli. Sed has Labat revocaret, ad remiſſionem peccatorum.

Quæritur, cum peccata per pœnitentiam verè remittantur, & non tantùm tegantur ut volunt Hæretici, quomodo dicuntur per ſequens peccatum redire? ℞. Hoc ſenſu per ingratitudinem dicuntur redire, inquantum ſequens peccatum majus eſt cæteris paribus, quàm ſi aliquod nunquam fuiſſet remiſſum. Arm. V. ingratitudo. hæc autem ingratitudo, niſi ſit notabilis, non eſt de neceſſitate explicanda in confeſſione. idem l. c. ex S. Th. Quatuor autem ſunt propter quæ ſpecialiter dicuntur peccata redire, ſcilicet odium fraternum, apoſtaſia à fide, contemptus confeſſionis, & dolor de pœnitentia habita, & continentur ſequentibus.

Frater odit, apoſtata fit, ſpernitque fateri,
Pœnituiſſe piget. priſtina culpa redit.

# DISTINCTIO LXXII.

## *De Indulgentijs.*

NOta 1. Indulgentia eſt *remiſſio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debitæ, extra Sacramentum facta, ex theſauri Eccleſiaſtici diſpenſatione.* Nomine theſauri veniunt merita Chriſti Domini. Item interceſſiones & ſatisfactiones Sanctorum, immo ut docet Opat. d. 2. de Ind q. 2. etiam eorum juſtorum, qui poſteà exciderunt à gratia, & in ſtatu peccati ſunt mortui. Hæ ſatisfactiones debent ſuperare peccata, quales fuerunt Iob, de quibus ipſe. *Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram merui in ſtatera, & calamitas quam patior, quaſi arena maris hæc gravior appareret* tantùm autem feci mentionem meritorum Chriſti Dñi. nam actiones Sanctorum quatenus meritoriæ non ingrediuntur theſaurum, Eccleſiæ ut docet P. M. Labat in fine trac. de pœnit. cùm ut tales, etiam ultra condignum, præmientur à Deo. Circa ly *extra Sacramenum facta* V. Opat. l. c. q. 1.

Nota 2. Indulgentia à ſuffragio diſtinguitur. Suffragium enim fit pro alio authoritate privatà, vel applicando ei ſuam ſatisfactionem, vel impetrando ut ſatisfaciat. Indulgentia verò fit authoritate publicâ, etiam, quando per modum ſolutionis applicatur mortuis. Sicut cùm ex ærario publico ſolvitur aliquod debitum, fit authoritate publicâ. ubi ſciendum. Indulgentiam factam mortuis non eſſe judiciariam, & ſic non eſſe abſolutionem, cùm mortui ſint extra juriſdictionem

nem Papæ. Sed tantùm esse solutionem & ad instar suffragii. Vide Opat. l. c. q. 3.

Distinguitur etiam Indulgentia, intellige plenaria, à Iubilæo, sed accidentaliter, inquantum Iubilæum superaddit potestatem à reservatis & commutandi vota, licèt non omnia, &c. plena verò, plenior & plenissima distinctione tantùm nominis gaudent. Opat. d. 4. q. 3. ex M. Cano. Victoria & Soto. unde plenior & plenissima, exagerationem tantùm denotat.

Dico 1. Indulgentiam concedere possunt, Papa, Cardinales, Episcopi & Legati Pontificis. Papa quidem jure divino plenarias, perpetuas & per totum orbem. Reliqui, authoritate Papæ, 40 dierum (præter Cardinales, qui concedere possunt 100 dierum) temporaneas (præter legatum, qui concedere potest perpetuas) & unus quisq; ex his in sua diœcesi, & provincia. Sum. Dia. V. Indulg. Concedit tamen Episcopus in consecratione Ecclesiæ unum annum pro illo die tantùm, & nō anniversario. Pro quo 40. dies tantùm conceduntur.

Dico 2. Capitulum sede vacante, Prælati inferiores Episcopo, etiam Episcopali jurisdictione gaudentes indulgentias concedere non possunt. quia id nullo jure, vel saltem consensu Pontificis tacito probari nequit. Concilium generale absq; speciali concessione Papæ non potest dare plenarias nisi sede vacante ut aliqui apud Bonac. in præsenti punc. 3. docent. Et sic Prælati Regularium, etsi possint applicare sacrificia, & satisfactiones subditorum cui velint antequam fiant, vel dum fiunt, sed non possunt illa jam facta extrahere à Thesauro Ecclesiæ & alteri applicare, sicut nec illud potest qui ea obtulit. Dela Cruz & Samuel de Lub. in præsenti & patet ex conciliis. Nec audiendus Vivaldus in Candelabro de Indulgentiis, qui num. 6. tenet. quòd omnes Parochi, atq; etiam simplices Sacerdotes, modò sint ab Ordinario approbati, possint ministrando Sacram. Pœnitentiæ concedere indulgentias. solum enim ut ait citatum Academiæ Crac. lumen Opatovius d. 3. possunt minuere sacramentales pœnitentias injunctas vel injungēdas, pijs exhortationibus, augendo in illis dolorem & contritionem. Immo, ut refert citatus Doctor, totum illud Cap. ex Cand. jussu Clementis VIII. expunctum est.

Dico 3. Episcopus non potest largiri indulgentias defunctis, patet ex usu & praxi Ecclesiæ, quæ est optima interpres legum, nunquam enim leguntur Episcopi defunctis largiti fuisse indulgentias. Opat. l. c. ex D. Bonav. & Nau.

Dico 4. Quatuor requiruntur ut indulgentia valeat. 1. Causa rationabilis. 2. Authoritas dantis. 3. ut recipiens sit in statu gratiæ. 4. opus aliquod particulare per quod applicatur singulis indulgentia.

Ad conclusionis evidentiam scias, licèt causa indulgentiarum non debeat esse adæquata effectui, hoc est remissioni pœnarum, aliàs non esset indulgentia sed commutatio, debet tamen esse proportionata. Vnde, sicut indulgentiæ sine causa concessæ non sunt validæ, ita concessa magna sine magna causa non valet. Opat. d. 5. q. 3. ex B. Alb. M. Adriano, Augustino de Ancona, Caiet. Soto &c. & probat ex Bullis Sum. Pontific.

Et sic non sufficit causa tantùm pia, qualis esset, si Papa omnibus decedentibus

bus in gratia daret indulgentiam plenariam. sic enim nullus ingrederetur purgatorium. Labat in fine trac: de Pœn. Causa sufficiens judicatur à Fernandez in præs: §. 6. allegando Henriq. affectus misericordiæ erga animas ut liberentur à pœnis purgatorij. Nec contrariatur sententiæ P. Labat S. Th. dum in 4. d. 20. q. 4. a. 3. dicit, quantitatem effectus indulgentiæ non commensurari quantitati seu gravitati causæ. Nam S. D. solùm negat causam indulgentiæ debere esse adæquatam effectui indulgentiæ, & non negat debere esse proportionatam.

Dices tamen, sæpè indulgentiæ plenariæ conceduntur ex levi causa, licèt videatur esse proportio v. g. dum Papa celebrans in die Paschæ, & benedicit populo, concedit indulgentiam plenariam astantibus ad fores Ecclesiæ S. Petri. ℟. ex Opat. indulgentiam plenariam non dari ex causa levi. Et quamvis adstare ad fores Ecclesiæ, videatur opus in se consideratum esse leve, consideratis tamen circumstantiis est causa gravis & justa. Quia magnitudo causæ non tam ex opere, quam ex fine consideranda. Vnde assistentia populi ad fores Ecclesiæ S. Petri, in quantum est medium ad protestandam fidem, quam habet erga Vicarium Christi, est causa proportionata ad obtinendam indulgentiam plenariam. Sed quid, quando Pontifex putat causam sufficientem & non est? ℟. ratam haberi à Christo D; & sic obtineretur indulgentia; Nam secundùm axioma Theologorum. *Clave non errante semper subsequitur solutio, seu apertio cæli*, quando autem prudenter fit dispositio, clavis non errat, & sic consequitur effectum. Scias etiam ad intelligentiam tertii requisiti, ut quis lucretur indulgentiam, sufficit vltimum opus esse in gratia. Opatov. d. 6 q. 2. cum Soto.

Dico 5. Quando conceditur indulgentia mille annorum, non debet intelligi, quòd per indulgentiam relaxetur, pœna mille annis debita in purgatorio, sed pœna mille annis debita in hac vita; licèt enim tam diu non vivamus, talem tamen pœnam ob multitudinem peccatorum mortalium facilè incurrimus, cùm juxta canones pœnit. peccato m. publico debeatur pœna 7. annorum, communiter, & graviori, plurium.

## Q. V. aliquæ animæ an detineantur in purgatorio ad diem judicij?

Respondet Florus Magister. Ord. S. Benedicti, in expositione Missæ *Vel usq; ad diem judicij longâ examinatione à vitiorum sorte mundantur, vel certe priùs amicorum fidelium precibus &c. pœnis absoluti, & ipsi ad Beatorum perveniunt requiem.*

Dico 6. Si es in gratia, potes applicare tuam satisfactionem aliis in gratia existentibus, etiam defunctis. Non tamen indulgentiam, nisi tibi à Papa concedatur Cùm dispensatio Thesauri Ecclesiæ ad Papam pertineat. S. Th. in Supp. q 27. a. 3 ad 2.

Dico 7. Ad lucrandam indulgentiam sufficit ponere opus præscriptum, sicut sufficit in præceptis. Vnde qui inscriptus Confraternitati recitat Rosarium, ignorans quod habeat annexam indulgentiam, adhuc eam lucratur Gab. à S Vinc.

 cum

cum Diana, Portello, Sanctarello, Layman, Salas & Villalobos. Quia in formulis indulgentiarum præſcribitur opus abſq; ulla intentionis determinatione. Seriùs tamen habere intentionem ſaltem virtualem, ut cùm manè in communi operum directione quis habet intentionem lucrandi omnes indulgentias cuilibet operi annexas.

Dico 8. Per indulgentiam liberatur homo ab onere implendi pœnitentiam impoſitam à Confeſſario: ut ſi Confeſſarius impoſuit jeiunium 40. dierum, liberatur per indulgentiam 40. dierum. Si jeiunium annuum ſingulis ſextis feriis per indulgentiam 52. dierum Sum. Dia. referens comm.: ſecuriùs, ſi Confeſſarius commutet. Ex quo patet, poſſe Confeſſarium imponere parvam pœnitentiam pœnitenti dicenti preces habentes annexam indulgentiam.

Dico 9. Indulgentia conceſſa huic in individuo v. g. Roſario, non amittitur quando cordula frangitur, vel vetus renovatur. Quia cordæ variatio non mutat moraliter Roſarium. Medalia etiam non amittit indulgentiam ſi pars ſuperior frangatur, & aliud foramen fiat, quia adhuc deſervit ad uſum priorem. Crux tamen amittit indulgentiam, quando crucis formam perdit. Gab. à S. Vinc. V. indulg. quoad omnes partes. Quòd ſi partes crucis reſolverentur, & colligarentur, crux adhuc pro indulgentia ſerviret.

Dico 10. Is qui ſemel indulgentiam plenariam obtinuit, ſi poſt obtentam in peccatum labatur, poteſt eodem die etiam decies faciendo facienda ea lucrari, ſed non per eadem opera. hoc enim reprobatur in Decreto S. Congregationis indulgentijs & ſacris reliquiis præpoſitæ 16 8.

Dico 11. Dato caſu quod fiat revocatio Romæ indulgentiarum, non ſtatim extinguuntur donec ſufficienter innoteſcat. Opat. l. c d. 7. q 4. cum comm. Vnde infert, ſi quis bonâ fide ignoraret de revocatione, & vigore indulgentiarum reſervatis abſolveretur abſolutio eſſet valida.

Dico 12. Quamvis lucrans per modum abſolutionis & ſententiæ indulgentiam, debeat eſſe baptizatus, cum debeat eſſe Eccleſiæ ſubditus, ſecus, qui lucratur per modum ſuffragii, & ſic catechumenus eam lucratur, ſicut & mortui Labat in præſenti.

Dico 13. Vt quis lucretur indulgentiam pro defunctis, non eſt neceſſe ut ſit in gratia. Quia in tali caſu præſcribitur opus ut conditio, quâ poſitâ ab Eccleſia applicantur Chriſti & SS. ſatisfactiones animabus purgatorii S. Th opus 63. C. 2. Scias Indulgentias defunctis applicatas, non habere effectum omnino infallibilem, quia judex non tenetur acceptare pœnæ commutationem, niſi ſe ſuâ promiſſione adſtrinxerit. Vnde fidelium uſus eſt, replicare indulgentias plenarias pro eodem defuncto. Gabriel à S. Vinc, V. Indulg V. Samuel à Lub. ibid. n. 15.

# Q V Æ S I T V M.

*Quid nomine Carenæ, Septenæ & Quadragenæ veniat? Hæ enim in conceſſione indulgentiarum aliquando exprimuntur.*

Re

Respōdetur, Carena significat pœnitentiam quadraginta dierum in pane & aqua cum aliqua alia pœnitentia septem v. g. annorum. Dicitur autem Carena, vel per syncopen quasi quarentena, vel potiùs à carendo cibis. Vnde quando in indulgentia conceditur una Carena, remittitur tanta pœna in purgatorio quanta ex vi illius pœnitentiæ remitti poterat. Septena significat pœnitentiam septem annorum, v. g. jeiunium omnibus sextis feriis intra septem annos, vel quid simile. Quadragena significat tempus pœnitentiæ, quadragesimæ per simile quadraginta dierum numerum concludit. Opat. l. c. q. 4. quoad omnes partes.

# DISTINCTIO LXXIII.

## De Iubilæo.

NOta. *Iubilæus seu Iubilæum est indulgentia plenaria, cum alijs gratijs in Brevi expressis authoritate Apostolicâ concessa his qui conditiones adimpleverint.* Dum datur statuto tempore, finis est, honoratio Apostolorum Petri & Pauli, per visitationem Basilicarum eorum. 2. reverentia Sedis Apostolicæ. 3. ut fideles in fide confirmentur, & charitate accendantur visitando martyrum sepulchra. Dum datur initio Pontificatûs, finis est impetratio divini auxilii pro tanto munere. Quando datur tempore cuiuscunq; necessitatis Ecclesiæ, finis est imploratio misericordiæ, & hi fines sunt ultimi, ut finis ultimus hic habet locum, nam finis proximus est remotio totius pœnæ temporalis. Conditiones ad consequendum Iubilæum regulariter sex numerantur. Scilicet processio. vel Ecclesiæ visitatio. 2. oratio. 3. jeiunium. 4. eleëmosyna. 5. confessio. 6. communio.

Dico 1. Opera ad consequendum jubilæum præscripta, possunt præstari intra duas hebdomadas. Naldus V. Indulg. affirmans Sacram. Pœnitentiariam Romanam ita declarasse. Sed jeiunia complenda intra eandem hebdomadam. Quia scopus Pontificis est, ut caro jeiuniis maceretur, ad quem magis faciunt jeiunia vnita, immo hæc implenda diebus præscriptis.

Dico 2. Opera præscipta possunt impleri in duobus locis, modò in vtroque sit jubilæum. Et qui in sua patria lucrari negligit, alibi lucrari potest. sed Diana p. 5. tr. 12. resol. 53. secutus Layman, confessionem communionem, jeiunium & eléèmosynam loco jubilæi non alligat.

Dico 3. Opera præscripta possunt impleri per opera aliàs debita, & sic sufficit dare eleemosynā extremè egenti. Et quandoq; solet jubilæum publicari tempore paschali. docet tamen Moscicensis in Exam. approb tit. 13. q. 6. communionem tunc sumendam à Paracho, vel ab alio de huius licentia.

Dico 4. Si indeterminatè præscribatur Ecclesiarum visitatio, oratio & eléèmosyna, sufficit hæc semel præstare, idq; etiam die Dominico, ante vel post communionem. Si Episcopus deputaret plures Ecclesias in civitate, quàm Papa in Vrbe, tunc sufficit quod Papa deputavit. quia Episcopus nequit onerare privilegium Papæ. Si verò Episcopus deputaret pauciores, aut unam, hæc sufficeret. Summa

Dianæ. Et sufficit visitare Ecclesiam de foris, si præ multitudine non detur ingressus. Nam nomine Ecclesiæ venit cæmeterium. cùm in favorabilibus verba latè explicanda Sufficit etiam, si in jubilæo dicatur, ut aliquot altaria in certis Ecclesijs visitentur, ad illa, se, orando, convertere ex eodem loco. Samuel de Lub p. 1. V. jubil.

Dico 5 Si quis daret nummos famulo pro eleëmosyna facienda & famulus non præberet, vel vltra tempus præscriptum differret, lucraretur lubilæum. Si quis etiam eleëmosynam certò die præscriptam per inadvertentiam ad Sabathum differret & tunc majorem daret lucraretur lubilæum, ex tacita intentione Papæ. Quæ ratio applicanda primæ parti conclusionis. Eleëmosyna danda est pro arbitrio & non emensuranda Mosc. l. c. & alii.

Dico 6. Probabile est omittentem confessionem, eò quòd non habeat mortalia, consequi Iubilæum. Quia vel tantùm requiritur ut conditio, vel si requiritur ut opus injunctum, intelligitur, si adsint mortalia Quando in Brevi dicitur ut infra hebdomadam confiteamur, & die Dominicâ communicemus, confiteri possumus die Dominicâ, quia hoc consilium censetur, & idem, si vtrumque præstemus infra, hebdomadam.

Dico 7. Pueris non valentibus secundùm ætatem communicare, cõmutanda communio in aliud opus, & idem de eo, qui ultimâ die lubilæi inadvertenter bibit.

Dico 8. Confessarius Claustralium perpetuò ibi degentium, incarceratorum captivorum, infirmorum non valentium requisita, implere, committitur, ut possint omnia & singula, in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus differre, Quoad itinerantes autem, commutatio Confessariis non committitur, sed ordinatur ut peracto itinere requisita exequantur.

Dico 9. Confessarius non solùm commutare potest opera omissa ex legitima causa, sed etiam omissa ex malitia. Et sic, si quis ultimo die dolens, quod conditiones non impleverit, petat sibi in alia opera commutari, vel tempus prorogari, potest Confessarius id præstare. In tali casu docet Mosc. Samuel de Lub. & alii, dandam absolutionem à censuris, tollendam reservationem & commutanda vota intra tempus jubilæi, tollendam inquam reservationem, non dandam absolutionem. quia hic casus non est tantæ necessitatis, ut liceat dimidiare Sacramentalem absolutionem. Potest etiam Confessarius tempus prorogare, si pœnitens judicatur mansurus in proxima occasione.

Dico 10. Si in Iubilæo sermo est de Confessario approbato ab Ordinario & non additur. Loci, Regulares ad lucrandum Iubilæum confiteri possunt approbato tantùm à proprio Prælato. quia hic est eorum Ordinarius. Secus, dum sermo est de approbato ab Ordinario Loci. Lezana. Aliqui tamen dicunt etiam in hoc casu Regulares confiteri posse approbato tantùm, à proprio Prælato. Quia prædicta verba accipienda cum expositione accommoda, ut si agatur de sæcularibus necessariò eligendus approbatus ab Episcopo. Hæc etiam procedunt de Monialibus Regularibus subjectis. Moniales enim tempore Iubilæi etiam gaudent privilegio eligen-

eligendi Confessarium. Nec contra S. Congregationem oppositum declarasse.

Dico 11. Quando in jubilæo expresse conceditur facultas absolvendi ab omnibus reservatis Papæ, censetur etiam concedi tam à casibus quàm censuris Episcopo reservatis. Zanardus p. 1. C. 21. q. 34. Non enim credibile Summum Pontificem in tam extraordinario privilegio velle excipere casus & censuras Episcopales. Nec per hoc contradico decreto Clem. VII. insinuato d. 66. conc. 6. Sed an censeatur concedi facultas absolvendi ab hæresi? V. d. 64. conc. 14.

Dico 12. Si quis tempore ad lucrandum jubilæum electo aliquoties inciderit in casum reservatum, toties poterit absolvi, durante tali tempore. Nec ad hoc exigitur idem Confessarius, sed potest fieri recursus ad diversos.

Dico 13. Qui tempore jubilæi obtinuit absolutionem reservatorum & commutationem votorum animo lucrandi jubilæum, quod postea suâ culpâ non lucratur, non propterea reincidit in reservat. & vota Mosc. l. c. quia non fuit absolutus ad reincidentiam; id enim nec habetur in diplomate, nec Confessarius absolvere potest sub conditione de futuro, id est, si lucraberis jubilæum, quia absolutio debet esse absoluta, talis tamen peccat graviter ut probat Mosc. Adde, si talis obliviscatur in confessione reservatorum, tollitur reservatio, & potest post jubilæum absolvi per Confessarium, quàmvis non privilegiatum. V. d. 62. conc. 5.

Dico 14. Non oportet omnia opera jubilæi fieri in gratia, sed sufficit esse in gratia in vltimo instanti in quo indulgentia applicatur. Immo, si quis indulgentiam propter obicem non lucratur, probabile est obtenturum deinde recedente obice.

Dico 15. Absolutio à Censura virtute jubilæi data si parti satisfactum, valet etiam in foro externo quàmvis recipiens absolutionem sit denuntiatus, nisi tales excipiantur, ut probat Dela Cruz l. 2. de statu Relig. C. 7. dub. 1. aliàs tantùm in foro Pœnit: si parti non satisfactum.

Dico 16. Nomine censuræ virtute Iubilæi absolubilis venit irregularitas ex delicto proveniens, quia est censura, ex Cornejo 3. p. tr. 5. d. 2. diff. 2. V. quæ docentur de Censuris.

Dico 17. Qui vna hebdomadâ lucratus est jubilæum, iam secundâ nequit hoc lucrari, probat Opat. d. 8. de indul. tum authoritate D. Thomæ, tum ratione, idem docet Mosc. l. c. cum multis aliis. Oppositum docet Henriq. Benzonius, Molfesius & alii, & ad declarationem Clem. VI. & S. Congregationis respondent.

Dico 18. Non suspenduntur per annum sanctum indulgentiæ pro animabus purgatorii, secundùm Dianam & Mart: Carillo. Nec quæ conceduntur vivis ut applicentur mortuis, nec in articulo mortis, secundùm citatos in Summa Dianæ. Nec concessæ Ecclesiis Vrbis Romæ, secundùm Rodriquez & alios Commutationem votorum, vide in tractatu super decalogum. Vide etiam, si placet, Moscic. l. c. q. 9. 10. & 11.

# DISTINCTIO LXXIV.

## *Proponitur interrogatorium pro confessionibus longioris temporis.*

CONfessarius ad initium interroget, 1. tempus vltimæ confessionis. 2. an impleverit pœnitentiam? 3. an peccata præcogitaverit? 4. statum, an conjugatus, an solutus, an mercator? &c. tandem circa 10 Præcepta. Circa primum interroget de peccatis fidei, charitati & religioni oppositis.

1. V. in aliquo articulo fidei dubitaverit? vel V. oppositum senserit, & id signo externo expresserit? alias enim non incurrit excommunicationem, nec casum reservatum. Nota. Qui cum pertinacia dubitat, ita ut non sit paratus corrigi, est hæreticus, ut colligitur ex C. de Summa Trin. ubi censetur hæreticus dubitans animam rationalem esse corporis formam. Qui autem dubitat & est paratus corrigi, licèt dubitet ex ignorantia crassa, & peccet mort. non tamen censetur hæreticus, ut docet M. Cano & Bannez apud Sousam.

Interroget V. sciat communiora mysteria fidei? tenetur autem quilibet Christianus credere Deum esse, & remuneratorem esse. Mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis. Incarnationem Verbi Divini in vtero B. V M. factam. Beatam MARIAM esse Virginem, esse Matrem DEI. Tria ex septem Sacramentis. scilicet, Baptismum Eucharistiam. & Pœnitentiam. reliqua tunc quando recipit. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè confessionis & communionis annuæ. Immortalitatem animæ. Peccatum Originale. necessitatem gratiæ. Suadeat pœnitenti, ut Symbolum Apostolorum, Decalogum, Orationem Dominicam, & Ave MARIA memoriâ teneat, sed sufficit, quoad Orationem Dominicam scire eius summam, scilicet omnia à Deo esse petenda. sufficit etiam quoad Symbolum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta, quòd interrogatus de contentis, sciat respondere. V. 1. d. 2.

2. V. desperaverit. de bonitate Dei præsumpserit, dicendo, Deus bonus, dabit vitam æternam, licèt in hoc statu (intellige malo) perseverabo. dicendo, peccabo, parcet Deus. bonus enim est.

3 V. Deum odio habuerit? ob legem datam, vel pœnam inferni impositam, &c. V. inimicitiam erga proximum foverit? inimico signa amicitiæ omnibus communia, negaverit? injuriam non remiserit, nec pacem petierit? V. Eleëmosynam in extrema vel gravi necessitate constituto dederit? Proximum fraternè correxerit? supposità spe emendationis & opportunitate temporis.

4. V. Aliqnando oraverit? præcipuè in gravi tentatione, tempore necessitatis publicæ v. g. belli &c. Sacrilegium commiserit? in locis, rebus sacris, v. g. imagines conculcando, reliquias spernendo &c. in personis sacris, eas lædendo. blasphemaverit, & quomodo? V. locum vanis observantiis dederit? committitur autem vana observantia, dum adhibentur aliqua nec ex se nec à Deo ordinata ad determinatum effectum. Quòd si hæc sint ad nocendum, committitur maleficium.

Inclu-

Includitur etiam in similibus superstitionibus saltem implicitum cum dæmone pactum, cùm assumantur res, nec à Deo, nec à natura ordinatæ.

Præcipuè sequentes circa vanas observantias examinentur. 1. Pastores, qui varia observant, ut gregem ab incommodis tueantur. 2. Fabri ferrarii, qui circa equos sanandos, utuntur mediis ad id non ordinatis. Quo revocatur consuetudo quâ jumentis vena aperitur die alicui Sancto dedicato. Mosc. in Exam. approb. tit. 14. q. 4. 3. Rustici, qui ad sananda pecora vanis observantiis utuntur. vel ad vetulas id practicantes recurrunt. 4. obstetrices, quæ circa parturientes vanas. v. g. adhibent orationes. 5. Milites, sacra nomina vel orationes deferentes, ad certitudinem, quòd in bello non sint vulnerandi &c. dixi, *ad certitudinem*. nam si solùm habeatur respectus ad Deum, à quo humiliter effectus speratur, non est superstitio.

Magi & sagæ examinentur, cur explicitum cum dæmone pactum inierint? 2. de apostasia, idololatria & hæresi, solent enim abnegare Christum, &c. cum certo contemptu externo, qui explicetur. renunciant Sacramentis. habent dæmonem pro Deo vel Sancto, nec damnatum putant, & sic nec sequaces damnandos. 3. de blasphemiis in Deum & Sanctos 4 de Sacrilegiis, abutuntur enim rebus sacris, v. g. aquâ benedictâ, Eucharistiâ &c. 5. de commixtione cum dæmone. 6. de damnis illatis. tandem de variis superstitionibus.

Circa secundum, de peccatis juramento & voto oppositis.

1. V. mendaciter juraverit? videat Confessarius an talia juramenta sint ex prava consuetudine. si sic, procedat secundùm dicta d. 69. conc. 5. & 6 V. juraverit facere quod malum, vel non facere quod bonum? juraverit, sine causa, licèt in re vera? Nota. juramenta cum mendacio, licèt in re parva, esse mortalia. quia etiam in re levi falsa, Deum adducere ut testem, grandis irreverentia est, juramenta autem in re vera sed sine necessitate, tantùm sunt venialia. immo & contra justitiam in re levi, v. g. juro, furabor grossum. 2. V. tardus fuerit in voto implendo? fregerit? videat Confessarius, an possit dispensare, vel saltem cõmutare.

Circa tertium. V. missam die festo audierit? tempore missæ per notabile tempus garriverit? de quo maximè pueri & aulici examinandi. die festo opus servile exercuerit, vel alii in hoc causa fuerit? Nota aliquos docere, laborantem per duas horas non peccare mortaliter. V. certis diebus à cibis vetitis abstinuerit? in quadragesima & vigiliis jejunaverit? semel in anno confessus? in Paschate communicaverit? decimas dederit?

Circa quartum. V. filii parentibus obedientes fuerint? in necessitatibus succurrerint? reverentiam præstiterint? mortem v. g. optando, non maledixerint? non percusserint? eodem modo interrogandi discipuli respectu magistrorum, & famuli respectu dominorum.

Parentes filiis V. bonam educationem dederint? præcipuè quoad salutem animæ, malè vivere non permiserint? malum exemplum non dederint? Eodem modo interrogentur magistri respectu discipulorum, & domini respectu famulorum,

lorum, & subditorum V. Mosc. loco citando de pecc. Dominorum. V. Vxor in spectantibus ad gubernationem domûs, Viro obediens fuerit? ex bonis mariti aliquid notabile contra eius voluntatem, ad dispensandum secundùm suum arbitrium, acceperit? Quia nec eleëmosynam dare potest ex bonis mariti, nisi res parvi momenti, & nisi in Spem verisimilem ratihabitionis illius Mosc. p. 8. Element. art. 22. de pecc. conjugatorum. Quòd si maritus esset prodigus, licitè posset vxor accipere aliqua, ut in necessitate domui provideat. nec teneretur marito præcipienti tradere quæ habet. Similiter si maritus esset adeo tenax, ut in necessariis vxoris & domûs secundùm conditionem eius deesset, posset vxor idem facere. V. blasphemiarum vel maledictionum causa fuerit.

Maritus V. vxorem injuriis affecerit? percusserit? occasio blasphemiarum vel maledictionum causa fuerit.

Circa quintum V. non occiderit? vulneraverit? torserit? mater infantem in lecto oppresserit? abortûs causa fuerit? pro sterilitate aliquid fecerit? vel ad supradicta, hæc vel alius cooperatus, vno ex novem modis, supra septimum præceptum recensendis. Causa peccati, scandalizando, fuerit? ad peccatum induxerit? grave malum sibi aut aliis v. g. morbum, mortem, dæmonem &c. ex animo optaverit? Nota ex Arm. V. maledictio. maledicere creaturæ irrationali relatæ ad aliquod malum quemadmodum Iob maledixit diei suæ, non est peccatum nisi ex impatientia fiat. V. de morte v. g. Patris, fratris, ob hæreditatem, gavisus? de aliorum prosperitate doluerit? graves minas, cum intentione nocendi, verba graviter injuriosa, protulerit?

Circa sextum. De verbis inhonestis, cantilenis turpibus. Nota, verba inhonesta si ex scurrilitate tantùm proferantur, non sunt mortalia, nisi sint excessivè turpia. secus si sit complacentia. Item de aspectibus, osculis, tactibus libidinosis, explicando circumstantiam solutæ, maritatæ &c. V. cognoverit fœminam? & hæc an soluta, virgo, maritata, consanguinea, sacra fuerit? pollutionem procuraverit & de quali tunc cogitaverit? Nota ex nonnullis contra Toletum, pollutionem in somno incœptam non tenetur in vigilia sub p. m. reprimere, modò absit periculum consensûs. Supposito quòd amore turpi alicuius fœminæ exarserit, eamque concupierit, quæratur, quàm diu in hoc pravo affectu duraverit V. pervenerit ad verba turpia, literas amatorias, tactus &c. V. ornatu, musicâ & aliis vsus animo provocandi ad peccatum? V. de peccato carnis, vel de aliqua turpitudine se jactaverit? de quo interrogandi, petulantem conversationem ducentes. Conjugatus, V. petierit debitum cum periculo abortûs. vel cum periculo effundendi semen extra vas? V. fuerint oscula &c. cum simili periculo? V, semen effusum, ne proles sequatur? Nota circa primum. incurri excommunicationem, si fœtus sit animatus & abortus prævisus.

Circa septimum. V. grave damnum intulerit? furatus in notabili quantitate? jussus in præcedenti confessione, restituerit? circa quem vide dist. 69. conc. 3. In emptione, venditione, circa rem, pretium, pondus, mensuram, numerum, defraudave-

fraudaverit? rem alienam, quam saltem putavit esse talem emerit? vsuras acceperit? eò quòd pecuniam vel aliam rem, v. g. frumentũ mutuò dederit. 2. quòd emptionem anticipaverit. 3. quòd solutionem expectaverit. V. in ludo defraudaverit? Rustici V in sylvis & pascuis nocuerint? interroga etiã de cooperatione circa prædicta hæc autem fit novem sequentibus modis, per hos versus expressis.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,

Participans, mutus, non obstans, non manifestans

id est præcipiendo, consilium dando, consentiendo & ratum habendo, sive ante sive post factum, laudando factum, vel ut fiat, defendendo & præbendo recursum ad se, habendo partem v. g. dando auxilium, non præmonendo, non defendendo, non manifestando malefactorem.

Circa octavum. V. cum gravi damno proximi mentitus? in re gravi detraxerit? & exprimendum. V. mentiendo, vel verum occultum manifestando. Nam si verum publicum de aliquo etiam in re gravi dicitur, non peccatur. V. aliorum dicta animo infamandi retulerit? Nam si retulerit aliorum dicta non animo infamandi, nec asseverando pro veris, interea præter intentionem secuta infamia, non est obligatio ad restitutionem, nisi posset sine gravi incommodo. Interea suadendum pœnitentibus, ut à tali modo referendi aliorum dicta abstineant. cùm facilè evenire possit læsio famæ, maximè quando refertur dictum alicuius viri gravis, tali enim dicto facilè creditur. V. audiendo cooperatus fuerit infamatori? quod fit, quando complacemus de dictis infamatoris. Si infamator per talẽ complacentiam excitatur ad infamandum, tunc & audiens obligatur ad restitutionem famæ. V. secretum revelaverit? contumelias in re gravi protulerit? differt contumelia à detractione. quòd hæc fiat in absentia, illa in præsentia. V. temerè judicaverit? inimicitias per susurrationem seminaverit?

Circa nonum. V. aliquid eorum, quæ sexto præcepto prohibentur, concupierit? v. g. V. cogitationibus venereis consensum præbuerit? & an hæ fuerint cum affectu ad peccandum, an verò tantum fuerit delectatio de obiecto turpi? nam si non est affectus ad peccandum, sed tantùm delectatio circa objectum, dicitur cogitatio morosa, secundùm omnes p. m. secundùm aliquos tamen non tenemur personæ qualitatem explicare an scilicet fuerit soluta vel maritata, sicut tenemur si sit cogitatio cum affectu ad opus.

Circa decimum. V. aliquid eorum quæ 7mo. præcepto prohibentur. concupierit? Si fusius exigis interrogatorium, V. Mosc. p. 8. Element. ad sacras Confess. ubi de peccatis contra virtutes Theologicas contra Decalogum, contra præcepta Ecclesiæ. de 7. pecc. capitalibus. de pecc. per 5. sensus corporis. de peccatis contra Spiritum S. de pecc. in cœlum clamantibus, de pecc. contra opera misericordiæ, de pecc. contra 7. Sacramenta. de peccatis alienis, de peccatis diversorum statuum.

Vnum quantum ad nostrum intentum attentis nonnullis regionibus, haud omittas, scilicet de ebrietate. ubi nota, quando videtur quòd domus giret, ebrietas talis,

...uc non est p. m. sed grave veniale. Arm. ex S. Thomâ & Caiet. quia ad ebrietatem, quæ sit p. m. requiritur rationis obumbratio seu alienatio mentis.

# DISTINCTIO LXXV.

## *Expenditur prædictum interrogatorium.*

1. PRædictum interrogatorium servit pro pœnitentibus qui per longum tempus non confessi. Qui fecerunt confessiones invalidas. pro audiendis hæreticis vel schismaticis noviter conversis. Supposito quòd hi expeditè non confiteantur, ut faciunt rudes, pro quibus etiam hoc servit, licet non sint ex prædictis. Servit etiam, dum aliquis confitetur peccatum, quomodo circa alia tali peccato annexa interrogandus v. g. peccavit luxuriâ, interrogandus de annexis huic peccato, de quibus supra.

2. Pro confessionibus brevioribus eligat prudens Confessarius communiora v. g. circa superstitiones, juramenta, missarum auditionem, labores die festo. Circa contentiones, v. g. inter vxorem & maritum, inimicitias. Verba graviter injuriosa. Circa imprecationes gravis mali sibi vel aliis. v. g mortis, dæmonis, fulminis, morbi caduci &c. ex corde. Circa verba turpia, cantilenas, aspectus libidinosos, oscula, tactus, cogitationes cum consensu, pollutiones. Circa nocumenta præcipuè interroget rusticos de nocumentis in pascuis & sylvis. Circa detractiones, susurrationes, ebrietatem alia addendo vel dicta omittedo, attentâ personarum qualitate. v. g. Circa maledictiones, quæ fiunt contra exactores & exactionum fabros, tempore hostili. Circa murmura contra Deum, tempore calamitoso &c.

3. Permittendum est pœnitenti ut dicat peccata etiam crasso modo, deinde Confessarius interroget quæ omissa creduntur. Ita suadet Caiet. si Confessarius metuit oblivionem circa interrogationem necessariam, tunc suavi modo interrupatur confessio, ne pœnitens turbatus alicuius obliviscatur. Si pœnitens scripta habeat peccata statim interrogari potest, dum in explicandâ circumstantia deficit.

4. Pœnitens primò interrogandus in genere, deinde in specie, v. g. an peccaverit luxuriâ, priusquam interrogetur an cum maritata. Si in genere culpam non agnoscit, in specie non molestetur. Ita suadet Armilla.

5. Veniens cum peccato carnis aliquoties commisso interrogandus an maneat in eadem domo cum complice. si sic, & judicatur occasio proxima, differatur absolutio, secundùm dicta d. 69. conc. 4. Si judicatur, non esse occasionem proximam, eò quòd una vel altera vice factum, & alias firmiter proponit, pro prima vice absolvatur, pro secunda vice, secundùm N. Salazar, differatur absolutio, nisi inter reincidentiam notabilem interveniat tempus.

6. Dum venit, qui propter reticentiam, fecit confessiones invalidas, consequenter eas repetere tenetur, si non sit paratus ad repetendas, datâ suavi monitione, dicendum ei, ut præparatâ conscientiâ, revertatur, Difficilè enim ut de præte-

præteritis, tam citò recolligatur. Item difficilè, præteritas confessiones per exa-men à Confessario suppleri. Aliunde etiam scitur, non nisi in magna necessita-te confessionem dimidiandam. Inter alia instruendus Pœnitens, quoties pecca-tum reticuit. item quoties sic communicavit tot sacrilegia commisit.

7. Dum simpliciores audiuntur, qui reticuerunt in præcedentibus p. m. nō tam facilè dimittendi ut alii. Quia cum illi eadem fere peccata confiteantur præ-teritæ confessiones possunt per diligens examen Confessarii suppleri. Si tamen sic Confessarius judicat. aliàs esset procedendum ut supra. Sicut etiam si à longo tempore fuit reticentia peccati, quàmvis in homine simpliciori.

8. Dum pœnitens est difficilis in explicando numero, doceatur in peccatis mortalibus necessariò secundùm posse exprimendum numerum. aliàs Confessio non esset integra, & inter duo mala minus eligendo Confessarius tenetur sub p. m. potius pœnitentem sine absolutione dimittere, quàm non dicto secundùm posse numero in peccatis mortalibus, absolvere Dixi in peccatis mortalibus, in venialibus enim vel mortalibus jam benè confessis non necessariò numerus expli-catur, Confessarius tamen hunc defectum potest supplere per examen. v. g. in-terrogando V. qualibet septimanâ & quoties, vel V. quolibet mense & quoties? Dum sic procedit Confessarius, inquirat tempus præteritæ confessionis, ut sic per-cipiat statum pœnitentis. Hæc doctrina procedit de eo, qui non habet notabilem consuetudinem peccandi, ut est ille, qui ferè quotidie excedit. Nam habentem notabilem consuetudinem, sufficit interrogare de tempore.

9. Quando adhibitis variis interrogationibus Confessarius nihil elicit è rudi pœnitente, interroget de aliquo saltem veniali ex præcedenti confessione. Si nec hoc prodest, remittendus, ut se recolligat, & necessitatem examinis ante confes-sionem advertat.

10. Confessarius omittens interrogationem necessariam, sed ex inadverten-tia, non peccat m. an verò teneatur pœnitentem admonere, affirmat Fern. Seclu-so scandalo. Nugnus & Reginaldus apud Dia. p. 2. t. 15. res. 7. putat tunc Con-fessarium ad hoc obligari, quando ex tali defectu confessio invalida, vel agitur de damno tertii, vel pœnitentis. Secus, si confessio fuit valida. Scias, debere præsupponi licentiam pœnitentis, loquendi de rebus in confessione auditis.

11. Persona rudis reticens mortale in confessione, nec putans se per hoc peccâsse, non cogatur ad repetendam confessionem. Ita colligo ex Dela Cruz. de Pœn. q. 3. d. 4 & securum puto.

12. In interrogatione simplicium addenda particula. *aliquando.* Nam non-nulli ex simplicioribus licet semel vel bis in materia mortaliter mala peccave-rint, id parum advertunt. Confundunt etiam simpliciores unum cum alio, vn-de clarè interrogentur.

## DISTINCTIO LXXVI.

## De Quidditate. Institutione. Necessitate. Materia. Sacramenti Extremæ vnctionis ?

NOta, Congruè hoc Sacramentum dicitur extrema vnctio, quia vltimò eā vngitur homo. primò enim ungitur in baptismo. 2. in confirmatione, 3. in Sacerdotali ordinatione. tandem in extrema unctione.

Dico 1. Extrema vnctio, *est vnctio hominis infirmi, à Sacerdote in determinatis partibus corporis facta, oleo per Episcopum consecrato, sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ ac etiam corporis si expedit, divinitus ordinata.* Hoc Sacramentum Christus D. instituit, & D. Iacobus promulgavit. Probabile est esse institutum, vna cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit huius consummativum. Gonet in Manuali Thom. §. 1. de Extrema Vnct. Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos oleo vngere infirmos, ipsum potius insinuavit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc vnctionem etiam non baptizatis conferebant. De necessitate huius idem ac de necessitate confirmationis.

Dico 2. Materia remota extremæ vnctionis est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum. Non tamen est necessarium necessitate Sacramenti esse benedictum ab Episcopo, sufficit enim ex commissione huius benedici à Sacerdote, ut probat Gonet l. c. §. 2. Si Parochus seclusâ necessitate, oleo præcedentis anni vtatur à gravi peccato non excusatur. Possevinus & alii. Non benedictum posse in necessitate misceri benedicto, sed in minori quantitate, docet Samuel de Lub. Dela Cruz & alii.

Dico 3. Materia proxima huius Sacramenti est vnctio. Quia cum in vsu consistat, actionem habet pro materia. Hanc vnctionem fieri per modum crucis, non est necessarium Sylv. & alii, convenit tamen.

Dico 4. Forma huius Sacramenti est hæc. *Per istam sanctam vnctionem & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quicquid deliquisti per visum in nomine Patris &c.* hæc, *in nomine Patris &c.* non sunt de essentia formæ. cùm hoc Sacramentum non sit Sacramentum fidei. Eadem forma in omnibus vnctionibus repetitur, mutato partium vngendarum nomine. Nec per tot vnctiones & formas, hoc Sacramentum cessat esse vnum. Quia hæ partiales vnctiones & formæ, ordinantur ad vnum finem & effectum, nempe ad tollendum omnes reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur & animam deprimunt.

# DISTINCTIO LXXVII.

## De Ministro Extremæ vnctionis.

DIco 1. Solus Sacerdos est Minister huius Sacramenti. Patet ex illo Iacobi 5. *inducat Presbyteros.* Et sic Diaconus etiam de licentia Papæ nequit illud ministrare. Imminente mortis articulo, si non adsit proprius Sacerdos, potest vngere omnis Sacerdos, sicut etiam in tali casu communicare, sub spe ratihabitionis, scilicet,

ſcilicet, credendo proprium Sacerdotem, hoc ratum habere, eiq; placere. conſequenter Regularis in dicto caſu miniſtrans extremam vnctionem non incurrit excõmunicationem. Immo, ſi infirmus ſine omni Sacramento deberet decedere, obligaretur hanc ſub p. m. miniſtrare. Vivaldus de Extr. vnct. & alii. Quicunque autem curam animarum gerunt, abſolutè obligantur ſub p m. miniſtrare vnctionem petentibus. Opat. de Ext: vnct: q. 7. Gab. à S. Vinc. V. Ext. vnc. & alii. Docetur etiam & rationabiliter, licere excommunicato denuntiato, quamvis tempore interdicti, vngere infirmum non confeſſum, in mortis articulo, & abſente alio, qui vngat ſed hic caſus rarus, & procedit de infirmo amittente uſum rationis, nec petente Confeſſarium. cum Sacerdos excommunicatus denuntiatus, concurrentibus attactis, poſſit abſolutionem impendere.

Dico 2. Stante neceſſitate poteſt hoc Sacramentum à pluribus miniſtrari; ita ut unus unam, alius aliam partem ungat, modò quilibet independenter ab alio vngat. Immo vnâ vel alterâ parte vnctâ, Sacerdoteq; v g. mortuo, alius cæteras vnctiones proſequatur, factas non repetendo, ne ſacrilegus judicetur.

Dico 3. Poſſunt Regulares hoc Sacramentum miniſtrare. 1 ſuis familiaribus, hoſpitibus, iter agentibus, peregrinis qui in eorum monaſteriis ſunt infirmi, cùm non deceat vocare Parochum, ut in loco exempto, ſuam exerceat juriſdictionem. 2. Architectis & cuiuſvis artis miniſtris, qui in monaſterio operã dant, licèt ſint illius Vrbis cives, illiuſvè loci incolæ, habeantq; in eo domicilium. Vnde ſi contingat, aliquem corripi morbo periculoſo & repentino, in monaſterio, ut de facto vidi obſervari in uno (ait Gab à S. Vinc. l. c ex quo hæc tota concluſio ſumitur) qui ex alto loco cecidit, & animam ferè agebat, licet eſſet tempus vocandi Curatum parum diſtantem, Religioſi illius Conventûs illi miniſtrabant Sacramentum hoc. Non enim convenit quòd Curatus miniſtret hoc Sacramentum actumq; juriſdictionis exerceat in loco exempto, qui cenſetur ratione exemptionis eſſe extra territorium, & diœceſim, & multò magis extra Parochiam.

Dico 4. Poſſunt etiam Regulares hanc Sacram vnctionem miniſtrare, illis qui ſe ibi receperunt, ut Eccleſiæ gauderent immunitate. Præterea omnibus illis quibus contigit intra monaſterii ſepta repentino caſu hoc indigere Sacramento propter rationem jam dictam. Hoc idem extendunt aliqui ad Regularium grangias, ut ſcilicet poſſint Regulares laicis ibi manentibus hoc Sacramentum miniſtrare. quia nomine Conventûs in favorabilibus, veniunt grangiæ, cùm ſint quædam partes conventûs quædam quaſi eremitoria. Gab. à S. Vinc. l. c. quoad omnes partes. Romæ 1668 impreſſus.

## DISTINCTIO LXXVIII.

### De Subiecto, effectu & ritu huius ſacræ vnctionis.

Dico 1. Homo fidelis lethaliter infirmus eſt capax huius vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Iac. 5. non tamen expectandum extremum periculum, Miniſtretur

nistretur ergo hæc sacra vnctio infirmis, de quorum vita timetur Præ senio deficientibus. amentibus, lucida intervalla habentibus. devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timeatur. Immo secundùm Samuelem de Lub. & Armillam licèt antea non petiissent. modò sint personæ, bonæ vitæ, secus si vita sit notoriè mala Adultis baptizatis & mox in articulo mortis constitutis. cùm in talibus post baptismum mentis debilitas, & contra dæmonem pugna remaneat. cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis in partibus vicinis. Quia licèt exteriùs per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per potentias interiores illis correspõdentes Gab à S Vinc. & alii, ex S. Th. in 4. d. 23. q. 2. a. 3. q. 3. in Corp. Ex vulnere morituris. Samuel & alii.

Dico 2. Hoc Sacramentum negari debet sanis. conflictum, mare procellosum ingredientibus, ad mortem damnatis, mulieribus in partu existentibus, nisi ex morbo in periculo mortis versentur. amentibus à nativitate, pueris rationis usu carentibus, peccatoribus, obstinatis, mortuis, de quibus si dubitetur, detur sub conditione.

Dico 3. Necessariò vngendi sunt quinq; sensus, tanquam quinq; peccandi radices. Nonnullæ particulares Ecclesiæ, etiam pedes propter gressum & renes propter concupiscibilis ardorem vngunt. Sed renum vnctio in mulieribus pudoris gratia omittitur. Observes, Sacerdotes non in palma. ubi chrismate vncti, sed in exteriori manûs parte, vel infra palmam vngi debere, licèt absolutè nihil referat in palmis vngi, ut docet Palud. in 4. d. 23. q. 3. a. 3. an vero inter partes vngendas necessario servandus ordo, negandum est, sed quòd utrumq; organum sensûs ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præsenti punc. 5. ex Naldo ubi viget consuetudo.

Dico 4. Tempore necessitatis sufficit unam singulorum sensuum vngere partem, & vnam formam continentem plures partiales proferre, v. g. *per istam vnctionem & suam pijssimam misericordiam Indulgeat tibi Deus, quicquid peccasti per visum, auditum, gustum, adoratum & tactum* Quidam putant, sufficere vnum sensum magis obvium, vel potius caput, quòd in eo sensus maximè vigeant, vngere dicendo, *per istam &c. quicquid deliquisti per visum* v. g. *vel per quinq; sensus tuos* Sed securiùs in casu necessitatis, unum oculum, aurem, manum, narem, & os velociter sine forma crucis ungere, & unam formam, de qua à principio conclusionis dicere. Adde si periculũ infectionis, licet uti instrumento decenti.

Dico 5. In una infirmitate, in qua infirmus nonnisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra unctio iterari. Sed si post unctionem in periculo mortis, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore, arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plenè non convaluerit, potest iterum ungi.

Dico 6 Sacramenti extremæ unctionis tres præsertim numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum, quæ sunt debilitas ad bonum, ad resistendum diaboli tentationibus, ad sustinenda mala, proclivitas ad malum,

& hic

& hic effectus est primarius. 2. est remissio peccatorum. 3. est sanitas corporis, quando expedit. Præter hos sunt & alii, scilicet, diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, & sic velox ad cælum transitus, decedentis protestatio, quòd in fide moriatur Spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio. Sed spiritualis hilaritas & sequentes ad primum initio conclusionis positum reducuntur.

Q. V. sicut in aliis Sacramentis tria distinguuntur, scilicet, res tantùm, Sacramentum tantùm, res & Sacramentum simul. ita & in hoc? ℟. quòd sic. Vnde in hoc Sacramento res tantùm est gratia. Sacramentum tantùm est extrema unctio, seu potius compositum ex unctionibus & verbis, res & Sacramentum simul est spiritualis animæ hilaritas. nam hæc & significatur per signum externum, & significat ulteriorem animæ sanctitatem. v. g. robur contra debilitatem ad bonum, & proclivitatem ad malum, quæ ex peccatis præcedentibus & præsentia morbi causantur. Gonet in Man. de Extr. vnct. §. 5.

Dico vltimò, Hoc Sacramentum est Conferendum post susceptam Eucharistiam. omisso hoc ordine non est peccatum sicut & non adhibere ministrum dum Sacerdos hoc ministrat, non est peccatum. Bonac. de Extr. vnct. punc. 6. cum Barthol: ab Angelo. nisi aliter sit receptum per decreta Episcopi. Omittere tamen omnes orationes ab Ecclesia præscriptas, est mortale Naldus in præsenti & alii. quod non procedit, non recitando septem psalmos pœnitentiales, ut docet Bonac. l. c. cum Naldo & aliis. supplendæ orationes si ob casum necessitatis omissæ, & vnctus supervivat. Candelæ ob reverentiam Sacramenti adhibendæ, si secluso periculo irreverentiæ & scandali non adhibeantur, non est mortale, singulæ vnctiones novâ stuppâ detergantur, quæ deinde comburenda. an verò tanta sit necessitas præcepti. uti ministrum sacrá veste dum infirmum vngit, ita ut eá deficiente omittenda vnctio? affirmat Bonac. cum aliis l. c. Quoad hos ritus consulatur proprium Rituale, consuetudo & Episcoporum leges.

# DISTINCTIO LXXIX.

## *De Quidditate, institutione, necessitate, materia & Forma Sacramenti Ordinis.*

NOta. Congruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo Ecclesiasticæ dignitatis gradu debitè disponimur & collocamur.

Dico 1. Ordo est *Signaculum quoddam Ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato.* Magister in 4. d. 24. & S. Th. in Supp. q. 65. a. 2. Institutus à Christo Dño in ultima cœna. Trid. S. 23. c. 1. dicente, *hoc facite in meam commemorationem,* secundùm comm. sent. Oparov. de Sac. Ord. d. 1. q. 1. & licet tunc præcipuè institutum Sacerdotium, tamen & alii Ordines instituti, utpote eminenter in Sacerdotio contenti & ad hoc ordinati. Est autem ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ utilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spi-

ritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter, sed toti Ecclesiæ, & non cuilibet in particulari.

Dico 2 Sicut in aliis Sacramentis tria distingui solent, scilicet, Sacramentum tantùm, res Sacramenti tantùm, res & Sacramentum simul, ita & in hoc. Sacramentum tantùm est res externa & sensibilis cæremonia, quæ in collatione ordinis adhibetur. res tantùm, est gratia sanctificans. res & Sacramentum, est character, qui per rem externā significatur & simul gratiam sanctificantem significat.

Dico 3. Materia remota Ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima est talis rei traditio. Forma sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cùm facultatis, quæ confertur, expressione.

Dico 4. Contactus materiæ est de necessitate Sacramenti Ordinis. aliàs nō tangens non reciperet Ordinem. Quia in forma exhibitionis materiæ est verbum *accipe*. Nonnulli negant talem contactum esse de necessitate Sacramenti. Contactus & verba ab Episcopo prolata debent esse simul saltem simultate morali, scilicet, tangendo pauló ante vel post Episcopi verba. Docent aliqui apud Opat. l. c. q. 4. probabile esse, qui tangit calicem, etiam patenam superpositam censetur tangere. Vnde & qui unâ manu tangit calicem, alterâ patenam, sed non hostiam, vel hostiam & non patenam, verè ordinatur.

# DISTINCTIO LXXX.

## *De Ministro Sacramenti Ordinis.*

DIco 1. Solus Episcopus est ordinarius Sacramenti Ordinis Minister. Quàmvis excommunicetur validè ordinat. cum adhuc characterem Sacerdotalem per Episcopalem ordinationem extensum retineat. Ex commissione Papæ simplex Sacerdos Minores verè confert. Idem habent Abbates Sacerdotes, & benedicti, respectu Regularium sibi subditorum. non verò respectu sæcularium subditorum, quibus nec dimissorias concedere valent, sacro Concilio Trid. Sess. 23. C. 10. utrumq; determinante. An vero Abbati possit à Summo Pontifice committi facultas conferendi majores? controvertunt Theologi, Labat. & Gonet. de Diaconatu & Sacerdotio negant.

Dico 2. Non omnis Episcopus licitè ordinat, sed propriùs, qui est vel originis, vel domicilii, vel beneficii. Episcopus originis ille est, in cuius diœcesi ordinandus natus est, & ubi parentes domicilio potiuntur, non verò ubi fortuitò natus. Episcopus domicilii dicitur Episcopus loci, in quo ordinandus habitat, vel incipit habitare, cum animo ibi semper manendi. vel in quo indicat, se domicilium constituere, ut si emit domum, si eò majorem partem bonorum transtulit. Episcopus beneficii, est Episcopus loci in quo ordinandus beneficium habet, præsertim residentiale.

Dico 3. Episcopus licitè ordinat subditum alteriùs diœcesis, si veniat cūm dimissoriis, quarum concessio ad Episcopum spectat ex Trid. Sess. 23. C. 10. Quas tamen

tamen Capitulum ſede vacante in duobus caſibus ex Trid. Seſſ. 7. C. 10 concedit. ſcilicet, quando Epiſcopatus per annum vacat, & cùm quis ita arctatur, ut ſi tunc ad Ordines non promoveatur, de amiſſione beneficii recepti vel recipiendi agatur.

Dico 4. Licitè etiam ordinat Epiſcopus ſuum familiarem alterius diœceſis ſubditum, qui per triennium ſecum eſt commoratus, modò illi ſtatim beneficium conferat. Trid. Seſſ. 13. C. 9. Hoc non procedit de titulari, utpote diœceſim in qua Ordinandus domicilium acquirat, non habente.

# DISTINCTIO LXXXI.

## De Subjecto Sacrámenti Ordinis.

Dico 1. In Ordinando hæ requiruntur conditiones 1. ut ſit maſculus. 2. ut ſit baptizatus. 3. Confirmatus, Suſcipiens tamen vel miniſtrans Ordinem non præmiſsâ confirmatione venialiter tantùm peccat ſecundùm Soto, & alios. 4. Initiatus primâ tonſurâ, valet tamen ordinatio ante tonſuram. Immo Presbyteratus ante alios Ordines collatus valet, Epiſcopatus tamen ante Sacerdotium, nullus. Aliàs hæc conditio vocatur Gradatio.

5. Ut ſit legitima ætas. ſed quoad valorem, verè ordinatur infans ratione carens. S. Th. in Supp. q. 39. a. 2. Nec, adepto uſu rationis, tenetur ad caſtitatem cùm votum ſit deliberata promiſſio. Aliter de Epiſcopatu ſentiendum, hic enim ante uſum rationis collatus, nullus, S. Th. l. c.

Quæ legitima ætas quoad ſuſcipiendos licitè ordines? ℟. pro tribus Minoribus ſeptem completi. pro Acolythatu, duodecim completi. pro Subdiaconatu 22 pro Diaconatu, 23. pro Sacerdotio, 25. inchoati, pro Epiſcopatu, 30. completus, In defectu ætatis quoad Sacros Ordines ſolus Papa diſpenſat. Adverte, ſi ultimus dies ætatis ſit inchoatus poteſt quis ordinari. quia in favorabilibus dies inchoatus habetur pro completo. *l. quâ ætate ff. de teſtam.*

6 Intentio, vel propria, ut in adultis, vel Eccleſiæ, in uſu rationis carentibus. præter hanc recipiendi Sacramentum debet eſſe intentio valedicendi mundo.

7. Morum probitas teſtimonialibus à Parocho & Scholæ Magiſtro comprobata. Trid. Seſſ. 23. C. 5. vel à ſimili, ut in Regularibus, ſi expedit Scias, ad ſolos Minores, literas teſtimoniales, etiam à Scholæ Magiſtro exigit Trid.

8. Dimiſſoriæ, ſi alibi ordinatur, etiam pro prima tonſurâ Quas Regularibus concedit proprius Prælatus ex privilegio PP. Benedictinis Valliſoletanis à Clemen. VIII. conceſſo.

9. Vitæ bonitas, hoc eſt, eſſe in gratia.

10. Scientia. Prima tonſura non detur, niſi ſcienti rudimenta fidei, & niſi legere & ſcribere ſcienti. Item niſi intendat mundo renunciare. Trid. l. c C. 4. minores non dentur, qui ſaltem linguam latinam non intelligit. Trid. C 11 addit, *nemo iis initietur, quem non ſcientiæ ſpes majoribus Ordinibus dignum oſtendat.* In Subdiaconos & Diaconos non ordinentur qui literis & ijs quæ ad Ordinem exer-

cendum pertinent, non sunt instructi. Trid. C. 13. addit *Sciant, maximè decere, si saltem diebus Dominicis & solemnibus, cùm altari ministraverint, sacram Communionem perceperint.* Per litteras intellige, Divinas, quas v. g Cathechismus Romanus ex Decreto Tridentini, jussu Pij V. à PP. Prædicatoribus editus, & similes libri continent. Sacerdotium denegetur non habenti scientiam, quâ populus necessaria ad salutem doceatur, eique Sacramēta administrentur. Trid. C. 4. Mortaliter peccat, qui indigno ordines confert, quia infideliter dona Dei dispensat, Ecclesiæ detrimentum facit, honorique Divino. S. Th. in supp. q 36. a. 4. Hæc conditio ab aliis, vocatur Examen.

11. Temporum interstitia serventur. Vnde minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum. & eadem interstitia serventur inter alios Ordines. Hæc non sunt Mathematicè computanda, sed moraliter & juxta Ecclesiæ ritum, v. g. ab vno paschate ad aliud, licèt inter primum & secundum pascha non sint omnino expleti duodecim menses. Episcopus cum suis subditis & Regularibus justa de causa dispensat in interstitiis. Idem valet Vicarius Capituli sede vacante ex declaratione Card. apud Farinacium decis. 234. Possunt tamen Regulares cum suis subditis dispensare in interstitiis, ex privilegio Greg. XIII. concesso Societati, quod Dela-Cruz L. 2. c. 9. d. 1. de statu Relig & Suarez relatus in Summa Dia. V. Ordo, & alii extendunt ad omnes Religiones communicantes. Quod si recipiantur Ordines non servatis interstitiis, nec obtentâ licentia, seu dispensatione quoad hoc nulla censura, nec irregularitas incurritur, quia non est in jure descripta, Opat. d. 3. de Sac. Ord. q. 1.

12. Tempus quo Ordines conferuntur servetur, scilicet, conferantur sabathis quatuor temporum, nec non Sabatho *sitientes*, & Sabatho S. tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & festivis, dummodò non videatur Episcopus tènere generalem ordinationem. sed prima tonsura quolibet die conferri potest,

13. Requiritur locus, qui in ordinatione solemni est Ecclesia, in privata, sacellum vel capella.

14. Necessarius titulus, qui triplex est, beneficii, patrimonii & paupertatis, seu professionis in Religione approbata. Si beneficium & Patrimonium simul, sufficiunt ad sustentationem, possunt Ordines conferri, secus si beneficio vel patrimonio insufficienti, elèēmosynæ conjungātur. cùm hæ sint incertæ. S. C. apud Quarantam, sicut & ad titulum beneficii temporanei, vel Capellaniæ amovibilis, ad quem præsentatur per patronum valentem quoties vult Capellanum amovere, nō licèt Ordines cōferre, Dela C. de Sac. Ord. d. 8. & alii. cùm hæc nō veniant nomine beneficii simpliciter. vnde cooperantes ad talem ordinationē mortaliter peccant contra Trid. & sic ordinatus suspenditur. ait Dela-Cruz l. c. cum Led. An verò actualis professor ordinari possit sub certa spe habendi quo vivat? probabiliter docet Corduba in Sum. q. 36.

Tandem necessarium est carere impedimentis de quibus in sequenti.

Dico

Dico 2. Prohibentur ad Ordines promoveri, 1. ignoti. 2. bigami, quia per bigamiam tollitur vnitas Sacramenti cum bigamus pluribus suam carnem diviserit. 3. neophyti. 4, corpore vitiati. 5. de illegitimo thoro nati. Sed cum his dispensat Episcopus ad Minores, & ad beneficia sine cura, ad beneficium autem curatum, ad dignitates, &c, solus Pontifex. 6. servi. cùm nequeant se alteri mancipare, absq; sui Domini facultate. Si ordinantur tenet Ordo, sed carent Ordinis executione. 7. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v, g. tutores. 8. homicidæ, quàmvis justè occidant, ut carnifex, mandans &c. se vel alium mutilans. V. dicenda. in 3. d. 25 conc. 10. infirmos bonâ fide vertens, non subjacet huic irregularitati, quàmvis mors casu sequatur. tempore S. Th. ut ipse 3. p. q. 39. a. 4. fatetur, etiam se ipsum defendens & occidens, irregularis erat. Sed jam revocatum, si sit defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ecclesiastici statuentes judices ac hortantes ut justitiam servent, non sunt irregulares, sicut, nec, proximum, dum occiditur, defendere omittens, si ex officio defendere non tenebatur. 9, hermaphroditi, si æque vel magis fœmineo sexu polleant. in quo sexus virilis prævalet, secundùm Fernandez p. 2. C. 10. §. 7. ex D. Ant. & Sylv. quàmvis res non pateat, & sic characteris secundùm communem capax, ob irregularitatem ordinari prohibetur. alii negant talem esse irregularem, nisi res sit notoria, 10. omnes alii irregulares & censuris affecti.

# DISTINCTIO LXXXII.

## *Explicatur numerus Ordinum.*

Dico 1. Septem sunt Ordines. scilicet, Presbyteratus, Diaconatus Subdiaconatus, Acolythatus, Lectoratus, Exorcistatus & Ostiaratus Hi unum efficiunt Sacramentum Ordinis. unum inquam perfectione finis, cùm omnes ad vnum finem, scilicet, Eucharistiam, ordinentur. Omnes ratione Sacramenti gaudent. cùm omnes secundùm S. Th. in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 2. in Corp. characterem imprimant, Caiet. Sotus & Victoria apud Opat, d. 1. de Sac. Ord. q. 3. solum Sacerdotium fatentur esse Sacramentum, sed hic l. c. eos doctè excusat. Characteres Ordinum specie inter se, sed incompletâ, distinguuntur, Labat, de Sac. Ord. §. 3. in resp ad argum. Primi tres vocantur sacri. tum quia proximiùs accedunt ad Eucharistiam, tum quia habent annexum votum solemne castitatis. Amplè, possunt dici omnes sacri.

Dico 2 Prima tonsura non est, nisi largo modo, ordo, sed solùm dispositio ad Ordines. Multominùs cantoratus. cùm non habeat specialem respectum ad Eucharistiam. Immo nec Episcopatus est propriè Ordo sed Ordinis eminentia S. Th. l. c. q. 3. a. 2. in Corp. & in Supp. q. 40 a. 5. Idem docetur de Papatu, à fortiori nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo. de Cardinalatu N. Cardinalis Turrecremata affirmat, cum aliis

tamen negandum. cùm non gaudeat consecratione & charactere. ut probabile judicat Cinius, Cardinales semper fuisse in Ecclesia, licet non sub isto nomine.

Q. Quid est characterem Sacerdotalem per consecrationem Episcopalem extendi? R. reddi capacem ad conficienda duo Sacramenta, quæ simplex Sacerdos ex vi præcisè suæ ordinationis, non potest conficere, nempe Confirmationem & Ordinem.

# DISTINCTIO LXXXIII.

## *De quidditate, institutione, materiâ, formâ, characteris, impressione Ordinum in particulari.*

Dico 1. Presbyteratus est *spiritualis potestas, quâ Ordinatus in Presbyterū corpus & Sanguinem Christi D. conficit.* Institutus à Christo D. in vltima Cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem suum convertente. Eius materia remota est calix cum vino, & patena cum hostia. Proxima, horum traditio. Probabile est aliquibus, DD. conferri Sacerdotium, etsi ex oblivione non ponatur vinum in calice Forma huius Sacramenti hæc. *accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missasq; celebrandi in nomine Domini.* Si sequentia omitterentur, scilicet, *accipe Spiritum S. quorum remiseris peccata remittuntur eis*, imperfecta esset Sacerdotis potestas, cum, tunc non posset à peccatis absolvere. Character imprimitur in traditione calicis cum vino, & patenæ cum hostia accedente debitâ verborum formâ. Dum Episcopus pronunciat, *accipe Spiritum S. quorum remiseris peccata & c.* non confertur character, sed prior extenditur ad novum effectum, datur enim potestas obsolvendi à peccatis. Ad dandam potestatem absolvendi à peccatis, secundùm Dela Cruz & alios tantùm ex præcepto adhibetur impositio manûs, secundùm Gab. à S. Vinc. & Gonet est essentialis, quod conformius menti S. Præceptoris in 4. d. 24. q. 3. a. 3. ad 2.

Dico 2. Diaconatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere.* Institutus à Christo D. dum in Cœna corpus & sanguinem discipulis distribuit. Materia remota, liber Evangeliorū, proxima eiusdem traditio. Nota. excepto Sacerdotio sufficit materiam tradere per Archidiaconum. Sà V. Ordo. n. 6. Forma, sunt Verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur. Opat. de Sac. Ord. d. 1. q. 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Gab. à S. Vinc. pro perfectione & complemento. Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio. & modo est apud Græcos. Vnde ad similes objectiones dic, materiam à Christo D. in genere, in specie, ab Ecclesia determinatam. V. Gonet in Man. de Sac. Ord. C. 3 in solut. ad 1.

Dico 3. Subdiaconatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam praeparare.* Institutus à Christo D. linteo se præcingente ac discipulorum pedes lavante,

Eius

Eius materia remota calix vacuus & patena vacua. proxima horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur. Opat. l. c. præter assignatam materiam proximam assignat traditionem libri Epistolarum. sed Gab à S Vinc. hanc dicit esse complementum & partem integralem ad explicandum actum secundarium.

Dico 4. Acolythatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare urceolos, cum vino & aqua, ac candela deferre.* Institutus à Christo Dño Ioan. 8. dicente. *ego sum lux mundi &c.* Eius materia remota, saltem unus urceolus & candelabrum cum candela extincta. Proxima horum, traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione urceoli secundùm. S. Th. in Supp. q. 38. a. 5 ad 6. & in 4. dicit. q. 3. a. 3. ad 6. cùm iste actus sit principalior & immediatius ad Eucharistiam ordinatus, fit enim materiæ præparatio. in candelabri traditione, utpote actu secundario, character potiùs extenditur, quàm imprimitur. Et licèt Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non ideo fit quia principalius, sed notius.

Dico 5. Exorcistatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest dæmonem expellere, ne quempiam ab Eucharistiæ sumptione impediat.* Institutus à Christo D. septem dæmonia è Magdalena ejiciente. ejus materia remota liber exorcismorum, proxima, traditio, forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Dico 6. Lectoratus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere.* Institutus à Christo D. in medio Doctorum stante, & legente illa verba, *Spiritus Domini super me.* Isaiæ 16. Eius materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma. verba Episcopi. in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Dico 7. Ostiariatus est *spiritualis potestas, per quam ordinatus in Ostiarium potest dignos recipere & indignos ab introitu templi repellere ad Eucharistiæ Sacramentum recipiendum.* Institutus à Christo D. ejiciente ementes & vendentes de templo. Eius materia remota claves Ecclesiæ, proxima eorum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur ad claudendam, & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

# DISTINCTIO LXXXIV.

## De Officiis Ordinum in particulari.

Dico 1. Sacerdotis officium est. 1. Offerre Missæ sacrificium, quâ ratione dicitur sacra faciens. huc revocatur. preces pro populo ad Deum fundere. 2. benedicere, quâ ratione dicitur sacrans. 3 præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer dux inter personas consecratas 4. prædicare, qua ratione dicitur sa-

era docens. 5. Sacramenta conficere & ministrare. quâ ratione dicitur sacra dans. Vnde in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Dico 2. Officium Diaconi est. 1, Ministrare ad altare. 2 Solemniter baptizare ex commissione Parochi, sed in neceßitate. 3. prædicare, saltem per modum catechizantis. 4. Evangelium in Missa solemni cantare, & in matutino homiliam recitare.

Dico 3. Officium Subdiaconi. 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono ut Sacerdoti offerat præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa cantare. 3. Pallas & corporalia abluere.

Dico 4. Officium Acolythi est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturque sacrificium 2. Subdiacono urceolos cum vino & aqua ad Euchariſtiam conficiendam præparare.

Dico 5. Officium Exorcistæ est nomen Domini super energumenos & catechumenos invocare, sicq; eos ut sacris interesse queant, præparare &c. jam tamen soli Sacerdotes id præstant.

Dico 6. Officium Lectoris. 1. Prophetias in Ecclesia legere, Catech: Tridentini, apud Opat, de Sac. Ord. d 4. q 2. dicit, etiam lectiones ex novo testamento annunciare, sed hic actus secundarius. cùm materia ordinationis Lectoris sit liber prophetiarum. Immo D. Cyp. apud Opat. l. c. refert eum aliquando legisse Evangelium supra pulpitum, sed hoc intelligendum extra Missam & dum nocturnum officium peragitur. Adverte dum dicitur Lectoris munus, prædicare, intellige, recitativè, scilicet, legendo publice prophetarum libros 2. Catechumenos fidei rudimenta docere. Cave, ne existens in Minoribus panes & novos fructus benedicas, hoc enim iam Lectori non committitur.

Dico 7. Officium Ostiarii. 1. cymbalum tempore sacrificii pulsare. 2. Ecclesiam aperire. 3. & librum ei qui prædicat Plura de his V. apud Opatov. l c. Scias officia Diaconi & Subdiaconi nullo modo præstari posse à laico, seu non existente in Minoribus. Gab. à S. Vinc. V. Ordo Secundùm aliquos, ait idem, officia Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo.

## QVÆSITVM.

### *Qui sunt effectus & ritus Ordinum.*

℟ ad 1. Duo præsertim effectus numerantur, scilicet, augmentũ gratiæ & character Ad 2. Ritus, hi inter alios. 1. Ordines non conferantur post prandium 2. Sacri non dentur sine Missa. 3 dentur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus concesserit. 4. Cum debitis vestibus. Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica. In Diaconum præter hæc, cum stola, in Sacerdotem, cum his, insuper cum casula omissâ Dalmatica, accedat.

DISTIN-

# DISTINCTIO LXXXV.

## *De Sponsalibus.*

NOta 1. *Sponsalia sunt mutua futurarum nuptiarum promissio*, S. Th. in Supplem. q. 43. a. 1. & sic requiritur ut uterque promittat, nec sufficit acceptare alterius promissionem, nisi etiam intendat se obligare. non etiam sufficit simplex propositum v. g. volo te in meam. cùm hoc non inducat obligationem, ut patet in voto, nisi quis intendat se obligare.

Nota 2. Sponsalia fiunt quatuor modis S. Th. l. c. 1. nudâ promissione. v. g. accipiam te in meam, & viceversa. probabilius est, hanc non sufficere. non aliam ducam, quàm te. Bonac. de mat. q. 1. punct. 1. n. 13. cum communiori. quia dicta verba faciunt sensum conditionatum. si aliquam ducam, non aliam quàm te, tenetur tamen ducere, si sic deceptam violavit. 2. datis arrhis sponsalitiis. v. g. pecunia, vel alio simili. 3. annuli subarrhatione. 4. Interveniente juramento. non tamen valent, licèt sint jurata, si prima non sunt legitimè dissoluta. Sylvester V. Spons: n. 40. Armilla n. 1. sicut non valent, licèt sint jurata, interveniente metu invalidante matrimonium. Sà V. spons: n. 5. & probabile judicatur in Sum. Dian. V. metus. n. 7.

Nota 3. Duplex est Sponsaliorum effectus. 1. Obligatio sub mortali contrahendi matrimonium. S. Th. citatus ad 3. nisi adsit legitimum impedimentum, hæc obligatio non necessariò antecedit matrimonium, sicut & sponsalia non necessariò antecedunt matrimonium. Sponsi in foro contencioso non compelluntur. quia matrimonia coacta malum exitum habere consueverunt. S. Th. in 4. d. 27. q 2. a. 1. ad 1. nisi intervenisset juramentum ut quidam dicunt. Sed neq; propter hoc cogendi sunt ob dictam rationem. Arm. V. Spons: n. 7. ex Panormitano. Sed hæc locum habent dum fundamentaliter timetur malus exitus V. Petrum de Ledes. in præs.

Qui temerè retrocedit, amittit munera. Constans vero non.

Secundus Sponsaliorum effectus, est inhabilitas contrahendi cum consanguineis sponsi vel sponsæ in primo gradu tantùm, quod dicitur impedimentum publicæ honestatis. Trid. Sess. 24. de Mat. c. 3.

Dico 1. Sponsi vel propinqui sponsorum, vel stricti eorum amici, non possunt apponere pœnam gravem vel levem solvendam ab eo, qui non steterit sponsalibus, ex c. gemma de spons. si apposuerint, non tenentur eam solvere, nec in foro externo, nec in foro interno, licèt juramentum intervenerit. quia juramentum non obligat ad rem illicitam. Bonac. de Spons. punct. vltimo n. 1. & 2.

Apponere huiusmodi pœnam non est mortale secundùm Caiet. V. Spons: & alios. veniale tamen.

Dico 2. Persona nobilis & dives, quæ iniit voluntariè sponsalia cum ignobili & paupere, cuius conditionem non ignorabat, tenetur matrimonium contrahere, nam cùm esset conscia conditionis, & voluerit sponsalia contrahere, tene-

tur adimplere promissionem, ex qua oritur obligatio sub mortali. Bonac q. 1. de Mat. p. 2. n. 2. cum communi, modo ex tali matrimonio non sequatur grave malum, vel magnum scandalum, ut graves rixæ inter parentes contrahentium, vel aliud grave incommodum, nam sponsus vel sponsa non tenetur adimplere promissionem futuri matrimonii, quando prævidet fore ut matrimonium sortiatur pravum exitum, idem, ex Nau. & Rodriq.

Dico 3. Qui sub ficta promissione defloravit virginem, tenetur sub mortali eam ducere S. Th. relatus à Labat de Mat. dub. 5. §. 5. nisi aliqua rationabilis causa oppositum suadeat, tunc enim satis est alio modo satisfacere. Oppositum D. Thomæ tenet Bonac. punct. 2 de spons: n. 5. cum aliis. Qui etiam fictè promisit jam per alium corruptæ alias bonæ famæ, quæ infamiam ob carnalem copulam incurrit, tenetur eam ducere. infamata enim, cui, ut competit nubet? Labat loco cit. secus dicendum dum nullum periculum infamiæ, tunc enim sufficit pro injuria satisfacere. Samuel de Lub. V. promissio n. 9. & alii. Hæc à fortiori currunt, si promissio ficta sit jurata tunc enim tenetur ducere, etiã ab alio iam corruptã S.Tho. 2. 2. q. 89. a. 7. ad 4 adducens illud Isidori L. 2. de summo bono C. 31. *Quacunq; arte verborum quis jurat, Deus tamen, quis testis conscientiæ est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.*

Dico 4. Sponsalia quamvis jurata multis modis solvuntur 1. defectu ætatis, si quis non habeat septennium ferè completum.

2. Per religionis ingressum, & sermo est de religionis ingressu, ante professionem, qui mox dirimit. non potest tamen ingredi si sponsam violavit, & nulla viâ, etiam per matrimonium ratum, potest damnum resarcire. nam si potest per matrimonium ratum damnum resarcire, contrahat, deinde ingrediatur.

3. Per simplex castitatis votum, etiam post sponsalia jurata emissum. nam sponsalia jurata censentur sub hac conditione facta, nisi perfectior status eligatur Bonac d. 1. de Mat. punct. 5. cum aliis DD. idem de voto Ordinis sacri.

4. Per subsequens cum altera matrimonium. Nota contra Dela-Cruz obligatio sponsaliorum soluto per mortem matrimonio, sicut & dimissio religionis habitu non reviviscit. nam obligatio semel extincta non reviviscit. primam partem docet Armill. secundam Sylv. V. spons.

5. Per alterius sponsi fornicationem, quàmvis fœmina sit vi oppressa.

6. Per affinitatem supervenientem, etiam ex copula illicita. aut aliud impedimentum dirimens, immo quàmvis tantùm sit fama de tali impedimento.

7. Si sponsus huc & illuc vagetur, & longiùs vadat.

8. Si in contractu sponsaliorum tempus determinetur eoque completo vnus non velit contrahere, alter liber manet.

9 Si sponsalia facta sub conditione, & hæc non impleatur, v. g ut tanta dos (detur.

10. Per gravem infirmitatem v. g. per morbum gallicum, per magnam deformitatem. v. g orbitatem oculorum. vel si aliqua vitia detegantur, aut alia superveniant, quæ si antea scirentur, sponsalia non contraherentur.

11. Per graves inimicitias ortas inter sponsos. Tandem

Tandem per utriusq; voluntatem. hæc probat Dela Cruz de Mat. q. 2. n. 3. exceptis ijs pro quibus refertur. Bonac. n. 3. & alii n. 4. In prædictis casibus si sponsalia clandestina, vel causa manifesta, non est necessarium ut per judicem dissolvantur. Sylv. V. spons. n. 10. quod dictum supponit sponsalia clandestina esse valida. Immo nec damnantur peccati mortalis à Sâ V. spons. n. 5. contra Armillam V. spons. n. 14. cuius tamen sententia securior & elicitur ex duodecimo Canone pœnitentiali apud Mosc. in Elementis ad sacras Conf: p 5.

Dico 5. Per mutuum sponsorum consensum non ita solvuntur sponsalia ut liceat in eodem gradu ducere Bonac. q. 3. de Matr. p. 11. n. 7 adducens novam declarationem Cardinalium. si enim per mortem v. g. sponsæ non tollitur impedimentum publicæ honestatis ut passim docent DD. ex C. sponsam de sponsalibus, à fortiori non tollitur per utriusq; consensum.

## QVÆSITVM.

### An oscula, amplexus, & his similia, liceant sponsis?

℟. Oscula & amplexus libidinosa hoc est cum delectatione facta, non sunt mortalia inter sponsum & sponsam, si desit periculum pollutionis vel ulterioris consensus. Arm. V. spons. n. 14. Samuel de Lub. V. spons. n. 4. Eò quòd sponsus habeat aliquod jus, licèt tantùm inchoatum & imperfectum ad corpus sponsæ, & viceversa, amplexus verò solius benevolentiæ causa, nullo modo sunt peccata.

Nota hanc doctrinam non posse extendi ad tactus partium verendarum inter sponsos. Arm. V. impud. n. 2. & Samuel loco cit. nec ad delectationem de copula. non enim licet sub mortali sponsis delectari delectatione libidinosa, de copula futura.

Quare ad hæc & vlteriora peccata vitanda, non est vllo modo permittenda sponsis cohabitatio. magnū enim periculum, quod in conscientia vitare tenentur.

## DISTINCTIO LXXXVI.

### De Bannis seu Denuntiationibus.

Dico 1. Antequam Matrimoniū contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemnia publicè denuntietur inter quos Matrimonium contrahendum Trid. Sess. 24. C. 1. Per omissionem denuntiationū non invalidatur matrimonium, sed peccatur mortaliter, si omittatur sine facultate, aut legitima causa. cùm sic possint sequi gravissima mala, quamvis nulla censura ipso facto incurratur. Bonac. q 2. p. 6. n 5. & 7. cum aliis DD. suspendendus tamen ab officio per triennium omittens denuntiationes C. cum inhibitio de clandestina desponsatione. ex quo patet, quam cavendum Parochis, ne facilè advenas copulent. omittere unam denuntiationem non videtur aliquibus mortale propter parvitatem materiæ si Parochus sit certus moraliter non adesse impedimentum.

Dico 2. In vtraq; Parochia faciendæ denuntiationes, vel à proprio Parocho, vel ab alio de Parochi licentia, si contrahentes sint diversarum Parochiarum. Tridentinum enim sic loquitur, à proprio contrahentium Parocho, & Bonac. loco cit. n. 59. refert declarationem sacræ Congregationis.

Dico 3. Denuntiationes possunt fieri extra Ecclesiam v. g. in cæmeterio, sicut & matrimonium. Nec peccatur faciendo eas alio die, quàm festo, quando ingens multitudo populi confluit. hoc dictum probat Bonac. loco cit. n. 18. à fortiori possunt fieri, quando celebratur festum particulare ad quod populus confluit.

Dico 4. Dum adest causa valde vrgens, sufficit una denuntiatio, aut saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur etsi non adsit facultas Episcopi vel Officialis. quia necessitas lege caret v. g. quando periculum est in mora, & non patet aditus ad Episcopum, vel Officialem, & alias teneretur dispensare.

Quando autem una tantùm de licentia Episcopi, seu alias, denuntiatio præmittitur, non statim eâ factâ matrimonium contrahendum, sed per aliquod tempus, judicio prudentis expectandum. Sanchez & alii apud Bon. loco cit. n. 56.

Dico 5. Causæ justæ omittendi denuntiationes sunt multæ. de quibus Vir prudens & timoratus judicet. 1. Quando timetur matrimonium malitiosè impediendum. 2. Quando instat tempus, quo nuptiæ prohibentur, ut est adventus &c. quod autem fiat denuntiatio ter, scilicet in prima Missâ, in Missâ solemni diei, tandem hâc finitâ in Missa ante matrimonium celebrandum, tantùm pura cæremonia est. cùm id parum juvet ad notitiam impedimentorum. 3. Cùm Magnates contrahunt. non enim timendum de impedimento. cùm Magnatum matrimonia publica. 4. Quando concubinarius, citò petit conjunctionem matrimonialem &c. Bonac. loco cit. n. 8. in his tamen debet constare moraliter non adesse impedimentum dirimens.

Dico 6. Dum matrimonium contractum sine denuntiationibus, propter aliquam vrgentem causam non potest consummari non præmissis denuntiationibus ita Trid. citatum. aliàs peccatur mortaliter propter periculum impedimenti, toties, quoties, consummatur. Bonac. cum multis aliis loco cit. n. 8. & 9. Ledesma tamen Lopez & alii ab eodem relati negant, si Parochus & contrahentes adhibuerunt sufficientem diligentiam, ut deprehendatur impedimentum.

Dico 7. Impedimenta matrimonii sunt detegenda sub obligatione peccati mortalis, etiam sub secreto scita. quamvis probari non possint. quia agitur de gravi proximi spirituali damno. præmittatur tamen correctio, si fructus speratur. Item quamvis tantùm audita, modò à persona fide digna. Secus si audita à persona nihil certi sciente, vel quæ non meminit à quo audivit. Bonac. loco cit. n. 20. cum aliis DD.

# DISTINCTIO LXXXVII.

## De Sacramento Matrimonij secundùm se.

Nota

NOta: Matrimonium in ratione contractûs naturalis, est legitimâ conjunctio maris & fœminæ in vsum conjugii individuam vitæ consuetudinem retinens. Labat de Mat. dub. 1. § 2. in ratione Sacramenti est novæ legis Sacramentum à Christo D. institutum causativum gratiæ vnitivæ. Salazar, gratia enim quæ in hoc Sacramento datur significatur per modum vinculi & coniunctionis, & ordinatur ad mutuam supportationem item ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosc. in exam. approb. tit. 1. q. 5. nec solùm in hoc sacram: significatur gratia conjugens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minùs principaliter vnio verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

Dico 1. Iuxta varietatem temporum est variè institutum matrimonium; in statu enim innocentiæ est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. in statu naturæ lapsæ, vltra hoc in remedium concupiscentiæ. In lege gratiæ à Christo Domino, in ratione Sacramenti S. Th. in Supp. q. 42. a. 2. Institutum inquam, sive Ioan. 2. in nuptijs, vel Matth. 19. dicendo. *quod Deus conjunxit homo non separet.*

Dico 2. Vtriusq; conjugis consensus mutuò per verba, vel per nutus expressus, est materia proxima, & forma huius Sacramenti, sub diversa tamen ratione, quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis est materia, quatenus habet rationem acceptationis est forma. Ita Theologi maximè Thomistæ cum Angelico D. in Supp q. 42. a. 1. ad 1. & 2. Materia verò remota sunt ipsi cōtrahentes, vel corpora ipsorum. Et sic verba, *ego vos conjungo*, non sunt forma huius Sacramenti, immo nec ad valorem simpliciter necessaria, cùm ante Trid. valida fuerint matrimonia clandestina, ut patet Sess. 24. C. 1.

Scias. Verborum, *ego vos coniungo*, non est sensus, *ego vos coniungo, aliàs non coniunctos*, sed *confirmo & benedico vestram coniunctionem*, vel, *ego vos coniungo in facie Ecclesiæ, ut pro veris cōiugibus coram hominibus sitis.* Dela C. de Mat. q. 1 n. 1.

Dico 3. Consensus in hoc Sacramento necessarius, debet esse expressus per verba de præsenti, vel per aliqua signa. nam cùm sit Sacramentum, debet constare rebus sensibilibus, sicut & alia Sacramenta.

Si puella interrogata, præ verecundia tacet, & adstantes pro ea respondent, ipsa non contradicente, fit matrimonium. nam illa taciturnitas cum aliis circumstantiis temporis & respondentium pro ea, est sufficiens signum sensibile, significans eius internum consensum. S. Th. in Supp. q. 45. a. 2. ad 3. Consensus ergo per verba de futuro expressus v. g. habebo te, non matrimonium, sed sponsalia efficit S. Th. cit. a. 3 idem dic de his, contraho tecum pro anno futuro. at per verba, ex nunc habebo te in meam vxorem, fit matrimonium, cùm de præsenti consensum exprimant.

Dico 4. Consensus conditionatus ad valorem matrimonii sufficit, si apponatur conditio de præsenti. consensus tamen conditionatus apposita conditione de futuro, ordinariè loquendo, non sufficit. v. g. si Patri placuerit. quod si non expectato conditionis eventu consenserint in copulam affectu maritali, tunc fit

matrimonium, nec opus est novâ præsentiâ Parochi & testium . pro hoc insinuat declarationem Congregationis Cardinal: Dela Cruz q. 3. de Mat. n. 3. Et idem censet Navar. de matrimonio celebrato coram Parocho & testibus sub conditione licita, si antequam voluntas mutetur, impleatur conditio, tunc enim perficitur matrimonium, sine nova Parochi & testium præsentia. sed oppositum aliis videtur veriùs, quos tacitè refert Dela Cruz loco cit.

Dico 5. Consensus externus sine interno non efficit matrimonium. cùm omnia Sacramenta requirant intentionem S. Th. a. 4. talis tamen in foro Ecclesiæ potest adstringi. cùm hæc secundùm allegata judicet.

Et sic qui verbis de præsenti cum aliqua contraxit, non habendo consensum internum, verbis expressum, si per excommunicationem cogatur ut primam habeat in vxorem, debet potiùs patienter sustinere excommunicationem, quàm ad primam accedere. Ita in C. inquisitionis de sent: excomm. & S. Th. ad 3. & oppositum Magistri sent. est erroneum, nam ille accessus esset fornicarius, cùm esset accessus ad non suam. nec efficitur sua, quàmvis interveniat sententia in foro externo justa. juxta C. de sent. & re judicata. vel recedat secum vxorem veram ducendo, si fieri potest S. Th. ibidem. Hæc doctrina etiam procedit, dum matrimonium ob aliam causam est nullum.

Dico 6. Qui consensum fictum habuit, si non interveniat impedimentum dirimens, tenetur verè iterum cum conjuge defraudata contrahere matrimonium. ex Sylv. V. Lux & aliis, quæ injuria aliter non resarcitur. aliquàndo tamen excusabitur, v. g. si intercedat magna inæqualitas, aut si timeatur malus exitus, aut grave damnum &c. sed recompensatio non omittenda.

Dico 7. Minister essentialis Matrimonii, sunt ipsi contrahentes. cùm ipsi tantùm formam ponant, ut patet ex Conc. Flor. in decreto vnionis Armenorum. Sacerdos enim tantùm minister accidentalis. aliàs matrimonia clandestina non fuissent valida ante Trid. quod est contra Sess. 24. Cap. 1.

Et sic Sacerdos in mortali matrimonio assistens non peccat mortaliter. contrahentes, licèt sint minister essentialis huius Sacramenti, cùm non sint specialiter consecrati ad hoc. non peccant mort. illud ministrando in mortali. Dela C. de Sacram. in genere. q. 4. n. 4 peccant tamen mortaliter indignè recipiendo.

Dico 8. Omnis homo nullum habens impedimentum est subjectum Sacramenti matrimonii. Vt debitè ad hoc Sacramentum accedat, promittenda confessio & Eucharistia sumenda. Sed hoc tantùm consilium, præceptum verò, contritionem esse præmittendam, si contrahens in mortali existit. cùm si Sacramentum vivorum. Accedens ad hoc Sacramẽtum, intendat saltem virtualiter facere quod facit Ecclesia, & suscipere hoc Sacramentum non cum affectu libidinis, sed cum affectu suscipiendi prolem ad gloriam Dei.

Dico 9. Matrimonio iam contracto sponsi in eadem domo non cohabitent ante benedictionem in Ecclesia à Parocho vel cum licentia ab alio Sacerdote recipiendam, Trid. Sess. 24. C. 1.

Omitte-

Omittendo hanc benedictionem non incurritur mortale. Samuel de Lub. V. Bann. n. 5. & 6. Sa V. Mat. n. 6. sicut & omittendo solemnitatem nuptiarum nō est mortale. immo absolutè omittenda benedictio in secundis nuptiis ex parte viri & mulieris, vel mulieris tantùm, non autem in secundis nuptiis ex parte viri tantùm. cùm adhuc salvetur significatio conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Dico 10. Matrimonium inter absentes per literas vel procuratorem celebratum, est verum, patet ex usu Ecclesiæ sæpè talia matrimonia celebrantis, quæ deinde in præsentia conjugum non celebrantur. idem de sponsalibus dicendum si sit consensus vtriusq;, vel saltem, si vterq; ratificet sponsalia nomine suo à Parentibus celebrata, aliàs enim sic à Parentibus facta, nec à sponsis ratificata non valent. Immo matrimonium inter absentes baptizatos celebratum per literas vel procuratorem, coram Parocho & testibus, est Sacramentum, tanquam probabiliùs tenendum.

Dico 11. Matrimonium amore divitiarum, delectationis captandæ, & ob similem causam inhonestam celebratum non caret culpâ veniali, sicut ob causam mortaliter inhonestam non caret culpa mortali validum tamen, sicut baptismus propter lucrum administratus est validus.

## QVÆSITVM 1.

V. In Sacramento Matrimonii hæc reperiantur. scilicet, Sacramentum tantùm, res Sacramenti tantùm, res & Sacramentum simul? ℞. Sicut in aliis &c, vide additionem 4. in fine f. 54.

## QVÆSITVM 2.

### *Quæ bona, finis, & effectus matrimonij.*

℞. 1. Bona matrimonii sunt, fides, proles, Sacramentum, fides nè cum alijs Conjuges misceantur, proles, ut Christianè educetur. Sacramentum ut matrimonium non separetur.

2. Finis ad quem matrimonium institutum primò est propagatio speciei & conservatio individuorum. 2. Remedium concupiscentiæ. 3 commoditas obsequii vtriusque ad invicem.

3. Effectus Sacramenti matrimonii est gratia vnitiva, hoc est gratia sanctificans, ut importat mutuam concordiam, decentem usum matrimonii, moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam prolis educationem. rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem & fidelem dispensationem. Mosc. 2. p. Tyrocinii artis pœnitentiariæ §. 4. n. 25.

## DISTINCTIO LXXXVIII.

### *De impedimentis impedientibus tantùm matrimonium.*

NOta. Impedimenta matrimonii duplicia sunt, alia tantùm impediunt, ne licite contra-

ne contrahatur matrimonium, validum tamen est, alia verò etiam contractum dirimunt, tanquam invalidum.

Dico 1. Impedimenta tantùm impedientia sunt quinque votum interdictum, sponsalia, catechismus, crimen.

Crimen est multiplex quo commisso non licet ducere vxorem. 1. Occisio vxoris adulteræ propriâ authoritate facta 2. Presbytericidium, per judicem declaratum. 3. Matrimonium cum moniali scienter contractum. 4. Susceptio proprii filii in baptismo aut confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria vxore. 5. Publica pœnitentia, sed hæc iam non est in usu. 6. Raptus alienæ sponsæ. Sed hoc post Trid. est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7. Incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea sed hoc secundum negat D. Th. & alii apud Dela C. q. 4. n. 1. Hoc impedimentum criminis juxta Sanchez, Ledesma & alios apud Bonac. de Mat. q. 3. punct. 14. n. 21. non inducit mortale, etsi dispensatio non petatur.

Si quis dispensationem desiderat, adeat Episcopum, qui in omnibus tantùm impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuæ & religionis. Cand. aureum de Mat. n. 110 ex D. Antonino & Paludano.

Dico 2. Nomine voti intelligitur votum simplex religionis, aut castitatis; vel votum non nubendi.

Dico 3. Nomine interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur matrimonium ab Ecclesia Item si ab Ordinario loci aut curato interdicatur contrahere matrimonium, donec constet, non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

Dico 4. Tempus interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam adventûs vsq; ad festum Epiphaniæ, & à media nocte ante feriam. 4. Cinerum, vsq; ad Dominicam in Albis inclusivè. Trid. Seff. 24. Cap. 10.

Interdicitur autem hoc tempore solemnitas nuptiarum, ut accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solemniter celebrare. & contrafaciens peccat mortaliter. quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ, Bonac. de Mat. q. 3. punc. 14. n. 4. cum aliis. DD.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Samuel de Lub. V. nuptiæ n. 1. idem non prohibetur contractus & consummatio matrimonii, sub mortali, atque bannorum publicatio. dummodo nullæ adhibeantur nuptiales solemnitates. Samuel num. 5. cum Paulo Piasecio. Sicut & privatim traducere tempore interdicti sponsam in domum sponsi non est prohibitum.

Dico 5. Impedimentum Catechismi contrahitur ab eo, qui tenet infantem baptizandum, respondetque eius nomine ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c. & quidem si idem sit patrinus Catechismi & baptismi contrahit impedimentum dirimens si alius Catechismi, contrahit tantùm impediens. sed negat Pontius relatus in Summa Dianæ. V. imped. n. 4. quia in Trid. dicitur spiritualem cognationem non contrahi nisi in baptismo & confirm: præter hoc

hoc citat pro sua sententia declarationem sacræ Congregationis interpretum.

Dico 6. Impeditur Matrimoniũ ad dictum vnius maximè matris deponentis de aliquo impedimento testimonium. nisi interveniat juramentum in oppositum.

Impeditur etiam ad dictum vnius Personæ gravis, cui fides debetur, & de fama vel scandalo docet, etsi in oppositum interveniat juramentum parentum.

Quod si vnus testis dicat, audisse ab vno ex suis majoribus duos esse in quarto v. g. gradu consanguinitatis, non impeditur matrimonium inter eos nam vnus testis, de auditu nihil probat. Secus si plures graves audissent, à pluribus fide dignis.

Vt verò matrimonium contractum dissolvatur, efficaciora debent adesse testimonia. nam hoc non dissolvitur sine plurium juramento. hæc è jure deducta reperies apud Dela-Cruz. q. 4. de mat. n. 3.

# DISTINCTIO LXXXIX.

## De impedimentis dirimentibus matrimonium iure naturali.

NOta 1. Impedimenta dirimentia & annullantia matrimonium de jure antiquo sunt 12. quibus de jure novo Tridentini addita sunt duo raptus & matrimonium clandestinum. comprehenduntur his versibus.

Error, Conditio, votum, cognatio, Crimen.
Cultûs disparitas, vis, Ordo, Ligamen, Honestas.
Si sis affinis, si fortè coire nequibis.
Si Parochi, & duplicis desit præsentia testis.
Raptaque sit mulier, nec parti reddita tutæ.
Hæc facienda vetant connubia facta retractant.

Error Personæ, professio solemnis, ligamen, impotentia perfecta & perpetua, jure naturali dirimunt matrimonium, idem de amentia perpetua & de defectu ætatis sentiendum. alia dirimunt jure Ecclesiastico vide Dela C. q. 4. de mat. n. 2.

Nota 2. Hæc impedimenta non eo sensu dicuntur dirimentia, quatenùs solvant matrimonium, jam validè contractum. Sed dicuntur dirimentia, quia impediunt, ne validè possit contrahi. & sic professio solemnis facta post matrimonium ratum & illud dissolvens, item conversio unius conjugis ad fidem, dissolvens matrimoniũ in infidelitate consumatum, ut infra dicetur, non dicuntur propriè impedimenta.

Dico 1. Error essentialis dirimit matrimonium, tollit enim consensum pro matrimonio requisitum, talis error est circa personam. cùm matrimonium includat personas, quæ conjunguntur. Error verò accidentalis, & circa personæ qualitatem. v. g. circa bona fortunæ, non dirimit matrimonium v. g. si contrahas cum Bertha putans esse virginem, nobilem, divitem &c. cùm hæc ad essentiam matrimonii non spectent, nisi talis error in personam transfunderetur, v. g. si cum Bertha contrahere nolis. si non sit virgo, dives vel nobilis, in tali enim casu error consensum tollit S. Th. in supp. q. 51. a. 2. ad. 5.

Dico

Dico 2. Simplex caſtitatis votum non dirimit matrimonium iam contractum, ſed ſolùm impedit contrahendum S. Th. cit. q. 53. a. 1. nam matrimonium fortius eſt vinculum. cùm in eo fiat actualis corporum traditio. per votum autem ſimplex ſolùm fit promiſſio, rei promiſſæ non transferens dominium, & idem dicendum de voto ingrediendi religionem; Excipe ſimplex caſtitatis votum Patrum Societatis IESU, quod ex ſtatuto Eccleſiæ matrimonium dirimit & eos verè religioſos facit.

Votum ergo ſolemne religionis dirimit matrimonium, non ſolum ex jure divino, ſed ex natura ſua ut docent Thomiſtæ. nam præter promiſſionem ad votum ſimplex ſufficientem, importat perfectam & abſolutam traditionem & acceptationem. vnde qui ſic ſolemniter vovet, & poſtea matrimonium contrahit, invalidè contrahit.

Dico 3 Qui vovit ingreſſum religionis, primo bimeſtri, non poteſt reddere, à fortiori non poteſt petere. cùm ſecundùm communem ſententiam adhuc teneatur religionem ingredi. ſi iam petendo vel reddendo conſummavit, poteſt non ſolùm reddere ſed & petere. ad caſtitatem enim obligabatur ratione voti religionis. cùm ergo ſit liber à religione hic & nunc, eò quòd conſummaverit matrimonium, etiam liber, vivente ſua conjuge, à caſtitate.

Qui verò ſine voto ingrediendi religionem, habet votum caſtitatis perpetuæ & contraxit matrimonium, nunquam petere poteſt, ut docent communiter. ſed elapſo primo bimeſtri reddere tenetur, etiam tantùm interpretativè petitus, non autem ante. nam ut habet Bonac. circa 2. præceptum. q. 2. punct 5. §. 5. n. 5. conjuges habent ius non reddendi debitũ in primo bimeſtri etiam præciſo voto, quare intra hoc reddens prima vice, peccat mortaliter. An verò intra bimeſtre teneatur ingredi religionem? negat Bonac. loco cit. cõtra Caiet. & Sylv. V. Mat.

Dico 4. Vnus conjugum non poteſt altero invito ingredi religionem matrimonio iam conſummato. nam nullus poteſt præſtare oblationem ex alieno, corpus autem conjugis per carnalem copulam factum eſt alterius S. Th. q. 61. a. 1. Conſummatur autem matrimonium ſecundùm aliquos per ſolam apertionem clauſtri, licet non ſit ſeminatio alii requirunt ſeminationem & quidem vtriuſque, ut videre eſt in Summa Dianæ V. affinitas n. 2. & V. Mat. n. 22. per ſolam tamen ſeminationem in vaſe fœminæ, abſque vaſis penetratione matrimonium conſummatur.

Poteſt tamen vnus conjugum. etiam matrimonio conſummato ingredi religionem ſi remanens in ſæculo conſentiat, & votum caſtitatis emittat, ad quod tenetur. Item ſi ſit provectæ ætatis, nam ſi ſit juvenis, etiam tenetur ingredi, ut probat Bonac. de Mat. q. 3. p. 4. n. 12. præterea, ſi Epiſcopus conſentiat. cuius conſenſus ſi omittatur, ſecundùm aliquos nõ incurritur peccatum mortale. Dixi *matrimonio conſummato.* Nam ut ſupra inſinuatum, duo menſes ſunt conceſſi conjugibus ad deliberandum circa religionis ingreſſum, etiam altero renuente, intra quos non tenentur conſummare. Et licet ante elapſos duos menſes cognoſcat

ſponſ am

ſponſam violenter, ipſa verò religionem ingrediatur, & profiteatur, matrimoniũ adhuc quoad vinculum ſolvitur, quia non videtur adhuc illi ſuum corpus cõmunicâſſe, cùm violenter fuerit oppreſſa. Samuel de Lub. V. divort. n. 20. cum Armilla.

Dico 5. Infidelis habens plures vxores ſi convertatur ad fidem tenetur permanere cum prima ſi ipſa voluerit cum eo permanere de quo infra. Si verò omnes convertantur præter primam nolentem cum eo permanere, aut volentem quidem permanere ſed cum injuria Creatoris, vir non tenetur ullam ex converſis ducere in rigore loquendo, quia nulla ex ipſis eſt vera vxor exceptâ primâ, licet repudiata. Bonac. de Matrimo. q. 1. punc. 10. n. 7. cum aliis DD. Hic ſciendum eſt, quod diſpenſatio quæ conceſſa fuerat à Deo in veteri lege ad habendas plures vxores ad hoc tempus non perſeveret: nam revocata fuit à Chriſto Domino Matth. 19. *Qui dimiſerit vxorem & aliam duxerit mœchatur.*

Dico 6. Vt ſuperſtes conjunx poſſit cum alio matrimonium inire, requiritur certitudo moralis. ſeu tanta certitudo, quanta judicio prudentis ſufficit ad credendum priorem conjugem certo eſſe mortuum. Soto, Speculum. Rodriq. Gutierez, Sanches, Perez, Valentia & alii quos ſequitur Bonac. loco cit. n. 22. quia niſi adſit tanta certitudo, contrahentes exponunt ſe periculo adulterii. cùm fieri poſſit priorem conjugem adhuc vivere. Vnde vxor nequit cum alio matrimoniũ contrahere, quando eius vir abfuit per multos annos. C. in præſentia de Spons. & C. dominus de ſecundis nuptiis. nam certitudo moralis non habetur per abſentiam multorum annorum. Sicut nec habetur per ſolam famam, cum fama oriri ſoleat ex auctore incerto, & plerumq; fallaci. niſi forte cum fama exiſtant tanta indicia, ut nullus dubitandi locus relinquatur de morte illius, Bonac. loco cit. n. 13. cum Speculo. Sylv. Nau. Rodriq. & aliis DD.

Ex quo per contrariam conſequentiam ſequitur, vxorem poſſe matrimoniũ cum alio contrahere, quando maritus ingreſſus prælium, & poſtea non comparuit, & fama eſt ipſum perijſſe, aut quando per litteras eorum qui prælio interfuerunt, acceptum eſt. maritum mortuum. Henriq & alii citati à Bonac. l. c n. 14. Nota. relinquendum eſt judicio prudentis viri, judicare in caſibus particularibus, an ſit certitudo moralis, & conjecturæ ſufficientes ad contrahendum novum matrimonium. Non tamen ſufficienter probatur mors per vnum teſtem, Bonac. l. c. n. 16. & Sanchez contra Speculum & alios. Sicut enim unus teſtis non ſufficit in cauſis pecuniariis, ita neque ſufficit in cauſa ſecundi matrimonii, in quo agitur de periculo animæ, niſi fortè adſint tantæ conjecturæ, vel niſi conjux mortuus ſit in loco ita diſtante, ut non poſſint facilè haberi aliæ probationes niſi per unum fide dignum teſtem. Et hoc modo intelligitur C. in præſentia de ſpons. vbi præcipitur Prælatis ne permittant matrimonium contrahi donec certum nuncium de morte percipiant. Ob id cavere debent Parochi, ne aliquos conjungant non obtentâ facultate ab Epiſcopo, apud quem fieri ſolent probationes de morte alterius conjugis. quo tamen non obſtante mulier poteſt contrahere matrimonium quando ipſa ſola certò novit virum eſſe mortuum, quam-

vis hoc probare non possit, & alias non timetur scandalum, quia tunc cessat periculum adulterii. Idem qui supra n. 16. cum aliis DD.

Ex his patet fœmina quæ contraxit matrimonium cum secundo credens primum virum mortuum tenetur recedere à secundo, postquam rescivit primum virum vivere, alioquin adulteratur & peccat mortaliter petendo vel reddendo debitum post talem notitiam. nam secundum matrimonium est invalidum. Si verò non certò novit priorem virum vivere, sed tantùm dubitat, non potest existente dubio petere debitum, alioquin exponit se periculo adulterii. Dela Cruz q. 3. de Mat. n. 1. ex c. inquisitioni, de senten. excomm. tenetur tamen alteri conjugi petenti reddere, quàm diu non constat priorem conjugem vivere. nam alter conjux habet jus petendi. nec tenetur credere conjugi dubitanti nisi dubitans, ita probet ut alter propter ejus motiva & probationes, teneatur credere, vel ita dubitare, ut nequeat deponere dubium.

Dico 7. Validum est matrimonium contractum ab eo, qui quidem credebat priorem conjugem vivere, sed falsò credebat cum mortua fuerit. si sic contrahens putabat se validè contrahere, vel si habebat intentionem contrahendi quantùm poterat. quia adest sufficiens consensus inter personas habiles. Et idem dicendum de eo, qui contrahit matrimonium credens adesse impedimentum dirimens, cùm revera non sit, modò intendat ut supra. ratio à simili. nam qui credit baptismum nihil valere, tamen baptizando intendit, quod potest & quod intendit Ecclesia, validè baptizat, ut docetur comm: idem ergo in casu proposito.

Dico 8. Frigiditas seu impotentia coeundi dirimit matrimonium quando est perpetua & perfecta, id est incurabilis etsi conjuges ad castè vivendum contrahant, ut patet ex D. Th. in Supp. q. 58. a. 1. ad 4. nam de intrinseca matrimonii ratione est traditio potestatis ad usum & copulam conjugalem, quam impotentes tradere non possunt, cùm non habeant. Et licèt vir possit côire, si nequit seminare, invalidum est matrimonium ut patet ex quadam declarat. Sixti V. de qua mox. Dixi *si sit perpetua & perfecta.* nam si hæc impotentia sit temporanea, licèt ignorata, quæ ætatis processu aut humanâ arte sine mortis periculo auferri potest, valet matrimonium. D. Th. loco cit. Procedit autem resolutio quæsiti de perpetua & perfecta impotentia cum omni fœmina. Si enim cum una sit impotens, & potens cum alia, valet matrimonium etiam cum illa cum qua est impotens, secundùm S. Th. loco cit. contra Sylv. & alios deducitur ex C. laudabilem & C. fraternitatis, de frigidis & maleficiatis, ubi dicitur, si quis separato priori matrimonio invenitur habilis ad aliam fœminam, redeat ad priora connubia.

Dico 9. Impotentia generandi non tollit matrimonium. Matrimonia enim senum & sterilium valida sunt, ut patet ex usu. nam etsi isti non possint habere filios, qui est finis vltimus matrimonii salvatur tamen in eis finis proximus, scilicet usus matrimonii. D. Th. loco cit. ad 3. quo usu concupiscentia sedatur & est inter eos vera traditio corporum, & obligatio ad actus matrimoniales. item emittunt semen ex natura sua prolificum, quàmvis ex accidentali frigiditate ineptum,

Secus

Secus de ſpadonibus dicendum, qui etſi penetrent vas fœminæ, quia tamen non emittunt ſemen ex natura ſua prolificum, ſunt inhabiles ad matrimonium. accedit Bulla Sixti V. edita anno 1587. declarans matrimonium ſpadonum cum quibuſvis mulieribus ſive ſcientibus, ſive ignorantibus, eſſe nullum.

Dico 10 Si fœmina ita ſit arcta, ut ſine miraculo aut arte magica, aut ſine mortis periculo non poſſit aperiri, eſt inhabilis ad matrimonium juxta c. ex literis de frigidis & maleficiatis. Secus ſentiendum ſi induſtria medicorum aperiri poteſt, ad quod ipſa tenetur ſecundum DD. etiam cum gravi dolore, non verò cum graviſſimo. Fœmina quæ recipit ſemen, etſi non poſſit illud retinere, erit habilis ad matrimonium, nec ipſa, nec vir accedens ad eam cum tali periculo, peccant mortaliter. Bonac. q. 4. de Mat punc. 6. n. 18. iſti enim, ſicut & ſteriles faciunt, quod in ſe eſt, etſi ex aliquo accidentali impedimento, ſemen effundatur, & non ſequatur generatio.

Dico 11. Si conſtat impotentiam eſſe perpetuam, non expectandum, ſed mox diſſolvendum matrimonium. nec licet oſculis vel tactibus vacare. Si dubitatur conceduntur tres anni, quibus poſſit vti vxore & ſpe ad nitendum. C. laudabilem de frigid. & malef: Attamen ſi ſic nitentes certificantur de impotentia perpetua, non licet vlterius niti. eò quòd, vel hæc impotentia, tandem ſucceſſu temporis cognita, præceſſit matrimonium, & ſic matrimonium eſt nullum, quare habens hanc nequit vlterius niti. vel eſt ſubſecuta matrimonium, & ſic etiam non licet vlteriùs niti. poterunt tamen hi, in quibus poſt matrimonium eſt ſubſecuta impotentia ſe libidinosè tangere & oſculari ſine periculo tamen pollutionis, Bonac. loco cit n. 17. & Dela Cruz a. 7 c. 2.

Dico 12. Impotentia orta ex maleficio & ligamine dæmonis ſi ſit perpetua & antecedat matrimonium dirimit illud. Secus ſi ſit temporalis ad quod expendendum conceduntur tres anni, juxta C. laudabilem de frigidis & maleficiatis. Nota, ſi maleficium ſanetur per remedia hæc, ut per confeſſionem, lacrymas eleëmoſynas, orationes, exorciſmos, ſignum eſt matrimonium valuiſſe. cùm impedimentum ſit ablatum per media ordinaria contra incurſus dæmonum, quòd ſi maleficium ſit ablatum per miraculum vel arte dæmonis, ſignum eſt matrimonium non valuiſſe, & ſic iſti poſſunt cum aliis contrahere ſecundùm D. Th. loco cit. a. 2. ad 3.

Dico 13. Hermaphroditus in quo prævalet vnus ſexus, poteſt matrimoniũ inire juxta ſexum, qui in ipſo prævalet, vnde ſi prævalet ſexus virilis poteſt contrahere cum fœmina. quia cenſetur eſſe illius ſexus, qui in eo prævalet. Et ſic matrimonium eſt invalidum ſi celebretur juxta ſexum inferiorem. quare ſi ſexus virilis prævaleat & fœmineus ſit inferior, invalidè contrahitur cum viro eò quod cenſetur contrahi matrimonium cum perſona eiuſdem ſexûs Hermaphroditus in quo ſexus eſt æqualis, ſecundùm quem voluerit, poterit cõtrahere matrimoniũ.

Factâ tamen ſemel electione ſexûs, & contracto ſemel juxta illum ſtatum matrimonio, non poteſt mortuo conjuge mutare electionem. nam variaret electionem

ctionem in re gravissima, cùm sit valde indecens, vti modo hoc, modo altero sexu. Si tamen contraheret, validè contraheret, etiam facto juramento non variandi sexum. quia nullum jus tale matrimonium irritat. Nota, quinam sexus prævaleat, pertinet judicare ad Medicos, vel ad matronas peritas. In dubio ferendum est judicium ex ipsius hermaphroditi assertione. nullus enim meliùs valet discernere. Caveat tamen Parochus assistere illius hermaphroditi Matrimonio in quo sexus æqualis, donec hermaphroditus coram judice Ecclesiastico cum juramento protestetur quem sexum sequi velit. cum enim hæc pertineant ad forum externum non debet Parochus se ijs immiscere. antequam hæc peragantur coram judice Ecclesiastico. Bonac. quoad omnes partes cum aliis DD. q. 3. de Matrim: puncto 13. a. 26.

Dico 14. Amentia sequens matrimonium non dirimit illud. cùm sit indissolubile. secus dicendum est de amentia omnino tollente vsum rationis & antecedente matrimonium. cùm sic non habeatur consensus pro matrimonio necessarius. si tamen aliquis habens lucida intervalla, tempore lucidi intervalli contrahat valet matrimonium, erit tamen peccatum mortale si sic amentes contrahant. Imò si sola fœmina sic amens contrahat, ob periculum abortûs. nisi aliàs sit sterilis. Et tales interdicendi sunt ab vsu matrimonij ob periculum abortûs & educationis prolis.

Dico 15. Matrimonium puerorum ante 14. annum & puellarum ante 12. regulariter est nullum, ex defectu plenioris vsûs rationis pro Matrimonio requisiti. Et hoc tempus taxatur in jure. Quod si aliquis ante dictos annos pubertatis habeat sufficientem vsum rationis & naturæ vigorem, & contrahat sine Papæ dispensatione, valet Matrimonium juxta D. Thomam, in Supp. q. 58. a. 5. peccat tamen mortaliter. Nam in matrimonio contrahendo non debet attendi tempus sed an conjuges concipere possint & generare. Sufficit prædicta ætas, scilicet in puero 14. & puella 12. annorum, etsi protunc non habeant actualem potentiam coëundi, sed processu temporis habebunt. Nam potentia actualis coëundi non est de essentia Matrimonii. Expectandum tamen est vsq; ad annum 18. ut judicetur an sit perpetua impotentia. Sa V. Matr. n. 7. ex Sylvestro.

Dico 16. Si Parochus sciens matrimonii impedimentum ex confessione, rogetur assistere matrimonio, non habendo aliud remedium assistat. nam majus malum esset confessionis revelatio, quàm talis matrimonii invalidi permissio. Vide D. Th. in Supp. q. 11. a. 1. ad 1.

# DISTINCTIO XC.

## *De Impedimentis dirimentibus matrimonium iure Ecclesiastico.*

DIco 1. Servitus nota non dirimit matrimonium, sed ignorata. immo si servus contrahat cum serva putans liberam, valet matrimonium. S. Th. in Supp. q. 52.

q. 52. a. 1. ad 1. cùm ambo ſint ejuſdem conditionis, & nulla interveniat injuria. Servitus etiam matrimonio ſuperveniens non dirimit illud. Vir enim abſq; conſenſu vxoris poteſt ſe ipſum in ſervum vendere. cùm ſit mulieris caput, ſolùmq; ei in ſpectantibus ad matrimonii actum ſubdatur. S. Th. loco cit. a. 3 peccat tamen vir ſine magna neceſſitate hoc faciens. cum ſic graviter vxorem conturbet. Nec dirimit ſervitus matrimonium invito Domino contractum. nam matrimonium eſt de jure naturali & Divino, ſervitus de jure poſitivo. jus autem poſitivum non præjudicat juri naturali & Divino. S. Th. cit. a. 2.

Dico 2. Cognatio eſt triplex. carnalis quæ eſt conſanguinitas vel affinitas. ſpiritualis & legalis. Conſanguinitas eſt propinquitas duarum perſonarum, quarum vna ab altera. vel ambæ ab eadem carnaliter deſcendunt. Affinitas eſt propinquitas perſonarum ex carnali copula, aut ex eius poteſtate proveniens. per vltimam particulam denotatur affinitatem, etiam cauſari ex matrimonio rato non conſummato. Alii negant ex matrimonio non conſummato oriri affinitatem. pro ſe citant declarationem ſacræ Congr. & ſolùm vocant hoc impedimentum publicæ honeſtatis dirimens matrimonium intra quartum gradum. per quod diſtinguitur ab impedimento publicæ honeſtatis orto ex ſponſalibus. Sed quæſtio eſt de nomine parum refert an hoc impedimentum affinitas vel aliter vocetur. hoc verum, quod intra quartum gradum dirimat, ut determinat Pius V. motu proprio, qui incipit ad *Romanum ſpectat.* Cognatio ſpiritualis eſt propinquitas perſonarum ex vera baptiſmi aut confirmationis collatione, aut ex baptizati vel confirmati ſuſceptione proveniens. Cognatio legalis eſt propinquitas perſonarum ex adoptione vnius ab altero proveniens. de his infra.

Dico 3. Duæ ſunt lineæ in cognatione naturali conſanguinitatis. vna recta, altera tranſverſa, eſt autem linea, ordinata collectio perſonarum ſanguine junctarum, linea recta eſt collectio perſonarum, quarum prima producit ſecundam, ſecunda tertiam, & ſic conſequenter, veluti Pater, Filius Nepos &c. deſcendendo. & in hac conſideratione appellatur recta linea deſcendentium. nam ſi ab inferiori incipiamus ſurſum verſus, appellatur recta linea aſcendentium. Linea tranſverſa eſt collectio perſonarũ quæ ab eodem principio ( ſtipitem appellant. DD.) carnali propagatione emanant. talis eſt collectio fratrum patruelium, qui ſunt fratrum nati. conſobrinorum, qui ſunt ex fratre vel ſorore matris nati. amitinorum, qui ſunt ex ſorore patris nati. Linea tranſverſa alia eſt æqualis alia inæqualis, linea tranſverſa æqualis eſt, quando duæ perſonæ diſtant eodem gradu à cõmuni ſtipite. v. g. duo filii, duo patrueles primi &c. Linea tranſverſa inæqualis eſt, quando duæ perſonæ diſtant à communi ſtipite inæqualiter v. g. Petri Filius & Patruus, hoc eſt frater Patris, ſunt in tranſverſa linea inæquali, quia à communi ſtipite hoc eſt ab avo diſtant inæqualiter.

Dico 4. In linea recta aſcendentium & deſcendentium, tot ſunt gradus quot perſonæ mediæ, numerando vnum extremum. hinc quia inter Patrem & Filium nulla mediat Perſona, Pater & Filius ſunt in primo gradu. Pater Filius,

 nepos,

nepos, sunt tres, sed quia duæ personæ mediant numerando vnum extremum, ideo avus & nepos sunt in secundo gradu lineæ rectæ. Proavus & pronepos sunt in tertio gradu. abavus & abnepos in quarto, tritavus, &, trinepos, in quinto. Vel ut loquitur Moscicensis 2. p. Tyrocinii §. 4 n. 45. numerentur omnes Personæ, infima, suprema, hoc est stipes & intermediæ tot ergo erunt gradus, & tanta distantia à communi stipite quot recensebuntur personæ, vnâ tamen demptâ.

Dico 5. In linea transversa æquali, quo gradu vna Persona distat à communi principio seu stipite, eo gradu distant inter se. v. g. duo Fratres germani, quia cum Patre sunt in primo gradu, in eodem gradu sunt inter se. Item duo Fratres patrueles primi seu Nepotes, quia ab avo distant secundo gradu, eodem gradu distant inter se.

## EXEMPLUM.

| Pater | *&* | Mater. | |
|---|---|---|---|
| | *Primus gradus.* | | |
| Petrus | | Anna. | |
| | *Secundus gradus.* | | |
| Agnes | | Paulus. | Nepotes. |
| | *Tertius gradus.* | | |
| Simon | | Martha. | Pronepotes. |
| | *Quartus gradus.* | | |
| Lucia | | Thomas. | Abnepotes. |

Dico 6. In linea transversa inæquali, quo gradu à communi stipite distat persona remotior, eodem gradu distant inter se. v. g. Petri Filius & Patruus, hoc est fratre Petri, sunt in secundo gradu. quia Petri Filius distat à communi stipite id est ab avo secundo gradu. Vnde distans à communi stipite quinto gradu licitè cõtrahit cum distante ab eodem stipite, quarto, tertio, secundo, vel primo gradu.

## EXEMPLUM.

| Pater | & | Mater. |
|---|---|---|
| Petrus | *Hic & sequentes distant ab isto quarto gradu, quia ipse distat à stipite quarto gradu.* | Anna. |
| Agnes | | Paulus. |
| Simon | | Martha. |
| Lucia | | Thomas. |

Dico 7. Consanguinitas in primo gradu lineæ transversalis, ut inter fratrem & sororem jure naturali dirimit matrimonium. In quo DEUS ab initio mundi cum Filio & Filia Adæ dispensavit. Et in hoc secundùm communem sententiam nequit

quit Papa dispensare. Consanguinitas verò in secundo, tertio, quarto gradu, lineæ transversalis, soli jure Ecclesiastico dirimit Matrimonium. sicq; solos fideles obligat. Nec infideles taliter conjugati seperari debent si baptizentur C. de infidelibus de consanguineitate & affinitate.

Dico 8. Gradus affinitatis desumitur ex gradu consanguinitatis. Et sic tot sunt gradus affinitatis quot consanguinitatis. Quare Titius v. g. in eo gradu affinitatis est cum consaguineis vxoris suæ, in quo gradu consanguinitatis est vxor cum illis v. g. Titius in primo gradu affinitatis est cum sororibus vxoris suæ, quia vxor Titij est in primo gradu consanguinitatis cum illis.

Dico 9. Sola copula ex qua quantum est de se potest sequi generatio, etsi defacto non sequatur, causat affinitatem. Quàmvis claustra non rumpantur, sed aliunde semen habeatur. Quare copula spadonum non causat affinitatem sicut & Matrimonium eorum non est validum ut supra dixi Matrimonium autem senum & sterilium causat affinitatem, sicut & matrimonium eorum est validum, quia ex eorum copula, quantùm est ex se, potest sequi generatio, licèt per accidens non sequatur.

Probabilitate non caret ad contrahendam affinitatem non sufficere semen virile, sed debet simul concurrere semen muliebre. Colligitur ex S. Th. in Supp. p. 55 a. 4. ad 2. vbi dicit. *Vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem seminum. Vnde quantumcunq; aliquis claustra pudoris invadat & frangat nisi commixtio seminum sequatur non contrahitur affinitas.* Nam secundùm Hypocratem & Galenum in Summa Dianæ ver. Affinitas n. 7. relatos semen muliebre est necessarium ad generationem. Igitur in hac sententia qui habuit copulam cum sorore vxoris suæ si hæc non seminavit, non contrahit affinitatem, & potest petere debitum. Vel si hoc fuit ante Matrimonium, non contrahitur impedimentum dirimens. Hoc certiùs est, quod non sufficiat semen mulieris ad causandam affinitatem. Bon. de Matrim: q. 3. punc. 12. n. 13. cum Paludano & aliis DD.

Dico 10. Affinitas orta ex matrimonio extēditur ad quartum gradum quàmvis matrimonium sit tantùm ratum, ut declarat Pius V. motu proprio. qui incipit, *ad Romanum.* Immo Bonac. q. 3. punc. 11. n. 11. idem docet contra Samuelem de Lub. V. Spons: n. 18. & Nau. licèt Matrimonium ratum sit invalidum, modò non sit invalidum defectu consensus. & præter communem sent: adducit declarationem Card. attamen non vocat hoc impedimentum affinitatis, sed publicæ honestatis vsq; ad quartum gradum. sed quæstio de nomine. Et sic qui contrahit sponsalia cum aliqua & deinde celebrat matrimonium cum eius sorore, non potest priorem accipere & sic nullam potest in vxorem habere. Affinitas verò ex copula illicita tantùm extenditur ad secundùm gradum, ex Trid. Sess: 24. C. 4. & sic maritus accedens ad consanguineam vxoris in tertio gradu, non privatur jure petendi debitum à sua vxore. Dela-Cruz q. 4 a. 5. n. 2. de Matr. Quia tamen hoc impedimentum affinitatis solo jure Ecclesiastico dirimit matrimoniū, in omni gradu affinitatis Papa dispensat, sicut dispensavit cum Casimiro Rege

Poloniæ,

Poloniæ, ut cum Ludovica Vxore fratris sui matrimonium iniret. Nec dirimit hoc impedimentum, nisi baptizatorum matrimonium. vnde fideles intra gradus affinitatis apud Christianos prohibitos cõjugati, separari nõ debent, si cõvertantur.

Dico 11. Qui dedit causam affinitati privatur jure petendi debitum tenetur tamen ex justitia reddere, etiam tantùm interpretativè & implicitè petitus. quia alter conjux ob istius malitiam non debet suo jure privari. Quodsi ignoranter, v. g. vxor accessit ad consanguineum viri sui, non privatur jure petendi debitum, sine culpa enim non debet privari aliquis jure suo. idem dicas, si coacta, cum consanguineo viri rem habuit. Quodsi ambo conjuges dederunt scienter causam affinitati, privantur jure petendi, immo & reddendi. Bonac. loco cit. p. 12. num. 21.

Dico 12. Regulares privilegiati possunt dispensare cum conjugibus &c. V. additionem 5. infine. f. 55. Nota, qui ignorat legem huius pœnæ, non petendi debitum in prædicto casu, non privatur jure petendi. Portell. in add. ad dubia Reg V. ignorantia n. 29. & alii.

Dico 13. Consanguinei mariti non fiunt affines consanguineis vxoris, & consanguinei vxoris non fiunt affines consanguineis mariti, nullo enim jure potest probari talis affinitas. propterea duo fratres possunt ducere duas sorores. hoc tamen verum est, consanguinei mariti fiunt affines vxoris, & viceversâ. ob eandem rationem, potest filius ex alia vxore, ducere filiam vxoris Patris ex altero viro.

Dico 14. Titius v. g. qui habuit Bertham in vxorem, eâ mortuâ, potest ducere vxorem fratris Berthæ, mortuo fratre Berthæ. quia Titius factus est affinis consanguineis Berthæ, non vero factus affinis Berthæ. quia affinitas non parit affinitatem. Vxor autem fratris Berthæ non est consanguinea Berthæ, sed affinis consequenter Titius potest illam ducere mortuâ Berthâ, & eius fratre. Bonac loco cit. n. 2. cum aliis DD.

Dico 15. Consanguinei & affines attentantes scienter matrimonium contrahere excommunicantur, sicut & Religiosi. Moniales, & sacris Ordinibus initiati. Qui tamen ex ignorantia, quàmvis vincibili, facit contra hanc legem, non excommunicatur, ut probat Led. C. 15, de mat. excommunicatur verò, si faciat ex ignorantia affectata Qui etiam fictè contrahit, virtute prædicti decreti, non excommunicatur. quia in re ipsa non contrahit.

Dico 16. Ex sponsalibus causatur impedimentum publicæ honestatis, dirimens matrimonium in primo gradu lineæ rectæ & transversalis, hoc est nec matrem nec sororem sponsæ ducere potest. Trid. Sess. 24. Cap. 3. ratione cuius Sponsus accedens ad matrem aut sororem suæ sponsæ committit incestum etsi imperfectum sed in confessione explicandum, Quodsi sponsalia fuêre nulla, ex quacunque causa, non contrahitur hoc impedimentum. ut declārat Trid loco cit. moderando in hoc jus antiquum. Item sponsalia conditionata suspendentia consensum in futurum, ut si dicas, promitto te in vxorem ducere, si factis denuntiationibus non sit impedimentum, non causant tale impedimentum. Secus dicendum

cendum dum impletur conditio, hac enim impletà incipiunt esse vera sponsalia.

Dico 17. Inter baptizantem, baptizatum, eiusq; parentes, inter baptizatum, patrinos, baptizatiq; parentes, contrahitur cognatio spiritualis. ex Trid. Sess. 24. C. 2. jus antiquum tollente, in quo ista cognatio ad baptizati & patrini filios extendebatur. Per Sacramentum Confirmationis contrahitur similiter cognatio spiritualis. Si non facta designatio Patrinorum sive oblivione sive negligentiâ, omnes tangentes realiter contrahunt cognationem. Si post designationem alii tetigerint, non contrahunt cognationem. Si plures fuerint designati, omnes contrahunt, si omnes tetigerint. Mosc. 2. p. Tyrocinii. § 4. n. 46. Hæc spiritualis cognatio non contrahitur inter Patrinos ad invicem ut declaravit. Pius V. in motu incipiente, *cum illius vicem*. nec transit à viro in vxorem, nec ad carnales patrini filios. quare potest aliquis accipere in vxorem filiam Patrini, aut etiam conjugem Patrini, Patrino defuncto. hoc patet ex Trid. loco cit. jus antiquum auferente, cui D. Thomas ante Trid. vivens conformabatur in Supp. q. 56. a. 4. & 5.

Vt Patrini hanc cognationem contrahant, necessarium est realiter puerum tangere quando actualiter baptizatur. ex declarat. Card. insinuata à Dela-Cruz a. 6. n. 2. Vnde qui sunt Patrini per procuratores hanc cognationem non contrahunt, sed soli procuratores secundùm comm. Theol: & Canonistarum. Nec tamen omnes tangentes realiter contrahunt cognat. spiritualem. Nam tenentes puerum in baptismo necessitatis non contrahunt cognationem spiritualem. cùm Tridentinum loquatur de Patrinis in baptismo solemnitatis, dum ait, quòd Parochus interroget qui sunt Patrini. Non baptizatus etiam, dato quod sit Patrinus (cùm tamen esse non possit) non contrahit cognationem spiritualem. nam cùm sit expers vitæ spiritualis, non potest spiritualem cognationem contrahere. non confirmatus vero, Patrinus confirmati, contrahit congnationem spiritualem, Sylv. V. Matr. n. 8. sed an puer doli incapax. si sit Patrinus contrahat hanc cognationem? negat. Navar. L. 4. Cons. cons. 2. & 3.

Dico 18. Cognatio spiritualis, quæ contrahitur tempore matrimonii, non tollit matrimonium. sed eum qui dat causam culpabiliter tali cognationi, privat jure petendi debitum. Quare si Pater baptizat filium in necessitate, quando alius non est qui baptizet, non privatur jure petendi debitum. cùm sine culpa non debeat suo jure privari. Ex quo non inferas Patrem baptizantem filium ex fornicatione susceptum. etsi non sit alius qui baptizet, posse postea contrahere matrimonium, cum matre huius. Labat de Matr. dub. 7. § 2. Dela C. a. 6. de Matr. n. 6. Qui etiam extra necessitatem baptizat filium, & ignorat inculpabiliter se per hoc contrahere cum vxore cognationem spiritualem, potest petere. nam non dat causam culpabiliter cognationi.

Dico 19. Adoptio est extraneæ personæ in filium. seu filiam, vel nepotem &c. assumptio. Est duplex, vna perfecta, naturalem filiationem imitans, arrogatio dicta, per quam traducitur adoptatus in adoptantis potestatem, & succedit adoptanti ab intestato, nec potest eum adoptans sine culpa, quartâ hæreditatis par-

te privare. & hæc adoptio fit tantùm principis authoritate. Alia quæ naturalem filiationem imperfectè imitatur, simplex adoptio dicta, quâ adoptatus in adoptantis potestatem non transit. vnde potiùs est quædam dispositio ad perfectam adoptionem. nec fit principis, sed v. g. Magistratûs authoritate, neq; adoptatus in bonis adoptantis succedit, nisi adoptans testamento ea relinquat. sic adoptari potest, qui non est sui juris. Nota, qui non est sui juris, vel est 25. annorum minor, aut mulier, nequit aliquem adoptare nisi ex speciali principis concessione. cum enim adoptio ad hæreditatis successionem ordinetur, solùm competit habentibus potestatem de hæreditate disponendi.

Dico 20. Ex adoptione perfecta contrahitur vinculum matrimonium dirimens, quod est cognatio legalis. Inter hos autem contrahitur cognatio legalis. 1. Inter adoptantem & adoptatum, filiosq; adoptati vsq; ad quartum gradum. 2. Inter adoptantem & vxorem adoptati & inter adoptatum & vxorem adoptantis. 3. Inter adoptatum, filiosque adoptantis legitimos. sed hæc tertia non perpetuò matrimonium dirimit, & solùm durat, dum alter eorum non emancipatur. S. Th. in Supp. q. 57. a. 3.

Dico 21. Primus casus in quo contrahitur impedimentum criminis est, si adulteri sibi invicem promiserunt de matrimonio contrahendo, post mortem alterius conjugis. & sufficit, sive hæc promissio præcedat, sive subsequatur adulterium, ut probat Fernandez de imped. Mat. sect. 5. Requiritur tamen quòd vterque istorum sciat interesse matrimonium. Item requiritur ut promissio sit seria & acceptata. Secundus casus. si vir & fœmina convenerunt ad occidendum conjugem, ut inter se contrahant, & defacto occidunt, oritur inter eos impedimentum dirimens, etiam nullo præmisso adulterio. Requiritur ut ambo communi conspiratione ad mortem concurrant. & satis est concurrere per se vel per alium, immediatè vel mediatè, præcipiendo, juvando, consulendo, non tamen sufficit ratihabitio ? Item satis est quovis mortis genere occidere, seu ferro, seu veneno, seu suffocatione, requiritur insuper, ut concurrant ad mortē animo sibi nubendi. Tandē requiritur, quod mors sequatur ex vi machinationū adhibitarū, & nō à casu, aut alter. hæc omnia probat. Fern. loco cit. Tertius casus. si vnus conjugū occidat alterū conjugē animo cōtrahendi matrimoniū, etiam eo nesciente cum quo intendit contrahere, dummodo interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. Ad incurrendum hoc impedimentum requiritur, ut adulterans, sive per se, sive per alium, occidat eo animo, ut cum adultero contrahat, requiritur etiam quod vterq; istorum sciat interesse matrimonium. Vide Fern. loco cit. Quartus casus, si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodo vterq; adulter sciat, alterum conjugem superstitem. & sufficit adulterium subsecutum. Armilla V. Matr. n. 33. Bon. de Mat. q. 3. p. 6. n. 8. & hoc impedimentum currit, licet primum matrimonium fuerit tantùm ratum, & quoad habitationem separatum. Cand. aureum. n. 213. Duo hic sunt notanda. primum dicta, explicando præfatos casus, sunt vera, si primum matrimonium verum, & non solùm existimatum. 2. Hæc

impedimen-

impedimenta criminis (& idem de aliis impedimentis) incurri, non solùm ab eo, qui habet notitiam eorum, sed etiam ab eo, qui ignorat hæc esse impedimenta, patet ex praxi. nam & pro his solet exigi dispensatio.

Dico 22. Matrimonium inter baptizatum & non baptizatam est invalidum, etsi post matrimonium alter eorum baptizatur. Immo si Christianus cum Catechumena credente contrahit, invalidum est matrimonium. Non autem est invalidum matrimonium personæ Catholicæ cum hæretica, sed moraliter illicitum ut innuit. Mosc. 2. p. Tyr. §. 4. n. 36. Sed Nau. Azor. & Sanchez relati in addit. Sa. n. 8. Non damnant mortalis matrimonium Catholici cum hæretica, vbi hæretici cùm Catholicis permixti vivunt. Si prædicta disparitas cultûs, quòd videlicet vnus sit baptizatus & alter non baptizatus. contingat post matrimonium, nõ dissolvitur matrimonium. Matrimonium enim paganorum, non dissolvitur per hoc solùm, quod alter conjugum ad fidem convertatur, ex C. gaudemus, de divortio. Quod intelligitur, si matrimonium fuit contractum sine impedimento juris naturalis, licèt fuerit contractum cum impedimento juris canonici tantùm. Vnde potest conjux conversus ad fidem, cùm non converso habitare sine injuria creatoris. Dixi sine injuria creatoris. nam si conjux persistens in infidelitate nolit cum converso ad fidem habitare, nisi cum injuria creatoris, hoc est Deum blasphemando, eius laudes audire renuendo, conjugem ad fidem conversum scandalizando, ac seducendo, matrimonium etiam consummatum dissolvitur. S. Th. in Supp. q. 59. n. 5. tuncq; conversus ad fidem potest aliam vxorem ducere. Idem est, si conjux infidelis discedit, nolens cum conjuge ad fidem converso habitare. quod patet ex 1. ad Corint. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subjectus est frater.* idest liber manet à matrimonii jugo, ut communiter explicant.

Et quidem secundùm aliquos matrimonium statim ac infidelis discedit, aut cum alio habitare non vult, nisi cum injuria creatoris dissolvitur, Sed secundum S. Th. loco cit. ad 2. non dissolvitur quousq; fiat aliud matrimonium, cuius signũ est, si infidelis convertatur, qui fuit ad fidem conversus, nondum conjugatus, ad eum redire tenetur, idq; facere potest absq; novo consensu, & tunc contractus civilis matrimonii, elevatur ut sit Sacramentum. Quod si conjux ad fidem non conversus nimium distet ut requiri non possit, quid agendum? Sanchez putat nihil vltra requiri. nam moraliter certum est, quod nolit converti & domum relinquere. Pontius requirit dispensationem Summi Pontificis. In Summa Dia. V. imp. matr. n. 10. vtraq; opinio judicatur probabilis. Hic casus in partibus nostris facilè evenit, dum v. g. Turcæ vel Tartari baptizantur. Cæterùm si conjux præsens, ad fidem non conversus, velit pacificè sine injuria creatoris cohabitare alteri ad fidem converso, hic non potest aliud matrimonium inire. S. Th. loco cit. licèt possit liberè discedere à non converso ad fidem. Verba enim Apostoli 1. ad Corint 7. *Ego dico non Dominus si quis vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Consilium tantùm continent Supponitur

tur ergo poſſe conjugem converſum ad fidem, cum non converſo habitare ſine injuria creatoris, & periculo ſubverſionis, aliàs non. Idem habet Samuel de Lub. V. matr Bonac. tamen de Mat. q. 1. punc. 7. n 6. putat in caſu ſupra poſito aliud matrimonium celebrari poſſe, & allegat aliquorum locorum conſuetudinem, in quibus certum tempus aſſignatur, intra quod ſi alter non convertatur, fit ſeparatio, in eandem ſent. inclinat Moſc. loco cit. n. 25. nec tamen S. Th. contrariatur, ſed praxi aliquorum locorum probabile fundamentum habenti favet.

Dico 23. Si converſus ad fidem recipiat ſacros Ordines & vxor memor ſuæ ſalutis tandem convertatur, prohibetur cum alio matrimonium celebrare. ſi tamen ſolemniter profiteatur, vxor tandem ad fidem converſa, cum alio matrimonium contrahere poteſt, licet primum matrimonium in infidelitate fuiſſet conſummatum, vtramq; partem probat. Bonac. de Matr. loco cit. n. 9.

Dico 24. Tunc vis dirimit matrimonium, quando vnus conjugum per violentiam aut metum injuſtum, in virum conſtantem cadentem, à cauſa libera illatum matrimonium contraxit etiamſi interiùs habuerit conſenſum. comm. DD: etiamſi juraverit. Bon. q. 3 de Mat. punc. 8. n. 26 etiamſi conſummaverit Can. del. aureum n. 225. citans S. Th. eſt autem metus in virum conſtantem cadens, qui virum animo fortem frangit, qualis metus eſt diuturni & ſordidi carceris necis &c. in fœmina tamen ad metum in virum conſtantem cadentem, minùs requiritur. Validatur tamen Matrimonium, ſi ille qui antea fuit coactus, poſtea conſentiat copulæ affectu maritali. Qui ergo contraxit per metum injuſtè incuſſum, & in virum conſtantem cadentem, non poteſt accedere ad mulierem, cum qua ſic contraxit, licèt ei mors immineat. cum non ſit ſua, attamen ad evadendam mortem, poteſt accedere affectu maritali, & tunc validabitur matrimonium. nec erit neceſſaria nova Parochi & teſtium præſentia, ut ex dicendis patebit. nam non eſt intentio Eccleſiæ annullantis, matrimonia coacta, impedire iſtum ſi velit contrahere, cùm lex in favorem eius lata. Dixi *per metum in virum conſtantem cadentem* nam matrimonium ex metu levi, quamvis injuſte incuſſo contractum, ſecundùm communem ſententiam valet, niſi deſit conſenſus. quia qui ex metu levi operatur, cenſetur liberè operari. cùm poſſet metum deponere.

Et ſic ſi puella metu reverentiali mota, conſentit in matrimonium, valet. Vbi Confeſſarii notent pro puellis, ſæpè enim parentibus, ſtante metu reverentiali dicunt, faciatis ut vultis, in quibus verbis licet non conſentiant expreſſè ob verecundiam, conſentiunt tacitè. Samuel de Lub. V. filius num. 7. ſecus eſt, quando puella propter timorem parentum, quem præceſſerunt comminationes, verbera maledictiones & huiuſmodi generis mala, conſentit in matrimonium, tunc enim eſt nullum. Dixi etiam ſuperius. *per metum injuſtè incuſſum.* nam metus in virum conſtantem cadens, iuſtè tamen incuſſus, non invalidat matrimonium, ut communiter DD. Vnde ſi juventus in ſtupro promittat matrimonium ne judici, & magiſtratui prodatur, valet matrimonium. quia juſtè prodi poterat. niſi hoc fine incuteretur metus accuſationis, ut matrimonium contraheretur, tunc enim matrimonium

trimonium non valeret. Bonac. loco cit. n 10. Similiter, si matrimonium promittat ne occidatur. quia metus occisionis pro stupro injustè incutitur. Si etiam judex ei quem ad mortem vel ad aliam pœnam grauem damnare debuerat, offerat in matrimonium filiam occisi, matrimonium non est invalidum quia metus justè incutitur ad compensandum damnum. Non vero validum matrimonium, si judex promittat liberationem, ut filiam suam in vxorem accipiat, quia hoc non tendit ad compensationem delicti. Nota, secundùm Bonac. loco cit. n. 11. non justè cogitur stuprator, judici proditus ut eam ducat, quam consentientem defloravit, nisi alius titulus adsit, qualis titulus esset si ibi esset lex recepta, præcipiens contrahere matrimonium cum stuprata, vel si præcesserint sponsalia, vel promissio Matrimonii ut dicit Sanchez apud Bon. vel si involuntariè violata, ut dicit Bonac. loco cit addo, si quæ consentit, si impraegnata.

Dico 25. Parentes non possunt cogere filios ad contrahendum matrimonium, neq; ad tale matrimonium, cùm filii habeant plenam libertatem ad eligendum statum. vnde hac occasione non possunt exhæreditari. Possunt tamen Parentes mediis suasionibus, imò & increpatione paternâ absq; vi & metu, quando adest justa causa v. g. quia indignum est matrimonium, impedire tale matrimonium vel inducere ad aliud. Licet autem filii non possint cogi, tenentur tamen sub mortali, consilium parentum petere, & deinde sic consultis parentibus, inire matrimonium, quod placet. Nisi multum intersit, ut filius tale matrimonium contrahat. v. g. ad componendas graves inimicitias &c tunc enim sub mortali tenetur obedire parentibus, si nubere voluerit & non habet justam causam resiliendi Mosc quoad omnes partes loco cit. n 30. Pro meliori horum notitia, scias ex Trid. Sess. 24 cap. 9 Excommunicari DD. temporales. Magistratus, & alios jurisdictionem in foro exteriori habentes, si cogant sibi subditos ad contrahendum matrimonium. Aliqui hanc excommunicationem extendunt ad parentes cogentes, sed Bonac. loco cit n. 34. cum communi DD. negat. immo negat extendi ad impedientes attento textu Tridentini. Moscicensis 2. p. Tyroc. §. 4. n. 31. extendit ad impedientes. quod & alii docent.

Dico 26. Ordo sacer matrimonium antecedens, illud dirimit. insuper taliter matrimonium contrahens excommunicatur, & fit irregularis, ut refert Dela C. de Matrimonio a. 3. n 4. Ordo verò sacer matrimonio superveniens non dirimit illud, quamvis tantùm sit ratum, sicut dirimit professio solemnis. Bonac. de Matr. q. 3. punc. 4 n. 60. cum aliis DD. Idem censeo de voto à Patribus Societatis peracto biennio emisso, quod de susceptione Ordinis sacri, per se loquendo.

Dico 27. Si reclamante vxore vir ordinatur, quamvis id faciat matrimonio non consummato, manet irregularis etiam mortua vxore. Ita in extrau. antiquæ, de voto. Ordinis tamen susceptio valida. Tenetur in sententia probabiliori ait Ledesma apud Dela C. loco cit. intrare religionem ante consummationem Matrimonii. Si non ingreditur tenetur post duos menses reddere debitum petitus. Ita S. Th. q. 53 a. 4. ad 2. ipse verò non potest petere, & petenti ait D. T. non tenetur

netur vxor reddere, nam recipiendo Ordines cessit juri petendi. Si vxor consentit ut vir ordinetur privatur jure petendi & tenetur vovere castitatem, immo si sit juvencula cuius castitas periclitatur tenetur religionem intrare Colligitur ex S. Th. loco cit. a. 4. ad 2.

Dico 28. Matrimonium clandestinum, hoc est in absentia Parochi & duorum testium contractum est illicitum & novo jure Tridentini nullum. Nec habet vim sponsaliorum. Mosc. loco cit. n. 32. Contrahentes tamen matrimonium sine Parocho & testibus quamvis consumment illud, possunt, si non obstat aliud impedimentum, sine dispensatione de novo in facie Ecclesiæ contrahere, illis tamen, & testibus sine præsentia Parochi, punitis. Nec obstant illa verba Tridentini *sint inhabiles ad sic contrahendum.* Nam non debet intelligi quòd sint absolutè inhabiles ad contrahendum, sed quod sint inhabiles ad contrahendum. clandestinè. Necessario ergo debet assistere Matrimonio Parochus contrahentium. Patet ex Trid. Sess. 24. cap 1. vbi dicitur. *Qui alter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de Parochi vel Ordinarij licentia &c. contrahere attentabunt sancta Synodus ad sic contrahendū inhabiles reddit & huiusmodi contractus nullos esse decernit.* Et satis est ut assistat Parochus, alicuius cōtrahentium etsi matrimonium celebretur in aliena parochia, ex declaratione Cardinaliū insinuata à Dela Cruz q. 3. de Mat. n. 7. Qui etiam ad aliquem locum divertit propter negotium intentionem habens manendi ibi majore parte anni, potest ibi contrahere. Bonac. de Matr. q. 2. p. 8. n. 3. cum aliis Doctoribus. Nam si potest ibi sepeliri & adstringi legibus, cur non poterit ibi matrimonium contrahere. Quod si Parochus sit ipso jure privatus beneficio, modò in judicio non fuerit illo legitimè privatus, validè assistit Matrimonio. Quia adhuc est Parochus cum titulo colorato, & errore communi vulgi, quæ autem fiunt ab aliquo cum titulo colorato, & errore communi, nec adest impedimentum juris naturalis vel Divini, sunt valida; etiam respectu illius qui scit verum titulum deesse. Et ob id validè assistit matrimonio cui non ex animo, sed fictè, proprius Parochus dedit licentiam assistendi. Item cui datur licentia eo quod putetur esse Sacerdos licet non sit, quia adest error communis & titulus coloratus, nec adest impedimentum juris naturalis vel Divini. Hæc probat Bonac. loco cit.

Licèt etiam Parochus adesse cogatur, valet matrimonium. Nam Sacerdos nō est minister matrimonii, sed ipsimet contrahentes, quare non est necessarium ut assistat voluntarius. Idem sit judicium de testibus. Immo etsi Parochus affectet non audire, obstruendo aures, claudendo oculos, valet matrimonium. Item valet matrimonium celebratum coram Parocho aut eius vicario, etsi Episcopus prohibuisset aliquos matrimonio copulare. Pro his insinuat declarationes Cardinaliū Dela-Cruz quæst: 3. de Matr. n. 9. Nec tamen Parochus est vnicus assistens Sacramenti Matrimonii, sed de licentia Parochi vel Ordinarii vel Vicarii Generalis potest alius Sacerdos assistere & non requiritur licentia in scriptis vel specialis ad istum actum sed sufficit verbalis generalis, ad omnia requisita pro officio Parochi,

nec

nec tamen sufficit præsumpta. Sed debet esse expressa, ut insinuat ex declaratione Cardinalium Dela Cruz loco cit n. 7. quam dare potest Vicarius Parochi licet amovibilis habens facultatem administrandi Sacramenta & assistendi Matrimonio. Bonac. quæst. 2. de Matr. punc. 8. n. 12. Parochus non Sacerdos potest dare licentiam, aliis assistendi matrimonio: licet sit excommunicatus, suspensus irregularis, & non toleratus, immo Sacramentorum administratione interdictus. Manet enim in possessione dum Parochia non privatur. Ita Samuel de Lub. V. Matr. n. 15. cum aliis DD. non obstantibus his quæ diximus. qui ex partibus, vbi Tridentinum est receptum, vadit etiam per modum transeuntis ad partes vbi Tridentinum non est receptum, validè ibi contrahit; licèt quandoq; peccet. Bonac. quæst. 2. p. 7. n. 2. possumus enim vti privilegiis regionis in qua sumus. nisi hoc fine aliquis vadat. Nam sic non contrahit, licet oppositum doceat Bonac. Pro nobis enim est declaratio Sacræ Congregationis anno 1628. insinuata in Summa Dianæ. V. Imp. matr. n. 28.

Dico 29. Hi duo testes à Concilio requisiti debent esse rationis compotes, quicunq; illi sint, ut consanguinei, Religiosi fœminæ, infames secundùm Covarr; & sufficiunt etsi ad id non sint vocati. Immo etsi sint coacti, ut declaravit sacra Congregatio, Dela-Cruz loco cit. n. 6. Non sufficit tamen præsentia testium sicut & Parochi, physica tantùm, qualem habet dormiens, & surdus, sed requiritur moralis. ita ut assistant cum actuali advertentia, & de tali contractu fidem dare possint.

Dico 30. Inter raptorem & raptam; quàm diu rapta est in potestate raptoris, non potest esse matrimonium. Et raptor, auxiliantes, consulentes, faventes excommunicantur, manent perpetuò infames. Quod si sint Clerici de proprio gradu decidant. Et tenetur raptor, raptam decenter arbitrio judicis dotare, sive eam in vxorem ducat cessante raptu, & libertati restituendo, sive non. Trid. Sess. 24. c. 6. Nota. Raptum tunc propriè committi quando mulier vi rapitur ad matrimonium non verò si rapiatur ob aliam causam, etiam causâ libidinis. Sanchez. Et declaravit Sacra Congregatio, quam insinuat Summa Dian. V. impedimenta Matr. n. 22. Si puella non vi rapitur nō est verè raptus, sed potius fuga, licèt hoc fiat invitis illis sub quorum cura manet, consequenter validè contrahitur matrimonium. Diana parte 3. t. 4. resolutione 261. & alii DD. Quia Tridentinum solùm respexit ad libertatem puellarum ne scilicet virgines nubere cogerentur. Hic autem nulla fit coactio. Item, si quis rapiat sponsam suam invitam, non committit verum raptum nec invalidatur matrimonium. si sponsa solùm contradicat raptui propter certos respectus, non vero contradicat matrimonio. Ita aliqui apud Bonac. de Matr. q. 4. punc. 18. n. 11. à fortiori idem dicendum, si sponsa non invita rapiatur. Nec in tali casu licet Parentes sint inviti committitur verus raptus in jure Canonico ut habet. Bonac. ibidem, consequenter valide contrahitur, secus in jure Civili.

DISTIN-

# DISTINCTIO XCI.

## *De modo occurrendi impedimentis.*

DIco 1. Ad validandum matrimonium, quod est invalidum defectu consensûs interni, sufficit, si consensus de novo præstetur ab eo, qui consenserat ficté, modò ille qui verè consenserat non revocaverit suum consensum. nam ex parte vnius adsunt omnia ad contrahendum matrimonium. Ergo accedente consensu ex parte alterius nil deest. Ergo sic validatur matrimonium. Nec est necessarium in hoc casu dicere aliquid illi, qui verè consenserat, nec est necessarium aliquo signo externo exprimere consensum internum. Quia signum externum jam fuit exhibitum in contractu solemni, secus dicendum est quando, defuit consensus vtriusq; sic enim necessarius est consensus signo externo expressus, Bonac. de Matr q. 2 punc. 9. n. 1. & seq. cum aliis quoad omnes partes. sed quantum temporis debeat effluere inter consensum præcedentem vnius conjugis & consensum novum alterius conjugis, ut censeatur validari matrimonium? Respondet Navarrus & Guttierez posse in tali casu validari matrimonium, licèt intercedat quodcunq; temporis spatium. Nam quantùm præstat ad naturam matrimonii materia & forma censetur esse simul moraliter, quamvis consensus alterius præstetur post multum temporis, modò alter non revocaverit suum consensum. Nota, securiùs esset in prædicto casu validari Matrimonium per consensum vtriusque, cùm Clemens VIII. responderit Rectori Romanæ Pœnitentiariæ Soc: IESV requiri consensum vtriusque si vnus ficté consensit. De quo in Summa Dianæ V. Matrim: n. 10.

Dico 2. Ad validandum matrimonium, quod fuit nullum, propter impedimentum dirimens, necessarius est post acceptam dispensationem, vel impedimenti cessationem novus vtriusq; consensus, signo externo expressus, nec sufficit consensus illius qui novit impedimentum. Ita communiter apud Bonac. nam sicut à principio requirebatur consensus vtriusq; exteriùs manifestus, ita modo requiritur, cùm prius matrimonium perinde se habeat ac si nullo modo fuisset celebratum. Et sic quando matrimonium fuit invalidum propter impedimentum dirimens, tunc impedimentum obtentâ dispensatione, vel cessante impedimento, manifestandum est conjugi illud ignoranti, quando manifestari potest absque gravi periculo: secus, si commodè & absq; gravi periculo nequeat manifestari. Et hoc, pacto intelliguntur clausulæ dispensationum, in quibus præscribitur conjugem admonendum de invaliditate matrimonii. Non enim credibile est obligare Summum Pontificem cum tanto incommodo. Nec tamen negandum est Matrimonium posse validari etiamsi impedimentum non manifestum, modo alter inscius impedimenti ita consentiat, ut dicat consentio quantùm possum vel quantum debeo. Quia positis his adeest sufficiens consensus. Secus dicendum est, si conjux inscius invaliditatis prioris matrimonii intendat solùm ratificare præteritum Matrimonium quod credit esse verum, ut docet Bonac. loco citato n. 7. Nota licèt

ta licèt metus gravis sit impedimentum dirimens, tamen quando matrimonium est invalidum propter metum gravem, solet doceri, quod sufficiat illud revalidare per consensum vnius vel internum vel ut securiùs externum v. g. accedendo vel acceptãdo copulam affectu maritali, benespectatâ saltem authoritate DD.

Dico 3. Quando impedimentum nequit absque gravi periculo manifestari conjugi ignoranti illud, tunc sic est procedendum, scilicet. Quando vir est lætus, mulier v. g. dicat ita te diligo quòd si non essemus conjugati, vellem de novo tecum contrahere, & dico me tecum matrimonium contrahere. & petat, à viro, ut in gratiam sui eadem verba repetat, vel saltim aliquo signo ostendat. Dela-Cruz de matr. q. 3. n. 5. Caveat tamen ne ante validatum matrimonium petat aut reddat debitum. Docent etiam aliqui, quando, impedimentũ vni conjugum notum, non potest absq; periculo manifestari, nec consensus extorqueri, quod fit, si vir non sit hilaris, nec velit respondere, & ex alia parte petat debitum, & vxor nequeat negare absq; scandalo & ruina mariti, docent inquam, sublato impedimento sufficere, ut ipsa copulam habeat affectu maritali. sed hæc sententia probabilis est, ob auctoritatem DD. & non ob rationem ait Bonac. placet hîc apponere doctrinam Gabr. à S. Vinc. in summa Morali V. Matr. vbi hæc. nulla requiritur consensuum simultas. quia vno posito semper censetur manere, quàm diu non retractatur, & sic semper potest poni alter, exemplo aliorum contractuum. vnde si matrimonium fuit nullum sive ratione consensûs sive ratione impedimenti, non requiritur quòd conjux qui novit nullitatem moneat alium, sed ablato per dispensationem impedimento conscius nullitatis ponat consensum cùm alterius consensus manere censeatur. oppositum tamen probabilius. ita ille. sed fusiùs disp. 3 de Matr. n. 17. & 19.

Dico 4. Vt validetur Matrimonium antea invalidè celebratum propter aliquod impedimentum dirimens, non requiritur ut de novo contrahatur coram Parocho & testibus etiamsi prius matrimonium fuerit mala fide celebratum. desumitur ex praxi, ut ait Navar. in manuali cap. 22. n. 70 quod intellige modò impedimentum sit occultum & sublatum, nec sit periculum ut probetur in judicio, & matrimoniũ dissolvatur in foro externo. Item, modò impedimentum sit ignotum Parocho extra confessionem, & testibus, quando contrahebatur matrimonium. aliàs non possent testari de validitate matrimonii. A fortiori nõ requiruntur benedictiones, quando sublato impedimento revalidatur matrimonium, non loquor autem in resolutione data de impedimento matrimonii clandestini, hoc enim revalidatur per præsentiam Parochi & testium.

Dico 5. Post notitiam impedimenti dirimentis contracto jam matrimonio, nec peti nec reddi debet debitum sub mortali. cùm non sint veri conjuges. Quo in casu consulat conscius impedimenti Confessarium vel alium virum doctum quomodo se gerere debeat. Confessarius verò si prudenter putat se nihil profecturum propter maximam rei difficultatem non moneat sed in bona fide relinquat. Mosc. p. 5. Elemen. ad sacr. conf. de prudentia Confessarii n. 14. Cavtè autem

autem discurrat ne de invaliditate scrupulum ingerat. Est autem in præsenti bona fides quando impedimentum nescitur, licèt peccatum adulterii, vel alterius criminis præcesserit. quòd si Confessarius speret se profecturum, debet monere vel etiam quantum potest dispensationem procurare, si autem pœnitens mala fide, hoc est sciendo impedimentũ dirimens, matrimonium contraxit, omnino Confessarius moneat. Immo, si parva spes emendationis, non absolvat, ne malo statui pœnitentis cooperetur.

Nota, ut possit Confessarius cognoscere pœnitentem laborare ignorantiâ invincibili, & bona fide procedere, curet bono & prudenti modo intelligere, an pœnitens putet se in bono statu constitutum esse. Nam si putaret non in bono statu se constitutum esse, jam non laboraret ignorantiâ invincibili, nec bona fide procederet, & consequenter esset corrigendus. Cautè tamen Confessarius ut supra dixi discurrat, ne dubium aliquod ingerat pœnitenti, dum non adest spes emendationis quando pœnitens saltim mediocriter suo objecto afficitur, ex alia verò parte non ponderat impedimentum, quòd maximè locum habet in rudibus. Item est difficilis aditus ad Papam vel Legatum, vel saltim ad Ordinarium loci. Hæc modo benè, & non primo, occurrente in confessione casu considera.

Dico 6. Papa dispensare potest in omnibus impedimentis dirimentibus jure Ecclesiastico introductis. Immo & Episcopus potest in foro occulto conscientiæ, si hæc simul concurrant. primò, si impedimentum sit occultum. secundò, si matrimonium sit publicum. tertiò, si separatio sit maximè scandalosa. quartò, si ad Papam vel ad alium, habentem potestatem, propter legitima impedimenta non adsit accessus. ita Candelabr. aureum cum aliis de Matr. circa fidem. Quod intellige modò matrimonium sit contractum bonâ fide, nam si contrahatur mala fide sciendo impedimentum dirimens, præsumitur Summum Pontificem in tali casu sibi reservare facultatem juxta Conc. Trid. Sess. 22. cap 5 quod vult sic contrahentes separari sine spe dispensationis obtinendæ.

Potest etiam Episcopus per se vel delegatum in vrgentissima necessitate dispensare in impedimento dirimente & antecedente matrimonium v. g. si jam parata sunt omnia ad nuptias nec adest alia via evadendi infamiam, vel suspicionem gravis delicti in confessione manifestati, ut docent aliqui apud Bonac. Alij tamen securius dicunt, posse Confessarium hoc remedio vti, ut sponsus voveat castitatem, v. g. ad mensem vel duos, deinde dicat se castitatem vovisse, mandatumque à Confessario à matrimonio abstinere, donec dispensatio veniat. Caveat tamen ne dicat se ad mensem tantùm v. g. vovisse, ne audientes asserant sufficere dispensationem Episcopi, sicq; remedium deludatur. Cæterùm si nullum periculum infamiæ vel suspicionis delicti, apertius procedatur & dicatur ut modo sit solemnitas convivii, deinde adveniente dispensatione matrimonium celebretur.

## DISTINCTIO XCII.

*De Divortio.*

Notâ,

NOta. Divortium est legitima vxoris & mariti separatio apud competentem judicem cum causæ cognitione & sufficienti probatione facta. Est duplex. Quoad thorum & quoad vinculum. quoad thorum contingit divortium quando habitatio vel conversatio mutua Conjugum ad tempus vel nulla temporis habitâ ratione interdicitur. Quoad vinculum, quando matrimonium secundùm substantiam suam in perpetuum rescinditur.

Dico 1. Tot modis solvitur matrimonium quoad vinculum, quot sunt impedimenta dirimentia & antecedentia matrimonium. Nam impedimenta sequentia contractum matrimonium non solvunt, cùm sit insolubile; sunt tamen nonnulla quæ solvunt matrimonium jam contractum. Sic professio solemnis emissa in religione approbata & non solus ingressus ad talem religionem solvit vinculum matrimonii contracti rati & nondum consummati. Conversio etiam ad fidem altero remanente in infidelitate secundùm superius dicta solvit vinculum matrimonii licet fuerit consummatum. Idem à fortiori de morte, vnde licet mortuus à mortuis resurgat, alter non manet obligatus nisi de novo contrahat. Quod & procedit de religioso mortuo, qui si resuscitetur, non tenetur ad observantiam Religionis.

Dico 2. Quando vnus conjugum fornicatur, non est faciendum divortium quoad vinculum. Matrimonium enim non dissolvitur per fornicationem vnius conjugum, ut determinatur in Trid. Sess. 24. c. 7. Nec obstat illud Matt. 19. *Qui dimiserit vxorem & aliam duxerit, excepta fornicationis causâ, mœchatur.* nam illa exceptio, solùm refertur ad dimissionem vxoris, ut docet S. Tho. in supplemento quæst. 62. a. 5. ad 4 solùm ergo potest vir dimittere vxorem, & vxor virum, ob fornicationem. *Nam frangenti fidem fides frangitur eidem.* Et sic, ut docet S. Th. art. 3. loco citato. si conjux scit etiam in secreto, alterum adulteratum esse, potest, nisi excommunicatione cogatur, ei debitum negare, quamvis non possit sine judicio Ecclesiæ ab eo separari quoad cohabitationem. C. Porro, de divortio. sed petere separationem, nisi aliàs adulterium, aut alia causa sufficiens pro divortio sit notissima. De la Cruz de Matr. q. 5. n. 4. Nec solùm tunc, quando de fornicatione certò in secreto constat, licèt petere divortium, sed etiam quando suspicatio adest violenta, ut si inveniatur solus cum sola horis & locis suspectis. Ita S. Th loco citato a. 3. ad 4.

Dico 3. Vir tenetur dimittere vxorem fornicariam, aliàs non pœnitentem, ne peccato eius consentire videatur, & favere incertitudini prolis. Et dimissio eius sæpe proderit ut corrigatur, ad quod tenetur vir, cùm sit caput. si ex dimissione subtrahantur necessaria viro pauperi & infirmo, aut subeat periculum incontinentiæ, & aliàs non sequitur incertitudo prolis aut scandalum, nec est spes emendæ, licèt viro sequatur infamia, non dimittatur.

Dico 4. In his casibus non licet viro adulteram dimittere. Primò, si ipse ante divortium, etiam insciâ vxore, fornicatus, quamvis post vxoris fornicationem, ut docet S. Thomas loco cit. a. 6. ad 5. Secundò, si vir vxorem prostituit, vel

vel scivit quòd adulteretur, & non prohibuit. Tertiò vxor probabiliter credens suum virum obiisse alteri nupsit. Nisi scienter steterit cum secundo post adventum primi. Quartò, si latenter est ab alio cognita sub specie viri. Quintò, si fuit per vim oppressa. si tamen vel præcepto parentum, instantia consanguineorum vel simili causa fornicetur, non excusatur ut liberetur à divortio. Samuel de Lub V. divort. n. 16. Sextò. si illam vir reconciliavit. Censetur autem reconciliare quod carnaliter sponte & non ab Ecclesia coactus cognoscat, & sciens adulterium; Septimò, si tempore infidelitatis vir dedit vxori libellum repudii, & mulier alteri nupsit tunc si vterq; convertatur ad fidem tenetur vir vxorem recipere. Ex cap. Gaudemus de divortio. vide D. Thomas loco cit. a. 1. Addit Samuel de Lub. loco cit. n. 16. Casum octavum ex Sylvestro, si vir contra voluntatem vxoris abstinendo præstet adulterandi occasionem. Non si prætextu alterius incommodi v. g. paupertatis, sed Sà. V. divort. in 10. absolutè docet, quod vir non possit dimittere vxorem cui dedit adulterandi occasionem.

Dico 5. Sodomia activa vel passiva & bestialitas, est causa sufficiens divortii perpetui Bonac q. 4. de *Matr.* punc. 5. n. 4. Nam per sodomiam & bestialitatem dividitur caro conjugis cum bestia vel alio. Nec obstat, quod in Tyrocinio artis pœnitentiariæ p. 2. § 4. n. 57. dictum fuerit ob solam fornicationem carnalem esse perpetuum divortium. hoc enim intelligendum est ordinariè. Quando peccatum quasi sodomiæ committitur cum propria vxore, non est causa sufficiens divortii perpetui, quia non dividitur caro. Bonac. cum aliis loco cit. Tamen quando vxor sollicitatur à viro ad tale peccatum discedere potest propter periculum animæ, donec vir resipiscat. Pollutio etiam extraordinaria cum alia vel cum propria vxore non est causa sufficiens divortii perpetui, quia caro propriè non dividitur. Idem loco cit. n. 5. potest tamen esse causa divortii ad tempus, eò quòd sit inductio ad peccatum. Iuxta dicta intelligendus est S. Thomas loco cit. a. 1. ad 4.

Dico 6. Divortii temporalis plures causæ assignantur. Prima causa est hæresis. vnde si vnus conjugum persistat in hæresi divortium celebrari potest quàm diu persistit. Immo tenetur conjux catholicus divertere ab hæretico nolente resipiscere, quod potest facere etiam propria authoritate. siquidem jure naturæ obligatur cavere proprium animæ periculum, quod hic imminet ex tam vicino hoste. Nam ex nimia familiaritate cum quibus frequentes sumus, pessimi mores contrahuntur, Mosc. loco cit. in hoc & simili casu non tam est divortium quam simplex relictio conjugis. secunda causa est sævitia mariti. Et intelligendum est de sævitia propter quam timetur grave aliquod malum, non verbera levia. siquidem est licitum viro vxorem verberare, non passim ex leviq; causa nec acriter, quamvis gravis causa per vxorem sit data, sed raro vrgenti ex causa atq; moderate, quia acris verberatio judici est relinquenda, Mosc. loco cit. n. 59.

Quodsi vxor injustè & graviter verberata, non tamen facto per judicem divortio discesserit repetenti viro cuius sævitiam veretur, non restituitur, nisi præstitâ

ſtitâ cautione, quòd reſtitutæ nullam inferrat violentiam Quæ cautio ſecundum. Bon. de Mat q 4 p. 5. n. 25. debet eſſe pignoratitia vel fidejuſſoria. Si ſpectatis nonnullis circumſtantiis non ſufficiat juratoria. Si verò tanta ſit viri ſævitia, ut vxori timenti de ſecuritate nequeat vllo modo provideri, tunc vſq; ad cauſæ deciſionem alicui probæ & honeſtæ mulieri committatur cuſtodienda. Tertia ſi vnus conjugum machinatur alteri mortem. Et ſufficit huius machinationis vehementiſſima ſuſpicio. Samuel de Lub. V. divort n. 9 Quarta, quando delictum vnius, eſt cauſa gravis damni alterius, ut quando vxor eſt venefica, graviter nocens familiæ maleficiis. Immo, licèt tantùm ſit venefica commercium habens cum dæmone, digna eſt divortio. Quinta, quando furia vnius conjugis ita eſt vehemens ut alter conjux cohabitando ſubeat periculum vitæ. ſed iſtæ tres cauſæ immediatè poſitæ, reducuntur ad ſævitiam. Sexta, quando vnus conjugum inducit alium ad quodvis peccatum v. g. ſi in domum ſuam ducat parum pudicos, ſitq; ita incautus ut aliquo ex illis relicto exeat, ipſa verò ſollicitetur ab illo verbis, nutibus, aut tactibus. Maritus verò rogatus ab vxore ne eos admittat, negligat. Non tamen poteſt diſcedere à viro miniſtrante ei alimenta ex vſura, furtoq; acquiſitis rebus. Quia quando vxor aliundè alimenta non habet excuſatur iſtis parcè vtens juxta decentiam ſui ſtatûs, quamvis maritus efficiatur impotens ad reſtituendum injuſtè parta Moſc. loco cit. n. 38. ſed ſi vir nollet deſiſtere ab vſuris & furtis, poſſet à tali diſcedere. ita aliqui à Sa tacitè relati. V. Divort. n. 5. licèt ipſe in oppoſitum inclinet. Has cauſas reducit Moſc. ad triplex crimen.

Dico 7. Vxor non poteſt recedere à marito propter morbum gallicum. nec ob lepram quæ etiam eſt contagioſa. præterea nec ob amentiam, niſi immineat ſibi probabile mortis periculum. Samuel de Lub. loco cit. n. 15. quoad omnes partes. Doctrina S. Thom in Supp. q. 64. a 1. ad 4. de lepra hæc eſt Vxor viro leproſo tenetur reddere debitum. non tamen tenetur ei cohabitare. quia non tam citò inficitur ex coitu ſicut ex frequenti cohabitatione & quamvis proles generetur infirma, tamen meliùs eſt ei ſic eſſe quàm non eſſe. hæc D. Th.

Dico 8. Conjux innocens. poſt divortium ritè celebratum, non tenetur recipere conjugem nocentem etiam correctum, & ſuppliciter veniam petentem. cùm jam nocens amiſerit jus. Etiamſi innocens poſt divortium fornicatus eſſet, ut docet S. Th. in Supp. q. 62. a. 6. ad 4. ad cavendum tamen periculum animæ & ſcandalum poteſt cogi à judice ut conjugem nocentem recipiat. Quando verò innocens revocat nocentem tenetur redire. S. Th. loco cit. ad 3. quia illa ſententia lata eſt in favorem innocentis, & ſic non debet eius juri præjudicare. Niſi nocens per divortium ſeparatus de licentia innocentis caſtitatem noviſſet aut religionem intraſſet. S. Th. loco cit. Ledeſma tamen cap. 29. de matr. nullam requirit licentiam. nam qui divortium fecit, eò ipſo ad tale votum licentiam dedit.

## DISTINCTIO XCIII.

### De Matrimoniali debito.

DIco 1. Conjuges tenentur sibi mutuò debitum reddere, etiam interpretativè & implicitè petentes, ut docet S. Th. in Supp. q. 64. art. 2. quare sine rationabili causa debitum negans mortaliter peccat, nisi alter remisse petat vel nolit negantem tam rigorosè obligare, Fundamentum conclusionis sumunt Theologi ex primæ ad Corint. 7. *Vir vxori debitum reddat.*

Dico 2. Conjuges sæpè à redditione debiti excusantur. Primò ob salutis periculum v. g si fœmina in partu moreretur conceptâ prole. In dubio verò an debitum noceat saluti, non tenetur reddere. Secundò, si proli jam conceptæ, à fortiori si proli animatæ, periculum abortus immineat. animatur autem proles, si mas, post dies 40 fœmina post dies 80. Tertiò excusantur conjuges à redditione debiti, si mulier non habeat nutricem, fœcundata enim mulier lac amittit. Quartò, si multi filii, nec adest vnde alantur. Quintò, si febri conjuges laborant, non autem si capite mediocriter, vel dente molari. Mosc. 2. p. Tyr. in speculo part. n. 25. Sextò, si statim post prandium petant. cùm copula tunc sit gravis detrimenti causa. Septimò, si vnus ex conjugibus nimis frequenter petat vel formaliter ebrius sit. cùm tunc irrationabiliter petat. Octavò, lepra seu simili morbo laboranti non est obligatio reddendi debitum, cum periculo infectionis, nisi hic defectus notus fuisset ante contractum matrimonium, tunc conjux sanioris corporis cessit juri suo. Nec obstat, quod ex tali coitu generetur infirma proles. quia si conjugis infirmitas est perpetua, non sunt conjuges perpetuò privandi jure petendi & reddendi debitum ob prolis infirmitatem, cui melius est sic esse, quàm simpliciter non esse. Nonò, innocens si per excommunicationem, vel superioris præceptum compellatur habitare cum adultero per hoc non tenetur ad debitum. Samuel de Lub V. divort. num. 11. Decimo, non tenentur reddere debitum ante duos induciarum menses finitos, neque ante nuptiales benedictiones. deniq; si sit rationabilis causa negandi debitum. scias in his attendendam prolixitatem temporis, quo debitum negatur, periculum incontinentiæ, & causam ob quam debitum negatur.

Dico 3. Fœmina non peccat negando debitum, quando experta est se non posse filios in lucem vivos edere. Quia magnum vitæ periculum subit ex morte fœtus in ventre. potest tamen petere cum tali periculo ad evitandum grave periculum incontinentiæ. nam elegit minus malum ad vitandum majus. Bonac. de Matr. q 4. p. 1. n. 14 cum Led. Vict. & aliis.

Dico 4 Accedere ad menstruatam est tantùm veniale secundùm Cajet. V. Matr. & alios. menstruata non tenetur reddere. eò quòd non sit obligata reddendi, quando adest turpitudo ex parte actûs ut comm. docetur. est autem in præsenti turpitudo ex parte actûs. Quod si menstruum est perpetuum, nec veniale est à tali petere, nisi grave vitæ periculum immineret, tunc enim etiam mortale esset ad menstruatam accedere.

Dico 5. Quidam dicunt, quòd vnus absq; consensu alterius potest vovere quod non petat debitum, non autem quod non reddat. quia in primo vterq; est

sui

sui juris, sed non in secundo. sed quia si alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum opporteret vnum, onus semper petendi debitum subire, & ideo alii probabiliùs dicunt, quod neutrum potest sine consensu alterius vovere Hæc S. Th. in Supp. q 64 a. 4. ad 3 Quæ doctrina non intelligitur de viro parum verecundo. Nota doctrinam S. Th. non contrariari dictis d 89 §. Qui verò, cùm votum validè emissum, non tam facilè in toto cesset. V. dicta in 1. d. 15. conclus. 3.

Dico 6. Si ambo conjuges conveniant in vovendo castitatem, probabile est, si vnus petat debitum, alter non possit reddere, cùm renunciaverit juri petenti. sed etiam probabile, si vnus petat, etiam implicitè tantùm, alter teneatur reddere. cùm per votum, etiam inconvenientia factum, neuter amiserit jus ex justitia petendi. quàmvis sic petens debitum, peccet contra votum. Bonac. q 4. de Matr. p. 3. n. 8. cum aliis DD. & idem, si vnus de alterius licentia emisit votum de non reddendo debitum. Dela-Cruz q. 6. de matr n. 2. & supra 1. præc. d. 9. conc. 2. & d. 10 conc. 3. per hoc enim non tollitur dominiũ quod habetur in corpus alterius. Hoc tamen securiùs, qui consensit in votum vxoris, potest tuta conscientia petere, si solùm permisit eam facere, quidquid velit.

Dico 7. Si vterq; rationabiliter dubitat de valore Matrimonii, & nondum adhibitâ diligentia, non potest reddere debitum petenti, quia non habet jus petendi nondum adhibitâ diligentiâ. Bonac. loco cit. p 4. n. 7. Si adhibitâ diligentia potest & reddere & petere. Dela Cruz q. 3. n. 1. Dixi rationabiliter. nam si dubium parum fundamentale, judicio prudentis deponatur.

Dico 8. Si vnus conjugum illicitè petat ob solam circumstantiam personæ, quia v g. voto castitatis se obstrinxerat, alter tenetur, & ex justitia, & sub mortali reddere, hanc probat. Bonac. loco citato. p 3 n. 3. allegans comm. DD. idem procedit de sene, sterili, prægnante ( licet multoties peccare possint venialiter tales petendo debitum ) his enim ex justitia & sub mortali reddendum. si illicitè petat ob circumstantiam actûs, non est reddendum debitum v. g petit retro accedere, in vase tamen debito, & sine periculo effusionis. Arm. V deb. n. 6. & alii. nisi adsit necessitas, quia v g. pinguis. Sententia tamen Sanchez & aliorum etiam probabilis, quòd taliter petenti reddendum debitum, quia sic reddendi debitum ordinariè est necessitas, cùm alias soleant oriri rixæ. An verò possit vxor licitè petere & reddere debitum Marito, qui solet in fine copulæ membrum extrahere, & extra vas seminare approbare vereor. nec obstat, quòd petens vel reddens cooperetur actioni quæ ex se potest benè fieri. nam & ille qui Domino ascendenti per fenestram ad stuprandam virginem scalam tenet, cooperatur actioni quæ potest quantùm est ex se & genere suo benè fieri, mortaliter tamen peccat, ut determinat Innocentius XI. damnando propositionem 51.

Dico 9. Duobus modis possunt conjuges exercere actum Matrimonii sine omni peccato, scilicet, si intendant prolem vel debiti redditionem. aliàs semper est ibi peccatum ad minus veniale S. Th. in supp. q. 49. a. 5. Sufficit autem hæc

intendere

intendere virtualiter seu implicitè. Quare convenire cum vxore ad cavendam incontinentiam, aut fornicationem in se, est veniale. S. Th loco cit. ad 2. Dicit enim, si intendat vitare fornicationem in se, sic ibi est aliqua superfluitas. & secundùm hoc est peccatum veniale. Nec ad hoc matrimonium est institutum, nisi secundùm indulgentiam, quæ est de venialibus. Sic S. Th alii oppositum tenent, & taliter convenientem peccati venialis non damnant. Convenire tamen ad vitandam incontinentiam alterius conjugis, non est veniale. quia sic est quædam redditio debiti. S. Th. Ibidem. Convenire etiam cum conjuge propter sanitatem est veniale S. Th. loco cit. ad 4. à fortiori convenire propter solam delectationem est veniale S. Th. loco cit. art. 6. & Determinat Innoc. XI. dum hanc propositionem damnat. *Opus conjugij ob solam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpâ ac defectu veniali.*

Dico 10. Peccant mortaliter conjuges, extra vas naturale, & legitimum copulam habentes, aut extra vas seminantes. Et quoties voluntariè impediunt conceptionem fœtûs. Tactus etiam & amplexus conjugum si ex eis sequatur pollutio extra vas sunt peccata. Quòdsi fœmina à parte superiori maneat seu à latere accedat, non est mortale, nisi esset periculum effundendi seminis extra vas. Imò non est mortale secundùm Samuelem de Lublino & alios V. Debitum n. 4. Si vir etiam non vrgente necessitate, retro, ad vas tamen legitimum accedat, veniale, tamen gravissimum docet Bonac. q. 4. de matr. punc. 13. num. 1. accedere etiam ad suam imaginando aliam, est mortale.

Dico 11. Si vir habens copulam cum vxore non seminet cùm possit, peccat mortaliter. præcipuè si jam fœmina seminavit. nam tenetur perficere opus suum. Ledesm. cap 9. de Matr. & alii. ex causa tamen vrgentissima potest vir relinquere imperfectam copulam, etsi fœmina jam seminaverit. Et est probabile, non peccare mortaliter eum qui non seminat quia valde debilitatur. Ledesm. & alii. nam ista copula licèt non assequatur finem principalem qui est generatio, vitat tamen fornicationem, quæ vitatio est finis secundarius. Vel si honestas ita suadeat v. g. quod aliquis interea superveniat & hoc est probabile licèt alioquin secuta pollutio extra vas. cùm hæc pollutio non censeatur voluntaria, sed præter intentionem ut docent aliqui apud Bonac. q 4. de Matr. punc. 10. num. 16. Docet etiam Arm. V. debitum n. 9. non esse mortale si incœpto coitu, vnus de alterius consensu desistat ab actu ; sine periculo tamen pollutionis, in se & in alio.

Dico 12. Nullum tempus sacrum impedit debiti redditionem. Arm. V. Deb. num. 10. cum Palud. licèt sit bonum his diebus abstinere. Magis tamen inconvenit die ante Eucharistiæ sumptionem vel ipsâ die sumptionis exigere vel petere debitum ob Eucharistiæ reverentiam, nisi alter conjugum nimis instet. tamen si fiat, non judicatur mortale à Theologis. Quòd autem Concilium Eliberitanum dicat hominem ante sumptionem debere abstinere à propria vxore tribus, quatuor, aut octo diebus, concilium est. Duo tamen præter alia sunt,

quæ

quæ conjugibus reverentiam erga hoc Sacramentũ inculcant. Primò si panes Pro-
positionis ab his qui vxorem tetigerant comedi non poterant, quantò magis pa-
nis ille qui de cœlo descendit. Secundo Regem Oza. 1. Paralip. cap. 13. manum
suam ad Dei arcam extendentem, ne boum exorbitantiâ caderet, fuisse à Deo
percussum, moxque exspirâsse, quòd nocte præcedenti vxorem cognoverit, ut
affirmant expositores.

Dico 13. Si conjuges diu cogantur habitare in Ecclesia, nec extra ad coi-
tum exire possint, non peccant tunc coëundo. Nec violatur Ecclesia, etsi talis
coitus publicetur. Dela-Cruz q. 3. de sacrificio Missæ, n. 3. cum Sylv. & Victo-
ria. Et minor necessitas requiritur ut res habeatur cum vxore, in locis Ecclesiæ
adhærentibus, ut in loco turris vel cœmeterio. At si conjuges sine causa in lo-
co sacro coëant, vtpote si possint exire ad coitum extra locum sacrum, aut si per
breve tempus cogantur esse in loco sacro, & facilè possint abstinere à coitu ibi,
peccant mortaliter peccato sacrilegii petendo & reddendo debitum, & violatur
Ecclesia, si coitus publicetur. Dela Cruz cum Led,

Dico vltimò. Regulares privilegiati possunt dispensare ad petendum &c.
V. additionem sextam in fine f. 55.

# LIBER III.

# DE CENSVRIS.

## DISTINCTIO I.

### *De Censuris in Communi.*

NOta. Censura est Ecclesiastica pœna, his, vel illis Ecclesiæ bonis privans. Iuxta Canonistas, tres sunt Censuræ. Excommunicatio, Suspensio, Interdictum. Excommunicatio est Censura Ecclesiastica, quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur. Si est major, privatur omnibus fidelium bonis. Si minor, privatur passivâ receptione Sacramentorum. Hæc autem communia fidelium bona, sunt tria, scilicet exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Tandem Orationes & suffragia Ecclesiæ. Suspensio, est Censura Ecclesiastica privans vsu Ecclesiastici officii aut beneficii. Pro officio intellige tam officium Ordinis, quam Iurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata, quàm simplicia, atq; etiam dignitates, ut canonicatus &c. Interdictum est Censura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officiis, etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesiæ. His addunt Theologi irregularitatem, non ut irregularitas sumitur in tota sua latitudine, sed cùm habet rationem pœnæ. Est autem irregularitas impedimentum jure canonico introductum ad suscipiendos Ecclesiasticos ordines, aut ad susceptos exercendos.

Dico 1. Probabile est quatuor esse species Censuræ scilicet Excommunicationem, suspensionem, interdictum & irregularitatem, ut provenit ex mero delicto. Tres primæ partes conceduntur ab omnibus. Vltima probatur. Quia in multis Bullis, postquam concessa est facultas absolvendi ab excommunicatione, suspensione & Interdicto, subjungitur, & ab omnibus censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quibus verbis non potest aliud significari quàm irregularitas, nam tres communes censuræ jam præmissæ sunt. Accedit, quòd irregularitati ex mero delicto provenienti conveniat definitio censuræ superiùs allata. Ex quo patet Irregularitatem sic sumptam taliter posse definiri, scilicet, Est Censura Ecclesiastica privans suscipiendis vel exercendis Ecclesiasticis Ordinibus. Privans inquam Ordinibus ut talibus, nam suspensio privat ut sunt officia.

Dico 2. Mulier jure Divino est incapax ferendi censuras, cùm sit incapax jurisdictionis spiritualis, etiam ex commissione ut docet D. Thom. in supplemento q. 19. a. 3. ad 4. Vir verò carens primâ tonsurâ ex solo jure Ecclesiastico est incapax ferendi censuras. Et idem est de vxorato, quàmvis minoribus initiato. Et sic istis à solo Papa potest committi facultas ferendi censuras.

Dico 3. Soli habentes jurisdictionem ordinariam Ecclesiasticam in foro externo possunt ex officio & propriâ auctoritate ferre censuras; sive istam jurisdictionem habeant à jure sive ex privilegio, sive ex consuetudine, sive à Papa immediatè. Cuiusmodi sunt Episcopi & eorum Vicarii Generales, & alii habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, ut Prælati Regularium, etsi non sint Sacerdotes. Et prædicti possunt delegare suam auctoritatem ad ferendum censuras subjectis aliàs de jure capacibus, utpote initiatis primâ tonsurâ aliàs non vxoratis Dela-Cruz a, 1. de Cens: dub. 3.

Dico 4. Peccata externa etiam secreta possunt puniri censuris latis per modum legis. Percussor enim Clerici occultus, & hæreticus, qui aliquo signo sufficienti etiam occultissimo protulit hæresim, sunt excommunicati. Dixi *censuris latis per modum legis*. Nam peccator externus, sed occultus, & sine testibus, non potest in particulari & nominatim puniri censuris latis ab homine. Nam hoc esset cogere eum censuris, ut revelet crimen suum, quod est contra jus naturale.

Dico 5. Ecclesia non potest punire censuris peccata purè interna. Ita commun. Nam ista non cadunt sub hominis cognitione, ut sic puniantur. Nec obstat, quòd excommunicatur, qui aliter, quàm Ecclesia sentit de Sacramentis, tamen sentire est actus purè internus. Non obstat inquam, nam similes censuræ non incurruntur per opus internum, nisi hoc signo aliquo manifestetur. Nec etiam obstat quòd Papa possit reservare peccata purè interna. Nam reservare peccata pertinet ad forum internum, & ferre censuras pertinet ad forum externum Ecclesiæ.

Dico 6. Probabilis est sententia aliquorum, quos tacito nomine refert summa Dianæ. V. Censura, quod nulla censura etiam irregularitas incurratur propter culpam venialem. quia de pietate Sanctæ Matris Ecclesiæ non est credendum, quod velit culpæ levi pœnam gravem imponere. vnde quoties ob ignorantiam aut impotentiam excusamur à peccato mortali, aut à circumstantia, cui est imposita aliqua censura, excusamur etiam à tali censura. Nam vbi non est culpa, non justè infligitur pœna. Ex quo sequitur, si occidisti hominem ignorando invincibiliter esse Clericum, non incurristi excommunicationem.

# DISTINCTIO II.

## De Excomminicatione Minori.

Dico 1. Excommunicatio minor privat sub mortali sumptione Sacramẽtorum, ut habet communis sententia cum D. Thom. Quòd si excommunicatus ex communicatione minori celebret non fit irregularis. Item excommunicatio minor privat electione passivâ, collatione & præsentatione ad dignitatem seu beneficium Ecclesiasticum. Sic excommunicatus scienter acceptans electionem, & scienter illum (utpote inhabilem) eligentes peccant mortaliter. ita etiam commun. Vtrùm verò excommunicatio minor privet sub veniali administratione Sacramentorũ, negat Bonac. cum aliis.

 Dico

Dico 2. Incurritur excommunicatio minor ob communicationem prohibitam cum excommunicato non tolerato. Aliquando tamen incurritur excommunicatio major communicando & participando cum excommunicato non tolerato. *Primò* si præsumis scienter sepelire publicè, excommunicatum non toleratum. Quæ excõmunicatio incurritur à solo sciente & præsumptuosè sepeliente, non verò, à jubente, consulente, aut faciente, nec ab ignorante etiam vincibiliter. Led. c. 7. de excommunicatione. *Secundò*, si participes scienter in crimine cum jam excommunicato nominatim. v. g. si Bertha excommunicatur ob concubinatum cum Petro, Petrus cum ea fornicando eandem excommunicationem incurrit. Et idem est de faventibus, auxiliantibus, consulentibus pro tali crimine. Alios casus V. apud DD.

Dico 3. Sicut Sacerdos non expositus pro Confessionibus potest absolvere à venialibus, ita potest absolvere ab excommunicatione minori, quæ incurritur ob participationem venialem cum excomm. non tolerato. Arm. V. absolutio n. 38. & alii. Ab excommunicatione tamen minori, quæ incurritur ob participationem mortalem, nequit absolvere non expositus. Armilla loco citato.

# DISTINCTIO III.

## De divisione Excommunicationis maioris.

AGendum priùs esset de Excommunicationis majoris natura, sed quia hæc in effectibus relucet, ideò ibi examinabitur. Præmittimus tamen definitionem. Definitur ergò à Dela-Cruz Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium tàm in civilibus quàm in divinis, & communibus Ecclesiæ orationibus & suffragiis. Ab hac, non differt anathema quoad vinculum, sed quoad solemnitatem, cuius forma describitur in jure. hoc solus Episcopus fulminat.

Dico 1. Excommunicatio major alia est à jure, alia ab homine. A jure est, quæ per aliquod statutum, vel constitutionem fulminatur. Ab homine est, quæ per aliquem judicem fertur. Vtraq; aut est ipso facto, ut est comminatoria. Excommunicatio ipso facto est, quæ statim absq; alterius sententiæ expectatione incurritur. Comminatoria est, quæ non statim incurritur, sed expectat judicis sententiam.

Quæritur, vnde agnoscitur, esse excommunicationem ipso facto, & esse comminatoriam. ℞. Si tradatur sic, sit excommunicatus, habeatur pro excommunicato, tunc est excommunicatio ipso facto. Si autem tradatur sic. sub pœna excommunicationis vel sic excommunicetur. &c. tunc est comminatoria.

Quæritur 2. Quæ adhuc est differentia inter excomm. à jure & ab homine? ℞. Excommun. à jure durat etiam post mortem judicis, dum jus ipsum durat. Posita autem ab homine cessat cessante vitâ vel officio judicis, si tamen ante mortem vel finem officii incurritur, durat. Secunda differentia Ab excomm. à jure & non reservata potest quilibet expositus absolvere, non verò ab excomm. lata.

lata ab homine. aliàs differentias V. apud Fernandez de Excommun. §. 2.

Dico 2. Excommunicatus excommunicatione majori alius dicitur toleratus alius non toleratus. Ex Concilio Constantiensi solùm tenemur vitare in Divinis, aut civilibus notarios Clericorum percussores, ita ut hoc factum nullatenus possit celari vel excusari. Et nominatim publicè excommunicatos seu denuntiatos nomine proprio, vel saltem officii. Vitandi appellantur non tolerati.

# DISTINCTIO IV.

## *De Effectibus Excommunicationis Majoris.*

Dico 1. Excommunicatus privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, ita ut publicas orationes non liceat pro eo fundere, aut celebrare nomine Ecclesiæ. nam nomine particularis personæ possunt quæcunque, orationes pro excommunicato offerri, etiam in momento Missæ, cum in Missa non desinat Sacerdos esse persona privata. Hæc procedunt de excommunicato non tolerato. nam pro excommunicatis toleratis licet publicè orare & sacrificia offerre, ut probat summa Dianæ V. Excomm. Debent tamen suffragia specialiter tunc applicari, cùm Ecclesia excommunicatum ab eis quantum est ex se excludat.

Dico 2. Probabilis est sententia, si excommunicatus non toleratus per contritionem justificetur, suffragia Ecclesiæ illi prosunt, etiam ante obtentam absolutionem ab excommunicatione. Ita Faber in 4. dist. 25. disp. 4. c. 4. dub. 151. Nam Ecclesia non intendit suis suffragiis eum privare, qui Deo reconciliatus est. pariter, si per excommunicatum non stat ut absolutionem obtineat, fruitur communibus Ecclesiæ suffragiis. Hoc enim suadet materna benignitas Ecclesiæ.

Dico 3. Privatur adhuc excommunicatus Sacramentis, tam activè quàm passivè, ita ut nec Sacramenta ministrare nec suscipere absque peccato mortali possit. Et hoc verum est tam de excommunicato tolerato, quàm non tolerato. Toleratus tamen potest ministrare Sacramenta, si à fidelibus petatur. Hinc potest sacrum facere die festo, ut subditi satisfaciant præcepto, si id requirant. Quod deducitur ex Concilio Constantiensi in quo absolutè conceditur fidelibus communicare cum excommunicatis toleratis.

Dico 4. Excommunicatus, etiamsi sit tantùm toleratus, ministrando in Ordine majori suscepto, seu illum recipiendo fit irregularis. Non, si ministret aut recipiat Ordines minores. Et ministratio hic vetita, est, baptizare solemniter &c. dicere solemniter ex officio Epistolam &c. dicere collectas in choro ex officio ut hebdomadarius, benedicere solemniter aquam, fruges &c. Non tamen baptizare sine solemnitate, aut canere litanias &c. cùm hæc non requirant ministrum Ordinis. Hoc probat Dela-Cruz partim ex jure, partim ex DD.

Dico 5. Item excommunicatus privatur exteriùs, quibusdam bonis communibus, hoc versu contentis. scilicet.

*Os, orare, vale, Communio, mensa negatur.*

Per ly *os* denotatur prohiberi conversationem quovis modo, verbo, signo, scripto factam. Per ly *orare* denotatur prohiberi, simul interesse Divinis. Per ly *vale* denotatur prohiberi salutationem, honoris exhibitionem aperiendo caput, donorum missionem. &c. Per ly *Communio* prohibetur civilis contractus. Tandem per ly mensa prohibetur simul in vna mensa comedere, in vno lecto dormire, non tamen prohibetur in vno cubiculo habitatio, si habitent tanquam alieni habitatores, ut docet Innoc. apud Fern. de Excomm. §. 12. Hæc inquam prohibentur cum excommunicatis non toleratis.

Dico 6. Si dum Missa celebratur intret excommunicatus non toleratus, & nolit exire, astantes Missæ tenentur sub mortali exire, cum ne eo cõmunicent, & Sacerdos cessare tenetur, si non incœpit canonem. Aliqui tamen relati in summa Dianæ dicut, tutiùs esse etiam incœpto canone relinquere Missam, si nondum sit peracta consecratio.

Hoc intelligendum de existentia excommunicati ut audiat sacrum, non verò si ibi sit exercendo suam artem aut sedens aut dormiens in angulo. Sicut etiam quando dicitur non debere communicare in oratione, intelligendum de oratione communi, nam potest excommunicatus etiam in Ecclesia privatim orare, cum aliis privatim orantibus.

Dico 7. Excommunicatus etiam si sit toleratus, non potest eligi vel præsentari ad beneficium Ecclesiasticum. Quod si ante acceptationem incurrat excommunicationem, peccat quidem acceptando, valet tamen acceptatio. Nam jura solùm irritant electionem & collationem factam excommunicato sed non acceptationem, quæ nulli jus novum confert. Item talis non est capax. ut eligatur ad dignitatem Ecclesiasticam, imò nec sæcularem v. g. in Regem Ducem &c. Quæ omnia vera sunt etiamsi excommunicatio inculpabiliter ignoretur ab electo aut eligente.

Sed petes, vtrum validetur præterita collatio beneficii, per absolutionem ab excommunicatione?

℟. Non, sed opus novâ collatione, hoc, & immediatè antecedentia probat Bonac. de Excomm. q. 2. puncto 4.

Dico 8. Excõmunicatus nõ toleratus, privatur executione suæ jurisdictionis, quare non potest eligere aut conferre beneficium Ecclesiasticũ, item nõ potest absolvere à censuris per se, vel per alterum, delegando tunc alteri jurisdictionem ad hoc. Secus dicendum est de jurisdictione data ante excommunicationem, quæ tunc non expirat. nisi alias excommunicatus iste non toleratus sit occultus. nam tunc sententia ab isto lata & collatio per eum facta valet, item absolutio à peccatis & censuris, ex dispositione Ecclesiæ ita pro bono communi ordinantis. Dixi, *Excommunicatus non toleratus.* nam si sit toleratus, etiamsi publicè sciatur, omnia quæ operatur ex jurisdictione Ecclesiastica, aut sæculari, ut collatio & electio ad beneficium valida sunt. cùm tales excommunicati ob bonum fidelium in nullo sint à fidelibus vitandi, ut patet ex Concil, Constantiensi,

Dico

Dico 9. Beneficiatus qui lapsus est in excommunicationem post beneficii consecutionem, non est privatus fructibus beneficii, neq; tenetur eos à se sponte abdicare, modò exequatur onera & officia beneficii, sive excommunicatus sit Curator animarum, sive sit Canonicus, sive habeat beneficium simplex. Bonac. referens alios de Excomm. q. 2. puncto 4. quod procedit de excommunicato tolerato, nam de excommunicato vitando aliter sentiendum. Idem Bonac. Hic tamen, ut alii pauperes, non privandus necessariis.

Dico 10. Mortuus in excommunicatione privatur Ecclesiasticâ sepulturâ, & est exhumandus si jam sepultus. Hoc intelligendum de excommunicato denunciato, vel notorio Clerici percussore. Per quem stetit absolutio ab excommunicatione, mortuus tamen est in excommunicatione. Nam si Confessus in articulo mortis, vel contritus, hoc est dans signa contritionis externa obiit, absolvendus est ab eo, qui poterat excommunicationem tollere, & humandus in loco sacro. Si verò humatus est in loco profano, inde extrahendus.

Dico 11. Gesta per judicem excommunicatum non toleratum sunt nulla, sive sit judex spiritualis, sive sæcularis. Hinc judex spiritualis excommunicatus & non toleratus invalidè excommunicat. Gesta tamen per actorem excommunicatum & non toleratum, item per reum advocatum & procuratorem, licèt sint illicita valida tamen. Testimonium etiam excommunicati & non tolerati, tam in causa matrimoniali, quàm in alia causa validum est. Hæc & alia tradit. Bonac. de Excomm. q. 2. puncto 7. Item contractus civiles, v. g. emptionis, venditionis, &c. cum excommunicato non tolerato sunt validi, ut probatur in summa Dianæ. Ipse tamen excommunicatus, licèt sit toleratus non potest agere in judicio. Licèt enim non prohibeamur conversari cum excommunicato tolerato, ipse tamen se immiscere non debet, ut comm. docetur.

Sunt & alii excommunicationis effectus, quos apud Bonacinam q. 2. de Censuris & alios vide. Hi tamen duo non sunt prætereundi. Primùs quòd durans pertinaciter in excommunicatione per annum, sit suspectus de fide. Secundus, quòd subditi non teneantur excommunicato servare fidem, etiam juratam, &c.

Quæritur. V. Excommunicatus recipiat aliquando validum Pœnitentiæ Sacramentum? ℟. Affirmativè. primò, si pœnitens confiteatur peccata, & excommunicationem, & Confessarius solùm absolvit à peccatis. Secundò. Si pœnitens ex ignorantia inculpabili non confiteatur excommunicationem. In his ergo casibus excommunicatus recipit Sacramentum & gratiam. Si excommunicatus ex ignorantia aut inadvertentia culpabili, non tamen crassa obliviscitur confiteri excommunicationem, peccat mortaliter ob negligentiam, nec recipit gratiam, recipit tamen Sacramentum Pœnitentiæ informe. Et sic dum postea confitetur, non tenetur repetere confessionem, sed censuram & negligentiam, & sic absolutus à tali censura & negligentia recipiet effectum præcedentis Sacramenti informis. Cajetanus V. absolutio & alii.

Adverte. Tunc dici negligentiam culpabilem & non crassam quando adhibita

hibita diligentia aliqualis, sed non sufficiens. tunc dicitur negligentia culpabilis crassa, quando nulla adhibita diligentia.

# DISTINCTIO V.

## *Qui Excommunicati vitandi & quæ culpa incurratur ex vtraq; parte conversando?*

NOta. Ille dicitur nominatim declaratus & denunciatus excommunicatus, consequenter non toleratus & vitandus. qui ut talis sententiâ Iudicis declaratur contraxisse excommunicationem. Ad quod requiritur, ut nomine proprio exprimatur, aut apponantur alia signa quæ significent illum esse excommunicatum, certè, & sine omni dubio. Fern. ex jure, de Excomm. §. 14.

Dico 1. Solos notorios Clerici percussores. Item nominatim declaratos seu denuntiatos tenemur evitare in humanis tantùm sub veniali, in Divinis sub mortali. Cæteros verò etiam de quibus communiter scitur, quòd sint excommunicati, quales sunt hæretici, nec in humanis nec in Divinis tenemur evitare. Imò provocare ad hæc non prohibemur. patet jam ex dictis. Adverte. Hunc favorem non esse ex parte excommunicatorum, non enim ipsi se immiscere possunt, sive in humanis sive in divinis. sed semper tenentur abstinere à communione fidelium, ut communiter notent Authores.

Dico 2. Qui est notorius Clerici percussor notoreitate juris tantùm hoc est, de quo est fama, vel est in judicio convictus, non est vitandus, sed debet esse notorius notoreitate facti. Tunc autem respectu collegii seu viciniæ est notoreitas facti, quando coram decem percussit. Imò plures requiruntur respectu magnæ civitatis. Bonac. q. 2. de Excomm. punc. 1. quoad omnes partes. Et sic Angelus V. Notorium docet. Si vicinia habet decem personas tantùm ad notoreitatem facti requiritur ut omnes sciant. sed sententia Sylvestri, sufficere sex (saltem respectu collegii &c.) est securior. V. Lezanam in sum. V. Notorium. Scias ex Donato Laynensi. Publicè percussor &c. Vide in fine. f. 56. add 7.

Dico 3. Excommunicatus, licèt sit toleratus, peccat mortaliter se immiscendo divinis v. g. si audiat Missam, adsit horis Canonicis in choro decantatis, aliisque cæremoniis sacris solemniter, hoc est modo ab Ecclesia præscripto factis. quia facit contra prohibitionem in re gravi. Bonac q. 2. de Excomm. p. 3. immiscendo tamen se in humanis solùm peccat venialiter, quia facit contra prohibitionem in re levi. Aliqui dicunt apud Bonac. p. 6. excommunicatum toleratum non peccare mortaliter eligendo & judicando, supponendo quòd validè judicet. Secus esset si excommunicatus non toleratus in prædictos actus electionis, judicii & alios majoris momenti, se intromitteret.

# DISTINCTIO VI.

## *In quibus casibus licitum est conversari cum excommunicato non tolerato.*

Casibus,

CAsus, in quibus licèt conversari cum excommunicato non tolerato comprehenduntur hoc versu *Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse.*

Per *Vtile* intelligitur omnis vtilitas spiritualis & temporalis. licet enim conversari cum excommunicato non tolerato dando ei victum, consilium, imò hæc licet recipere ab eo, etsi alia verba misceantur vrbanitatis causâ. Et sic licet admittere excommunicatum non toleratum ad concionem audiendam.

Per *Lex*, intelligitur lex Matrimonii. nam licet conjugibus inter se invicem communicare. Quòd si mulier vel è contra, scienter cum excommunicato denunciato & non tolerato matrimonium contraxisset dicit S. Thom. in 4. dist. 18. q. 2. a. 4. cum illo communicare non posset. quia contractus factus in excommunicationis injuriam, videtur non tribuere jus contra ipsam.

Per *Humile* intelliguntur subjecti, ut filii, servi, familiares, pupilli. Hi possunt conversari cum suis superioribus non toleratis, quando manent in eadem domo & sub cura eorum, ut advertit Corneio relatus à summa Dianæ. V Excommun. effectus. Et hæc conversatio seu communicatio potest esse etiam in divinis, proindè prædicti subditi possunt superiores non toleratos ad sacrum euntes comitari. Koninch loco citato in Summa Dianæ. Quod dicitur de filiis, servis, &c. respectu Patris, Domini &c. Idem dicendum de Patre & Domino &c. respectu filiorum, servorum &c. Quare cum filiis, servis &c. excommunicatis non toleratis, potest Pater, Dominus &c. communicare. Prælato, quàmvis tolerato oberdire non tenentur Religiosi. sicut & communicare seu conversari non tenentur, cùm nemo privilegio vti teneatur, aliàs esset onus. Villalobos.

Per *Res ignorata* intelligitur quod ignorantia excuset à peccato conversationis cum non tolerato, & idem dic de inadvertentia. Imò si dubito an Petrus sit excomm. non toleratus, possum cum eo participare. Nam in dubio melior est conditio possidentis.

Per *Necesse* intellitur licere communicare etiam in Spiritualibus cum excommunicato non tolerato propter vitandum damnum proprium, aut excommunicati aut alterius. Si tamen aliquis in contemptum potestatis Ecclesiasticæ mihi mortem minaretur, si non communicavero cum tali excommunicato teneor subire mortem. tenemur enim exponere vitam pro bono Ecclesiæ.

# DISTINCTIO VII.

## *Quis possit excõmunicare? excõmunicari? & ob quam causam? vbi etiam de adjuvantibus causam excommunicationis?*

DIco 1 Soli habentes in foro contentioso Ecclesiastico jurisdictionem ordinariam, etsi non sint Sacerdotes, possunt propria authoritate excommunicare, & id delegare personis de jure capacibus, modo isti non sint excommunicati non tolerati & publici. Vide dicta ad 1 conc 2. & 3. Item dicta d. 4. conc. 8.

Dico 2. Subjectum capax excommunicationis, est homo determinatus, baptizatus,

ptizatus, vivus, subditus. Dicitur determinatus, quia tota civitas aut collegium simul excommunicari non possunt, nisi in particulari excommunicandi distinguantur. Cap. Roman. §. in universitatem. de sententia excomm. in 6. Et ratio est, nam periculum est ne excommunicatio cadat super innocentes.

Dico 3. Nullus potest excommunicari excommunicatione majori pro peccato veniali. Nam per talem excommunicationem excludimur ab Ecclesia, quod pro veniali non debetur. Debet autem adesse contumacia præsens. Quare ob solum peccatum præteritum, & cui non fuit annexa excommunicatio, nullus excommunicari potest. Probabile tamen est posse Papam in puram pœnam præteriti criminis aliquem excommunicare, sicut & suspendere. Fern. de excomm. §. 5. cum Toleto.

Dico 4. Aliquando fertur excommunicatio justa de causa in communi, quæ in particulari non esset justa, tamen considerata causa in communi obligat etiam in particulari, v. g. si excommunicentur, qui hortorum fructus surripiunt, justa est causa in communi, quia notabile infertur damnum, dum hic & ille rapit, & ideò excommunicatio obligat singulos.

Ex quo infertur superiores justè reservare sibi damnum vnius floreni Polonici communitati factum. Nam hæc materia licèt non sit sufficiens in particulari, in communi tamen est sufficiens, cùm sic conventus notabiliter damnificetur, si hic & ille accipiat.

Dico 5. Cùm certum est, te non peccâsse mortaliter in tali vel tali facto, non incurris excommunicationem latam ob illud. Palud. in 4. d. 18 q. 1 a. 2. & sequitur ex concl. tertia. Hinc colliges non incurrere excommunicationem debitorem, cùm non est solvendo, incipit tamen ligari excommunicatione, quàm primò potest solvere, ut notat Fern. loco citato ex Toleto. Item nec ille incurrit excommunicationem, qui in judicio non detegit crimen, quod probare non potest, secùs si juberetur solùm denunciare ad correctionem delinquentis, qui non acquievit fraternæ correctioni. Et sic in aliis casibus in quibus judicaveris non intervenire peccatum mortale.

Dico 6. Quando excommunicatio fertur contra facientes, non comprehendit mandátes, consulentes, favorem vel auxilium præstantes nisi id tenore verborum exprimatur, aut aliis juribus habeatur declaratum. Pariter, quando excommunicatio fertur, contra facientes, mandantes, consulentes &c. non ligat si effectus non sequatur. Quod intellige nisi aliud exprimatur, ut exprimitur in ea, quâ excommunicantur Religiosi, qui concionantur animo retrahendi Auditores à solutione decimarum, quàmvis non retrahant, ut benè ponderat Bonac. de excomm. in particulari.

# DISTINCTIO VIII.

## *Vtrùm Excommunicatio ignorata, & iniustè lata, liget?*

Nota.

NOta: Ignorantia alia est Iuris, alia facti. Ignorantia facti tunc est, quando facio rem, quam non puto me facere. v. g. percutio Clericum & nescio esse Clericum. Ignorantia juris tunc est, quando ignoro alicui crimini annexam esse excõmunicationem v. g. percutio Clericum, & ignoro an hæc percussio habeat annexam excommunicationem. Præterea ignorantia alia est invincibilis, quàm jurisperiti vocant probabilem, alia vincibilis seu improbabilis. Illa est quando quis ea nescit, quæ aut scire non tenetur, aut non potest. Hæc est, quando quis ignorat ea, quæ scire potest & tenetur, eorumq; antea, aliquem saltem scrupulum habuit.

Dico 1. Ignorans invincibiliter factum aut circumstantiam, cui est imposita excommunicatio non contrahit excõmunicationem, quia ad excommunicationis contractionem requiritur contumacia, non est verò contumacia, vbi est ignorantia. Imò ignorans vincibiliter culpam, modò non ignoret crassè & supinè, excusatur à contractione excommunicationis summa Dianæ V. Ignor. & alii. Nam Ecclesia intendit punire formalem inobedientiam & formaliter volitam, illa autem inobedientia cum ignorantia vincibili, etsi sit peccatum mortale, nõ tamen est directè & formaliter volita. plus dico, si excommunicatio lata sit contra scienter violantes, præsumentes &c. non incurritur licèt interveniat ignorantia crassa aut supina. Bonac. relatus in summa Dianæ V. Ignorantia idem tenent alii. Quia temeritas & scientia, si non affectatam saltem crassam excludunt ignorantiam. Quid autem sit ignorantia crassa v. d. 4. § adverte. in fine.

Dico 2. Qui habet ignorantiam sive juris communis, sive juris particularis, licèt hæc ignorantia sit vincibilis, & circa factum ex se ipso illicitum, talis non incurrit excommunicationem. Patet hæc Conclusio ex præcedenti.

Dico 3. Excommunicatio nulla nullum effectum habet, quod enim nulliter factum, non censetur factum. Verum taliter excommunicati, ad vitandum scandalum saltem in publico se gerere debent acsi essent, excommunicati juxta illud, sententia Pastoris etiam injusta timenda. Donec nullitas judicio sapientum cognoscatur & hoc vulgo manifestetur. Quod si antequam nullitas publicetur, se ingerat divinis publicè, peccabit, irregularitatem tamen non incurret. cùm hic actus inobedientiæ non sit perfectus in sua specie.

Quæritur, quando excommunicatio nulla? ℟. Quando fertur à non judice aut à judice suspenso seu excommunicato non toleratis. aut si fertur post legitimam appellationem. Aut si sit contra innocentem etiam probatum nocentem. V. sum. Dian. est autem vera excommunicatio ex ira aut odio lata, sed in causa justa peccatur tamen.

Dico 4 Dum Iudex secundùm probabilem opinionem fert excommunicationem vel declarat eam incurrisse, subditus licèt habeat pro nullitate excommunicationis opinionem probabilem, debet obedire & se habere adinstar excommunicati. Aliàs confusio magna orirerur in Ecclesia.

# DISTINCTIO IX.

## *Quæ servanda in ferenda excommunicatione. vbi etiam de intentione excommunicantis.*

DIco 1. Non sunt determinata verba, sub quibus ferenda excommunicatio, sed satis est dicere. Sit anathema. excommunicetur, à communione separetur. Servari tamen debent aliquæ cæremoniæ. Hinc quando fertur excommunicatio ob præteritum peccatum, debet præcedere trina monitio cum competentibus intervallis. sufficit tamen vna pro trina datis tribus intervallis, nisi necessitas, suaserit ista intervalla moderanda. Item requiritur ut feratur in scriptis, in quibus exprimatur causa excommunicationis. nisi esset periculum in mora, si in scriptis daretur. Dixi. *ob præteritum peccatum cui nulla annexa censura.* Nam si quis propter delictum aliquod ligatus est excommunicatione à jure, excommunicari potest ab homine absq; præmissa admonitione.

Quæritur quod spatium assignandum, cuique intervallo admonitionum, si aliàs necessitas restringere non suadeat?

℞. Spatium duorum dierum. Quare quando vna admonitio fit, debent dari sex dies, exprimendo, ut primi duo sint pro prima, secundi pro secunda, tertii pro tertia admonitione.

Dico 2. Ferens excommunicationem absq; præmissa trina monitione, interdicitur per mensem ab ingressu Ecclesiæ. Ferens excommunicationem voce non scripto, incurrit suspensionem per mensem ab ingressu Ecclesiæ, item suspensionem à participatione divinorum officiorum, ita ut exercens aliquem actum ordinis intra talem mensem fiat irregularis à solo Papa dispensabilis. Has pœnas non incurrunt Episcopi aut Superiores Prælati, quia in iis non fit eorum expressa mentio, ut fieri debet ad contrahendum ab eis ipso facto juris suspensionem. Nec superiores Religiosorum. Nam in his non servatur ordo juris, sicut in sæcularibus. Hæc omnia deducit Fern. de excomm. §. 11. ex jure & DD.

Dico 3. Excommunicatio pendet ab intentione ferentis illam. Quare si nō intendat ligare, sed terrere, non ligat. Pendet etiam ab intentione petentis illam. Et sic in excommunicatione contra retinentes bona, non comprehenduntur vxor, filii, aut alii sic conjuncti, dum aliud non constat de intentione petentis excommunicationem. Angelus apud Fernan. loco citato §. 9.

Dico 4. Dum ad instantiam creditoris fertur excommunicatio contra aliquem nisi solvat intra certum tempus, si creditor ante impletum tempus prorogavit illud, non incurritur excommunicatio, etsi non solvatur debitum intra tempus prius taxatum. Vtrùm vero transacto tempore prorogato liget excommunicatio, affirmat Fernandez. Negat Dela-Cruz. cum hoc sit jurisdictionis. Nisi alias prorogatio fiat de consensu Prælati saltim tacito.

DISTIN-

# DISTINCTIO X.

## *De absolutione ab Excommunicatione.*

DIco 1. Pluribus excommunicationibus à pluribus judicibus ligatus, aut ab vno ob plures causas, potest ab vna absolvi manente aliâ excommunicatione. S.Th. in supp. q. 24. a. 3. sufficeret tamen vna generalis ab habente authoritatem.

Dico 2. In articulo mortis vir baptizatus etiam laicus etsi sit hæreticus verè absolvit ab excommunicatione. Sylv. V. Absolutio, Armilla & alii. Nam talis stando in jure Divino est capax jurisdictionis pro absovendo ab excommunicatione, ergo piè credendum est Ecclesiam concedere illam tunc, sicut in simili casu concedit omnibus Sacerdotibus absolvere ab omnibus peccatis. Hoc veriùs Clericum primæ tonsuræ posse tunc absolvere ab excommunicatione est communis.

Quæres: Vtrùm in tali casu debeat servari ordo majoritatis, hoc est, vtrùm nequeat inferior absolvere præsente superiore affirmat Fernandez §. 18. citans Innoc. negant alii relati à summa Dianæ V. Absolvere à censuris. Quia in articulo mortis omnes videntur æqualis authoritatis.

Dico 3. Ab excommunicatione potest absolvi invitus S. Th. in supp. q. 24. a. 2. insciús & ignarus. Hinc per generalem censurarum absolutionem tollitur etiam culpabiliter oblita, si Confessarius poterat ab ea absolvere. à peccato tamen censuræ annexo non remanet absolutus, sed hoc postea confitendum. Idem dic de absentibus, aut per litteras, & tunc manent absoluti, quando litteræ notificantur. Et sic Prælati Regularium in festis præcipuis in suis capitulis absolvunt à censuris subditos etiam absentes. Imò mortui si constet eos pœnitentiam egisse absolvendi sunt ab excommunicatione, ut pro eis offerantur suffragia, ad quod cogantur hæredes. Et Fern. relatus in summa Dianæ V. absolvere à censuris dicit absolvi posse etiamsi signa contritionis non dederint dum modo non constet obiisse in peccato mortali.

Dico 4. Vt absolutio sit valida requiruntur aliquæ conditiones. 1. debet esse absoluta, sine conditione futuri, actum suspendente. quia tunc nulla v. g. si dicatur, absolvo te ab excommunicatione si restitueris. sed oppositum probabiliùs, cùm sit jurisdictionis externæ actus 2. data ab eo, cui de jure non competit, sed ex mandato vel commissione, debet servari, quod canon præcipit, v. g satisfacere &c. aliàs est nulla, cui autem de jure competit dare absolutionem, valet, licèt non serventur, quæ canon tantùm præcipit, etiam extra articulum mortis. 3. absolutio ab excommunicatione, & idem dic de aliis censuris, vi aut metu extorta, non valet, quàmvis habeatur justa causa absolutionem petendi. Et extortor excommunicatur. 4. non valet absolutio quando causa primaria est falsa &c.

Dico 5. Ab excommunicatione lata ab homine in particulari, & nominatim contra aliquem, ille solus qui eam tulit, aut eius successor, aut superior, aut

 alius

alius ex istorum commissione valet absolvere. Quod si ex justa causa sit difficilè excommunicato excommunicatorem accedere, conceditur ut præstitâ cautione, quòd excommunicationis mandato parebit, à proprio absolvatur Confessore. Adverte. Qui ex officio aut commissione potest excommunicare, potest, etsi non sit Sacerdos, ab eadem excommunicatione absolvere. cùm vtriusq; sit eadem ratio. Excipiuntur aliqui casus quos vide apud Dela-Cruz dub 5.

Dico 6. Confessarius expositus valet absolvere ab excommunicatione generali lata ab homine, qualis est quæ fertur in visitationibus, si aliàs non reservatur. Quia hæc secundùm aliquos ad censuram juris revocatur. Ex quo patet, posse dictum Cõfessarium absolvere ab excommunicatione lata à jure non reservata. D. Th. in supp. q. 24. a. 2. Scias. Nomine censuræ. V. in fine. f. 56. addit. 8.

Dico 7. Qui ex commissione absolvit ab excommunicatione, debet servare formam suæ commissionis, aliàs absolutio erit nulla. v. g. si committitur absolvere, satisfactâ parte, aut cum tali pœnitentia, seu præmissâ Confessione Sacramentali. aliàs si nihil horum jubetur in commissione, valet absolutio sine eis, cùm ista ex se non connectantur cum absolutione à Censuris. Ex quo patet si in Iubilæo aut simili indulto non exprimitur absolutionem à censuris debere fieri in foro Sacramentali, potest validè dari extra tale forum.

Dico 8. Absolutio excommunicationis ab homine nominatim latæ factâ virtute Iubilæi, aut similis indulti, valet in foro externo seu contentioso, satisfactâ parte, & cessante contumaciâ. Sine satisfactione verò valet in foro conscientiæ, præstando cautionem de satisfaciendo, cùm commodè fieri poterit. Hoc deducit ex quadam Bulla Pij Quinti Dela-Cruz L. 2. de statu Relig. c. 7. d. 1. Ex quo patet, non esse necessariam actualem satisfactionem, quando non est possibilis, ut obtineas in foro conscientiæ absolutionem censurarum virtute Iubilæi aut similis indulti, non obstante quod ibi petatur, nam debet intelligi, aut pro foro contentioso, aut quando est possibilis.

Dico 9. Non potest excommunicatus absolvi ad reincidentiam de consensu solius partis, & sine consensu saltim tacito excommunicantis, cùm excommunicatio ad reincidentiam requirat jurisdictionem. Fit autem absolutio ad reincidentiam, dicendo v. g. *absolvo ab excommunicatione ad tres dies, ut si intra eos non solvas*, V. Dela-Cruz.

## QVÆSITVM.

## *Quam pœnam incurrit, absolvens ab excommunicatione reservata. Vbi etiam de casibus Episcopo reservatis.*

℟. ABsolvens à casibus B. C. D. incurrit excommunicationem sed jam non reservatam. Ita refert Bonac. de Censuris Bullæ C. D. d. 1. q. 22. punc. 3. Imò secundùm eundem & alios loco citato, qui ex ignorantia crassa sic absolvit, non excommunicatur, Quia est sermo de præsumptione. Præsumptio autem (ut ipse

ait)

ait) dolum & scientiam importat, quam prædicta ignorantia excludit, eò quòd laborans tali ignorantiâ si legem sciret observaret eam. Qui tamen prætextu priuilegii absolvit à casibus B. C. item à casibus tract. de Sacramentis d. 66. conclusione decimâ enumeratis, itẽ quos sibi Episcopus reservat, ex Decreto Clementis VIII. incurrit excommunicationem Papæ reservatam, modò absolvat in Italia extra vrbem, ut addit Bonac. loco citato. à qua Regulares vi privilegiorum absolvunt, secundùm aliquos, in summa Dianæ V. absolutio à reservatis. Dixi, *prætextu privilegij*. Nam qui v. g. ex malitia tantùm absolvit, non incurrit reservatam. Bonac. cùm aliis loco citato. Nam decretum Clementis VIII. loquitur prætextu privilegii.

Nota. decreto Clementis etiam prohiberi absolvere censuras, quas sibi Episcopus reservat, ut declaravit S. C. de mandato Pauli V. 1617. die 7. Ianuarii.

Præterea Regulares, seclusis privilegiis, ab excommunicatione juris, intellige, reservata, vel à sententiis per statuta Provincialia aut Synodalia promulgatis, seu à culpa & pœna absolvere præsumẽtes, excommunicatione Papali reservatâ innodantur. V. Arm. V. Excomm. excomm. 49. Dixi *Regulares*. Nam sæculares hanc non incurrunt. Incurrunt tamen absolventes à casibus B. C. & aliis, in decreto Clementis, ut supra.

Dixi, *seclusis privilegijs* de quibus conc. 10. cit. & §. dato. Nota etiam doctrinam supra datam de præsumptibus, quos hæc excommunicatio afficit, ut videre est apud Armillam.

An verò absolventes ab Interdicto & suspensione per statuta Provincialia, aut Synodalia promulgatis eandem incurrant excommunicationem negat Bonac. dis. 2. de Excom. in particulari extra B. C. q. 9. p. 5. cum Sylv. Tabiena & aliis.

# DISTINCTIO XI.

## *Recitantur variæ Excommunicationes.*

EXcommunicationes Bullæ Cœnæ Domini sunt sequentes. *Primò* excommunicantur Hæretici eorum fautores, eorum libros hæresim continentes vel de religione tractantes, scienter, legentes, tenentes, imprimentes, aut defendentes. & Schismatici. Nota audientem legi librum hæreticum non excommunicari Gab. à S. Vincentio. *Secundò*, Appellantes à Pontifice ad futurum Concilium, eorumque fautores. *Tertiò*, Piratæ mare Ecclesiæ discurrentes, atq; eorum receptatores. & fautores. *Quartò*, Naufragorum Christianorum cuiuscunq; generis bona, etiam in littoribus inventa, surripientes. *Quintò*, Imponentes nova pedagia seu gabellas, vel augentes vel etiam exigentes. *Sextò*, Falsificantes litteras Apostolicas, aut falsò fabricantes. Qui falsificant per alios, excommunicantur quidem, sed non reservatâ Papæ. Mosc. p. 9. Elem. ad S. Conf. *Septimò*, Deferentes arma & alia vsui bellico necessaria ad Turcas, vel alios Christiani nominis inimicos, & ad Reipublicæ Christianæ statum pertinentia iisdem in damnum Christianorum nuncian-

nunciantes. comprehenduntur fautores. *Octavò*, Impedientes eos qui victualia & alia necessaria Romam convehunt. per Romam intelligitur curia Romana. comprehenduntur impedientium defensores. *Nonò*, Ad sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, suâ aut aliorum operâ lædentes. & sine jurisdictione vexantes in curia cōmorantes. 10. Romipetas ad Vrbem accedentes, in Vrbe morantes, vel abeuntes, lædentes, comprehenduntur fautores. 11. Offendentes S. Rom. Ecclesiæ Cardinales, & alios Prælatos. eorumq; fautores. 12. Ad Romanam curiam pro negotiis suis recurrentes, per se vel per alios lædentes. fit extensio ad fautores. 13. Appellantes, à gravamine vel futura executione litterarum Apostolicarum ad laicam potestatem. Executionem litterarum Apostolicarum aut aliarum expeditionum impedientes. & prohibentes ad gratias impetrandas accedentes. 14. Avocantes causas spirituales vel spiritualibus annexas ab Officialibus Ecclesiasticis, & intromittentes se in causas spirituales. cum fautoribus. 15. Officiales sæculares qui personas Ecclesiasticas trahunt ad sua tribunalia. quique Ecclesiasticam libertatem tollunt, vel contra eam ordinationes faciendo, vel his vtendo. 16. Impedientes Prælatos & alios judices Ecclesiasticos ne suâ jurisdictione vtantur. Quiq; illorum & delegatorum judicia eludentes, ad curiam sæcularem recurrunt, aut contra sententias eorum decernunt. præstantesq; favorem. 17. Vsurpantes Sedis Apostolicæ, ac quarumcunq; Personarum Ecclesiasticarum jurisdictiones, fructus, vel etiam sequestrantes. per vsurpare intelligitur aliquid sine justo titulo sibi appropriare, ut refert Filliucius. 18. Imponentes decimas & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis aut eorum fructibus, & idem de exigentibus imposita. & de fautoribus. 19 Iudices sæculares qui se interponunt in causis capitalibus aut criminalibus contra Ecclesiasticas personas, eas scil: processando, banniendo, capiendo, sententiam ferendo vel exequendo. 20. Præsumentes occupare bona aut terras Ecclesiæ Romanæ, & illius jurisdictionem vsurpantes. cum fautoribus.

Favere idem est quod commodum seu vtilitatem præstare, seu aliquid conferens & juvans ad finem ab alio intentum. Bonac. de Cens. B. C. D. disp. 1. q. 12. punct. 1. in fine.

## *Præter Excomm: Papæ in B. C. D. reservatas, sunt aliæ.*

PRimò sic excommunicantur violantes interdictum Sedis Apost: post specialem monitionem, & ad id inducentes 2. Dantes vel accipientes pro gratia vel justitia apud Sedem Apostolicam. 3 Mulieres quæcunq; præsumentes ingredi Monasteria Religiosorum. Religiosi qui faciunt vel permittunt fœminas ingredi sua Monasteria prætextu facultatum, à Summo Pontifice vel aliis concessarum incurrunt excomm: Papæ reservatam, & privationem dignitatum, officiorum & beneficiorum, & inhabilitatem ad illa, & alia in posterum obtinenda, ut patet ex motu Greg. XIII. *Vbi gratiæ &c.* prætextu inquam facultatum ante hunc motum concessarum. Alii verò Religiosi, qui fœminas in Monasteria intromittere vel admittere

mittere præsumunt, etiamsi fœminæ absq; prætextu facultatum ingrediantur, incurrunt ipso facto suspensionem in divinis, & præterea privationem officiorum & inhabilitatem ad illa, & alia in posterum obtinenda. ut patet ex motu Pii V. *Regularium personarum*. Inter hos motus hæc differentia. Motus Gregorii non requirit præsumptionem, motus verò Pii V. requirit. 2dò. Motus Gregorii requirit, ut prætextu facultatum ingrediantur. Motus Pii V. hoc non requirit. Bonac. quoad omnes partes de Clausura q. 5. punc. 3. Scias terminos, quibus censuræ f runtur, benè ponderandos ne pœnitenti injuria fiat. 4. Incendiarii, postquam fuerint ab Episcopo excommunicati, & saltem generaliter denunciati. Advert: ex Armilla excommunicatione 23. incendiarios quorumcunque locorum, non esse ipso facto excommunicatos, sed posse ab Episcopo excommunicari. 5. Religiosi saltem sine licentia Vicarii, Eucharistiam, & extremam Vnctionem ministrantes & Matrimonium solemnizantes, id est, solemniter benedicentes. procedit hæc contra præsumentes, non verò contra facientes ex ignorantia vel necessitate vel ex ratihabitione vel ex privilegio. V. dicta in 2. d. 48 conc. 7. Bon. de Censuris in particulari disp. 1. q. 9. punc. 5. probat authoritate S. Congreg. Regulares Matrimonium solemnizare audentes tantùm suspendi. & sic excommunicatio Clementinæ commutata in suspensionem. 6. Absolventes à casibus & censuris Papæ vel Episcopo reservatis V. dicta in fine d. 10. 7. Domini temporales cogentes divina celebrare officia in locis interdictis. Convocantes ad hæc. prohibentes, nec excommunicati aut interdicti nominatim, ab Ecclesia ejiciantur dum Missarum solemnia celebrantur, ac à celebrantibus, ut exeant, monentur, omnes hæ actiones sunt contra præsumentes. Adv: comprehendi etiam Prælatos habentes jurisdictionem temporalem. 8. Nominatim excommunicati vel interdicti, nominatim moniti ut tempore divinorum ab Ecclesia exeant remanere præsumentes. 9 Præsumentes dare vel accipere aliquid ex pacto ab ingredientibus Monasterium. Nota ly *ex pacto*. quo secluso non agitur contra hoc præceptum Sunt verò exemptæ Moniales per quosdam Pontifices. 10. Professæ egressæ de Monasterio, nisi causâ incendii. causâ pestis per superiorem probata &c. licentiam dantes. immo hi & illæ incurrunt privationem dignitatum, administrationum & officiorum, & inhabiles ad illa in futurum obtinenda efficiuntur. Item sic excommunicantur, & dictas pœnas incurrunt comitantes & recipientes, si sint causa egrediendi vel perseverandi extra. Secus si causâ vrbanitatis. 11. Præsumentes ingredi Monasteria Monialium Minorum & Prædicatorum, sine licentia eius, qui eam dare potest. comprehendit mulieres, referente Alloza. 12. Præsumentes ingredi Monasteria quarumcunq; Monialium prætextu licentiæ Episcopi, vel alterius Superioris, sine necessitate. hæc ligat etiam fœminas ingredientes, & Moniales admittentes. Dixi, *prætextu licentiæ*. nam ingredientes sine licentia, tantùm ligantur excommunicatione Tridentini, non reservatâ. Hæc (scil: Tridentini) comprehendit etiam fœminas. Quòd si malo fine quis ingrediatur, reservatur Papæ reservatione speciali, cum Regulares intra Italiam extra

Vrbem virtute privilegiorum ab hac non absolvant. de his & similibus V. Bonae, de Clausura. Praxis Monialium Ratiboriensium aliquibus ex prædictis opposita, vel speciali privilegio, vel aliâ ratione fulcitur. 13. Audentes exenterare mortuos nisi fiat ob honorem, ut in principibus, vel ob anathomiam, vel ut transferantur de loco profano ad sacrũ, vel alio fine, quàm ad sepeliendum, comprehenduntur mandantes. 14. Permittentes duellũ, mandantes, instigantes, auxiliũ vel favorem dantes. etsi pugna non sequatur spectantes, intellige, qui ex industria ad tale spectaculum accedunt, licèt duellum privatim executioni mandetur. Vtrum verò provocans non secutâ pugnâ eidem excommunicationi subjaceat affirmat Filliucius allegans stylum Curiæ. sed styllum Curiæ non obligare vbiq; locorum refertur in Summa Dianæ V. Lex. Mendoza apud Dia: p. 5. tr. 14. resol. 102. & Gab. à S. Vinc. disp. 4. de Cens: q. 10. contrarium Filliucio tenent. Scribentes chartas provocatorias, etiamsi nec expressa provocatio ad duellum subsecuta, excommunicantur. idem de faventibus, quia sic exprimitur, dictarum chartarum necessaria est publicatio. ut excommunicatio incurratur. 15. Clerici scienter admittentes & participantes in divinis cum excommunicatis nominatim à Papa. 16. Ecclesiasticus temerè inducens ut aliquis promittat, voveat vel juret eligere sepulturam in sua Ecclesia, aut non mutet jam electam. non, si exhortetur. hæc non extenditur ad Parochos respectu suorum Parochianorum. 17. Perseverans in excommunicatione per annum, inflicta à delegato Papæ ob inobedientiam suorum mandatorum. 18. Habentes litteras Apostolicas falsas, potest viginti dies, ab excommunicatione lata per Episcopum generaliter. 19. Infringentes & spoliantes Ecclesias. Adv: non sufficit tantùm infringerè, nisi quis furetur. nec sufficit quælibet fractio serræ vel arcæ, sed Ecclesiæ vel forium ejus. ut reservetur Papæ requiritur denuntiatio, saltem in communi. Quâ remotâ absolvit quilibet approbatus spectando jus commune, ait Bonac. 20. Aggravantes temerè eos, qui censuram ferunt. hæc ante duos menses non reservata Papæ sed à quolibet approbato tollitur. 21. Simoniaci in Ordine & Beneficio, & Mediatores. 22. Audentes extrahere delinquentes è locis sacris. 23. Impugnantes temerariè institutum vel constitutiones Societatis Jesu. 24. Componentes, retinentes, imprimentes, libros infames, detractorios Ordini S. Francisci, vel S. Dominici apud N. Salazar additur ly præsumptuosè. 25. Impedientes præfatos Religiosos ne in suis Ecclesiis possint celebrare, aut prædicare, aut eleëmosynas recipere. 26. Asserentes licere absolvere absentem. 27. Impedientes executionem litterarum S. Pœnitentiariæ. fit extensio ad faventes. 28. Facientes jurare illicita & contraria libertati Ecclesiasticæ. 29. Rapientes bona Ecclesiastica. hæc reducitur ad quadragesimam septimam videatur ergo. 30. Exigentes tributa ab Ecclesiasticis, hæc licèt referatur à nonnullis inter reservatas, non est reservata. 31. Qui in concionib⁹ aliisq; actib⁹ publicis ut lectionibus, conclusionibus, audent asserere B. V. conceptam in peccato originali suspenduntur à divinis &c. Qui verò eodem ausu affirmant tenentes quamcunq; opinionem de conceptione B. V. M. in hæresim

incidere

incidere aut mortaliter peccare, excommunicantur. 32. Clerici vel Religiosi procurantes fraude aut scienter alienationes bonorum Ecclesiasticorum in detrimentum Ecclesiarum. hoc tempore majori cum rigore propter decretum Cardinaliũ anno 1624. alienationes rerum Ecclesiasticarum procedunt. Cave ne confundas alienantes, cum alienationem procurantibus. Vide excomm: vndecimam non reservatam. 33. Præsumentes prædicare miracula falsa vel incerta. & prophetias non contentas in S. Scriptura. has ajunt quidam non fuisse receptas. 34. Mendicantes transeuntes prætextu alicuius indulti ad Ordinem Monasticum, præter Carthusianorum. & idem de recipientibus. Eugenius tamen 4. indulsit Priori & Fratribus Eremi Montis Camaldulensis ut omnes & singulos cuiuscunq; Ordinis existant, & de quibuscunq; Congregationibus, domibus, seu Monasteriis, sive Mendicantium sive non Mendicantium, etiam Carthusiensis Ordinis, venerint, Superiorum ipsorum licentiâ petitâ licèt non obtentâ, in prædicta Eremo recipere & retinere possint. Ita refert Fagnanus 2. p. tertii Decretalium de Regul: C. sanè n. 61. & 63 & 64. Cautè tamen res agantur inquirendo posteriores particulares prohibitiones. 35. Religiosi sine licentia ad partes transmarinas pro majori parte ab infidelibus occupatas se transferre præsumentes. 36. Detinentes in suis Monasteriis vel Ecclesiis Apostatas Fratrum Prædicatorum postquam eis denuntiatum fuerit. 37. Prohibentes, impedientes vel molestantes scienter, Personas non impeditas volentes ingredi Religionem S. Benedicti Congregationis Montis Oliveti. In quo favore cõmunicant alii Religiosi. Intellige si in aliis communicant. V. quæ tradit Dela-Cruz supra 7. præceptum q 7. a. 2. dub. 2. V etiam l. 4. d 11. conc. 4. 38. Parochi non adimplentes juramenta de residendo certo tempore in suis Parochiis ad Papæ provisionem vel dispositionem pertinentibus. comprehenduntur scienter faventes. 39. Religiosi qui prætextu facultatum à Sixto IV. concessarum cõmutant vota Papæ reservata. circa hanc excomm. adverte ex Antonio à Spiritu S. tractatu de obligatione Religiosorum, hanc censuram non incurrit, qui vi alterius privilegii vel nullus cõmutat. Vnde cum nulla facultas concessa à Sixto IV. de hac re, hæc excõmunicatio præsenti tempore incurri non potest. Suarez Palaus apud Ant: cit. nisi errore vincibili putaret facultatem concessam. imò cùm Bulla excommunicans loquatur de cõmutatione non debet extendi ad dispensationem. cùm pœnæ extendendæ non sint. Clavis Regia apud cit. 40. Malè auctorantes alienationem bonorum Ecclesiasticorum. sed hæc non est reservata ut docet Bonac. contra Moscicensem. 41. Peregrinantes in Ierusalem absq; licentia Papæ. 42. Qui merces victualia & similia infidelibus deferunt. Qui tamen licèt belli tempore deferant non excommunicantur in B. C. D. Secundùm Toletum apud N. Sousam. C. 8. in annotationibus ad textum. Imò nullo modò excommunicantur, si extra bellum deferunt, ut vidi apud Armillam. Imò deferendo tempore belli non reservatur Papæ. Quòd si quocunq; tempore deferant Alexandriam vel in partes Ægypti reservatur excommunicatio, Papæ vtraq; tam reservata quàm non reservata est contra præsumentes. 43. Detrahentes

trahentes in sermonibus Prælatis & superioribus, eorumq; statui. Caiett tamen, Caranza & Navarrus referente N. Salazar de Cens: in particulari §. 5. dicunt, hanc jam non esse in vsu. 44. Inferentes violentiam locis Minorũ vel prædicatorum. 45. Qui bona quatuor Ordinum Mendicantium occupare vel vexare audent, si intra tres dies non restituunt. 46. Seculares impedientes loca, jurisdictiones, bona, census, ac fructus cujuscunq; Ecclesiæ, Monasterii vel loci pii. 47. Qui alicuius Ecclesiæ, seu cuiusvis sæcularis vel Regularis beneficii, aliorumq; piorum locorum, jurisdictiones, bona ac jura &c. quocunque modo vsurpare præsumunt, & cum complicibus, etiamsi tales Imperatores sint. Et qui impediunt ne tales fructus percipiantur ab his ad quos pertinent, cum complicibus. Trid. sess. 22. c. vltimo. differt autem ab excommunicatione 17. B. C. D. nam hæc non est contra præsumentes. nec comprehendit mandantes, & quomodocunq; impedientes. 48. Capientes privilegio vel consuetudine fructus primi vel vlterioris anni, beneficii vacantis. Immo tales incurrunt excommunicationem Bullæ C. D. ut probat Bonac. super B. C. D. excommunicatione 17. 49. Prælati, qui personam Ecclesiasticam, collegium vel conventum traxerint ad forum laicale pro causis quæ spectant ad forum Ecclesiasticum. Sed hæc etiam reservatur in B C. D. si trahant authoritate laicali, habendo officium laicale. 50. Exercentes recipiendo, confidentiam Simoniacam. dixi recipiendo. nam resignans sub confidentia non excommunicatur. ad incurrendam istam non est opus ut confidentia in pactum expressum deducatur, vel sit confidentia ex parte vtriusq; V. Bonac. de Excomm. in particulari d. 2. q. 3. punc. 25. 51. Percutientes Clericum. de hac specialiter tractabitur.

Adv. 1. Enumerando præfatas excommunicationes, consultò (ut videre potui) addidi, ly *scientes, præsumentes, audentes, temerariè*, significando, quàmvis ignorantia crassa & supina à censuris non excuset, excusat tamen, secundùm probabilem sententiam, si prædictæ vel similes particulæ addantur. nisi adsit in facto ingens temeritas. Quare si sic pœnitentem ignorantem factum, seu prohibitionem, seu excommunicationem vult excusare Confessarius, circa reservatam videat textum. In non reservata absolvat quantùm indiget pœnitens. V. dist. 8. conclusionem 1. & 2.

Adv. 2. Referentes breviter excommunicationes, non solùm omittunt nonnullas actiones, quibus per se & solitariè sumptis annectitur excommunicatio (quas & meum compendium, in promptu habere non potuit) sed etiam omittunt nonnullas particulas, indicantes necessarias conditiones ad incurrendam excommunicationem. v. g. ly *scienter, præsumentes, si intra tres dies non restituit &c.* quas quærendo addidi. primam tamen & quadragesimam sextam in Moscicensi tantùm referente breviter excommunicationes, videre potui. omnimodam securitatem asserere non audeo, vbi non addidi.

Et sic Authores compendiosè tractantes, dum excommunicationes referunt, non ideo referunt ut Confessarius omnino incurrisse judicet sed ut, quantùm necessarium

cessarium est, absolvat, nisi reservatio innuatur. Nec etiam judicentur Personæ in excellenti gradu constitutæ incidisse in excõmunicationem, nisi certiùs, quàm de aliis, constet, solent enim quandoq; ab excommunicatione eximi, & minori censurâ notari, sed hoc raró. nec ad hoc attendere, referendo, vacabat.

Adv: 3. à prædictis excommunicationibus potest Episcopus vel habens facultatem ab eo, absolvere si sint occultæ. Et hoc virtute Tridentini sess: 24. c. 6 de Reform. Bonac de Clausura q. 1. punc. 5. etsi excommunicatio Papæ reservata sit lata post Tridentinum. Bonac. l. c.

Adv. 4. Regulares habentes privilegiũ absolvendi à reservatis Papæ, possunt à prædictis absolvere, exceptis nonnullis, de quibus l. 2. d. 66. hoc privilegium innuit Bonac. l c immo cum nonnullis docet id posse Regulares in foro conscientiæ practicare, quàmvis censuræ sint deductæ ad forum contentiosum. Quia, ut ait, privilegium absolutè concessum, absolutè est intelligendum. Religiosi volentes uti hoc privilegio, & similibus, habeant notitiam, saltem communicationis privilegiorum cum aliis.

## Referuntur excommunicationes non reservatæ.

1. Contra Religiosos animo vagandi dimittentes habitum. 2. Contra Religiosos ad quæcunq; studia sine licentia sui Prælati euntes nisi ibi sit Conventus suus in quo sunt Mansuri. Scias, ut Religiosus sit liber ab hac censura requiritur consilium Conventûs, vel saltem majoris partis supposito tamen quòd Prælatus Conventûs habeat talem authoritatem. nam non omnis habet. non tamen requiritur consensus. textus enim solùm requirit consilium, ut benè ponderat Bonac: de Excomm: in particulari q. 8. punc. 8. 3. Contra Religiosos non servantes interdictum generale, vel cessationem generalem à Divinis, quam servat Cathedralis vel Parochialis oppidi. Scias ex Bonac. l. c. punc. 14. authoritate Episcopi non posse interdictũ speciale imponi Ecclesiis exemptis. consequenter Religiosi non servantes huiusmodi interdictum speciale non subijciuntur huic censuræ. V. Bonac. l. c. 4. Contra Religiosos qui decimas Ecclesiis debitas sibi vsurpare præsumunt, nisi restitutionem intra duos menses fecerint. aut qui solutionem decimarum impediunt, nisi post monitionem factam ab iis quorum interest impedire destiterint intra mensem. Est tamen differentia inter Religiosos, quòd Religiosi habentes officia, administrationes, & beneficia, suspensiones incurrant à prædictis, qui verò prædicta non habent, incurrunt excommunicationem. quia suspensio quâ alii punitur ipsis infligi non potest cùm non habeant officia vel beneficia à quibus suspendantur. Contra Religiosos præsumentes disuadere decimas Ecclesiis ex justitia debitas. sive concionando, sive aliàs, sermone tamen. Contra Religiosos non recipientes decimas, si requisiti à Rectoribus Ecclesiarum vel Vicariis, scienter prætermittunt facere conscientiam in Confessione de solutione decimarum, est suspensio ab officio prædicationis, quod si non præmissa pœnitentiâ seu monitione (si commodè fieri potest) prædicare præsumunt, ex-

communicantur: tempus requisitionis determinatur in jure. Vide infra suspensione quartadecimâ circa finem. 5. Contra Monachos simplices & Canonicos Regulares præsumentes ad curias principum se conferre malo animo contra Prælatos, vel monasteriis nocendi. ut hæc incurratur, necessarium est secundùm Bonac. de excomm: in particula q. 8. punc. 9. ingredi curiam principum & non sufficit aggredi iter. 6. Contra Cleric s, si sint in sacris, Religiosos, & Moniales, scienter Matrimonium contrahentes. Item alios qui scienter in gradibus consanguinitatis vel affinitatis canonicè prohibitis, aut cum Monialibus cum eadem scientia matrimonium contrahunt. 7. Contra Mendicantes qui sine licentia accipiunt novas domos ad habitandum. Nonnulli habent ad hoc privilegiũ sui 11. 8. Contra Monachos habentes sine licentia Abbatis arma intra Monasterium. 9. Contra Religiosos. Item Clericos in dignitate constitutos, vel Sacerdotes, medicinæ vel legibus studentes. ut hæc incurratur necessarium est ut audit o prædictarum scientiarum per duos menses non intermittatur. 10. Contra Sacerdotes habentes officium præfecti sæcularis. non comprehenditur habentes annexam suæ dignitati præfecturam. si hæc aut nomine proprio, aut nomine principis Ecclesiastici teneatur. ut hæc incurratur, necessaria est ex vna parte præsumptio, ex alia parte monitio. 11. Contra alienantes vel locantes Ecclesiastica bona in plures quàm tres annos. sed attendenda consuetudo comprehendit excommunicatio etiam recipientes. Adv: ex Lezana tomo 3 qq. Regularium V. Alienatio. hanc solùm incurrit, qui facit ex dolo aut malitia aut præsumptione. cùm Pontifex utatur Verbo *præsumpserint.* Nec dicas, per Tridentinum sess: 22. cap 11 reservari. Quia Tridentinum solùm loquitur de vsurpantibus seu in proprios vsus bona Ecclesiastica convertentibus, (de quibus supra excomm: quadragesima septimâ reservata) vnde non debet extendi ad simpliciter alienantes. Cave, ne confundas alienantes & alienationem procurantes, de quibus supra excomm: trigesima septimâ reservata. 12. Contra dominos temporales prohibentes ne aliquid emant personæ Ecclesiasticæ aut vendant, coquant, molant, aut ne quis eis præstet officia ad societatem vitæ humanæ necessaria Vide excomm: 15. B. C. D. 13. Contra Personas Ecclesiasticas Episcopis &c. inferiores, permittentes in terris suis fœneratores publicos alienigenas, & intra tres menses non expellunt eos, vel locant eis, vel alio prætextu concedunt eis domos ad vsuras exercendas. 14. Contra violantes libertatem Ecclesiasticam, vel scribendo statuta ei præjudicantia, vel servando consuetudines tunc autem est reservatio in B. C. D. quando vel statuta conduntur, vel ijs aliquis vtitur contra libertatem Ecclesiasticam. 15. Contra exigentes vel extorquentes ab Ecclesia vel Personis Ecclesiasticis portorium seu pedagium, pro rebus quas non deferunt causâ negotiandi &c. Nota, si hæc & similia imposita exiguntur incurritur excommunicatio Bullæ C. D 16. Contra gubernatores & judices non reddentes jus Ecclesiasticis. sed hæc, numero decimo octavo clariùs exprimetur. 17. Contra Dominos temporales & Magistratus cogentes sive directè sive indirectè, etiam non subditos, minùs liberè

Matrimo-

Matrimonium contrahere. 18 Contra eosdem non facientes justitiam Ecclesiasticis post trinam monitionem. 19. Contra laicos accipientes oblationes ab altaribus 20. Contra præsumentes vexare personam Ecclesiasticam, quia non elegit eum, pro quo rogabatur. 21 Contra eos, qui noviter vsurpantes jus custodiendi aliquam Ecclesiam vacantem vel titulum advocationis, vel defensionis, aliqua bona illius capere præsumunt Et contra Clericos vel Monachos hoc fieri procurantes. 22. Contra laicos compellentes personas Ecclesiasticas ad submittendum perpetuò vel per longum tempus scil: ad decem annos Ecclesiarum bona immobilia, ac jura earum laicis. eadem excommunicatio afficit, hæc per licitum contractum tenentes, plus tamen vsurpantes quàm sit illis permissum per eundē contractū nisi moniti destiterint & restituerint. 23. Cōtra impedientes aut perturbantes Notarios Ordinis Prædicatorū ne sua munera exequantur. 24. Contra vocatos ut intersint electioni Monialium, seminantes vel nutrientes discordias. Nota ex Armilla, non vocatos prædicta exercentes, hanc excommunicationem non incurrere. 25. Contra concedentes repressalia contra Personas Ecclesiasticas, vel extendentes, nisi infra mensem revocaverint. hæc ligat præsumentes. Scias, Repressalia sunt, facultas alicui data ut pro damno sibi illato possit rem æquivalentem ab alia tertia persona, etiam vi, accipere. 26. Contra præsumentes vi extorquere absolutionem vel revocationem censuræ. 27. Contra præsumentes sepelire in loco sacro hæreticos denuntiatos, eorum credentes, receptatores, defensores, fautores. 28. Contra præsumentes sepelire aliquem in loco sacro interdicto vel nominatim interdictos, vel publicè excommunicatos. vel vsurarios manifestos. per publicè excommunicatum intellige denuntiatum. & vsurarius debet esse denuntiatus ut probabiliter docetur. 29. Contra præsumentes impedire visitationem Monialium in eo quod statuitur à Concilio nisi cessent moniti. 30. Contra non habentes pro authenticis omnes libros sacrorum Bibliorum. hæc & sequens in Trid. sess: 4. in decreto de canonicis scripturis non reservatur, sed reservatur in Bulla Cœnæ Domini. 31. Contra contemnentes scienter constitutiones Apostolicas. per Constitutiones Apostolicas intellige traditiones, vel ex ore Christi D. vel aliàs Spiritu S. dictante acceptas. 32. Contra imprimentes vel imprimi facientes librū vel quamlibet aliam scripturam sine debita licentia & approbatione certarū Personarum. hæc aliquibus apud Mosc p. 9. Elementorum ad S. Confessiones de excomm: non reservatis non videtur esse recepta. 33. Contra audentes pertinaciter asserere non esse necessariam Confessionem ante communionem. Scias ly *pertinaciter* non additur ly *docere* prædicare seu publicè defendere ly tamen audentes pertinet ad omnes actiones. 34. Contra raptores mulierum & complices. 35. Contra cogentes qualcunq; mulieres ingredi monasteria vel profiteri, & contra authorizantes præsentes, consentientesque tali actui. Scias, sermonem procedere de præsentibus ex proposito, ut habet Bonac. 36. Contra impedientes sine justa causa sanctam voluntatem mulierum, velum accipiendi vel emittendi votum. 37. Contra fictè, id est prætextu facul-

tatis, Apostolicæ, resignantes in gratiam tertiæ Personæ beneficia Ecclesiastica vel permutantes. & Notarios ac testes hæc scientes, ad hanc incurrendam requiritur, ut resignent extra curiam & vltra duas diætas: 38. Contra Doctores & Professores non facientes professionem fidei, vbi recepta est Bulla Pii IV. Sed probabiliùs est tantùm ligari Rectores vel Superiores Vniversitatum, vel gymnasiorum, aut facultatem doctorandi habentes, qui permittunt consequi cathedras vel lectiones aut ad gradus promoveri non factâ fidei professione. 39. Contra audentes edere glossas in Tridentinum. Si in nonnullis ex prædictis innuitur satisfactio, propter quam inter reservatas merentur numerari, attende ad tradita in 2. dist. 64. conc. 16. §. *Adverte*, & d. 66. conc. 4.

Excommunicationes Episcopo reservatæ sunt hæ. 1. Contra eum qui leviter percutit Clericum, & etiam graviter, si sit mulier 2 Contra excommunicatum excommunicatione Papali non valentem adire Papam. 3. Contra facientem prohibita sub excommunicatione Episcopali. 4. Contra causantem per se vel per alios, abortum fœtùs animati secuto effectu. Et idem de cooperantibus scienter, ope, consilio, vel aliâ ratione, non verò de propinantibus poculum sterilitatis, qui his temporibus non sunt excommunicati.

Communicans scienter in crimine cum excommunicato nominatim, eandem excommunicationem incurrit. Vnde, si excommunicatus nominatim, fuit excommunicatus excommunicatione Papali, communicans in crimine, eadem innodatur. Et idem de Episcopali. Ille autem dicitur communicare in crimine cum excommunicato nominatim, qui participat in eo, propter quod fuit excommunicatus. v. g. Titus fuit excommunicatus nominatim ob fornicationem, post hanc excommunicationem mulier adhuc peccat cum eo. Hæc ergo mulier communicat, cum excommunicato nominatim, in crimine, & eandem incurrit excommunicationem.

Absolutus à Sententia excommunicationis ratione periculi. Si post periculum non se præsentat illi, qui ordinariè potest ab ea absolvere, reincidit in eandem, scilicet Papalem vel Episcopalem, qualis antea fuit.

# DISTINCTIO XII.

## *Circa primam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.*

DIco 1. In Bula Cœnæ Domini ille intelligitur Hæreticus, qui externè hæresim commisit. Nam ab hæresi purè interna & mentali potest quilibet Confessarius absolvere. Intelligitur præterea Hæreticus formaliter, hoc est, qui non solùm externè v. g. ob metum vel aliam passionem, sed etiam internè fidei contradixit. Et ideò qui tantùm externè fidem negavit, non incurrit hanc excommunicationem. Sufficit tamen quodvis signum exterius interiorem errorem manifestans, quàmvis occultissimum, ut hanc excommunicationem inducat. Palud. Caiet. & Sylv. Quod signum non sit indiferens. Qui verò nullum explicitè errorem

forem profitetur, dicit tamen se habere fidem, quam talis vel talis Hæreticus profitetur, nomine Credentis venit. Atq; hac excommunicatione ligatur.

Dico 2. Per Receptores ij intelliguntur, qui eo animo hæreticos recipiunt, ut occultent, ne ob hæresim comprehendantur, vel puniantur. Vnde qui ob aliũ finem recipit, non incurrit huiusmodi excommunicationem. Fautores verò hæreticorum sunt, qui ijs ut hæreticis, verbo, litteris, aut facto favent v. g. qui mittit munera, accommodat arma, quibus se defendant ab Inquisitoribus, equum in quo fugiant Inquisitorum satellites. Præterea sunt ij, qui cum ex officio tenentur hæreticos punire, non faciunt, neq; contra eos procedunt. Addit Sylv. etiam fautores hæreticorum censeri eos, qui cum juramento se obstrinxerunt de deferendis & accusandis hæreticis, non id faciunt, quales sunt vulgò dicti familiares Inquisitionis. Qui verò ex sola charitate hæreticos deferre obligantur, nomine Fautorum hic non intelliguntur. Tandem defensores hæreticorum, vel Credentium sunt ij, qui defendunt ne veniant in manus Iudicum puniendi excommunicandi aut capiendi ob hæresim. Item est defensor, qui patrocinium præstat aut advocat in causa hæresis, &c. Adverte, Nomen fautoris posse extendi ad receptatores & defensores ut extendit Fernandez.

Dico 3. Schismaticus qui in Bulla Cœnæ Domini excommunicatur est, qui pertinaciter ab Ecclesia separatur, pertinaciter repugnando mandatis Ecclesiæ Concilij Generalis & Papæ. hoc enim est discrimen inter Hæreticum & Schismaticum, quod Hæreticus habeat aliquam propositionem contrariam fidei, & eam pertinaciter defendit, Schismaticus vero tantùm separatur ab Ecclesia.

Dico 4. Contrahunt hanc etiam excommunicationem legentes scienter libros Hæreticorum authorum, qui continent errores contra fidem, vel de Religione tractant, etiamsi in eis error non contineatur, seu legant ad errores impugnandos, seu cognoscendos ob eruditionem. In qua lectione quantitas ægrè potest determinari. Qui enim cum Sà integram paginam pro quantitate notabili assignaret, laxè assignaret, nam Sà quantùm ad hoc expurgatus fuit. Qui verò cum Mendoza duas vel tres lineas, scrupulosè procederet.

Dixi *Hæreticorum autorum.* Non qui dicta Hæreticorum legunt in libris Catholicorum vel libros Catholicorum habentes scholia vel notas hæretici nisi scholia essent copiosa, ut liber potius ex ijs constaret. Qui vero libros in Indice prohibitos legunt aliam excommunicationem incurrunt sed non reservatam. Sed sciendum in nostris partibus Indicem non esse cum tanto rigore receptum. Vnde qui librum Catholici authoris propter vnam vel alteram propositionem damnatum legeret, excommunicatione indicis non innodaretur. ex Layman l. 1. t. 5. p. 2. c. 5. Legendo libros contra bonos mores non incurritur excommunicatio ipso facto, est tamen obligatio sub pecc: mortali illos nec legendi nec retinendi. Ita determinat Pius IV. in Brevi Dominici 1564.

Dico 5. Licèt prohibeamur libros Hæreticorum legere, non tamen eorum conciones audire. Becanus lib. 5. Controvers. huius temporis cap. 7. dicitq; multos

tos viros bonos sine scrupulo hoc factitare. Quod intellige pro partibus vbi Catholici hæreticis permixti. Eodem modo in talibus partibus licet comitari hæreticos ad sepulturam, idem c. 10. Item eorum ritibus adesse, Lezana. Modo in his omnibus absit scandalum & periculum subversionis.

Dico 6. Disputantes cum Hæreticis non excommunicantur hâc excommunicatione. Laicus tamen disputans cum hæretico peccat mortaliter. quia hoc ei sub alia excommunicatione interdictum C. Quicunq; de hæreticis. Quæ tamen tantùm est comminatoria. Catholicus etiam quicunq; disputando coram simplicioribus peccat S. Th. 2. 2. q. 10. a. 7. Item Catholicus quicunq; disputando cum hæretico pertinaci pecc t. quia sic nulla vtilitas speranda. Sed pacis perturbatio timenda. Vide Becanum l. c. sed vigorem C. quicunque de hæreti in Germania locisq; similibus vbi Catholici hæreticis permiscentur abrogavit consuetudo ut putat Bonac. d. 3. q. 1. p. 5. & alii.

Dico 7. In Iubilæo, in quo datur facultas super casus Bullæ Cœnæ Domini, hæretici non denunciati, item relapsi qui publicè hæresim coram iudice non abjurarunt, hic in nostris partibus intrepidè absolvi possunt. Non possunt autem hæretici denuntiati, item relapsi. Dixi in nostris partibus. Nam secus dicendum in Italia & Hispania, ac vbicunq; sunt Censores, seu Inquisitores fidei. Mosc. in Appendice ad Tyrocinium S. Artis Pœnitentiariæ.

Dices. Hæc opinio potest esse falsa, ergo sequens eam nulliter absolvet. ℞. Transeat antecedens, probabilitati enim nō repug. at falsitas. Nego tamen Conseq. Nam probabilis opinio efficit, ut Ecclesia suppleat defectum, & det jurisdictionem propter bonum commune. ut probat citatus D. l. c.

Dico 8. Episcopi per se tantùm & non per Vicarium suum possunt absolvere ab hæresi occulta. Trident, his verbis. *Liceat Episcopos &c. in quibuscunq; casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunq; sibi subditos, in diæcesi suâ per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absolvere impositâ pœnitentiâ salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm non eorum Vicariys sit permissum.*

# DISTINCTIO XIII.

## *Circa nonnullas Excommunicationes Bullæ Cœnæ Domini.*

Dico 1. Illi incurrunt Excommunicationem huius Bullæ imponendo nova pedagia seu gabellas, qui supra se habent superiorem temporalem. Fernandez in Bulla Cruciata cum Roderico.

Dico 2. Non solùm qui litteras Apostolicas falsificat, sed etiam qui eas falsificari facit ligatur hâc censurâ. Cordubâ apud Fern. loco citato. sed oppositum annotavi ad excomm. sextam B. C. D. Per has litteras Apostolicas intelliguntur tam Bullæ à Papa expeditæ, quàm supplicationes signatæ à Papa, verbo, fiat. colligitur ex textu B. C. Domini. Ideo non excommunicantur hâc excommunicatione

ne qui falsificant litteras Episcopi, vel Nuncii, vel Protopœnitentiarii, quia non sunt litteræ Papales Samuel de Lub. in præsenti. Item, non excommunicantur hâc excommunicatione, qui immutant aliquid accidentarium Papalium litterarum. Nav. neq; qui falsis ab alio factis litteris vtuntur in suum commodum, quia hi non falsificant. Hi tamen aliâ excommunicatione Papali excommunicantur, quæ supra num. 18. insinuata.

Dico 3. Non solùm illi, qui arma Turcis aliisq; infidelibus deferunt in Bulla Cœnæ Domini excommunicantur, sed etiam qui materiam armorum ut ferrum, æs &c. aut quodvis aliud ad bellum conducens, ut equos &c. subministrant. Christiani tamen captivi qui metu verborum & necis coacti remigant in triremibus Turcarum pugnantium contra Christianos non excommunicantur. Navar. in Manual. c. 27. n. 61. Fern. p. 5. c. 9. §. 16. Sec. 8. & alii quia Censuræ Ecclesiasticæ non feruntur nisi in liberè contumaces, peccant tamen mortaliter, quia talis remigatio est directè & per se ordinata ad occisionem seu damnum innocentium Christianorum. Fern. l. c.

Hæc excommunicatio (ut patet ex textu) afficit eadem hæreticis per Papam nominatim declaratis, Catholicos impugnantibus præstantes, & ad Reipublicæ Catholicæ statum pertinentia, iisdem hæreticis in damnum Catholicorum nunciantes. Afficit quoq; auxilium, consilium & favorem, infidelibus contra Christianos, & hæreticis supra dictis cõtra Catholicos, in prædictis quomodocũq; dantes.

Dico 4. Per Prælatos in excommunicatione vndecima intelliguntur Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi Sedis Apostolicæ Legati vel Nuncii ut habetur in textu. Non solùm autem occidentes mutilantes, cædentes, vulnerantes, vi retinentes, aut in carcerem conijcientes &c. hâc excommunicatione ligantur, sed etiam jubentes, ratum habentes, & faventes, ut est in textu.

Dico 5. In eos Iudices sæculares lata est excommunicatio Bullæ Cœnæ Domini, qui cum sæculares judices sint, cognoscunt causas Ecclesiasticarum Personarum quovis modo id intendant facere. Nomine Iudicum intelliguntur quicunque sæcularis fori officiales. Emanuel quem sequitur Fernandez in Bulla Cruciata. An verò per Bullam Cœnæ revocentur Privilegia Regni Galliarum circa casus Privilegiatos in quibus laici Magistratus se intromitromittunt contra Clericos &c. aliqui affirmant, alii negant.

Dico 6. Qui authoritativè seu ut Domini redditus Ecclesiasticos sine licentia Papæ capiunt incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, ut referendo prædictas excommunicationes n. 17. diximus. Item qui Ecclesiasticorum bonis onera imponunt. Possunt nihilominus Principes absq; metu excommunicationis vectigal laicis & Ecclesiasticis permixtim imponere ob publicam necessitatem. Publica autem necessitas intelligitur illa, quæ æque principaliter concernit laicos & Clericos, non quæ secundariò Clericos concernit. Præter publicam necessitatem debet concurrere consensus Cleri, secundùm aliquos nomine Cleri venit solùm Capitulum Cathedrale. Debet etiam præcedere licentia Summi Pontificis

tificis, nisi periculum esset in mora, in quo casu pro primi oneris impositione sufficit consensus Episcopi & Cleri. Admoneri autem debent Episcopi, ut cum tales licentiæ impetrantur, advertant, vtrum narrata in supplicationibus sint vera. nam id intendunt Pontifices, dum dicunt. stantibus præmissis. Immo debet audire Clerum de cuius interesse agitur, præcipuè si dicatur, vocato Clero. Quando ergo Ecclesiastici prædictum onus solvere tenentur, exactio fieri debet per Personas Ecclesiasticas ab Episcopo deputatas, ut expressum est in Bulla Vrbani VIII. concessa pro Ducatu Mediolanensi.

# DISTINCTIO XIV.

## *De Excommunicatione lata in Clericorum percussores.*

Excommunicatio lata in Clericorum percussores his verbis in jure communi habetur. *Si quis suadente diabolo huius sacrilegij vitium, vel crimen incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere nisi mortis vrgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur & eius suscipiat mandatum.*

Nota. Triplicem Fernandez refert percussionem seu læsionem, sc: enormem, levem & mediocrem. Enormis est, in qua proceditur vsq; ad membri mutilationem, vel effusionem sanguinis, vel contra Episcopum vel Abbatem. Effusio autem sanguinis debet esse in copia, non ex naribus vnde facilè effluit. Levis est quæ fit pugno, palmâ, manu, pede, ligno, lapide, non facientibus vulnus. Semper tamen fit cum peccato mortali. Ad judicandum inter levem & enormem, consideranda sunt, personæ qualitas circumstantia loci &c. Mediocris est inter levem & enormem. Sed de hac non potest esse certa regula Summa Dianæ etiam triplicem refert. scil: levem, gravem & enormem. Levem dicit non habere annexam excommunicationem. Gravem dicit reservatam Episcopo Enormem Papæ, sed sciendum de tali levi percussione loqui Dianam, quæ non attingit culpam mortalem. Dela-Cruz de Sacram: Pœnitentiæ q. 5. dub. 3. concl: 1. & 2. tantùm duas assignat scil: levem & notabilem. Notabilem confundit cum enormi, & est in supra dictis casibus. Præterea quando per percussionem inhabilitatur membrum ad suum actum. Quando plebeius auctoritativè lædit Clericum. Si percussio fit cum magno scandalo, v. g. si percutitur Clericus sacris indutus. Colligitur etiam percussionem esse notabilem ex loco percusso v. g. si datur alapa. Navarus tamen hanc putat esse levem, eò quòd percussio, quæ fit palmâ manûs in jure dicatur levis. Sed intelligitur de percussione palmæ extra faciem ait Dela-Cruz cit. ex Armilla. Quòd si dubium, an sit percussio notabilis seu gravis, judicium pertinet ad Episcopum. Hostiensis apud Fernandes, vel etiam ad Confessarium habentem authoritatem Episcopi ex commissione aut privilegio. Et quoties non potest determinari, reputetur notabilis, Nav. & Rod. quos sequitur Dela C.

Dico 1. Injicere manus violentas in Clericum aut Monachum, si percussio

sit enormis seu notabilis reservatur Papæ extra Bullam Cœnæ. Ideo de eo, qui præcipit, consilium, auxilium aut favorem præstitit. Idem de eo, qui cum posset, non impedivit talem percussionem, si scil: ex officio & justitia impedire tenebatur. Item excõmunicatur, qui ratam habet percussionem suo nomine factam, cum ratihabitio in jure mandato comparetur. Notat Tol. cum aliis apud Fernandes ad incurrendam hoc modo censuram, debet eo tempore suo nomine fieri percussio, quo ipse ratificans posset eam infligere. Quòd si percussionem alterius nomine factam ratificas, peccas quidem sed non excommunicaris. C. Cùm quis de sententia excomm. in 6.

Dico 2. Per Clericum hic intelligitur Clericus majorum Ordinum, etiam excommunicatus, suspensus, interdictus, irregularis, non tamen degradatus realiter secũdum Caiet. in Summ. Apostata, & vacans lævis criminibus. Armilla V. Excomm. Item per Clericum intelligitur saltem primâ tonsura initiatus. V. Lezanam in sum: V. Cler. etsi alias sit semel & cum virgine uxoratus, hic tamen saltem habitum Clericalem deferat, & alicui Ecclesiæ deserviat.

Dico 3. Per Monachum intelligitur Regularis Professus etiam Conversus, item Conversa, imò Novitius & Novitia. Similiter ut docet Sylve. Tertiarii, alias Donati & Oblati. Oppositum de Tertiariis sentit Dela Cruz & Armilla nisi sit privilegium, ut de Tertiariis Ordini. Nostri & S. Francisci. vel nisi sint obligati perpetuò ad serviendum Deo. Armilla ex Panorm.

Quæres, vtrùm percutiens Clericum vel Monachum mortuum incurrat hanc excommunicationem. ℞. Felinus, quem sequitur Fernandes affirmativè.

Dico 4. Per manum violentam intelligitur quicunq; effectus violentus in Personam vel in adhærentia Personæ ut notat. Sylv. v. g. si aquam projicias pulverem vel salivam per modum injuriæ. Imò ereptio alicuius rei per vim, nisi res sit alterius, & Clericus velit eam asportare. Item abscissio ephippii. Item persecutio talis, quæ cogat Clericum se præcipitare in flumen, vel aliud subire discrimen ad evitandum damnum. Non est tamen secundum Sylv. violenta manûs injectio, persecutio ob quàm Clericus cadit & læditur ad lapidem. Item per manum violentam intelligitur captio, detentio, incarceratio. Nisi alias capiatur in crimine patrato, aut patrando, ut præsentetur suo superiori. Aut si creditor capiat, vel detineat Clericum fugientem, ut eum Prælato suo præsentet pro justitia servanda. Item secundùm Rodericum & alios ponere manum violentam in equum cui insidet Clericus reputatur injectio manûs in Clericum. Vtrùm verò Clericus, qui se ipsum percutit, in hanc excommunicationem incidat. Affirmat Sylv. & Tab. negat Caiet. quia Canon distinctam personam videtur requirere. Secus dicendum, qui Clericum, spontè se verberibus subijcientem, percutit non jocosè, hic enim sine dubio excommunicatur, quia privilegium Clericale datum est in favorem Ordinis Clericalis, cui Clericus cedere non potest. Hæc manuum injectio debet esse præuisa. Nam casualis, licèt ob negligentiam mortalis, non causat hanc excommunicationem, quia non est formaliter & explicitè injuriosa v. d. 8. conc. 1.

 Præte-

Præterea debet esse suadente Diabolo, hoc est per peccatum mortale commissa.

Dico 5. In his & similibus casibus non incurritur excommunicatio ob violentam percussionem. *Primò*, Quando fit joco, licèt jocus peccaminosè excedat modum. *Secundò*, Quando vis vi repellitur, cum moderamine inculpatæ tutelæ, licèt aliquo modo excedatur ob impetum iræ. *Tertiò*, Quando percutitur incontinens Clericus turpiter inventus cum vxore vel matre, sorore vel filia, non autem cum aliis personis remotioribus. Si tamen vir consentiret vxori ut adulteretur, & hac occasione inventus percutiatur Clericus, non evaditur excommunicatio. *Quartò*. Quando percutit Clericum, de stupro eam tentantem facto non verbo tantùm. Dela-Cruz & Alloza. Et in universum, quando percussio est solùm peccatum veniale, ut fit ex subita passione aut sine plena deliberatione, item ut contingit inter pueros Minoribus initiatos verberantes, cùm enim talis rixa non oriatur regulariter ex ira perfecta non est mortale.

Dico 6. Sequentes possunt percutere Clericos absque excommunicationis contractione. *Primò*, Qui habent curam ejiciendi foras turbantes officia Ecclesiæ, dum Clericos in Minoribus reperiunt officia divina turbantes. *Secundò*, Prælati suos subditos. *Tertiò*, Magistri discipulos. *Quartò*, Domini Clericos de sua familia. *Quintò*, Parentes filios. Ita Tolet. apud Fernandez. Adverte Custodes Ecclesiæ solùm alios Clericos in Minoribus possunt percutere ut refert Fernandez. Prælatis & Magistris licet leviter percutere ob correctionem etiam Sacerdotes. Ita Panorm. apud Fernandez. Imò & Parentibus idem licet Caiet. & Sylv. V. excomm. quia potestas parentũ in filios non minor, quàm magistrorũ in discipulos.

Nota. In percussione correctionis incurritur excommunicatio, dum exceditur modus ob iram & passionem, lethaliter. Sylv. & Tab V. Excomm.

Dico 7. Quibus licet ob correctionem, Clericos percutere non possunt id facere per alium. Excipe Episcopos, qui id facere debent per alium Clericum, Item excipe Abbates, & Iudices Ecclesiasticos, si necessitas suadeat, ex C. universitatis de sententia excomm. Aliter facientes tam mandantes, quam verberantes excommunicantur excomm. Papali. Sylv. V. excomm. Prælati Regulariũ ob correctionem possunt verberare subditos per alios subditos. Ita concessit Minoribus Leo X. inter viva oracula. Sed Lezana & alii multi probant ex Bulla Vrbani VIII: hæc jam cessasse. Antonius Lusitanus Carmel excalceatus fusè oppositum probat. scilicet adhuc non cessasse. Quod si Episcopus vel Abbas percutit Clericum per laicum excommunicatur excomm: Papali, quam etiam incurrit laicus. licèt fuerit justa causa percutiendi. Fernandez.

Dico 8. Qui mandavit percuti Clericum: & ante percussionem revocavit mandatum, admonuitq; mandatarium mutari propositi non incurrit excomm. quæ revocatio sufficit virtualis. talis erit si fecit pacem, sciente mandatario. Idem de consulente ac de mandante existimavit Sylv. & alii. Addit Innoc. debet consulens, cùm non sit certus de consiliario an desistere velit, admonere Clericum, ut caveat, saltem in generali. Alii arbitrantur incurrere excomm. si consiliarius percutit, ex vi consilii dati, quantumvis revocati.

Dico

Dico vltimò. Qui percutit Clericum liberè se offerentem incurrit hanc excommunicationem, si seriò & non jocosè percutit. Quia privilegio concesso in favorem statûs Clericalis, Clericus cedere non valet. An verò taliter se offerens percussioni, excommunicetur, negari solet.

Q. Casu quo Prælatus manus violentas in Regularem sibi subditum, vel etiam non subditum injiceret, à quo absolvendus? ℞ à suo Superiori. Si autem superior in promptu non sit, potest ab alio Sacerdote ab eo in Confessorem electo absolvi Rodriquez, Miranda, & Peirinis. Nec hoc est exercere aut delegare jurisdictionem sed designare Personam, cui Papa vi juris communis vel privilegiorum eam jurisdictionem concedit. Suarez, Peirinis & Tamburinus. Si verò casus esset quòd in Conventu tantùm essent Prælatus & subditus Sacerdos, & quòd adinvicem se percussissent, nec esset alius à quo absolvi possent, plures dicunt posse se adinvicem absolvere. etsi enim excommunicatus excommunicatione majori non possit absolvere, in casu tamen necessitatis prout in præsenti, quia necessitas lege caret. id fieri potest. Tabiena, Rodriquez, Miranda, Coriolanus, Peirinis. Aliter respondet Suarez. Si talis excommunicatio est occulta potest Prælatus absolvere subditum, & postea ab hoc absolvi. Si verò est publica, quia caret jurisdictione, debet eligere alium Sacerdotem extra Religionem, habilem tamen, & ab eo absolvi, & postea ipse absolutus absolvere potest subditum. Adducit Suarez ad hoc aliqua jura, sed non convincunt intentum. Ita in terminis Lezana to. 3. qq. Reg. V. Cler. n. 17.

# DISTINCTIO XV.

## *De Suspensione.*

NOta. 1. Suspensio est *censura Ecclesiastica privans vsu Ecclesiastici officij aut beneficij*. Cum sit pœna debet incurri propter culpam & quidem secundum Cajet. sufficit venialis, sicut ad excommunicationem minorem, quæ etiam à magnis excludit. Hinc suspensio v. g. ob infirmitatem &c. non est propriè suspensio.

Nota 2. Aliqua quæ dicuntur de excommunicatione, dicenda sunt de suspensione. Hinc suspensio inscriptis & prævia monitione est ferenda, si imponatur ob contumaciam. Item sicut excomm: & interdictum sequenti appellatione non suspenduntur, ita & suspensio. Nulla est suspensio sicut & excomm: & interdictum, si imponatur post legitimam appellationem.

Dico 1. Suspensus ab Ordine non ob id suspensus est à beneficio, aut jurisdictione, neq; è contra, quia hæc sunt distincta & vnum ab altero non dependet. Et sic si talis intersit divinis officiis potest percipere fructus ob assistentiam & regimen debitos. Suspensus ab Ordine majori, non ob id suspensus est à minori, benè è contra, hinc qui suspensus à Subdiaconatu etiam à Diaconatu.

Dico 2. Suspensus simpliciter ab officio intelligitur tam Ordinis quàm jurisdictionis. Panor. & alii apud Fernandez. sicut suspensus simpliciter non appositò

posito an ab officio aut beneficio, intelligitur suspensus ab omnibus, secundùm Sylv. susp. Scias nomine officii intelligi omnem potestatem spiritualem ad actum spiritualem exercendum, sive sit actus Ordinis, sive Ecclesiasticæ administrationis.

Dico 3. Omnis ille, qui potest excommunicare, potest suspendere. sola Persona Ecclesiastica potest suspendi. ut patet ex definitione. Debet autem suspensio fieri ob aliquam culpam & sufficit venialis ad suspensionem levem. an verò requiratur contumacia? negandum videtur cum Innoc. & Abb. sed potest imponi in pœnam præteriti peccati.

Dico 4. Suspensus à beneficio tenetur sub peccato mortali restituere fructus, demptis necessarijs ad victum moderatum, si aliàs non habeat vnde vivat, nec possit facere ut absolvatur. Huiusmodi autem fructus fiunt vtilitati Ecclesiæ. Sed non fit irregularis etsi fructus non restituat. Sicut & suspensus à receptione Sacramentorum, si hæc recipiat, non fit irregularis, cum hæc recipere etiam laicis competat. Excipe nisi recipiat Ordines majores, ut docet Dela Cruz ex D. Raym. & Sylv.

Dico 5. Suspensus ab Officio non potest eligere, quando eligere competit ei non ratione beneficii, sed officii, à quo est suspensus. sed non fit irregularis eligendo alterum. Item taliter suspensus non valet excommunica &c. Peccat mortaliter, tam ipse quàm ipsum non vitantes, in eo, in quo tenentur vitare. cùm violent præceptũ Ecclesiæ in re gravi, si sit denunciatus, & ei cooperentur. Secus si nulla cooperatio. Et sic assistens Missæ suspensi peccat, ex Nav, in Sum. Dianæ.

Dico 6. Suspensus ab Ordine sacro aut officio Eucharistico peccat mortaliter, & fit irregularis exercendo solemniter & ex officio actum sacris Ordinibus deputatum. Vide dicta dist. 4. concl: 4. consequenter si prædicet solemniter & ex officio & præterea sic prædicando excommunicatur, ut refert Fernandez. Quòd si quis suspensus ab Ordinibus minoribus eos exerceat non fit irregularis, secundùm Navar, Lib 3. concl: 3. de sententia excomm.

Dico 7. Si quis bonâ fide putat se habere legitimam ætatem & ordinatur, bonâ fide non est suspensus, & sic non fit irregularis celebrando. Imò nec compertâ veritate peccat celebrando secundùm Nav. apud Led. c 7. de Ordine. nec manet irregularis. Nam etsi in Tridentino habeatur, quòd carens ætate non ordinetur, sed si bonâ fide ordinetur non vetatur exercere Ordines. Imò supposito, quòd sit jam bonâ fide ordinatus, habet jus exercendi suum ministerium. Ordinatus verò scienter sine ætate, post absolutionem à suspensione, celebrando non fit irregularis. Sylv. & Arm. V. Irreg. cùm jam non sit suspensus, sed peccat mortaliter, addit Dela Cruz.

Dico 8. Sicut nulla sunt determinata verba in forma suspensionis observanda, sed quævis suspensionem exprimentia sufficiunt v. g. suspendo te &c. Ita nulla sunt determinata verba in forma absolutionis à suspensione, sed quibusvis id significantibus suspensio tollitur, v. g. si dicas absolvo te à suspensione quam incurristi ob talem causam & restituo te pristinæ executioni. Imò suspensus

spensus pro certo tempore, vel quousq; satisfaciat, illo tempore impleto aut facta satisfactione manet absolutus absq; alia verbali absutione.

Dico 9 Absolutio suspensionis latæ ab homine, pertinet ad eum, qui eam posuit, vel ad eius successorem, vel superiorem vel ad aliùm ex istorum commissione. Et valet in foro externo, datâ virtute alicuius indulti, v. g. Iubilæi, satisfactâ tamen parte, & cessante contumaciâ, ut in simili docui de absolutione excomm. Dist. 10. conc. 8. pariter absolutio suspensionis à jure, à quo determinatum est tempus suspensionis, ante finitum tempus pertinet ad juris conditorem, vel ad successorem vel ad alium ex istorum commissione, quamvis suspensio non sit aliunde reservata.

Dico 10. Episcopo in sua diœcesi, & eius Vicario conceditur in Concil: Trident. Sess: 24. c. 6. absolvere in foro conscientiæ suos subditos ab omni suspensione etiam Papæ reservata ex delicto occulto orta, exceptâ ad forum contentiosum deducta, & exceptâ ex decreto Sixti V. Suspensione Simoniace ordinantis, & ordinati. Et licet Clemens VIII hoc Decretum moderetur, pœnas tamen Simoniæ ibi contentas in suo robore relinquit. reservatio autem vel est pœna, vel robur pœnæ. Sed hoc non omnes concedunt, negant enim reservationem esse pœnam.

Dico 11. Si suspensio sit lata cum termino aut reservatione, non potest tolli ab Episcopo in foro externo, sed transacto termino tollitur. Et propterea in præcedenti conclusione additum fuit, in foro conscientiæ. Secus si sit posita sine termino & reservatione, & ob delictum in quo Episcopus potest dispensare, sicut ob adulterium, aut alia minora delicta. Nam si sit posita ob delictum, in quo non potest Episcopus dispensare, nō poterit ab ea absolvere in foro externo, etiam si sit posita sine termino & reservatione. Ita refert Dela C. quantum ad omnes partes.

Q. V. Quilibet Confessarius ab Episcopo expositus possit absolvere in foro conscientiæ à suspensione juris non reservata? R. posse Bon: de Cens: in Communi d. 1. q. 3 punc. 1. n. 10. & cōmuniter Religiosi ex privilegiis absolvere possunt ab omni suspensione in foro conscientiæ. Adv: ad vltimam partem conclus: nonæ, si vis uti primâ parte huius responsionis. Dixi, *communiter* & non omnes. nam mihi non constat omnes Religiosos quoad simlia esse privilegiatos. quod notandum dum de privilegiis & communicatione fit mentio.

# DISTINCTIO XVI.

## *Referuntur, magis necessariæ scitu, suspensiones.*

PRimò. eligens indignum pro cura animarum suspenditur a beneficiis Ecclesiasticis per triennium. Prælati talem per negligentiam confirmantes privantur potestate confirmandi primum successorem cuius electionem confirmaverunt, & suspendendi sunt a fructibus beneficii.

2 Sacris initiatus notorius concubinarius suspenditur. est autem notorius concubinarius, qui domi suæ concubinam quasi vxorem fovet. hæc non videtur

esse in vsu, ait Samuel de Lublino V. Susp. jus tamen novum Tridentini sess: 25. c. 14. de Reformatione est servandum.

3. Recipiens Ordinem sacrum sine licentia, sui Episcopi sine ætate, extra tempora, plures Ordines sacros eodem die, ficto titulo, hoc est, qui sacris initiatur sine patrimonio, cum pacto non petendi ab Episcopo victum, & qui ordinatur ad præsentationem alicuius Beneficiarii cum pacto nihil petendi, suspenditur ab ordine suscepto. Immo qui simul recipit Minores cum sacro, privatur executione ordinis sacri.

4. Recipiens ordinem sine testimonio suæ probitatis, dando à proprio ordinario, privatur exercitio susceptorum, etiam Minorum. & sic ampliatur prima pars præcedentis conclusionis. Recipiens ordinem post contractum matrimonium, suspenditur à suscepto ordine, nec potest promoveri ad officium vel beneficium. secus si tantùm recipiat Minores. Recipiens ordinem in excommunicatione majori, quàmvis tantùm recipiat Minores, sæcularis quidem privatur executione ordinis suscepti, Regularis verò non solùm privatur exercitio ordinis suscepti, sed & officio. Recipiens ordinem sacrum in apostasia suspenditur ab executione ordinis in Apostasia suscepti, etsi redierit & pœnitentiam egerit. Absolutio in hac haberi potest virtute privilegiorum, sed in foro interno.

5. Qui præsumit excommunicare sine trina monitione & testibus, suspenditur per mensem ab ingressu Ecclesiæ. nisi sit Prælatus Regularis, hæc potius est interdictum. Qui verò præsumit excommunicare, interdicere aut suspendere solo verbo aut sine expressione causæ, aut si requisitus intra mensem temerè negat transumptum scripturæ, suspenditur per mensem ab ingressu Ecclesiæ & divinis officiis: nisi sit Prælatus Regularis. Scias, Excommunicatio per legem lata non requirit monitionem.

6. Audentes vsurpare aliquid ex redditibus dignitatum vacantium, Personatuum, Prioratuum vel Ecclesiarum sibi subditarum, quos reliquerant mortui, aut collecti sunt tempore vacationis, suspenduntur ab officiis & beneficiis, donec restituerint, nisi habeant ad hoc privilegium vel consuetudinem præscriptam. Ecclesiam quoq; gravantes alienis debitis suspenduntur ab administratione temporalium & spiritualium. & hæc est contra audentes.

7. Iudex Ecclesiasticus faciens aliquid contra justitiam & suam cõscientiam, per gratiam, odium, aut timorem, in gravamen partis alterius, suspenditur per annum ab officio, & perpetuò, si isto tempore se ingerit divinis.

8 Qui præsumit admittere, ad officia divina, ad Sacramenta, aut sepulturam Ecclesiasticam excommunicatos non toleratos aut interdictos publicos, suspenditur ab ingressu Ecclesiæ, seu potiùs interdicitur, donec satisfaciat ad arbitrium illius cuius sententiam contempsit. Et hoc ait Navar. tantùm contra exemptos, quorum nomine etiam veniunt Clerici privilegiati.

9. Habentes beneficium cui annexus est ordo, si infra annum non promoventur, suspenduntur. Hanc ut jacet refert Mols. p. 9. Elementorum ad 5. Confess: V. dicenda in 4. d. 9. conc. 2.

10. Qui

10. Qui non servat interdicta, juxta ea quæ solent doceri in trac. de interdicto suspenditur ab officio beneficio & jurisdictione.

11. Admittens vsurarios manifestos ad Eucharistiam, sepulturam aut oblationem, suspenditur ab officio, quousq; arbitrio Episcopi satisfaciat. Vocatur vsurarius manifestus qui est condemnatus de vsuris, secundùm Bonac. de Censuris in communi disp. 3. punc. 5. § 1

12. Simoniacus in ordine suspenditur à functione Ordinum Simoniacè susceptorum Quid autem incurrat Simoniacus in beneficio V. l. 1. d. 33. conc. 18.

13. Religiosi habentes administrationem rerum Ecclesiasticarum, alienando aliquid ad eam pertinens, aut alicui ad vitam, seu ad aliud certum tempus concedendo absque necessitate vel vtilitate & licentia sui Conventûs, aut Prælati, si non habet Conventum, etiamsi pretio illud concedant, suspenduntur ab officio & contractus annullatur. Et licèt permittantur rerum locationes, & venditiones redituum ad modicũ tempus, tamen si dictæ solemnitates omittantur incurritur excõmunicatio & contractus annullatur. V. decretũ S. C. 1624. 7. Septem. quod etiam refert Lez. tomo 1. qq. Regul. C. 10. n. 1. vbi major rigor invenitur.

14. Sacerdotes Religiosi matrimonium celebrare id est coniungere vel benedicere sine licentia Parochi præsumentes (propter quod & alii Sacerdotes vel Parochi, absolutè suspendũtur) Præterea Religiosi præsumentes vsurpare decimas suspenduntur ab officiis, administrationibus & beneficijs suis, si moniti intra duos menses nõ satisfaciant. Quòd si nec officia, nec beneficia nec administrationes habeãt, non suspenduntur, sed excõmunicantur. Prælati Regularĩũ, ad quos occasione excessuum suorum Regularium in Clementina 1 de privilegiis, prohibitorum aliquid quoquo modo pervenerit, absolutè & simpliciter suspenduntur vsq; ad debitam satisfactionem, nisi intra mensem, postquam requisiti fuerint de eo, satisfecerint Ecclesiis aut personis Ecclesiasticis damnificatis. hi excessus sunt tres, primus est retrahere testantem à legatis faciendis Ecclesiis Matricibus. 2. retrahere testatorem à debitis restituendis. 3. procurare ut legata, debita vel malè ablata incerta dentur sibi vel aliis personis singularibus sui Ordinis, vel Conventibus in præjudicium aliorum quibus debentur.

Observa cum Sayro l. 4. C. 13 & aliis, vetitum non esse Religiosis certiores facere moribundos de sua necessitate, ipsosq; hortari, ut suo monasterio aliquid sponte legent. Religiosi non recipientes decimas, si requisiti à Rectoribus Ecclesiarum vel Vicariis, scienter prætermittunt facere conscientiam in confessione, de solutione decimarum suspenduntur ab officio prædicationis V. dicta in 1. d. 37. de decimis, tempus requisitionis determinatur à jure, scil. prima Dominica, quartã & vltima Quadragesimæ. festa Ascensionis, Pentecostes, Nativitatis & Assumptionis B. M. V. Nativitas S. Ioan. Baptistæ.

Religiosi audentes intromittere mulieres in monasteria suspenduntur. V. dicta de excomm. Papalibus reservatis extra B. C. D. Item. qui in Ordine Mendicantiũ præsumit admittere Novitium ad professionem ante completum tempus, excommunicatur

municatur & ſuſpenditur à receptione Novitiorum ad profeſſionem excommunicatio non eſt latæ ſententiæ, ſecus ſuſpenſio.

15. Prælati Regularium ſi requiſiti à Perſonis Eccleſiaſticis de præiudicio ex adminiſtratione, S Euchariſtiæ, Extremæ vnctionis. Matrimonii ſolemnizationis, aut quacunq; abſolutione indebitè facta à ſuis Religioſis, infra menſem plenam ſatisfactionem læſis non exhibent, ſuſpenduntur ab officio & beneficio. Attende, poni, ly *requiſiti* & non ly *citati.* ſuſpenduntur inquam vſq; ad plenam ſatisfactionem, quâ poſitâ ceſſat ſuſpenſio.

16. Viſitantes, ſi recipere munera, vel exigere procurationem in pecunia, aut viſitationis officio non impenſo procurationem in victualibus vel alia re ſumere præſumunt, ſuſpenduntur abſolutè & ſimpliciter, ſi infra menſem duplum non reſtituant. donec reſtituant.

Scias 1. Suſpenſionem procedere de viſitantibus jure ordinario. & eorum familiaribus. 2. Incurri ſuſpenſionem licèt munera ſponte dentur. 3. Licere procurationem in pecunia ſumere, ſi liberè offeratur. His ſubiacent Religioſi dum viſitando aliquid accipiunt vltra victualia. ſolùm enim excuſantur accipiendo ex laudabili Religionis cõſuetudine vel inſtituto, ut habet C. Romana de Cenſibus.

17. Non ſolùm qui præſumit in concione populari, aut vbi adeſt virorum ac mulierum multitudo diſputare in alterutram partem de Conceptione B. M V. aſſerendo propriam ſententiam rationibus, vel auctoritatibus, & alteram refellendo, aut impugnando, verum etiam qui præſumit de hac ipſa quæſtione cuiuſvis pietatis prætextu vulgari linguâ ſcribere vel dictare., ſcil: refellendo, aut impugnando ſuſpenditur à divinis ſi eſt in ſacris, nec non privatur ipſo jure omni gradu & dignitate, & ad ſimilem redditur inhabilis, & à ſolo Papa diſpenſari poteſt, ex Bulla Pii V. quæ incipit, *ſuper ſpecula.* Ita in terminis Bonac. de Cenſ: in comm: diſp. 3. punc. 4. §. 1. Quæ verò ex dictis extenduntur ad omnes & ad privata colloquia. V. Bullam Greg. XV. & Bonac. de excomm: in particulari d. 2. q. 3. punc. 34. & d. 3. q. 6. punc. 5. vbi refert citatam Bullam.

18. Circa Sodomitas ſic Pius V. definit. *Omnes & quoſcunq; Presbyteros & Clericos ſæculares & Regulares cuiuſcunq; gradûs & dignitatis, hoc nefas exercentes, omni privilegio Clericali, omniq; officio & dignitate & beneficio Eccleſiaſtico præſentis canonis authoritate privamus.*

19. Clericus provocans ad duellum aut illud acceptans ſuſpenditur. ſed negat Navar. eò quòd in C. à Sylveſtro citato ſolùm dicatur eſſe ſuſpendendum. Aliàs ſuſpenſiones V. apud Opat: diſp. 18. de Pœnit. q. 1. & Moſc: p. 9. Element. ad S. Confeſſiones.

Adv: 1. Epiſcopos non affici ſuſpenſione vel interdicto, niſi quando ſpecialis mentio fit de eis. Quæ autem ſunt tales, refert Moſc: l. c. 2. Suſpenſus ſi non eſt denuntiatus validè abſolvit à peccatis. 3. Non addidi quæ ex his ſuſpenſionibus reſervatæ quæ non reſervatæ. Si ergo Confeſſarii non privilegiati volunt practicare ſententiam Bonac. & aliorum, videant textum, vel Doctores fusè cenſuras

examinan-

examinantes. 4. Addidi circa aliquas ly *præsumit* ly *scienter &c.* Quare si circa alias pœnitentem vel consilium petentē excusare vis, consule textum vel tractantem de suspensionibus ut tractat Bonac: nec tamen omninò certum est similes particulas excusare, dum adest ignorantia crass. 5. Reperies in jure suspensiones quæ cessant impletâ conditione v. g satisfactione. Si ergo tē vis abstrahere ab absolutione, consule id supra. tales suspensiones censentur reservatæ non impletâ conditione, licèt aliunde non reserventur.

# DISTINCTIO XVII.

## *De Degradatione.*

NOta. Degradatio rigorosê accepta & ut realis, est privatio legitimæ executionis Ordinum, & beneficiorum Ecclesiasticorum in totum absque spe restitutionis, cum certa solemnitate, & privatione privilegii Clericalis cujusvis. colligitur ex Sylv. Tab. & aliis. Debet ergo hæc pœna solemniter fieri amovendo actualiter insignia Clericalia à degradato. Quibus peractis sic degradatus eximitur à jurisdictione Ecclesiastica & traditur sæculari brachio. ut verbalis verò, est suscepti gradûs Ecclesiastici perpetua cum certa solemnitate depositio.

Dico 1. Degradatio non est maxima inter pœnas Ecclesiasticas, sed Excommunicatio. Patet ex effectu excommunicationis, privat enim participatione Sacramentorum, tam activâ, quàm passivâ, Fidelium suffragiis, Ecclesiasticâ sepulturâ &c. tandem reddit excommunicâtum jumentum diaboli. Quæ non competunt degradationi, hinc degradatus potest interesse divinis. Dici tamen potest degradationem majorem esse excommunicatione, quantum ad corpus inquantum degradatum sic abjicit Ecclesiâ, ut eum tradat brachio sæculari.

Dico 2. Solus Episcopus potest actualiter seu realiter & solemniter degradare. Nam res per quas causas nascitur per easdem dissolvitur. sed solus Episcopus ad Ordines promovet. Ergo & solus degradat. Vbi sciendum ad degradationem Presbyteri debere adjungi sex Abbates, ad degradationem Diaconi vel Subdiaconi tres. Quia ex Concil. Trident. Sess: 13. c. 4. de Refor: nunc tot Abbates sunt adjungendi, quot olim adjungebantur Episcopi, sed olim tot Episcopi adjungebantur ut probat Vivald. de Depos: n: 16. ergo &c. Si Diaconus fuit ordinatus à Papa nequit ab Episcopo degradari. Astensis in Sum. L. 7. tit. 7. a. 1. & alij.

Dico 3. Episcopus nequit degradari ab alio Episcopo. Nec à Legato à latere nisi ex speciali commissione; sed à solo Papa. Astensis & alii. debet autem causa agitari coram duodecim Episcopis, processus & Episcoporum Iudicium sunt deferenda ad Papam, & ab eo proferenda sententia. Sylv. Tab. &c.

Dico 4. Omnis Clericus potest degradari, non tamen in vsu in Minoribus constitutum degradari, ut refert ex aliis Vivald. de Depos. n. 13. Hæc autem sunt ob quæ quis est degradandus. *Hæresis*, nisi statim pœniteat. *Falsificatio* litterarum Apostolicarum, *Conjuratio* in proprium Episcopum, vel injuria illi facta. *Sodo-*

*mia* ut decrevit Pius V. Hæc refert Fernand. Qui fatetur ex consuetudine haberi, propter quodcunq; atrox scelus degradationem incurri, qualis est v. g. Monialis violatio.

Dico 5. Matrimonium coram testibus & Sacerdote degradato ex licentia Parochi est verum. Sicut & absolutio in articulo mortis à tali data valet. Ratio primæ partis. Quia ex Trid. Matrimonium est verum coram Parocho & testibus, vel coram Sacerdote de licentia Parochi, sed talis degradatus adhuc est verus Sacerdos, Ergo &c. Adde veros esse Ordines collatos ab Episcopo degradato, quia per degradationem non amittit Episcopalem characterem seu potius extensionem characteris Sacerdotalis. Ratio secundæ partis. Quia propter instantem necessitatem dedit Ecclesia talem potestatem cuiuis Sacerdoti, degradatus autem est verus Sacerdos.

Dico 6. Degradatus verbaliter tantùm, non amittit privilegium Canonis, *si quis suadente Diabolo &c* Degradatus autem actualiter seu realiter amittit tale privilegium secundùm Caiet. Sylv. V. Degradatio & alios. Hoc etiam interest inter degradatum verbaliter, quòd depositus non subjaceat potestati sæculari, degradatus verò actualiter subjacet potestati sæculari. Vide Lez. V. Degrad.

Dico 7. Degradatus actualiter tenetur ad horas Canonicas, Sylv. Arm. V. Degrad. & alii. Quia nemini debet suffragari suâ malitiâ Missus verò ad triremes & præ magnitudine laboris impeditus à recitandis horis Canonicis, non obligatur ad recitandam aliquoties orationem Dominicam & salutationem Angelicam, sicut Sacerdos deobligatus ex legitima causa à recitando officio, non tenetur sub præcepto ad alias orationes, ut suppleat horarum Canonicarum defectum.

# DISTINCTIO XVIII.

## *De Interdicto.*

INterdictum supra sic definivimus scilicet, *Est Censura Ecclesiastica separans hominem ab aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, à Divinis officijs etiam audiendis, à sepulturâ Ecclesiastica, & ingressu Ecclesiæ. Quâ definitione positâ.*

Nota. 1. Interdictum est triplex: Locale tantùm. Personale tantùm. Locale & Personale simul. Locale tantùm est, *quo solus locus interdicitur*. Quod rursus est duplex. Generale, *quo universalis locus interdicitur.* v. g. regnum vel provincia. Speciale, *quo interdicitur peculiaris locus*, v. g civitas, oppidum, sic exemplificat Fern, sed intelligendus respectivè. nam absolutò est generale ut referunt Bonac. Opatov: & alii. & clarè patet ex Clem: I. de sent: excommun: Quando civitas interdicitur includuntur suburbia, & ædificia propè mœnia. Item, quando Ecclesia, includuntur sacella & cœmeterium. Interdictum personale tantùm, est *quo interdicuntur personæ tantùm* Quod etiam est duplex. Generale, *quo interdicuntur universim omnes huius*, v g oppidi cives. Speciale, *quo interdicuntur certæ personæ.* Interdictum locale & personale simul. *quo non solùm locus sed & personæ interdicitur.* Differt autem locale à personali, quod personale associetur personæ, nec

næ, nec vllibi talis persona potest admitti ad Divina & sepulturam. At si vna Ecclesia sit interdicta, in alia possunt divina audiri. Item Interdictum aliud est à jure, de quo Angelus V. Interdictum refert novem casus. Aliud ab homine. sed Mosc: & alii referunt plures.

Nota 2. Nomine Divini officii tempore interdicti prohibiti intelligitur Missa, horæ Canonicæ, aspersio aquæ in principio Missæ, ut solet fieri diebus Dominicis, benedictio solemnis Episcopi cum baculo, benedictio Abbatis & Abbatissæ, consecratio altaris, olei, chrismatis, calicis, & Virginis, benedictio aquæ, cineris, corporalium, ramorum Dominicà in ramis, candelarum in Purificatione, ornamentorum Ecclesiæ, & velorum Monialium, processiones, Officia B. Virginis & Defunctorum, exequiæ, benedictiones nuptiales &c. & universaliter quæ publicè ad Divinum cultum fiunt à personis Ecclesiasticis. Non tamen intelligitur recitatio Litaniarum etiam musico cantu, dummodò non recitetur à Clericis superpelliceo indutis, & in processione cum Cruce, ut tradit Fernand.

Dico 1. Qui potest excommunicare & suspendere, potest & interdicere, sicut qui potest excommunicari & suspendi potest & interdici, vel quoad omnia, vel quoad aliquid, hinc qui interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, potest extra Ecclesiam celebrare. Nam in pœnalibus non fit extensio de casu ad casum non expressum propter paritatem rationis, immo nec si vrgeat major ratio, docet Portel. & alii, in Sum Dia. V. Lex. Decet tamen supponi culpa vel propria, vel aliena, & ideo interdictum comprehendit infantes & amentes. Ex quo patet Communitatem posse interdici, non quidem ob culpam hominis privati, nisi ex commissione Papæ, sed ob culpam personæ publicæ v. g. Prætoris, Episcopi &c.

Dico 2. Forma sub qua ferri debet interdictum non est determinata, sicut nec in aliis censuris, ideò servanda est consuetudo in eo evulgando. Attamen quando imponitur ab homine opportet ut evulgetur in scriptis, insuper debet apponi causa, quæ sit rationabilis. Præterea debet præmitti trina monitio peccatoris, propter quem interdictum imponitur. Ita refert Fernandes. Dixi, *si est ab homine*, quia si imponitur à jure ipso facto incurritur. Non tamen tenemur servare interdictum nisi publicè & specialiter denunciatum v. g. contra Personam seu locum determinatum à Iudice expressè promulgatum. Arm. V. Interdictum. Et satis est promulgari in Ecclesia Matrice, & non opus in omnibus Parochiis & Ecclesiis.

Dico 3. Relata in notando secundo, non poterant olim tempore interdicti celebrari, sed jam ex concessione Capituli Alma Mater celebrantur submissâ voce, januis clausis, sine campanis, excommunicatis & interdictis nominatim exclusis, nec admissis iis, qui privilegio carent audiendi tunc Missam. Dummodo Ecclesia ubi ista celebrantur non sit specialiter interdicta. Nam in ista solùm licet Missam semel in septimana celebrare pro renovanda Eucharistia, & cõmunicandis infirmis, cum dicta tamen cautella, scilicet submissâ voce, Capituli Alma Mater.

Dico 4. possunt interesse divinis officiis tempore interdicti. Primò Clerici primæ

primæ tonsuræ, aliàs non vxorati, etiam semel. Dixi *Clerici non vxorati*, quia Clerici vxorati amittunt omnia privilegia Clericalia Duo excipe, nimirùm ut eorum percussores contrahant excommunicationem Canonis secundùm intelligentiam Conclusionis 2dæ dist. 14. deindè ne conveniantur coram Iudice sæculari. Secundò, habentes indultum super hoc, modò non sint excommunicati aut specialiter interdicti, nec dederint causam interdicto, aliàs istis, etiam Clericis negatur interesse divinis. Et privilegium Clericorum, & habentium super hoc indultum, favet eorum famulis & familiaribus ex more eos associantibus. Tertiò interesse possunt adjutores Missarum secluso dolo, & pueri ante vsum rationis.

Quæritur. Vtrùm privilegiati teneantur tempore interdicti audire Missam. Affirmat Sotus in 4. dist. 22. q. 3. a. 1. Quia præceptum obligat eos qui licitè possunt audire Missam. Sed oppositum non caret probabilitate quia nemo tenetur vti privilegio.

Dico 5tò. Soli Clerici qui servaverunt interdictum, si aliàs non sint specialiter interdicti, possunt in cœmeterio in silentio, sine solemnitate, & campanis sepeliri, sed jam ut docet Armilla V. Interd. conceditur eis Ecclesiastica sepultura cum Missa & officio funeris, cum cautela tamen Capituli Alma Mater, hoc est submissâ voce &c. Alii etiã, quibus ex privilegio conceditur interesse divinis possunt cum silentio in cœmeteriosepeliri. Aug. V. Interd. Infantes tamen ante vsum rationis decedentes Ecclesiasticâ sepulturâ privantur, hanc sententiam Fernandez dicit esse communem. Hæc procedunt de interdicto locali generali. Nam secundùm Ludov. Abelly, laici, etiam personaliter interdicti, modò non sint denunciati, possunt in loco sacro non interdicto sepeliri.

Dico 6. Sequentibus diebus anni suspenditur effectus interdicti, & ex consequenti possunt celebrari divina acsi non esset interdictum, scilicet In Natali Domini. Paschate, Pentecoste & Assumptione B. V. exclusis excommunicatis non toleratis, & admissis interdictis etiam eis qui dederunt causam interdicto, modò propiùs non accedant ad altare. Idem conceditur pro festo Corporis Christi & Octava. Idem, pro festo Conceptionis & Octava Et intelliguntur ista de interdicto generali Nam in Ecclesia specialiter interdicta non licet divina celebrare etiam secretè. Religiosi etiam in suis festis suspendunt interdictum per sua privilegia. de quibus V. Dela Cruz de statu Relig l. 1. c. 7. d. 2.

Quæritur. Quàm diu durat suspensio interdicti?

℞. Secundùm Sylv. & alios à primis vesperis vsque ad completorium sequentis diei inclusivè.

Quæritur iterùm, an liceat tempore suspensionis interdicti mortuos sepelire? ℞. Negant communiter, D. Antoninus affirmat, quod est benigniûs & æquitati conformiùs. Cætera tamen non fiant nisi aliàs tempore interdicti liceant.

Dico 7. Tempore interdicti localis omnis actus majoribus Ordinibus deputatus & solemniter factus est sub peccato mortali prohibitus. Insuper incurritur irregularitas. Talis actus est cantare Epistolam cum manipulo, cantare Evangelium cum

stola &c. Idem dic de personaliter interdicto exercente hos actus solemniter. Celebrans etiam in interdicto sine cautela Capituli *Alma Mater*. fit irregularis, secundum Couarr. & alios de interdicto. §. ..

Dico 8. Qui tempore interdicti confert Ordines etiam tántùm primam tonsuram fit irregularis Sylu. & alij. Qui autem recipit. Subdiaconatum aut Diaconatum nisi in Missa Ordinum cantet Epistolam aut Euangelium, non incurrit irregularitatem, quia nullum exercet actum Ordinibus proprium, sed se tantum passiuè habet. Suscipiens tamen Sacerdotium fit irregularis, cùm celebret & consecret cum Episcopo tunc & cooperetur ei exercendo actum sacro Ordini deputatum, & sic Episcopus fit irregularis.

Dico 9. Sacramenta vetita in interdicto sunt Ordo nisi urgeret grauis penuria Sacerdotum. Extrema vnctio, nisi in articulo mortis, nec pœnitentia nec Eucharistia haberi potest. Item Encharistia. Quæ in articulo vel periculo mortis conceditur, vt est difficilis partus, nauigatio &c. Matrimonium, sine benedictionibus tamen vt refert Opatou. Confirmatio & Baptismus non sunt vetita. pœnitentia etiam potest omnibus ministrari, exceptis ijs, qui dederunt causam, auxilium, consilium aut fauorem delicto interdicti. Quod intellige nisi satisfaciant, aut nisi quantum est de se curent, vt satis fiat.

Dico 10. Hæc sacra licent tempore interdicti, scilicet pulsatio ad salutationem Angelicam. Concionem. Reliquias ostendendas. Eucharistiam dum defertur ad infirmum. Gabriel à S. Vinc. V. Interd. Item licet mensæ benedictio. Oratio priuatim facta in Ecclesia, etiamsi fiat ab ipsis interdictis. Cántus rerum sacrarum factus à Laicis etiam in Ecclesia. Responsorium priuatum, etiam super sepulturam defuncti. Fernand. quoad omnes partes cum communi.

Dico 11. Assistens principaliter in interdicto, celebrationi horarum sine cautela Capituli Alma Mater, & qui officiat principaliter. vt hebdomadarius &c. funt irregulares, secùs de alijs, etiam Clericis non sic autoritatiuè astantibus, etsi cum alijs cantent, etiam Epistolam aut Euangelium sine solemnitate. Sylu. V. Interd. in interdicto etiam priuatâ autoritate pulsat campanas, aperit januas, vt autoritatem præbeat diuinorum celebrationi, fit irregularis. Secùs si hæc faciat sine tali intentione. Quòd si postea omittat exercitium ordinis sacri non fit irregularis.

Dico 12. Laicus assistens Diuinis si sit specialiter interdictus peccat mortaliter, non verò si solus locus sit interdictus. Sylu. Caiet. V. Interd. Cùm lex de seruando interdicto solis Clericis directè ponatur. Nisi alias laicus vim faciat vel contemnat.

Dico 13. Violator interdicti vt supra, suspenditur ab officio, beneficio, & jurisdictione. Est ineligibilis & impostulabilis ad Prælaturam. Si est Religiosus præter suspensionem & irregularitatem excommunicatur. Vide excomm. tertiam inter non reseruatas. Item violator interdicti potest priuari in perpetuum officio. Præterea beneficio Ecclesiastico.

 His ad-

His adde. Interdici ingressum Ecclesiæ illi, donec satis faciat qui celebrat vel celebrare facit scienter in locis interdictis, aut admittit publice excommunicatos, vel interdictos ad officia diuina, Sacramenta aut sepulturam, hoc interdictum secundùm omnes partes est contra præsumentes.

Dico 14. Persona specialiter interdicta potest absolui ab eo, qui eam interdixit, à successore, aut superiore, aut ab alio ex horum commissione. Immo talis Persona cessante contumatiâ & satisfactâ parte potest absolui à Confessore approbato virtute Iubilæi aut alterius similis indulti juxta dicta d. 9. conc. 8. Dixi, specialiter, &c. nam ab interdicto iuris perisonali non denuntiato quiuis approbatus absoluit.

# DISTINCTIO XIX.

## *De Cessatione à Diuinis.*

NOta. Cessationem reduci ad Interdictum. Eam definit Gabriel à S. Vicent. in sua Summa V. Cessatio. Est simplex prohibitio, quâ ministri Ecclesiæ prohibentur persoluere diuina oficia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Duobus modis fieri potest, *primò* Generaliter, v. g quando cessatur in vno regno, vel prouincia vel ciuitate vel oppido. Alio modo specialiter v. g. quando in vna vel pluribus Eccelesijs cessatur. Differt ab Interdicto quia cessatio non est censura vt docet Opat. cùm non ponatur in pænam, sed in signum grauissimi mæroris ab Ecclesia concepti propter grauissimam injuriam. 2dò in transgressione interdicti tam generalis quàm specialis incurritur irregularitas, non incurritur vero in transgressione cessationis tam generalis qnàm particularis, cum hæc pœna non exprimatur in jure. Item cessatio non statuitur in jure, secus interdictum.

Dico 1 Qui habet priuilegium audiendi sacrum tempore, interdicti non potest ex vi talis priuilegij audire sacrum tempore cessationis, quia interdictum & cessatio censentur esse distincta. Pariter ex vi priuilegij audiendi sacrum tempore cessationis generalis, nequit audiri sacrum tempore cessationis specialis. Nam exceptio firmat regulam in oppositum. & ideò qui talem facultatem concessit ad vnam, menifestè ostendit illam negare ad aliam cessationem. Tandem habens priuilegium audiendi sacrum tempore cessationis, non potest ex vi huius priuilegij súscipere Eucharistiam. Fernan. vel sacrificare, si sit Sacerdos, vt docet Calder. apud Fern.

Dico 2. Licet tempore cessationis semel celebrare in hebdomada pro renouãda Eucharistia. Non tamen licet aliàs celebrare cum cautela Capituli Alma Mater, vt aliquoties resolutum fuit Salmantice. quia si Bonifacius suam concessionem extendere voluisset, id fecisset. Oppositum docet D. Antonin. Pal. Sylu & Gabriel à S. Vinc. solis ergo Episcopis conceditur tunc celebrare, & Religiosis

juxta sua

juxta sua privilegia. Immò nec horas Canonicas dicere possunt bini secluso priuilegio, sed seorsum & submissa voce.

Dico 3. Cessatio à diuinis suspenditur in festis in quibus suspenditur interdictum de jure. Ita fertur practicatum Salmanticæ 1584. in festo Corporis Christi. Nam etsi in jure solum fiat mentio de suspensione interdicti generalis pro illis festis, piè creditur Papam idem voluisse concedere in cessatione ob reuerentiam tantarum festiuitatum.

Dico 4. Hæc Sacramenta permittuntur tempore cessationis. scilicet Baptismus etiam pro adultis cum solemnitate. Confirmatio. Pœnitentia etiam pro sanis. Eucharistia pro solis infirmis, ad quos poterit deferri solemniter sed non recitentur officia diuina. Matrimonium sine benedictionibus, quia inter diuina officia computantur. Med. in sum §. 14. ex rosolutione DD. Salmaticensium.

Dico 5. Cessatiònis edictum pertinet ad solum Episcopum, & ad Capitulum sede vacante, & tunc ad cessationis edictum debent omnes Canonici conuenire sicut ad electionem. Debet tamen interuenire grauis causa Talis erit, grauis injuria contra Ecclesiam cum contumacia, v. g. si Sacerdos vel Ecclesiastica persona detineatur in carcere per Iudicem sæcularem, si impediantur redditus Ecclesiastici. Si fiant statuta contra libertatem Ecclesiasticam.

Dico vltimò. Religiosi violantes cessationem generalem excommunicantur: addit Fern. de violatione cessationis specialis, nihil statui à jure. nec Clerici, nec Religiosi, violando cessationem fiunt irregulares, cùm nihil tale in jure exprimatur. Quod intellige quando ponitur sola cessatio. nam si cûm illa ponitur interdictum, tunc pro hac parte violator incurret irregularitatem, & alias pœnas dictas.

Quæritur quid de sepultura tempore cessationis?

℟. Sepultura potest dari Clericis in loco sacro sine diuinis tamen officijs. Imò probabile, laicos posse tempore cessationis sepeliri in loco sacro sine diuinis tamen officijs, licet priuilegium habeant sepulturæ tempore interdicti. vide Bonac.

# DISTINCTIO XX.

## De Irregularitate in Communi.

NOta. Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines. Ex quo patet inhabilitatem, quam habet ex jure Diuino mulier ad recipiendos Ordines, non esse propriè irregularitatem. Item ex hoc patet irregularitatem non incurri nisi in casibus à jure expressis. Duplex est Irregularitas, vna ex defectu, altera ex delicto. vel vt alij loquuntur, vna est purè pœna, alia est significationis. Irregularitas ex defectu. Est multiplex. scilicet: ex defectu corporis ex defectu animæ, ex defectu Sacramenti, ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Ad irregularitatem ex defectu corporis. reducitur, quæ est ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c.

 Dico

Dico 1. Irregularitas ex defectu non semper indiget dispensatione, sed sæpe tollitur ablato defectu, v. g. habet quis infirmitatem quæ notabile generat scandalum in celebrando, hæc quàm primò cessat, tollitur impedimentum sine dispensatione. Verùm Irregularitas ex delicto manet semper donec dispensetur.

Dico 2. In dubio non debet censeri quis irregularis, siue sit dubium juris, siue facti. Itaq; dubitans an sit legitimus, censeri debet legitimus in vtroq; foro, Henriq; Lib 14. c. 3. n. 4. In dubio tamen homicidij debet censeri quis irregularis Sic determinatur in C. ad audientiam, de homicidio. Hoc tamen non debet extendi ad mutilationem, nec ad homicidium justum, quia jus tantum loquitur de dubio homicidij prohibiti, & odia sunt restrigenda, Sanchez in Summ. tomo 1. Li. 1 c. 10 n. 49.

Dico 3. Irregularis non est capax beneficij. Quare si irregularis licet occultus obtineat beneficium non fit dominus ejus quare obtentâ super irregularitate dispensatione, eget nouâ collatione ad beneficium, vt solet doceri contra Sylu. V. Excomm. nisi fortè ignarus irregularitatis beneficium obtinuisset, secundum Ludouicum Lopez parte 2. c. 22. Attamen si jàm beneficiatus fit irregularis, non hoc ipso est priuatus beneficio ante sententiam. Immò talis si est occultus, pro vitando tali damno, porsonæ, honoris: &c. potest celebrare dum non habet tempus petendi dispensationem.

# DISTINCTIO XXI.

## De Irregularitate ex defectu corporis.

Dico 1. Irregularitatem ex defectu corporis inducit omnis defectus siue in membro, siue in parte membri, qui infert inhabilitatem hoc est qui impedit ministerium Ordinis, aut inducit notabilem deformitatem, aut generat scandalum & abominationem. Si tamen ante hos defectus es ordinatus, solùm fis irregularis ad ea officia ad quæ es inhabilis. Hinc monoculus, leprosus & similes, sunt irregulares. Et idem de eo, qui non potest bibere vinum sine periculo vomitûs, hic enim durante hoc periculo nequit ordinari. Quòd si talis est Sacerdos, potest alia, præter celebrationem Missæ exercere.

Dico 2. Quando defectus sunt occulti, quia scilicet ex ijs non oritur deformitas, neq; scandalum, nulla inducitur irregularitas. Vnde qui in pedibus careret pollice, aut digitos haberet deformes, non esset irregularis, sicut nec ille, qui sine sua culpa careret virilibus. Immò non omnes defectus manifesti inducunt irregularitatem, gibbosus enim, claudus, qui sine baculo celebrare potest, item carens visu oculi dextri, immo vel sinistri, secundùm dela Cruz & alios, dummodò sine indecora & nimia faciei conversione canonem legat ordinari potest. Carens tamen visu alicujus oculi, oculo carere non debet, aliâs vtpore monoculus esset irregularis.

Dico 3. Abscissio membri, quæ ex culpa est, inducit irregularitatem, etiam in eo-

in eo casu, quando defectus si ex culpa non esset non inferret irregularitatem. Vnde qui sibi virilia amputauit, aut castrauit etiam zelo castitatis, licet hoc occultè fecerit, irregularis est. Et idem de eo, cui abscissa sunt virilia ob culpam, vt si jussit, aut à Iudice in pœnam delicti. Similiter qui partem digiti sibi ex malitia amputavit, irregularis est, etiamsi sit talis digitus, cuius defectus, nisi ex culpa esset, non faceret irregularem. Tandem qui membrum occultum v. g. digitum pedis ex malitia sibi abscindit irregularitatem incurrit: Ad inducendam tamen huiusmodi irregularitatem necesse est vt abscissio ex culpa sit publica, ut docet Anchar. cum alijs apud Fernan. in presenti.

Aduerte. Absq; irregularitatis nota licet sibi amputare sextum digitum ad vitandam deformitatem, quia hic non est membrum, sed superfluitas naturæ.

Dico 4. Hermaphroditus in quo magis viget sexus fæmineus ordinari nequit, quia sicut fœmina, est incapax characteris. Si verò in eo æquè viget vterq; sexus, quantum ad Ordines pro fæmina reputari debet, secundum Card. Turrec. & alios apud Fernan. Si vero in eo, magis viget sexus virilis, licet characteris sit capax irregularis tamen est propter deformitatem monstruositatis, quæ licet sensibus non pateat, tamen cogitationi semper occurrit. Ita Sylu. & alij. V. dicta de Euch. de corpore vitiatis.

# DISTINCTIO XXII.

## De Irregularitate ex defectu natalium, originis, & bonæ famæ

Dico 1. Illegitimus siue manifestus, siue occultus, propter dignitatem Ordinis, ast irregularis. & inhabilis ad dignitates & beneficia. Genitus tamen ex Parentibus non habentibus impedimentum dirimens Matrimonium, quando eum genuerunt, legitimatur per sequens Matrimonium & fit etiam ad Episcopatum habilis. Quòd si Parentes habebant impedimentum dirimens Matrimonium, non legitimatur filius per sequens Matrimoniū celebratū cum dispensatione nisi alias nascatur post dispensationem etiamsi sit conceptus ante illam. V. Sylu.

Dico 2. Natus ex coniugibus tantùm externè putatis coniugibus est legitimus, licet deinde per sententiam Iudicis separentur. Immo est censendus, legitimus, natus post litem contestatam, sed non judicatam, modò sit bona fides in vtroq; coniuge, aut saltem in vno. Panorm. apud Farn. in præsenti.

Quæritur. Vtrùm natus ex vero Matrimonio possit esse in aliquo casu illegitimus. ℞. Quòd sic. v. g. Natus ex coniugibus post quam vnus eorum factus Presbyter alter vouit continentiam.

Dico 3. Irregularis ex defectu originis est seruus seu mancipium. Seruus verò intelligitur natus ex serua. Omnes serui manent liberi quâuis viâ ordinentur, siue dominus consentiat, siue repugnet, docet Fern. & alij.

Dico 4. Si Episcopus. Præsentator, & testes nouerant seruitutem Ordinati, & contradictionem Domini, satisfacient Domino. si verò prædictos seruus fefellit, ipse satisfaciat. vel si non habet, seruiat. domino in diuinis & spiritualibus, aut honestis conuenientibus Sacerdoti V. Opat. de Pœn. d. 17. q. 3. de Irreg. ex defectu corporis.

Dico 5. Irregulares ex defectu ætatis sunt hi- Ad primam quidem tonsuram & tres Minores, non habentes septennium completum. Ad Acolithatum non habentes duodecimum annum completum. Ad Subdiaconatum non habentes vigesimum secundum. ad Diaconatum 23tium, ad sacerdotium 25tum annum inchoatum. Tandem ad Episcopatum trigesimum completum.

Dico 6. Qui ante legitimam ætatem ordinatur, suspenditur vsq; ad legitimam ætatem, quâ superueniente, non cessat suspensio per nouum jus Extrauag. Pii. II. Quæ Extrauagans comprehendit solos præsumentes non ignorantes ætatis defectum.

Quæritur. Quâ pœnâ punitur Episcopus ordinans ante legitimam ætatem; ℞. Suspensionis, non tamen secundùm Butreum apud Fernan. est ipso facto suspensus sed suspendendus.

Dico 7. Irregulares ex defectu famæ sunt infames, siue sint infames infamiâ juris, siue infamiâ facti, Infamiâ juris tunc est, quando exercetur aliquid cui per leges aut canones annexa infamia. Facti tunc est, quando committitur delictum graue & notorium, propter quod apud graues & bonos viros malè auditur.

Aduerte., Sodomitam occultum non esse irregularem cum nec infamiâ juris, ut probat dela Cruz, nec infamiâ facti, vtpotè occultus, laboret,

# DISTINCTIO XXIII.

## *De Irregularitate ex defectu animæ.*

NOta Irregulares ex defectu animæ, sunt dæmoniaci insani, furiosi, morbo caduco laborantes, secundùm Gelasiû, Item Hæretici, Neophiti, illiterati, &c.

Dico 1. Demoniaci, siue vt appellant energumeni, seu arreptitij. si non sunt promoti nunquam sunt promouendi, licèt semel tantùm vexati ad pristinam redierint libertatem. Si verò, jam promoti ad inferiores Ordines incipiunt vexari, etiam omnino liberati, ad maiores non ascendant. Si verò jam promoti ad superiores Ordines arripiuntur, & posteà liberantur, expectandum tempus ad probandam perfectam libertatem, quâ probatâ possunt ministrare altari. Probatio autem spectato tempore committitur arbitrio prudentum vt dicemus de laborante morbo caduco.

Dixi, *& postea liberantur.* Nam obsessis à dæmone nunquam potest concedi vt celebrent Missam.

Dico 2. Morbo caduco laborantes, seu epileptici, si non sunt promoti, nunquam-

quam sunt promouendi, licet sanentur. Promoti vero ad inferiores Ordines, & deinde in morbum caducum cadentes, ad superiores non ascendant. Quòd si jam promoti ad superiores Ordines incipiunt tali modo vexari, non permittātur ministrare, nisi sanentur, quod spectato tempore, judicio prudentum relinquitur vt docet Sylu. V. Corpore vitiatus & alij.

Dico 3. Raró cadens inmorbum caducum, si hoc ei accidat cum vocis amissione, & spumæ jactatione, prohibetur altari astare. Secus dicendum si raró laborat & insuper si cadit, cadit blandè, & sine spumatione, tunc enim permittitur celebrare, sed cum socio parato sacrificium peragere; si forte inchoata consecratione morbo arripiatur, non autem ante, vt docet Opat. de Euch. d. 11. q. 6. Dicta in his tribus conclusionibus reperies tum in jure; tum in autoribus. Et applica ad amentem qui est talis ex causa permanenti, & furiosum &c.

Dico 4. Neophiti id est recenter ad fidē conuersi sunt irregulares ex defectu animæ, irregulares inquam ad maiores Ordines, non ad minores secundum Turrec: & alios. si tamen per longum tempus probatur eorum fides & amor erga Ecclesiam, sunt capaces maiorum Ordinum. Longum autem tempus appellatur decem annorum secundùm Nauar. & alios.

Dico 5 Ignarus omnino literarum est irregularis. Vndè in Conc. Trid. statuitur pro ordinandis primâ tonsurâ vt sciant legere & scribere. pro quatuor minoribus vt intelligant linguam latinam. pro Sacerdote petitur scientia, vt sciat instruere populū in necessarijs ad salutem, & Sacramēta ministrare præter Pœnitentiam. Et ratio, quia in eodem Conc. statuitur, vt Sacerdos ab Ordinatio per examen ad Confessiones audiendas approbetur, qvod non esset necessarium, si dum in Sacerdotem ordinatur sufficiens esse deberet pro ministrando Sacramento Pœnitentiæ. Quæritur Pro Diacano & Subdiacano quanta scientia requiratur? ℞. tanta vt valeat ad suum Ordinē spectantia exercere, & sciat doctrinam Christianam, qualis in Catechismo Romano, & similibus traditur.

# DISTINCTIO XXIV.

## De Irregularitate ex defectu Sacramenti.

Nota Bigamus ex defectu Sacramenti est Irregularis, quia in eo deficit significtio Matrimonij Christi cum vna sponsa Ecclesia. Triplex autem est Bigamia vera, interpretatiua & similitudinaria. vera est, cùm revera interveniunt multæ nuptiæ. Interpretatiua est, cùm quis contraxit cum Vidua aut corrupta, aut cognouit vxorem, quæ post matrimonium commisit adulterium. Similitudinaria est, cùm quis post votum solemne castitatis contraxit cum aliqua, vt Religiosus aut sacris initiatus. vel cùm quis viuente adhuc propriâ vxore contraxit cumalia. Aliqui dicunt hunc secundum casum pertinere ad interpretatiuam.

Dico 1. Est bigamus & irregularis qui plures successiue duxit vxores legitimas, siue vnam

siue vnam ante baptismum, alteram post, siue vtramq; ante baptismum. Ad quam speciem bigamiæ requiritur, vt cum vtraq; sit copula carnalis. Item est bigamus & irregularis, qui contraxit cum vidua jam cognita à primo marito, & eam cognouit carnaliter quanquam viduam duxerit ante baptismum. Item est bigamus & Irregularis, qui duxit & cognouit corruptam ab alio. Hæç refert Fern. ex canonibus. Hæc vltima irregularitas contrahitur, licèt maritus ignorauerit vxorem corruptam ab alio, pro qua parte solet referri communis sententia. Dixi ab alio. Nam ducens corruptam à se, non efficitur irregularis ex mente D. Th.

Dico 2. Cognoscens vxorem post adulterium eius, etiam occultum incurrit irregularitatem bigamiæ. Imó incurrit licèt cognoscat vxorem inscius adulterij quia irregularitas ex defectu incurritur etiam ab ignorante. Plus addendum ex S. Th. id verum esse, quamuis maritus censuris coactus vxorem adulteram cognouerit.

Dico 3. Qui bis contraxit & consummauit, siue vnum Matrimonium fuerit validum alterum inualidum, siue vtrumq; inualidum, est bigamus & irregularis Ita S. Th. in Supp. q. 66. a. 1. Sicut & qui nulliter contraxit cum vidua aut corrupta & consummauit. quam sententiam Toletus dicit esse communem. Aliqui tamen dicunt Matrimonium inualidum, sicut & fictum non causare irregularitatem, licet in casu Matrimonij inualidi eadem ratio currat. ac in casu Matrimonij validi, vtrobiq; enim deficit significatio Matrimonij Christi cum Ecclesia. Quia in legibus pœnalibus non fit extẽsio de casu ad casũ propter paritatem rationis, vt Port. & alij ℞. hoc verum esse in pœnalibus, non fieri extensionem de casu ad casum in jure exprese non contentum, licet eadem militet ratio, nisi ex intentione legislatoris aliud colligatur. quod tunc maximè fit quando ligislator vnam adæquatam habet rationem, quæ in alijs casibus & Personis eodem modo procedit, vt in præsenti, benè considerando patet. V. Lezanam in Summa, V. Leges Regularium n. 42.

# DISTINCTIO XXV.

## *De Irregularitgte ex homicidio & mutilatione justa.*

NOta. 1. Nomine homicidij intelligitur priuatio vitæ corporalis humanæ. Nomine mutilationis abscissio membri, aut partis membri humani, Est autem membrum pars corporis à natura destinata ad operationem ab alijs distinctam v.g. pes, manus, lingua, &c. Hinc digitus non est membrum sed pars membri secundum maiorẽ partẽ Canonistarum. Idem multi dicunt de auricula. An verò mamilla mulieris sit membrum affirmat Bannez contra Couarr. & benè, nam competit ei definitio membri superiùs data. idem docet Caiet. contra Nau. de testiculis etiam sine parte genitali,

Nota 2. Duobus modis potest quis defendere vitam occidendo vel mutilando,

lando. Primò cum moderamine inculpatæ tutelæ, hoc est quando nulla alia ratione potest mortem aut mutilationem evitare, quam occidendo vel mutilando. Secundò potest quis defendere vitam non servato moderamine inculpatæ tutelæ, hoc est quando potest effugere manus invasoris & non facit, sed occidit aut mutilat.

Dico 1. Non fit irregularis, furiosus, infans, alterum occidendo aut mutilando, & qui cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit aut mutilat, licet sit persona Ecclesiastica. Oppositum quidem docuit S. Thom. in additionibus q. 39. art. 4. conformando se pro tunc juri Canonico, quod tamen per Clementinam revocatum. V. verò dans operam rei illicitæ, v. g. deprehensus cum aliena vxore & occidens, servato moderamine inculpatæ tutelæ, maritum, fit irregularis, affirmāt cōmuniter Canonistæ, universaliter docentes, qui dat operam rei illicitæ ex qua sequitur mors, fit irregularis, negat Sylu. Arm. & multi ex Theologis.

Dico 2. Qui potuit sine periculo honoris aut alterius rei fugere & non fugit, sed occidit in sui defensionem, fit irregularis. Sic Sylu. & alij Secus dicendum si fugiendo graviter in honore aut aliter v. g. in suis rebus notabiliter, lœderetur. Nam non tenetur uti fugâ in suum grave damnum. Ecclesiasticus tamen, qui potuit per fugam vitæ consulere, cùm teneatur Christi humilitatem imitari ratione statûs, nec ei fuga cedit in dedecus, sed in honorem ob imitationem Christi, manet irregularis, & quidem ex delicto,

Dico 3. Non fit irregularis, qui pro vitanda sui membri mutilatione alterum cum moderamine occidit. Est contra Fern. sic tamen tenet Sylu. & alij, Nam quoad hoc æquipollet mors & mutilatio, cùm ex abscissione membri aliquando mors sequatur. Secus dicendum est, si pro vitando alio malo, v. g. pro divitijs, quis fugientem cum eis, sagittâ vel alio instrumento occidat nam quantum ad hoc jus antiquum manet in suo robore.

Dico 4. Non fit irregularis, qui alios convocat, ut eum defendant, si alij occidant eius invasorem pro hac citatur communis sententia. Nam sicut ipse per se tunc, itá cum aliorum auxilio potest invasorem occidere, sine eo quod incurrat irregularitatem.

Dico 5. Qui proximum licitè defendendo, occidit aut mutilat invasorem non fit irregularis. Quæ conclusio subsistit, si ex præcepto defendat alterum, aut Rempublicam, Et adhuc magis conclusio subsistit si talis defensor sit sacris Ordinibus initiatus. Dixi. *Si ex præcepto.* nam qui liberè defendit, vt milites, qui liberè nomen militiæ dederunt, ab irregularitate non liberatur. Oppositum cōclusionis, licet patria defendatur, est communius nam dum antiquum jus circa irregularitatem revocatur, de eo qui alterum defendit, nihil diponitur. Refert tamen Peirinis apud Lezanam V. Irregu. declaratum esse à Sacra Cong. homicidium factum in defensionem Patris ( addit ille ex D. Ant. seu prælati ) non causare Irregularitatem.

Dico 6. Probabile est, qui alterum occidit in defensionem propriorum bonorum

bonorum, quando ea sunt valde necessaria ad vitam nec facilè possunt recuperari, non incurrit irregularitatem. Ita Lezana citans aliquos Oppositum sentit dela Cruz & Fern cum alijs. Sed nostra Conc. videtur conformis Clementinæ, *si furiosus*. Cum enim prædicta bona sint valde necessaria ad vitam ut suppono, tunc homo non operatur sponte sed coactus ad defensionem suæ innocentiæ; Quod si propria bona non essent in notabili gradu necessitatis, occidens al quem defendendo ea, esset irregularis, ut patet ex Conc. 3. & quidem ex delicto, si non licitè occideret V. l. 1. d. 21. Conc: 2.

Aduerte Coclusionem non procedere in Ecclesiasticis & Religiosis, isti enim potiùs debent jacturam bonorum patij, quàm occidere, & satius est imitando Christum confusionem pati ut dixi conc. 2dâ, item post tunicam relinquere pallium, quam pro rebus transitorijs tàm acriter in proximum exardescere. Ita Tolet. in Summa L. 5. ex Panormitano.

Dico 7mò. Qui est causa proxima physica vel moralis, etiam justa occisionis (exceptis casibus supra dictis) incurrit irregularitatem. Est communis Theologorum & Canonistarum. Hinc carnifex justè suspendens furem. Iudex, testes, accusator & eius advocatus, scribens sententiam mortis, notificans eam reo cum auctoritate, ferens reum, non ad locum ubi legenda sententia, sed ad locum supplicij, sunt irregulares.

Dico 8. Accelerans mortem vel mutilationem verbo seu facto est irregularis: Ita Comm. DD. quod intelligi debet, quando accelerátio est notabilis. Quæ autem sit talis relinquo judicio boni & prudentis viri. Parua enim excusabilis est, prout eam excusant aliqui apud Lez. & Sotus. L. 5. de Iust qu. 1. ar. 9. ridet scrupulum cuiusdam Cõfessarij qui reum ad supplicium comitans, quod asinum in quo vehebatur pupugisset, putabat se esse irregularem. Victoria etiam apud Cinium de subiecto Ordinis, excusat ab irregularitate eum, qui bonâ fide vertit in firmum. Item Sacerdos benedicens Carnifici gladium ad decolandum characteres habentem, non incurrit irregularitatem. cùm vtatur auxilio Diuino, sicut & qui orat pro victoria. Vt acceleratores sint liberi ab irregularitate, impediant mortem quanto tempore accelerârunt. vt jam non sint causa accelerationis.

Dico 9. Astantes supplicio authoritatiuè v. g. Notarius, Satelles, Custos damnati &c. incurrunt irregularitatem. Item vendens, dans præparans instrumenta ad hanc determinatam occisionem. Aliter dicendum si ab istis ignorantibus accipiantur hæc instrumenta. Nam tunc isti non sunt causa proxima moralis occisionis. Idem sit judicium de seruo ignoranter deferente in scriptis sententiam mortis. An verò deferens ligna ad comburendos homines viuos fiat irregularis licèt ea non applicet, negat Med. sed communiter affirmant.

Quæritur. Vtrùm testis testificans in fauorem rei contra actorem, erga quem exigitur pœna talionis, quæ illi irrogata est cum morte vel mutilatione fiat irregularis? ℞. Negatiuè. Nam quòd actori mors inferatur, non intenditur à teste, sed sola defensio accusati. Idem dicendum de aduocato in tali, casu, contra Fernandez.

Dico

Dico 10. Episcopi Abbates, & alij Prælati Regulares, qui ratione jurisdi-ctionis temporalis, quam habent, creant judices pro causa sanguinis, non sunt irregulares, tum quia remotè concurrunt ad occisionem, tum quia non dant judi-dici facultatem occidendi, sed leges id jubent. Quæ doctrina subsistit etiamsi creent tales judices pro casu particulari. Item, etiamsi præcipiant in genere, sub pœna depositionis, quod faciant justitiam, dum modo illis non præcipiant vt reum aliquem in particulari occidant aut mutilent, nec auctorizent Sententiam aut eius executionem.

Dico 11. Tradentes reum curiæ seculari non sunt irregulares, etsi curia sæcularis reum morti condemnet. Tales enim mortis sententiam non pronunciant, nec exequuntur, sed sæculari curiæ id munus relinquunt, vt ibi eius causa peragatur. V. Filliuc. tract. 9. de Censuris. c. 9. q. 8. A fortiori idem dicendū de accusantibus contra reum brachio sæculari tradendū. cùm hi remotiùs concurrant.

Dic. 12. Consultor in causa mortis vel mutilationis, quando consulit in casu particulari imminenti, vt si interrogetur à Iudice quid agendum cum tali malefactore & ille respondeat esse suspendendum, incurrit irregularitatem. Quod intellige si talis responsio influat in homicidium, prout continget, quando judex non erat firmiter paratus ad damnandum reum.

Dico 13. Si quis dicat in genere talem malefactorem esse dignum morte secundùm leges, non fit irregularis, quia illa responsio, solùm est speculatiua & in genere, non practica & in particulari. Idem sit judicium, quando interrogatur de malefactore in particulari sed solum respondet in genere malefactores huius generis esse afficiendos morte secundùm leges. Cuius ratio vt supra, & quia sic dicens non suadet occisionem, sed solùm ostendit rei veritatem. His adde Theologum posse sine periculo irregularitatis consulere Principi. vt condat legem prohibentem certos excessus sub pœna mortis. Nam sic non est causa mortis, sed solùm facit suum officium, & intimat pœnitentibus. Hanc resolutionem & quatuor conclusiones immediatè positas deducit Lez, ex authoribus V. Irreg,

Dico 14. Accusans alterum, sine protestatione in ciuilibus, non fit irregularis, etsi accusatus ob aliud ad mortem damnetur. Et idem est si accuset de crimine non merente mortem aut mutilationem, sed iniustè ad eam damnatur. Dixi. *in Ciuilibus*. Nam denuntians alterum sine protestatione in causa sanguinis, si reus occiditur aut mutilatur, fit irregularis. Ita C. Cler. ne Cler. vel Monachus, & intelligitur etiamsi interius nolit alterius mortem, sed solam suam satisfactionem. nam Ecclesia non iudicat de occultis. Sic Lud. Lopez cum Couar. apud dela Cruz.

Dico 15. Accusans in suam vtilitatem protestando non intendere mortem, sed satisfactionem honoris aut diuitiarum &c. non fit irregularis. etsi sequatur mors. Ita C. prælatis de homic. & licet protestatio fiat tantum verbotenus. quia talis animus non pertinet ad forum externum, nec est causa mortis. Sic citati DD.

Dico 16. Non fit irregularis, qui in fauorem alterius & maximè Reipublicæ accusat,

accuſat, teſtificatur, aut patrocinatur contra alterum in cauſa ſanguinis cum prædicta proteſtatione. Colligitur ex C. Accuſaſti &c. vbi à pœna liberatur qui pro pace Reipublicæ cum tali proteſtatione alterum accuſauit ad mortem.

Dico 17. Bellans in bello juſto ſi non occidit, aut mutilauit, non fit irregularis, etſi alij occiderint. Nam hic non eſt cauſa homicidij directè vt patet, nec indirectè cùm non teneatur á bello ceſſare. Nec fit irregularis exhortans in bello juſto, etiam in actuali conflictu, licèt habeat in animo intentionem occiſionis. Nam in C. Quicunq; &c. abſolutè conceditur Clericis exhortari in bello juſto. Ergo ſiuè in actuali conflictu, cùm priuilegium latè ſit explicandum ſiue quouis animo id faciant, modo non exprimant verbis dictum animum non fiunt irregulares.

Dixi. *in bello iuſto*, nam in bello injuſto ex vnico vnius militis homicidio omnes milites fiunt irregulares. Sic Hurt: cum comm. Quia omnes milites animantur ab inuicem, & concurrunt vt vna cauſa totalis. Konich tamen docet non omnes fieri irregulares, ſed ad ſummum quinquaginta vel centum viciniores qui occidentem videre & animare potuerunt.

Dico 18. Sicut exhortans, ita & præbens in bello juſto inſtrumenta bellica etiam in actuali conflictu non fit irregularis. Ita Auila. quia par ratio de vtroque. Limitat tamen dela Cruz. Si hoc fiat ſine intentione occiſionis aut mutilationis. Alias enim eſſet irregularis. Nec eſt idem de exhortante cum eadem intentione. Nam exhortatio non explicat exteriùs talem intentionem, ſicut exhibitio armorum ſi talis intentio adſit. Dixi *in bello iuſto*: nam exhortans, dans arma, aut alia inſtrumenta belli, induſtriam, fauorem, conſilium, iniuſte bellantibus fit irregularis, ſi ſequitur mors aut mutilatio ſecundùm communem Canoniſtarum.

Dico 19 Quoties Clericus non peccat bellando, maximè quando tenetur bellare pro defenſione proximi aut Reipublicæ grauiter opreſſæ; non fit irregularis, licet occidat aut mutilet. nam ſine culpa non debet quis ſuo jure priuari. Sed oppoſitum eſt cõmuniùs niſi defendendo Rempublicam ſimul defendat ſe ipſum. Sic Caiet. cum Bann.

Dico 20. Non ſolùm qui occidit, ſed & qui mutilat membrum eſt irregulis. patet ex jure. Niſi mutilatio fiat ſanitatis gratià. Vnde chirurgus non eſt irregularis, niſi ſuà culpâ infirmus moriatur aut mutiletur. Hæc autem culpa debet eſſe mortalis, ſecundùm Cornelio & Peirinis apud Lez. V. Irreg.

Colligitur cum cartilago auris, hoc eſt exterior pars, item tres digiti etiam principales non ſint propriè pars, vt patet ex notando, horum abſciſſor non eſt irregularis. Dices, qui facit alium irregularem eſt irregularis. ℞. Hoc eſſe falſum. Nam debilitans aut árefaciens alterius membrum non eſt irregularis, licèt debilitatus aut arefactus ſit talis. Sic etiam licèt carens auriculâ vel tribus digitis ſit irregularis, non tamen ille qui amputauit.

Quær. pro complemento Concluſionis 12mæ & 13mæ. V. Confeſſarius denegans

negans iudici absolutionem, eò quod non occidat reum, quem occidere tenetur, sit irregularis? ℞. quod non. Nam Confessarius in foro Pœnitentiæ se habet vt DEVS & actus iste est occultus in foro Ecclesiæ, & occultior actu interiore, per quem non incurritur irregularitas, cùm hæc sit pœna fori externi Ecclesiæ.

# DISTINCTIO XXVI.

## *De Irregularitate ex homicidio & mutilatione iniusta.*

Nota 1. Per vulnerationem cum quacunq; sanguinis effusione vbi non est mors, nec mutilatio membri non inducitur irregularitas. Pariter qui membrum debilitat alterius sed non abscindit, licet reddat illud impotens ad suum actum non fit irregularis. Et ideo excæcans alium sed non eruens oculum homini mortuo abscindens membrum aliquod, fœtum nondum animatum occidens (animatur vero in maternis visceribus quadragesimo die si est mas, octuagesimo, si est fœmina) liber est ab irregularitate. Non enim separat membrum à corpore, qui solùm modò alium excæcat, nec priuat vitâ sensitiuâ humanâ, qui aut homini mortuo membrum aliquod abscindit, aut fœtum inanimatum enecat.

Nota 2, Homicidum casuale est, quod fit præter intentionem occidentis aut facientis id, vnde mors secuta. Et est duplex, aliud purè casuale, quod nec virtualiter & implicite est intentum, & hoc non causat irregularitatem, quia nullo modò est voluntariū. Aliud est quod saltem indirectè est intentū & volitum in sua causa, vt si sit in ea præuisum, aut formaliter seu explicitè, aut virtualiter seu implicitè, inquantum poterat præuideri & precaueri & non est adhibita diligentia.

Nota 3. Non quæuis res illicita vnde sequitur mors censetur illicita ad causandam irregularitatem, sed ea solùm quæ ex genere suo est periculosa homicidij, hoc est quæ ex se est connexa cum homicidio. Sic Sotus de Iust. Lib. 5, q. 1. art. 9. Quod intelligendum, si res illicita, cui datur opera, non immediatè causet mortem, si enim immediatè causat mortem, incurritur irregularitas, etiamsi non sit ex se periculosa homicidij.

Dico 1. Sequentes incurrunt irregularitatem ex homicidio seu mutilatione iniusta. *Primò* Imperans si suo imperio etiam tantum interpretatiuo seu implicito, sequatur mors aut mutilatio. Secus dicendum si alias, hoc est, non ex vi imperij, mors aut mutilatio sequeretur. *Secundò.* Consulens aut exhortans. *Tertiò* Non obstans, aut non impediens occisionem, si ex iustitia tenetur, & cùm posset negligenter omisit. Et sic prætor non defendendo Ciuem Medicus ex pacto medens infirmum, cuius negligentiâ moritur infirmus, fiunt irregulares. Eodem modo, qui non impedit vindicantes iniuriam sibi factam, si sequitur mors aut mutilatio. Nam tunc tacere est consentire: Secùs dicendum si non potuit impedire, aut monere occisum, vt se tutaret.

Dictum fuit, *si ex iustitia tenetur.* Nam obligatio ex misericordia non inducit

ducit irregularitatem. Hinc non pascens fame pereuntem, liber est ab irregularitate, secundum D. Antoninum.

Aduerte 1. Qui ante peractum homicidium reuocauit mandatum, mandatarius tamen noluit acquiescere, sed occidit, mandans non est irregularis. Eodem modo si mandatarius occidit nomine proprio, non mandantis. Tandem secundùm aliquos si mandatarius occidit post tempus à mandante præscriptum.

Aduerte 2. Discrimen esse inter mandantem & cõsulentem. nam non sufficit reuocare consilium ad euitandam irregularitatem, si consiliarius ex vi consilij occidit. Inn. C. ad audient. de homic. communiter receptus. Alij hoc discrimen non agnoscunt. & dicunt sufficere reuocare consilium alio consilio. Imò secundùm Sayrum, putans sufficere retractationem, liber est ab irregularitate, licèt alter occidat.

Q. V. Ratum habens homicidium nomine suo factum incurrat irregularitatem? ℞. Syluester, Rosella & alij affirmatiuè contra Tab. & Arm. quia in delictis ratihabitio mandato æquiparatur. Debet autem tale homicidium fieri tempore quo ipse ratum habens posset illud facere, vt notat Panorm.

Dico 2. Qui ex justitia largè dicta tenetur alterum defendere & non facit non fit irregularis. Ita M. Bannez. Et sic filius, qui ex justitia largè dicta seu ex pietate tenetur Patrem defendere, non fit irregularis, & idem de Patre non defendente filium.

Dices Clerici in C. quæsitum de pœnit. declarantur irregulares ex oppressione filiorum, si illam procurant, aut studiosàm negligentiam adhibent. Ergo idē in nostro casu. ℞. in his quæ pendent à lege humana non debet fieri extensio de casu ad casum propter paritatem rationis in odiosis. odiosa enim potius sunt coarctanda, quàm extendenda.

Dico 3. Qui impedit alterum ne defendat proximum, si ex hoc sequitur mors aut mutilatio, fit irregularis. & intelligitur de impediente etiam tantùm consulendo, obligatum ex justitia defendere. & de impediente vi aut dolo eum, qui ex sola charitate defendere tenebatur. nam in vtroq; casu impeditor peccat contra justitiam. Excipe. nisi quando amicus amicum hortatur, ne alterum defendat, non malo animo, sed ne periclitetur.

Dico 4. Quando multi vulnerant alterum & moritur, omnes fiunt irregulares. Si tamen aliquis non inflixit vulnus lethale, non fit irregularis, nam ex sua actione non est secutum homicidium. Nisi talis conspiraret cum alijs occisoribus. Pariter, si primum vulnus fuit lethale & certò patet non ex eo mortuum, sed ex alijs postea inflictis, percusor liber euadit ab irregularitate, nam ad irregularitatem requiritur occisio cum effectu. Quod si dubium ex quo vulnere obierit, omnes vulneratores sunt irregulares vt patet ex C. significâsti de homicidio. Et idem si dubitetur de vulnere an fuerit lethale. Lop. cum alijs & patet ex Conc. 2 dist. 20.

Dico 5. Probabile est, qui dat operam rei illicitæ alias periculosæ homicidij, non

non fit irregularis, si sequitur mors, aut mutilatio si posuit diligentiam antecedenter ne sequatur. Ita aliqui apud dela Cruz Nam tale homicidium non est per se & directè volitum, Vt patet, nec indirectè, cùm nec virtualiter fuerit intentum nec præuisum in negligentia considerandi, adhibita enim fuit, vt suppono diligentia, ne sit periculum mortis.

Communius est, scilicet quod qui dat operam rei illicitæ alias periculosæ homicidij fiat irregularis, si sequatur mors aut mutilatio, etiamsi posuerit diligentiam ne sequatur. Vnde secundùm Cap. tua nos de homic. manet irregularis Clericus in Maioribus, vel in Minoribus, habens beneficium, chirurgiam exercens, si quem incidit aut adussit ita vt ex ea incisione vel adustione mors secuta sit, licèt ex incuria infirmi, quia dabat operam rei illicitæ. Clerico enim interdicitur vsus chirurgiæ. Aliqui dictum Cap. intelligunt, si Clericus temerè se immisceat. Item manet irregularis, qui tenellum infantem in lecto secum collocat, & dormiens opprimit. cum hoc prohibitum sit, nisi hoc cogat paupertas & tunc adhibenda est diligentia, quæ si deest, & infans opprimitur incurritur irregularitas.

Dico 6. In omnium sententia qui dat operam rei illicitæ, & periculosæ homicidij aut mutilationis, si omissâ sufficienti diligentiâ sequatur mors &c. incurritur irregularitas. Vnde qui seruiens infirmo dat ei vetita à Medico, ex quo moritur aut mors acceleratur, fit irregularis. Secus si det non vetita à Medico, putans profutura. Nisi ita sit negligens, quòd cum posset aduertere an noceant, & non aduertit. Nam si ex hoc certum sit mortem secutam, fit irregularis. Quod si non sit certum non putet ex hoc mortem secutam. D. Anton. 3. p. t. 28. c. 2.

Dico 7. Qui dat operam rei illicitæ, periculosæ tamen homicidij aut mutilationis, si omissa sufficienti diligentiâ sequitur mors aut mutilatio, fit irregularis. S. Th. 2. 2. q. 64. a. 8.

Quod intelligitur nisi aliàs habeatur jus ad illam rem licitam, aut quia ex præcepto obligatio est ad illam, aut ex illa sequitur pia vtilitas seu justa necessitas. Vnde Medicus applicans medicinam per se curatiuam morbi & per accidens causativam obortûs, non fit irregularis. dela Cruz. Nâm in hoc & similibus mors non est intenta directè & ex intentione vt patet, nec indirectè, cùm non teneamur tunc vitare causam per accidens.

Aduerte vt in dictis casibus ob negligentiam incurratur irregularitas, requiritur negligentia mortalis vt docet Sotus & Bann. quia irregularitas est pœna durissima. Quare in dictis casibus ignorantia aut inaduertentia excusans negligentiam à mortali, excusat etiam irregularitate.

# DISTINCTIO XXVII.

## *De Irregularitate proveniente ex delicto.*

NOta. Hæc irregularitas est quædam pœna, quia præsupponit culpam, & quidem, cum sit sat gravis, mortalem. Provenit autem ex multiplici capite.

pite. Scilicet ex delicto causante infamiam, delicto inducente pœnitentiam publicam, ex iteratione baptismi, indebitâ susceptione Ordinum, exercitio Ordinum tempore censuræ, exercitio Ordinis qui non habetur, ex delicto hæresis, & tandem ex homicidio vel mutilatione iniusta de qua iám dist. 26. egimus. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

Dico 1. Qui scienter bis aut pluries baptismum recepit irregularis est, Item qui baptizatus ab hæretico, in adulta ætate secus in ætate infantili ante vsum rationis. Lezana cum Corneio excusat adultos baptizatos ab hereticis, si ex ignorantia aut necessitate hoc faciant.

Dico 2. Rebaptizans secundum communem sententiam, est irregularis. etsi ex ignorantia, culpabili tamen rebaptizet. quod etiam procedit de rebaptizato ex eadem ignorantia. Sed qui rebaptizat scienter sub cõditione tamen, peccat quidem mortaliter, sed non fit irregularis, quia talis in rei veritate non rebaptizat. cum apponat conditionem excludentem rebaptizationem, Idem dic, de rebaptizante ex metu sed non intendente rebaptizare.

Dico 3. Probabile est in mala Ordinum susceptione tantum in duobus casibus incurri irregularitatem: quia nullus alius casus exprimitur in jure. Hurt. apud Dian. Primò ergo incurrit irregularitatem qui ordinatur furtiuè, hoc est, qui non exâminatus, vel non admissus suscipit Ordines, vel alium loco sui facit examinari, & ipse suscipit Ordines. Secundò, si quis durante Matrimonio, etiam non consummato, præsumit sacros Ordines recipere.

Ex quo infertur. Ordinatus ab Episcopo, qui renunciauit Episcopatui quoad locum & dignitatem non fit irregularis. Nec ordinatus ab alio Episcopo sine dimissorijs. Non seruatis interstitijs. Per saltum. Extra tempora sine dispensatione. In irregularitate non obtentâ dispensatione. Nam in his casibus sola suspensio incurritur. Filluic. in Summa Dianæ. Suscipiens etiam Ordines ante Confirmationem non fit irregularis. Adverte non in omnibus supra dictis casibus incurri suspensionem V, l. 2. dist. 81. n. 11.

Dico 4. Non fit irregularis, qui celebrat coram excõmunicato, nec qui dat excõmunicato licentiã ce ebrãdi, nec astantes Missæ. quia non reperitur in jure.

Dico 5. Excommunicatus excommunicatione maiori ministrans in Ordine maiori fit irregularis. Dixi, *in Ordine maiori*, quia censuratus ministrans in Ordine minori non fit irregularis. Suspensus etiam aut interdictus violans suspensionem aut interdictum exercendo actum Ordinis maioris est irregularis. Idem dic de deposito. per suspensum intellige suspensum ab officio, & non à beneficio. An verò innodatus his censuris recipiendo Ordines fiat irregularis, affirmaui supra præcipuè de suspenso & excomm: sed etiam probabile oppositum conformiter ad conc: tertiam. Aduerte. Pluries excommunicatus &c. semel celebrando vnam tantùm incurrit irregularitatem, sicut qui in pluribus existens peccatis mortalibus semel celebrando vnum tantùm committit peccatum. E contra verò semel censuratus pluries celebrando plures incurrit irregulritates, proinde in dispensa-

spensa;

ſpenſatione earum debet numerum exprimere ſecundùm ſtylum Curiæ, vt notat Nauar.

Dico 6. Qui exercet ſolemniter actum Ordinis ſacri, quem non habet, eſt irregularis, v. g. canendo Epiſtolam cum manipulo abſq; Subdiaconatu, Euangelium cum ſtola abſq; Diaconatu, baptizando ſolemniter, audiendo Confeſſiones, Miſſam dicendo, aut alia Sacramenta conferendo abſq; Sacerdotio. Immo vt refert Dela Cruz, tales ſunt deponendi & nunquam ordinandi. Dixi actum Ordinis ſacri, nam Laicus exercēdo actus minorū Ordinum non fit irregularis, ſicut & Sacerdos non expoſitus exercēdo actum juriſdictionis abſoluendo à peccatis mortalibus, licet peccet grauiter & inualidè abſoluat, non tamen fit Irregularis.

Dico 7. Hæretici & Apoſtatæ qui in hæreſim exteriorem lapſi ſunt irregulares ex delicto hæreſis niſi hæc ſit occulta vt docet Laym: l. 1. t 5. c. 4 & alij. Dixi, vt docet Layman. nam non intendo contradicere ſententiæ probabili in 2. d. diff 2. conc. 9. An verò in noſtris partibus prædictorū filij ſint etiam irregulares, ſi crimen Parentum nunquam imitati, negant aliqui apud Gobat. tr. 8. n. 655. Quia in noſtris partibus hæreſis non inducit infamiam. certum eſt, ſi hæretici emendentur, Irregulares quidem manent, ſed non eorum filij. C. ſtatutum §. 2. de hæret. in 6. Præter dictas irregularitates recitat Lezana alias ex delicto prouenientes. *Prima* eſt propter Apoſtaſiam à Religione. *Secunda.* propter Apoſtaſiam à Clericatu. *Tertia.* contra excommunicatum, qui præcipit coram ſe celebrare. *Quarta.* propter egreſſum Religioſi extra clauſtrum ad audiēdas leges vel medicinam. *Quinta.* propter crimen Sodomiæ. *Sexta.* propter celebrationem in altari propria authoritate erecto. *Septima.* contra Sacerdotem qui Miſſam pro aliquo celebrat vt moriatur. *Octaua.* contra eum qui prætermiſſo ritu quem Eccleſia præcipit, corpus & ſanguinē conficit. *Nona.* contra eum, qui altaria denudat, ſeu lugubri ornamento veſtit, ſolùm ob animi ſui triſtitiam. *Decima.* contra Epiſcopum qui abutitur poteſtate ordinandi conferendo Ordines per ſaltum quando vult. *Vndecima.* contra Cardinalem indebitè in Papam electū, à paucioribus, quàm à duabus partib⁹. *Duodecima.* contra Clericum, qui in vita vel morte fauet raptoribus. *Decimatertia.* contra Sacerdotem, qui excommunicatum nominatim ſcienter admittit ad ſepulturam Eccleſiaſticam. *Decimaquarta.* propter ſacrilegium. *Decimaquinta.* contra concubantem cum moniali. *Decimaſexta.* contra Clericum periurum. *Decimaſeptima* contra habentem conſuetudinem patrandi aliquod peccatum mortale. *Decimaoctaua.* contra blaſphemum.

Subiungit tamen dictus autor nullam in dictis caſibus incurri irregularitatem. quia vel nullus textus adducitur, vel ſi adducitur, ſolùm is loquitur de aliqua alia cenſura vel depoſitione, non irregularitate. vel tandem ſi aliqua irregularitas in dictis caſibus incurritur, ea non eſt præcisè ratione delictorum, ſed infamiæ quando ipſa fuerint notoria.

Aduerte tamen quoad tertiam, quando excōmunicatus, authorizat ſuâ præſentia celebrationem Miſſæ, fit irregularis. & tradit cum comm: Lezana V. Irreg.

# DISTINCTIO XXVIII.

## *De dispensatione in irregularitate.*

OCcasione verborum Tridentini Sess. 24. cap. 6. scilicet, *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, dispensare.* Occasione inquam horum verborum sciendum quid sit occultum, publicum, notorium &c. Quare.

Nota 1. Notorium est, quod ita clarè & euidenter constat, vt nullo modo negari possit. Est duplex: scilicet notorium iuris, quod constat per iuridicam sententiam, vel per confessionem rei in iudicio, & notorium facti, quod est publicum euidentiâ facti, id est, ita se exhibens oculis magnæ partis alicuius communitatis, vt nulla tergiuersatione possit celari.

Nota 2. Ad notorium iuris non sufficit plenè per testes in iudicio probare, si reus crimen non confiteatur, vel judex de eo sententiam non proferat, nisi probationes sint ita claræ, vt nec coloratè impugnari valeant. Ad notorium facti in minori conuentu minor Personarum numerus requiritur V. dicta dist. 5. Debet autem notorium formaliter seu in ratione delicti esse notorium, & non solùm materialiter. Hinc licèt sit notorium aliquem celebrasse, si non est notorium celebrâsse in censura, non est censendus notoriè irregularis, re tamen ipsâ est irregularis.

Nota 3. Manifestum, publicum seu famosum, à notorio distinguuntur, manifestum dicitur illud quod facilè potest probari per sufficientes testes, licèt non per tot, vt dicatur notorium. Publicum seu famosum, quod famâ publicâ proclamatum. V. dicta in 1. d. 66 conc 7 notorium verò vt supra not. 1mo. Ex quò patet, cùm hæc distinguantur à notorio, licèt sit fama aliquem esse percussorem Clerici, si non sit notorium vt jus requirit, conuersans cum tali excommunicato non incurrit excommunicationem minorem Quando etiam in priuilegijs excipiuntur casus notorij potest dispensari, licet sint manifesti. Quia cum materia priuilegiorum sit fauorabilis, extendi debet, quantum proprietas verborum permittit.

Nota 4. Occultum multis modis accipitur, vt distinguitur à probabili Et est, quod etsi sit externè factum, tamen idoneis testibus nequit probari. Vt distinguitur à publico, & est, quod etsi possit probari, non tamen famâ proclamatum est. Vt distinguitur à notorio, & est, quod etsi probari possit & famâ proclamatum sit, non tamen ita clarum, vt aliquâ tergiuersatione celari non possit. Occultum ergo primo modo est vere occultum, & vi priuilegiorum absoluendi à casibus occultis venit. Item secundo modo occultum. Non tamen tertio modo occultum. cum tale sit publicum & famosum.

Not 5. Dicitur etiam occultum, quod licet alibi publicum, in loco tamen vbi id-

vbi dispensatur non est tale. Tunc autem in sacra Pœnitentiaria oppositum practicatur, quando probabiliter timetur in tali loco manifestatio. Quod si manifestatur, absolutio vel dispensatio bonâ fide data, solùm valet in foro interiori. Item delictum est occultum, licet delatum ad forum externum, si reus absoluitur, quamuis per falsos testes. Tandem delictum adhuc censetur occultum licet delatum ad forum contentiosum, non verò si jam deductum, siue reus puniatur, siue non puniatur.

Dico 1. Irregularitas, ex defectu corporis non tollitur per baptismum vel Professionem cum hoc nullo jure probari possit. Sed per causæ cessationem, vel per Prælati Regularis respectu suorum subditorum Professorum dispensationem, virtute priuilegiorum NN. superioribus concessorum, apud Lezanam Tomo 1. C. 18. n. 34. vbi homicidium voluntarium, mutilatio membrorum, & bigamia excipiũtur. Quæ tamen priuilegij vniuersalitas non juuat, si ex defectu corporis procedit graue scandalum. Possunt inquam NN. Prælati per priuilegia sic vniuersalia dispensare cum suis subditis Professis, & qui communicant in priuilegijs nobiscum, etsi tales defectus sint ex culpa & non occulti, v. g. si non habeatur oculus dexter vel sinister, vel, digitus, qui non sit pollex. Non obstante etiam hâc vniuersalitate priuilegiorũ non possunt dispensare cum hermaphroditis, licèt in eis præualeat sexus virilis.

Dico 2. Illegitimus factus Professus non eget nouà dispensatione ad Ordines suscipiendos. Nam per Professionem in Religione approbata tollitur irregularitas, quæ est ex defectu natalium, vt refert Lezana. Tomo. 1. c. 3. n. 2. non tamen hæc irregularitas tollitur ad suscipiendas dignitates Ecclesiasticas & prælaturas, vt colligit idem Lezana ex c. 1. de filijs præsby. loco cit.

Dico 3. Irregularitas ex defectu originis seu seruitutis non tollitur per baptizmum, quia in multis regionibus post baptismum adhuc manent serui. Nec Episcopus in hoc defectu dispensat, quia si dispensat, punitur. Nec Prælati Regulares cum suis subditis Professis, non obstantibus priuilegijs cum supradicta vniuersalitate, supposito, quod adhuc factâ Professione maneat seruitus. Lez. Tomo 3. V. Irreg. Dixi *Si facta Professione maneat.* nam per Professionem validam tollitur seruitus. cum liberetur à jurisdictione sui domini, seruatis tamen seruandis. V. Lezan. Tom: 1. quæstionũ Regulariũ. c. 24. n. 2. Ad hanc irregularitatẽ reducitur, quæ est ex defectu libertatis, quales sunt mariti, tutores judices, milites &c.

Dico 4. Irregularitas ex defectu ætatis non tollitur per baptismum vel Professionem. quia hoc nullo jure probari potest. Priuilegia autem quo ad hoc sunt abrogata per Trid. quòd si post Trid. cum eadem vniuersalitate concessa, per Clementem 8. ad terminos Tridentini sunt reducta. Quare Regulares ante legitimâm ætatẽ ordinati, sunt suspensi, quos si in sacris exerceant, fiunt irregulares.

Dico 5. Infamia facti & consequenter irregularitas ex illa contracta tollitur per vitæ emendationem publicam, nec est necessarium hanc probare per triennium. Hæc non potest tolli per potestatem aliquam. cùm non possit effici, vt qui

propter delictum malè audit, benè audiat, nisi subsecutâ satisfactione. Omnis tamen infamia facti tollitur per baptismum, quia baptismus est regeneratio, & retractio vitæ præteritæ, per quam tollitur omne peccatum, & omnis pœna pro ipso debita. Dixi. *infamia facti*, nam infamia juris ciuilis, saltem omnis, non tollitur per baptismum.

Dico 6. Cùm Episcopus possit dispensare in infamia juris canonici orta ex delictis, super quæ habet authoritatem. ideò Prælati Regulares id possunt jure communi, & jure speciali propter priuilegia cum superdicta extensione concessa, cum suis tamen subditis Professis nisi graue timeretur scandalum. Dixi. *juris Canonici*. quia de infamia juris ciuilis aliter discurrendum.

Aduerte huc reduci irregularitatem ex pœnitentia publica prouenientem, sed quia hæc non est in vsu, ideò nec irregularitas ex illa prouenieris.

Dico 7. In defectu animæ, qui est ex carentia vsûs rationis. Prælati Regularium cum suis subditis virtute priuilegiorum non dispensant, nec tollitur per baptismum sed per cessationem causæ. Idem dicendum de defectu scientiæ. Irregularitas etiam ex defectu fidei, quâ innodantur Neophiti non tollitur per baptismum, vel professionem. Prælati tamen Regularium cum suis subditis professis possunt in tali irregularitate dispensare. nam cùm in alijs irregularitatibus possint, exceptis, homicidij voluntarij, bigamiæ & mutilationis membrorum. nulla est ratio cur hæc eximatur ab illa generali concessione. Lezana V. Irregul

Dico 8. Non potest Prælatus Regularis cum suis subditis professis dispensare in bigamia etiam interpretatiua. quia hæc in priuilegijs semper intelligitur excipi. nec aliquod priuilegium Regularium illam exprimit. Vide Lez. V. Bigamus. Et licet diceretur in priuilegijs Regularium, ab omni irregularitate hæc non comprehenderetur. quia vt habetur in regula juris. *in generali concessione non veniunt ea, quæ speciali notâ sunt digna*. Potest tamen Prælatus Regularis cum suis subditis professis dispensare in bigamia similitudinaria. Quia in hac potest Episcopus. Quod autem potest Episcopus jure ordinario, potest etiam Prælatus Regularis cum suis subditis. Cum habeat jurisdictionem, quasi Episcopalem, vt probat Lez. Tom. 1. qq. Reg. Q. 18. n. 2.

Dico 9. Irregularitas ex defectu lenitatis, (ad quam reducitur ea quæ incurritur in bello justo) non tollitur per baptismum, cùm secundùm jus relatum à Lez. tomo. 3. v. Irreg. supponat baptizatos. Nec tollitur per Professionem, nec tollitur ab Episcopo, quia ei solùm competit dispensare in irregularitate ex delicto. An verò Regulares habentes priuilegia cum supra dicta vniuersalitate, cujus meminimus, & meminit Lez. tomo, 1 q. q. RR. c. 18. n. 34, & 40. possint in hac irregularitate dispensare probabile est, quia tale homicidium nomine voluntarij non venit. Ita Suarez Corneio Peirinis & N. Gand. apud Lez. Scias ante baptismum nulla est propriè irregularitas, sed defectus existens in homine ante baptismum, qui reddit illum irregularem post baptismum ex determinatione juris. Sic intellige dicta de effectu baptismi.

Dico 10.

Dico 10. In irregularitate ex mutilatione voluntaria orta, potest Episcopus dispensare, quando casus est occultus, eò quòd in Tridentino concedatur Episcopo dispensare in omnibus casibus ex delicto occulto prouenientibus, excipiendo irregularitatem ex homicidio voluntario quantumuis occulto ortam, mutilatio verò non est homicidium. Possunt etiam Prælati Regulares, qui cõmunicant in Priuilegijs cum Ordine N. ex Priuilegio Pij V. quod refert Lezan. tomo 1 cap. 18. n. 31. dispensare per se ipsos cum suis subditis in foro conscientiæ tantùm, quando casus fuerit occultus, non verò ex vi illius priuilegij, cuius sæpè meminimus, quia ibi irregularitas ex mutilatione membrorũ proueniens excipitur. Certum autem esse debet hanc irregularitatem non tolli per baptismũ, quia solùm à baptizatis contrahitur, nec per Professionem, quia nullum fundamentum.

Quomodo sonat præfatum Priuilegium à Pio V. Ordini N. concessum? ℟. Sic. *Priori Conuentuali & superioribus Prælatis ( conceditur ) vt ipsi per seipsos idem omnino possint in fratres quod possunt Episcopi in Clericos & laicos sibi subditos, tam quoad absoluendi quam dispensandi huiusmodi, quàm alias quascunq; facultates,*

Aduerte. Licet secundùm aliquos DD. Episcopi possint ab hæresi occulta & alijs casibus occultis Bullæ Cœnæ Domini, secundùm concessionem Tridentini absoluere, hoc tamen non possunt Prælati Regulares respectu suorum subditorum. Tum quia hæc facultas reuocatur singulis annis per Bullam Cœnæ Domini. Et specialiter probat Lezana hoc non competere Prælatis Regularibus loco cit. n. 38. referens declarationem Cardinalium Tum quia id quod concessit Tridentinum Episcopis in casus occultos Bullæ Cœnæ Domini reuocatum probat Lezan. per Bullam Cænæ Domini tempore Vrbani Octaui editam.

Dico 11. Irregularitas ex homicidio seu mutilatione casuali culpabili, & cooperatione ad eam dispensatur ab Episcopo quando casus est occultus, & Prælato Regulari habente priuilegia cum supradicta latitudine, cum suis subditis professis, & si casus sit publicus, vt docet Vecchius in summa Dianæ V. Prælatus Regularis, idem dic conclus. duodecimâ, tertiadecimâ, quartadecimâ, & duabus sequentib9, non autem tollitur per baptismũ. Quia irregularitas ex delicto proueniens non afficit nisi baptizatos. vel per professionẽ, quia nullum huius fundamentum.

Dico 12. Quando in defensione exceditur modus non censetur homicidium voluntarium sed casuale, proinde in casu occulto dispensat Episcopus, & Prælatus Regularis cum suis subditis professis habendo priuilegia cum illa amplitudine & vniuersalitate. non autem tollitur per baptismum vel professionem fundamento superioris conclusionis.

Dico 13 Irregularitas, quam rebaptizans & rebaptizatus incurrunt, tollitur ab Episcopo in casu occulto, ex Trid Sess. 24. c. 6. Item à Prælatis Regularibus, respectu suorum subditorum professorum habentibus Priuilegia cum sæpè dicta vniuersalitate. non autem per baptismum, quia eum supponit nec per professionem, quia nullum huius fundamentum.

Dico 14 Irregularitas ex indebita Ordinum susceptione tollitur per ingres-

 sum,

ſum, & condignam pœnitentiam ibiq; laudabilem vitam. item à Prælatis Regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum profeſſorum virtute priuilegiorum ſuperiùs dictorum. non tollitur autem per baptiſmum, quia eum ſupponit.

Dico 15. Irregularitas contracta ob exercitium Ordinum tempore cenſuræ, non tollitur per baptiſmum, quia hunc ſupponit. nec per profeſſionem, quia nullum fundamentum. Sed vel ab Epiſcopo, ſi caſus occultus, vel à Prælato Regulari cum ſuis ſubditis profeſſis ſecundùm dictam priuilegiorũ extenſionem.

Dico 16. Irregularitas contracta ob exercitium Ordinum, qui non habētur, tollitur, vt ſupra, in præcedenti conc. Adde poſſe Epiſcopum ſtando in jure communi & ſecluſo priuilegio Tridentini, diſpenſare cum Clerico hoc delictum committente, vt miniſtret in Ordinibus ſuſceptis, non verò vt aſcendat alios, vt probat Lezana.

Dico 17. In irregularitate, quam incurrunt Hæretici & Apoſtatæ diſpenſat Epiſcopus in caſu occulto attenta mente Tridentini. Adde, poſſe Epiſcopum diſpenſare in caſu publico cum prædictis quoad vſum Ordinum jam ſuſceptorum, quia textus id permittunt. refert Lezana. Item diſpenſant Superiores Regulares cum ſuis ſubditis profeſſis, ſaltem quando caſus eſt occultus, vigore priuilegiorũ vt ſupra. Supponendum autem hanc irregularitatem etiam in caſu occulto non tolli per profeſſionem vel per baptiſmum.

Dico 18. Irregularitas quam contrahunt Hæreticorum & Apoſtatarum filij, non tollitur ab Epiſcopo ſpectato jure communi, quia non eſt ex delicto, ſed ex indigentia. Tolet. putat eſſe ex delicto, & ſic tollitur ab Epiſcopo, quando caſus eſt occultus, ſpectatâ mente Tridentini. Item à Prælato Regulari, reſpectu ſuorum ſubditorum profeſſorum, attendendo priuilegia vt ſupra, ſaltem ſi caſus occultus. vide diſtinctionis præcedentis ſecundam partem conc: ſeptimæ.

LIBER

# LIBER IV.

## De obligationibus & peccatis variorum statuum.

## DISTINCTIO I.

### Præmittitur notitia peccati.

PEccatum à Divo Augustino sic describitur. *Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum, contra legem æternam.* Et quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoq; esse, non dictum, quod secundùm DEI legem dici debebat, & non factum, quod fieri oportebat: in corde quoq; omissum, quod desiderari amariq; debebat. Vtrobiq; enim est deuiatio à statuto legis diuinæ, quæ ab æterno existit in DEO, estq; *exemplar & regula agendorũ per eos qui subduntur gubernationi eius.*

Dividitur primò, in personale & originale. Personale est, *quod propriâ peccantis voluntate committitur*, Orginale, quod etiam Naturæ dicitur, est id *quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est cõmissum.*

Dividitur secundò, in actuale & habituale, Actuale est *actus malus & difformis regulis morum* habituale *consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur, ex peccato actuali, & in ea remanet donec per pœnitentiam deleatur.*

Dividitur tertiò in mortale & veniale. Illud *infert mortem animæ, eam priuando gratiâ & charitate, & auertendo ab vltimo fine.* Hoc verò *nec gratiâ nec charitate priuat, sed eius tantùm feruorem minuit, nec auertit ab vltimo fine, sed ab eius consecutione retardat.*

Dividitur quartò in commissionis & omissionis. Peccatum commissionis *consistit in productione alicuius actûs mali, & difformis regulis morum.* Omissionis verò est *carentia seu priuatio alicuius actûs debiti, & lege præscripti.* Primum pugnat cum præcepto negatiuo, ponendo actum, qui jubetur non poni. Secundũ pugnat cum præcepto affirmatiuo, negligendo actum qui præcipitur.

Dividitur quintò in carnale & spirituale. Carnale est *quod perficitur delectatione carnali*, v. g, gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummantur. Spirituale verò *perficitur delectatione spirituali*, vt superbia, inuidia & similia, quæ in sola apprehensione alicuius rei concupitæ vel ad placitum habitæ, consummantur. Carnale plus habet de conuersione quàm de auersione. Spirituale è contra plùs de auersione quàm de conuersione.

Dividitur sextò, in peccatum quod est contra DEVM, proximum, & seipsum. *Quando homo detrahit DEO amorem & reuerentiam debitam*, dicitur peccare in DEVM, vt sacrilegus, hæreticus, blasphemus. *Quando homo suas passiones ra-*

*nes ratione non regulat*, peccat in seipsum, vt auarus, gulosus, luxuriosus. *Quando homo non seruat proximo jus debitum, vel offendit humanam societatem, cui naturaliter alligatur*, tunc peccat contra proximum, vt fures, homicidæ, adulteri &c.

Diuiditur septimò, in peccatum cordis oris, & operis. Quæ diuisio dupliciter intelligi potest. Primò, vt per peccatum cordis illud accipiatur, *quod interius consummatur*, vt hæresis. Per peccatum oris illud, *quod locutione perficitur*, vt mendacium. Per peccatum operis illud, *quod opere completur*, vt adulterium & homicidium. Secundò hæc diuisio intelligi potest, vt sit non tam in diuersa peccata, quam in diuersos gradus eiusdem peccati. Iracundus enim v. g. ex hoc quòd appetat vindictam, primo perturbatur in corde, secundò in verba contumeliosa prorumpit, tertiò procedit ad facta iniuriosa. Idem patet in luxuria & quolibet alio peccato. in quo est primò conceptus cordis, scilicet cogitatio. deinde est manifestatio, & locutio. Vltimò est completio externa. Octauò diuiditur peccatum, in peccatum factum ex infirmitate seu passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate seu passione est, *quod oritur ex aliqua graui tentatione, & motione appetitûs sensitiui* trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est, *quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili*. Peccatum ex malitia est, *quod plena libertate & voluntate committitur. nullâ passione incitante, & nullâ ignorantiâ excusante*. Primum peccatum dicitur esse contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritus Sancti, cui appropriatur bonitas.

Tandem diuiditur peccatum in proprium & alienum. Illud est *quod ab ipso peccante committitur*. Hoc verò *licet ab alio committatur nobis tamen imputatur*. Et hoc multipliciter. Scilicet ratione præcepti, consilij, suasionis, adulationis, protectionis, & propter defectum correctionis.

Descendendo ad magis particularia diuiditur peccatum in septem capitalia, sic dicta quia ab his alia oriuntur. Sunt autem superbia, auaritia, luxuria, inuidia, gula, ira, acedia. Superbia est *appetitus inordinatus celsitudinis*. Auaritia est *inordinatus appetitus habendi*. Luxuria est *inordinatus appetitus venereorum*. Inuidia est *tristitia de bono alieno*. Gula est *inordinatus appetitus cibi & potûs*. Ira est *inordinatus appetitûs vindictæ*. Acedia est *tristitia de bono spirituali vt ad ipsum hominem spectat*.

Aduerte iram vulgariter sumi pro quadam perturbatione animi, cum actuali impatientia. Item differre ab odio. Iratus enim non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel alijs nocuit, vt vindicta sit quasi quædam recompensatio Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè, eo tantùm fine vt alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel eius persona sit odiosa, nobisq; displiceat. Pro hac displicentia frequētissimè sed non ita propriè, sumitur odium.

Item, alia sunt contra Spiritum S. Sunt autem. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Inuidentia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

nario. Desperatio est *quando quis abijcit spem de sui emendatione, peccatorum remissione, gratiæ & gloriæ consecutione.* Potest autem aliquando coniungi cum hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltim corde tale judicium, quod DEVS non possit sibi parcere, aut non parcet, si se debito modo dispofuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam, & postea gloriam reuera est contra fidem. Absque heresi verò, si quis secum ita deliberaret. Ego nunquã me disponã, & ideo nunquã mihi DEVS parcet ac proinde damn bor.

Præsumptio est *quidam inordinatus conatus spei, quâ expectat quis, per virtutem & misericordiam DEI id, quòd secundùm legem eius ordinariã non est possibile,* v. g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia, gloriam sine meritis proprijs aut solis viribus suis, absq; DEI gratia. & potest coniungi cum hœresi, si quis ita crederet, & absq; heresi, si ita quidem non judicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem ac si posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis, seclusâ DEI, gratiâ, obtineri.

Impugnatio agnitæ veritatis tunc est, *quando quis post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.*

Inuidentia fraternæ gratiæ est, *dum quis tristatur ex hoc quod gratiâ DEI crescat in mundo.* Hinc si quis videns fratrem suum in DEI seruitio proficere, peccatores pœnitentiam agere &c. doleret super hoc, peccaret contra Spiritum Sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato vsq; ad mortem, sed *importat propositum non pœnitendi.* Sumitur hæc explicatio ex Sancto Thoma apud Getium in Thesauro Animæ. V. Impœnitentia.

Obstinatio est *firmum propositum inhærendi peccato propter aliquam delectationem quàmuis breuem.* Hæc peccata dicuntur irremissibilia non quòd nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & raro dimittuntur, eo quòd habeant in se repugnantiam ad remissionem, & DEI dona, quæ contemni videntur.

Item alia sunt in cælum clamantia sc: homicidium voluntarium. hoc est directè intentum & factum. Sodomia, Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

Nomine pauperis intelligitur non tantùm miserabilis persona, vt est aduena vidua, pupillus, subditus, seruus, sed etiam quicunq; est inferioris conditionis respectu excellentioris. Nomine verò oppressionis intelligitur quæcunq; afflictio. Dicuntur in cœlum clamare, quia ob sui grauitatem velocem petunt vltionem.

Q. 1. Quæ concurrunt ad peccatum mortale? ℞. hæc 1. grauitas ex parte obiecti. 2. perfecta aduertentia ex parte intellectûs. 3. plenus consensus ex parte voluntatis. Hæc grauitas ex parte obiecti colligitur ex notabili contrarietate cum charitate DEI vel proximi. Alia autem est grauitas obiecti peccami nosi ex se & sua natura, alia ex graui prohibitione, vt fuit in pomo primis parentibus prohibito.

Q. 2. Peccatum mortale quot modis transit in veniale? ℞. 3. 1. ratione imperfectæ deliberationis. nimirum quando ratio adeo tenuem habet considera-

 tionem

tionem, vt non plenè aduertat malitiam obiecti. sicut fit in non plenè excitatis à somno. 2. ratione imperfecti cõnsensus. Sed hæc imperfectio consensus prouenit ex imperfecta deliberatione præcedenti. 3. ratione paruitatis materiæ vt furari solidum.

Q. 3. Peccatum veniale quot modis transit in mortale? ℟. 5. 1. Si quis veniale cum ea animi præparatione committat, vt si sciret illud esse mortale, nihilominus committeret. 2. Si quis veniale eo fine committat vt aliquem in peccatum mortale inducat 3. Si in veniali intendat contemptum legis diuinæ vel legislatoris. 4. Quando ex veniali sequitur graue nocumentum siue corporis siue animæ. 5. Si quis committendo veniale, dubitat an sit mortale.

Q. 4. Quæ sunt quæ hominem excusant à peccato mortali, vel ab omni? ℟. hæc. 1. Impotentia. 2. Subreptio, hoc est inconsideratio aut indeliberatio, cum quis non aduertit quid cogitet vel quid agat. 3. Defectus pleni judicij. 4. Paruitas materiæ. 5 Iusta causa. 6. Magna & quasi extrema necessitas. 7. Dispensatio. 8. Ignorantia inuincibilis.

Aduerte circa necessitatem, si hæc sit tantum grauis non excusat à peccato furti. & propterea Innoc XI. sequentem propositionem in ordine. 36. damnat, *Permissum est furari non solùm in extrema necessitate, sed etiam in graui.*

# DISTINCTIO II.

## *De obligatione & peccatis Nouitiorum.*

NOtá. Nouitius dicitur ille *qui habitu religionis suscepto nõdum aliquâ professione adstrictus, experitur religionis austeritatem.* Et licèt ante annos pubertatis possit aliquis habitum suscipere, vel à parentibus offerri, non tamen est propriè Nouitius, nisi compleuerit, masculus annos 14. & fœmina 12.

Dico 1. Peccat mortaliter, qui in examine interrogatus negat necessaria ad validitatem professionis. Insuper tenetur ad restitutionem expensarum, quas monasterium in eo sustentando consumpsit.

Dico 2. Peccat mortaliter, qui negat interrogata pertinentia ad magnam vtilitatem Religionis. Quia fallit in re graui, de qua interrogatur juridicè, & quam detegere ex justitia obligatur. v. g. si taceat morbum gallicum. nisi in aliquo Ordine esset statutum, quo annularetur professio, tunc in tali casu, etiam taceretur aliquid pertinens ad valorem professionis, vt in Ordine N. in Cap. Generalissimo Romæ 1644. celebrato, ordinatione 7mâ. ordinatum.

Dico 3. Si commisso homicidio fugiat aliquis ad monasterium ne comprehendatur, & habitum recipat, tandem profiteatur, professio est nulla, & poterunt judices sæculares contra eum procedere tanquàm contra verè sæcularem, vt declarauit SIXTVS V. Anno 1588 die 16. Nouemb. Sed constitutionem Sixti, quoad professionem criminosorum reuocauit Clemens VIII. vt habet Laynensis to. 1. p. 2. tr. 3. q. 28. vnde l. c. q. 10. docet præfatum & similes, valide profiteri.

Dico 4.

Dico 4. Peccat mortaliter, qui ante solutionem debitorum Religionem ingreditur, professio tamen valida juxta decretum Clementis & secundum jura antiqua, ait Layn. l. c. q. 13 Si tamen habet vnde facile soluat & amore DEI correptus statim vult migrare ad Religionem, cautionéq; creditoribus dat, qua facili negotio suum recuperabunt, non peccant ante solutionem ingrediendo. Hoc colligitur ex verbis Sixti V. Ibi *ingenti are alieno supra vires suarum facultatum grauatos*. Dicendum etiam ex S. Thoma 22. q. 189 a. 6. si nulla spes pinguioris fortunæ vnde debita soluere valeat ab ingressu Religionis non impeditur.

Dico 5. Quando vnus coniugum potest facere perpetuum diuortium, & petens Religionem rogatur ab examinatoribus, an sit coniugatus? dicitq; negatiuè vt faciliùs admittatur, non peccat mortaliter. Ita Fernandes P. 4. C. 13 §. 1. cum Roderico & Nau. Quia ad talem effectum non est coniugatus.

Dico 6. annus probationis debet esse integer computando à die ad diem. Non tam debet esse integer mathematice à puncto ad punctum, sed potest minui aliquot horis. Quia de minimis non curat Prætor, & quod parùm distat, nihil distare videtur. Et hoc secundùm Henriquez & alios. Quòd si annus sit bissextilis, & habitum quis suscepit die 24 Februarij, vtrumq; 24. diem, qui duplex est in anno bissextili, expectandum esse. Quia in jure computatur pro vno, vt refert Summa Dianæ V Professio Item debet esse continuus. Et quidem vt refertur in declarationibus Constitutionum O.N. d. 1. c. 13. ex decisione Romanæ Rotæ interrumpitur per spatium vnius noctis vel vnius diei. Nec obstat textus Cōstitutionis de Nouitijs c. 14. qui alias obseruabatur ante Tridentinum. Non interrumpitur tamen, si Nouitius cum licentia Prælati & cum habitu ex causa rationabili extra monasterium per aliquot tempus maneat. Quia adhuc est sub obedientia. Non interrumpitur etiam, si Nouitius sit in infirmaria per totum annum. Ita Samuel de Lub. V. Professio cùm Rodriquecz quia sufficit experiri austeritates in generali. Non interrumpitur etiam, si v. g. tempore pestis continuetur annus probationis, extra monasterium quamuis per maiorem partem anni. Immò quamuis per totum annum, vt colligo ex Samuele de Lub V. Nouitius & praxis id suadet.

Dico 7. Nouitij puri non obligantur ad præcepta regulæ, sed ad probandum, vnde validè confiteri possunt sine licentia Superiorum suorum, Confessario sæculari approbato ab Episcopo, & ab eo absolui a casibus in Religione reseruatis. Quia non sunt Religiosi ad onera, sed solum ad fauorabilia. Ita Fernandez p. 3. cap 9. § 8. & Gabriel a S. Vicentio. V. Nouitius. Ex hoc intellige eosdem non obligari ad horas Canonicas.

Dico 8 Nouitiorum Prælatus est velut ipsorum Ordinarius, sed in fauorabilibus tantum, hinc potest cum eis dispensare, non verò excommunicare, Gab. à S. V. in Summa Mor. V. Nouitius.

Dico 9. Qui vouit Religionem in communi, & suscepto habitu non admittitur ad professionem in vna, debet ire ad aliam, ait Sam. à Lub, sed in hoc spe-

ctanda intentio Nouitij. vide dicta. lib. 1. dist. 14. Conc. 11.

Dico 10. Cùm nostris temporibus omnes Religiosorum Ordines Romani Pontificis, beneficio ab Episcoporum, quibus jure communi olim erant subiecti, potestate eximantur, efficitur vt Nouitius delinquens à monasterij Præfecto possit puniri, & non ab Episcopo Sam, de Lub. l. c. An verò possit puniri perpetuo carcere, si in professo delictum hoc merebatur? dicendum negatiuè. Quia Nouitius non est impediendus, quin redeat ad sæculum. Potest tamen ad tempus damnari, & hoc, si ipse velit, & non aliter.

Dico 11. Nouitij non possunt validè disponere de bonis ad illos pertinentibus, nisi cum licentia Episcopi vel eius Vicarij & intra duos menses proximos ante professionem. Nec talis dispositio habet valorem, licet juramento firmetur, nisi secutâ professione, ita Trid. Sess. 25. de Reg. c. 16. In qua decisione soli actu Nouitij comprehenduntur, non verò illi qui Nouitij esse volunt, & intuitu Religionis bonis suis renuntiant. Quia decisio solùm est de Regularibus, vt constat ex titulo. Secundò, quia ita declarauit sacra Congregatio, vt refert Lezana. t. 1. qq. Reg. c. 24. Possunt tamen Nouitij non obstante hoc decreto Concilij Tridētini, & sine conditionibus ab ipso præscriptis facere testamentum, codicillum, & quamcunq; aliam voluntatem vltimam, ex causa mortis, seu quemcunq; alium contractum reuocabilem. Ita Nau. & Azor, quos citat & sequitur Lezana l. c. Possunt etiam Nouitij facere aliquas donationes & eleëmosynas parui momenti. Lezan. cum aliis l. c. quia intentum Conc. solum est ne Nouitius discedere impediatur, quod esset si totam vel maiorem partem suæ substantiæ alius possideret.

Dic. 12. Parentibus in extrema & graui necessitate existentibus non potest filius ingredi Religionem, supposito quòd filius possit subuenire, & non sit alius. Et hoc subsistit, etiam si votum ingrediendi fecisset. In duobus tamen casibus, non obstante Parentum necessitate licitum est filio ingredi Religionem. 1. Quando filius à Patre ad malum inducitur. 2. Quando filius non potest extra Religionem esse sine periculo peccandi mortaliter. Quod intelligi debet, non de quocunq; periculo: hoc enim semper manet in sæculo, sed de periculo extraordinario & occasione proxima peccandi, quam vitare non potest nisi Religionem ingrediatur. Quod si jam fecit professionem & Parentes extremè egent, tenetur petitâ licentiâ egredi è monasterio, si non potest aliter subuenire Parentibus. Caiet. & Nauar. apud dela Cruz supra 4. præc. Idem judico si necessitas sit tantum grauis. Dixi, *in extrema & graui necessitate existentibus.* Nam communis & leuis Parentum necessitas non est impedimentum filio ad ingressum Religionis, vt docet Makouius trac. 2. Supra Decalogū disp. 3. 9. 3. a. 1. ex S. Tho. Sed quid sentis de fratre v. g. voto Religionis obstricto? ℞. Idem ferè quod de filio respectu Patris.

Dico 13. Si monasterium præmittitur paupertie, licitum est aliquid recipere à Nouitio, pro congrua illius sustentatione. Quia hoc non est aliquid spirituale vendere, sed monasterio vt commodiùs possit alere Nouitium prouidere. Sam. de Lub. V. Nou. ex S. Tho. Et addit, peccare præsidentes monasteriorum puel-

larum

larum, quæ quantò ditiora habent monasteria, tantò maiores exigunt dotes.

Dico 14. Potest Nouitio beneficium sæculare conferri Quia adhuc est sui juris Sed regularis beneficij non est capax. Cum id jure prohibeatur. Azor. tractatu 1. lect. 12. cap 3 quest. 1.

Dico 15. Nouitius retrocedens non reincidit in excommunicationem ob percussionem Clerici, à quo tempore Nouitiatûs absolutus, vt patet ex Sum. Dia. V. Nou Et idem de casibus Episcopo reseruatis, ante ingressum commissis, & in Religione (vbi, vt innuit dela C. l 1, de statu Relig C 6. d 10. cessant esse reseruati, & benè) absolutis. Quia absolutio data simpliciter, non debet explicari, quòd sit data ad reincidentiã De hac, tempore Nouitiatûs, à censuris, irregul & reseruatis absolutione V citatos in Sum. Dia. l. c. & apud Lez. tract. 1. qq. Reg Cap. 14

Quæritur. Qui Nouitium vi, fraude, aut dolo à Religione extrahit ad quid tenetur? ℟. Non tenetur Religionem ingredi. Fernandez p. 1. c 13. §. 1. & quidem à fortiori cùm id de auocatione Professi teneat & refert Aragonium & Toletum. Quia vota Religionis debent esse maximè libera. Tenetur tamen saltem ex quadam æquitate alium substituere, si commode potest Bonac. to. 2 de restit. in particulari. disp. 2. quest. 1. punc. vnico. cum alijs. Dixi, vi &c. Nam si hæc abest quàmuis mala intentione faciat, ad nihil tenetur Bonac. l. c. quia contra justitiam non peccat. Idem docet dela Cruz. supra 7. Præc q. 7, a 2 Quàmuis autem vi aut fraude auocans Nouitium non teneatur ingredi &c. tenetur tamen aliâ viâ satisfacere. v. g. suadere Nouitio reuersum, restituere famam Religioni per detractationem ablatam, & etiam bona, quæ Religio percepisset. l. c.

Dices, S Raymundum ob auocatum à Religione Nouitium, Religionem intrâsse. ℟ Si sic quoad motiuum, (oppositum enim probabilius putat Maluenda in annalibus O N. de anno 1 2 2 2. fol mihi 408. secutus F. Penna) id fecit non ex obligatione, sed ex perfectionis instinctu, vt docet M. Soto & alij, apud Maluendam. V. dicta in 3 d 11. de excommunicationibus extra B. C. D. reseruatis, excommunicatione 37. & de non reseruatis, excomm 36.

# DISTINCTIO III.

## *De obligatione Religiosi ad perfectionem.*

Nota ex Rndiss. D Seruatio de Lairuelz, in Catechismo Nouitiorum. tom. 1. lect 16. docum. 2 summam perfectionis Christianæ in his consistere. 1. in fuga omnium, quæ perfectionem impedire vel retardare possunt, quales sunt passiones inordinatæ, & affectiones ad res huius sæculi 2. in serio omnium virtutum exercitio. Tandem in ipsa diuini amoris affectione, quâ DEO copulamur.

Dico 1. Religiosus ex vi suæ professionis tenetur tendere ad perfectionem. Non tamen tenetur ex vi suæ professionis esse perfectus in facto esse. Quia

 status,

status Religionis non est status perfectionis acquisitæ, qualis est status Episcoporum, sed acquirendæ. Quare non tenetur Religiosus habere passiones domitas, sed sufficit ad eas domandas conari.

Dico 2. Non tenetur Religiosus tendere ad perfectionem per omnia opera consiliorum, sed per illa tantùm, quæ sunt secundùm Regulam sui Ordinis, & Constitutiones. Quia solùm ad hæc se obligauit. Solet tamen doceri Religiosum peccare grauiter si intendat non facere alia bona, quam quæ Regula & Constitutiones præcipiunt. Quia hoc est ponere obicem gratiæ Spiritûs Sancti.

Ex hoc non sequitur: Religiosum teneri sibi persuadere, se facere profectū quotidie in perfectione. Quia hoc pugnat cum humilitate, per quam debet judicare oppositum.

Hæc perfectio Christiana, quam profitentur Religiosi, consistit principaliter in actibus charitatis erga DEVM & proximos.

Dico 3. Obligatio Religiosi tendendi ad perfectionem est sub peccato mortali. Quia est in re grauissima quam vouit, & in qua consistit substantia statûs Religiosi. Hæc tamen obligatio non est distincta ab obligatione, seruandi Vota & Constitutiones, Alias Religiosus transgrediens votum dupliciter peccaret. 1. contra votum. 2. contra perfectionem ad quam tenetur

Dico 4. Peccat mortaliter Religiosus contra præceptum procurandi perfectionem. 1. quando contemnit ea quibus venitur ad perfectionem. 2. quando transgreditur Regulam, etiamsi ad nullum peccatū obliget, eo fine, vt impediat perfectionē. 3 quando firmiter statuit nullo modo curare de perfectione sui statûs. 4. quando suo exemplo alios inducit ad deprauatā vitam vel relaxationē Regulæ.

Quæritur. Quando Religiosus censetur contemnere perfectionem sui statûs? ℞. tunc. Quando transgreditur leges eo animo, vt se non subiiciat illis, aut Superioribus præcipientibus. Vnde contemptus duo includit, & transgressionem præcepti, & intentionem, se non subijciendi præcepto vel superioribus

Dico 5. Praua consuetudo non seruandi Constitutiones, quæ non obligant ad culpam, vel solùm ad venialem, non facit ex se quòd transgressio sit peccatum mortale. Quia actus replicati sunt eiusdem speciei, ac proinde eiusdem malitiæ. Si ergo prima transgressio Constitutionis Religiosæ fuit tantùm peccatum veniale, etiamsi millies replicetur, non fiet mortalis. Lez tom. 1. QQ. Reg c. 8. ex S. Th. & Caiet. Potest tamen talis consuetudo ex alio capite fieri mortalis. In quantùm sic operans est valde perniciosus Religioni, & suo prauo exemplo alios ad relaxationem inducit.

Dico 6. Religiosorum peccata grauiora peccatis sæcularium, ceteris paribus 1. Quia Religiosus maiorem tenetur habere aduertentiam ad non peccandum, & placendum DEO. 2. Propter maiorem ingratitudinem. maiora enim habet à DEO beneficia.

Dico 7. Præter obligationem tendendi ad perfectionem omnibus Religiosis communem, tenentur specialiter Mendicantes, ex precepto charitatis saluti proximo-

ximorum subuenire, sc. confessionibus, prædicationibus, lectionibus &c. Quia finis horum, est salus animarum. Et propterea sunt coadiutores Episcoporum, quorum hoc munus. Ex Conc. Rothomagensi apud Burchardum l. 1. C. 88.

# DISTINCTIO IV.

## De obligatione trium votorum in communi, seu Professione.

Nota. Professio *significat consensum hominis promittentis obedientiam Superiori in approbata Religione.* Duplex est, nimirum tacita, *quando Nouitius defert habitum Professorum eiusdem coloris & formæ, vltra annum probationi debitum.* Expressa, *quando Nouitius facit, tria vota essentialia, in manu illius, cuius est Religioni incorporare* Sam. de Lub. V Prof quoad vtramq; partem.

Dico 1. Quando Nouitius est tacitè professus, potest compelli per Superiorem, vt faciat professionem expressam. E contra Nouitius tacitè professus potest instare, vt monasterium compellatur eum recipere ad professionem expressam. Nam ex professione tacita oritur hæc mutua obligatio. Sam. V. Nouiti cum Graff. Oritur etiam ex professine tacita impedimentum dirimens Matrimonium. Sam. l. c. ex Armilla.

Dico 2. Professio facta ante annum sextum decimum est nulla, Trid. Sess. 23 c. 15. in qua ætate debet includi dies super additus anni bissextilis. Quia anni computandi secundùm ritum Ecclesiæ.

Dico 3. Licèt inualidè profiteatur Nouitius infra annum probationis. valide tamen profitetur multo post, Nam licèt Trid dicat: Nouitium post annum probationis. vel ad profitendum admitti, vel dimitti debere, non proinde annullat professionem postea factam, nec circumstantiam illam temporis requirit vt formam. Sum. Dia. V. Professio cum Palao.

Dico 4. Professio facta ab excommunicato valet. Fillincius. quem sequitur Lez. to. 1. QQ. Reg. c. 1. Quia per excõmunicationem non tollitur facultas faciendi contractus cum DEO, qualis est professio: Professio etiam facta per Simoniam valet. Quia licet potuerit per Ecclesiam irritari, non tamen irritatur.

Dico 5. Si hermaphroditus, in quo vterq; sexus æqualis est profiteatur, siue inter uiros, siue inter fœminas non valet professio. Quia respectu virorum est fœmina, respectu fœminarum est vir. Henriquez, & Sanchez apud Lez l. c.

Dico 6. Professio serui sine licentia domini est inualida. Quia non est sui juris. Si tamen ingrediatur & à domino id sciente, intra triennium non repetatur, nequit transacto triennio repeti. Ratio legis sic disponentis est, quia censetur dominus tacitè consensisse. Vnde professio erit valida transacto tali triennio, non verò antea. Censeo tamen professionem currere quoad antiquitatem & alia jura Religionis à die professionis sic bona fide factæ.

Dico 7. Interrogatus, an habeat v. g. lepram & occultans, vâlide profitetur. Quia hæc infirmitas non est contra essentialia Religionis. Et hoc currit de jure

jure cõmuni, nam de jure speciali Ordinis nostri aliter dicendũ V. dist. 2. conc. 2.

Dico 8. Professio facta sub conditione (quæ validè apponitur) licet obligationem suspendat, adueniente conditione absq; alio consensu est valida. Quia ille consensus conditionatus transit in absolutum, ergo si non retractetur sufficiet ad professionem. Professio autem facta sub conditione contraria substantiæ Religionis v. g. habendi proprium est nulla.

Dico 9. Quando professio est inualida propter defectum ætatis, aut anni Nouitiatûs, neq; vt votum simplex obligat. Lez cum Caiet. & Soto. Quia Trid. Sess. 25. c. 15. ait. *Nullam inducat obligationem ad alicuius Regulæ vel Religionis vel Ordinis obseruationem, vel alios quoscunq; effectus.* Idem dicendùm de eo, qui sic profitens inualidè, expresse voluit tantum obligari ad illa vota in Religione. Qùia eo ipso declarauit se nolle obligari ad ea vt vota simplicia. In câsû autem in quo professio est nulla ex defectu acceptantis illam, v. g. propter seruitutem eius qui profitetur. Propter sexum sibi confictum, & similes causas, tunc talis professio habet vim voti simplicis. Ratio sumitur ex regula juris, c. vnico: de desponsatione impuberum in 6. nempè quando actus non valet eo modo quo fit, valet eo modo quo fieri potest. Ac proinde cùm talis Professio non valeat vt professio, valebit saltim vt simplex promissio. Nau. & Azor apud Lez.

Dico 10. Professio facta per Procuratorem, valet. Item facta ab absente. Tandem facta ab eo,, qui fecit votum ingrediendi strictiorem, & professus in laxiori. Quia promissio strictioris Religionis, est commutata in solemnem professionem laxioris Ordinis.

Dico 11. Quando vnus coniugum dedit licentiam alteri Religionem ingrediendi: potest illum ante professionem reuocare. alias professio nulla defectu consensûs. Sicut ille, qui ingressus est, potest liberè ante professionem ad Matrimonium redire.

Dico 12 Religiosi facti Episcopi &c obligantur ad tria vota. Quia sunt veri Religiosi. Soli tamen Papæ subiecti. qui est Generalissimus omnium Regularium.

Dico 13. Eiecti è Religione tenentur ad tria vota substantialia Quia sunt verè Religiosi, ut declarasse ait S. Congregationem Lez. tom. 1. qq. Reg. C. 23. & aliàs de nouo recepti non solent probare.

# DISTINCTIO V.

## *De reclamantibus post Professionem.*

Dico 1. Post Concilium Tridentinum quinq; anni determinantur Religiosis ad reclamandum supposito quòd invalidè sint professi, quibus elapsis non possunt reclamare. Sess. 25. c. 19. Etiamsi intra quinquennium impedirētur reclamare, vel ignorarent causam nullitatis suæ professionis, vt declarauit S. C. 15. Decemb. 1668. & refertur in actis Capituli Generalis, sub Reuerendissimo P. F. Io. Thoma de Rocaberti, celebrati. Romæ apud Mineruam.

Dico 2.

Dico 2. Licet ille, qui non potest reclamare habeatur pro Professo quo ad forum exterius, non tamen quo ad forum interius, si professio ob metum vel coactionem fuit nulla, & hæc adhuc durant. Nam Ecclesia nequit efficere vt consensus coactus durante coactione sit liber, qualis requiritur ad Professionem. Vnde nulla erit per se loquendo obligatio.

Dico 3. Prælati etiam transacto quinquennio possunt eijcere Religiosum, qui reticuit defectum irritantem Professionem. Quia Concilium solùm determinat quinquennium pro reclamatione Professorum.

Dico 4. Religiosus dum ei tempus non vacat ad reclamandum, quia v. g. transactum est quinquennium tenetur ratificare Professionem. Quia cùm à Religione habeatur vt professus, ipse etiam debet taliter se gerere erga ipsam, ne illam decipiat. ad quam ratificationē requiritur nouus consensus, cùm prior fuerit inualidus. Probabile tamen est, ex parte Religionis nouum consensum non requiri, cùm jam ex parte sua verum consensum præstiterit. Infertur ex illis, quæ doceo ex Bonac. lect. 1. dist 91. conc. 1.

Adde. Etiam requiri nouum consensum, si professio fuit nulla ex defectu ætatis, anni probationis &c. & non sufficit exercere actus Professorum, nisi hoc fine fiant. Quia cùm antecedens Professio fuerit nulla, non reuiuiscit, nisi reiteretur per nouum consensum. Scias ex Sam. de Lub. V. Nouit. & alijs, Dum ratificatur Professio, non est necessarium iterare Nouitiatum.

Dico 5. Non possunt reclamare Professi, eò quod habeant, vel habuerint tempore Professionis Parentes in extrema necessitate constitutos. Quia licèt talis Professio fuerit illicita, valida tamen, vt præter alios docet Fern. 4. p. de peccatis Nouit.

Dico 6. Superiori Regulari impedito, vel etiam nolente conuenire cum Episcopo ad audiendum reclamantem contra Professionem, Episcopus solus non potest reclamationis causam cognoscere ac definire. S. C. citata

Dico 7. Episcopus non potest Superiorem Regularem compellere, vel per censuras, vel per alias pœnas, vt conueniat cum illo ad audiendum reclamantem contra Professionem, & ad causam reclamationis cognoscendam ac definiendam S. C. citata;

# APPENDIX.

## *De Eiectis è Religione.*

NVllus in posterum, spectatis etiam quibuscunq; priuilegijs, potest eijci è Religione, nisi sit verè incorrigibilis. vt refert declaratū à S. C. Lezana to. 1. qq. Reg. C. 23. Ad incorrigibilitatē autem tria requiruntur. 1. Quòd quis grauia crimina sæpiùs commiserit. 2. Quòd monitus sæpè non destiterit. 3 Quòd pœnitentiam non acceptauerit. Et hæc de jure antiquo. Nam de jure nouo talis

debet per annum in carcere in jeiunio, & pœnitentia macerari. Si tandem indurato animo in sua peruicatia perseuerauerit, debet expelli, sed ab ipso Generali tantùm. cum assensu sex Patrum. in capitulis generalibus (vt eodem jure nouo disponitur) eligendorum, facto secundùm Constitutiones Ordinis processu, & plenè probatis causis eiectionis.

Crimina propter quæ potest aliquis è religione eijci, sunt fornicatio, furtum, ebrietas scandalosa, & his similia debet tamen, vt his temporibus sequatur effectus, concurrere incorrigibilitas, cum alijs conditionibus vt supra V. to. 4. Bullarij Constitutiones SS. D. N. Vrbani n. 26.

# DISTINCTIO VI.

## *De obligatione voti obedientiæ.*

NOta Obiectum obedientiæ est præceptum Superioris. quod, vt ait Mosci: 2. p. Tyrocinij §. de superbia, ad tria se extendit. 1. ad ea quæ in Regula & Constitutionibus continentur. 2. ad ea, sine quibus contenta in Regula commodè impleri non possunt 3. ad pœnas propter transgressionem prædictorum inflictas. Vide l. 1. d. 20. Conc. 4.

Dico 1. Tenetur Religiosus obedire, etiam in illis quæ implicitè tantùm continentur in Regula & Constitutionibus, qualia sunt illa, quæ sunt necessaria ad Regulæ & Constitutionum obseruantiam. Quia eo ipso ad hæc se obligauit quod fecerit Professionem secundum Regulam.

Dico 2. Si præcipiat Superior subdito jeiunare aliquâ die, quâ non tenetur ex Regula, vel aliam corporis mortificationem subire, in pœnam delicti commissi, vel in cautelam, ne in aliud incidat, tenetur obedire Quia hoc totum pertinet & est necessarium ad Regulæ & Constitutionum obseruantiam.

Dico 3. Tenetur subditus obedire Prælato præcipienti præcepta communia omnibus Christianis, vel etiam omnibus Ecclesiasticis, aut Religiosis. Vt audire sacrum diebus festis, dicere officium diuinum, &c. Quia dato quòd hæc non contineantur in Regula & constitutionibus, sunt tamen quædam præambula necessaria ad regulam & Constitutiones. Ita Caiet.

Dico 4. Tenetur Religiosus obedire Prælato jubenti, vt eat ad aliquem locum, in quo non adeò est bona aëris temperies. Quia hoc est conforme, & necessarium ad locorum conseruationem. Item tenetur obedire præcipienti vt accipiat Prælaturam vel officium aliquod etiamsi dubitet de sua sufficientia.

Dico 5. Tempore pestis, licèt immineat periculum mortis, tenetur subditus obedire Superiori præcipienti, vt ministret infirmis Religiosis suæ Religionis. Quia Religiosos præstare sibi huiusmodi ad inuicem ministeria ad conseruationem Religionis pertinet. Non tamen tenetur obedire vt ministret extraneis, Quia hoc (maximè cum periculo vitæ) est supra Regulam. Lez. to. 1 q. 99. Regulari-

gularium c. 4. N. 19. Aduerte si desint Parochi obligati inseruire peste infectis, tenerentur subditi obedire Superioribus id præcipientibus. Quia Religosi v. g. Mendicanres. & alij, quorum institutum est Saluti proximorum inseruire, sunt Coadiutores Episcoporum & Parochorum in salute proximorum procuranda, & ob id eleëmosynis fidelium sustentantur.

Dico 6. Religiosi hospites & peregrini non obligantur specialibus præceptis Prouinciæ vel Conventûs. Quia hæc tantum ponuntur pro subditis. In hoc tamen debent attendi Constitutiones & consuetudo Ordinis. Ad leges verò, secundûm Suarez to. 4. de Rel. t. 8. l. 2. c. 8 Religiosi hospites & peregrini tenentur, sed in foro exteriori tantùm. Si vero scandalum timeretur etiam obligarentur in foro interiori & conscientiæ

Dico 7. Religiosus delinquens non tenetur seipsum prodere, etiam ad quodcunq; præceptum suorum Superiorum, quando ita est occùltus, vt nulla infamiâ laboret. Colligitur ex Caiet. 22. q. 33. a. 7. & alijs, Secus dicendum est, quando præcedit aliqua infamia. quia tunc juridicè interrogatur. Sotus. 5. de Ius. q. 6. a. 1. Conc. 1, & alij.

Dico 8. Etiamsi Religiosus dubitet, an res quæ illi præcipitur. sit licita, tenetur obedire, dummodo non videat, esse euidenter illicitam. Ratio sumitur ex quadam doctrina. D. Aug, l. 22. contra Faustum, c. 74, sc: Quod Regi etiam iniquo, indicenti bellum sit obediendum à subditis, dum non constat esse iniustum. Ex quo sequitur idem dicendum de obedientia Religiosi erga Prælatum. Idem dicendum quando subditus dubitat rem præceptam excedere Regulam & limites potestatis Superioris, aut Prælatum non esse legitimè electum vel confirmatum. Item. Quando subditus judicat probabiliter, esse malum id quod Superior præcepit. Dum enim hoc ei non constat certò, tenetur obedire. Quia sic esset confusio in Religionibus, si quis prætextu opinionis probabilis nollet Superiori obedire.

Dico 9. Quando Prælatus præcipit aliquid contra vel supra Regulam, si tamen constat probabiliter, immo etiamsi res sit speculatiuè dubia, quod possit dispensare, tenetur Religiosus obedire. Quia in hoc casu debet credere quòd dispenset in Regula. Item. Quando dubitat Religiosus, an prælatus ex justa causa dispenset, tenetur se ei conformare. Ita Nau. Ex quo colliges, quando Religiosus dubitat an teneatur jeiunare, dicere officium diuinum, tenetur obedire ne jeiunet. &c. Sotus, Immo generaliter loquendo, subditi debent stare determinationibus suorum Superiorum in dubijs conscientiam tangentibus.

## QVÆSITVM.

### *V. Omne quod iubetur sub præcepto obedientiæ, teneatur Religiosus exequi sub mortali?*

℟. SI quod sic præcipitur est leuis momenti, v.g. præcipio tibi sub virtute obedien-

bedientiæ tollere festucam è solo, non est peccatum mortale id omittere. Fern. 4. p. de pecc. Rel. ex Caietano. At verò si contraueniatur ex contemptu putant aliqui esse mortale. Sed Sum. Dia. V. præceptum cum Caiet. quoad legem & legislatorem humanum contrarium tenet. Quia contemni possunt non absolutè sed quatenus sunt in materia leui. Idem tenet Ant. à Spiritu S. in directorio Reg. de obligationibus Rel. cum alijs. Sed in O. N. contemptus quantumcunq; minimæ constitutionis inducit mortale, Ita in prologo Constit. textu 6. littera N. Scias. Si res ex suo genere leuis sub formali præcepto prohibeatur in communi, v. g ne vnus alterius cameram ingrediatur, erit peccatum mortale contra facere V. dicta in 3. dist. 7. Cap. 4.

# DISTINCTIO VII.

## *De obligatione voti Castitatis.*

DIco 1. Per votum castitatis debet Religiosus abstinere ab omni actu venereo, siue cogitatione siue opere. Debet etiam abstinere ab aspectibus tactibus, literarum vel munusculorum missionibus, frequentibus accessibus & locutionibus cum fœminis. Quia sicut ista in sæcularibus sunt contra castitatem, ita in Religiosis contra votum castitatis.

Dico 2. Omnis actus Venereus qui in sæcularibus extra Matrimonium est contra castitatem, in Religiosis est Sacrilegium. Eò quod ratione voti opponatur virtuti Religionis. Hæc malitia Sacrilegij est mortalis in illis actibus, in quibus malitia libidinis in sæcularibus est mortalis, venialis verò in quibus illa est venialis Quia votum castitatis non immutat obligationem juris naturalis, sed solùm addit circumstantiam sacrilegij. Lessius. 2. de Iust c. 41. dist: 9. & Sanc. l. 5. in Dec. c. 6. Contingere tamen potest quod actus Venereus, qui in sæcularibus solùm est venialis v. g. verbum inhonestum &c. sit mortalis in Religiosis ratione scandali.

Dico 3. Per lapsum carnis voluntarium opere cõsummatum (qui alias potest reseruari à Superioribus ex decreto Clem: VIII) intelligitur etiam secundùm Suarez to. 4. de Relig. tr. 8 l. 2. C. 18 voluntaria pollutio. Nam est lapsus carnis voluntarius in sua specie opere consummatus, licèt respectiuè ad copulam non sit consummatus. Non tamen per lapsum carnis voluntarium opere consummatum intelliguntur tactus impudici, oscula literæ, munuscula. Quia hi actus licet sint contra castitatem, & peccatum mortale, non tamen in sua specie sunt consummati.

Dico 4. Qui virginem DEO sacram cognouit. Qui per vim stuprum intulit. Qui incestum commisit, jure Pontificio pœnâ depositionis punitur. Adulter verò eadem pœnâ, sed tantùm puniendus refertur à Lez. t. 1. cap. 5.

DISTIN-

# DISTINCTIO VIII.

## *De obligatione voti paupertatis.*

NOta, Paupertas Religiosa est voluntaria rerum temporalium abdicatio. Priuat dominio cuiuscunq; rei temporalis. Est autem dominium, jus perfectè disponendi de re. Secundò priuat vsu fructus hoc est, jure vtendi & fruendi aliena re, saluâ illius substantiâ. Non tamen priuat vsu facti. Quia hic non opponitur paupertati. Cùm constet seruos, qui nihil proprij habent, habere vsum facti respectu vestium, ciborum &c.

Dico 1. Possunt Religiosi habere dominium bonorum spiritualium seu internorum animi. Item aliquarum rerum prætio non æstimabilium, v. g. reliquiarum. Hinc si accipiant jura Ecclesiastica, v. g. facultatem excommunicandi, absoluendi, sine licentia, non sunt proprietarij. Secus dicendum de jure moderandi cathedras. Quia hoc est pecuniâ æstimabile.

Dico 2. Communitas Religiosorum potest habere dominium rerum temporalium. Excipe Capucinos & Minores de Obseruantia. Vnde dominium rerum, quas hi posid nt pertinet ad Papam.

Dico 3. Concilium Trid. Sess: 25. cap. 3. & multi Pontifices præcipiunt certum numerum personarum in monasterijs &c. sustentandum. Ne propter multitudinem cogantur Religiosi vel vitam communem deserere, vel à monasterijs abesse, vel plura stipendia Missarum quàm illa quibus satisfacere possunt recipere, vel cum sæcularibus implicari & nimium rebus temporalibus acquirendis occupari. Hoc præceptum, quia est de re graui, per se loquendo, obligat sub mortali.

Dico 4. Religiosi non possunt habere superfluum. Quia votum paupertatis solùm ea concedit sine quibus vita transigi non potest. Nec prælati in hoc licentiam concedere possunt, immò concedendo peccant moraliter. Nam cùm tantùm sint dispensatores, debent prudenter suam potestatem exercere, vsus autem superfluus, non est secundùm prudentiam. Docet Lez. & benè, peccare peccato proprietatis tam Religiosos habētes superflua, licèt cum licentia, quam Superiores hanc licentiam concedentes. Quia sicut Religiosi obligantur ex voto paupertatis non habere nisi necessaria secundùm suum statum, sic & Prælati non dispensare nisi necessaria secundùm eundem statum. Prælato autem dicenti, se posse concedere superflua, non est credendum vt declarauit S. C, apud Quarantam. Quod si non constat de superfluitate, standum judicio Superioris.

Ex quo sequitur, habere Religiosum picturas sumptuosas, tapetes mundanos, vasa argentea, scriptoriola curiosa. & alias res pretiosas, est mortale, sumendo etiam hæc diuisiuè. Quia sunt statui Religioso valdè superflua. Patet etiam ex Trid. Sess: 25. c. 2. *Mobilium verò vsum ita Superiores permittãt, vt eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt conueniat.* Nec Superior hæc concedere va-

let. Quia ſunt contra votum paupertatis. Aduerte, in taxatione rerum neceſſariarum debent attendi circumſtantiæ temporis, loci, officij, perſonæ, item vſus approbatus inter prudentes & timoratos Religioſos.

Quæſitum fuit in S. Congregatione, an Superiore requiſito, neceſſaria ſuis Regularibus negante, vel ſubtrahente, liceat ipſis clam vel inuito eo, illa ſibi comparare vel retinere? Reſponſum fuit non licere, hoc tamen intellige de rebus non ſimpliciter neceſſarijs.

Dico 5. Spectatâ mente Trid. non licet Religioſo habere cenſus & redditus annuos. Sed Tridentinum propter multàs neceſſitâtes Religioſorum, quibus ex bonis communitatis non ſubuenitur juxta ſuum ſtatum, non eſt in tanto rigore vbiq; receptum. Et idem de ſimilibus aliquorum Pontificum decretis. Ideo Religioſi habentes cenſus & redditus annuos non peccant. Lud. Lopez & alij apud de la. Cruz. de ſtatu Religioſorum. l. 1. cap. 3, diſt. 2.

Aduerte. pecunias ex quacunq; cauſa prouenientes deponendâs ad commune depoſitum intra viginti quatuor horas, ex mandato Vrb VIII. Anno 1627. Præter hoc tales pecuniæ quantùm fieri poteſt debent exponi ab ipſis Officialibus ad hoc deputatis, quàmuis in vſus fratrum. Hoc dictum probat Lez. jure.

Adde concluſioni ſaltim in hoc decretum S. Congregationis relatum â Lez. tom. 1. cap 6. debet eſſe in vſu. ſc. vt Superiores nullo modo concedant fratribus *bona ſtabilia, v. g. ad vſum fructum, vel vſum administrationem, aut commẽdam, depoſiti vel cuſtodiæ nomine.*

Dico 6. Quando v. g. Prouincialis aliquid concedit Religioſo, non debet id occultare coram Priore. Quia credendum eſt Prouincialem non velle præiudicare Priori, ſed ſeruare jura Religionis. Niſi aliud de mente Prouincialis conſtet.

Dico 7. Ex vi voti paupertatis obligantur Religioſi, ad non recipiendum aliquid à quocunq; ſine licentia Superiorum, ita vt ſine tali licentia aliquid accipientes peccent peccato proprietatis. Quia accipere aliquid independenter à voluntate Superioris eſt actus proprietatis.

Aduerte ex Lud. Lopez quem ſequitur de la C. l. c. duplicem eſſe licentiam, aliam explicitam, aliam implicitam. Implicita dupliciter fit. 1. Quando ſubditus certò ſcit, ſi petat licentiam Prælatus non negabit, ſed etiam ſcit Prælatum velle, vt nihil fiat ſine eius licentia expreſſa. Talis licentia implicita non ſufficit. Alias Religioſus poſſet ſine licentia expreſſa exire extra conuentum, quod nullus dicet Cum ſciat ſi petet, licentia non negabitur. 2. Licentia implicita eſt quando per ſigna probabilia credit ſubditus, ſi aliquid faciet v. g. emet librum, Prælato placebit. Talis implicita in rebus frequentiùs inter Religioſos occurrentibus, ſufficit.

Dico 8. Religioſus rem alteri ad vſum conceſſam accipiens v. g. librum &c. peccat peccato proprietatis. Quia hoc facit ſine omni prorſus licentia. A fortiori peccat peccato proprietatis, qui Miſſarum ſtipendia ſurripit. Item, quando dat v. g. fœminæ propter finem inhoneſtum.

Dico 9.

Dico 9 Quidquid Monachus acquirit, monasterio acquirit. Habetur in iure. Quòd si monasterium non est capax dominij, tunc hoc acquiritur Papæ, & vsus monasterio. Debita tamen orta ex delicto professi non debent solui à monasterio nisi aliquid secum attulisset. Ita Nau. & Molina, quos sequitur Lez tom. 1. c. 1. Sed de his videantur particularia, tum nostræ tum aliarum Religionum jura.

Dico 10. Religiosi possunt succedere in bonis temporalibus, vt hæredes. Quia hæc non acquirunt sibi sed monasterio. Excipiuntur Minores de Obseruantia. quibus tamen potest aliquid legari. Aduerte, bona Religiosi, qui propter dolum & cupiditatem Prælati ad hæc inhiantis emisit professionem, non pertinent ad Religionem, sed ad hæredes vt statuitur in jure.

D 11. Religiosus sine legitima cau a expendens eleëmosynam, peccat quidem grauiter, non tamen tenetur ad restitutionem. Gab à S. Vinc. V. Pauper. Eò quòd non peccet contra iustitiam. Cùm nullum pactum ineat cum dantibus eleëmosynam.

Dico 12. Etiam peccat peccato proprietatis Religiosus, quando sine licentia permutat, mutuat vel accomodat, vel concessa ad certos vsus in alios conuertit. Item quando non adhibet diligentiã in cõstruandis rebus. Quia non cõseruare res sicut alij communiter cõseruant, est contra voluntatem Superioris cõsumere.

Dico 13. Si Religiosus, sæculari volenti sibi dare aliquam rem, dicat, Rogo des eam meo consanguineo. Non peccat peccato proprietatis secundùm Sanchez & Lez licèt hoc faciat sine vlla licentia. Quia in tali casu nihil donat vel expendit. Potest tamen peccare contra charitatem.

Dico 14 Religiosi ludentes gratia honestæ recreationis pro modica pecunia de licentia Superioris non peccant contra paupertatem. Secus esset si talis lusus esset prohibitus. Quia tunc nec pro modica pecunia esset ludendum, etiam de licentia Prælati, cum non posset eam concedere.

Dico 15. Ludens cum Religioso & lucrans vltra quantitatem, vltra quã Religiosus non potuit ludere, vel Prælatus licentiam concedere, tenetur ad restitutionem illius excessûs. Religiosus etiam ludens vltra debitam quãtitatem, quia vel non habet licentiam vel Prælatus eam in tali quantitate non potest concedere, vel quia ludus est ei prohibitus, si contingat tunc lucrari, non potest id accipere, & accipiendo tenetur ad restitutionẽ excesûs. Quia qui non potest perdere non potest etiam lucrari. Nisi sæcularis sciret hoc impedimentũ, & tamen luderet cum Religioso. Tunc Religiosus posset quidem lucrari, non tam sibi quàm monasterio, non tamen perdere. Sibi enim deberet imputare sæcularis, in tali casu ludendo.

Dico 16. Religiosi neq; per modum eleëmosynæ possunt dare aliquid sine licentia. Quando tamen cum licentia absunt à monasterio, possunt ex his quæ sibi sunt donata, moderatas facere eleëmosynas. Quia adhoc præsumitur tacita licentia. Medina & Ledesma apud Lez l. c. Idem dicendũ de his, quæ sibi à monasterio ad sustentationem tribuuntur. Valentia & Sanchez apud eundem. Dehis enim possunt aliquid sibi subtrahere, & modicas eleëmosynas facere. Superiores autem nomine monasteriorum tenentur eleëmosynas dare. Dico

Dico 17. Consuetudo aliquid accipiendi, retinendi, vel expendendi sine licentia expressa, quando est recepta, & durat consentientibus Superioribus excusat Religiosum. Quia habet vim licentiæ. Secus esset si talis consuetudo introducta esset contra voluntatem Superiorum.

Dico 18. Taciturnitas Superioris videntis Religiosum aliquid accipere, retinere vel dare, sine licentia, & non contradicentis, non excusat Religiosum, nisi quando ex alijs signis constat illam taciturnitatem esse virtualem approbationem. Quia talis taciturnitas sæpè oritur ex pusillanimitate Superioris, vel ex proteruia subditi.

Dico 19. Licentia requisita vt Religiosus aliquid possideat &c. non debet esse coacta, vel precibus importunis, fauoribus metu vel dolo extorta. Similiter licentia debet esse legitima, hoc est, non ad malos vsus. Quia eam Superior nequit concedere. Eius enim potestas non est ad destructionem.

Dico 20. Materia, de qua est dubium, an sit sufficiens ad furtum mortale, non est sufficiens ad peccatum mortale proprietatis. Cum Religiosi sint vt filij, Cùm filijs autem non tam rigorosè proceditur.

Aduerte. Superiores juste quandoq; reseruant damnum vnius floreni Polonici Communitati factum. Nam hæc materia licèt non sit sufficiens in particulari. in communi tamen quandoq; est sufficiens. Cùm sic Conuentus notabiliter damnificetur, dum hic & ille rapit. V. dicta in 3. d. 7.

Dico 21 Religiosi successiuè minima accipientes, expendentes, &c. sine licentia, peccant mortaliter contra votum paupertatis, dum peruenitur ad notabilem quantitatem. Non intelligitur conclusio de rebus minimis comestibilibus aut potabilibus. Rebellus & Graffis. Quia in his non tam faciliter Prælati sunt inuiti. Nisi Religiosus his foueret personam inhonestam. Tunc enim quando perueniretur ad notabilem quantitatem, peccaretur contra paupertatem. Quia non posset præsumi licentia. Non procedit etiam conclusio quando actus non sunt moraliter vniti.

Dico 22. Religiosi vitam communem ex certis causis obséruare non valentes, debent esse parati ad recipiendam reformationem, & introductionem vitæ communis, si de nouo restauretur. Nec possunt sub peccato mortali resistere. Quia cum vita communis obliget omnes sub peccato mortali nec ab illius obseruantia excusari possunt nisi quia Prælati non prouident de necessarijs, si sufficienter prouident, nulla superest excusatio. Et hæc est communis sententia Theologorum apud Lez. to. 1. qq. Regularium ca. 6. Deducitur etiam ex Trid. Sess. 25. cap. 2. ex Clem. VIII. in decretis pro reform. Reg. Quod totum innouatum est à S. Congreg. authoritate Vrbani VIII.

QVÆ-

# QVÆSITVM.

## *Quæ sunt pœnæ Proprietariorum de iure communi.*

HÆ. 1. Religiosus tempore mortis habens proprium debet sepeliri in sterquilinio, saltim cum parte pecuniæ. Si est in loco sacro sepultus, inde extrahendus, nisi timeatur graue scandalum. De hoc autem quod sit mortuus proprietarius, debet esse certitudo moralis. quæ desumi potest ex præterita vita. 2. Si Religiosus deprehensus vel conuictus fuerit de hoc peccato, biennio actiuâ & passiuâ voce sit priuatus. 3. à communione altaris debet remoueri. 4. debet incarcerari. Hæ pœnæ procedunt contra retinentes aliquid.

# DISTINCTIO IX.

## *De obligatione Beneficiariorum.*

NOta Beneficium est jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, Sacerdoti aut Clerico collatum ob ministerium Ecclesiasticum. Fructus Ecclesiastici in quatuor partes diuiduntur. 1. cedit Episcopo. 2. fabricæ Ecclesiæ. 3. Clericis. 4. pauperibus.

Nota 2. Beneficium sæculare diuiditur in simplex & duplex. Primum est, quod non habet aliquam jurisdictionem, prærogatiuam, neq; administrationem, sed tantùm seruitium in Ecclesia, cantum in choro, Missam ad altare. Secundùm Quod præter hæc habet aliquam juris qualitatem. sc. jurisdictionem, prærogatiuam & rerum Ecclesiasticarum administrationem. Beneficia habentia qualitates sunt, dignitas, personatus, officium, cura animarum &c. Dignitas propriè est, per quam Beneficiarius habet præeminentiam cum jurisdictione in Clericos. Personatus, per quem beneficiarius habet eminentiam & gradum honorificum. v. g. in choro sedem superiorem, in collegio locum, absq; jurisdictione. Officium per quod Beneficiarius habet administrationem rerum Ecclesiasticarum absquè jurisdictione.

Decanatus Præpositura, Archidiaconatus abbatia & Prioratus claustralis sunt Dignitates: Cantoria & similes, sunt Personatus. Sindicatus, Officium Sacristæ &c. sunt Officia.

Dico 1. Peccat mortaliter illegitimus qui sine dispensatione Papæ beneficium curatum accepit, aut simplex sine dispensatione saltem Episcopi. Addit Sam. de Lub. V. Benef. & acceptio est nulla. Peccat etiam mortaliter, qui suscipit beneficium curatum ante 25 annum incœptum, sine dispensatione Papæ. Addit Mosc. p. 8 Elem. ad S. Confess. collationem esse nullam. Idem incurrit recipiens beneficium non habendo primam tonsuram. Adde ex DD. collationem esse nullam.

Ex his collige ad recipiendum beneficium requiri. Vt habeat saltim primam tonsuram. Vt sit legitimi thori. Vt sit legitimæ ætatis. Bonorum morum, sufficientis doctrinæ. Careat censurâ & irregularitate.

Dico 2. Qui habitâ Ecclesiâ Parochiali non promouetur ad Sacerdotium intra annum, ipso facto perdit eam, & tenetur ad restitutionem fructuum post illum annum percipiendorum.

Dico 3. Qui suscipit beneficium curatum, sine intentione Sacerdotium suscipiendi, præter peccatum mortale obligatur restituere omnes fructus, nisi mutet voluntatem & eodem anno fiat Sacerdos.

Dico 4. Duæ Ecclesiæ Parochiales, officia personatus & dignitates. Item duo Canonicatus, vel duo sacellaniæ ad eandem frunctionem concurrentes in eadem Ecclesia, quæ dicuntur beneficia vniformia sub eodem tecto, adeò nequeunt simul possideri, vt habito secundo beneficio, omnino perdatur prius beneficium, sine vlla declaratione.

Canonicatus verò simplices in diuersis Ecclesijs, & alia simplicia beneficia, siue requirant residentiam siue non, immo & sub eodem tecto difformia, non possunt quidem sine peccato mortali ab eodm retineri, attamen si quis obtinet secundùm, non hoc ipso vacat prius.

Dico 5. Si sit justa causa possunt plura beneficia cum dispensatione haberi. Iusta autem causa dispensandi est manifesta necessitas, vel magna vtilitas, quandoq; etiam prærogatiuæ & merita personæ, modò caueatur ne pluralitas beneficiorum ad priuatum tantùm commodum referatur. Dixi. *si sit iusta causa.* Alias plura habens beneficia, non est tutus in conscientia

Dico 6. Potest dari casus. in quo plura beneficia sine dispensatione licitè habentur. 1. Si beneficium quòd habetur, siue curatum, siue simplex sit valde tenue, ita vt non sufficiat ad congruam sustentationem Beneficiari. In tali ergo casu licitum est aliud, sed simplex, & vnum tantùm haberej. Dummodò hoc alterum residentiam, quocunq; modo, hoc est siue jure communi, siue consuetudine, aut statuto, siue etiam fundatione, non requirat. 2. quando vnum datur in titulum, aliud in cōmendam non perpetuam, sed ad aliquot menses 3. Quando beneficium est alteri annexum, vel incorporatum.

Quæritur. Quod beneficium censetur sufficiens. ℟. quod Beneficiario & familiæ sufficit, etiam ad casus accidenrales, v. g. morbos. Intra familiam Parentes & consanguinei numerantur. Si sit necessarium eos ali. Præterea quod sufficit ad hospites & peregrinos excipiendos & Episcopalia jura persoluenda. Potest autem hic haberi ratio nobilitatis, scientiæ &c. cum respectu tamen ad Ecclesiæ vtilitatem, & cauendum est ne nimium nobis indulgeamus.

Dico 7. Habentes Parochiales Ecclesias, obtinentes Dignitates, Canonicatus. Præbendas, vel portiones, in Cathedralibus vel Collegiaris Ecclesijs, residere tenentur. Quantum ad alios simplices Beneficiarios hæc obligatio non currit, dummodo substituant Vicarios. Verendum tamen est ne sit abusus & contra intentionem Fundatorum, præcipuè in beneficijs pinguibus.

Dico 8.

Dico 8. Parochus tenetur munus Parochiale exercere per ſeipſum. Aliquando tamen vti poteſt alterius Sacerdotis operâ in animarum cura adminiſtranda. Probabile eſt Parochum non reſidentem in Parochia, ſed omnia munera per alium exercentem, poſſe fructus percipere & retinere, quoties itá per Capellanum ſatisfacit, vt oues nullum graue detrimentum inde habeant.

Dico 9. Habens Eccleſiam Parochialem in qua Vicarium perpetuum legitimè inſtitui obtinuit, non tenetur eo viuente reſidere, modò tota cura animarum translata ſit incoadiutorem, abdicata à Parocho adminiſtratione.

Dico 10. Non Peccat mortaliter Parochus, ſi per bimeſtre abſit, ex iuſta cauſa, quàmuis ſine licentia Epiſcopi, ſine damno tamen ouium, & ſubſtituendo in ſui locum alium idoneum miniſtrum.

Dico. 11. Habens beneficium curatum, ſi non reſideat, incurrit priuationem ftuctuum pro rata abſentiæ, etiam ante vllam judicis ſententiam. Trid. Seſſ. 23. cap, 1. Quod ſi per alium deſeruiat poteſt retinere fructus Nam qui per alium facit per ſe ipſum facere cenſetur, Quid autem d cendum, de habentibus dignitates, Canonicatus, præbendas vel portiones in Eccleſijs Cathedralibns vel Collegiatis, ſi intra annum vltra tres menſes abſint, V. Trid. Seſſ. 24. cap 12. de Reform.

Dico 12. Qui ex legitima cauſa abeſt, non lucratur diſtributiones ſecũdùm Trid. niſi abſit in negotio Eccleſiæ, & ex commiſione Capituli, vel omnino inuoluntariè v. g. propter morbum.

Dico 13. A reſidentia excuſat juſta cauſa cum licentia. In particulari autem: 1. obſequium Epiſcopi ad Eccleſiæ vtilitatem 2. Lectura Theologiæ vel Iuris Canonici. Item lectura literarum humaniorum,& Philoſophiæ, ſed hæ duæ poſtremæ lecturæ requirunt licentiam Epiſcopi, niſi conſuetudo contrarium habeat. 3. Studium Theologiæ Iuris Canonici, etiam per quinq; annos. 4. Iuſta & honeſta cõſuetudo, vbi Trid. non eſt acceptatum. Alias non excuſat. In Eccleſijs Collegiatis non inſignibus excuſa à non reſidentia conſuetudo immemorabilis, & reditus tenues, qui Canonicos alere non poſſunt, refert declaratum à S. C. Goffar in Compendio Bonac V. Reſidentia.

Dico 14. Beneficiarij conſanguineos jurare poſſunt, non vt ditiores fiant, ſed ne egeant. Ex his verò quæ ſibi ſuiſq; ſuperſunt, pauperibus vel pijs operibus ſub p. m. erogare tenentur. Peccat ergo mortaliter Beneficiarius, ſi de redditibus Eccleſiaſticis notabilem partem malè impendit, & ſecundùm Nauar. reſtituere obligatur, quod tamen alij negant, cùm ſit dominus talium redditũum, ſed à peccato non ex uſant,

Dico 15. Beneficiarius poteſt facere teſtamentum de bonis hæreditarijs arte doctrinâ vel donatione acquiſitis, ſecus de fructibus beneficij. de his tamen ex conſuetudine multis in locis recepta, poſſunt abſq; vlla licentia, ( ſed ad opera pia tantum ) teſtari. Quare excommuni ſententia peccant mortaliter, qui fructus beneficij relinquunt conſanguineis diuitibus.

# QVÆSITVM.

## *Peccat ne grauiter, qui relicto digniore, beneficium dat digno.*

R. QVòd sic. Patet ex determinatione Innoc. XI. Damnantis propositionem 47. Aliqui intelligunt resolutionem de beneficio curato. Aliqui loquuntur absolutè de quauis electione digni, relicto digniore. Hoc est certiùs si fiat oppositio dignior semper præferendus, obligatio sub peccato mortali eligendi digniorem propter eandem rationem extenditur ad Regulares. & alias S. Th. 22, quæst: 63. art. 2. ad 3. vniuersaliter loquitur.

Aduerte. Maior dignitas non sumitur, ex maiori authoritate, eruditione, pietate, sed peritia in administrando officio, attentis circumstancijs loci, temporis. personarum &c. Et hæc loquendo de digniore & digno. Nam quando concurrentium, seu petentium beneficium, par est dignitas & æquale meritum, si ex aliqua causa, v. g. amicitiæ, cognationis, vel societatis, alter præfertur, non peccat elector, modo absit candalum.

# DISTINCTIO X.

## *De nonnullis alijs obligationibus Clericorum.*

NOta. Nomine Clericorum in lata significatione veniunt etiam Clerici primæ tonsuræ. In stricta tamen significatione non comprehenduntur Clerici in dignitate constituti v. g. Episcopi, &c. Arm. V. Clericus, immò nec Regulares. Gab. à S. V. V. Cle. & propterea in materia odiosâ præfati non veniunt nomine Clericorum.

Dico 1. Si illegitimus suscipiat minores Ordines sine dispensatione Episcopi, & maiores sine dispensatione Papæ, peccat grauiter.

Dico 2. Qui post commissum delictum efficitur Clericus, non punitur quo ad personam nisi à Iudice Ecclesiastico. S. Cong. 7. Decembr. 1632.

Dico 3. Clericus delinquens in Monasterio Regularium, non potest secundùm aliquos ab Episcopo puniri, cum censeatur delinquere extra territorium. In propria Ecclesia non gaudet immunitate. Excommunicatus tenetur officium diuinum recitare. Alias pœna esset ei fauorabilis. Tempore belli defensiui compelli potest ad murorum custodiam. Gab. à S. V. quo ad omnes partes l. c.

Dico 4. Clericis prohibetur venatio turbulenta, permittitur autem modesta, in qua nec clamores, nec scurrilia fiunt. Quando enim Prælati vel Clerici intersunt, omnia modestè, honestè, & grauiter geri oportet. Et hac distinctione satisfit antiquis Canonibus prohibentibus Episcopis & Clericis venationes. Lo-

richius in Thesauro V. Venatio. Est autem modesta & non turbulenta venatio, dum Clericus cum vno cane, solus cum sclopeto, causâ recreationis venatur Gab. à S. Vincen. l. c.

Dico 5. Non licet Clericis exercere mercaturam per seipsos. Immò Clericis negotiatoribus, apponuntur graues pœnæ. Vt excommunicentur. Vt suspendātur ab officio Ecclesiastico. Item imponitur eis depositionis pœna. Tandem jubetur, vt explodantur à Clericali consortio. Textus pro his pœnis V. apud Fer. 4. p. V. Clericorum peccata. Vt tamen has pœnas incurrant moneri debent, ait Gab l. c. sicut etiam Clericus concubinarius vt pœnas incurrat, moneri debet. Ita Idem. Sequitur ergo ex probationibus insinuatis Clericum mercaturam exercendo peccare mortaliter. Si per seipsum ratione lucri, vt alij mercatores, exerceat.

Aduerte. Mercatura Clericis prohibita ea sola est, in qua res emitur, vt eadem absq; alio artificio adhibito vendatur cum lucro. Fer. l. c. cum Comitolo. Ideò secundùm Fer. non est mercatura emere animalia macra, vt pinguia vendantur, & alia similia in quibus adhibetur industria & artificium ementis ad vendicionem cum lucro. Non est etiam illicitum emere vinum novum & seruare per annos, vt tanquam melius cum lucro vendatûr. Sylu. V. Cle.

Dico 6. Licet Clericis exercere mercaturam per alios, vt hi principaliter mercaturam exerceant. Quare si Clericus DEO vacet, & solum alicui tribuat pecunias vt mercaturam exerceat, amoto scandalo potest lucrum reportare. Conceditur. Clericis tale honestum lucrum in Conc. Agathensi relato cap. 1. de Cel. Miss. V. Sam. de Lub. V. Bulla C. D. casu 18.

Dico 7. Licet Clericis honestas artes per seipsos exercere. Nam Diuus Petrus & alij Apostoli piscatoriam artem non deseruerunt.

# DISTINCTIO XI.

## *De obligatione Parentum.*

DIco 1. Parentes obligantur instruere filios in his quæ ad honestatem morum notitiam fidei ac Religionis Christianæ pertinent. Item tenentur Parentes prouidere filijs de vitæ necessarijs

Dico 2. Mater siue adultera, siue non, tenetur alere filium vsq; ad tertium annum, non solùm in câsu diuortij, sed absolutè, & Pater post triennium. Mater, non habens justam excusationem proprio lacte lactandi filium, peccat solùm venialiter si per seipsam non lactet, peccaret tamen mortâliter non quærendo bonam nutricem.

Dico 3. Mater adultera si non consensit in adulterium, sed vi, metu aut fraude violata est, non tenetur alere filiûm pro primo triennio, sed ad id tenetur adulter. Quod si cōsensit in adulteriūm, pro primo triennio tenebitur adultera, pro reliquo

reliquo adulter. Sam, Lub. cum Rodriq; V. filius ſpurius mittatur ad hoſpitale; ſola mater tenetur ad expenſas pro primo triennio, pro reliquo adulter.

Dico 4. Peccant Parentes, ſi filios poſt emiſſa vota continentiæ in ætate deliberandi, vi aut dolo, reuocant ab eorum impletione, vel conſulunt, aut cogunt eos ad coniugium eligendũ. Scias quòd Eugenius IV Bullâ 7. relatâ in compendio. Manuelis Rodriq. excommunicet impedientes intrare Religionem, aut eos à Religione extrahentes. Sed id per communicationem cum P.P. Benedictinis. Scias, Si Priuilegium P. P. Benedictinis, ſc. Congregationis Mont. Oleueti à Iulio 2do. conceſſum ſit diſtinctum à Priuileg.o Eugenij 4ti. quod dela Cruz. ſupra 7. præceptum q. 7. a. 1. dub. 2. ad determitatam Religionem non reſtringit, non eſt propriè communicatio. V. citatum Rodriquez. Scias etiam dictum Iulij ſecundi priuilegium eſſe contra præſumentes. Tandem ſcias, communicationem priuilegiorũ tantúm ad eos Religioſos extendi, quibus cõceſſum.

Dico 5. Horret Natura vt Parentes puniant filios morte vel mutilatione. Vnde nec Adam potuit Caimum occidere, qui mortem meruit vt homicida. Licet enin fuerit Dominus orbis vniuerſi, ſed non judex & princeps in filios. Sam. de Lub. l. c. ex Salon.

Dico 6. Parentes tenentur dotare filias ſpurias. Gab. à S. Vinc. V. Parentes, & Arm. V. Filius ex Panorm. Filijs autem ſpurijs, non tenentur bona, tanquam hæreditatem, relinquere, immò nec poſſunt. Quia ſic in iure diſponitur. Niſi alimenta. Spurij ( vt refert Gab. à S. Vinc. V. Filius ) ſunt, nati ex adulterio, aut conſanguinea, aut meretrice, aut vago concubitu, qui Patrem nominare neſciunt, aut ex habentibus plures concubinas, aut ex Religioſo, vel Clerico in ſacris conſtituto. Nam qui ex ſoluto & ſoluta, ſeu ex concubina in domo retenta vt vxore, nati, ſpurij non ſunt, ſed naturales tantum, ait Arm. V. Filius, & ſpurios vocat natos ex damnato coitu.

## DISTINCTIO XII.

### *De obligatione Filiorum.*

Dico 1. Filius accuſans Patrem in judicio, vel teſtem contra eum agens, grauiter peccat, & poteſt à patre exhæreditari, licet Pater ob crimen commiſſum, ſecundùm leges puniendus eſſet pœnâ mortis, amiſſionis bonorum, &c. Sam. de Lub. l. c. Duo caſus excipiuntur. 1. Si crimen læſæ maieſtatis commiſit. Et ſic ſi eſt proditor Reipublicæ, aut machinatur principi malum, debet quidem eum obſecrare filius, ne id faciat, dum tamen non proficit, accuſare. 2. Si hæreſim, non quamcunq; ſed pernitioſam & aliorum infectiuam incurrit. Sam. l. c. cum Graff.

Dico 2. Filius oretenus tantùm & non ex animo maledicens Parentibus, non amplius quàm venialiter peccat. Nauar. in man. c. 14. Aliud eſſet, ſi vel alij grauiter ſcandalizarentur.

Dico 3.

Dico 3. Filia seruiens Patri infirmo, eam ad malum solicitanti, deserere eum tenetur, si periculum proximum timeatur quamuis Parens sit in extrema necessitate. Eruitur ex illo: *qui amat Patrem plus quam me, non est me dignus.* Quòdsi sentiat nullatenus se casuram, non tenetur id facere, exemplo Ioseph, qui cum dominam suam quotidie sibi molestam haberet, non tamen seruitia domûs reliquit. Gen. 39

Dico 4. Filius, ex bonis Parentum aliquid notabile contra eorum voluntatem accipiens tenetur restituere cohæredibus, vel computare pro parte sortis suæ nisi Pater viuens donâsset. Idem dicendum, si Patre viuente, consumpsit aliqua bona paterna in ludis, vsibusq; vanis, aut Pater soluit in pœnam delicti eius. Sumptus tamen, quos qropter studium Patre viuente fecit non tenetur computare. Immò Fratres post mortem Patris, tenentur ante diuisionem soluere debita, quæ propter studia Patre viuente contràxit, licèt contracta post Patris obitum, non teneantur soluere. Mosc. quoad omnes partes 2. p. Tir. in speculo particulari diuersarum condicionum.

## DISTINCTIO XIII.

### *De Nobilibus & eorum subditis seu rusticis. De Patribus familias & eorum famulis.*

DE his, quo ad casus difficiliores nihil occurrit, meminerint tamen Confessarij monendos esse Nobiles & Dominos de oppressione cauenda quoad labores, census, itinera, vltra consuetudines antiquas & rationabiles. Quoad emptiones aut venditiones cariores, & aliquando grani immundi & corrupti. Quoad retentionem mercedis. Quoad duplam aut maiorem, quàm par sit; solutionem damni, per seruum facti. Quoad defraudationem vectigalium, sub prætextu necessitatum propriarum emendo, reipsâ verò negotiando. Qooad commessationes, ebrietates, cum damno familiæ. Quoad labores die festo. Aduerte non excusari Dominos à peccato mortali qui rusticis pro custodia domûs deputatis mandant labores, qui anticipate peragi possent, vt est sectio lignorum pro culina & fornacibus hyeme. Sciant, in tali casu augeri peccatum secundùm numerum personarum ab auditione Missæ impeditarum. Quoad constitutionem pœnarum propter priuatum commodum.

Meminerint. 2. Monendos Dominorum subditos, de fidelitate in laborando, de furtis cauendis in pascuis, syluis &c. imprecationibus, aleis, ebrietatibus cum præjudicio domûs, & aliàs.

Meminerint 3. Patresfamilias, monendos esse circa familiam, Quoad spiritualia. v. g. doctrinam Christianam, Sacramentorum vsum, festorum cultum, Missæ auditionem, jeiuniorum obseruationem, vitæ honestatem. Et quamuis cum magno suo incommodo, non tenentur importunè & acerrimè instare, tenentur tamen serio monere & discretè obiurgare. Tempore infirmitatis, de cura quoad animam & corpus, de mercede retenta &c. Memi-

Meminerint 4. Monendos famulos de infidelitate cauenda in custodiendo, dispensando executione iniquè jussorum à Dominis, iniqua conseruorum accusatione &c.

# DISTINCTIO XIV.

## *De peccatis in iudicio.*

NOta 1. Triplex est via procedendi in judicijs. 1. Via accusationis, quando actor spondet se obiecta probaturum 2. Via denunciationis, quando deferens crimen non vult suscipere onus probandi. Duplex est denuntiatio. Euangelica, quæ tendit ad emendationem fratris, & fit Superiori tanquam Patri. Iudicialis, quæ tendit vel ad punitionem criminum ob bonum commune, vel mali impeditionē. Et fit Superiori tanquam Iudici. 3. Via inquisitionis. Et hæc tunc exercetur quando Iudex ex officio procedit ad purgandum locum suæ jurisdictioni subiectum. Lessius l. 2. Iust. c 29. d. 12.

Nota 2. Hi non possunt esse Iudices, surdus, mutus, perpetuò furiosus, impubes, fœmina, seruus excommunicatus, consanguinei rei, inimici actoris, vel alia causa suspecti, imperiti seu illiterati, Tabiena V. Iudex.

Dico 1. Si Iudex ignorat jus secundùm quod judicare debet, vel saltim cum consilio peritorum & bonæ conscientiæ, exequi non curat quod justum est, peccat grauiter acceptando. Idem dicendum est. si ita non est fortis vt audeat contra potentes ferre sententiam, & tamen acceptat

Dico 2. Iudex, quamuis comestibilia & potabilia moderata ex mera liberalitate oblata suscipere valeat, tutius tamen est neq; talia acceptare vt liberius possit in judicio procedere, ex quo intellige alia dona in materia notabili sub graui peccato prohiberi. Quod colligo ex Makouio. tr. 8. super Decal· d. 2 q. 2. 1. & Villalob apud eundem.

Dico 3 Habens causam justam & dans Iudici pecuniam, vt judicet pro se, quia aliter non vult judicare, non peccat quia redimit vexationem. Arm. V. Iudex cum Panorm. quos sequitur Sam. de Lub. Nec est Simonia, quia non datur temporale vt acquiratur spirituale, cùm jam jus quod redimitur habeatur. Ita ijdem, secus esset si per sententiam jus in spiritualibus acquireret.

Dico 4 Vt Iudex possit instituere inquisitionem specialem contra aliquem, tendentem ad punitionem criminis, debet præcedere aliqua infamia. id est rumor sparsus, vox publica, per quam apud viros probos reddatur suspectus.

Dico 5. Iudex non potest totaliter relaxare pœnas reorum. Quia impeditur. Primo ex parte accusatoris, ad quem aliquando pertinet jus 2. Ex parte Reipub ad cuius bonum spectat vt malefactores puniantur. Ideo inferiores iudices non possunt pœnas taxatas à Superiore, remittere. Superior verò potest, cùm viderit expedire, etiamsi nollit passus iniuriam remittere, si hoc bono communi expediat. Non possunt etiam inferiores judices; pœnam taxatam à jure minue-

minuere, sicut potest Superior. Quod si pœna non taxatur à jure, cõmittitur Iudicis arbitrio Arm. quoad omnes partes.

Dico 6. Iudices inferiores non possunt post latam sententiam eam mutare. Immo secundum Tab. nec maiores. Ait tamen Gab. à S. Vinc. posse Principem suam sententiam mutare. & allegat Sylu.

Dico 7. Potest Iudex sine citatione & defensione, & processu reum condemnare, si est crimen publicum, vel si ipse in flagranti delicto malefactorem offendit. Interuenit enim tunc notorium facti loco accusationis & testium, faciens scientiam publicam, excitans ad publicum justitiæ actum. Sam. de Lub cum Aragonio.

Dico 8. Peccat Iudex mendacio, quando verbis simulatis promittit reo impunitatem, vt ab illo extorqueat veritatem. Et quia in re graui decipit, & contra juris ordinem, non excusandus à mortali.

Dico 9. Peccat mortaliter Iudex concedendo dilationes, quas non debuit. Et obligatur ad restitutionẽ damnorũ. Item peccat mortaliter condonando sine justa causa, ea, quæ lege diuina, naturali, Ecclesiasticà vel ciuili sunt damnata.

Dico 10. Peccat grauiter Iudex, interrogando ad quod reus respondere non tenetur. Ex leuibus indicij procedendo. Inquirendo occultum. Damnando quàmuis nocentem, sed sine sufficienti probatione, vel inauditũ vel indefensum.

Dico 11. Non excusatur à mortali Iudex, si erga peregrinos, viduas, pupillos, & alias miserabiles personas inhumaniter procedit Sczt. non prouidendo patronum, aut causam quàm primùm non expediẽdo, cum notabili detrimento earũ.

Dico 12. Iudices laici excommunicantur in Bulla Cœnæ, si se interponant in causis Clericorum. Excipitur. 1 Quando Clericus est realiter degradatus. Quia per degradationem amittit omne priuilegium. 2. Quando Clericus inuenitur in flagranti crimine. Tunc enim capi potest, vt suo Iudici tradatur. 3 Quando quis post delictum cõmissum & inquisitionem juridicam formatam efficitur Clericus, tunc enim Iudex sæcularis potest causam prosequi. & Clericum punire, non tamen pœnâ capitali, sed pecuniariâ. 4. Quando Clericus Laicum accusat. &c. Gab. à S. Vinc V. Iudex, quoad omnes partes. V. conc. 8. in I, de homicidio. Vbi de innocente accusato.

# DISTINCTIO XV.

## De obligatione Aduocati.

Nota. Ab Aduocati officio arcentur Religiosi, nisi vbi monasterij vtilitas reposcit, non tamen in causis sæcularium, Arcentur etiam Clerici in causis sæcularium, nisi sint personæ miserabiles.

Dico 1. Peccat grauiter Aduocatus, non monendo partem, vt desistat à prosecutione causæ dum iniustam agnoscit, id tamen aduersario indicare non debet,

 neq;

neq; alijs. Mosc. p. 8. Elem. ad S. Conf. de pec. Procur. Quod intellige secundùm conclusionem 5. d. 17.

Dico 2. Aduocatus potest aduocare etiam in causa dubia, vt docet Sylu, Quia Aduocati officium solùm est proponere, quæ sui clientis jus confirmant, quod in causa dubia non est injustum, sed juuat vt a Iudice causa meliùs expendatur. Moneat tamen clientem. Nam hic fortè desisteret.

Dico 3. Peccat grauiter Aduocatus dum causam pauperis constituti in graui necessitate sua auxilij, vel oppressi aut injustè tractati, suscipere recusat, siue ob defectum solutionis, siue propter quemcunq; alium respectum.

Dico 4. Aduocatis ad annum conductis pro certo salario illis debetur, licèt eo anno nullam causam defenderint, per ipsos namq; non stetit. posset tamen arbitrio boni viri aliquid detrahi, nisi essent tales qui vellent magis laborare quàm feriari;

Dico 5 Peccat grauiter Aduocatus exigendo maius stipendium, quàm conueniat. Potest pacisci de quota litis, absente præsumptione fraudis. Suspicione & occassione volendi vincere per fas & nefas.

Dico 9. Peccat etiam grauiter reuelando suæ partis fundamenta alteri. Immò potest prudenter occultare quæ jus sui clientis impediunt. Modo, non sint necessario aperienda, nec sequatur deceptio partis contrariæ.

Sed an Aduocatus irregularititatem incurrat, si eius negligentiá reus damnetur, probabilius videtur quòd sic.

# DISTINCTIO XVI.

## De obligatione Notarij.

Nota. Notarius dicitur ille, qui habet officium publicum scribendi instrumenta ad faciendam fidem. Quando creatur, jurat, vel saltim jurare debet super hæc. 1 Conficiet instrumenta de quibus fuerit rogatus. 2. Nil veritatis tacebit. 3. Nullam falsitatem miscebit 4. Non reuelabit secretum, nisi justa de causa. 5. Non conficiet instrumentum de contractu vsurario, vel de alio illicito. 6. Retinebit de omnibus instrumentis quæ dederit regestrum. 7. Erit fidelis ei à quo est creatus Notarius, & admonebit eum super his quæ sciuerit in eius damnum vergere. 8. Nullo amore, odio, spe, vel etiam timore, abutetur suo officio. Nau. in Man. c. 25. Instrumentum ab infami confectum nullius est valoris, nisi sit infamia occulta. Sam. de Lub. ex Sayro.

Quando in casu aliquo Notarius non potest haberi, possunt vicem eius supplere duæ personæ honestæ Tabiena V. Tabellio.

Dico 1. Qui ob ignorantiam, negligentiam &c. omittit clausulas, vel solemnitates necessarias ad valorem inscriptionis, aut obscuritates admittit, non excusatur à mortali, & tenetur restituere, si damnum inde proueniat.

Dico 2. Notarius scribens instrumentum vel testamentum falsum, ignis pœnam

nam promeretur, vel amputationem manûs. Scribens instrumentum vsurarium, est infamis, si delictum est notorium. Gab. à S Vinc. V. Notarius, quoad vtramq; partem. Præterea est periurus, si oppositum in sui institutione jurauit.

Dico 3. Notarius Christianus, scribens instrumentum vsurarium inter Iudæum & Christianum, ex parte Iudæi peccat. ex parte Christiani non peccat. Ideo ex parte Iudæi peccat quia Iudæus peccat, & ille cooperatur. Ideo ex parte Christiani non peccat quia, Christianus vsuras in necessitate promittens, non peccat. V. dicta in 1. d. 34. Con. 6.

Dico 4. Non excusatur à mortali Notarius, si pauperibus, eò quòd non sint soluendo scripturas non conficit, vel non tradit, vnde magnum detrimentum patiuntur.

Dico 5. Non excusatur etiam à mortali, si partem renunciaturam alicui juri, ex ignorantia non informat. Ex quo patet eum peccare grauiter, qui minùs idoneus officium Notarij acceptat.

Dico 6. Non licet Notarijs exigere precium vel oblatum acceptare nisi secundùm quod est taxatum. Quia talis acceptio grauibus pœnis prohibetur, quas Notarij scire tenentur. Et quia talis prohibitio intendit vitare maxima inconuenientia, hinc obligat, sub mortali. Non tamen ad restitutionem acceptorum obligantur si leges sint tantùm prohibentes & non annulantes acceptationem. ait Fern p. 4. cap 13. § 2. & alij.

In conficiendis moribundi testamentis sint cauti Notarij, ne conficiant testamentum jam carentis judicio, alias obligabuntur ad restitutionem ei, qui successurus erat.

# DISTINCTIO. XVII.

## De obligatione Testium.

NOta. Hi non possunt testificari 1. Serui, pro vel contra Dominum. admittuntur tamen in factis alterius 2. Religiosi coram Iudice sæculari, sine licentia Superioris, quòd si testificantur sine licentia, valet Lez. to. 1. c. 9. & Gab. à S. Vinc. V. testis. Possunt tamen esse testes in quocunq; testamento, siue clauso siue aperto, etiam quando aliquid relinquitur monasterio. S. Cong. apud Gab. 3. non possunt testificari mulieres in testamentis solemnibus, possunt tamen in codicillis, item non possunt testificari in criminalibus, excepta Simonia & hæresi alijsuè quibusdam, Possunt tamen in causis ciuilibus. vel si de crimine ciuiliter, vel in modum denuntiationis, aut inquisitionis seu exceptionis agitur, etiam participes criminis, & contra Clericos. Scias has coram Iudice non esse examinandas, sed mittendum ad domus earum. 4. Impuberes. Quia in ciuilibus requiritur pubertas, & in criminalibus viginti anni.. Potest tamen impubes testari de visis tempore, quo est capax doli, & eius testimonium facit indicium ad torturam. 5. Furiosi & mente capti. sicut etiam repelluntur ab officio judicãdi, nisi habeant lucida interualla. 6. Infames. Periuri. publici Vsurarij. Concubinarij. Falsarij Pauperes, si talis sint conditi-

conditionis, quòd pecuniâ possint corrumpi, aliàs possunt testari. 8. Infideles, Hæretici. Apostatæ à fide. Vbi tamen impune grassantur hæreses, Hæretici non prohibentur testari. 9. Affines & cognati. 10. De familia actoris vel rei. 11. Inimici vel amici, vbi tamen Iudex arbitrabitur. 12 Domestici exceptis quibusdam casibus. V, Less. L. 24.C. 3. 13. Socij criminis, Nisi in causa denuntiationis, & in crimine læsæ Maiestatis, atq; Simoniæ. Tandem, ignoti.

Debet ergo esse testis omni exceptione maior. ita vt contra illum nihil possit opponi ad illum reprobandum. Ly tamen positum ad initium non excludit licentiam Superiorum sed ostendit maiorem securitatem stante S. C. declaratione.

Nota 2 Quàmuis præfati testes secundùm jura non sint idonei ad testificandum, possunt tamen admitti in casibus difficilis probationis, quando delictum est tale, vt ex natura rei non possit per alios testes magis idoneos probari. v. g. si delicta sunt commissa in siluis, tempore nocturno in cubiculis, alijsq; locis secretis, vbi Iudex non potest aliter veritatem indagare. Makouius, tr. 8. d. 2. q. 3. cum Baldo. Nauar. & communi. Ait tamen Sam. de Lub. testes inhabiles, in prædictis casibus non plenè probare, sed præsumptionem inducere.

Nota 3. Testi vni in re magni momenti si est fide dignus, possumus quidē credere, sed non tenemur. Aliquando tamen vnus testis probat, vt cum nulli fit præiudicium v. g. quòd quis sit baptizatus. Vel dum impediendum peccatum, v. g. matrimonij illiciti &c. Iure tamen naturæ in grauibus causis, quando agitur de condemnatione alicuius requiruntur saltim duo testes, conuenientes in dicto, testificando de loco, tempore &c. se vidisse aut saltim sensu externo percepisse, tale factum à tali persona. Alias vnus testis, quàmuis idoneus, solùm facit semiplenam probationem. Immò si dixerit, tantùm audiuisse ab alijs, non facit probationem sed tantum indicium.

Nota 4. Testium dicta debent esse consona, de eodem numero facto, aliàs testes erunt singulares & non probabunt. Consonantia autem debet esse quo ad ista *Res. persona, locus, gradus hæc sint consona, tempus.* Dissonantia tamen leuis, non mutat substantiam facti, v. g. si varietur hora, vel dies hebdomadæ, quod Iudicis arbitrio remittitur.

Dico 1. Testis ante Iudicem legitimē productus, & secundùm ordinem justitiæ interrogatus, si non manifestat veritatem in præiudicium partis, peccat grauiter. An vero teneatur ad restitutionem, dubitatur Affirmat Orelanna, Med. Soto & Nau. apud dela C. Sup. 8. prec. de Iniustitia Testis. Negat Bann. quem sequitur dela C. l. c. Hoc certius est, quod etiam docet Nau. si Testis vocatus vt testificetur se abscondat, non tenetur ad restitutionem.

Scias. Testis non tenetur dare testimonium cui imminet vitæ periculum, vnde licitè potest fugere, & interrogatus veritatem celare, modo non mentiatur. Hoc enim ab intrinseco est malum & nunquam licitum. Sam. de Lub. V, testis cum. Graff.

Dico 2. Quando Testis pecuniam accipit, vt falsum testimonium dicat, quamuis te-

nis teneatur restituere damnum alteri ex falso testimonio illatum, non tamen tenetur restituere pecunias pro falso testimonio datas. Patet ex his quæ dixi in 1. dist. 27. conc. 4. Quod si accipit, vt verum dicat, tenetur pecunias restituere. Quia sine his tenetur veritatem dicere. Mosc par. 8. Element. art. 12.

Dico 3. Quando delictum est in fieri, seu pendet in futurum, tunc quicunq; scit authorem, prodere tenetur, etiamsi vnus tantùm sciat quia vnusquisq; lege charitatis, etiam non rogatus à Iudice, tenetur in hoc casu accusare, vt euiterur graue malum proximi. Quodsi crimen jam est transactum, tunc si vnus solùm testis sciat delinquentem, non tenetur eum prodere. v. g. jacet cadauer hominis in platea, nescitur homicida, & Iudex ratione officij inquirit authorem, si vnus solùm nouit homicidam, non tenetur prodere quia cùm Iudex tantùm generaliter inquirat, & nihil in particulari præcipiat, eò ipsò videtur interrogare eos, qui sciunt homicidam quando plures, & ad minimùm duo sciunt, Sayrus in claue Reg. l. 11. c. 20. quem sequitur Sam. de Lub. l. c.

Dico 4. De crimine sub secreto naturali dicto teneor testificari, licet sub juramento promiserim non reuelare; si crimen pendet in futurum cum notabili damno proximi. Quia tale crimen teneor accusare, vel saltim denuntiare, ergo à fortiori teneor testificari. Nec juramentum in tali casu obligat, cùm non sit vinculum iniquitatis. Sam. de Lub. V. Testis ex Sylu. & Sayro.

Dico 5. Sciens per consultationem, (vt Aduocatus Medicus &c.) aliquod peccatum secretum & detegens illud peccat. Nisi cognitio eius esset necessaria ad mali impedienda. Considerandum tamen est an maius bonum sequatur ex manifestatione. Nam si minus bonum sequitur ex vna parte, maius malum ex alia, non possunt manifestare.

Dico 6. Emissio sanguinis in præsentia homicidæ occulti non est sufficiens signum etiam ad capturam. Non enim constat, an id fiat operatione diuinâ in detestationem homicidij, an ex aliqua causa naturali, an fraude diaboli. Idem dicendum de probatione per aquam, quâ Iudices nonnulli fœminas magiæ suspectas solent in aquam certo modo ligatas inijcere, quæ si merguntur, absoluuntur, si verò non, torturæ adiudicantur. Hoc enim indicium non est sufficiens ad torturã, & operâ demonis fieri potest. Less. l. 2. c. 29. d. 27. &c. &c.

## QVÆSITVM.

### *An liceat obijcere Testi crimen pro infirmando eius testimonio?*

R. TEsti iniquo imponenti crimen falsum, aut reuelanti occultum verum, licet obijcere crimen verum etiam occultum. Ita comm. apud dela C. Sup. 8. præc de injustitia Testis. Nam vim vi repellere licet, Nec ista est aggressio sed legitima defensio. Et hoc etiam licet, etsi testis per ignorantiam incul-

 pabilem

pabilem inferat talem injuriam. Immo etsi testis dicat verum & legitimè, si habet crimen probabile, quo eius testimonium repellatur, licet obijcere illud ei, Nam sic reus defendit se cum moderamine, quod ei licet, cùm censeatur innocens, dum per legitimos testes non probatur nocens. Et damna secuta testi, ei imputantur, qui non tenebatur testificari cum periculo honoris. Et intelliguntur prædicta, per se loquendo. Nam aliquando illud non licebit. 1. Si crimen obiectum testi nihil conducit pro infirmando testimonio. Nam tunc talis obiectio criminis non erit defensio sed vindicta. 2 Si reus potest alter se defendere. 3. Si damnum quod sequitur reo est paruum, non licet obijcere testi crimen notabile. Et semper crimen obiectum debet esse minimum, quod est necessarium pro infirmando testimonio. Cùm reus teneatur se defendere cum moderamine.

## QVÆSITVM. II.

### *Quid faciendum dum Testis sibi ipsi contradicit?*

℟. QVando Testis dicit vnum extra judicium, & contrarium in judicio, tunc standum est dicto secundo. Quia est firmatum. Si vero dicit in judicio vnum, & postea extra judicium reuocat, standum est primo ob eandem rationem. Cæterum si in vno judicio dicit vnum & in altero judicio contrarium, stãndum est primo dicto. Quia jus parti est acquisitum per illud. Tandem si testis in vno judicio dixit se nihil scire, & in secundo fert testimonium, tunc nihil probat. Sam. de Lub. l. c. cum Azor.

# DISTINCTIO XVIII.

## *De obligatione Accusatoris.*

NOta. Accusatio est *delatio rei de crimine, in libello, ad vindictam, propter bonum commune.* Gab, à S. Vinc. V. Accus. Quatuor ad accusationem concurrunt. 1. Debet fieri in scriptis. 2. Nomen Acccusatoris & Accusati est exprimendum 3. Species delicti locus & tempus, similiter annus,& mensis, immò etiam dies, quando Reus volens se defendere petit eum apponi, dicens se alibi eo die fuisse. 4. Requiritur Accusatoris subscriptio, quà ad pœnam talionis se obligat. Hæc ( ait Sam. de Lub. ) modò non videtur esse in vsu.

Nota 2. Excluduntur ab accusatione, omnes excommunicati. Maiorum criminum rei. Infames, incestuosi,, adulteri, homicidæ, periuri, venefici, raptores, qui falsum testimonium dixerunt, turpem quæstum exercentes v. g. qui nummos acceperunt ob accusandum. Inimici. Laici ab acausatione Clericorum, nisi suam iniuriam prosequantur. & nisi peccatum sit hæresis, simoniæ, crimen læsæ maiestatis, sacrilegij, & dilapidationis bonorum Ecclesiæ. Clerici ab accusatione Laici criminaliter, non tamen ciuiliter. Impuberes Mulieres, & milites. Subditi re-

spectu prælatorum. Filij respectu Parentum, Serui respectu dominorum.

Dico 1. Datur præceptum de accusatione. Vnde qui non accusat delinquentem contra bonum publicum vel priuatum notabile, peccat, tum contra pietatem, tum contra charitatem. Quodsi ex officio tenetur accusare vel denunciare, etiam contra justitiam facit, & ad restitutionem damni, si sequitur, tenetur. Tenemur autem accusare. 1. crimina quæ cedunt immediatè in damnum communitatis, vt est conspiratio contra principem, rebellio, monetæ falsificatio &c. 2. quæ ledunt mediatè bonum commune, vt sunt peccata, âtrocia & peccata publica. 3. quæ sunt cõtra personam priuatam in re magni momenti.

Dico 2 In priuatò crimine non admittitur ad accusationem regulariter, nisi ille cuius interest In crimine autem publico, quilibet est admittendus, qui non prohibetur specialiter. Arm. V. Accus.

Dico 3. Proximus est secretè corrigendus, etiam de crimine contra bonum commune, si sic probabiliter speretur emendatio nec aliàs periclitetur bonum commune. Juxta illud Math. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum.* Quòd si non corrigas, sed accuses, aut denunties restitues damna secuta. Cùm iniuste infames. Habet enim proximus jus ad famam, dum non expedit bono communi, vt eius crimen publicetur Et sic intellige præceptum. Visitatorum sub excommunicatione mandantium sibi denuntiari delicta. Si enim proximus emendatus, vel probabiliter speratur emendandus per correctionem fraternam, non potest accusari vel denuntiari, si aliàs non periclitatur bonum commune.

Dixi. *Si sic probabiliter speretur &c.* Nam in dubio, an per secretam correctionem emendabitur, tenemur accusare, aut denuntiare juridicè si desint testes pro accusatione. Cùm in dubio inclinandum sit, tum in fauorem boni communis, tum in fauorem personæ priuatæ innocentis.

Dixi etiam. *Nec aliàs periclitetur bonum commune.* Nam si timeatur de aliorum scandalo, est accusandus non præmissâ correctione, licèt speretur emendatio; vel etiam iam egerit pœnitentiam. Patet ex Gab. à S. Vinc. l c & Makou. tr 8. sup. Decal. d. 2 q. 2. a. 1. Hoc tamen non faciendum ex odio vel ad sumendam propriam vindictam. Quia taliter accusare vel denuntiare non licet.

Dico 4. Non licet delinquentem de peccato quod non potest in judicio probari accusare. Immo restituenda sunt damna ex tali accusatione secuta, nisi ex ignorantia inculpabili putes te posse tale peccatum probare.

Dico 5. Non licet Accusatori aliquid accipere ab Accusato, & sic à justa accusatione desistere, etiamsi Accusatus esset damnatus ad mortem. Arm. V. Accus. ex S. Thoma. 2. 2. q 69 a 2. ad 1.

# DISTINCTIO. XIX.

## De obligatione Rei seu Accusati.

Nota. Tria concurrere debent vt Reus obligetur ad respondendum. 1. Vt interro-

interrogetur à proprio Iudice 2. Vt seruetur forma juris. Sczt vt interrogetur de crimine de quo præcessit, vel infamia, vel indicia grauia vel semiplena probatio, quæ habetur per testem omni exceptione maiorem. 3. Vt ista juris forma sit priùs in processu probata, & Reo indicata, vt cognoscat se juridicè interrogari, aliàs non tenetur respondere.

Dico 1. Quando hæc tria, etiam diuisiuè de quibus in notando, deficiunt, non tenetur respõdere Reus etiam proprio Iudici, quamuis fulminetur sententia excõmunicationis. Quia occultum in foro exteriori non tenemur manifestare. Seruatis autem his tribus, tenetur respondere verum, licet inde proueniat mors, aliàs peccat grauiter, tum ratione juramenti, si interueniat, tum ratione mendacij

Dico 2 Confessarius non debet Reum monere vt retractet falsum in legitimo judicio dictum Quia hoc esset eum cogere ad se prodendum, tenetur tamen monere, vt sit paratus ad veritatem dicendam, si iterum rogetur, quamuis sit damnandus ad mortem Sam. de Lub. V. Accus. cum Azor. Nec per hoc incurrit irregularitatem, licet sequatur mors, vt patet ex 3. d. 25, circa finem.

Dico 3 Negans veritatem in judicio, quam si diceret damnaretur ad soluendam pœnam pecuniariam, non tenetur ad soluendam illam Quia nemo obligatur ad soluendam pænam ante Iudicis sententiam. Vtrum vero hæc regula habeat aliquam exceptionem, consule DD.

Dico 4. Reus qui delictum commisit, propter quod non est ipso jure priuatus, sed tantùm priuandus bonis, potest ante sententiam bona sua distrahere. Quia adhuc est dominus suorum bonorum. Bannes in 2. 2. q. 62. a. 3 d 2. quem sequitur. Sam. de Lub

Dico 5 Tenetur Reus post sententiam, in exilum proficisci, in carcere manere, se verberare, &c Non enim est contra rationem, vt quis sit reus & vindex in pœnis quæ non sunt nimis acerbæ. Tenetur collum ad gladium extendere, scalas ascendere, manus pro ligatura carnifici post tergum præbere. Non potest autem membrum sibi amputare nec se suspendere, venam scindere vt paulatim è vita discedat. Nec potionem venenosam sumere. Si est damnatus vt fame pereat, oblatos cibos tenetur sub mortali sumere Quia non sumere est seipsum occidere juxta D. Thomam 2. 2. q. 69. a. 4.

Dico 6. Probabile est, Reum qui commisit crimen contra legem continentem sententiam latam de priuatione bonorum, ipso facto esse statim priuatum dominio bonorum suorum, licet maneat cum vsu illorum Probabile etiam est, eiusmodi Reum adhuc retinere dominium bonõrum suorum, licèt caducũ, ante Iudicis sententiam Et sic posse non solùm vti bonis, sed & vendere illa, declarando tamen vitium rei venditæ. Primam partem docet Caiet. in 2. 2. q. 69. a 3. Secundam, docet Bannes. l. c.

Dico 7. Reus non potest interrogari de socijs occultis, nisi crimen cedat in notabile damnum tertij, & est in fieri aut pendet in futurum & à fortiori si cedat in damnum publicum, vt est grassatio raptorum in vijs, falsificatio mone-

tæ. ambitiones, ſubordinationes &c. Item ſi crimen ſit atrox vt hæreſis, crimen læſæ Maieſtatis. In dictis ergo caſibus ( & alijs lege vel conſuetudine rationabili concedente ) licet interrogare Reum de complicibus occultis. V. de la C. ſup. 8 præc q. 3. a 3. Sam. & Sam. V. Reus.

Dico 8. Si cauſa non eſt probata ſemiplenè & conſequenter Iudex non interrogat juxta formam juris, Reus non tenetur juramentum præſtare. Quod ſi cogatur, poteſt licitè vti verbis æquiuocis, reſpondendo juxta ſuam mentem, contra intentionem Iudicis interrogantis, dicendo v. g neſcio (intelligendo intra ſe ) vt tibi dicam. Quia ex quo cauſâ non eſt ſemiplenè probata, delictum eſt omnino occultum. Makouius tr. 2. Sup. Decal. d. 1. q 3. a. 1. referens Angelum, Naur. Sayr Addit cit. D. Si maritus vi & metu adigat vxorem ad juramentum, vtrum in eius abſentia adulterium commiſerit, poteſt licitè vxor cum juramento æquiuoco reſpondere, ſe tale delictum non feciſſe, ſubintelligendo in mente, vt dicam. quia non tenetur illi ſecundùm mentem eius reſpōdere. Addit etiam qui ob defenſionem, quando aliter fieri non poteſt inuaſorem occidit, aut rem alienam in veri debiti compenſationem vſurpat, interrogatus à Iudice, poteſt cum juramento negare, intelligendo intra ſe *de facto criminoſo* ita etiam de la C. Sup. 8. præc. de iniuſtitia Rei. Ratio horum eſt. Nam Eccleſia prohibet reſtrictionem mentis quæ eſt cum mendacio, vt videre eſt apud Sam. de Lub. l c. V. dicta in 1. d. 11. in fine.

Ex his patet non peccare Reum accuſatum de crimine quod juridicè probari non poteſt, crimen negando. Quia juxta D. Thomam l. c. a. 2. Reus poteſt ſe tueri quacunq; viâ, modo non dicat mendacium, in tali autem caſu non dicit mendacium, etiam dicendo quod accuſans mentiatur. Qui enim probare non poteſt calumniatur, ac proinde mentitur.

Dico 9. Dum Reus Sacramentum Pœnitentiæ recuſat, Iudex non tenetur eum liberare, & ſi ſciat in mortali moriturum. Aliàs ſic publica poteſtas eludetur, & magna incommoda in Repub. ſequerentur.

Dico 10. Reo, etiam juſtè damnato ad pœnam mortis aut mutilationis aut flagellorum, licet rumpere carcerem. Nec reſtituet damna ſecuta carceri & cuſtodi. Quia cùm det operam rei licitæ, malum quod ſequitur ei non imputatur. Immo licet conſulere iſti fugam. Nam licet conſulere alteri quod licitè poteſt facere. Imo etiam licet perſonæ priuatæ dare tali Reo inſtrumenta quibus carcerem rumpat, cùm cooperetur rei licitæ. Non tamen id licet miniſtris juſtitiæ, quibus ex officio incumbit tueri publicam poteſtatem. Nec licet hos corrumpere muneribus vt fugam concedant. Eſſet enim inducere eos ad peccatum. Quòd verò non liceat iuuare iuſtè damnatum vt rumpat carcerem, cōmuniter tenetur, dicta hàc conc: vide apud Bonac: to. 2. d. 10. q. 3. punc: 2. an. 13.

Dicta non procedunt, dum Reus detinetur in carcere præter pœnam mortis &c. ſed v. g. vt eò citiùs debita ſoluat, vel damnatus eſt ad carcerem in pœnam ad tempus &c. Sic enim peccat fugiendo & alteri injuriam facit. Arm. V. Accuſatio ex S. Thom. & Caiet.



Dico

Dico 11. Reus injustè damnatus ad mortem &c. licitè impugnat custodes carceris, vt fugiat. Immo secundùm Bannes 2. 2. q. 69. a. 4. & alios juste damnatus juxta allegata & probata re ipsa tamen innocens, licitè se defendit occidendo etiam ministros justitiæ, si sic necessitas requirit, secluso tamen scandalo & damno communi. Sicut innocens se defendendo licitè occidit aggressorem innocentem, v. g. amentem.

Dico 12. Cui sub iuramento redeundi, conceditur exire è carcere, tenetur seruare iuramentum, si non relaxatur, & redire ad carcerem, quamuis iniustè sit incarceratus. dela C, de iniust. Rei. ex Cai. & Nauar. Sicut qui jurauit dare latroni bona sua, tenetur seruare. Nec redeundo seipsum magis occidit, quam damnatus ad mortem, qui potest fugere carcerem, & non fugit.

Dico 13. Religiosi iustè incarcerati fugere non possunt, quoniam voto supposuerunt se Prælatis suis. Alias peccant peccato apostasiæ. Mak. tr. 8. supra Decalog. d. 2. q. 2. .2 a. 1. sequens Arm. l c. & Caiet.

# DISTINCTIO XX:

## *De facientibus & exequentibus testamentum.*

NOta 1 Testamentum est, *voluntatis humanæ iusta dispositio de eo, quod quis vult post suum obitum fieri, cum hæredis institutione* Differt à codicillo. Quia codicillus non fit ad instituendum hæredem, sed ad aliquid in testamento explicandum, mutandum, vel ad legata instituenda. Non requirit etiam tantam solemnitatem vt testamentum, & sufficiunt quinq; testes ad illum.

Nota 2. Ad solemne testamentum requiritur 1. vt fiat hæredis institutio 2. si Testator literas nouit, propriâ manu testamentum scribat, vel saltim subscribat. 3 præsentia septem testiũ, præter eum qui scribit, vel subscribit loco Testatoris. 4. testes sint ad hoc rogati & non casuales. 5. testes sint idonei. Excluduntur enim mulieres impuberes, serui, Religiosi, muti, surdi, furiosi, prodigi, cognati, & potestati Testatoris subiecti. 6. testes se subscribant. si possint, nec vnus pro alio. 7. testes consignent proprijs annulis vel alienis, si proprijs carent. 8. testes eodem tempore se subscribant. si possint. Tandem testes. Testatorem videant. & & non post cortinam v. g. audiant. excludendo Religiosos non intendo contradicere dictis d. 17. sed vt securiùs pono. quia declarationes *S. C.* debent esse authenticæ, vt iubet Vrbanus VIII.

Aduerte. Si Parens testetur inter liberos sufficit adhibere duos testes.

Nota 3. Testari non possunt. 1. mutus nisi scribere sciat, sicut neq; qui articulatè loqui non potest. Cum nequeat nomen hæredis exprimere, nisi scribere sciat 2. impubes. filios familias, nisi habeat bona castrensia vel quasi. prodigus, cui prohibita est à Iudice bonorum administratio. 3. damnatus ad mortem naturalem & ciuilem, vt deportatus, & damnatus ad perpetuum carcerem.

Sed

Sed in his attendenda consuetudo. 4. publicus vsurarius, licèt ab vsuris destiterit, nisi ante mortem restituat, vel saltim cautionem præstet. De publicè excommuni ato, communior est sententia quod possit testari. 5. Seruus & Religiosus. 6. infamis ob libellum famosum in alterius iniuriam, infames autem ob aliam causam possunt testari. 7. reus criminis læsæ Maiestatis &c. &c.

Dico 1. Tam Pater quàm Mater carentes filijs legitimis, licèt habeant hæredes ascendentes, vt est Pater & auus, possunt relinquere filijs naturalibus illegitimis in testamento omnia bona sua Sam. de Lub. cum Rodriq.

Dico 2. Licitè possidentur, relicta in testamento minùs solemni, etiamsi solis verbis fiat. Sufficit enim constare de voluntate Testatoris. Et alias per contractus, jure humano irritos propter defectum solemnitatis essentialis, transfertur dominium, quamuis reuocabile. Bannes quem sequitur Sam. à Lub.

Dico 3. Potest relinqui in testamento Ecclesijs S. Francisci de Obseruantia aliquis redditus annuus pro fabrica, ornamentis altarium &c. Quia hæc tantùm relinquuntur Ecclesiæ. Vnde Syndicus monasterij debet exigere talem redditum. Qui autem relinquit prædictis F.F. aliquem redditum, cum obligatione vt pro eo celebrentur Missæ &c. huiusmodi legatum non valet, etiam in foro interiori. Quia dicti F.F. sunt incapaces illius, nisi forsan reciperetur per modum eleëmosynæ. Rodriq. to 1, c. 132. conc. 3.

Dico 4. Testamento potest derogare Papa ob publicam vtilitatem, & loci Princeps supremus, immo & Episcopus, cum consensu Executorum, potest conuertere in maiorem publicam necessitatem, quod in minorem erat relictum. Sà. V. Testa. & Sam. à Lub.

Dico 5. Qui solis blandicijs, precibus sine causa facit mutari testamentum, licèt ex odio faciat & peccet, non tenetur ad restitutionem. Sed si vi vel fraudibus Testatorem auertit tenetur ad restitutionem ei cui fuerat relictum. Colligitur totum ex his quæ docet dela C. Sup. 7. Præc. de Restit. art. 3. & Laynensis tom 2. p. 2. tract. 1. qu. 13.

Dico 6. Executores testamenti possunt esse Clerici, fœminæ, vbi seruatur hæc consuetudo, & Religiosi, etiam ad causas prophanas, & sufficit licentia tacita. Scæ. Prælato sciente & non contradicente. Nostris tamen Religiosis jure nostro id prohibetur. Prædicti grauiter peccant, si per longum tempus negligunt satisfacere testamentis. &c. &c.

## QVÆSITVM.

### Quid circa testamenta minùs solemnia sentiendum?

℞. AD Testamentum nuncupatiuum seu apertum, requiruntur septem testes, ad hoc vocati, vt testatoris voluntatem percipiant. Vnde testamentum legi debet à Tabellione seu Notario ante testes. Sed hoc secundum non pertinet ad substantiam actûs sed ad securitatem.

℞ 2. Testamentum ad pias causas valet coram duobus testibus legitimis, licèt non sint vocati immo licèt sint fœminæ. Quia in hoc cessant solemnitates juris positiui, & sufficit solemnitas juris gentium. Et sic valent legatâ in testamento minùs solemni, licèt non sit posita clausula codicillaris. 2 Testamentum ad causam piam pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum. 3 Relictum per testamentum solemne ad causas pias, reuocatur per minùs solemne ad easdem causas pias, vnde factum per duos testes reuocat factum per septem. 4. Licèt ordinariè loquendo nequeat quis decedere partim testatus, & partim intestatus, tamen hoc fieri potest in ordine ad causas pias. 5. Licèt dispositio bonorum facta per mutum ad causas prophanas sit nulla, valet tamen ad causas pias. 6 Valet testamentum ad causas pias in quo est sola subscriptio Testatoris sine testibus. Adde non esse necessariam hæredis institutionem.

℞. 3. Testamentum rustici, etiam ad causas non pias, valet adhibitis quinq; testib⁹, si plures esse non possint. Nec est necessaria subscriptio, si literati non sint.

℞. 4. Testamentum militare, si in castris vel expeditione fiat valet etiamsi sit destitutum omnibus solemnitatibus, modò probari possit duobus testib⁹. Et idem de testamento tempore pestis coram duobus vel tribus testibus facto. Qui plura vult, videat Iuristas, & specialia locorum statuta.

# DISTINCTIO XXI.

## *De obligatione Tutoris.*

NOta. 1. Tutor est qui causam gerit pupilli post mortem Patris. Differt à Curatore. Nam curator potiùs datur rebus quàm personæ, è contra Tutor, potiùs personæ quam rebus. 2. Curator datur adulto qui res suas nequit administrare, v. g. furioso, prodigo, &c Tutor autem datur impuberi. 3. Curator datur tantum secundùm leges. Tutor etiam à Iudice, & à Testatore. Potestas Tutoris in masculos, durat vsq; ad annum. 14. In fœminas, vsq; ad 12. Ab illo tempore incipit potestas Curatoris, & durat vsq; ad annum 25. completum pupillorum.

Nota 2. Tutor est triplex. Testamentarius quem Pater, constituit filio in testamento. Legitimus, quem leges constituunt, qualis præ cæteris Mater & Auia, si velint, deinde consanguinei proximiores idonei. Datiuus, quem Iudex dat, quando nec in testamento datus est, nec inter consanguineos pupilli inuenitur idoneus ad tutelam.

Dico 1. Tutelam miserabilium personarum, omnes suscipere tenentur etiam Religiosi, de licentia tàmen Superioris, saltim localis.

Dico. 2. Tutor tenetur pupillos à criminibus intactos conseruare, res eorum fideliter custodire & defendere, bona mobilia in emptionem, vel justam negotiationem conuertere, Inuentarium de rebus facere, nisi ex justa causa impediatur, aliter faciendo est suspectus de dolo, docet Arm. in præsenti.

Dico 3.

Dicò 3. Damna illata pupillis in bonis ac redditibus per negligentiam Tutorum, tenentur Tutores restituere. Nam ex justitia tenentur bonum pupillorum curare. Addit Sam. de Lub in præsenti, si Tutor eo tempore quo tenebatur negotiari, omitteret, pupillus posset ab eo accipere quinq; pro centum.

Dico 4. Clerici & Religiosi non possunt obligari ad tutellam, nec spontè suscipere possunt testamentariam aut datiuam. Legitimam suscipere possunt Clerici consanguinei pupilli. Item Religiosi de licentia Superiorum.

Dico 5. Mater nequit compelli ad tutellam pupilli, quòd si recipiat, tunc promittat se non transituram ad alias nuptias, quin priùs tutelam abdicet & rationem reddat. Per nuptias enim amittit tutellam. Et idem si incontinenter viuat.

# DISTINCTIO XXII.

## *De obligatione Medici.*

DIco 1. Peccat mortaliter Medicus, qui præuidens mortem infirmi vel saltim probabiliter judicat, & tamen tacet. Fern. p. 4. c. 12. §. 2. cum. D. Anton. Sylu. & Tab. Quia cuiq; DEVS mandauit de proximo suo, & ideo tenetur subuenire necessitati huius, huius maxima autem necessitas est periculum salutis æternæ. Addit cit. D. Hoc. intelligendum esse, etiamsi Medicus aduertat, quòd tali monitione ægritudo ingrauescet. Quia æterna salus debet anteferri temporaneæ saluti.

Ab hoc efficatiùs exequendum Pius V. in Bulla, *super gregem*, edita 1566. præcipit, ne Medici vltra tertium diem ægrotum visitent, nisi de illius confessione per Confessarij chirographum certificentur. additq; in Doctoratu exigendum à Medicis juramentum seruandi hanc constitutionem. Aduerte hanc legem non obligare nisi in morbo graui, vel qui in principio prudenter judicatur periculosus, vt grauis efficiatur. 2. Supradicta monitio fieri potest à Medico per alios. 3. Si infirmus admonitus nollet confiteri, non debet à Medicis in probabili mortis periculo deseri. Immo si Medicus prudenter judicaret monitionem non profuturam, nec illum monere teneretur, neq; deserere. Quia Pontifex nihil frustratorium præcipit, 4 Sufficere Medicis, quòd de confessione ægroti testentur eius domestici fide digni, vel etiam ipse, si est magnæ autoritatis. Iuuat etiam præfata monitio vt res ab infirmo disponantur, ne post mortem turbationes sequantur. Et propterea etiam ex hoc capite obligatur Medicus ad admonendum de morte infirmum.

Dico 2. Grauiter peccat Medicus, qui vt aliquod medicamentum experiatur, illud absq; ratione aliqua probabili tribuit infirmo. Quando vero sunt rationes probabiles de bonitate medicamenti, & adsunt alia faciliora remedia, & absq; opinione infirmo salutifera; tunc hæc sunt eligenda. & illa de quibus habetur opinio relinquenda. V. dicta in 1. d. 2, conc. 6. Quod si non adsunt faciliora, & est dubi-

dubium de medicamento, an sit salutiferum, propter diuersas opiniones, tunc potest applicare medicamentum, quod probabiliter putat salutiferum, quamuis secundum alios sit mortiferum. Non enim fas est ait Sam de Lub.) eo tempore infirmum sine remedio relinquere. Quòd si postea nociuum inueniatur, Medico ad culpam non imputatur.

Dico 3. Medicus non sit nimis facilis in dispensando, in jeiunio, in carnibus &c. Sed attentâ infirmitate. Si enim infirmitas fuerit talis, quæ exigat infirmum bis aut ter comedere, non tamen causa illa exigat vt carnes comedat, tunc dispensatio debet fieri in commestione, & non in carnibus. Si verò infirmitas carnium vsum & non plures refectiones exigat, tunc quo ad carnes tantùm dispensatio est facienda, V. in 1. d. 19. conc. 12. & 13.

Dico 4. Medicus expertus, dum curat fœminas se in pollutionem consentire, non potest tali periculo sine peccato se committere. Quod intellige, si periculum sit proximum immo non est absoluendus, si hanc occasionem proximam, vitare non curat.

Dico 5. Medicus licitè applicat mulieri prægnanti medicinam; quàmuis æquè ordinetur ad matris salutem, atq; ad fœtui nocendum, & illius abortum, secundùm *Sam.* de Lub. V. Med & de la C. sup. 5. præc q. 1. a. 1. Potest tamen fœmina licitè abstinere à tali medicina, vt suæ proli consulat. Dixi. Secundũ n Samuelem &c. quia in aliena sententia loquor. V. dicta in 1. d. 21. conc. 7.

Dico 6. Pauperibus qui non valent soluere, tenetur Medicus gratis mederi immo etiam medicinas comparare, si ipse potest, & illi nec per alios magis coniunctos, nec per eos qui magis possent, valent curari. Quia remissio solutionis & medicinarum exhibitio, est quædam eleëmosyna. Sylu V. Medic. dicta in 1. d. 23. con. 1. & 2.

Q. Vtrum Medici possint promoueri ad Ordines? ℞. Quòd sic, si in suis officijs erant periti, & nihil omiserunt de contingentibus, habentes super his conscientiam probabilem, aliter non.

# DISTINCTIO XXIII.

## *De peccatis circa exactiones.*

NOta. Tributum est quod soluitur de prædijs, aut alijs rebus, quæ possidentur. Vectigal, soluitur de rebus quæ negotiationis causâ transportatur, pro conseruandis vijs, pontibus reparandis &c Gabella rebus ad victum & vestitum &c pertinentibus. Hæc solet confundi cum vectigali. Dixi, *negotiationis causâ.* Quæ enim pro vsu familiæ deferuntur, eximuntur à gabella. Caiet. in præsenti.

Dico 1. Qui defraudant vectigalia justa, peccant grauiter & ad restitutionem obligantur Tum quia huiusmodi tributa debentur Principi in congruum dignitatis eius subsidium. &c. Tum etiam quia talis defraudatio cedit in damnum huiusmodi tributa. V. dicta in, 1. d. 37. conc. 21.

Non

Non tamen est improbabilis sententia Nau. tr. de lege pœnali. Et in Man. c. 17. & aliorum apud Dianam de leg. tr. 10. res 19 oppositum. Quia consuetudo interpretatur non esse mentem legislatorum ad aliud obligare, quàm vt deprehensi puniantur Vnde ad primum argumentum in contrarium respondet Beja & Duardus, quò licèt debeantur talia tributa Principi, fraudatores tamen non intendunt transgressionem huius legis, sed cum agatur de lege purè pœnali, eorum arbitrio committitur an velint soluere, an verò fraudando, se exponere periculo luendæ pœnæ cum notabili Principis emolumento. Ad secundum respondent imputandum ementibus dicta tributa, si minùs vigilantes defraudentur. Cùm sub tali conditione illa emant, vt si cum vno perdant, cum alio, propter pœnam lucrentur. In qua sententia stando, Confessarij non cogant confitentes ad restitutionem ob vectigalia defraudata. Quæ tamen sententia non est extendenda dum vectigal seu gabella imponitur pro tollenda communi necessitate. Nomine autem communis necessitatis in præsenti non intelligo reparationem viarum, subsidium dignitatis Principis &c. sed quid maius.

Ex his patet legem purè pœnalem, quàmuis in re graui non obligare in conscientia, vt docet Nau. & alij apud Dianam l. c. quorum, inter alias ratio. Nam Principes sæculares nunquam expresserunt hactenus, mentis suæ esse, obligare subditos ad culpam. Nec consuetudo id vnquàm fuit interpretata, nisi simul, lex diuina, naturalis aut Canonica constitutio, ex qua obligatio in conscientia colligatur, concurrat.

Immò non desunt DD docentes legem mixtam non obligare sub peccato mortali, quam sententiam probabilem vocat Filliucius to. 2. tr. 21. c. 27.

Dices, leges mixtæ continent verba præceptiua *mandamus*, *præcipimus*, quibus importatur obligatio ad culpam ℞ Ex his non colligi obligationem. Quia leges multarum Religionum continent similia verba, & tamen nec sub veniali obligant. Ergo nisi aliunde constet de intentione legislatoris, non denotant talia verba talem obligationem. Ex alijs, colligitur legislatorem velle grauiter obligare, si fulminet grauem pœnam spiritualem v. g. excommunicationis. Explicationem legis purè pœnalis & mixtæ, vide in 1. d. 36 circa finem.

Dico 2. Ecclesiæ & personæ Ecclesiasticæ, quales sunt quæ Ordinem aliquem susceperunt, etiamsi tonsuram tantum primam acceperint, omnes Religiosi, Moniales, & res istorum, non tenentur ad solutionem gabellæ. Nisi exerceant negotia, scit emendo aliqua, quæ immutata postea vendant. V. Sam. de Lub. V. Bula Cœnæ. Casu 18. vbi habes, quæ nam negociatio non prohibeatur Clericis, vide d. 11 de censuris n. 18. Præter quod scias ex Sà. V. gabel Religiosos Mendicantes habere priuilegium Pij V. quo exempti declarantur ab omni exactione, cum suis bonis, colonis, arendatarijs, & negotiorum gestoribus,

Aduerte. Quando res obligata ad soluendam exactionem deuenit ad Clericum vel Ecclesiam, obligatur Clericus ad eam soluendam. Quia in tali casu res transit ad alium cum onere suo. Azor, to. 3. l. 5. c. 19. q. 8.

Dico

Dico 3. Conductor gabellarum, propter pestem vel alium casum superuenientem meretur remissionem pensionis, si prædicta tempore conditionis nec timebantur probabiliter, nec præuideri poterant. Si vero tempore conductionis superuentura timebantur vel præuidebantur, non debet in conscientia remitti pensio. Quia sibi imputet quòd tali tempore & cum tanta pensione gabellas conduxerit Sylu. V. gab quem sequitur Sam. de Lub.

Dico 4. Possunt Exactores gabellarum cum pauperculis dissimulare. Sà. V. gab. Hi non tenētur eas soluere, si eò deueniat paupertas, vt se ac suos alere non possint soluendo gabellam. Nisi imposita esset ob gràuem Reipublicæ necessitatem. Gàb. à Vinc. in præsenti, quoad 2. & 3. partem.

Dico 5. Custodes permittentes exportari vel importari merces vetitas non obligantur ad soluendas pœnas eorum, qui exportant merces vetitas Cum & hi eas non debeant soluere, nisi post sententiam. Quòd si custodes pro hac fraude recipiant aliquid, non tenentur id restituere, nisi etiam post sententiam. Gab. à S. Vinc. V. Custos, quo ad vtramq; partem Tenentur tamen Custodes ad restitutionem vectigalium quæ soluere debuissent fraudatores, stando in veriori & securiori sententia, vectigalia esse soluenda in conscientia, Dato tamen fraudatores vectigalium secundùm dicta d. præcedenti, non obligari ad restitutionem custodes tamen obligantur, vt in simili dixi dè custodibus carceris d 9. conc. decimâ. & sic in prima impressione sano sensu intellige conclusionem.

De peccatis Militum V. dicta in 1. d. 21. 22. &c. De peccatis Mercatorum. V. l. c. d. 31. 32. 36. 37. & 38.

# DISTINCTIO XXIV.

## *De obligatione Tabernariorum.*

Dico 1. Peccat Tabernarius, qui facit vt meretrices intra tabernam vel propè habitent, & aduenientibus inseruiant licèt non intendat vt aduenæ peccent, sed vt hilares reddantur, & libentiùs eò plures diuertant Fern. 4. p. c. 5. §. 1. ex S. Thoma & D. Anton. Quia dat occasionē peccato alieno probabilem.

Dico 2. Peccat Tabernarius recipiendo aleatores vacantes lusibus mortalibus. eis mensam sternendo, lumina ad ludendum ministrando &c. Nam & culpæ consentit, & ad illius exercitium juvamen præstat V, l. 1. d. 27. conc. 2.

Dico 3. Tabernarius tenetur satisfacere pro damno dato in rebus à suo famulo, non autem pro vulnere. Sà. V stabularius. & Sam. de Lub. V. Taberna. Tenetur quoq; satisfacere pro deposito perdito, licet pereat ex culpa leui. dela super 7. Præc. quest. 7. articulo. 6. Si qui deposuit pro re conseruanda soluit. Quemadmodum custodes siluarum & fluuiorum restituere damna tenentur quàmuis ex culpa leui accidant Idem l. cit. a. 3. cum communi. Sed hæc in foro exteriori seruantur. In foro enim conscientiæ nemo tenetur nisi de culpa mortali, nisi aliud esset conuentum, vel res exactam diligentiam postularet. Gab. à S. Vinc. & Sà. V. culpa.

Dico 4.

Dico 4. Tabernarius tenetur restituere id quod vltra pretium, consuetudine vel lege statutum accipit Quia cum Consuetudo & lex sint consentanea æquitati obligant in conscientia. V. dicta l. cit. d. 19. conc. 14. 15. 16. vbi circa ministerium ciborum aliqua resoluuntur. Benè facerent gubernatores terrarum visitando occultiora tabernarum, maximè vbi tabernæ remotiores. cùm in his fraudulenta homicidia quandoq; exerceantur.

# DISTINCTIO XXV.

## *De obligatione Christianorum vitandi Iudæos.*

DIco 1, Lege Canonicâ prohibetur conuersari & communicare cum Iudæis, conuersatione familiari, vt periculum subuersionis caueatur, & dignitas Christianæ Religionis conseruetur,

Dico 2. In speciali prohibentur 1. cohabitare Iudæis. Et sic prohibetur esse famulum, esse seruum, non verò prohibetur laborare si vitetur nimia familiaritas vt habet Gab. à S. Vinc. V. Iudæi 2. Balneare simul. Quòdsi, licèt in eodem balneo sint, non communicant, non fit contra hanc prohibitionem, Bonac. circa 1. præc. d. 3. q. 4. p. 6. 3. Medicos adhibere. Si Iudæus peritior Christiano vocari potest. Bonac l. C. 4. Medicinas ab eis accipere. Præparatas tamen à Christianis, licèt emere à Iudæis, docet Sylu. V. Iudæi Immo secundum Turrecremata relatum à Bonacina licet accipere paratas à Iudæis, modo eas infirmo non exhibeant, 5. Comedere azyma earum. In his quinq; casibus prohibetur participatio cum Iudæis, Clericis quidem sub pœna depositionis, laicis sub pœna excommunicationis ferendæ per Clericum intellige in sacris vt est in textu. 6. prohibetur ad Iudæorum conuiuia accedere. Non fit contra hanc prohibitionem si Christianus & Iudæus in taberna in eadem mensa, non tamen communicantes manducent. Vel si Christianus in diuersorio Iudæi cibos à Iudæo, non tamen quos ipse discernit, emat. Docet etiam Layman. l. 2. tr. 1. C. 17. ex Cajet non esse mortale, semel cum Iudæo manducare cibos non discretos 7. Eorum infantes, in domibus eorum nutrire. Extra domus eorum, id non prohibetur. 8. Eos ad officia publica inter Christianos admittere. Si quis iudicum hoc permiserit velut Sacrilegus debet excommunicari. Notatur in marginibus Armillæ, hodie non omnes seruari dictorum casuum. Numero vero tertio V. Iudæus dicitur. *Cessante periculo subuersionis & iniuria fidei nostræ, & contemptus, non videa mortale, si ex aliqua causa fiant.* Censet autem periculum subuersionis esse si nimia familiaritas adsit. Solet addi ne Christiani ad nuptias vel solemnitates Iudæorum accedant, Item ne choreas cum illis ducant. Nec Synagogas inuisant ijs temporibus, quibus ab ipsis superstitiosa celebrantur. Sed secluso periculo subuersionis non est illicitum inuisere. Affine est, quod non liceat Iudæis locare bona in quibus exercetur jurisdictio temporalis in subditos. Nam locans laicus debet excommunicari, Sam, de Lub, V. Iud. cum Piasecio.

Dico 3. Non eſt prohibitum Chriſtiano res ſuas locare Iudæo, v. g. currus, boues, &c. Immo licet ei vendere ea, quibus vtitur in cæremonijs ſuis, ſed non eâ intentione, vt vtatur, ſicut nec cum probabiliter ſcitur illis abuſurum.

Dico 4. Nullo modo poteſt cohoneſtari ædificare Synagogas Iudæis. Quia licèt talis ædificatio methaphiſycè loquēdo, poſſit à malo fine præſcindere, moraliter tamen non poteſt, Quia hic & nunc in finem iniqui cultûs ædificatur. Ita præter alios docet Makouius ſup. Decalog. tr. 1. d. 2. q. 2. a. 1. Addit idem doctiſſimus Theologus, & præclarum celeberrimæ Academiæ Crac. decus, etiam opem præſtare, aut ligna, calcem &c. vendere, ad ædificandas vel reparandas Iudæorum Synagogas, eſſe peccaminoſum. Et licèt permittat Eccleſia Iudæis, reparare ſynagogas, non tamen vult vt id miniſterio Chriſtianorum fiat.

# ADDITIO I.

## *De non alienandis Regularium bonis.*

SAcra Congregatio Concilij in decreto juſſu Vrbani VIII. edito 1624. die 7. Septemb. abrogatis omnibus indultis & priuilegijs quomodolibet Religionibus conceſſis, omnibus Superioribus Regularium, *omnium rerum & bonorum immobilium ac pretioſorum mobilium alienationem. omneq; pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, cenſus perpetuos ſeu vitalitios, hypotecam, locationem & conductionem vltra triennium, conceſſionem in feudum, vel emphyteuſim, præterquā in caſibus à jure permiſſis, fieri perpetuò prohibet, atq; interdicit abſq; ipſius Congregationis Concilij expreſſa licentia, in ſcriptis & gratis concedenda, ſub pœna priuationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebunt, vocisq; actiuæ & paſſiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda, quam ipſo facto abſq; alia declaratione incurrant, ſublatâ etiam Generali & Protectori illam moderandi, aut relaxandi facultate. Pœnis nihilominus Apoſtolicarū Conſtitutionū & præſertim fel. rec. Pauli II* quæ incipit. *Ambitioſæ in ſuo robore permanſuris. Alienationes verò & pacta cenſus, hypothecas, locationes, conductiones & conceſſiones quaſcunq; contra huiusmodi prohibitiones faciendas, Sanctitatis ſuæ authoritate ipſo jure nullas atq; irritas decernit.* V. Lezanam to. 1. Q. Q. R. R. C. 10. n. 1. & ſequentibus. Bonac: de alienat. bonor. Eccleſiaſt. diſp. 2. quæſt. vnicâ. punc. 1. Hoc decretum obligat licèt alienatio bonorum Monaſterij ſit vtilis. Vnde alienationem eſſe neceſſariam vel vtilem Eccleſiæ vel Monaſterio ſolùm eſt cauſa juſta ad impetrandam licentiam à Sede Apoſtolica vel S. Congregatione. Lez. l. c. n. 4. vbi refert caſus in quibus licita eſt alienatio, poſitâ tamen neceſſitate vel vtilitate Eccleſiæ, non recurrendo ad ſedem Apoſtolicam. Nomine alienationis, præter alia, venit pignus ſecundùm Lez. & alios, permutatio, niſi ſit inter Eccleſias vel Monaſteria & vſusfructus &c.

ADDI-

# ADDITIO. II.

## *De nonnullorum Religiosorum vitalitiis redditibus.*

SVppositâ sententiâ Religiosos posse etiam post Concilium Trid. habere vitalitios redditus ad vitandam proprietatem aliquæ conditiones ponuntur à DD. *Primo* Vt illos non habeant quoad dominium tanquam suos proprios, sed solùm quoad simplicem vsum facti congruentis pro suis particularibus necessitatib⁹. *Secũdo.* Vt eos habeant ex Superiorum licentia. *Tertio.* Vt huiusmodi redditus sint moderati. *Quarto.* Vt prædicti redditus sint incorporati communibus bonis Monasterij. *Quinto.* Vt sint reuocabiles ad nutum Superioris. *Sexto.* Vt non malè vtantur, expendendo illos in vsus illicitos & prophanos. *Septimo.* Vt non vagè & ad vsus indeterminatos illis relinquatur dispositio prædictorum bonorum, sed solùm ad vsus determinatos, pios, licitos, necessarios & à Superiore cognitos. *Octauo.* Vt id fiat ex iusta & rationabili causa. *Nono.* Vt prædictos redditus concessos non penes se habeant sed in manu publici officialis per Superiorem assignati, vel incommuni deposito, iuxta leges Religiosorum. *Decimo.* Vt subditus quando ab officiali necessaria petit exponat in particulari suas necessitates. aliàs tantùm esset officialis materialiter, & subditus esset dispensator cùm illa bona pro libitu acciperet & distribueret, quod est contra mentem Tridenti. Vel dictas necessitates exponat Superiori iuxta leges vel praxim Religiosorum. V. Eligium Basseum V. Paupertas Religiosa. V. dicta in 4. d. 8.

# ADDITIO III.

## *De commutatione votorum.*

DE voto egi in 1. Sent. Mor. d. 14. & 15. in gratiam Confessariorum tempore Iubilæi hæc (sed non omnia) ex Mosçicensi addo. Hæc ergo, circa dictam commutationem veniunt consideranda,

*Primo.* Maior Dei honor, & quòd ei gratiùs aut æquè gratum sit futurum id quod subrogatur. *Secũdo.* Reipublicæ aut etiam vouentis vtilitas, vt si magis congruit saluti eius Spirituali. Vnde expedit mutationem facere, in res quas vouens sibi elegerit, vel solitus est facere, non alligando ipsas ad tempus. *Tertio.* Finis ad quem votum ordinatur, vt si quis propter castitatem vouit peregrinationem, magis conducent ad eam ieiunium & oratio, frequentatio Sacramentòrum. Pœnitentiæ, Eucharistiæ, ac Meditatio. *Quarto.* Obligatio vouentis respectu rei promissæ. nam si votum esset de vitando peccato ( v. g. fornicationis. ) minori commutatione opus est, quia per cõmutationem non tollitur obligatio præcepti, nisi illud votum valde arceret à peccato, tunc enim subrogandum esset opus correspondens tali fini. Hinc, si votum conduceret ad hunc finem, commutandum

esset in perpetuam menstruam confessionem. Si non, in Rosarium totum semel quolibet mense, per triennium. 5 Habenda est ratio difficultatis in adimpletione rei promissæ & subrogandæ. v. g. jejunium pauperis commutandum in minorem eleëmosynā, quæ difficilior est paupeii quā diuiti, & pauciora jejunia imponenda laborantibus cholericis & debilibus, quàm otiosis, phlegmaticis, robustis. *Sexto.* Perpendenda est vouentis fragilitas, curandumq; est, ne nimis grauetur, ita vt maneat expositus periculo transgrediendi materiam subrogatam. *Septimo* Expensæ, considerandæ, sed illæ quæ vltra domesticas & ordinarias fierent, labor itineris, sufficit autem expensas erogari in pias caulas, vbi vouenti placuerit. *Octauo.* Dum Confessarius commutat in opus æquale, æqualitas non est scrupulosè accipienda, sed moraliter ita vt prudentis arbitrio, nulla aut parua differentia esse videatur, vel saltem non sit certum bonum subrogatum non esse minus, bono antea promisso. Sed hoc vltimum tantùm locum habet in confessario priuilegiato v. g. tempore Iubilæi &c. si verè admisceatur dubium de æqualitate vel quasi æqualitate materiæ subrogandæ nam in tali casu, cùm materia subroganda sit iudicanda minor (possessio enim stat pro voto) necessarium est in parte dispensare, quod non conceditur Cōfessario simplici. *Nono.* Æqualitas inter materiam præsentem voti & materiam subrogandam, non est attendenda ex materia bonorum (constat enim orationem esse suâ naturâ nobiliorem jejunio, peregrinatione & Eleëmosyna, & tamen pro vnius diei jejunio, non sufficeret recitatio vnius partis Rósarij, neq; semper DEO gratius vouentem facere id quod per se excellentius est) sed attendēda æqualitas secundùm proportionē rei ad rem, vel quoad acceptionem DEI vel vouentis salutem pensatis circumstantijs. *Decimo.* Æqualitas materiæ subrogandæ respectu promissæ non est attendenda secundùm durationem magnitudinem aut numerum. v. g. quòd votum perpetuum commutetur in materiam perpetuam, si perpetuitas ex alio capite compensetur.

Pro meliori notitia, ponuntur exempla mutandorum votorum. *Primum* est *ex C. venientis de voto,* vbi commutatur votum Hierosolymitanū cuiusdam, factum in ætate puerili, commutatur inquam ob iustam causam, vt id eleëmosynis redimeret, & toto vitæ curriculo vni pauperi prouideret.

*Secundum.* ex C. *magna de voto,* votum cuiusdam Episcopi commutatur, vt expensas eundi, redeundi & commorandi ibi, integrè mittat (quamuis hoc aliàs non sit necessitatis) & laborem itineris compenset, sollicitiùs instando vigilijs, deuotiùs vacando orationibus, & fortiùs se exercendo jejunijs.

*Tertium.* Labor voti peregrinationis sic commutatur à doctis. Si peregrinatio pedestris esset promissa, vt vltra expensas, labor vnius diei commutetur in jejunium vnius diei, & duorum dierum in duo jejunia & sic deinceps. si non est peregrinatio pedestris, vt labor quatuor dierum cōmutetur in jejuniū vnius diei.

Quod si peregrinatio mendicatò fuit promissa nullæ expensæ sunt attendendæ sed labor & humiliatio.

*Quartum.* Votum non contrahendi Matrimonium commutari potest in confes-

confessionem singulis mensibus per triennium & in nouem Sacra. Sanch. l. 4. c. 56. cum nonnullis. Posset addi (ait Mosc. de Iubilæo) breuis aliqua oratio singulis diebus ad mortem.

*Quintum.* Votum Sacerdotij assumendi, in recitationem quotidianam Psalmorum pœnitentialium cum Litanijs. vel Officij B. V. M. vel integri Rosarij & in Confessionem ac communionem singulis quindennis potest commutari jtem sic vouens faciat celebrari sacrum quolibet mense, & voueat castitatem in statu sæculari. Moscicen. cum Sanch. Quodsi vellet contrahere, addendum jeiunium semel in hebdomada. jta DD. citati.

*Sextum.* Votum jeiunandi semel in septimana, in confessionem & communionem triennio singulis quindennis & in tria sacra facienda potest commutari, aut in recitationem Rosarij & eleëmosynam modicam quâlibet septimanâ perpetuò faciendam.

*Septimum.* Votum ingrediendi Religionem Dominicanorum attendendo debitam perpetuam abstinentiam à carnibus. jeiunium septem mensibus, quolibet anno &c. Sic commutandum ab habente potestatem, judicat Medina l. 1. Summæ C. 14. §. 7. in tr. de comm. reg. 3. Vt vouens, per totam vitam semel in quolibet septimana jeiunet. confiteatur & communicet singulis quindennis. erogeт eleëmosynam iuxta suam facultatem, & quotidie recitet Psalmos pœnitentiales. pro eadem refertur Sayrus in Claui regia l. 6, C. 12. n. 21. Sed Sanchez loco cit impugnat.

Cæterum in grauibus casibus meliùs est miscere dispẽsationem, existente iustâ causa in parte dispensandi & suppositâ facultate dispensandi, quam non habet quilibet Confessarius. Quâ partiali dispensatione seclusâ non audet Sanch. commutationem in quarto & quinto casu judicare æqualem.

Et sic benè monet Eligius Bassæus Capucinus. Confessarij imperiti onus cõmutandi vota in se non suscipiant sed consulant habentes peritiam commutandi, quia defectu huius, multæ ridiculæ sæpè commutationes fiunt. Si autem Confessarius nequit peritiorem consulere eò quòd pœnitens renuat expectare, dicat secundum citatum immediate Doctorem, ex nunc commuto tibi votum hoc, in res quas judicabit talis Doctor, ad cuius sententiam te obligo. Nec est necessarium vt determinatio materiæ fiat tempore Iubilæi si dicto modo commutatio fiat tempore Iubilæi. Colligo ex Bonac: d. 4. super Decalogum q. 2. punc. 7. §. 3. 14. circa finem, vbi huius oneris non meminit, immo loco immediatè sequenti absolutè & sine restrictione dicit, cognitâ causâ posse Confessarium differre post tempus Iubilæi commutationem, & rationabiliter.

## ADDITIO IV.

### *Ad distinctionem 87mam. secundi Sententiarum.*

SIcut in alijs Sacramentis, ita & in Sacramento Matrimonij hæc tria reperiuntur

Sczt. Sacramentum tantùm Res Sacramenti tantùm. Res & Sacramentum simul. Sacramentum tantum, est expressio externa & sensibilis, interni consensûs. Res Sacramenti est, tum gratia Sacramentalis, tum vnio Christi cum Ecclesia. Res & Sacramentum simul, est maritalis cōiunctio. siue vinculum illud, quod sequitur ex contractu matrimoniali. Significatur enim per contractum, & simul vt per ipsum expressa, significat tum gratiam Sacramētalem, tum vnionem Christi cum Ecclesia. Gonet in Manuali Thom, de Sacramento Matrimonij C. 2.

# ADDITIO V.

## Ad distinctionem 90. eiusdem libri.

REgulares priuilegiati possunt dispensare cum coniugibus incestuosis, vt petant debitum. Possunt dispensare, extra Monasterium, sine deputatione facta à Superiori, extra Sacram. Pœnitentiæ, & amoto Superiori, supposito quòd licentiam dederit Colligo ex Donato Laynensi to. 3. tr. 4. q. 40. circa finem, absolutè enim loquitur, & insinuat priuilegium Martini V. Antonius verò à Spir. S. in Directorio Regularium tr. 2. disp. 1. sect. 2. §. 3. id expressè docet, & pro tribus posterioribus partibus D.D. citat, vbi etiam docet hanc potestatem quam tribuunt Prælati ad dispensandum in debito cum coniugibus incestuosis, extendi ad eos, qui cognationem spiritualem contraxerunt, & refert Villal & alios.

# ADDITIO VI.

## Ad distinctionem vltimam, eiusdem.

REgulares priuilegiati possunt dispensare ad petendum debitum cum cōiugatis qui post votum castitatis contraxerunt, vel illud post Matrimonium, etiam de consensu vtriusq; emiserunt, Nam cum hoc votum castitatis in coniugatis, non sit integræ castitatis, sed tantùm non petendi debitum, inde fit quod non si absolutum & perpetuum, sed ex parte, ac per consequens non est Papæ reservatum. Ant. à Spir. S. tr. 2. d. 1. Sec. 2. p. 2. & d. 3. sect. 2. §. 2. cum alijs. Vdist. 15. primi conc. 9. Hæc facultas non solum extenditur ad fideles illius diœcesis, in qua est Religiosus, sed ad omnes vndequaq; venientes. Item exerceri valet absq; deputatione à Prouinciali. Ant. à Spir. S. tract. 2. dist. 1. sect. 2. §. 3. quoad vtramq; partem.

# ADDITIO VII.

## Ad distinctionem 5tam. tertij sententiarum.

PVblicè percussor Clerici, ante declarationem judicis, non est euitandus. Quia licèt ex Conc. Constantiensi in duobus casibus teneamur excōmunicatos euitare, nempe per cedulones, & publicè Clericorum percussores, tamen dictum Concilium declarauit, regulam habere locum tunc, quando percussio est ita no-

ita notoria, vt nullâ possit tergiuersatione celari, ac nullo juris remedio excul-pari, quod nunquam aut rarissimè potest euenire. Etenim etsi notorium sit. Titium percussisse personam Ecclesiasticam, nihilominus notorium minimè est, nullam excusationem posse habere. Quoniam poterit dicere hoc fecisse causâ honoris vim vi repellendo ad sui defensionem, vel causa disciplinæ, vel quia eum inuenit cum sua vxore, vel sorore, vel quia non habebat scientiam Canonis, vel quia percussit non in loco publico, nec coram testibus opportunis, vel in somno, vel ebrietate, vel inaduertéter. Quia pensabat percutere laicum & percussit Clericum sibi ignotum, vel in iræ calore, vel in primo motu, & similibus, ob quæ percussor debet citari. Ita Donatus Laymensis to. 1. p. 2. tr. 13. q. 52. cum alijs. Sufficit autem declarare delictum. Vide citatum, tom. 2. p. 2. tr. 2. q. 2.

## ADDITIO VIII.

### Ad distinctionem decimam eiusdem libri.

NOmine censuræ ab homine latæ, venit censura particularis, siue hæc sit quoad personam, in quam determinate fertur, pro commisso peccato. Siue sit solùm quoad delictum, quoad personam verò confusè, videlicet in eum, vel in eos, qui commiserunt tale crimen. V. Mosc. in Exam. Approb. tit. 6. q. 11.

Quarta & sequentes interponendæ erant huic 2. editioni sed quia in absentia Authoris tantùm insinuatæ, ideo secundò vt additiones impressæ.

## ADDITIO IX.

### De non ambigendis inter Religiosos officiis.

EX Clemente VIII. in Decretis pro reformatione Regularium approbatis à S. Cong. jussu S. D. N. Vrbani VIII. sic habetur contra Religiosos ambitiosè pro se vel pro alijs vota vel suffragia procurantes. *Vt omnis officiorum ambitûs occasio præcludatur, caueant omnes à directa vel indirecta vocum, seu suffragiorum procuratione, tam pro se ipsis, quàm pro alijs, tum in Capitulis locorum, tum in cæteris, præsertim generalibus Capitulis aut Congregationibus, seu alibi. Quicunq; secus fecerint, præter alias pœnas, & censuras hactenus contra huiusmodi ambientes institutas, quas in suo robore permanere volumus, in pœnam priuationis officiorum, quæ obtinent, eò ipsò incidant & ad futura quæcunq; pariter inhabiles habeantur, super quo cum eis à nemine dispensari possit, nisi à Nobis vel Successoribus nostris, & pro qualitate culparum grauiùs etiam plectantur. Porrò supra dictas omnes pœnas ad complices ac simpliciter scientes & non reuelántes extendimus.* Per hæc tamen non tollitur, quominus electores possint procurare, quòd dignitates dentur dignis & indigni excludantur. Nec etiam tollitur per hoc decretum quòd jidem electores possint secum de qualitatibus eligendorum tractare, etiam vitia manifestan-

festando, virtuteśq; ostendendo, [illegible]ruata tamen iustitiâ, charitate & veritate & cum recta intentione, sc, quòd dign or p æferatur.

# ADDITIO X.

## *De non aggrauandis per visitatores locis visitatis.*

CAueat visitator ne grauet visitatos in cibo & potu quærendo ab eis cibos delicatos, & pretiosa vina sed debet esse mediocritate contentus, vt probat Peirinis to. 1. priuileg. Minimorum Constitutione 14. Leonis X. n. 8.

Visitator se citò expediat ne grauet visitatos, Ita Trid. Sess. 14. de reform. C. 3. ibi. *Studeant quàm celerrimè, debita tamen diligentiâ visitationem ipsam absoluere interimq; caueant ne in vtilibus sumptibus cuiquam graues onerosiq; sint* Aduertit Zerola apud cit: n. 9. Si visitatores non pertinentibus ad visitationem occupantur, tenentur ad restitutionem si visitati plusquam solitum expendant.

Videantur dicta l. 3. Sent: Moralium d. 16. de suspensionibus in particulari suspensione sextâdecimâ cuius materia est recipere aliquid vltra victualia. Et sic omne quod non venit nomine victualium prohibetur, prohibetur etiam reparatio laminarum ferrearum pro equis, vt cum nonnullis probabiliter docet Bonac; de susp: in particulari q. 5. punc. 4. n. 2. Victualia extra domum seu pro itinere data non veniunt nomine victualium debitorum. Cum visitatus non teneatur visitatorem per viam alere. Vide Samuelem de Lub. V. Visitatio n. 7. & 8. Vltra suspensionem quam incurrunt tam visitantes jure ordinario quàm eorum familiares recipiendo munera, etiam sponte oblata, incurrunt maledictionem latam C. Romana §. procurationes de censibus in 6. à qua non liberantur nisi restituant vt ibid: exprimitur.

# SENTENTIÆ.

## *Ab Alexandro VII. Summo Pontifice damnatæ.*

1. HOmo nullo vnquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis. ex vi præceptorum diuinorum ad eas virtutes pertinentiū.
2. Vir equestris, ad duellum prouocatus, potest illud acceptare, nè timiditatis notam apud alios incurrat.
3. Sententia asserens Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Iulij in Cōsistorio Sacræ Cōgregationis Eminentiss. Cardinaliū visa, & tolerata est
4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absoluere quoscunq; sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.
5. Quamuis euidentèr tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6. Con-

6. Confessarius, qui in sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam; in qua ad Venerem incitat non censetur sollicitasse in Confessione; ac proindè non est denunciandus.
7. Modus euadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est: Si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absoluere absque onere denunciandi.
8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Vrbani Octaui.
9. Post Decretum Vrbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur per alium satisfacere collato illi minori stipendio, alia parte stipendij sibi retenta.
10. Non est contra iustitiam pro pluribus sacrificijs stipendium accipere, & sacrificium vnum offerre; Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam iuramento firmata, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.
11. Peccata in Confessione omissa seù oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam non tenemur in sequenti confessione exprimere.
12. Mendicantes possunt absoluere à casibus Episcopis reseruatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.
13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo iniustè reprobato.
14. Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.
15. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.
16. Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.
17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem grauia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quã do alius modus defendendi non suppetit, vti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publicè, & coram grauissimis Viris prædicta impingere, nisi occidatur.
18. Licet interficere falsum Accusatorem, falsos Testes, ac etiam Iudicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum euitare.
19. Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Vxorem in adulterio deprehensam.
20. Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, eò quod sit pœna.
21. Habens Cappellaniam collatiuam, aut quoduis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.

22. Non est contrà iustitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interueniente non exigit illam pro collatione Beneficij, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens ieiunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortalitèr, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, putà, quia non vult se subijcere præcepto.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata eiusdem speciei infimæ, ideòque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens; commisi cum soluta graue peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in fauorem vnius præ alio.

27. Si liber sit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dùm non constat, reiectam esse à Sede Apostolica tanquàm improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque vlla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.

29. In die ieiunij, qui sæpiùs modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit ieiunium.

30. Omnes officiales, qui in Republica corporalitèr laborant, sunt excusati ab obligatione ieiunij, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum ieiunio.

31. Excusantur absolutè à præcepto ieiunij omnes illi, qui iter agunt equitando, vtcunque iter agant etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter vnius diei conficiant.

32. Non est euidens, quod consuetudo non comedendi oua, & lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque eleëmosynas, quas anteà Beneficiarius de fructibus sui beneficij fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium Paschale, satisfacit præcepto.

35. Vnico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ vti priuilegijs suis, quæ sunt expressè reuocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & reuocatæ à Paulo V. hodiè sunt reualidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula *quamprimùm* intelligitur, cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus vlterioris, & pollutionis.

41. Non eſt obligandus concubinarius ad eijciendam concubinam, ſi hæc nimis vtilis eſſet ad oblectamentum concubinarij, vulgo *regalo*, dum deficiente illâ nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; & alia famula nimis difficilè inueniretur.

42. Licitum eſt mutuanti aliquid vltrà ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem vſque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro Anima relictum, non durat plus quàm per decem annos.

44. Quoad forum conſcientiæ, Reo correcto eiuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

45. Libri prohibiti donec expurgentur, poſſunt retineri, vſque dùm adhibita diligentia corrigantur.

Idem Sanctiſſimus ſtatuit, ac decreuit, prædictas propoſitiones, & vnamquamque ipſarum, vt minimùm, tanquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet: ità vt quicumque illas, aut coniunctim, aut diuiſim, docuerit, defenderit, ediderit aut de eis etiam diſputatiuè, publicè, aut priuatim tractauerit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excõmunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolui.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus cuiuſcumque conditionis, dignitatis ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

# SENTENTIÆ.

## *Ab Innocentio XI. Summo Pontifice damnatæ.*

1. NOn eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conuentio, aut periculum grauis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantùm vtendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

2. Probabilitèr exiſtimo, Iudicem poſſe iudicare iuxtà opinionem etiam minùs probabilem.

3. Generatim dum probabilitate, ſiuè intrinſeca, ſiuè extrinſeca quantumuis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excuſabitur Infidelis non credens ductus opinione minùs probabili.
5. An peccet mortalitèr, qui actum dilectionis Dei ſemèl tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.
6. Probabile eſt, nè ſingulis quidem rigorosè quinquennijs per ſe obligare præceptum charitatis erga DEVM.
7. Tùnc ſolùm obligat, quando tenemur iuſtificari, & non habemus aliam viam, qua iuſtificari poſſumus.
8. Comedere, & bibere vſq; ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.
9. Opus coniugij ob ſolam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.
10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.
11. Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos act⁹ externos.
12. Vix in Sæcularibus inuenies, etiàm in Regibus ſuperfluum ſtatui. Et ità vix aliquis tenetur ad eleëmoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui.
13. Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicuius triſtari & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.
14. Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem, vt malum Patris, ſed vt bonum cupientis. quia nimirum ei obuentura eſt pinguis hæreditas.
15. Licitum eſt filio gaudere de parricidio Parentis à ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias indè ex hæreditate conſecutas.
16. Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundùm ſe.
17. Satis eſt, actum fidei ſemel in vita elicere.
18. Si à poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, vt DEO, & fidei glorioſum conſulo, tacere, vt peccaminoſum per ſe non damno.
19. Voluntas non potèſt efficere, vt aſſenſus fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.
20. Hinc poteſt quis prudentèr repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.
21. Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & vtilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili reuelationis; immò cùm formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus DEVS.
22. Non niſi fides vnius DEI neceſſaria videtur neceſſitate medij, non autem explicita Remuneratoris.
23. Fides latè dicta ex Teſtimonio Creaturarum, ſimiliuè motiuo ad iuſtificationem ſufficit.

24. Vocare DEVM in Testem mendacij leuis, non est tanta irreuerentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem. ( uis.
25. Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, siuè res sit leuis, siuè gra-
26. Si quis, vel solus, vel coram alijs, siuè interrogatus, siue propria sponte, siuè recreationis causa, siue quocumque alio fine iuret, se non fecisse aliquid quod reuera fecit intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reuera non mentitur, nec est periurus.
27. Causa iusta vtendi his amphibologijs est, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honorem, res familaires tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita vt veritatis occultatio censeatur tùnc expediens, & studiosa.
28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare iuramentũ, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis. quia non tenetur fateri crimen occultum. ( landi.
29. Vrgens metus grauis est causa iusta Sacramentorum administrationem simu-
30. Fas est viro honorato occidere inuasorem, qui nititur calumniam inferre. si alitèr hæc ignominia vitari nequit: idem quoq; dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.
31. Regularitèr occidere possum furem pro conseruatione vnius aurei.
32. Non solùm licitum est defendere defensione occisiua, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.
33. Licitum est tàm hæredi, quàm legatario contra iniustè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata soluantur, se talitèr defendere, sicut & ius habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem iniustè impedientem.
34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprehensa grauida occidatur, aut infametur.
35. Videtur probabile omnem fœtũ, quamdiù in vtero est, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eandem habere, cùm paritur, ac consequentèr dicendum in nullo abortu homicidium committi.
36. Permissum est furari, non solùm in extrema necessitate, sed etiam in graui.
37. Famuli, & Famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam quam maiorem iudicant solario, quod recipiunt.
38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quàntumcumque sit magna summa totalis.
39. Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio non tenetur ad restitutionem istius damni illati.
40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu eiusdem Personæ, & cum contractu retrouenditionis præuiè inito, cum intentione lucri.

41. Cùm numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non maioris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid vltrà sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab vsura excusari.

42. Vsura non est dum vltrà sortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solùm si exigatur tanquam ex iustitia debitū.

43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortalitèr, qui imponit falsum crimen alicui, vt suam iustitiam, & honorem defendat. Etsi hoc non sit probabile, vix vllà erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquàm pretium, sed dumtaxat tamquàm motiuum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiàm quando temporale, sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.

46 Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motiuum dandi spirituale; immò etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic vt illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

47. Cùm dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles, ipsi iudicauerint ad Ecclesias promouent, Concilium, vel primò videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparatiuo pro positiuo; vel secundò locutione minùs propria ponit digniores, vt excludat indignos, non verò dignos: vel tandem loquitur tertiò quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundùm se nullam inuoluere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, vt contrarium omninò rationi dissonum videatur.

49. Mollities iure naturæ prohibita non est. Vnde si Devs eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50 Copula cùm coniugata, consentiente marito, non est adulterium; adeòque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scientèr adiuuat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multotiès eidem subseruit deferendo scalam aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortalitèr, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne toruis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52 Præceptum seruandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas eius partes, immò quatuor simul à diuersis Celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad se minorem.

55. Præ-

55. Præcepto Cõmunionis annuæ satisfit per sacrilegã Domini manducationẽ.

56. Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentilitèr viuunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò, honestam.

58. Non tenemur Cõfessario interroganti fateri peccati alicuius cõsuetudinem.

59. Licet sacramentalitèr absoluere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicuius festiuitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda; nec differenda absolutio; dummodò ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolui, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua vtilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo quantumuis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri IESV Christi.

65. Sufficit illa Mysterya semèl credidisse. Quicumque autem cuiusuis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam coniunctim, vel diuisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputatiuè, publicè, aut priuatim tractauerit, vel prædicauerit, nisi forsàn impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquã in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice absolui.

Insupér districtè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub Interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Christi fidelibus, cuiuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, nè prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandèm, vt ab iniuriosis contentionibus Doctores, seù Scholastici, aut alij quicumque imposterùm se abstineant, & vt paci, & charitati consulatur; idem Sanctissimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, vt tàm in libris imprimendis, manuscriptis, quàm in Thesibus, Disputationibus, ac Prædicationibus caueant ab omni censura, & nota, necnon à quibuscumque conuicijs contra eas propositiones, quæ adhùc inter Catholicos hinc indè controuertuntur, donèc a S. Sede recognita super ijsdem propositionibus iudicium proferatur.

# EXAMEN ORDINANDORVM.

## Ex Libris Sententiarum Moralium desumptum.

*Ex prologo Sententiarum.*

QVid & quotuplex conscientia ? V. d. 1. conc. 1. & 2.

Quæ differentia inter agere contra conscientiam scrupulosam & scrupulum ? V. d. 4.

Quæ causæ scrupulorum ? Quæ remedia contra scrupulos ? ibid.

De lege. de præcepto, mox dicetur.

De ignorantia V. circa finem.

## EX I. LIBRO.

*De præceptis DEI.*

QVid contineat primum præceptum ? V. d. 1. circa finem.

Quid & quotuplex lex ? V. d. 1. n. 1.

Quæ differentia inter præceptum affirmatiuum & negatiuum ? ibi n. 2.

Quid & quotuplex fides ? d. 2.

Quæ tenetur Christianus scire ? ibi. conc: 1.

Quando præceptum fidei obligat ? ibi. conc: 6.

Quid est spes & in quo consistit ? d. 3.

Quando obligat præceptnm spei ? ibi.

Quæ vox desperantium, quæ præsumẽtium ? ibid.

Quid est Charitas & quando oblig, d. 4.

Quid est Relig o ? d. 5.

An Sancti colantur virtute Religionis ? ibid. conc: 3.

Quid & quotuplex adoratio ? ibid. conc. 3.

Quæ differentia inter cultum publicum & priuatum ? d. 6.

Quid & quotuplex blasphemia & quot modis fiat ? d. 7.

Quid est superstitio, & quot eius species ? d. 8.

Quid idololatria, diuinatio, vana obseruantia & magia ? ibid.

Quid & quotuplex sors ? ibid.

Quotuplex cultus indebitus ? ibid. conc: 1.

Quid est fascinatio ? ibid. §. scias

Ex quibus colligitur implicitum cum dæmone pactum ? ibid. §. quæritur.

Quid & quotuplex tentatio DEI ? d 9.

Quid & quotuplex sacrilegium ? d. 10.

Qui non gaudent immunitate Ecclesiastica ? ibid.

Quid secundo præcepto prohibetur ? fol, 20.

Quid & quotuplex iuramentum, & quas conditiones requirit ? d. 11.

Quot modis tollitur obligatio iuramẽti ? dist. 12.

Quid & quotuplex adiuratio ? d. 13.

Quid & quotuplex votum & quas requirit conditiones ? d. 14.

Quæ differentia inter votum simplex & Solemne ? ibid.

Quæ tertio præcepto præcipiũtur ? f. 31

Quid est audire Missam ? dist. 16.

Quotuplex attentio. quot modis attendimus in horis canonicis ? d. 18.

Quot sunt horæ canonicæ & quid significant ? ibid.

An ad eas Nouitij & Conuersi ad alias præces sub mortali obligentur ? ibid. conc: 2.

Ieiunium quotuplex ? dist. 19.

Quo anno incipit & cessat obligare? ibid

Quæ

## EX II. LIBRO.
### *De Sacramentis in genere.*

## De Baptismo.

### *De Confirmatione.*



### *De SS. Euchariſtiæ Sacramento.*

### De Sacrificio Missæ.



### De Pœnitentia.



Quot

## *De Extrema Vnctione.*



## *De Ordine.*

*De Matrimonio.*



## EX III. LIBRO.

*De Censuris.*



Quæ

SAcerd... impedimentum, & non ... ens. Priuat SS. Trinitatem, gloriâ. Angel... ... sidio. In purgatorio existentes, refrigerio. Ecclesiam ... ipsum medicinâ & consolatione, & remedio, contra quotidianas ... peccata.

## Christus maledicit malis Sacerdotibus.

MAledictus erit visus malorum Sacerdotum: quia non videbunt visionem DEI in me, sed tenebras & pænas inferni. Maledictæ sunt aures eorum: quia non audient Verba mea sed clamorem inferni & horrorem Maledictus es[t] gustus eorum; quia non gustabunt de bonis meis æternis gaudium, sed amaritu dinem æternam. Maledictus est tactus eorum: quia non tractabunt me, se[d] ignem perpetuum. Maledictus est odoratus eorum? quia non odorabunt od[o]rem illum suauissimum in regno meo excedentem omnia aromata, sed fætorem in inferno habebunt amariorem felle, & pejorem sulphure Maledicti sunt Cælo & terra: & ab omnibus Creaturis insensatis: quia ipsa obediunt DEO & laudant: & isti spreuerunt me. Propterea iuro in Veritate mea, qui sum Veri tas, quod si sic moriuntur, & in tali dispositione quâ nunc constituti sunt, num quam Charitas mea nec Virtus concludet eos in se: sed sine fine damnabuntur.

*Ex Reuelationibus S. Brigittæ Lib. 1. Cap. 47.*

## Omnia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ quam omnis veritatis Magistram agnosco judicio submitto.

Ex quo omnia. Per quem omnia.
In quo omnia. Ipsi gloria.
in sæcula.
AMEN.

MONI-

Januszowski